

การพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวน

โดย

นายสันติ ฝิวทองคำ

ดุขฎิณิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารกระบวนการยุติธรรม
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวน

โดย

นายสันติ ผิวทองคำ

ดุขฎิณิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุขฎิบัณจิต สาขาวิชาการบริหารกระบวนการยุติธรรม
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

DEVELOPING THE ROLE OF OFFICIALS OF INQUIRY
IN THE CRIMINAL INVESTIGATION SYSTEM

BY

MR. SANTI PREWTONGCAM

A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE
REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY
(JUSTICE ADMINISTRATION)

FACULTY OF LAW

THAMMASAT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2022

COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะนิติศาสตร์

คฤษฎีนิพนธ์

ของ

นายสันติ ผิวทองคำ

เรื่อง

การพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวน

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปรัชญาคฤษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารกระบวนการยุติธรรม

เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2565

ประธานกรรมการสอบคฤษฎีนิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ พันตำรวจโท ดร. กฤษณพงศ์ พุตระกูล)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาคฤษฎีนิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร. ปกป้อง ศรีสนิท)

กรรมการสอบคฤษฎีนิพนธ์

(ศาสตราจารย์ ดร. อุดม รัฐอมฤต)

กรรมการสอบคฤษฎีนิพนธ์

(ศาสตราจารย์ ณรงค์ ใจหาญ)

กรรมการสอบคฤษฎีนิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร. ณภัทร สรอัทธ์)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร. มุนินทร์ พงศาปาน)

หัวข้อคุณิพนธ์	การพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาท
	พนักงานสอบสวน
ชื่อผู้เขียน	นายสันติ ผิวทองคำ
ชื่อปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	สาขาวิชาการบริหารกระบวนการยุติธรรม
	คณะนิติศาสตร์
	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาคุณิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร. ปกป้อง ศรีสนิท
ปีการศึกษา	2565

บทคัดย่อ

ระบบสอบสวนคดีอาญาไทยแบ่งออกเป็นขั้นตอนการสอบสวนของตำรวจ และขั้นตอนการออกคำสั่งฟ้องร้องของอัยการแยกออกจากกันเด็ดขาด โดยมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของตำรวจในฐานะพนักงานสอบสวน และพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 บัญญัติเกี่ยวกับการบริหารงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หากแต่ตัวอย่างคดีความผิดอาญาที่เกิดจากใช้อำนาจสอบสวนของตำรวจ และตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดจากการบริหารงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ผ่านมา บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม ข้อเสนอจากงานวิจัย และความเห็นของนักวิชาการต่างเสนอให้ปฏิรูปและปรับปรุงการดำเนินคดีอาญาชั้นตำรวจสะท้อนให้เห็นว่าระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในความรับผิดชอบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติยังมีปัญหาขัดข้องไม่สามารถประสาทความยุติธรรมให้แก่ประชาชนผู้มีอรรถคดีอาญาได้ สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย จากการศึกษาแนวคิดการดำเนินคดีอาญา ทฤษฎีสอบสวน ทฤษฎีการบริหารจัดการ ทฤษฎีแรงจูงใจ ทฤษฎีค่าจ้างค่าตอบแทน ระบบสอบสวนคดีอาญาอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น วิเคราะห์เปรียบเทียบกับสภาพปัญหาในระบบสอบสวนคดีอาญาไทยได้ข้อสรุปว่าการพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวนให้เหมาะสมกับประเทศไทยจำเป็นต้องปรับปรุงพัฒนาด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และด้านการบริหารงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติตำรวจ พ.ศ. 2547 ควบคู่กันโดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

1.1 ปรับโครงสร้างอำนาจสอบสวนคดีอาญา ด้วยการแบ่งอำนาจสอบสวนจากองค์กรตำรวจ กำหนดให้ อัยการ ตำรวจ และเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญามีอำนาจสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีอาญา เพื่อให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจสอบสวน ป้องกันการผูกขาดอำนาจสอบสวน และสุญญากาศในการดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน

1.2 ปรับปรุงอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้ กำหนดให้อำนาจพนักงานสอบสวนไว้ชัดแจ้ง ทั้งกรณีปกติ และกรณีจำเป็นเร่งด่วนภายใต้การตรวจสอบถ่วงดุลของศาล

1.3 การคุ้มครองดุลพินิจพนักงานสอบสวน เพิ่มบทบัญญัติคุ้มครองการใช้ดุลพินิจในการตั้งข้อหาและทำความเข้าใจทางคดีของพนักงานสอบสวนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของพยานหลักฐานและความสุจริต หรือได้รับการรับรองจากผู้บังคับบัญชาและหัวหน้าพนักงานสอบสวน หรืออัยการ

1.4 ปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนและระยะเวลาควบคุมซึ่งผู้ต้องหา ให้เหมาะสมแก่พฤติการณ์คดี เพื่อให้กระบวนการสอบสวนมีความรวดเร็ว เป็นธรรม ลดระยะเวลาการควบคุมซึ่งผู้ต้องหาระหว่างสอบสวน และการสูญเสียของพยานหลักฐานที่รวบรวม

1.5 ปรับปรุงบทบาทหน้าที่ฝ่ายสืบสวน และหน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ กำหนดให้อำนาจหน้าที่สืบสวน ตรวจพิสูจน์หลักฐาน ร่วมกับพนักงานสอบสวน ในกระบวนการสอบสวนคดีอาญา และจัดทำรายงานการสืบสวนหรือรายงานการตรวจพิสูจน์หลักฐานรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนการสอบสวนเพื่อค้นหาความจริงแห่งคดี

2. การแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญา

เพิ่มเติมอัตราโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนคำสั่งหรือคำสั่งบังคับของพนักงานสอบสวน คำสั่งหรือคำสั่งบังคับของศาลที่ออกตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวนร้องขอ เพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐานเกิดสภาพบังคับ

3. การแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547

3.1 ปรับโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน แยกสายการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนออกจากสายการบังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อให้พนักงานสอบสวนมีความเป็นอิสระไม่ถูกแทรกแซง

3.2 ปรับปรุงความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน กำหนดให้ตำแหน่งพนักงานสอบสวนเป็นตำแหน่งของผู้ประกอบวิชาชีพสอบสวนโดยเฉพาะ และต้องแต่งตั้งจากผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนอย่างต่อเนื่องเท่านั้น

3.3 ปรับปรุงค่าตอบแทนพนักงานสอบสวน กำหนดให้มีเงินประจำตำแหน่งของพนักงานสอบสวนทุกระดับ และใช้ประสบการณ์ทำงาน หรือคุณวุฒิการศึกษาเป็นเกณฑ์ในการปรับเพิ่มเงินประจำตำแหน่งสูงขึ้น

4. การปรับโครงสร้างองค์กร

4.1 ยกย่องผู้ช่วยพนักงานสอบสวน และงานคดีประจำสถานีตำรวจ เป็นฝ่ายอำนวยการคดีโดยกำหนดให้มีสายการบังคับบัญชาและงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ เพื่อให้ฝ่ายอำนวยการคดีมีศักยภาพสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และให้บริการประชาชนผู้มีอรรถคดีได้มีประสิทธิภาพแท้จริง

4.2 จัดตั้งสภาวิชาชีพสอบสวน และคณะกรรมการพนักงานสอบสวนแห่งชาติ ทำหน้าที่ ตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจและดุลพินิจของพนักงานสอบสวน ตรวจสอบถ่วงดุลคำสั่งทางคดีของอัยการ ให้ความเห็นในการแต่งตั้งและบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวน ควบคุมมรรยาทพนักงานสอบสวน ยกฐานะการสอบสวนคดีอาญาให้เป็นการประกอบวิชาชีพสอบสวน มีศักดิ์และสิทธิเทียบเท่าการประกอบวิชาชีพกฎหมายของทนายความ อัยการและผู้พิพากษา และพัฒนาพนักงานสอบสวนไทยให้เป็นมืออาชีพด้านการสอบสวนคดีอาญา

4.3 จัดตั้งสถาบันพัฒนาข้าราชการตำรวจฝ่ายสอบสวน ทำหน้าที่ฝึกอบรม ทดสอบความรู้ ส่งเสริมการศึกษา กำหนดหลักสูตรสามัญการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา หลักสูตรการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาเฉพาะด้าน หลักสูตรการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาพิเศษ หลักสูตรการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาชั้นสูง และฝึกอบรมจะเข้าสู่ตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน การฝึกอบรมทบทวนความรู้ให้แก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนโดยเฉพาะ

คำสำคัญ : การสอบสวนคดีอาญา, พนักงานสอบสวน, ตำรวจ, อัยการ, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

Dissertation Title	DEVELOPING THE ROLE OF OFFICIALS OF INQUIRY IN THE CRIMINAL INVESTIGATION SYSTEM
Author	Mr. Santi Prewtongcam
Degree	Doctor of Philosophy
Major Field/Faculty/University	Justice Administration Law Thammasat University
Dissertation Advisor	Associate Professor Pokpong Srisanit, Ph.D.
Academic Year	2022

ABSTRACT

The Thai criminal investigation system is strictly divided into police investigation procedures and the prosecutor's prosecution order, according to the Thailand Criminal Procedure Code (TCPC) on the police's role and duties as investigative officers and the National Police Act, B.E. 2547 (2004; The Act) on administrating Royal Thai Police (RTP) investigations. Previous examples of criminal cases arising from use of police investigative powers and caused by RTP investigative administration through the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560 (2017), a national judicial process reform plan based on research proposals and scholarly opinions has been formulated to improve and reform criminal prosecution of the police. This demonstrates that the criminal investigation system under RTP responsibility still encounters obstacles due to an inability to guarantee justice to the criminally prosecuted in accordance with the intent of the law. A study of criminal prosecution concepts; investigative, management, motivation, compensation and wage theories; and criminal investigation systems of the United States of America, the United Kingdom, France, Federal Republic of Germany, and Japan as well as comparative analysis of problems in the Thai criminal investigation system led to some conclusions. These included that developing a criminal investigation system

with a role for the investigative officer to fit the Thai context and achieve necessary improvements in terms of investigator roles, powers, and duties according to the TCPC and investigative administration under the Act. In addition, the following recommendations were made:

1. Amendments to the TCPC

1.1 Restructuring power to investigate criminal cases by diffusing investigative powers from the police union by assigning prosecutors, police, and officials under the criminal statute with power as investigative officers responsibility for criminal cases, to create a balance of investigative power and prevent monopolies on investigative powers or a criminal prosecution vacuum at the official level.

1.2 Enhancing the power of investigating officers to collect evidence by requiring them to be empowered to collect evidence, currently stated inexplicitly in the TCPC, in standard and urgent cases under checks and balances of the court.

1.3 Preserving investigating officer discretion by adding provisions to protect discretion about charges and requiring opinions in cases involving officers to be based on evidence and honesty, or as certified by supervisors, chief investigating officers, or the public prosecutor.

1.4 Adapting the investigative process and detention period for the accused to suit circumstances of cases, to guarantee speed and fairness of the investigation process, reducing the accused's time of detention during investigation and wasted gathering of evidence.

1.5 Improving the role of the investigative department and forensic science unit by assigning shared authority to investigate forensic evidence with criminal investigation process investigators. Also, conducting investigative or forensic reports to be included among investigative reports to arrive at the truth of the case.

2. Amendments to the Penal Code

Adding penalty rates for those violators of orders from investigating officers or the court issued at the request of inquiry officials for compulsory evidence collection.

3. Amendments to the National Police Act, B.E. 2547 (2004)

3.1 Restructuring the command of investigating officers by separating the RTP investigative line of command to guarantee independence and absence of interference for investigators.

3.2 Improving the progress of investigating officers by specifying their position as specific professional investigating practitioners, solely appointed by those holding ongoing responsibility as inquiry officials.

3.3 Improving investigator compensation by requiring funding for investigating officer positions at all levels commensurate with work experience and educational qualifications as criteria for salary raises.

4. Organizational restructuring

4.1 Upgrading assistant investigating officers and police station case work through the case management department by providing a chain of command and budget sufficient for effective performance, supporting the performance of investigating officer duties, and serving those involved in legal proceedings efficiently.

4.2 Establishing a Federation of Investigative Professions and a National Investigation Officers Committee to guarantee checks and balances on exercise of power and discretion of investigating officers; checks and balances for prosecutor case orders; share opinions on hiring and personnel management for investigating officers; control investigating officer conduct; raise investigating criminal cases to the level of professional investigative practice with dignity and rights befitting the legal practice of lawyers, prosecutors, and judges; and develop Thai investigators into criminal investigation professionals.

4.3 Establishing a Police Officer Development Institute investigation department to provide training, test knowledge, promote education, and determine criminal investigation general, specialized, special, and advanced courses. Training about how to be hired and perform duties as investigating officers as well as reviewing investigative knowledge will be emphasized.

Keywords: Criminal investigation, Investigators, Police, Prosecutors, Criminal procedure law.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากท่านอาจารย์ รองศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ศรีสนิท ที่รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยท่านอาจารย์ได้ให้ความรู้ ชี้แนะแนวทาง คอยให้คำปรึกษา อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการค้นคว้า หาข้อมูล เพื่อทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนประสบความสำเร็จ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูง ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ รองศาสตราจารย์ พันตำรวจโท ดร. กฤษณพงศ์ พุตระกูล ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย /ประธานกรรมการคณะอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต ที่ได้กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ศาสตราจารย์ ดร. อุดม รัฐอมฤต ท่านอาจารย์ศาสตราจารย์ ณรงค์ ใจหาญ และท่านอาจารย์รองศาสตราจารย์ ดร. ณภัทร สร้อทนต์ ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งทุกท่านได้กรุณาให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา พร้อมทั้งช่วยชี้แนะในการทำวิทยานิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์ ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อบิดา มารดา และครอบครัวที่ผลักดันให้ผู้เขียนมีความเพียรพยายามในการศึกษาหาความรู้จนถึงขั้นดุษฎีบัณฑิต ขอกราบขอบพระคุณท่านบรรดาศักดิ์ ทวีพัฒน์ เลขาธิการสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม เจ้าหน้าที่ของสถาบันฯ และสำนักงานศาลยุติธรรม ที่ให้โอกาสมอบทุนการศึกษาให้แก่ผู้เขียน และขอกราบขอบพระคุณท่านอริวัตร ชาญชัย กิตติกร รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลฎีกา กรกลาง ท่านนภววรรณ ขุนอักษร ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดพัทธยา ท่านธวัช สติรเศรษฐ์ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะชั้นต้นในศาลจังหวัดพัทธยา ท่านเอกราช สมัครไทย ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะชั้นต้นในศาลแขวงระยอง ผู้บังคับบัญชาของผู้เขียนที่เอื้อเพื่อช่วยเหลือ แนะนำ และสนับสนุนให้ผู้เขียนได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าข้อมูลอย่างเต็มที่

ผู้เขียนขอแสดงกตเวทิตาต่อบิดา มารดา ผู้บังคับบัญชา และครูบาอาจารย์ของผู้เขียนทุกท่าน ตลอดจนเจ้าของผลงานทุกเรื่องทุกเล่มที่ผู้เขียนใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการศึกษามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นผลงานทางวิชาการที่ทำให้เกิดการพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย ทำให้พนักงานสอบสวนมีความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพสอบสวนด้วยระบบคุณธรรมตามที่ผู้เขียนได้ศึกษา ค้นคว้า นำเสนอไว้ และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งหากผู้มีหน้าที่อำนาจเกี่ยวข้องนำเอาแนวทางและข้อเสนอแนะในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติต่อไป

นายสันติ ผิวทองคำ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย (1)

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (4)

กิตติกรรมประกาศ (8)

สารบัญตาราง (15)

สารบัญภาพ (17)

บทที่ 1 บทนำ 1

- 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1
- 1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา 15
- 1.3 สมมุติฐานของการศึกษา 15
- 1.4 ขอบเขตของการศึกษาและวิธีดำเนินการศึกษา 16
- 1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Research Framework) 18
- 1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ 18
- 1.7 วรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการแก้ไขสภาพปัญหาที่ผ่านมา 19
- 1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 28

บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญา 29

- ก.กลุ่มแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน 29
- 2.1 แนวคิดการดำเนินคดีอาญา 29
 - 2.1.1 การดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา 30
 - 2.1.2 การดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวน 30
 - 2.1.3 การดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง 30

2.1.4 การดำเนินคดีอาญาในชั้นศาล	31
2.2 ทฤษฎีการดำเนินคดีอาญา	32
2.2.1 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม	32
2.2.2 ทฤษฎีหลักนิติธรรม	33
2.3 หลักและทฤษฎีการสอบสวน	34
2.3.1 หลักการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกัน	34
2.3.2 หลักการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้อง	35
2.3.3 ทฤษฎีการสอบสวน	35
2.3.4 หลักการสืบสวน	40
2.3.5 หลักนิติวิทยาศาสตร์	42
ข.กลุ่มแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานสอบสวนสนับสนุนระบบสอบสวนคดีอาญา	45
2.4 แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการ	45
2.4.1 แนวคิดการบริหารและการจัดการ	45
2.4.2 ทฤษฎีการบริหารและการจัดการ	48
2.5 ทฤษฎีแรงจูงใจ	49
2.5.1 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์	49
2.5.2 ทฤษฎีค่าจ้าง	51
บทที่ 3 ระบบสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศ	60
3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา	60
3.1.1 องค์การตำรวจ	61
3.1.2 องค์การอัยการ	70
3.2 ประเทศอังกฤษ	78
3.2.1 องค์การตำรวจ	79
3.2.2 องค์การอัยการ	87
3.3 ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส	95
3.3.1 องค์การตำรวจ	95
3.3.2 องค์การอัยการ	102

3.4 ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน	107
3.4.1 องค์การตำรวจ	108
3.4.2 องค์การอัยการ	111
3.5 ประเทศญี่ปุ่น	118
3.5.1 องค์การตำรวจ	119
3.5.2 องค์การอัยการ	125
 บทที่ 4 ระบบสอบสวนคดีอาญาไทย	 136
4.1 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย	136
4.1.1 วิวัฒนาการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยในภาพรวม	136
4.1.2 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยหลังประกาศใช้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	138
4.1.3 องค์การตำรวจ	140
4.1.4 องค์การอัยการ	150
4.1.5 เปรียบเทียบแนวคิดระบบสอบสวนคดีอาญาไทยกับแนวคิดระบบสอบสวน คดีอาญาของต่างประเทศ	161
4.2 ระบบสอบสวนคดีอาญาไทย	169
4.2.1 หลักการสอบสวนคดีอาญา	169
4.2.2 ความหมายและวัตถุประสงค์ของการสอบสวน	171
4.2.3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวน	172
4.2.4 ขั้นตอนการสอบสวนและทำสำนวนคดีอาญาของไทย	172
4.2.5 ค่าตอบแทนของตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนและอัยการไทย	186
4.2.6 การบริหารงานคดีและความก้าวหน้าของตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวน	198
4.2.7 การบริหารงานคดีและความก้าวหน้าของอัยการไทย	202
4.2.8 โครงสร้างและการบริหารงานคดีของหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมอื่น	204
4.3 ร่างพระราชบัญญัติสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ... และร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ... กับการแก้ไขปัญหาระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวน	215

4.3.1 สภาพปัญหาในระบบสอบสวนคดีอาญาของไทยในบทบาทพนักงานสอบสวน	215
4.3.2 สารร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ...	217
4.3.3 สารร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ...	226
4.4 วิเคราะห์สภาพปัญหาในระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวน ภายหลังประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ... และร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ... เป็นกฎหมาย	239
4.4.1 สภาพปัญหาด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของพนักงานสอบสวน	239
4.4.2 สภาพปัญหาด้านการบริหารงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	241
4.4.3 สรุปผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาในระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาท พนักงานสอบสวนภายหลังประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ...และร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ... เป็นกฎหมาย	243
4.5 สรุปข้อมูลจากการสอบถามสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้เสีย	244
4.5.1 ปัญหาและอุปสรรคของระบบสอบสวนคดีอาญาไทย	245
4.5.2 ความเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียต่อสภาพปัญหา	247
4.5.3 ข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย	248
4.5.4 ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	248
บทที่ 5 วิเคราะห์ผลการศึกษา	264
5.1 วิเคราะห์สภาพปัญหาในระบบสอบสวนคดีอาญาไทยเปรียบเทียบกับ ระบบสอบสวนคดีอาญาต่างประเทศ	264
5.1.1 ประเด็นโครงสร้างอำนาจสอบสวน	264
5.1.2 ประเด็นโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน	267
5.1.3 ประเด็นอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน	269
5.1.4 ประเด็นการคุ้มครองดุลพินิจพนักงานสอบสวน	273
5.1.5 ประเด็นขั้นตอนการสอบสวนและระยะเวลาควบคุมซึ่งผู้ต้องหา	277
5.1.6 ประเด็นการสนับสนุนพนักงานสอบสวนของฝ่ายอำนวยการคดี	280
5.1.7 ประเด็นบทบาทฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์	282
5.1.8 ประเด็นความเป็นวิชาชีพของการสอบสวนคดีอาญา	285

5.1.9 ประเด็นความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน	288
5.1.10 ประเด็นค่าตอบแทนพนักงานสอบสวน	292
5.1.11 สรุปสภาพปัญหากระบวนการสอบสวนคดีอาญาไทยจากการวิเคราะห์ข้อมูล	295
5.2 แนวทางพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาไทย	298
ด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของพนักงานสอบสวน	
5.2.1 การปรับโครงสร้างอำนาจสอบสวน	298
5.2.2 การปรับโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน	310
5.2.3 การปรับอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน	318
5.2.4 ปรับการคุ้มครองดุลพินิจพนักงานสอบสวน	320
5.2.5 การปรับขั้นตอนการสอบสวนและระยะเวลาควบคุมซึ่งผู้ต้องหา	322
5.3 แนวทางพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาไทย	324
ด้านการบริหารงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	
5.3.1 การปรับฝ่ายอำนวยการคดีสนับสนุนพนักงานสอบสวน	324
5.3.2 การปรับบทบาทฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์	325
5.3.3 การปรับความเป็นวิชาชีพของการสอบสวนคดีอาญา	327
5.3.4 การปรับความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน	329
5.3.5 การปรับค่าตอบแทนพนักงานสอบสวน	333
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	335
6.1 สรุปผลการศึกษา	335
6.1.1 ด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน	336
ประเด็นโครงสร้างอำนาจสอบสวน	
6.1.2 ด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน	338
ประเด็นโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน	
6.1.3 ด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน	339
ประเด็นอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน	
6.1.4 ด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน	339
ประเด็นการคุ้มครองดุลพินิจพนักงานสอบสวน	

6.1.5 ด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน	340
ประเด็นขั้นตอนการสอบสวนและระยะเวลาควบคุมขังผู้ต้องหา	
6.1.6 ด้านการบริหารงานสอบสวน	340
ประเด็นฝ่ายอำนวยการสนับสนุนพนักงานสอบสวน	
6.1.7 ด้านการบริหารงานสอบสวน	341
ประเด็นบทบาทฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์	
6.1.8 ด้านการบริหารงานสอบสวน	342
ประเด็นความเป็นวิชาชีพสอบสวนของการสอบสวน	
6.1.9 ด้านการบริหารงานสอบสวน	342
ประเด็นความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน	
6.1.10 ด้านการบริหารงานสอบสวน	343
ประเด็นค่าตอบแทนพนักงานสอบสวน	
6.2 ข้อเสนอแนะ	343
6.2.1 การแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	343
6.2.2 การแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญา	349
6.2.3 การแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547	349
6.2.4 การแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547	358
เพื่อการปรับโครงสร้างองค์กร	
รายการอ้างอิง	361
ภาคผนวก	369
ภาคผนวก ก	370
ภาคผนวก ข	383
ภาคผนวก ค	459
ภาคผนวก ง	467
ภาคผนวก จ	506
ประวัติผู้เขียน	512

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 แสดงอัตราเงินเดือนของตำรวจสหรัฐอเมริกา	69
3.2 แสดงอัตราเงินเดือนของอัยการสหรัฐอเมริกา	75
3.3 เปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยของตำรวจกับอัยการสหรัฐอเมริกา	76
3.4 แสดงระยะเวลาควบคุมผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนของตำรวจอังกฤษ	80
3.5 แสดงอัตราเงินเดือนของตำรวจอังกฤษ	86
3.6 แสดงอัตราเงินเดือนของอัยการอังกฤษ	92
3.7 เปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยของตำรวจกับอัยการอังกฤษ	93
3.8 แสดงอัตราเงินเดือนของตำรวจฝรั่งเศส	101
3.9 แสดงอัตราเงินเดือนของอัยการฝรั่งเศส	105
3.10 เปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยของตำรวจกับอัยการฝรั่งเศส	106
3.11 แสดงอัตราเงินเดือนของตำรวจเยอรมัน	110
3.12 แสดงอัตราค่าเพิ่มเงินเดือนของอัยการเยอรมัน	116
3.13 เปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยของตำรวจกับอัยการเยอรมัน	117
3.14 แสดงอัตราเงินเดือนของตำรวจญี่ปุ่น	124
3.15 แสดงอัตราเงินเดือนของอัยการญี่ปุ่น	133
3.16 เปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยของตำรวจกับอัยการญี่ปุ่น	134
4.1 แสดงสถานภาพกำลังพลข้าราชการตำรวจ	147
4.2 เปรียบเทียบสถานภาพกำลังพลของพนักงานสอบสวนกับจำนวนปริมาณคดี ที่อยู่ในความรับผิดชอบ	148
4.3 แสดงสถานภาพกำลังพลของพนักงานอัยการกับจำนวนปริมาณคดี	155
4.4 เปรียบเทียบเงินตอบแทนพิเศษหรือเงินประจำตำแหน่งของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติกับพนักงานสอบสวนหน่วยงานอื่นของรัฐ	188
4.5 เปรียบเทียบปริมาณคดี ระยะเวลาการสอบสวนแต่ละคดี และเงินค่าตอบแทน การทำสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กับพนักงานสอบสวนหน่วยงานอื่น	189

4.6 แสดงอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งข้าราชการอัยการ	192
4.7 แสดงค่าตอบแทนของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนในแต่ละ ชั้นยศและตำแหน่ง	194
4.8 แสดงค่าตอบแทนของอัยการผู้ปฏิบัติหน้าที่ระนาบเดียวกับพนักงานสอบสวน แยกตามชั้นและตำแหน่ง	195
4.9 เปรียบเทียบรายได้ขั้นต่ำของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน ณ สถานที่ตำรวจกับอัยการผู้ปฏิบัติหน้าที่ ณ สำนักงานอัยการจังหวัดในระนาบเดียวกัน	196
5.1 แสดงโครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 1	301
5.2 แสดงโครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 2	305
5.3 แสดงโครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 3	309

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 กรอบที่มาสภาพปัญหาาระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวน	8
1.2 ภาพระบบสอบสวนคดีอาญาตามแผนยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	12
1.3 ภาพระบบสอบสวนคดีอาญาในความเป็นจริงที่เกิดขึ้น	13
2.1 กระบวนการบริหารแบบ POSDCORB	49
2.2 ลำดับความต้องการของมนุษย์ในทัศนะของมาสโลว์	50
2.3 ระดับค่าจ้างตามทฤษฎีผลผลิตที่เพิ่ม	53
2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Research Framework)	58
2.5 รูปแบบการวิจัยพัฒนา (Development Research Model)	59
3.1 แสดงอัตราการเพิ่มเงินเดือนของตำรวจสหรัฐอเมริกา	70
3.2 แสดงอัตราการเพิ่มเงินเดือนของอัยการสหรัฐอเมริกา	76
3.3 ภาพรวมระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา	77
3.4 แสดงอัตราการเพิ่มเงินเดือนของตำรวจอังกฤษ	86
3.5 แสดงอัตราการเพิ่มเงินเดือนอัยการอังกฤษ	93
3.6 ภาพรวมระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศอังกฤษ	94
3.7 แสดงอัตราการเพิ่มของเงินเดือนของตำรวจฝรั่งเศส	101
3.8 แสดงอัตราการเพิ่มของเงินเดือนของอัยการฝรั่งเศส	105
3.9 ภาพรวมระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศส	107
3.10 แสดงอัตราการเพิ่มเงินเดือนของตำรวจเยอรมัน	110
3.11 แสดงอัตราการเพิ่มเงินเดือนของอัยการเยอรมัน	117
3.12 ภาพรวมระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศเยอรมัน	118
3.13 แสดงอัตราการเพิ่มเงินเดือนของตำรวจญี่ปุ่น	125
3.14 แสดงอัตราการเพิ่มเงินเดือนของอัยการญี่ปุ่น	133
3.15 ภาพรวมระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่น	135
4.1 โครงสร้างการแบ่งอำนาจหน้าที่ภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	144
4.2 โครงสร้างตำแหน่งและการบริหารสถานตำรวจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	146
4.3 แสดงโครงสร้างอัยการสำนักงานอัยการสูงสุด	152
4.4 แสดงจำนวนสำนักงานอัยการทั่วประเทศ	153

4.5	ผังการจัดองค์กรสำนักอำนวยการ สำนักงานอัยการจังหวัด	154
4.6	ภาพรวมระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย	163
4.7	เปรียบเทียบแนวคิดระบบสอบสวนคดีอาญาของไทยกับประเทศอังกฤษ	164
4.8	เปรียบเทียบแนวคิดระบบสอบสวนคดีอาญาของไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา	165
4.9	เปรียบเทียบแนวคิดระบบสอบสวนคดีอาญาของไทยกับประเทศฝรั่งเศส	166
4.10	เปรียบเทียบแนวคิดระบบสอบสวนคดีอาญาของไทยกับประเทศเยอรมัน	167
4.11	เปรียบเทียบแนวคิดระบบสอบสวนคดีอาญาของไทยกับประเทศญี่ปุ่น	168
4.12	โครงสร้างการบริหารงานคดีของงานสอบสวนประจำสถานีตำรวจ	199
4.13	แสดงหลักเกณฑ์การแต่งตั้งตำแหน่งสูงขึ้นของพนักงานสอบสวนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	202
4.14	แสดงโครงสร้างการบริหารงานคดีของสำนักงานอัยการจังหวัด	203
4.15	แสดงหลักเกณฑ์การแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของอัยการ	204
4.16	โครงสร้างของสำนักงานศาลยุติธรรมในภาพรวม	205
4.17	โครงสร้างการบริหารงานคดีของศาลจังหวัด	206
4.18	แสดงหลักเกณฑ์การแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของผู้พิพากษา	208
4.19	แสดงโครงสร้างของสำนักงาน ป.ป.ช. ในภาพรวม	209
4.20	แสดงโครงสร้างการบริหารงานคดีของสำนักงาน ป.ป.ช. จังหวัด	210
4.21	แสดงโครงสร้างของกรมสอบสวนคดีพิเศษในภาพรวม	210
4.22	โครงสร้างการจัดองค์กรของสำนักคดีอาญาพิเศษ 1 กรมสอบสวนคดีพิเศษ	211
4.23	แสดงระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยในภาพรวมจากข้อมูลค้นคว้าของผู้เขียน	223
4.24	แสดงรูปแบบระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนตามกรอบการวิจัย ของผู้เขียน	224
5.1	ภาพโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน รูปแบบที่ 1	312
5.2	ภาพโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน รูปแบบที่ 2	315
5.3	ภาพโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน รูปแบบที่ 3	317
5.4	โครงสร้างการกำหนดตำแหน่งพนักงานสอบสวนเป็นตำแหน่งวิชาชีพสอบสวน และหลักเกณฑ์การแต่งตั้งพนักงานสอบสวนให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น	332
5.5	แสดงโครงสร้างระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวน ที่เหมาะสมกับประเทศไทย	334

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำเนินคดีอาญามีเป้าหมายสำคัญคือการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษเพื่อการบังคับใช้กฎหมายและรักษาความสงบเรียบร้อยให้กับสังคม การดำเนินคดีอาญาโดยปกติแล้วถือเป็นภารกิจที่รัฐทำเพื่อประโยชน์สาธารณะแต่ขณะเดียวกันการนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลเช่นกัน การใช้อำนาจรัฐจึงต้องเป็นไปตามหลักนิติรัฐ (Legal State) การชี้ขาดเรื่องที่กล่าวหาในคดีอาญาจำต้องอาศัยการค้นหาความจริงเพื่อให้ได้ความแท้จริงของเรื่องและต้องเป็นความจริงที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย การค้นหาความจริงและชี้ขาดคดีอาญาแบ่งออกเป็นสองขั้นตอนตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสมัยใหม่ โดยขั้นตอนแรกเป็นการดำเนินคดีอาญาของเจ้าพนักงานหรือขั้นก่อนพิจารณา (Pre-Trial Stages) และขั้นตอนที่สองเป็นการดำเนินคดีอาญาของศาลหรือขั้นพิจารณาพิพากษา (Trial Stages)¹ การชี้ขาดเรื่องที่กล่าวหาในชั้นเจ้าพนักงานใช้วิธีการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและการสังคดีของอัยการในการตรวจสอบค้นหาความจริงและชี้ขาดเบื้องต้นว่าควรฟ้องผู้ถูกกล่าวหาต่อศาลหรือไม่ หากเห็นควรฟ้องก็จะสั่งฟ้องและฟ้องดำเนินคดีขึ้นศาลกรณีหนึ่ง ส่วนการชี้ขาดเรื่องที่กล่าวหาขึ้นศาล ศาลจะพิจารณาด้วยระบบไต่สวน (Inquisitorial System) หรือระบบการกล่าวหา (Accusatorial System) ในการตรวจสอบค้นหาความจริงและพิพากษาคดีเพื่อรักษาประโยชน์สาธารณะตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) ควบคู่ไปกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา² สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ดีต้องรักษาสมดุลของ “อำนาจรัฐ” และ “หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน” ให้ได้³ ซึ่งเป็นหลักการดำเนินคดีอาญาที่สนับสนุนให้

¹ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนพิจารณา* (พิมพ์ครั้งที่ 5, สำนักพิมพ์ หจก.จิรัชการพิมพ์ 2550) 345.

² วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะ, ‘การพัฒนาระบบการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมในการค้นหาความจริงเพื่ออำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย’ (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอต่อสถาบันวิจัยและพัฒนาคดี สำนักงานศาลยุติธรรม คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2558) 14.

³ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ (เชิงอรรถ 1) 9.

การค้นหาคำความจริงให้ได้ความแท้จริงขณะเดียวกันก็ไม่ละเลยสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา หรือกล่าวได้อีกนัยว่าเป็นการรักษาประโยชน์ของรัฐแต่ยังรักษาประโยชน์ส่วนบุคคลตามหลักสากล

ระบบสอบสวนคดีอาญาเป็นกระบวนการค้นหาคำความจริงในเรื่องที่กล่าวหาโดยเจ้าพนักงานชั้นก่อนพิจารณา (Pre-Trial Stages) เป็นกลไกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่รัฐออกแบบมาเพื่อบังคับใช้กฎหมายรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม บรรดาอารยประเทศทั้งหลายในโลกสากลล้วนมีระบบสอบสวนคดีอาญาในแบบของตนซึ่งมีลักษณะเป็นไปตามกฎหมายภายในที่ใช้บังคับและส่วนใหญ่จะกำหนดให้องค์กรตำรวจรับผิดชอบการสอบสวนคดีอาญาเพราะเป็นภารกิจต่อเนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายรักษาความสงบเรียบร้อยภายในอันเป็นหน้าที่หลักขององค์กรตำรวจส่วนหนึ่งและการสอบสวนคดีอาญาต้องอาศัยกระบวนการสืบสวนเป็นเครื่องมือแสวงหาข้อเท็จจริงรวบรวมพยานหลักฐานอีกส่วนหนึ่ง การสอบสวนคดีอาญาต้องกระทำด้วยความเป็นธรรมตามหลักนิติธรรม (Rule of Law) ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายเพื่อพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาควบคู่กันไป⁴ การสอบสวนคดีอาญานับเป็น “ต้นธารแห่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา” ซึ่งเป็นหลักประกันการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและอำนวยความยุติธรรมแก่ผู้มีอรรถคดีอาญาอย่างแท้จริง

ระบบสอบสวนคดีอาญาประเทศไทยให้อำนาจตำรวจเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นคดีจนเสร็จสิ้นก่อนแล้วจึงส่งสำนวนสอบสวนไปให้อัยการพิจารณาว่าจะสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ถูกกล่าวหาและดำเนินคดีในชั้นศาล อัยการไทยไม่มีอำนาจสอบสวนหรือตรวจการใช้อำนาจสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของตำรวจ ระบบสอบสวนคดีอาญาของไทยจึงมีลักษณะแยกอำนาจสอบสวนของตำรวจออกจากอำนาจฟ้องร้องของอัยการค่อนข้างเด็ดขาด ก่อให้เกิดข้อกังวลถึงประสิทธิภาพการสอบสวนคดีอาญาและให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาของไทยให้ได้มาตรฐาน แนวคิดการพัฒนาปรับปรุงระบบสอบสวนคดีอาญานำไปสู่การศึกษา วิเคราะห์ มาตรฐานอย่างต่อเนื่อง โดยมีการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาลากหลายรูปแบบ เพราะทุกฝ่ายต่างเห็นตรงกันว่าระบบสอบสวนคดีอาญาของไทยที่เป็นอยู่ตำรวจรวบรวมพยานหลักฐานฝ่ายเดียวโดยไม่รู้แน่ว่าพยานหลักฐานดังกล่าวจะใช้ในชั้นพิจารณาของศาลได้หรือไม่เพียงใด ขณะเดียวกันอัยการผู้ทำหน้าที่นำพยานนั้นเข้าสืบพิสูจน์ข้อเท็จจริงในชั้นศาลกลับไม่เคยพบพุดคุยซักถามพยานมาก่อนประการหนึ่งและบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่มีอยู่ตามกฎหมายเหมาะสมเพียงพอแล้วหรือไม่ กระบวนการบริหารจัดการคดีและบทบาทของฝ่ายสืบสวนกับหน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์สนับสนุนระบบสอบสวนคดีอาญาได้เหมาะสมเพียงพอหรือไม่ ความก้าวหน้าของตำรวจ

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131.

ผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนควรเท่าเทียมกับอัยการและตุลาการหรือไม่ การเลื่อนระดับและการแต่งตั้งตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนอยู่ภายใต้ระบบคุณธรรม ความสามารถ ประสบการณ์ และความอาวุโสและปราศจากระบบอุปถัมภ์พวกพ้องหรือปราศจากอิทธิพลจากภายนอกโดยเฉพาะการแทรกแซงของฝ่ายการเมือง และผู้มีอิทธิพลอื่นๆ และมีหลักประกันเพียงใด หากตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนได้รับการพิจารณาแต่งตั้งตามความรู้ความสามารถย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนมีความก้าวหน้าโดยการพัฒนางานมากกว่าการใช้วิธีการอื่นก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจและผู้ปฏิบัติหน้าที่ทำให้ทุ่มเทให้กับการทำงานเป็นหลัก⁵ และไม่อาจปฏิเสธได้ว่าสาเหตุหนึ่งที่ตำรวจอาศัยอำนาจจับกุม ตรวจค้น สอบสวน ที่มีไปแสวงหาประโยชน์หรือละเว้นไม่ปฏิบัติตามหน้าที่เกิดจากค่าตอบแทนที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อการยังชีพด้วยเหตุนี้การปรับปรุงเงินเดือนและค่าตอบแทนของตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นต้นธารแห่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้อื่นให้ดำรงชีพอยู่ได้ด้วยศักดิ์ศรีและคุณธรรมอย่างพอเพียงเทียบเคียงได้กับผู้ประกอบการวิชาชีพทางกฎหมายในระดับเดียวกันควรได้รับการทบทวนและปรับปรุงให้มีอัตราค่าตอบแทนและระบบการเลื่อนเงินเดือนที่เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันล้วนเป็นปัญหาอันเป็นช่องว่างของระบบสอบสวนคดีอาญาไทยที่เป็นข้อกั้วล นอกจากนี้ระบบสอบสวนคดีอาญาควรมีความยึดโยงกับประชาชนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนและการสั่งคดีของอัยการ การประเมินผลการปฏิบัติงาน หากสร้างกลไกที่สามารถเชื่อมโยงกับภาคประชาชนได้เข้มแข็งแล้วย่อมทำให้การติดตาม ตรวจสอบ และถ่วงดุล ระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมีผลต่อคุณภาพการปฏิบัติหน้าที่และสำนวนสอบสวนคดีอาญาอย่างแท้จริง การพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญามีความจำเป็นต้องพิจารณาถึงบทบาทอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนและการตรวจสอบถ่วงดุลควบคู่ไปกับการบริหารจัดการคดีและความก้าวหน้าในการประกอบวิชาชีพสอบสวนเพราะมีความเกี่ยวพันและเป็นปัญหาต่อเนื่องกันหากระบบสอบสวนคดีอาญามีประสิทธิภาพย่อมทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานคดีอาญาเกิดประสิทธิผล การพิสูจน์ข้อเท็จจริงและนำตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษหรือการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาย่อมถูกต้องเป็นไปอย่างเที่ยงธรรมอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนได้สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย

⁵ ณรงค์ ใจหาญ, ‘ปฏิรูปการสอบสวน เริ่มที่ไหนดี?’ *สยามรัฐออนไลน์* (31 มีนาคม 2560)

<<https://siamrath.co.th/n/12613>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

1.1.1 สภาพปัญหาระบบสอบสวนคดีอาญาไทย

ตัวอย่างคดีความผิดอาญาที่เกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนสืบเนื่องจากการใช้อำนาจสอบสวนของตำรวจประกอบโครงสร้างอำนาจการสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายแล้วพบว่าสภาพปัญหาระบบสอบสวนคดีอาญาไทยเกิดจากสาเหตุสำคัญสองด้านคือด้านบทบาทการใช้อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และด้านการบริหารงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

1.1.1.1 ด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของพนักงานสอบสวน

ปัญหาด้านนี้เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างอำนาจสอบสวนตามกฎหมายของตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนซึ่งยังมีช่องว่างระหว่างการใช้อำนาจสอบสวนกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนและส่งผลกระทบต่อผู้เสียหาย ผู้ถูกกล่าวหา และพยานในคดีอาญา โดยสามารถจำแนกประเด็นที่มาของสภาพปัญหาด้านนี้ได้ 5 ประเด็น ดังต่อไปนี้

(1) ปัญหาโครงสร้างอำนาจสอบสวน

ระบบสอบสวนคดีอาญาไทยแยกขั้นตอนการสอบสวนและทำสำนวนคดีของตำรวจออกจากขั้นตอนการฟ้องร้องดำเนินคดีของอัยการ โดยตำรวจอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ส่วนอัยการอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของสำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติและสำนักงานอัยการสูงสุดมีระเบียบการดำเนินคดีอาญาเป็นของตนเองแยกจากกัน ความสัมพันธ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนกับอัยการมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ในแนวนอน อัยการเป็นเพียงผู้ตรวจสอบสำนวนสอบสวนของตำรวจและดำเนินคดีชั้นศาลโดยไม่มีอำนาจสอบสวนหรือกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนชั้นเริ่มต้นคดีเพราะถือว่าต่างฝ่ายต่างรับผิดชอบการทำงานคนละส่วนกัน⁶ ดังนั้นตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนและอัยการจึงไม่มีอำนาจบังคับบัญชาซึ่งกันและกัน การทำความเข้าใจทางคดีของตำรวจและการสั่งคดีของอัยการแยกออกจากกันเด็ดขาดไม่ยึดโยงกัน ตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนและอัยการต่างมีกฎหมายและระเบียบภายในของตน ไม่ต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อการร้องทุกข์ของผู้เสียหายหรือสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาเป็นช่องว่างการดำเนินคดีอาญา อัยการไม่มีโอกาสคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาระหว่างการสอบสวนทำสำนวนคดีของตำรวจ สภาพดังกล่าวเป็นที่ยอมรับของปัญหาการผูกขาดอำนาจสอบสวนของตำรวจ อำนาจสอบสวนขาด

⁶ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชานิติศาสตร์, เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารงานยุติธรรม เปรียบเทียบชั้นสูง (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2555) 5-32.

กระบวนการตรวจสอบถ่วงดุล และเกิดสุญญากาศในการดำเนินคดีกรณีอัยการไม่รับสำนวนสอบสวนของตำรวจไว้พิจารณาออกคำสั่งทางคดีซึ่งล้วนมีผลกระทบต่อการอำนวยความยุติธรรมทางอาญาให้แก่ประชาชน

(2) ปัญหาโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน

โครงสร้างระบบสอบสวนคดีอาญาไทยให้ตำรวจมีอำนาจสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทำความเข้าใจทางคดีซึ่งขาดข้อกล่าวหาเบื้องต้นเป็นการใช้อำนาจกึ่งตุลาการ ขณะเดียวกันตำรวจก็มีหน้าที่สืบสวน ป้องกันปราบปราม จับกุมบังคับใช้กฎหมายรักษาความสงบเรียบร้อยซึ่งเป็นการใช้อำนาจบริหาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติแบ่งหน่วยบังคับใช้กฎหมายเป็นสถานีตำรวจมีผู้กำกับการเป็นหัวหน้าสถานีและเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนปกครองบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนแบบชั้นยศทหาร มีลักษณะผู้ใช้อำนาจบริหารปกครองบังคับบัญชาสั่งการผู้ใช้อำนาจกึ่งตุลาการในทางคดี สภาพดังกล่าวเป็นที่มาของปัญหา ผู้บังคับบัญชาครอบงำควบคุมแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนส่งผลให้พนักงานสอบสวนขาดความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่อำนวยความยุติธรรมทางอาญาแก่ประชาชนผู้มีอรรถคดี

(3) ปัญหาอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจรวบรวมพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุและพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 168 และ มาตรา 169 กำหนดโทษกรณีพยานขัดขืนไม่มาให้ถ้อยคำหรือไม่ยอมส่งพยานเอกสารหรือพยานวัตถุตามคำบังคับของพนักงานสอบสวนคือจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หากแต่ปัจจุบันวิธีการกระทำผิดของอาชญากรมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น และมีการกระทำผิดผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์รูปแบบต่างๆเป็นจำนวนมาก อันเป็นที่มาของปัญหาอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งไม่เพียงพอต่อการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดและไม่ครอบคลุมการกระทำความผิดบางลักษณะประเภท กับไม่ครอบคลุมการรวบรวมพยานหลักฐานที่หากเน้นซ้ำ พยานหลักฐานนั้นจะสูญหายและมีสภาพบังคับไม่เพียงพอ

(4) ปัญหาการคุ้มครองดุลพินิจพนักงานสอบสวน

กระบวนการสอบสวนทำสำนวนคดีอาญาในระบบสอบสวนคดีอาญาไทยให้อำนาจพนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจพิจารณาพยานหลักฐานระหว่างสอบสวนตั้งข้อกล่าวหาและแจ้งข้อหาแก่นักผู้ถูกกล่าวหา และเมื่อรวบรวมพยานหลักฐานครบถ้วนแล้วพนักงานสอบสวนต้องใช้ดุลพินิจพิจารณาพยานหลักฐาน ทำความเห็นทางคดีว่าเห็นควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ถูกกล่าวหา การใช้ดุลพินิจแจ้งข้อหาและทำความเห็นทางคดีว่าควรสั่งฟ้องผู้ถูกกล่าวหาเป็นปฏิกิริยาต่อ

ผู้ถูกกล่าวหา ส่วนการใช้ดุลพินิจทำความเข้าใจทางคดีว่าควรสั่งไม่ฟ้องผู้ถูกกล่าวหาเป็นปฏิกิริยาต่อผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวหา การใช้ดุลพินิจบนพื้นฐานพยานหลักฐานและความสุจริตของพนักงานสอบสวนไม่มีกฎหมายรับรองคุ้มครอง สภาพดังกล่าวเป็นที่มาของปัญหาพนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความหวาดกลัวและใช้ดุลพินิจไปในทางป้องกันมิให้ตนเองถูกฟ้องร้องมากกว่าใช้ดุลพินิจไปในทางเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนผู้มีอรรถคดีอาญา

(5) ปัญหาขั้นตอนการสอบสวนและระยะเวลาควบคุมผู้ต้องหา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้ความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกกว่าสามปี หรือปรับเกินหกหมื่นบาทขึ้นไปพนักงานสอบสวนต้องสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานทำความเข้าใจทางคดีเต็มรูปแบบ ก่อนที่จะส่งสำนวนสอบสวนไปให้อัยการทุกคดีแม้คดีนั้นผู้ต้องหาจะให้การรับสารภาพ หรือเป็นคดีไม่มีข้อยุ่งยาก และอัยการไม่ได้ใช้พยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมสืบพิสูจน์ในชั้นศาลก็ตาม สภาพขั้นตอนการสอบสวนดังกล่าว เป็นที่มาของปัญหาพนักงานสอบสวนต้องใช้เวลาสอบสวนทำสำนวนคดีเต็มรูปแบบทุกคดี ส่งผลให้ต้องควบคุมผู้ต้องหาระหว่างสอบสวนอย่างน้อย 48 วัน ถึง 84 วัน ส่งผลให้บางคดีผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างการสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษาและพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมสู่ศาลเป็นความไม่สะดวก ไม่รวดเร็ว และไม่เป็นธรรมกับผู้มีอรรถคดีอาญา

1.1.1.2 ด้านการบริหารงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ปัญหาด้านนี้เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างการบริหารงานสอบสวน การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานคดีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งมีผลกระทบต่อตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนและประชาชนผู้มีอรรถคดีอาญา โดยสามารถจำแนกประเด็นที่มาของสภาพปัญหาด้านนี้ได้ 5 ประเด็น ดังต่อไปนี้

(1) ปัญหาการสนับสนุนพนักงานสอบสวนของฝ่ายอำนาจการคดี

กระบวนการสอบสวนคดีอาญานับแต่รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ การรวบรวมพยานหลักฐาน การติดตามผู้ต้องหามาแจ้งข้อหา การสรุปสำนวนสอบสวนและทำความเข้าใจทางคดี การส่งสำนวนสอบสวนไปให้อัยการพิจารณาล้วนประกอบด้วยเนื้อหาทางด้านกฎหมายและสอบสวนกับเนื้อหาทางด้านธุรการคดีควบคู่กัน ระบบสอบสวนที่มีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องมีพนักงานสอบสวนทำหน้าที่ด้านกฎหมายและสอบสวนควบคู่กับเจ้าพนักงานผู้ทำหน้าที่ธุรการคดีสนับสนุนเสมอ ผู้ช่วยพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่งานคดีประจำสถานีตำรวจที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดให้มีทำหน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุนพนักงานสอบสวนมีจำนวนไม่เพียงพอและขาดศักยภาพสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน สภาพดังกล่าวเป็นที่มาของปัญหา

พนักงานสอบสวนต้องทำหน้าที่งานด้านกฎหมายและสอบสวนควบคู่กับงานด้านธุรการคดีเพียงลำพัง ส่งผลให้พนักงานสอบสวนมีภาระงานหนักไม่ยอมรับคำร้องทุกข์ไว้ทำการสอบสวน การสอบสวนล่าช้า การรวบรวมพยานหลักฐานทำได้ไม่เต็มศักยภาพความสามารถ

(2) ปัญหาบทบาทฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์

กระบวนการสอบสวนค้นหาความจริงในคดีอาญาจำเป็นต้องมีการสืบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานเพื่อทราบรายละเอียดแห่งความผิดและจำเป็นต้องมีการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อทราบความแท้จริงของหลักฐาน การสืบสวนและการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญของกระบวนการสอบสวนไม่อาจแยกออกจากกันได้ โครงสร้างระบบสอบสวนคดีอาญาไทยมิได้กำหนดให้งานสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานมีหน้าที่สนับสนุนหรือเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวน การปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่จึงไม่มีขอบเขตแน่ชัดว่าฝ่ายสืบสวนต้องดำเนินการสืบสวนแสวงหาข้อเท็จจริง หรือหน่วยพิสูจน์หลักฐานจะต้องตรวจเก็บพยานหลักฐานสนับสนุนการสอบสวนทำสำนวนคดีร่วมกับพนักงานสอบสวนมากนักน้อยเพียงใด สภาพดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาการสอบสวนทำสำนวนคดีอาญาขาดการสืบสวนและการพิสูจน์หลักฐานร่วมดำเนินการเป็นส่วนหนึ่งในการค้นหาความจริงทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะคดีที่ไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิดมีแนวโน้มที่อาชญากรจะลอยนวลเพราะขาดกระบวนการสืบสวนแสวงหาตัวผู้กระทำความผิดและการพิสูจน์หลักฐานบ่งชี้ตัวผู้กระทำความผิดเพื่อนำตัวมาดำเนินคดี

(3) ปัญหาความเป็นวิชาชีพของการสอบสวนคดีอาญา

การสอบสวนคดีอาญาเป็นการใช้อำนาจกึ่งตุลาการของพนักงานสอบสวนในการเริ่มต้นคดีนับเป็นต้นธารแห่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และเป็นฐานแห่งข้อเท็จจริงในการดำเนินคดีขึ้นอัยการและชั้นศาล การสอบสวนคดีอาญาจึงจำเป็นต้องมีมาตรฐานเช่นเดียวกับการประกอบวิชาชีพกฎหมายของผู้พิพากษา อัยการ และทนายความ การสอบสวนคดีอาญาในระบบสอบสวนคดีของไทยกฎหมายมิได้กำหนดให้เป็นการประกอบวิชาชีพและตำแหน่งพนักงานสอบสวนมิได้ถูกกำหนดให้เป็นตำแหน่งของผู้ประกอบวิชาชีพและไม่มียศกรวิชาชีพทำหน้าที่ควบคุมมาตรฐานจรรยาบรรณและมรรยาทของพนักงานสอบสวน สภาพดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหากระบวนการสอบสวนคดีอาญาขาดมาตรฐานความวิชาชีพและผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนขาดความเป็นมืออาชีพ

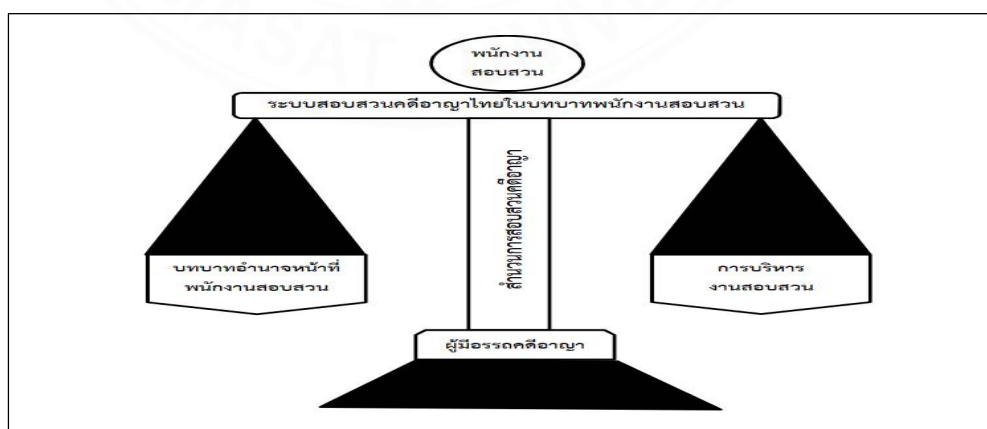
(4) ปัญหาความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน

ตำแหน่งพนักงานสอบสวนเป็นตำแหน่งหนึ่งของตำแหน่งตำรวจตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 การเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของพนักงานสอบสวนจึงยึดโยงกับตำแหน่งตำรวจอื่นในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ การเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของพนักงานสอบสวนสำนักงานตำรวจแห่งชาติใช้เกณฑ์ความเหมาะสมตามดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาเป็นหลักในการพิจารณาแต่งตั้ง และผู้บังคับบัญชามีอำนาจแต่งตั้งตำรวจฝ่ายอื่นที่มีใช้พนักงานสอบสวนไปดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนในระดับสูงขึ้นเป็นผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนได้ การแต่งตั้งให้ตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นจึงเป็นดุลพินิจและความพอใจของผู้บังคับบัญชาสำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยเฉพาะ สภาพดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาพนักงานสอบสวนขาดความก้าวหน้าในอาชีพราชการและขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่

(5) ปัญหาค่าตอบแทนพนักงานสอบสวน

พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 กำหนดให้ตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนและเงินเพิ่มประจำตำแหน่งตามอัตราตามขั้นยศและตำแหน่งที่ดำรง การปรับเลื่อนเงินเดือนสูงขึ้นใช้เกณฑ์สะสมขั้นเงินเดือนที่ได้รับจากผู้บังคับบัญชา ขณะที่การปรับเลื่อนเงินเพิ่มประจำตำแหน่งสูงขึ้นใช้เกณฑ์ปรับตามตำแหน่งที่ได้รับ การแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้น การปรับเลื่อนค่าตอบแทนสูงขึ้นของพนักงานสอบสวนไทยต้องใช้เวลาสะสม“ขั้นเงินเดือน”และได้รับการพิจารณาแต่งตั้งให้“เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น”จึงจะได้รับการปรับเลื่อนค่าตอบแทนที่สูงขึ้น สภาพดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาพนักงานสอบสวนได้รับค่าตอบแทนไม่เพียงพอ

ภาพที่ 1.1 กรอบที่มาสภาพปัญหาในระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวน⁷

⁷ ภาพสะท้อนที่มาของประเด็นปัญหาในระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในชั้นพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจตามแนวคิดในการศึกษาวิจัยของผู้เขียน

1.1.2 ตัวอย่างคดีความผิดอาญาที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากปัญหาการใช้อำนาจหน้าที่ สอบสวนของตำรวจและมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน

1.1.2.1 คดีจับผู้บริสุทธิ์กล่าวหาว่าฆาตกรรมนางสาวเชอร์รี่แอน ดันแคน เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2529 นางสาวเชอร์รี่แอนถูกฆาตกรรมทิ้งศพในป่าชายเลน ตำบลบางปูใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ ตำรวจจับกุมนายวินัยหรือแจ๊ค ชัยพานิช กับพวก คือนายรุ่งเฉลิมหรือเฮาดี กนกขวลาชัย, นายธวัช กิจประยูร, นายพิทักษ์ คำชาย และนายกระแสร พลอยกุ่ม รวม 5 คน ในข้อหา “ร่วมกันฆ่าผู้ตาย” โดยอาศัยพยานหลักฐานเท็จที่พนักงานสอบสวนบิดเบือนคดีในชั้นสอบสวน และอัยการมีคำสั่งฟ้องและฟ้องนายรุ่งเฉลิม, นายธวัชนายพิทักษ์และนายกระแสร ต่อศาลโดยอาศัยพยานหลักฐานเท็จและข้อเท็จจริงที่พนักงานสอบสวนบิดเบือน และจากหลักฐานเท็จดังกล่าวศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาประหารชีวิตจำเลยทั้งสิ้น ต่อมาปี พ.ศ. 2538 ศาลฎีกาจึงมีคำพิพากษากลับให้ยกฟ้องจำเลยทั้งสิ้น เป็นเวลากว่าสิบปีจึงสามารถพิสูจน์ได้ว่าพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนจัดทำเป็นเท็จ และข้อเท็จจริงที่ใช้อ้างอิงเป็นข้อเท็จจริงที่บิดเบือน ผลจากการถูกจองจำทำให้นายรุ่งเฉลิมตรอมใจตายในเรือนจำเพราะทนรับสภาพไม่ไหว นายพิทักษ์ พันโทชออกมาไม่นานก็เสียชีวิตเพราะติดเชื้อโรคจากการถูกจองจำนานเกินไป นายกระแสรถูกจองจำจนร่างกายพิการ นายธวัชเสียโอกาสและต้องทนทุกข์ทรมานในเรือนจำนานกว่าสิบปี นับเป็นตราบาปของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ควรแก้ไขอย่างจริงจัง

1.1.2.2 คดีไม่ฟ้องผู้ต้องหาขับรถชนดาบตำรวจจิเชียร กลั่นประเสริฐ แล้วหลบหนี เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2555 นายวรยุทธหรือบอส อยู่วิทยา ทายาทเจ้าของเครื่องดื่มชูกำลังชื่อดังขับรถเฟอร์รารีด้วยความเร็วสูงชนดาบตำรวจจิเชียร กลั่นประเสริฐ ตำรวจสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อขณะขี่จักรยานยนต์ ดราโล่ 51511 กลับจากปฏิบัติหน้าที่เสียชีวิตในเครื่องแบบและลากร่างผู้ตายไกลไปไกลหลายร้อยเมตรและหลบหนี พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหานายวรยุทธ 5 ข้อหา คือ ขับรถขณะเมาสุรา, ขับรถเร็วเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด, ขับรถโดยประมาททำให้ทรัพย์สินเสียหายไม่หยุดรถให้ความช่วยเหลือและไม่แจ้งเจ้าพนักงาน และขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย แต่ใช้เวลาสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานนานกว่าสี่ปีจึงสอบสวนเสร็จสิ้น ทำให้ข้อหาขับรถขณะเมาสุรา ขับรถเร็วเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด และข้อหาขับรถโดยประมาททำให้ทรัพย์สินเสียหายขาดอายุความ คดีเหลือเพียง 2 ข้อหาที่พนักงานสอบสวนส่งสำนวนสอบสวนไปให้อัยการพิจารณาแต่ นายวรยุทธขอเลื่อนคดีต่ออัยการรวม 7 ครั้ง เป็นเหตุให้ข้อหาไม่หยุดรถให้ความ

ช่วยเหลือและไม่แจ้งพนักงานขาดอายุความแล้วหลบหนีคดีไปต่างประเทศ⁸ ต่อมาปี พ.ศ.2563 อัยการมีคำสั่งเด็ดขาด“ไม่ฟ้อง” นายวรยุทธ⁹ โดยให้เหตุผลว่าพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมมาในสำนวนสอบสวนไม่เพียงพอให้รับฟังว่านายวรยุทธกระทำผิดตามที่ถูกกล่าวหา ซึ่งค้านกับพยานหลักฐานตามสภาพข้อเท็จจริงที่ปรากฏต่อสาธารณชนและนายวรยุทธหลบหนีคดีมาตลอด เป็นเหตุให้ถูกกระแสวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนัก

1.1.3 ตัวอย่างเรื่องจริงที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากสภาพปัญหาการบริหารงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน และมีผลต่อการประสาทความยุติธรรมให้แก่ประชาชน

ระบบสอบสวนคดีอาญาที่การบริหารงานสอบสวนล้มเหลวส่งผลให้ขาดแคลนตำรวจผู้สมัครใจทำหน้าที่พนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติแก้ปัญหาด้วยการออกคำสั่งทางปกครองบังคับตำรวจในสังกัดให้ไปดำรงตำแหน่งและทำหน้าที่พนักงานสอบสวนโดยไม่สมัครใจ นอกจากจะทำให้การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานขาดจิตวิญญาณของการอำนวยความสะดวกแล้ว ยังเป็นสาเหตุให้ตำรวจที่ถูกบังคับแต่งตั้งไปทำหน้าที่พนักงานสอบสวนฆ่าตัวตายเฉพาะปี 2562 เกิดขึ้นแล้วจำนวน 4 รายคือ

1.1.3.1 รายที่หนึ่ง ร้อยตำรวจเอกพิเชษฐ์ สุชาติพงษ์ เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2562 ร้อยตำรวจเอกพิเชษฐ์ สุชาติพงษ์ ใช้อาวุธปืนยิงตัวตายเพราะถูกย้ายจากตำแหน่งรองสารวัตรป้องกันปราบปราม ไปดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นงานที่ไม่ถนัด ทำให้เกิดความเครียดจัดจึงตัดสินใจยิงตัวตาย¹⁰

1.1.3.2 รายที่สอง ร้อยตำรวจเอกทรงศักดิ์ ใจฉกรรจ์ เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2562 ร้อยตำรวจเอกทรงศักดิ์ ใจฉกรรจ์ ใช้อาวุธปืนยิงตัวตาย สาเหตุเพราะถูกย้ายจาก

⁸ isranews, ‘5 ปี คดี ‘บอส’ ข้อครหา ต้องเรื่อง – เลื่อนพบอัยการ 7 หน ? ก่อนอินเตอร์โพล แพร่หมายจับทั่วโลก’ *สำนักข่าวอิศรา* (12 กันยายน 2560) <<https://www.isranews.org/isranews-scoop/59513-isranews-59513.html>> สืบค้นเมื่อ 24 พฤศจิกายน 2564.

⁹ หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์, ‘อัยการยื่นสั่งไม่ฟ้องคดี ‘บอส อยู่วิทยา’ ถูกตามระเบียบ’ *ไทยโพสต์ออนไลน์* (4 สิงหาคม 2563) <<https://www.thaipost.net/main/detail/73371>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

¹⁰ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ‘รอง สว. ฆ่าตัว ย้ายไม่เป็นธรรม บันทึคดีแผ่ยับยศ จาก ป.ไปสอบสวน’ *ไทยรัฐออนไลน์* (28 มิถุนายน 2562) <<https://www.thairath.co.th/news/local/south/1601841>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

ตำแหน่งรองสารวัตรจราจร ไปดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นตำแหน่งที่ไม่ถนัด ทำให้เกิดความเครียดจึงตัดสินใจยิงตัวตาย¹¹

1.1.3.3 รายที่สาม ร้อยตำรวจเอกสุพจน์ สุขเกษม เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2562 ร้อยตำรวจเอกสุพจน์ สุขเกษม ใช้อาวุธปืนยิงตัวตาย สาเหตุเพราะถูกโยกย้ายจากตำแหน่งรองสารวัตรป้องกันปราบปราม ไปดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นตำแหน่งที่ไม่ถนัด ทำให้เกิดความเครียดจึงตัดสินใจยิงตัวตาย¹²

1.1.3.4 รายที่สี่ ร้อยตำรวจเอกศิริวัฒน์ สุรทิพย์ เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2562 ร้อยตำรวจเอกศิริวัฒน์ สุรทิพย์ ใช้เชือกไนลอนผูกคอฆ่าตัวตาย สาเหตุเพราะถูกโยกย้ายจากตำแหน่งรองสารวัตรป้องกันปราบปราม ไปดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นงานที่ไม่ถนัด ทำให้สำนวนคดีอาญาในความรับผิดชอบไม่คืบหน้าและถูกผู้บังคับบัญชาเร่งรัด เกิดความเครียดจึงตัดสินใจแขวนคอตายเช่นกัน¹³

¹¹ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ‘คาดเหตุเครียด ไม่เก่งคอมพิวเตอร์ ร.ต.อ.ย้ายอยู่สายสอบสวน ปลัดชีพ คารณ’ ไทยรัฐออนไลน์ (19 กันยายน 2562) <<https://www.thairath.co.th/news/local/central/1664271>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

¹² หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ‘หดหู่ สลด สังเวชใจ’ ไทยรัฐออนไลน์ (23 กันยายน 2562) <<https://www.thairath.co.th/news/local/1666136>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

¹³ หนังสือพิมพ์ไทย, ‘พนักงานสอบสวนห้อยคอ เครียดอีกศพ ร.ต.อ.งานเยอะสำนวนค้าง’ ไทยรัฐออนไลน์ (16 ตุลาคม 2562) <<https://www.thairath.co.th/news/local/northeast/1683113>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

1.1.4 ภาพสะท้อนระบบสอบสวนคดีอาญาจากตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวน
 ภาพที่ 1.2 ภาพระบบสอบสวนคดีอาญาตามแผนยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติภาพ¹⁴

1.1.4.1 คำอธิบายภาพที่ 1.2 เป็นภาพระบบสอบสวนคดีอาญาที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดไว้ใน แผนยุทธศาสตร์ว่ากระบวนการสอบสวนคดีอาญามีการทำงานเป็น“ทีมบูรณาการสอบสวนคดีอาญา” ตั้งแต่มีคดีอาญาเกิดขึ้น ตำรวจฝ่ายป้องกันปราบปรามซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ด้านพื้นที่เกิดเหตุทางกายภาพ ตำรวจฝ่ายสืบสวนซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ในการสืบสวนแสวงหาข้อเท็จจริง ตำรวจพิสูจน์หลักฐานซึ่งมีความรู้ในด้านการเก็บและตรวจพิสูจน์พยานหลัก ตำรวจฝ่ายอำนวยการคดีซึ่งมีความรู้ความสามารถในการบันทึกข้อมูลและออกหลักฐานการรับแจ้งความ และตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวน จะร่วมกันปฏิบัติหน้าที่สืบสวนสอบสวนค้นหาความจริง รวบรวมพยานหลักฐานติดตามจับตัวคนร้ายและพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา อำนาจความยุติธรรมให้แก่ประชาชนออกมาในรูป “สำนวนการสอบสวนคดีอาญา” โดยทีมบูรณาการสอบสวนคดีอาญา

¹⁴ ภาพจากเว็บไซต์ครอบครัวตำรวจ (เฟซบุ๊กครอบครัวตำรวจ, 15 ตุลาคม 2563)
 <<https://web.facebook.com/ครอบครัวตำรวจ>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

ภาพที่ 1.3 ภาพระบบสอบสวนคดีอาญาในความเป็นจริงที่เกิดขึ้น¹⁵

1.1.4.2 คำอธิบายภาพที่ 1.3 เป็นภาพระบบสอบสวนคดีอาญาที่ตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนสะท้อนให้เห็นว่าในการปฏิบัติหน้าที่สอบสวนคดีอาญา ตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนต้องสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานด้วยตนเองทั้งหมด ตั้งแต่การรับแจ้งความ การตรวจสถานที่เกิดเหตุ การสืบสวนแสวงหาข้อเท็จจริง การเก็บและส่งหลักฐานไปตรวจพิสูจน์ การบันทึกข้อมูลและออกหลักฐานการรับแจ้งความ การสอบปากคำพยานบุคคล เพียงลำพังผู้เดียวทั้งหมด ย่อมเป็นการยากที่จะรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและอำนวยความสะดวกเป็นธรรมสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายได้

1.1.5 การแก้ไขปัญหากระบวนการสอบสวนคดีอาญาที่ผ่านมา

จากสภาพปัญหาที่ปรากฏ เจตนารมณ์ของกฎหมาย ประกอบตัวอย่างคดีความผิดที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการใช้อำนาจสอบสวนและภาพสะท้อนระบบสอบสวนคดีอาญาของไทยดังกล่าว คณะรักษาความสงบแห่งชาติ(คสช.) และรัฐบาล ได้แก้ไขปัญหาด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาศึกษาหาแนวทางปฏิรูปตำรวจและระบบสอบสวนคดีอาญาไทยหลายชุดนับแต่รัฐธรรมนูญชั่วคราว พ.ศ. 2557 ถึงรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ดังนี้¹⁶

¹⁵ เพ็ญอ้าง.

¹⁶ iLAW, ‘ปฏิรูปตำรวจยุค คสช.‘ฉบับหนึ่งไม่ถึงร้อย’ (สำนักข่าวไอลอว์, 17 พฤษภาคม 2561) <<https://www.ilaw.or.th/node/4811>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

1.1.5.1 ชุดที่หนึ่ง เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของสภาพัฒนาการ (สปช.) มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 26 คน แบ่งเป็นข้าราชการพลเรือน 7 คน ข้าราชการทหาร 2 คน ข้าราชการตำรวจ 2 คน นักวิชาการ 5 คน นักการเมือง 6 คน และภาคเอกชน 4 คน มีผลการศึกษาตาม “รายงานวาระปฏิรูปที่ 6 : การปฏิรูปกิจการตำรวจ”

1.1.5.2 ชุดที่สอง เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2558 พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท) มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 15 คน แบ่งเป็น ข้าราชการพลเรือน 5 คน ข้าราชการทหาร 1 คน ข้าราชการตำรวจ 4 คน นักวิชาการ 1 คน นักการเมือง 3 คน และภาคเอกชน 1 คน มีผลการศึกษาตาม “รายงานระบบงานบริการประชาชนในการรับแจ้งความและสอบสวน” “รายงานความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคลของตำรวจจากการแทรกแซงทางการเมือง” “รายงานการวางแผนทางมาตรฐานการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจ” “รายงานการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกิจการของตำรวจ” และ “รายงานการปฏิรูประบบงบประมาณกิจการตำรวจ เพื่อยกระดับความปลอดภัยของประชาชน”

1.1.5.3 ชุดที่สาม เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2560 คณะรัฐมนตรีมีมติแต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม(ตำรวจ)มีสมาชิกทั้งหมด 36 คน แบ่งเป็น ข้าราชการตำรวจ 15 คน ข้าราชการพลเรือน 12 คน ข้าราชการทหาร 2 คน นักวิชาการ 5 คน นักการเมือง 1 คน และสื่อมวลชน 1 คน มีผลการศึกษาคือร่างกฎหมาย “ร่าง พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติ การกระจายอำนาจแบบบูรณาการ” “ร่าง พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติ การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจ” “ร่าง พ.ร.บ.อำนาจการดำเนินคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานตามกฎหมาย” และ “ร่าง พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”

1.1.5.4 ชุดที่สี่ เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2560 คณะรัฐมนตรีมีมติแต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมมีสมาชิกทั้งหมด 10 คน แบ่งเป็น ข้าราชการพลเรือน 6 คน นักวิชาการ 2 คน ข้าราชการทหาร 1 คน ข้าราชการตำรวจ 1 คน มีผลการศึกษา คือ “แผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม”

1.1.5.5 ชุดที่ห้า เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2561 คณะรัฐมนตรีมีมติแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายที่คณะกรรมการชุดที่สามเสนอ มีสมาชิกทั้งหมด 16 คน ประกอบไปด้วย รองนายกรัฐมนตรี กรรมการร่างรัฐธรรมนูญ รองเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อัยการสูงสุด และคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย
กระบวนการยุติธรรมและบริหารราชการแผ่นดิน

1.1.5.6 ชุดที่หก เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2562 พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง คณะกรรมการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ... และร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ประกอบด้วยสมาชิกทั้งหมด 13 คน มีนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธาน¹⁷

นับถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า 8 ปี การปฏิรูปตำรวจและระบบสอบสวนคดีอาญาไทยใน
บทบาทพนักงานสอบสวนยังไม่เป็นรูปธรรมและข้อเสนอปฏิรูปของคณะกรรมการแต่ละชุดยังไม่ตรง
กับภาพปัญหาที่เกิดขึ้นสภาพปัญหาในระบบสอบสวนคดีอาญาที่ผู้เขียนนำเสนอไว้ข้างต้นจึงยังไม่ได้
รับการแก้ไขอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาท
พนักงานสอบสวน

1.2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวนไทย
และของต่างประเทศ

1.2.3 เพื่อศึกษาถึงระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวน และเสนอแนะ
แนวทางพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวนที่เหมาะสมและ
มีประสิทธิภาพ

1.3.สมมุติฐานของการศึกษา

หากแก้ไขสภาพปัญหาและปรับปรุงพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาไทยด้านบทบาท
อำนาจหน้าที่พนักงานสอบสวนและด้านการบริหารงานสอบสวนใน 10 ประเด็น อันได้แก่

¹⁷ คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี 203/2562 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตำรวจ
แห่งชาติ พ.ศ. ... และร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ... (22 สิงหาคม 2562).

1.3.1 มีการแบ่งอำนาจสอบสวนอย่างเหมาะสม มีกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจสอบสวน และมีกระบวนการป้องกันส่อเสียดทางคดี

1.3.2 มีหลักประกันความเป็นอิสระป้องกันการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน

1.3.3 อำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนตามกฎหมายครอบคลุมและมีสภาพบังคับตรวจสอบได้

1.3.4 มีกฎหมายคุ้มครองดุลพินิจที่สุจริตของพนักงานสอบสวนและระบบตรวจสอบถ่วงดุลการใช้ดุลพินิจ

1.3.5 มีขั้นตอนการสอบสวนและระยะเวลาควบคุมซึ่งผู้ต้องหาระหว่างสอบสวนที่เหมาะสม

1.3.6 ยกระดับการสอบสวนคดีอาญาเป็นวิชาชีพสอบสวนและมืองค์กรวิชาชีพสอบสวนกำกับดูแล

1.3.7 ฝ่ายอำนวยการคดีมีศักยภาพในการสนับสนุนพนักงานสอบสวน

1.3.8 ฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานมีบทบาทอำนาจหน้าที่ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสอบสวน

1.3.9 มีหลักประกันความก้าวหน้าในวิชาชีพของพนักงานสอบสวน

1.3.10 ปรับปรุงค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนให้เหมาะสมเพียงพออยู่อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรีภาคภูมิใจในตำแหน่งและวิชาชีพสอบสวนที่ดำรง

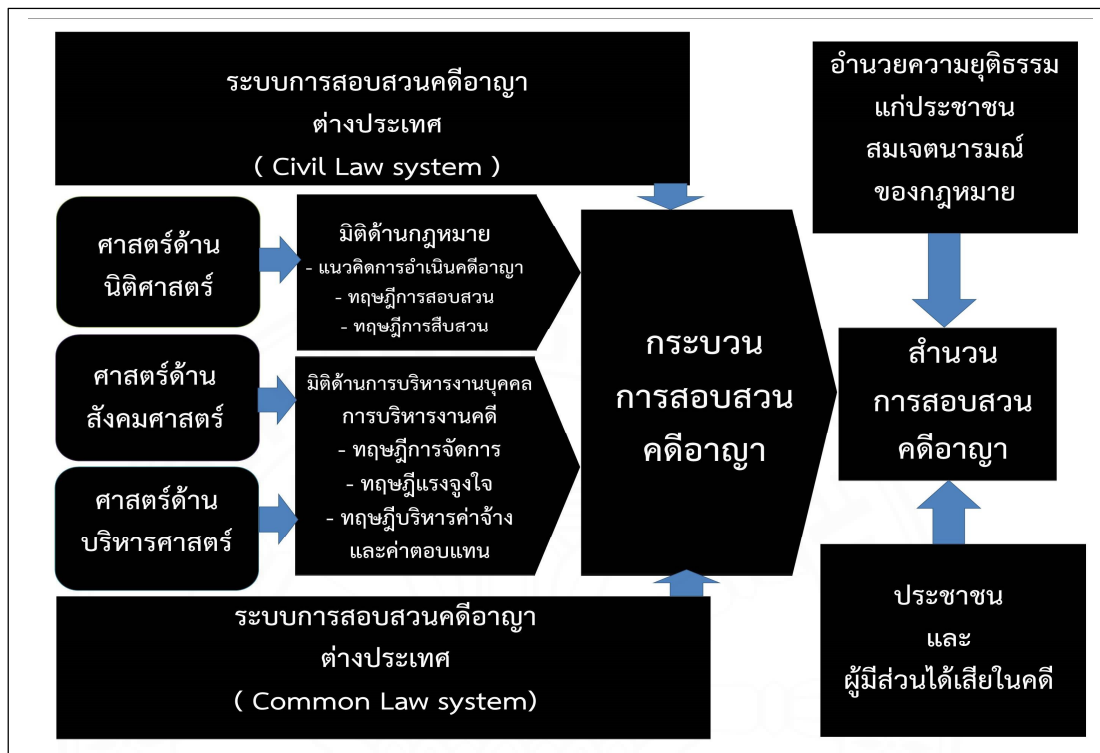
จะทำให้ระบบสอบสวนคดีอาญาของไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนมีประสิทธิภาพในการรวบรวมพยานหลักฐานเกิดประสิทธิผลในการพิสูจน์ความจริงและอำนวยความยุติธรรมทางอาญาให้แก่ประชาชนได้สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายซึ่งสามารถยกระดับพัฒนาระบบการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษาและวิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของระบบสอบสวนคดีอาญาเพื่อเสนอแนวทางพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวน โดยศึกษาในเชิงอำนาจตามกฎหมาย กระบวนการบริหารงานสอบสวน ด้วยการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลัก โดยนำข้อมูลเชิงปริมาณจากการตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ หรือการเข้าร่วมเสวนาทางวิชาการที่เกี่ยวข้องประเด็นปัญหาของงานวิจัย และข้อเสนอแนะของบุคคลผู้มีส่วนได้เสียและ

ผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวน และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จากสำนักงาน
 ประธานศาลฎีกา ศาลอาญา ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัด ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวง ผู้พิพากษา
 หัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัว ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น สำนักงานอัยการสูงสุด อธิบดีอัยการ
 สำนักงานคดีอาญา อัยการจังหวัด อัยการจังหวัดคดีศาลแขวง สถาบันพัฒนาข้าราชการ ฝ่ายอัยการ
 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง กองพิสูจน์หลักฐาน สำนักงานตำรวจ
 แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการสมาคมพนักงานสอบสวน
 ข้าราชการตำรวจตำแหน่งผู้กำกับการสอบสวน ข้าราชการตำรวจตำแหน่งรองผู้กำกับการสอบสวน
 ข้าราชการตำรวจตำแหน่งรองผู้กำกับการสืบสวน ข้าราชการตำรวจตำแหน่งสารวัตรป้องกัน
 ปราบปราม ข้าราชการตำรวจตำแหน่งสารวัตรสอบสวน ข้าราชการตำรวจตำแหน่งรองสารวัตร
 ป้องกันปราบปราม ข้าราชการตำรวจตำแหน่งรองสารวัตรสอบสวน อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ
 (DSI) พนักงานสอบสวนกรมสอบสวนคดีพิเศษ นายกสภานายความ หัวหน้าสำนักงานนายความ
 นายความ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์กระทรวงยุติธรรม คณะบดีคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยของรัฐ
 คณะบดีคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยเอกชน อาจารย์ผู้สอนกฎหมาย ประชาชนผู้มีประสบการณ์เคย
 เป็นผู้เสียหายในคดีอาญาชั้นสอบสวน ประชาชนผู้มีประสบการณ์เคยเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาชั้น
 สอบสวนและจำเลยในคดีอาญาชั้นพิจารณาของศาล ประชาชนผู้มีประสบการณ์เคยเป็นพยานใน
 คดีอาญาชั้นสอบสวน โดยสุ่มเก็บข้อมูลจากตัวอย่างกลุ่มบุคคลดังกล่าวซึ่งมิใช่การเก็บข้อมูล
 ภาคนามเพื่อการวิจัยเชิงปริมาณโดยเฉพาะ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ด้วยวิธีการ
 วิเคราะห์เนื้อหาประมวลสรุปผล และวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary
 Research) เพื่อให้เข้าใจแนวคิด ทฤษฎี ความเห็นและข้อเท็จจริงจากกฎหมายไทย กฎหมาย
 ต่างประเทศ หนังสือ ตำรา บทความในวารสาร รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ สิ่งพิมพ์ และคำวินิจฉัย
 ของศาลฎีกาตลอดจนการสืบค้นข้อมูลจากเครือข่ายสารสนเทศ (Internet)

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Research Framework)

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

“ระบบสอบสวนคดีอาญา” หมายความว่า กระบวนการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา ตั้งแต่ขั้นรับคำร้องทุกข์ คำกล่าวโทษ การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน พยานบุคคล พยานวัตถุ ตลอดจนพยานเอกสาร การทำสำนวนสอบสวนคดีอาญาถึงการส่งสำนวนสอบสวนคดีอาญาให้แก่พนักงานอัยการ

“ระบบงานสอบสวน” หมายความว่า กระบวนการและขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญา ในชั้นพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ

“พนักงานสอบสวน” หมายความว่า เจ้าพนักงานตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งเป็นพนักงานสอบสวนและทำหน้าที่สอบสวนคดีอาญา

“บทบาทพนักงานสอบสวน” หมายความว่า หน้าที่ อำนาจ และความรับผิดชอบของ เจ้าพนักงานตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนและปฏิบัติหน้าที่สอบสวนคดีอาญา

“สภาพปัญหาพนักงานสอบสวน” หมายความว่า ปัญหา อุปสรรค ข้อขัดข้อง ในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน การรวบรวมพยานหลักฐาน ปัญหาความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่พนักงานสอบสวน ปัญหาค่าตอบแทนการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน

“สำนวนการสอบสวนคดีอาญา” หมายความว่า ถ้อยคำสำนวนคดีอาญา พยานบุคคล พยานวัตถุ พยานเอกสาร และหลักฐานอื่นใด ที่พนักงานสอบสวนได้สอบสวนรวบรวมและจัดทำเป็นสำนวนความตามอำนาจหน้าที่

“สัญญาทางคดี” หมายความว่า สำนวนการสอบสวนคดีอาญาที่พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว ส่งไปให้อัยการพิจารณา แต่อัยการไม่รับสำนวนไว้พิจารณาเพื่อออกคำสั่งทางคดี และคืนสำนวนสอบสวนนั้นกลับมายังพนักงานสอบสวน ทั้งกรณีออกคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรหรือออกคำสั่งด้วยวาจา ไม่รับหรือคืนสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานสอบสวน ทั้งกรณีสั่งหรือไม่สั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไปอย่างเป็นทางการและอย่างไม่เป็นทางการ

“อำนาจสอบสวน” หมายความว่า อำนาจหน้าที่ในการรับคำร้องทุกข์คดีความผิดอาญา อำนาจหน้าที่สืบสวน สอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง ในคดีความผิดอาญาที่ทำการสอบสวนและทำสำนวนสอบสวน

“การสอบสวน” หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลาย อันตามที่กฎหมายให้อำนาจ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่ร้องทุกข์หรือกล่าวหา เพื่อจะทราบข้อเท็จจริงแห่งคดี พิสูจน์ความผิดและนำตัวผู้กระทำความผิดมาแจ้งข้อหาฟ้องลงโทษหรือเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา

1.7 วรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการแก้ไขสภาพปัญหาที่ผ่านมา

1.7.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติแนวทางการพัฒนาระบบยุติธรรมไว้ใน หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 68 ให้รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว ไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร และบัญญัติถึงการพัฒนาระบบการสอบสวนคดีอาญาไว้ใน หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยในด้านต่างๆ ให้เกิดผล ดังต่อไปนี้ ง. ด้านกระบวนการยุติธรรม (2) ปรับปรุงระบบการสอบสวนคดีอาญาให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ชัดเจนเพื่อมิให้คดีขาดอายุความ และสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและ

พนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา รวมทั้งกำหนดให้การสอบสวนต้องใช้ประโยชน์จากนิติวิทยาศาสตร์ และจัดให้มีบริการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มากกว่าหนึ่งหน่วยงานที่มีอิสระจากกัน เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างมีทางเลือก¹⁸

1.7.2 แนวคิดปฏิรูปของรัฐบาล ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม) พ.ศ. 2561 - 2580¹⁹ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม) พ.ศ. 2561 - 2580 ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี²⁰ มีเป้าหมายการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง และการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในแต่ละขั้นตอนเป็นไปอย่างโปร่งใส แล้วเสร็จตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด และเข้าถึงง่ายโดยเสมอภาค การบังคับการตามกฎหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และพัฒนาระบบการบริหารงานยุติธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เลือกปฏิบัติและเป็นธรรม

1.7.3 แนวคิดปฏิรูปของสภาพัฒนาการ (สปช.) จากรายงานการศึกษาและการปฏิรูปที่ 6 เรื่อง “การปฏิรูปกิจการตำรวจ” ของสภาพัฒนาการ มีข้อเสนอให้ปฏิรูปงานสอบสวนโดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องปรับระบบให้งานสืบสวนสอบสวนสามารถทำงานควบคู่กันไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการทำให้นักงานสอบสวนมีความเป็นมืออาชีพ มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจะส่งผลให้การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง โดยเสนอให้เพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพพนักงานสอบสวน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน ปรับระบบการประเมินเพื่อเลื่อนตำแหน่งของพนักงานสอบสวน ด้วยการพิจารณาจากคุณภาพของสำนวนการสอบสวน ประกอบกับจำนวนปริมาณคดีที่รับผิดชอบ แก้ไขคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งผู้กำกับการสถานีตำรวจ ผู้บังคับการ และผู้บัญชาการ หน่วยงานปฏิบัติที่มีอำนาจในการสอบสวน ต้องมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ทั้งงานด้านสอบสวน และงานสืบสวนป้องกันปราบปราม การรับแจ้งความ พนักงานสอบสวนต้องรับแจ้งความทุกคดี ผู้กำกับการสถานีและหัวหน้าพนักงานสอบสวนจะต้องมีส่วนร่วมในการบริหารคดีเพื่อเชื่อมโยงระหว่างงานสืบสวนสอบสวนให้มี

¹⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 258.

¹⁹ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580.

²⁰ ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ออกตามความรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 16 เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ.

ประสิทธิภาพ ส่วนงานการสอบสวนต้องผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์ในการรวบรวมพยานหลักฐานจากผู้กำกับการสถานีตำรวจ และให้หัวหน้าพนักงานสอบสวน เป็นผู้มีความเห็นสิ่งคดีในสำนวนการสอบสวน โดยดำเนินการแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ กำหนดเส้นทางการเติบโตให้กับพนักงานสอบสวนให้สามารถเลื่อนไหลได้ถึงพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญพิเศษ (เทียบระดับผู้บังคับการ) จัดให้มีชุดฝ่ายสืบสวนในคดีอาญาที่หน้าที่ สืบสวนเฉพาะคดีที่เกิดเหตุ (สืบสวนหลังเกิดเหตุ) เพื่อแสวงหาพยานหลักฐานให้ทราบตัวผู้กระทำความผิดและติดตามจับกุมผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน

1.7.4 แนวคิดปฏิรูปของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) จากรายงานการศึกษาของคณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงระบบงานบริการประชาชนในการรับแจ้งความและสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคลของตำรวจให้ปลอดจากการแทรกแซงทางการเมือง วางแนวทางมาตรฐานการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจตามความรู้ความสามารถ สร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกิจการของตำรวจ และปฏิรูปงบประมาณของตำรวจผ่านรายงานการศึกษาฉบับต่างๆ ดังนี้

1.7.4.1 รายงานเรื่อง “ระบบงานบริการประชาชนในการรับแจ้งความและสอบสวน”

1.7.4.2 รายงานเรื่อง “การปฏิรูประบบงบประมาณกิจการตำรวจเพื่อยกระดับความปลอดภัยของประชาชน”

1.7.4.3 รายงานเรื่อง “ความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคลของตำรวจจากการแทรกแซงทางการเมือง”

1.7.4.4 รายงานเรื่อง “การวางแนวทางมาตรฐานการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจ”

1.7.4.5 รายงานเรื่อง “การสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกิจการของตำรวจ”

1.7.5 แนวคิดปฏิรูปของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากรายงานการศึกษาเรื่อง “การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นสอบสวน” ของคณะกรรมการการกฎหมาย การยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนสภาผู้แทนราษฎร เสนอให้ปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมชั้นสอบสวนอย่างเร่งด่วน โดยมุ่งเน้นในด้านกระบวนการสอบสวนทางอาญาระหว่างพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนควรเป็นกระบวนการเดียวกันที่พนักงานอัยการสามารถตรวจสอบถ่วงดุลการรวบรวม

พยานหลักฐานชั้นต้นของพนักงานสอบสวนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น พนักงานอัยการควรเข้ามา มีบทบาทที่สำคัญตั้งแต่ขั้นตอนแรกในกระบวนการสอบสวน ภายใต้หลักการที่ว่า “ต้องให้ความจริง ทั้งหมดเข้าสู่การพิจารณาในชั้นศาล และพยานหลักฐานทั้งหมดต้องเข้าสู่การพิจารณาของอัยการและ เจ้าหน้าที่อื่นๆ โดยไม่ถูกบิดเบือนแก้ไขหรือถูกทำลายไป” อีกทั้งผู้บังคับใช้กฎหมายต้องปฏิบัติต่อ ประชาชนอย่างเสมอภาคตามหลักนิติรัฐ (The Rule of Law) และเอื้ออำนวยให้ประชาชน เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก

1.7.6 แนวคิดปฏิรูปของสมาชิกวุฒิสภา จากรายงานเรื่อง “การปฏิรูปโครงสร้างและ ระบบงานของตำรวจไทย” ของคณะอนุกรรมการพิจารณาการศึกษาและตรวจสอบโครงสร้างระบบ และการปฏิบัติงานของตำรวจในคณะกรรมการการปกครองวุฒิสภามีข้อเสนอเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ สำคัญในการปฏิรูปโครงสร้างและระบบงานตำรวจแม้ว่าระบบตำรวจไทยจะมีความพยายามในการ ปฏิรูปโดยมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง บทบาทภารกิจและโครงสร้างองค์กรเรื่อยมา แต่โดยข้อมูลเชิง ประจักษ์ปรากฏว่าประชาชนยังไม่พึงพอใจต่อบทบาทและภารกิจของตำรวจฉะนั้นระบบตำรวจไทย จึงยังคงต้องมีการปฏิรูปต่อไป โดยจำต้องพยายามที่จะตอบสนองต่อปัญหาความต้องการและความ คาดหวังประชาชนได้อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามโดยเหตุที่ โครงสร้างและระบบงานตำรวจไทยยังเน้นการ รวมศูนย์อำนาจในส่วนราชการ (แม้ในพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 ก็ตาม) ดังนั้น ตำรวจส่วนใหญ่จึงยังคงเคารพและจงรักภักดีต่อผู้บังคับบัญชาในสายงานตำรวจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน ราชการบริหารส่วนกลางหาใช่เคารพและจงรักภักดีต่อประชาชนแต่ประการใดไม่ ฉะนั้นจึงมีความ จำเป็นที่จะต้องปฏิรูปโครงสร้างและระบบงานตำรวจด้วยการกระจายอำนาจให้ประชาชนได้มีส่วน ร่วมอย่างจริงจังทั้งในกระบวนการกำหนดนโยบายและแผน การดำเนินกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งมี ส่วนรวมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินการด้วย

1.7.7 ยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561–2580) ของ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประเด็นยุทธศาสตร์การอำนวยความสะดวกและพัฒนาระบบงาน สอบสวนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน มีกลยุทธ์เพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวก ยุติธรรมทางอาญา พัฒนามาตรการในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมทางอาญา โดย พัฒนาระบบงาน สอบสวน งานกฎหมายและงานพิสูจน์หลักฐานปรับโครงสร้างอัตรากำลังพนักงานสอบสวน ผู้ช่วย พนักงานสอบสวน ฝ่ายกฎหมาย และฝ่ายพิสูจน์หลักฐาน ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมี ประสิทธิภาพและเหมาะสมกับปริมาณงานโดยเฉพาะในสถานีตำรวจ เสริมสร้างและพัฒนาขีด สมรรถนะให้พนักงานสอบสวน ผู้ช่วยพนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่สืบสวน เจ้าหน้าที่สายตรวจ ป้องกันปราบปราม ฝ่ายกฎหมาย และฝ่ายพิสูจน์หลักฐานมีองค์ความรู้ มาตรฐานจริยธรรมและ จรรยาบรรณ ทศนคติ ค่านิยม วัฒนธรรมองค์กรในการบริการประชาชนอย่างมีอาชีพ เป็นที่ยอมรับ

และมีระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนให้มีมาตรฐาน กำหนดระยะเวลาในการดำเนินงานในทุกขั้นตอนของงานสอบสวนให้ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า และสร้างระบบการตรวจสอบและ/หรือแจ้งความคืบหน้าให้ประชาชนทราบโดยนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ปรับปรุงระบบงานสอบสวน โดยพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการรับคำร้องทุกข์กล่าวโทษและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างสถานีตำรวจทั่วประเทศ เสริมสร้างและพัฒนาพนักงานสอบสวนผู้เกี่ยวข้องในการพิจารณาคดีและรักษาสถานที่เกิดเหตุให้มีองค์ความรู้ด้านนิติวิทยาศาสตร์โดยพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้านนิติวิทยาศาสตร์ กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันมิให้ผู้ใดแทรกแซงการใช้ดุลยพินิจของพนักงานสอบสวน ในการทำสำนวน ทบทวนการปรับค่าตอบแทนของพนักงานสอบสวน ผู้ช่วยพนักงานสอบสวน ฝ่ายกฎหมาย และฝ่ายพิสูจน์หลักฐานให้สอดคล้องกับปริมาณและคุณภาพของงาน รวมทั้งให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

1.7.8 ดุษฎีนิพนธ์ของพันตำรวจเอกมานะ เผาะช่วย เรื่อง “ระบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน : ศึกษาเปรียบเทียบระบบของประเทศอังกฤษฝรั่งเศสและประเทศไทย” งานดุษฎีนิพนธ์เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงระบบการสอบสวนคดีอาญาของไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศเพื่อแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาของไทย ผลการศึกษาพบว่าประเทศไทยมีหลักการดำเนินคดีอาญาโดยแยกอำนาจการสอบสวนออกจากอำนาจการฟ้องร้อง และไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้อำนาจอัยการเข้าร่วมทำการสอบสวนหรือเข้าควบคุมการสอบสวนคดีอาญา โดยมีข้อเสนอ ให้แก้ไขกฎหมายให้พนักงานอัยการมีบทบาทและทำหน้าที่รับผิดชอบการสอบสวนคดีอาญาด้วยเพื่อพัฒนาไปสู่ระบบอัยการสากล²¹

1.7.9 ดุษฎีนิพนธ์ของพันตำรวจโทสมนึก เขมทองคำ เรื่อง “การพัฒนาระบบการสอบสวนคดีอาญาของไทย” งานดุษฎีนิพนธ์เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงระบบการสอบสวนคดีอาญาของไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศเพื่อยกร่างกฎหมายและประเมินร่างกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาของไทย ผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีหลักการดำเนินคดีอาญาโดยแยกอำนาจการสอบสวนออกจากอำนาจการฟ้องร้อง และให้บุคคลที่ไม่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายและไม่มีหน้าที่ดำเนินคดีในชั้นศาลมาทำการสอบสวนคดีอาญา ทั้งที่ประเทศไทยยึดถือระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และมีพนักงานอัยการทำหน้าที่ดำเนินคดีอาญาแทนรัฐ แต่กลับไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้อำนาจอัยการเข้าร่วมทำการสอบสวนหรือเข้าควบคุมการสอบสวนคดีอาญา การสอบสวนของเจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่นมีความบกพร่องไม่ตรงต่อข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น จึงเป็นเหตุให้มีคดีชั้นพิจารณา

²¹ มานะ เผาะช่วย, ‘ระบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน : ศึกษาเปรียบเทียบระบบของประเทศอังกฤษฝรั่งเศสและประเทศไทย’ (ดุษฎีนิพนธ์ นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2556).

ของศาลจำนวนมาก และศาลพิจารณาแล้วพิพากษายกฟ้องเป็นจำนวนมากเช่นกัน โดยมีข้อเสนอให้แก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจของพนักงานอัยการให้เข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนและแก้ไขกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการสอบสวน²²

1.7.10 วิทยานิพนธ์ของร้อยตำรวจเอกอติวัชร สายสะอึ้ง นำเสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง “อำนาจสอบสวนของพนักงานฝ่ายปกครอง” งานวิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงอำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองและพนักงานสอบสวนตำรวจเปรียบเทียบและศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการปรับปรุง แก้ไขกฎหมาย หรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับพนักงานสอบสวนในส่วนของผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา ผลการศึกษาพบว่า พนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนร่วมกันโดยเฉพาะในจังหวัดอื่น นอกจากกรุงเทพมหานครโดยให้ตำรวจเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนเป็นหลักในความผิดที่มีโทษทางอาญาทุกประเภท และให้พนักงานฝ่ายปกครองสอบสวนความผิดทางอาญาบางประเภทตามที่กำหนดไว้เท่านั้น แต่การสอบสวนของพนักงานฝ่ายปกครองไม่ตัดอำนาจสอบสวนของตำรวจแต่อย่างใด ทำให้เกิดปัญหาการดำเนินคดีอาญาซ้ำซ้อนกันในพื้นที่เจ้าพนักงาน ปัญหาการแบ่งอำนาจสอบสวน และปัญหาด้านความร่วมมือในการสอบสวนทั้งด้านบุคลากรและสถานที่ของพนักงานฝ่ายปกครอง ซึ่งกระทบต่อสิทธิเสรีภาพในกระบวนการยุติธรรม ควรมีการกำหนดตัวผู้ที่มีอำนาจสอบสวนให้ชัดเจนและให้พนักงานอัยการเข้าควบคุมดูแลการสอบสวนตั้งแต่ชั้นเจ้าพนักงาน เพื่อให้เกิดเอกภาพในการสอบสวนคดีอาญาและบรรลุวัตถุประสงค์ของ การอำนวยความยุติธรรมทางอาญา²³

1.7.11 งานวิจัยของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรณชญา ศิริวรรณบุญ และคณะ ศึกษาและเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการปฏิรูปงานสอบสวนตำรวจ หัวข้อ : จะทำให้ประชาชนเชื่อมั่นในความเป็นอิสระ มีประสิทธิภาพ เป็นมืออาชีพได้อย่างไร พบว่าการสอบสวนคดีอาญาในความรับผิดชอบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติอยู่ในภาวะวิกฤตเนื่องจากไม่สามารถคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเพียงพอ ลำช้า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เชื่อถือ ไม่เชื่อมั่นว่าการสอบสวนเป็นไปอย่างสุจริตมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง มีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรมอันเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดภาวะวิกฤตงานสอบสวนจากโครงสร้างและการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยมีข้อเสนอแนวทางการปฏิรูปงานตำรวจสอบสวน 3 แนวทางคือ แนวทางที่ 1 แยกงานสอบสวน

²² สมนึก เขมทองคำ, ‘การพัฒนาระบบการสอบสวนคดีอาญาของไทย’ (คุชฎีบัณฑิต นิติศาสตรคุชฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2558).

²³ อติวัชร สายสะอึ้ง, ‘อำนาจสอบสวนของพนักงานฝ่ายปกครอง’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2556).

ออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติและจัดตั้งองค์กรใหม่ที่มีความเป็นอิสระ แนวทางที่ 2 งานสอบสวนยังคงอยู่กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพียงแต่ควรปรับปรุงการบริหารงานให้ดีขึ้น และแนวทางที่ 3 งานสอบสวนยังคงอยู่กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แต่ให้มีกองบัญชาการสอบสวนโดยเฉพาะ²⁴

1.7.12 การสัมมนาการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานสอบสวน ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2562 ณ ห้องบุญยะจินดา สโมสรตำรวจโดยมีตัวแทนพนักงานสอบสวนกว่า 300 นาย ทั่วประเทศเข้าร่วมระดมความคิดเห็นจากข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติงานสอบสวนเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสายงานสอบสวน การสัมมนาพบปัญหา 4 ประเด็นคือ ปัญหากระบวนการสรรหาบุคลากรเพื่อทำหน้าที่พนักงานสอบสวนทุกระดับ ปัญหาการฝึกอบรมและพัฒนาพนักงานสอบสวน ปัญหาระบบสนับสนุนงานสอบสวนและการสร้างแรงจูงใจ และปัญหาการหมุนเวียนพนักงานสอบสวนไปทำหน้าที่อื่น ซึ่งมีการระดมความคิดเห็นและวางแนวทางแก้ปัญหาเป็น 3 ระยะคือ ระยะเร่งด่วน ระยะกลาง และระยะยาว แต่ยังไม่สามารถหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้เพราะต้องนำองค์ประกอบหลายอย่างมาพิจารณาและสรุปอีกครั้ง²⁵

1.7.13 ความเห็นของนักวิชาการด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ ใจหาญ อดีตคณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ให้ความเห็นไว้ในบทความวิชาการเรื่อง “ปฏิรูปการสอบสวน เริ่มที่ไหนดี”²⁶ ความว่า “การสอบสวนคดีอาญา นับเป็นขั้นตอนสำคัญในการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญา ซึ่งกฎหมายไทยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจรับผิดชอบในการรวบรวมพยานหลักฐานในขั้นตอนนี้เป็นหลัก และเมื่อมีการรวบรวมพยานหลักฐานเสร็จแล้ว ก็จะส่งเรื่องให้กับพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาสำนวนการสอบสวนและทำคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง หรือสั่งสอบสวนเพิ่มเติมต่อไป ในอดีตที่ผ่านมาการสอบสวนได้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพในหลายๆ คดี พนักงานสอบสวนสามารถรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่ในขณะเดียวกันมีคดีจำนวนไม่น้อยที่ไม่อาจได้ตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ หรือในบางคดีกลับได้ผู้ที่ไม่ได้กระทำความผิดมาลงโทษ เพราะจับผิดตัวหรือมีการบังคับให้รับสารภาพอันทำให้ผู้กระทำความผิด

²⁴ พรณชญา ศิริวรรณบุศย์, ‘การปฏิรูปงานสอบสวนตำรวจ : จะทำให้ประชาชนเชื่อมั่นในความเป็นอิสระมีประสิทธิภาพ เป็นมืออาชีพได้อย่างไร’ <<http://www.tcjthai.com/uploads/docs/Policybrief.pdf>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

²⁵ มติชน, ‘ผบ.ตร.เร่งแก้ พงส.ฆ่าตัวตาย ปิดฝุ่น แห่งพนักงานสอบสวน โยกย้ายแยกปราบปราม สืบสวน’ มติชนออนไลน์ (30 กันยายน 2562) <https://www.matichon.co.th/local/crime/news_1693070> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

²⁶ ดร.ณรงค์ ใจหาญ (เชิงอรรถ 5).

ลายนวล และผู้บริสุทธิ์ต้องถูกดำเนินคดีอาญาโดยผิดหลง ด้วยเหตุนี้ ในปัจจุบันจึงได้มีข้อกังวลถึงประสิทธิภาพของการสอบสวนทั้งระบบ และให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการสอบสวนของไทยให้ได้มาตรฐาน และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การพัฒนาระบบการสอบสวนจะต้องสามารถดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพในการประสานงานระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ แนวคิดในการปรับปรุงระบบงานสอบสวนได้มีการศึกษาและวิเคราะห์กันมาอย่างต่อเนื่องทั้งที่เป็นนักวิชาการ ผู้ที่เป็นผู้บริหารของตำรวจ หรือคณะกรรมการสิทธิการของรัฐบาล และมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่หลากหลาย และมีหลายรูปแบบ ทั้งนี้เพราะทุกฝ่ายเห็นตรงกันว่า ระบบการสอบสวนที่ดำเนินการอยู่ แม้จะใช้มาเป็นเวลานานและมีแนวคิดในการแยกการสอบสวนออกจากการสั่งฟ้อง โดยให้ตำรวจทำหน้าที่จับกุม และสอบสวน ในขณะที่พนักงานอัยการทำหน้าที่ในการสั่งฟ้อง และสั่งสอบสวนเพิ่มเติม และดำเนินคดีอาญา ซึ่งการแยกหน้าที่กันชัดเจนนี้จึงเกิดปัญหาการประสานงาน และการเป็นหนึ่งใน การสอบสวนและสั่งคดี จนทำให้ผู้รวบรวมพยานหลักฐานไม่เห็นพ้องกันว่าพยานดังกล่าวจะใช้ได้ในชั้นพิจารณาหรือไม่ และในขณะเดียวกัน พนักงานอัยการไม่ได้พบกับพยานบุคคลก่อนที่จะนำสืบในศาล ความไม่เชื่อมโยงนี้ จึงเป็นอุปสรรคที่ต้องมีการปฏิรูปเพื่อให้มีการประสานงานระหว่างพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนก่อนที่จะส่งสำนวนมาที่พนักงานอัยการ โดยเฉพาะคดีที่สำคัญและมีความซับซ้อน ประเด็นนี้เป็นข้อสำคัญที่ต้องมีการปรับปรุงมาตรการในการทางกฎหมายให้ประสานงานกันมากยิ่งขึ้นเพื่อผลในการรวบรวมพยานหลักฐานที่มีประสิทธิภาพในด้านการบริหารงานบุคคล และการใช้เทคโนโลยีในชั้นสอบสวน ก็มีผลสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาปรับปรุง จะเห็นได้ว่า การพิจารณาแต่งตั้งโยกย้ายเจ้าหน้าที่ตำรวจ จะต้องได้รับหลักประกันที่เท่าเทียมกับข้าราชการตุลาการ และข้าราชการอัยการ กล่าวคือ การเลื่อนระดับ และการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจ จะต้องอยู่ภายใต้ระบบคุณธรรม ความสามารถ ประสิทธิภาพและ ปราศจากการวิ่งเต้นซื้อตำแหน่งหรือปราศจากอิทธิพลจากภายนอก กล่าวโดยเฉพาะ ต้องปราศจากการแทรกแซงของฝ่ายการเมือง และผู้มีอิทธิพลอื่นๆ ข้อนี้หากมีหลักประกันได้ในการพิจารณาแต่งตั้งข้าราชการตำรวจแล้ว จะทำให้คนที่เข้ามาทำงานในหน้าที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานสืบสวนได้มีความก้าวหน้าทางหน้าที่การงานโดยการวัดผลงานมากกว่าการใช้วิธีการอื่น จะทำให้คนที่ทำงานมีขวัญและกำลังใจ และทุ่มเทให้กับการทำงานเป็นหลัก การใช้เทคโนโลยีในการสืบสวนสอบสวน รัฐควรให้ความสำคัญ และจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อให้แก่พนักงานสอบสวน เช่นเดียวกับการสอบสวนในคดีอื่นๆ เช่นกรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นต้น รวมทั้งให้พนักงานสอบสวนมีงบประมาณในการสืบสวนสอบสวน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กล้องวงจรปิด คอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการพิมพ์คำให้การ โทรศัพท์ติดต่อ ปืนที่ใช้ในการป้องกันตัว เป็นต้น ต้องมีงบประมาณที่จัดซื้อให้เพียงพอและทันสมัย มิฉะนั้น หากต้องจัดหาตนเอง ก็จะทำให้ต้องหารายได้อื่นในการจัดซื้อ อันเป็นเหตุให้ต้องไปพึ่งพา

บุคคลภายนอกให้มาสนับสนุน และทำให้เกิดความเกรงใจหากต้องมีคดีที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้การสนับสนุน เป็นที่ทราบกันว่า บุคลากรของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีจำนวนมาก แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่างบประมาณที่จ่ายให้เป็นเงินเดือนแก่บุคลากรในระดับชั้นผู้น้อยนั้นไม่เพียงพอต่อการยังชีพ และเหตุนี้เองจึงเป็นเหตุให้ข้าราชการเหล่านี้อาศัยอำนาจจับหรือค้นที่มีอยู่เพื่อหาประโยชน์หรือละเว้นไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยเหตุนี้ การปรับปรุงเงินเดือนของข้าราชการตำรวจทั้งระบบเพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้ด้วยศักดิ์ศรี และคุณธรรม คงต้องเทียบเคียงกับผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมายในระดับเดียวกัน ซึ่งปัจจุบันมีความแตกต่างระหว่างพนักงานสอบสวนของคดีทุจริต คดีสอบสวนคดีพิเศษ และคดีอาญาเสียทีเดียว จึงควรได้รับการทบทวนและปรับปรุงให้มีอัตราค่าตอบแทนในระดับเดียวกัน ในประเด็นสุดท้าย แม้ว่าจะมีการปรับปรุงทั้งการประสานงาน บุคลากร ค่าตอบแทน เทคโนโลยีแล้ว ระบบการตรวจสอบการสอบสวนจากองค์กรภายนอก เช่น ศาล อัยการ หรือคณะกรรมการตำรวจจังหวัด ซึ่งต้องเป็นผู้ที่มาจากประชาชนอย่างแท้จริง และประชาชนเลือกมานั้นควรมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบ ประเมินผลการทำงาน และสามารถให้คุณให้โทษแก่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ดีและไม่ดีได้ กระบวนการเช่นนี้ หากมีกลไกที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพก็จะทำให้มีการติดตาม ตรวจสอบ การสอบสวนได้เป็นอย่างดี และมีผลต่อคุณภาพการทำงาน และคุณภาพของสำนวนการสอบสวนได้อย่างแท้จริง จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เห็นได้ว่าการปฏิรูปการสอบสวน จึงต้องเริ่มพร้อมๆ กันหลายด้าน เพราะมีความเกี่ยวพันกันและเป็นปัญหาต่อเนื่องมาตลอด การให้ภารกิจที่สำคัญแก่ตำรวจ รัฐต้องมีเครื่องมือและให้หลักประกันการทำงานแก่ตำรวจด้วย จึงจะทำให้การทำงานของคนที่ตั้งใจทำงานดี ได้รับผลตอบแทนที่ดี และสร้างผลงานที่มีประสิทธิภาพให้กับการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญาและนำผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติได้ต่อไป” กล่าวโดยสรุป ท่านศาสตราจารย์ณรงค์ เห็นว่า การจะปฏิรูปงานสอบสวน จะต้องปฏิรูปหลายด้านควบคู่กันไป ทั้งด้านโครงสร้างอำนาจการสอบสวน ด้านการบริหารงานบุคคลด้านนิติวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านงบประมาณและสวัสดิการ และด้านการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจจากภาคประชาชน ความเห็นของท่านศาสตราจารย์ณรงค์ดังกล่าวพ้องด้วยกับสภาพปัญหาที่ผู้เขียนได้นำเสนอไว้ข้างต้น

จากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประกอบแนวคิดปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นสอบสวนของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) แนวคิดของรัฐบาล สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) สถาปนาเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) สถาปนาแผนราชวร วุฒิสภา งานวิจัยและความเห็นนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่นำเสนอมาประกอบสภาพปัญหาและตัวอย่างคดีที่ปรากฏ ทุกฝ่ายต่างเห็นตรงกันว่าระบบสอบสวนคดีอาญาของไทยในบทบาทของพนักงานสอบสวนมีปัญหาและ

จำเป็นต้องศึกษาหาแนวทางพัฒนาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นรูปธรรมซึ่งผู้เขียนจะได้รวบรวมข้อมูลวิจัย และนำเสนอแนวทางแก้ไขและพัฒนาเป็นลำดับในบทต่อไป

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.8.1 ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวน

1.8.2 ทำให้ทราบถึงระบบสอบสวนคดีอาญาของไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนและของต่างประเทศ

1.8.3 ทำให้สามารถกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาในระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญา

กฎหมายเป็นเครื่องมือรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม หากพิจารณาด้านเนื้อหาอาจแบ่งกฎหมายได้สองประเภท คือกฎหมายสารบัญญัติ (Substantive Law) หรือกฎหมายที่บัญญัติถึงสิทธิ หน้าที่ ข้อห้าม กล่าวอีกนัยคือกฎหมายควบคุมความประพฤติของคนในสังคม ตัวอย่างเช่น กฎหมายอาญา ที่กล่าวถึงลักษณะความผิด และโทษที่จะได้รับ เป็นต้น และกฎหมายสบัญญัติ หรือกฎหมายวิธีสบัญญัติ (Adjective Law หรือ Procedural Law) คือกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการบวนนำกฎหมายสารบัญญัติไปบังคับใช้ กล่าวอีกนัยคือกฎหมายว่าด้วยวิธีการดำเนินคดี ตัวอย่างเช่น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นต้น การดำเนินคดีอาญา (Criminal Proceedings) เป็นการนำเอากฎหมายวิธีสบัญญัติหรือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้ค้นหาความจริง (Search of Truth) เพื่อนำไปพิสูจน์ข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดความผิดตามบทบัญญัติกฎหมายสารบัญญัติ ระบบสอบสวนคดีอาญาเป็นกลไกที่รัฐออกแบบให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้เป็นเครื่องมือรวบรวมพยานหลักฐานค้นหาความจริงเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นก่อนการพิจารณาคดีของศาล ระบบสอบสวนคดีอาญาจึงเป็นหลักประกันสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้ได้รับความยุติธรรมโดยผลของกฎหมาย (Justice According to Law) และความยุติธรรมโดยธรรมชาติ (Justice According to Nature) ระบบสอบสวนคดีอาญาที่มีประสิทธิภาพย่อมประสานความยุติธรรม (Justice) ให้เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างแท้จริง พนักงานสอบสวนในระบบสอบสวนคดีอาญาที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีองค์ความรู้ด้านกฎหมายสารบัญญัติ (Substantive Law) และกฎหมายวิธีสบัญญัติ (Adjective Law หรือ Procedural Law) และมีการบริหารงานงานสอบสวนที่ดี ในบทนี้จะกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา การบริหารจัดการเป็นฐานสนับสนุนการวิเคราะห์แก้ไขปัญหาและพัฒนา ระบบสอบสวนคดีอาญาต่อไป

ก.กลุ่มแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน

2.1 แนวคิดการดำเนินคดีอาญา

การดำเนินคดีอาญาเป็นการค้นหาความจริงในเรื่องที่กล่าวหาเพื่อชี้ขาดข้อหาที่กล่าวหา การค้นหาความจริงในการดำเนินคดีอาญามีรูปแบบและวิธีการตามแนวคิดดังต่อไปนี้

2.1.1 การดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา (Accusatorial System) ลักษณะ

สำคัญของการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหาคือการดำเนินคดีโดยให้คู่ความต่อสู้กันด้วยพยานหลักฐานเพื่อให้ผู้ชี้ขาดตัดสินคดีเชื่อในพยานฝ่ายตน ทั้งนี้เป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะต้องพิสูจน์ความผิดของจำเลยโดยปราศจากข้อสงสัยการดำเนินคดีอาญาในระบบนี้กระทำโดยเปิดเผยและใช้หลักวาทะคือพยานบุคคลต้องมาเบิกความต่อศาลเพื่อให้คู่ความฝ่ายตรงข้ามมีโอกาสถามค้าน ระบบนี้ไม่มุ่งเน้นค้นหาความจริงในคดีแต่เน้นดำเนินการเพื่อพิสูจน์ตรวจสอบว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ (Guilty or Not Guilty) บทบาทของทนายความจึงมีมากในระบบนี้

2.1.2 การดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวน (Inquisitorial System) ลักษณะสำคัญ

ของการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนคือการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกฝ่าย พนักงานสอบสวน อัยการ และศาลมีหน้าที่ค้นหาความจริงในคดี บทบาทของทนายความจึงมีน้อยมากในระบบนี้ การไต่สวนไม่จำเป็นต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อสาธารณะ และจะมีการบันทึกพยานหลักฐานต่างๆในรูปแบบเอกสารสำนวนความ (Dossier) องค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องจะกระตือรือร้นทุ่มเทระยะเวลาในการดำเนินคดีขึ้นเจ้าพนักงานเพื่อทำความจริงให้ปรากฏ กลุ่มประเทศระบบกฎหมายจารีตประเพณี เช่น ประเทศอังกฤษและประเทศในเครือจักรภพของอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา มีรูปแบบการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา ส่วนกลุ่มประเทศระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร โดยเฉพาะประเทศภาคพื้นยุโรป เช่น ฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลี เนเธอร์แลนด์ ใช้รูปแบบการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวน แต่ปัจจุบันพบว่าแต่ละประเทศมีวิธีการดำเนินคดีอาญาในรูปแบบผสมผสานกันระหว่างระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนโดยเฉพาะในประเทศฝรั่งเศส การพิจารณาคดีอุกฉกรรจ์ใช้ระบบลูกขุน ส่วนในประเทศอังกฤษการดำเนินคดีอาญาขั้นตอนก่อนฟ้องเป็นไปในรูปแบบระบบไต่สวน

2.1.3 การดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง (Pre-Trial) เป็นการดำเนินคดีอาญา

โดยเจ้าพนักงานฝ่ายบริหาร เช่น ตำรวจ พนักงานฝ่ายปกครอง เจ้าพนักงานของรัฐฝ่ายอื่น หรืออัยการ การดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องจะเริ่มคดีโดยการร้องทุกข์ กล่าวโทษ การสืบสวนสอบสวน การจับกุมควบคุมและการปล่อยชั่วคราวผู้ถูกกล่าวหา การค้น การยึดอายัด และการสังคดีของอัยการ การดำเนินคดีชั้นก่อนฟ้องของเจ้าพนักงานไม่รวมถึงการไต่สวนมูลฟ้องของศาล (Preliminary Examination) ในกรณีผู้เสียหายฟ้องคดีเองโดยไม่ผ่านกระบวนการสืบสวนสอบสวนของเจ้าพนักงาน การดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้อง (Pre-Trial) ประเทศโลกสากลส่วนใหญ่จะไม่แยกอำนาจการสอบสวนและอำนาจการฟ้องร้องออกจากกันเพราะถือว่าเป็นการดำเนินคดีในขั้นตอนของเจ้าพนักงานการสอบสวนและการฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันโดยมอบอำนาจให้อัยการเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินคดีชั้นก่อนฟ้องเพียงองค์กรเดียวโดยมีตำรวจทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือและอัยการอาจร้องขอให้ผู้พิพากษาเป็นผู้สอบสวนก็ได้แต่ต้องอยู่ในความรับผิดชอบของอัยการ

ระบบดังกล่าวใช้ในกฎหมายประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี ประเทศอิตาลี ประเทศเนเธอร์แลนด์ ประเทศเกาหลีใต้ และประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น¹

2.1.4 การดำเนินคดีอาญาในชั้นศาล (Trial) การดำเนินคดีอาญาชั้นพิจารณาหรือชั้นศาลเป็นการค้นหาหาความจริงโดยอำนาจตุลาการ กระบวนการเริ่มตั้งแต่การรับฟ้องคดี การพิจารณาคดีของศาลหรือคณะลูกขุน การพิพากษาคดีและบังคับคดี ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร กล่าวไว้ในหนังสือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าการดำเนินคดีอาญาชั้นศาล แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนคือการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดีและการดำเนินคดีอาญาชั้นบังคับคดี² การดำเนินคดีอาญาชั้นศาลแบ่งออกเป็น 3 แนวคิดหลัก โดยแบ่งตามลักษณะผู้มีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลดังต่อไปนี้

2.1.4.1 หลักการฟ้องคดีอาญาโดยประชาชน (People Prosecution)

แนวคิดหลักการฟ้องคดีอาญาโดยประชาชนนี้มีในประเทศอังกฤษซึ่งให้อำนาจประชาชนทั่วไปแม้ประชาชนผู้ฟ้องคดีจะไม่ได้เป็นผู้เสียหายโดยตรงก็มีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้หลักนี้มาจากแนวคิดที่ว่าสมาชิกในสังคมทุกคนมีส่วนร่วมในการรักษาความสงบเรียบร้อย ดังนั้นประชาชนทุกคนย่อมมีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้ แต่ประชาชนผู้ฟ้องคดีต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายด้วยตนเอง

2.1.4.2 หลักการฟ้องคดีอาญาโดยเอกชน (Private Prosecution)

แนวคิดหลักการฟ้องคดีอาญาโดยเอกชนนี้กฎหมายให้อำนาจบุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลมีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้

2.1.4.3 หลักการฟ้องคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution)

แนวคิดหลักการฟ้องคดีอาญาโดยรัฐนี้ถือว่ารัฐมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและอำนวยความยุติธรรมทางอาญา ดังนั้นรัฐจึงมีสิทธิหรืออำนาจในการดำเนินคดีอาญาโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินคดีอาญาแทนรัฐคืออัยการเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินคดีอาญาในนามของรัฐ³

¹ มานะ เผาะช่วย, ‘ระบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน : ศึกษาเปรียบเทียบระบบของประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และประเทศไทย’ (ดุฎินิพนธ์ นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2556) 45.

² เพิ่งอ้าง 51.

³ ณรงค์ ใจหาญ, ‘แนวคิด ความหมาย ประวัติ และโครงสร้างของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา’ (เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2562) 1–3.

2.2 ทฤษฎีการดำเนินคดีอาญา

เฮอเบิร์ต แพคเกอร์⁴ (Herbert Packer) ศาสตราจารย์ทางกฎหมายที่มีชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford University) ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดรูปแบบการดำเนินคดีอาญาและแบ่งทฤษฎีการดำเนินคดีอาญาออกเป็น 2 รูปแบบ คือทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) และทฤษฎีหลักนิติธรรม (Due Process Model) มีรูปแบบโดยสรุปคือ

2.2.1 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model)

ทฤษฎีการดำเนินคดีอาญารูปแบบการควบคุมอาชญากรรม มีแนวคิดคำนึงในเชิงอนุรักษ์นิยมโดยให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมอย่างเต็มที่ แม้อาจจะมีการก้าวล่วงสิทธิเสรีภาพ ปังเจกบุคคลไปบ้างแต่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการควบคุมอาชญากรรมสร้างความสงบเรียบร้อยในสังคม กฎหมายและแนวนโยบายของรัฐก็ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำได้ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมมีแนวคิดสรุปได้ดังต่อไปนี้

- (1) การปราบปรามอาชญากรรมถือเป็นหน้าที่หลักของกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากกฎหมายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้สังคมมีความสงบสุข
- (2) กระบวนการยุติธรรมจะต้องมุ่งเน้นในการปกป้องคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายซึ่งเป็นเหยื่อของอาชญากรรมมากกว่าที่จะปกป้องสิทธิของผู้ต้องหา
- (3) กฎหมายต้องให้อำนาจแก่ตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างคล่องตัว สะดวกในการสืบสวนสอบสวนจับกุม ตรวจค้น ยึด และการลงโทษ
- (4) กฎหมายใดๆที่มีลักษณะเป็นพันนาการในการปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมจะต้องถูกขจัดออกไป
- (5) กระบวนการยุติธรรมจะต้องปฏิบัติการเชื่อมโยงเหมือนสายพานลำเลียง การดำเนินคดีจะถูกส่งผ่านไปยังหน่วยงานย่อยที่รับผิดชอบอย่างสัมพันธ์กัน
- (6) เมื่อตำรวจจับกุมผู้ต้องหาและพนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลแล้วควรมีข้อสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดเนื่องจากถือว่าการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและของพนักงานอัยการเป็นการค้นหาความจริงที่น่าเชื่อถือ
- (7) เป้าประสงค์หลักของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือการค้นหาความจริง หรือการตรวจสอบพยานหลักฐานที่กล่าวหาว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น

⁴ Herbert L Packer, *Two Models of the Criminal Process* (Pennsylvania University Press 1964) 1-68.

2.2.2 ทฤษฎีหลักนิติธรรม (Due Process Model)

ทฤษฎีการดำเนินคดีอาญารูปแบบหลักนิติธรรมมุ่งเน้นสิทธิเสรีภาพของบุคคล และของผู้ถูกกล่าวหาเป็นสำคัญ จึงต้องมีกฎหมายจำกัดอำนาจของตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับ มาตรการบังคับ เช่น การจับกุม การตรวจค้น การยึด ฯลฯ อีกทั้งให้มีการลงโทษอย่างเหมาะสม แนวคิดสำคัญของทฤษฎีนี้คือต้องมีหลักประกันให้กับประชาชนว่าผู้บริสุทธิ์จะต้องไม่ถูกลงโทษตาม สุภาษิตที่ว่า “ปล่อยผู้กระทำความผิดสิบคน ย่อมดีกว่าการลงโทษผู้บริสุทธิ์แม้เพียงคนเดียว” (To Free Ten Wrong Doers is Better than to Punish Only One Innocent) ทฤษฎีหลักนิติธรรม จึงมุ่งเน้นสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา มากกว่าสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหาย ทฤษฎีหลักนิติธรรม มีแนวคิดสรุปได้ดังต่อไปนี้

- (1) หน้าที่สำคัญที่สุดของกระบวนการยุติธรรมคือการปฏิบัติตามกฎหมายโดยเคร่งครัดเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมภายใต้หลักกฎหมาย
- (2) กระบวนการยุติธรรมจะต้องให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้และต้องยึดหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์
- (3) อำนาจของตำรวจจะต้องถูกจำกัดเพื่อป้องกันมิให้มีการใช้อำนาจโดยมิชอบ (Abuse of Power) กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน
- (4) สิทธิของบุคคลตามรัฐธรรมนูญไม่เป็นเพียงแต่เรื่องทางเทคนิค หากแต่องค์กรในกระบวนการยุติธรรมต้องมีพันธะที่จะต้องถือปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด ทั้งตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับทั้งหลายเพื่อเป็นหลักประกันให้เกิดความเป็นธรรม และความมั่นคงแน่นอนของกระบวนการยุติธรรม
- (5) กระบวนการยุติธรรมควรเปรียบเสมือนระบบงานที่มีการตรวจสอบ อันประกอบด้วยหน่วยงานย่อยที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องซึ่งกันและกัน (Check and Balance) เพื่อป้องกันอย่างเต็มที่ที่จะไม่ให้ผู้บริสุทธิ์ถูกกล่าวหาและถูกลงโทษทางอาญา
- (6) เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของรัฐจะต้องไม่มีการกล่าวหาบุคคลใดว่ากระทำความผิดกฎหมายโดยปราศจากพยานหลักฐาน ทั้งนี้จะต้องดำเนินกระบวนการตามกฎหมาย ในการดำเนินคดีอาญาให้มีการค้นหาความจริง (Fact Finding)

2.3 หลักและทฤษฎีการสอบสวน

2.3.1 หลักการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียว

แนวคิดตามหลักการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวเป็นหลักการที่เกี่ยวข้องกับระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) ซึ่งมาจากแนวคิดที่ว่ารัฐมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ผู้ที่มีอำนาจดำเนินคดีอาญาคือรัฐ⁵ หากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นรัฐย่อมเป็นผู้เสียหาย เว้นแต่จะเป็นความผิดบางประเภทที่ไม่เป็นประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) รัฐอาจผ่อนคลายเป็นเอกชนที่ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้เอง เมื่อรัฐเป็นผู้เสียหายในคดีอาญารัฐจึงมีหน้าที่ต้องดำเนินการหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษโดยเจ้าพนักงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการฟ้องร้องดำเนินคดีคืออัยการ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐรัฐได้มอบหมายให้อัยการเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนและการฟ้องร้องคดีซึ่งตามระบบอัยการสากลหรือระบบอัยการที่สมบูรณ์ถือว่าการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการดำเนินคดีอาญากระบวนการเดียวกันที่แบ่งแยกมิได้ เนื่องจากต่างก็เป็นกระบวนการดำเนินคดีในขั้นก่อนฟ้อง (Pre-trial Stages) อัยการเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนฟ้องร้องโดยมีตำรวจเป็นผู้ทำการสอบสวนเบื้องต้นและผู้ช่วยเหลือนอัยการเท่านั้น⁶ และศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร ได้กล่าวว่า การสอบสวนเป็นการกระทำที่กระทบถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคล การดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา ผู้กล่าวหาเป็นประธานในคดี ฉะนั้นหากพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการผู้ที่มีอำนาจและหน้าที่ต่างกัน ต่างทำหน้าที่ของตนตามอำนาจที่มีย่อมอาจกระทบต่อหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาข้อหนึ่งที่ว่าบุคคลจะไม่เดือดร้อนหลายครั้งในเรื่องเดียวกัน (Ne Bis in Idem)⁷ โดยหลักแล้วอำนาจของพนักงานสอบสวนถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นองค์กรในการดำเนินคดีอาญาที่สามารถทำการสอบสวนคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของตนได้ทั่วราชอาณาจักรและอำนาจสอบสวนเป็นอำนาจเดียวมีอาจแบ่งแยกออกเป็นบางส่วนได้ ส่วนการกำหนดเขตอำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นการแบ่งเขตพื้นที่เพื่อกำหนด ตัวพนักงานสอบสวนที่มีหน้าที่ในการสอบสวนเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันการเกี่ยงงอนการทำหน้าที่ของพนักงานสอบสวนป้องกันมิให้สิทธิของบุคคลที่จะถูกสอบสวนถูกระทบกระเทือนจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และจากการ

⁵ วคินี วงศ์นิติ, ‘อำนาจสืบสวนคดีอาญาของเจ้าพนักงาน : ศึกษามาตรการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2550) 8.

⁶ อรุณี กระจำแสง, ‘อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2532) 36-37.

⁷ คณิต ฒ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 9, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2561) 447.

กระทำของเจ้าพนักงานด้วยเหตุที่พนักงานสอบสวนอาจอาศัยอำนาจสอบสวนดังกล่าวทำการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาจนนอกเขตที่มีเขตเกาะเกี่ยวกับการกระทำความผิดอันจะส่งผลให้สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาถูกระทบกระเทือนโดยการกระทำของอำนาจรัฐได้ ดังนั้นอำนาจสอบสวนโดยหลักแล้วต้องถือเป็นอำนาจเดียวมีอาจแบ่งแยกออกเป็นส่วนๆได้⁸

2.3.2 หลักการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้อง

แนวคิดตามหลักการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้อง เป็นหลักที่แยกความรับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาขึ้นเจ้าพนักงานออกเป็น 2 ส่วน กล่าวคือ แบ่งองค์การที่ทำหน้าที่ในการสอบสวนและองค์การที่ทำหน้าที่ฟ้องร้องออกเป็น 2 องค์การหลัก โดยให้พนักงานสอบสวนรับผิดชอบการสอบสวนและให้อัยการรับผิดชอบการฟ้องร้อง⁹ พนักงานสอบสวนจะมีบทบาทหลักในขั้นตอนการสอบสวนในฐานะเป็นผู้ควบคุมการสอบสวน อัยการจะไม่มีบทบาทในขั้นตอนนี้นัก แตกต่างจากระบบการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวที่อัยการเป็นผู้รับผิดชอบทั้งกระบวนการขั้นตอนในขั้นสอบสวนและกระบวนการในขั้นฟ้องร้องดำเนินคดี ประเทศที่ใช้ระบบการสอบสวนประเภทนี้ คือ ประเทศอังกฤษ ประเทศแคนาดาในบางมลรัฐ และประเทศไทย ระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยแยกความรับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาขึ้นเจ้าพนักงานออกเป็น 2 ส่วน อย่างเด็ดขาดโดยให้ตำรวจรับผิดชอบการสอบสวนเพียงองค์การเดียวและให้อัยการรับผิดชอบฟ้องร้องคดี ด้วยเหตุนี้ฐานะของอัยการตามหลักการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้องนี้จึงเป็นเพียงผู้ไต่ตรองสำนวนคดีที่ตำรวจเสนอมาเท่านั้น อัยการไม่มีอำนาจสอบสวนแม้จะเห็นว่า สำนวนการสอบสวนที่ตำรวจเสนอมาไม่ครบถ้วนสมบูรณ์หรือมีความบกพร่องและการสอบสวนเพิ่มเติมก็ต้องกระทำโดยตำรวจเท่านั้น¹⁰ หลักการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้องและหลักการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวจึงเป็นหลักสำคัญที่ส่งผลต่อการแบ่งแยกระบบการสอบสวนคดีอาญาของประเทศต่างๆในโลก

2.3.3 ทฤษฎีการสอบสวน (Inquiry Theory)

ทฤษฎีการสอบสวน คือการนำหลักค้นหาความจริงและหลักเหตุผลมาใช้เป็นแนวคิดในการสอบสวนรวบพยานหลักฐานเพื่อให้ได้พยานหลักฐานที่เป็นความจริงและถูกต้องอันจะ

⁸ ยิ่งพรพันธุ์ คำภูเวียง, ‘เขตอำนาจสอบสวนคดีอาญา’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2555) 51- 52.

⁹ จิราธร เจริญวุฒิ, ‘วิวัฒนาการการสอบสวนคดีอาญา : ศึกษาบทบาทของพนักงานอัยการ’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2550) 40.

¹⁰ ยิ่งพรพันธุ์ คำภูเวียง (เชิงอรรถ 8) 55-56.

ทำให้เกิดความยุติธรรมโดยผลของกฎหมาย (Justice According to Law) และความยุติธรรมโดยธรรมชาติ (Justice According to Nature) และความยุติธรรมตามความเป็นจริงได้อย่างแน่แท้ ทฤษฎีสอบสวนประกอบด้วยหลักที่สำคัญคือ

2.3.3.1 หลักค้นหาความจริง (Principle of Truth Finding) หลักค้นหาความจริง

คือการค้นหาข้อเท็จจริงหรือหลักฐานของคดีเพื่อให้ได้ข้อยุติตามความเป็นจริงซึ่งไม่ว่าข้อเท็จจริงหรือหลักฐานนั้นจะเป็นผลดีหรือผลร้ายต่อผู้เสียหายหรือผู้ถูกกล่าวหาก็ตามพนักงานสอบสวนต้องนำเข้ามาในคดีเพื่อพิสูจน์ความจริงให้ได้ เพราะการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพราะถือว่าเป็นขั้นตอนแรกที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา ดังนั้นทุกองค์การที่เกี่ยวข้องในชั้นนี้คือตำรวจหรือพนักงานสอบสวนและอัยการจะต้องร่วมมือกันค้นหาความจริงหรือกลั่นกรองมูลคดีเบื้องต้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยจะต้องไม่มุ่งหวังที่จะไปค้นหาความจริงเพียงในชั้นพิจารณาของศาลเท่านั้น เพราะถ้าในชั้นก่อนการพิจารณาของศาลนี้มีการดำเนินการมาอย่างบกพร่องแล้วในชั้นพิจารณาของศาลก็อาจแก้ไขอะไรไม่ได้มากนักผลที่ติดตามมาคือความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมอาจไม่เกิดขึ้นเพราะเหตุว่าแม้ศาลเองเมื่อทำการพิจารณาพิพากษาคดีก็ต้องอาศัยพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวนในชั้นสอบสวนเป็นข้อพิจารณาประกอบด้วยเสมอ

2.3.3.2 หลักเหตุผล (Principle of Rationality) หลักเหตุผล คือความเป็น

เหตุเป็นผลซึ่งกันและกันของพยานหลักฐานต่างๆที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายโดยต้องนึกถึงความมีเหตุผลและความเชื่อมโยง สอดคล้องต้องกันของพยานนั้นๆด้วยว่าจะจะเป็นพยานหลักฐานที่มีมูลความจริงและสามารถรับฟังได้อย่างแน่นอนซึ่งหลักเหตุผลดังกล่าวนี้ต้องนำมาเป็นหลักในการพิเคราะห์ถึงความเป็นเหตุเป็นผลของพยานหลักฐานต่างๆที่ได้มาว่าสามารถ ค้นหาความจริงได้โดยแม้พยานทุกปากจะยืนยันสอดคล้องต้องกันก็ตามแต่ถ้าเป็นการขัดกันต่อเหตุผลอยู่ในตัวกรณีเช่นนี้ก็ย่อมไม่อาจรับฟังได้ เช่น พยานให้การว่าเห็นคนร้ายใช้ปืนยิงออกมาเมื่อผู้เสียหายเข้าไปแต่ปรากฏว่าผู้เสียหายมีบาดแผลที่ข้างหลังแห่งเดียวหรือพยานให้การว่าเห็นจำเลยนั่งอยู่ที่พื้นยังผู้ตายซึ่งยืนอยู่วิถึกระสุนต้องแล่นจากต่ำไปหาสูง ถ้าบาดแผลของผู้ตายอยู่ในระดับแนวตรงเช่นนี้ย่อมขัดต่อหลักเหตุผลหรือพยานทุกปากให้การว่าคนร้ายใช้ปืนยาวจ่อยิง นาย ก. ทางด้านหลังขณะนอนตะแคงอยู่ เมื่อถูกยิงแล้ว นาย ก. ได้ระบุว่า นาย ข. เป็นคนยิงแล้วนาย ก. ก็ถึงแก่ความตาย เช่นนี้ตามหลักเหตุผลจะเห็นได้ว่า นาย ก. ไม่มีทางเห็นคนร้ายเลยเพราะคนร้ายเข้ามาจ่อยิงข้างหลังคำให้การของพยาน(เป็นคำบอกกล่าวของผู้ที่รู้ตัวว่าใกล้จะถึงแก่ความตายรับฟังได้)แต่คำให้การให้การของพยานเหล่านี้ก็ไม่ชอบด้วยเหตุผลเป็นการปรักปรำผู้ถูกกล่าวหามากกว่าจึงรับฟังไม่ได้ ในการที่พยานหลายคนเห็นเหตุการณ์ในขณะเดียวกันพยานคนหนึ่งให้การอย่างหนึ่งอีกคนหนึ่งให้การอีกอย่างหนึ่ง

ไม่เหมือนกัน จึงเรียกว่าเหตุผลขัดกันอยู่ในตัวถ้าจะเชื่อคำให้การของพยานคนใดคนหนึ่งคำพยานอีกคนหนึ่งก็เป็นเท็จ ดังนั้นในทางคดีจึงไม่ควรเชื่อคำพยานทั้งสองนั้น นอกจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะมีพยานหลักฐานอื่นใดมาประกอบให้สอดคล้องต้องกันให้มีความเป็นเหตุเป็นผลก็อาจทราบได้ว่าควรรับฟังพยานปากใด มากกว่ากันและพยานปากไหนเป็นความเท็จเพราะไม่สอดคล้องกับเหตุและผลของพยานนั้น พนักงานสอบสวนต้องคำนึงถึงความเป็นเหตุเป็นผลของพยานหลักฐานที่ได้มาดังกล่าวนี้ว่าจำเป็นต้องเป็นพยานหลักฐานที่มีมูลความจริงหรือสามารถค้นหาความจริงของคดีได้ด้วยโดยต้องนำพยานหลักฐานต่างๆมาพิเคราะห์ถึงผลแห่งรูปคดีว่าพยานหลักฐานต่างๆที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วนั้นมีความสอดคล้องเชื่อมโยงและสมเหตุและผลต่อกันมากน้อยเพียงใดโดยถึงแม้พยานทุกปากจะให้การสอดคล้องกันแต่ต้องทำการไต่ตรองอย่างละเอียดรอบคอบทุกแง่มุมของการได้มาซึ่งพยานหลักฐานต้องพิจารณาความเป็นไปได้และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้นโดยต้องพิเคราะห์ถึงเหตุผลประกอบด้วยเสมอ หลักเหตุผลแบ่งออกได้เป็น 3 กรณีดังต่อไปนี้

(1) เหตุผลธรรมดา (Normal Rationality) เหตุผลธรรมดา หมายถึง เหตุผลธรรมดาทั่วไปซึ่งวิญญูชนหรือบุคคลทั่วไปย่อมรู้และเข้าใจในสาเหตุหรือเหตุผลนั้นได้โดยไม่ต้องมีความรู้หรือความชำนาญเป็นพิเศษอย่างใดก็รู้หรือเข้าใจในสิ่งนั้นๆได้

(2) เหตุผลทางวิทยาการ (Scientific Rationality) เหตุผลทางวิทยาการ หมายถึง เหตุผลในหลักวิทยาการ หรือวิทยาศาสตร์ซึ่งบุคคลธรรมดาไม่สามารถให้ความเห็นได้จะให้เหตุผลหรือความเห็นได้ก็เฉพาะผู้มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษหรือผู้ชำนาญการพิเศษเป็นผู้ให้ความเห็นเท่านั้น เหตุผลทางวิทยาการนี้ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการวินิจฉัยคดีเพราะเป็นการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ซึ่งถือว่าสามารถให้ความจริงได้อย่างแน่นอนจึงเห็นได้ว่าปัจจุบันการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ได้เข้ามาทำหน้าที่ตุลาการชี้ข้อเท็จจริงให้เป็นอันยุติได้มายิ่งขึ้นการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในเหตุผลทางวิทยาการหรือวิทยาศาสตร์นี้มีสิ่งที่จะต้องพิสูจน์อยู่มากมายในหลายกรณีด้วยกันจนอาจกล่าวได้ว่าบรรดาคดีอาญาแทบทุกเรื่องย่อมมีสิ่งที่สามารถทำการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ได้เพราะโดยปกติในการกระทำผิดนั้นผู้กระทำความผิดย่อมทิ้งร่องรอยไว้อยู่เสมอร่องรอยนั้นจะเป็นพยานหลักฐานสำคัญในการพิสูจน์ได้โดยตรงว่าใครเป็นคนร้ายและอาจเป็นช่องทางช่วยในการสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดต่อมาด้วยถึงแม้ว่าคดีจะไม่มีประจักษ์พยานก็ตาม โดยอาจมีเพียงพยานเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ศาลก็รับฟังลงโทษจำเลยได้ การนำหลักวิทยาการมาช่วยในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน เช่น การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ การตรวจพิสูจน์บาดแผล หรือศพทางนิติเวชและสามารถนำมาเป็นพยานหลักฐานยืนยันความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาได้เป็นอย่างดีโดยสามารถให้ข้อเท็จจริงและเป็นพยาน หลักฐานที่ดีที่สุดได้ (Best Evidence) เพราะการพิสูจน์ทางวิทยาการนั้นสามารถ ให้ความเชื่อถือได้อย่างแน่นอนซึ่งจะ

เห็นได้ว่าบางครั้งประจักษ์พยานเองก็ไม่อาจ เชื่อถือได้ เพราะอาจให้การเพื่อช่วยเหลือหรือปกป้องผู้ถูกกล่าวหา ดังนั้นพนักงานสอบสวนจึงจำเป็นต้องนำเอาหลักเหตุผลทางวิทยาการมาช่วยในการกลั่นกรอง มูลคดีอันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของคดีได้มากที่สุด เช่น ผลการตรวจจากเครื่องตรวจพิสูจน์เอกสาร (Documenter) เกี่ยวกับการปลอมแปลงเอกสารต่างๆ ผลจากการตรวจโดยเครื่องตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์สารพันธุกรรม (DNA) จากเลือด น้ำลาย ปัสสาวะ น้ำอสุจิ รากผม หรือ เนื้อเยื่ออื่นของบุคคลซึ่งสามารถยืนยันตัวบุคคลได้อย่างแน่นอนหรือเครื่องตรวจเปรียบเทียบลูกและปลอกกระสุน (IBIS) ซึ่งผลการตรวจพิสูจน์ลูกกระสุนปืนที่เก็บได้จากตัวผู้ตายกับอาวุธปืนของกลางว่าเป็นลูกกระสุนปืนที่ยิงมาจากอาวุธปืนกระบอกเดียวกันหรือไม่ แต่หากพยานหลักฐานทางวิทยาการขัดแย้งกับพยานบุคคล ดังนี้ พยานหลักฐานทางวิทยาการ (เหตุผลทางวิทยาการ) รับฟังได้มากกว่า เช่น พยานบุคคลของโจทก์เบิกความว่าจำเลยใช้ปืนสั้นยิง แต่ตามรายงานชั้นสูตรบาดแผลพบว่าเป็นรอยถูกกระสุนปืนลูกซอง เมื่อพยานวัตถุขัดกับพยานบุคคล ต้องถือว่าพยานวัตถุเป็นพยานที่รับฟังได้มากกว่า¹¹

(3) เหตุผลทางจิตวิทยา (Psychological Rationality) เหตุผลทาง

จิตวิทยา หมายถึง เหตุผลที่อาศัยการพิจารณาพิเคราะห์ทางจิตวิทยาซึ่งต้องมองถึงภาวะแห่งจิตใจของบุคคลเข้ามาช่วยในการกลั่นกรองมูลคดีและชี้แจงน้ำหนักคำพยาน การพิเคราะห์คำพยานเพื่อค้นหาความจริงของมูลคดี ให้เป็นที่ยุติและสามารถที่จะให้ความเชื่อถือได้อย่างแน่นอนแล้ว นอกจากพนักงานสอบสวนจะอาศัยการพิจารณาพิเคราะห์ด้วยเหตุผลธรรมดาและเหตุผลทางวิทยาการแล้ว เพื่อให้การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเกิดประสิทธิภาพเป็นอย่างดีที่สุดพนักงานสอบสวนยังจะต้องอาศัยเหตุผลอีกอย่างหนึ่งเป็นหลักในการรับฟังข้อเท็จจริงให้เป็นอันยุติ คือเหตุผลทางจิตวิทยาด้วยเพราะเหตุไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาพิเคราะห์พยานด้วย เหตุผลธรรมดาและเหตุผลทางวิทยาการมีความสอดคล้องต้องกันแล้วก็ตามแต่ก็อาจเป็นไปได้ว่าพยานหลักฐานต่างๆ ที่ได้มานั้นคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจทำการตกแต่งข้อเท็จจริงขึ้นมาเพื่อสนับสนุนข้อกล่าวอ้างของตนปกป้องฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพราะฉะนั้นเหตุผลทางจิตวิทยาจึงมีความสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาพิเคราะห์ ประกอบในการรับฟังพยานหลักฐานในข้อเท็จจริงนั้นๆ ประกอบด้วยเสมอเพื่อจะทำให้การรับฟังและชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนมีความละเอียดรอบคอบ และให้ความเป็นธรรมแก่คู่กรณีทุกฝ่ายได้เป็นอย่างดีและประการสำคัญจะก่อให้เกิด ประสิทธิภาพในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานได้ต่อไป ดังนั้นเหตุผลทางจิตวิทยาหมายถึงหลักในการค้นหาความจริงในทางภาวะจิตใจของพยานหรือความน่าจะเป็นของภาวะจิตใจในบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีอันเป็นความนึกคิดในจิตใจและแสดงออกมาเป็น

¹¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1118/2479.

ผลของการกระทำตามความ ประสงค์ภายใต้แห่งภาวะของจิตในขณะนั้นซึ่งจะทำให้เกิดผลของการกระทำ และการแสดงออกที่มั่นคงต่อความเป็นจริงหรือเกิดอาภักปฏิกิริยาของการกระทำที่เป็นพิรุณ ถ้าหากว่าให้การหรือเบิกความไม่ตรงต่อความเป็นจริงหรือไม่สอดคล้องกับหลักความน่าจะเป็นไปตามธรรมชาติของบุคคลนั้นซึ่งในหลักทางจิตวิทยานั้นเป็นการแสดงออกมาภายใต้เหตุผลแห่งภาวะจิตใจของบุคคล จึงอาจกล่าวได้ว่าหลักเหตุผลทางจิตวิทยานั้นสามารถนำมาถ่วงดุลคดีและชั่งน้ำหนักคำพยานได้อย่างมั่นคง ดังนั้นแม้คำพยานนั้นจะสอดคล้องในเหตุผลธรรมดาและไม่ขัดกับเหตุผลทางวิทยาการแล้วก็ตามแต่สุดท้ายแล้วความมั่นคงของคดีจะทำได้โดยปราศจากข้อสงสัยอย่างแท้จริงนั้น คำพยานควรจะถูกลั่นกรองหลายๆ ชั้นและทุกทางที่สามารถจะทำได้ ฉะนั้นเหตุผลทางจิตวิทยาจึงเป็นทางหนึ่งซึ่งจะทำการถ่วงดุลคดีได้เป็นอย่างดี จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่เจ้าพนักงานผู้ทำการสอบสวนจะต้องพิจารณาพิเคราะห์คำพยานโดยอาศัยเหตุผลทางจิตวิทยาด้วยการนำเหตุผลทางจิตวิทยามาเป็นประโยชน์ต่อการชั่งน้ำหนักคำพยาน ซึ่งจะทำให้การพิจารณาพิเคราะห์คำพยานเพื่อถ่วงดุลคดีด้วยความ รอบคอบมากยิ่งขึ้นก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการค้นหาข้อความจริง ของมูลคดีได้อย่างแท้จริง ซึ่งสิ่งสำคัญที่เจ้าพนักงานผู้ทำการสอบสวนพึงจะต้องใช้การพิจารณาพิเคราะห์พยานโดยนำเหตุผลทางจิตวิทยามาช่วยในการสอบสวนถ่วงดุลคดีอีกทางหนึ่งด้วยเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงของมูลคดีเป็นอันยุติมีความเชื่อถือได้อย่างแน่นอน¹²

2.3.3.3 หลักฟังความทุกฝ่าย (Audiatur Et altera Pars) หลักฟังความทุกฝ่าย

คือการต้องเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาที่จะแก้ข้อหาได้ ด้วยเหตุที่การดำเนินคดีอาญาผู้ถูกกล่าวหาเป็นประธานในคดี ผู้ถูกกล่าวหาจึงมีสิทธิที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ถูกกล่าวหาจะต้องได้รับทราบว่าเขาถูกกล่าวหาอย่างไร หรือถูกฟ้องว่าอย่างไร ขั้นตอนดังกล่าวคือการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนเพื่อผู้ถูกกล่าวหาจะได้มีโอกาสให้การแก้ข้อกล่าวหาในชั้นพนักงานหรือชั้นสอบสวนได้อย่างถูกต้องการฟังความทุกฝ่ายถือเป็นขั้นตอนสำคัญประการแรกที่จะทำการค้นหาความจริงของคดีได้เป็นอย่างดีที่สุด การสอบสวนเป็นขั้นตอนการแสวงหาความจริงเบื้องต้นโดยจะรวบรวมพยานหลักฐานเพียงเพื่อใช้ยืนยันผู้ถูกกล่าวหาเพียงฝ่ายเดียวไม่ได้ ต้องรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่ผู้ถูกกล่าวหาด้วย การฟังความทุกฝ่ายจึงเป็นหลักแนวคิดที่ขาดเสียไม่ได้ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นสอบสวนอย่างมีประสิทธิภาพ¹³ จากหลักการฟังความทุกฝ่ายนี้เองจึงต้องมีการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบสวนปากคำ

¹² กรมสอบสวนคดีพิเศษ, การสำรวจความเชื่อมั่นของธารณชนต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ประจำปี 2558 (ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์ 2559) 13-17.

¹³ จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, *หลักและทฤษฎีการสอบสวน* (ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร 2556) 183-184.

ผู้ถูกกล่าวหาท่อนฟ้องคดีต่อศาลเสมอซึ่งหลักฟังความทุกฝ่ายปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ที่บัญญัติว่า “ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน” บทบัญญัติมาตรา 120 นี้ แสดงให้เห็นว่าแม้จะมีการรวบรวมพยานหลักฐานจนฟังได้ว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดแต่ต้องมีการสอบปากคำผู้ต้องหาท่อนฟ้องเสมอโดยถือว่าหัวใจของบทบัญญัติมาตรา 120 นี้ คือต้องสอบปากคำผู้ต้องหาฟังความอีกฝ่ายก่อน¹⁴ หลักฟังความทุกฝ่ายจึงถือเป็นหลักที่มีความสำคัญมากต่อการสอบสวนคดีอาญาถึงขนาดหากการสอบสวนมิได้ปฏิบัติตามหลักฟังความทุกฝ่ายแล้วมีผลทำให้การสอบสวนนั้นไม่ชอบเสียทีเดียว¹⁵ ด้วยเหตุดังกล่าวหลักการฟังความทุกฝ่ายจึงเป็นหลักกฎหมายพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งสำหรับการสอบสวนคดีอาญา เป็นหลักพื้นฐานของหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ (Justice According to Nature) และเป็นหลักจารีตประเพณีที่ใช้ในศาลมาเป็นเวลานานหลายทศวรรษโดยศาลหรือองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทจะต้องฟังความจากคู่ความทั้งสองฝ่าย¹⁶ เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นย่อมหมายรวมถึงพนักงานสอบสวนที่ต้องใช้หลักการฟังความทุกฝ่ายสำหรับรับฟังข้อเท็จจริงในชั้นการสอบสวนด้วย หลักการฟังความทุกฝ่ายถือเป็นหลักที่คุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาโดยให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหาที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหาต่อผู้คดีและเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่ต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบและให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาพอสมควรในการแก้ข้อกล่าวหานั้น¹⁷

2.3.4 หลักการสืบสวน

การสืบสวน เป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์¹⁸ นั่นคือธรรมชาติของความอยากรู้อยากเห็นคงไม่มีมนุษย์คนใดที่ไม่เคยมีความอยากรู้อยากเห็นจะต่างกันไปเพียงพฤติกรรมของความอยากรู้อยากเห็นเท่านั้นที่ไม่เหมือนกันใครมีความอยากรู้อยากเห็นมากและจริงจังก็จะพยายามให้ได้รู้ในสิ่งที่อยากรู้นั้นจนได้ แม้ไม่เคยมีวิชาความรู้ในการสืบสวนมาก่อนโดยเขาเหล่านั้นจะใช้

¹⁴ คณิต ณ นคร (เชิงอรรถ 7) 69-71.

¹⁵ ยิ่งพรรณณัฐ คำภูเวียง (เชิงอรรถ 8) 51-52.

¹⁶ นิรันดร์ เสียมทอง, ‘การแจ้งข้อหาในคดีอาญาโดยพนักงานสอบสวน’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2533) 14.

¹⁷ เพิ่งอ้าง 15.

¹⁸ ศรกฤษณ์ แก้วสลิก, ‘หลักการสืบสวน’ (สืบสวนชั้นเทพ, 12 กรกฎาคม 2558)

<http://suebsuankhunthep.blogspot.com/2015/07/blog-post_25.html> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

สามัญสำนึก และวิจลณญาณของตัวเอง ตามที่วิญญูชนทั่วไปพึงมีคั่นคว่ำ สืบเสาะ สืบหา สังเกต ฝ้าดู สังเกต จนสามารถรู้ในสิ่งที่อยากรู้นั้นได้ เช่น ภรรยาสามารถจับผิดสามีที่นอกใจไปมีภรรยา น้อยได้ โดยไม่ต้องไปเรียนวิชา สืบสวนจากที่ไหนมาก่อนนั้นเป็นเพราะภรรยาหลงมีความอยากรู้ อยากรู้เห็นอย่างจริงจ้งว่าสามีไปมีภรณยาน้อยจริงหรือไม่ และสิ่งหนึ่งที่พวกเขาเหล่านั้นต้องทำ ก็คือ การรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาคาดเดาด้วยการสร้างจินตนาการตามสามัญสำนึกแห่ง ดั้งนั้นการสืบสวนจึงมีหลักในการปฏิบัติ คือการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ คดีให้มากที่สุดเท่าที่จะ มากได้แล้วนำข้อมูลนั้นมาวิเคราะห์ และคาดเดา ด้วยการสร้างจินตนาการตามสามัญสำนึกแห่งบุคคล บนพื้นฐานของเหตุและผลโดยตั้งเป็นสมมุติฐานแล้วพิสูจน์สมมุติฐานนั้นเพราะฉะนั้นข้อมูลของคดีจึง เป็นปัจจัยอันสำคัญที่สุดในการสืบสวนโดยทั่วไปแล้ว “ข้อมูล” จะแบ่งออกเป็นชนิดข้อเท็จจริง คือ ข้อมูลที่เป็นความจริง ได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นความจริงแล้วและข้ออนุมาน คือข้อมูลที่คาดเดาเอาเอง ยังไม่ได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นความจริง หรืออาจกล่าวได้สั้นๆว่า การสืบสวนคือการแสวงหาข้อเท็จจริง และหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งคดีเพราะฉะนั้นหัวใจของการ สืบสวนก็คือการรวบรวมข้อมูล เพื่อหาข้อเท็จจริงนั้นคือการนำข้อมูลมาแยกแยะ ว่าข้อมูลใดเป็น ข้อเท็จจริง ข้อมูลใดเป็นข้ออนุมาน จึงนิยามได้ว่าวิธีการสืบสวนคือ กระบวนการรวบรวมข้อมูล ทั้งหลายทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับคดีแล้วนำข้อมูลนั้นมาแยกแยะ ให้เป็นข้อเท็จจริง และข้ออนุมาน เพื่อ นำมาวิเคราะห์ คดีที่เกิดขึ้นว่าน่าจะเป็นเช่นใด ด้วยการสร้างจินตนาการ ตามสามัญสำนึกแห่งบุคคล บนพื้นฐานของเหตุและผล โดยตั้งสมมุติฐาน ด้วยการแยกเป็นประเด็นปัญหา และจัดลำดับ ความสำคัญ และเร่งด่วนของประเด็นปัญหานั้น แล้วรีบดำเนินการสืบสวนเพื่อพิสูจน์สมมุติฐานไป ตามลำดับความสำคัญและเร่งด่วนอย่างมุ่งมั่น อดทน และต่อเนื่อง โดยมีชักช้า เพื่อพิสูจน์ความผิด และจับกุมผู้กระทำผิดมาดำเนินคดีโดยยึดหลักความจริงตามแนวทางของตรรกวิทยา จิตวิทยา และ ปรัชญา ดังนี้

2.3.4.1 ตรรกวิทยา คือวิชาที่ว่าด้วยเรื่องเหตุและผลซึ่งการสืบสวนต้องใช้ หลัก ของเหตุและผลเป็นสำคัญในการพิจารณาข้อมูลให้เป็นข้อเท็จจริง

2.3.4.2 จิตวิทยา คือวิชาที่ว่าด้วยเรื่องพฤติกรรมของมนุษย์การสืบสวน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคนร้าย พยาน และผู้เสียหายโดยตรง เช่น การใช้หลัก ของพฤติกรรมมนุษย์ที่แสดงออกต่อสิ่งเร้าไปสร้างเป็นเครื่องมือทาง วิทยาศาสตร์ใช้ในการจับเท็จหรือ การพิจารณาพฤติกรรมของผู้ที่เรากำลังสอบปากคำ ดังนั้นการสืบสวนจึงต้องพิจารณาพฤติกรรมของ คนร้ายผู้เสียหาย และประจักษ์พยาน เพื่อนำไปสู่การพิจารณาข้อมูลเป็นสำคัญ

2.3.4.3 ปรัชญา คือวิชาที่มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย แต่โดยสรุปแล้ว ปรัชญา คือวิชาที่ว่าด้วยการแสวงหาความรู้ที่เป็นจริงแท้แน่นอน ที่ไม่มีสิ่งใดจะจริงแท้ไปกว่านี้อีกแล้วนั้นคือ

ความรู้อันประเสริฐ คือไม่มีความรู้ใดที่ประเสริฐไปกว่านั้นอีกแล้ว ประโยชน์ที่เอามาใช้เป็นแนวทางในการสืบสวนนั้นคือวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ต้องวิเคราะห์อย่างปรัชญาว่า ข้อมูลนั้นๆ เป็นจริงอย่างนั้นหรือไม่ มีความจริงเหนือขึ้นไปกว่านั้นอีกหรือไม่ เช่น เราถามคนว่าบ่อน้ำร้อนหรือเย็นถ้ามีคนตอบว่าน้ำเย็น เราก็ต้องคิดต่อไปอีกว่าคนที่ตอบว่าน้ำในบ่อน้ำร้อนนั้น สภาพแวดล้อมหรือบริบทของเขานั้นเป็นอย่างไร ถ้าเขามาจากที่ร้อน เขาย่อมตอบว่าน้ำนั้นเย็น แต่ถ้าเขามาจากที่เย็นเขาย่อมตอบว่าน้ำนั้นร้อน ฉะนั้นการที่คนตอบว่าน้ำเย็น ยังเป็นคำตอบที่ต้องค้นหาความจริงต่อไปว่าที่เขาว่าเย็นนั้นเป็นเพราะเหตุใด เป็นจริงเช่นนั้นหรือไม่ การสืบสวนจึงต้องพิจารณาข้อมูล โดยใช้แนวทางของตรรกวิทยา จิตวิทยาและปรัชญา จึงเป็นแนวทางที่นำไปสู่การพิจารณาแยกแยะข้อมูลให้เป็นข้อเท็จจริงหรือข้ออนุมาน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือในกระบวนการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์นั้น ผู้สืบสวนต้องคิดอย่างตรรกวิทยา จิตวิทยา และคิดอย่างปรัชญา

2.3.4.4 ระบบการสืบสวน ระบบการสืบสวนสามารถแยกได้เป็นคติที่เกิดขึ้น (Input) กระบวนการรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสืบสวน (Process) จับกุมผู้ต้องหาได้พร้อมหลักฐานนำฟ้องคดีต่อศาล (Output) หากผู้สืบสวนสามารถรวบรวมข้อมูลได้มาก แยกแยะข้อมูลเป็นและวิเคราะห์ถูกต้องก็จะนำไปสู่ความสำเร็จได้ นั่นคือการพยายามหาข้อเท็จจริงให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ อะไรเป็นข้อเท็จจริงให้ตั้งไว้เป็นหลักยึดข้อมูลใดเข้ากับข้อเท็จจริงที่นำมาตั้งไว้เป็นหลักยึดไม่ได้ข้อมูลนั้นไม่ถูกต้องให้ตัดทิ้งอย่างสิ้นเชิง ข้อเท็จจริงจึงเป็นข้อมูลหลักที่จะเป็นแบบหรือแนวทางให้ข้อมูลอื่นมาสวมต่อได้อย่างสนิทสนมและเชื่อมเหมือนกับการต่อภาพจิกซอร์ที่มีการต่อภาพไปเรื่อยๆจนภาพสุดท้ายประกอบกันกลายเป็นรูปที่สมบูรณ์ ดังนั้นข้อมูลใดที่เป็นข้อเท็จจริงอยู่แล้วไม่ต้องพิสูจน์แล้ว จึงเป็นข้อมูลที่มีค่าที่ผู้สืบสวนทั่วไปปรารถนา โดยสรุปเมื่อเกิดคดีขึ้นจะมีบุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่ 4 กลุ่ม คือกลุ่มแรก ผู้เสียหายที่ถูกประทุษร้าย หากผู้เสียหายตายก็ไม่สามารถให้ข้อมูลได้ นอกจากสภาพศพที่เกิดขึ้นถ้าไม่ตายก็มีสภาพเป็นพยานบุคคลผู้หนึ่งซึ่งส่วนมากก็ให้ข้อมูลได้ไม่ทั้งหมด กลุ่มที่สอง คนร้าย ซึ่งอาจหลบหนีไปจากที่เกิดเหตุแล้ว กลุ่มที่สาม พยาน ซึ่งส่วนมากก็จะให้ข้อมูลได้ไม่หมดเช่นเดียวกับกลุ่มแรก กลุ่มที่สี่ เจ้าหน้าที่ผู้สืบสวน จะเป็นผู้ที่ไม่รู้อะไรเลย จึงต้องเริ่มจากการสืบสวนด้วยการรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามวิธีการสืบสวนที่กล่าวมาแล้ว ข้อมูลที่เป็นจริง จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ต้องใช้ในการสืบสวน

2.3.5 หลักนิติวิทยาศาสตร์

กระบวนการพิสูจน์ข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานในคดีอาญาที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการพิสูจน์หลักฐานตามหลักนิติวิทยาศาสตร์ แนวคิดหรือศาสตร์ด้าน นิติวิทยาศาสตร์ จึงมีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสอบสวนที่ระบบการสอบสวนคดีอาญาจะขาดไปเสียมิได้ นิติวิทยาศาสตร์ (Forensic Science) คือ “การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ทุกสาขามา

ประยุกต์ใช้เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีความเพื่อผลในการบังคับใช้กฎหมายและการลงโทษ” ในปัจจุบันนี้ได้เกิดปัญหาทางด้านอาชญากรรมขึ้นมากมาย ซึ่งการที่จะเอาตัวผู้กระทำผิดที่แท้จริงมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะจะต้องมีการรวบรวมพยานหลักฐานมายืนยันให้สามารถพิสูจน์ความผิดได้อย่างชัดเจน ดังนั้นในประเทศที่พัฒนาแล้ว อาทิ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศแถบยุโรป และสหรัฐอเมริกา จึงมีการนำเอาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ มาพัฒนา ใช้ในการตรวจพิสูจน์หลักฐานต่างๆ ให้ได้ผลที่ถูกต้องแท้จริงตามหลักวิทยาศาสตร์ซึ่งได้ผลอย่างดียิ่งในการสืบสวนติดตามหาคนร้ายต่างๆ โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น เมื่อเกิดคดีฆาตกรรมเกิดขึ้นสามารถจับกุมคนร้ายได้ถึง 90% โดยการใช้เครื่องมือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ค้นคว้าวิจัยและผลิตขึ้นอย่างทันสมัย ผสานกับหลักนิติวิทยาศาสตร์นี้ให้บรรลุผลได้เป็นอย่างมากจากประโยชน์ดังกล่าวในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาจึงมีการนำเอาความรู้ด้านนิติวิทยาศาสตร์มาใช้พิสูจน์หลักฐานในขอบเขตดังนี้ การตรวจสถานที่เกิดเหตุ และการถ่ายรูป (Crime Scene Investigation and Forensic) การตรวจลายนิ้วมือ ฝ่ามือฝ่าเท้า (Fingerprint, Palmprint, Footprint) การตรวจเอกสาร (Document) เช่น ตรวจลายเซ็น ลายมือเขียน การตรวจอาวุธปืนและกระสุนปืนของกลาง (Forensic Ballistics) การตรวจทางเคมี (Forensic Chemistry) เช่น ตรวจวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีของสารต่างๆ การตรวจทางฟิสิกส์ (Forensic Physics) เช่น ตรวจร่องรอยการเฉี่ยวชนของรถ การตรวจทางชีววิทยา (Biological Trace Evidence) เช่น ตรวจเส้นผม เลือด อสุจิ การตรวจทางนิติเวช (Forensic Medicine) ได้แก่ งานนิติพยาธิ งานนิติวิทยา งานชีวเคมี งานพิสูจน์บุคคล งานภาพการแพทย์ เป็นต้น

2.3.5.1 หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กับการสอบสวนคดีอาญา

(1) เป็นเครื่องช่วยชี้ว่ามีการก่ออาชญากรรมแน่นอน เช่น ผู้เสียหายแจ้งว่าถูกข่มขืน และตรวจพบว่าผู้เสียหายมีเสื้อผ้าฉีกขาด มีแผลตามร่างกาย หรือพบอสุจิในช่องคลอดของผู้เสียหาย

(2) เป็นเครื่องช่วยชี้ว่าผู้ต้องสงสัยได้อยู่ในที่เกิดเหตุ เช่น ตรวจได้ขนแมวที่ขาทางเกงของผู้ต้องสงสัย ที่ผู้ต้องสงสัยอธิบายที่มาไม่ได้และบ้านที่ผู้เสียหายถูกข่มขืนนั้นพบว่ามี การเลี้ยงแมวซึ่งเป็นชนิดและประเภทเดียวกับขนแมวที่ตรวจพบที่ทางเกงของผู้ต้องหา

(3) เป็นเครื่องช่วยชี้ว่าบุคคลนั้นเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมที่เกิดขึ้น เช่น พบลายพิมพ์นิ้วมือผู้ต้องสงสัยในด้ามในของถุงมือที่ถอดทิ้งไว้ในบ้านที่ถูกโจรกรรม

(4) เป็นเครื่องช่วยกันผู้บริสุทธิ์ออกไป เช่น เด็กหญิง 2 คนพี่น้องกล่าวหาว่าผู้ต้องสงสัยวางยาแล้วทำมีดมีราย แต่การตรวจทั้งเลือดและปัสสาวะของเด็กแล้วไม่พบสารพิษใดที่เป็น การวางยา

(5) เป็นเครื่องยืนยันคำให้การของผู้เสียหาย เช่น ผู้เสียหายอ้างว่าถูกผู้ต้องสงสัยแทงมือ ผู้เสียหายจึงเอามือที่เลือดออกป้ายไปบนแขนเสื้อของผู้ต้องสงสัยจากการตรวจพบว่า คราบเลือดบนแขนเสื้อของผู้ต้องสงสัยเป็นเลือดของผู้เสียหายจริง

(6) ผู้ต้องสงสัยที่ถูกยืนยันด้วยพยานทางฟิสิกส์อาจจะสารภาพ เช่นในคดีฆาตกรรมคุณเจนจิรา เมื่อพิสูจน์ได้ว่าผู้ตายเสียชีวิตเพราะถูกยิง ในขณะที่ผู้ต้องหาให้การกับตำรวจก่อนหน้านี้ว่าฆ่าโดยการบีบคอ ผู้ต้องหาจึงให้การสารภาพว่าใช้อาวุธปืนยิงผู้ตาย เพราะจำแนกด้วยพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์

(7) มีค่ามากกว่าประจักษ์พยาน เพราะเคยมีการทดลองแล้วพบว่าประจักษ์พยานอาจให้การคลาดเคลื่อนไปได้ เมื่อเวลาผ่านไปเป็นเดือนหรือเป็นปี

(8) พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้รับความเชื่อถือจากศาลมากขึ้นเรื่อย ๆ

(9) การไม่พบพยานทางนิติวิทยาศาสตร์ช่วยยืนยันว่า ไม่มีอาชญากรรมเกิดขึ้น เช่น แจ้งความว่าถูกลักทรัพย์แต่ผลการตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์กลับไม่มีร่องรอยจัดและทรัพย์สินที่อ้างว่าถูกประทุษร้ายไปนั้นยังอยู่ที่เดิม เป็นต้น

2.3.5.2 หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กับการพิสูจน์สารพันธุกรรม (DNA)

หลักฐานทางวิทยาศาสตร์มีอยู่มากมายหลายประเภทแต่การพิสูจน์ DNA นั้นได้รับความสนใจเป็นพิเศษ สังเกตได้จากปัจจุบัน เมื่อมีคดีข่มขืน คดีฆาตกรรม หรือคดีที่จำเป็นต้องพิสูจน์ความเป็นพ่อแม่ของเด็กเกิดขึ้น ประชาชนต่างให้ความสนใจและคาดหวังกับการตรวจพิสูจน์ DNA เป็นสำคัญ DNA เป็นสารพันธุกรรมของสิ่งที่มีชีวิต มนุษย์ พืช สัตว์ ที่ถูกได้รับการถ่ายทอดมาจากพ่อหนึ่งส่วน และจากแม่อีกหนึ่งส่วน DNA มีอยู่ในนิวเคลียสของเซลล์ต่างๆ เช่น เซลล์เม็ดเลือด โลหิตแดง โลหิตขาว เซลล์ผิวหนัง เยื่อกระพุ้งแก้ม กระดูก หรือปลายรากเส้นผม เป็นต้น DNA จะเป็นตัวกำหนดข้อมูลในการสร้างสารชีวโมเลกุล ดังนั้นสิ่งมีชีวิตชั้นสูงและชั้นต่ำจึงมี DNA เป็นรหัสหรือแบบพิมพ์ในการสร้าง และมีจุด DNA เป็นรหัสเฉพาะตัว ซึ่งจะมีความแตกต่างกันออกไปมากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่สายพันธุ์ จึงไม่มีสิ่งมีชีวิตใดที่มีชุด DNA ที่เหมือนกันทั้งหมด ยกเว้นฝาแฝดที่เกิดมาจากไข่ใบเดียวกันเท่านั้น จากความจำเพาะที่มีอยู่ในชุด DNA แต่ละหน่วยนี้เอง เรียกว่าลายพิมพ์ DNA ในทางนิติวิทยาศาสตร์ จึงได้นำมาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจพิสูจน์เพื่อระบุยืนยันตัวบุคคลในทางคดีและยังใช้พิสูจน์ความสัมพันธ์ของ พ่อ-แม่-ลูก ได้ด้วย กล่าวได้นิติวิทยาศาสตร์เป็นการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิชาการด้านต่าง ๆ ผสมเข้ากับการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อประโยชน์ในการสืบสวน พิสูจน์หลักฐาน และดำเนินคดีตามกฎหมาย เพื่อนำไปสู่การนำตัวผู้กระทำความผิดทางอาญามาลงโทษ เพราะหากปราศจากหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ คดีสำคัญๆ ที่สลับซับซ้อนหลายคดีคงจะ

ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ทำให้ส่งผลร้ายต่อสังคม เพราะมีโอกาที่ผู้นั้นจะกระทำความผิดแบบเดิมซ้ำอีก¹⁹

ข.กลุ่มแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานสอบสวนสนับสนุนระบบสอบสวนคดีอาญา

2.4 แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการ

2.4.1 แนวคิดการบริหารและการจัดการ

“การบริหาร” ตามความหมายทางวิชาการ²⁰ หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยอาศัยองค์ประกอบหรือปัจจัยต่างๆที่จำเป็นต่อการบริหาร และวิธีการปฏิบัติงาน ตลอดจนหมายถึงการทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปโดยอาศัยบุคคลอื่น ๆ องค์ประกอบหรือปัจจัยที่จำเป็นต่อการบริหารนั้นในขั้นแรกมีอยู่ประการด้วยกัน 4 ประการ หรือ 4 M ที่ทำให้การบริหารจัดการในเรื่องต่างๆเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายได้แก่

(1) คน (Man) เป็นปัจจัยที่สำคัญของการบริหารงานหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ที่จำเป็นต้องมีคนที่ปฏิบัติงานผลงานที่ดีจะออกมาได้ต้องประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณภาพและมีความรับผิดชอบต่อการหรือหน่วยงานนั้นๆ

(2) เงิน (Money) หน่วยงานจำเป็นที่จะต้องมีงบประมาณเพื่อการบริหารงาน หากขาดเงิน ขาดงบประมาณ การบริหารงานของหน่วยงานก็ยากที่จะบรรลุเป้าหมาย

(3) วัสดุอุปกรณ์ (Material) การบริหารจำเป็นต้องมีวัตถุประสงค์ หรือทรัพยากรในการบริหาร หากหน่วยงานขาดวัสดุ อุปกรณ์ หรือทรัพยากรในการบริหารแล้ว ก็ย่อมจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารงาน ฉะนั้น ทรัพยากรในการบริหารจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานในการบริหารงาน

¹⁹ พัทธา สีนลอยมา และคณะ, ‘การพัฒนาระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อสนับสนุนการปฏิรูปต้นธาร การอำนวยความสะดวกในระดับสถานีตำรวจ’ (รายงานผลการวิจัยเสนอต่อคณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ 2561) 10-21.

²⁰ ชูบ กาญจนประกร, ‘หลักรัฐประศาสนศาสตร์’ (การบรรยายหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2556) 10-12.

(4) การจัดการ (Management) การบริหารจำเป็นต้องมีการทำงานที่เป็นระบบ มีการจัดการที่ดีแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบ การควบคุม ตรวจสอบรายงานเป็นไปอย่างมีระบบ มีขั้นตอน มีระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติที่แน่ชัด

ต่อมาได้มีการเพิ่มองค์ประกอบเข้ามามีอีกหลายประการ เช่น อำนาจ หน้าที่ เวลา ความตั้งใจในการทำงาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ดังนั้นปัจจุบันองค์ประกอบหรือปัจจัยที่จำเป็นต่อการบริหารจึงมีอยู่ 7 ประการ ด้วยกันคือ คน เงิน วัสดุสิ่งของ อำนาจหน้าที่ เวลา ความตั้งใจในการทำงาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งอาจถือว่าเป็นปัจจัยเหตุหรือสิ่งที่ใช้ไป (Input) ในการบริหารงานแต่ละอย่างจากความหมายดังกล่าวจะเห็นว่า การบริหาร มีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการคือ²¹

(1) การบริหารงานจะต้องมีวัตถุประสงค์

(2) การบริหารงานจะต้องมีองค์ประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นต้น เป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน และ

(3) การบริหารมีลักษณะเป็นการดำเนินงานที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง²² ผู้เชี่ยวชาญกล่าวไว้มากมายหลายอย่างซึ่งนำมาสรุปพอเป็นที่เข้าใจว่า การบริหารงานที่ดีควรประกอบด้วย กระบวนการที่สำคัญ 9 ประการ คือ นโยบาย (Policy) อำนาจหน้าที่ (Authority) การวางแผน (Planning) การจัดรูปงาน (Organizing) การดำเนินการเกี่ยวกับบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Co-ordination) การรายงาน (Reporting) การงบประมาณ (Budgeting) เรียกรวมโดยย่อว่า PAPOSDCORB มีรายละเอียดดังนี้²³

(1) นโยบาย (Policy) หมายถึง นโยบายที่จะใช้ในการบริหารงาน ตลอดจนวิธีการกำหนดนโยบายดังกล่าวนี้ด้วย

(2) อำนาจหน้าที่ (Authority) หมายถึง อำนาจหน้าที่ของแต่ละระบบงาน ตลอดจนการมอบหมายอำนาจหน้าที่ในระบบงานเหล่านี้ด้วย

²¹ สุธี สุทธิสมบุญ, *หลักการบริหารเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 4, โรงพิมพ์สำนักงานสวัสดิการ ก.พ. 2523) 1-5.

²² John Pfifner and Robert Presthus, *Public Administration* (The Ronald Company Press 1969) 7.

²³ สมพงษ์ เกษมสิน, *การบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 3, โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช 2514) 20-25.

(3) การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนที่จะดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ เพื่อให้แผนงานที่กำหนดขึ้นสอดคล้องต้องกับนโยบาย การที่จะได้แผนงานที่ถูกต้องจำเป็นต้องอาศัยความรู้ทางวิชาการวางแผนและการคาดหรือทำนายเหตุการณ์ในอนาคตด้วย

(4) การจัดรูปงาน (Organizing) หมายถึง การจัดรูปงานของระบบงานต่างๆในการจัดรูปงานนี้สิ่งที่ควรนำมาพิจารณาประกอบด้วยก็คือ วิธีการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดรูปงานและวิธีการปฏิบัติงานมีความสอดคล้องตรงกับความต้องการ ในการจัดรูปงานดังกล่าวนี้อาจมีการพิจารณาในด้านการควบคุมการปฏิบัติงานหรือในด้านของการแบ่งงาน เช่น หน่วยงานหลัก (Line) หน่วยงานที่ปรึกษา (Staff) และหน่วยงานสนับสนุน (Auxiliary)

(5) การดำเนินการเกี่ยวกับบุคลากร (Staffing) หมายถึง การจัดหาบุคคลที่มีความรู้และความสามารถมาบรรจุและแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานในหน่วยงาน และอาจครอบคลุมถึงกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินการกับบุคลากร เช่น การสรรหาบุคคล การบรรจุและแต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่ง การฝึกอบรม การกำหนดค่าตอบแทน การให้พ้นจากงาน หรือการเลิกจ้าง และการให้บำเหน็จบำนาญ

(6) การอำนวยการ (Directing) หมายถึง การอำนวยการซึ่งรวมถึงการควบคุมงานและการนิเทศงาน ตลอดจนถึงศิลปะในการบริหารงาน เช่น ความเป็นผู้นำ (Leadership) มนุษย์สัมพันธ์ และการจูงใจ นอกจากนี้ การอำนวยการยังหมายรวมถึงการวินิจฉัยสั่งการและการมอบอำนาจหน้าที่อันเป็นหลักสำคัญยิ่งในการบริหารด้วย

(7) การประสานงาน (Co-ordination) หมายถึง การประสานงานเพื่อให้งานเนินไปโดยสะดวกและเรียบร้อย และเพื่อที่จะให้การประสานงานดีขึ้น ตลอดจนถึงแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องต่าง ๆ นักบริหารจำเป็นต้องศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการประสานงานแบบต่างๆ นอกจากนี้ ยังจะต้องจัดให้มีระบบการประสานงานที่ดีในหน่วยงานของตนและกับหน่วยงานอื่นๆ ด้วยสิ่งที่จะช่วยให้การประสานงานดำเนินไปด้วยดีก็คือการติดต่อสื่อสารที่ดี

(8) การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานตลอดถึงการประประสาสัมพันธ์ผลงานด้วย กิจกรรมทั้งหมดนี้มีส่วนสัมพันธ์ต่อการติดต่อสื่อสารเป็นอันมาก

(9) การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การงบประมาณและการจัดงบประมาณซึ่งเป็นกระบวนการสุดท้ายของการบริหารงานที่สำคัญอีกประการหนึ่ง นักบริหารจะต้องมีความรู้และความเข้าใจระบบงบประมาณกระบวนการในการจัดงบประมาณและการเงิน และการใช้วิธีงบประมาณเป็นเครื่องมือในการวางแผนและควบคุมงานด้วย

2.4.2. ทฤษฎีการบริหารและการจัดการ (Administrative Management Theories)

กลุ่มทฤษฎีนี้เกิดขึ้นในระยะเวลาใกล้เคียงกับการพัฒนาของกลุ่มทฤษฎีบริหารงานแบบวิทยาศาสตร์ กลุ่มนี้เห็นว่าประสิทธิภาพขององค์การอาจเพิ่มขึ้นได้โดยปรับปรุงกระบวนการที่เป็นมรรควิธี (Means) ซึ่งจะนำไปสู่ผล (Ends) นักทฤษฎีที่สำคัญได้แก่ Henry Fayol Luther Gulick, Lyndal Urwick และ James D. Mooney ทฤษฎีกลุ่มนี้มุ่งเน้นที่การปรับปรุงวิธีการทำงานของฝ่ายบริหาร เช่น Henry Fayol ได้เสนอหลักการจัดองค์การไว้ 5 ประการ คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives) การคำนึงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Specialization) การประสานงาน (Co-ordination) การกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ให้ชัดเจน (Authority) และการกำหนดความรับผิดชอบ (Responsibility) หลักทั้ง 5 ประการ เรียกโดยย่อว่า OSCAR และได้วางหลักกระบวนการบริหารไว้อีก 5 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับบัญชา (Commanding) การประสานงาน (Co-ordinating) และการควบคุมงาน (Controlling) หรือ POCCC นอกจากนี้ยังได้วางหลักทั่วไปในการบริหาร (General Principles of Management) เพิ่มเติมอีก 14 ข้อ คือ ควรให้มีการแบ่งงานกันทำตามความรู้ความสามารถ อำนาจและความรับผิดชอบควรให้มีสัดส่วนกัน ควรมีการรักษาระเบียบวินัยโดยเคร่งครัด ผู้ปฏิบัติงานควรมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว ต้องมีการกำหนดนโยบายในการปฏิบัติงานให้แน่นอน ผู้ปฏิบัติงานต้องเสียสละประโยชน์ส่วนตน การกำหนดอัตราค่าจ้างต้องเป็นไปตามผลงาน การบริหารงานที่ดีต้องมีลักษณะการรวมอำนาจ ต้องมีการกำหนดสายการบังคับบัญชาไว้แน่ชัด ต้องมีการกำหนดระเบียบการบริหารไว้อย่างชัดเจน ต้องให้ความยุติธรรมแก่ผู้ปฏิบัติงานโดยเสมอหน้า ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความมั่นคงและหลักประกันในการทำงาน การบริหารงานควรมีการริเริ่มสร้างสรรค์ และวางแผนล่วงหน้า การปฏิบัติงานเป็นทีมมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และจงรักภักดีต่อองค์การ ส่วน Luther Gulick และ Lyndal Urwick ได้ขยายแนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารของ Fayol 14 ประการออกเป็น 7 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การสั่งการ (Directing) การประสานงาน (Co-ordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) ที่เรียกย่อๆว่า POSDCORB ซึ่งสนับสนุนและได้รับอิทธิพลความคิดจาก Fayol ที่เห็นว่า การบริหารเป็นศิลปะหรือเทคนิคในการสั่งการหรือนำคนมาปฏิบัติและยอมรับกระบวนการบริหารแต่ให้ความสำคัญกับการประสานงานมากโดยถือว่าองค์การเป็นรูปแบบความพยายามของมนุษย์ที่จะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จอย่างกลมกลืนกัน

ภาพที่ 2.1 กระบวนการบริหารแบบ POSDCORB²⁴

การบริหารงานสอบสวนต้องอาศัยองค์ประกอบหรือปัจจัยต่างๆ เรียกว่าปัจจัยเหตุ (Input) หรือสิ่งที่จะใช้ไปในการบริหารงานและจะต้องมีกระบวนการบริหาร (Process) เพื่อใช้ปัจจัยเหตุ และเมื่อกระบวนการต่างๆ ดำเนินการไปแล้ว ก็จะได้ผลผลิตหรือสิ่งที่ได้ออกมา (Output) การบริหารงานสอบสวนเป็นการบริหารงานอย่างหนึ่งย่อมต้องใช้องค์ประกอบหรือปัจจัยตลอดจนกระบวนการบริหารตามแนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการดังกล่าวด้วยเพื่อให้ได้ผลผลิตหรือสิ่งที่ได้ออกมาคือกระบวนการสืบสวนสอบสวนค้นหาความจริงที่มีประสิทธิภาพ

2.5 ทฤษฎีแรงจูงใจ

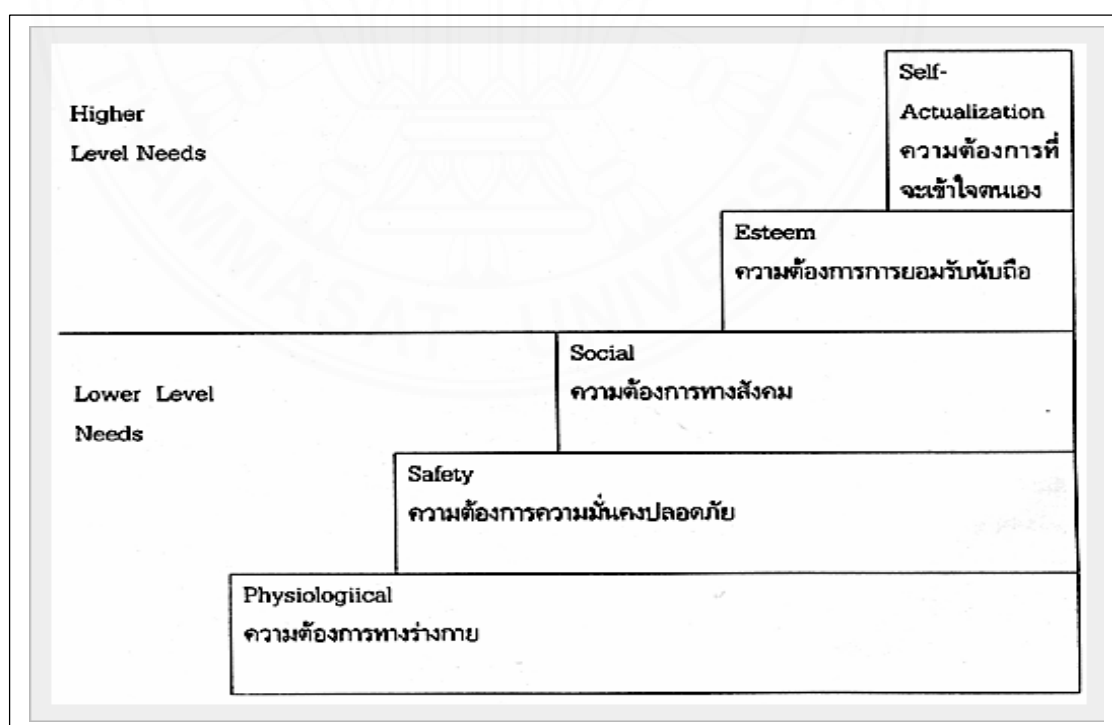
2.5.1 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ (Maslow)

มาสโลว์ อธิบายถึงลักษณะความต้องการของมนุษย์ว่ามี 5 ขั้น คือขั้นที่ 1 ความต้องการทางสรีระ (Basic Physiological Needs) คือความต้องการด้านสรีระนี้เป็นความต้องการพื้นฐานที่สำคัญที่สุดทางด้านการดำรงชีวิต เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศและอุณหภูมิ การหลับนอน การขับถ่าย เป็นต้น ขั้นที่ 2 ความต้องการปลอดภัยและมั่นคง (Safety Needs) คือความต้องการความปลอดภัยมั่นคง ซึ่งได้แก่ ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ความเป็นปึกแผ่น ความต้องการความคุ้มครองปกป้อง ความรู้สึกปลอดภัยจากการคุกคาม ปลอดภัยจากความวิตกกังวล

²⁴ กระบวนการบริหารแบบ POSDCORB ตามข้อมูลที่ผู้เขียนรวบรวม

ตลอดจนการหลีกเลี่ยงอันตรายหรือความเจ็บป่วยต่างๆ ขั้นที่ 3 ความต้องการความรักและสังคม (Social and Love Needs) คือความต้องการความรักอยากให้ตนเป็นที่รักยอมรับจากกลุ่ม โดยปกติแล้วบุคคลมักจะอยู่รวมกลุ่มกันดังนั้นจึงต้องการความรักและต้องการมีส่วนร่วมในกลุ่มให้ยอมรับตนเอง เช่น กลุ่มครอบครัว กลุ่มสังคมกลุ่มทำงาน เป็นต้น ขั้นที่ 4 ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องจากผู้อื่น (Self-esteem Needs) คือความต้องการที่จะให้ผู้อื่นยกย่องตน เป็นความปรารถนาของบุคคลที่ทำให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ขึ้นได้เป็นอันมาก เช่น บางคนมีการใช้ยาเสพติดเพื่อยกย่องฐานะของตนเองเพื่อให้บุคคลอื่นได้ยกย่องตน เป็นต้น ขั้นที่ 5 ความต้องการที่จะบรรลุถึงความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง (Self-actualization Needs) คือความต้องการสูงสุดของบุคคลที่บุคคลจะต้องพยายามกระทำการสิ่งต่าง ๆ ตามความเหมาะสม และตามความสามารถของตนเอง เช่น ครูสอนหนังสืออย่างไม่เกิดความเบื่อหน่าย สอนด้วยความสุขสบายใจ เป็นต้น ความต้องการทั้ง 5 ขั้นดังกล่าวเมื่อมนุษย์มีความต้องการในลำดับแรกคือปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตบรรลุผลแล้ว ก็จะไม่เป็นตัวจูงใจอีกแต่จะมีความต้องการในลำดับที่สูงขึ้นไปตามลำดับจนกว่าจะถึงลำดับสุดท้าย คือความต้องการความสำเร็จซึ่งจะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องตามภาพลำดับความต้องการของมนุษย์ในทัศนะของมาสโลว์

ภาพที่ 2.2 ลำดับความต้องการของมนุษย์ในทัศนะของมาสโลว์²⁵

²⁵ ลำดับความต้องการของมนุษย์ในทัศนะของมาสโลว์ตามข้อมูลที่ผู้เขียนรวบรวม

2.5.2 ทฤษฎีค่าจ้าง

ค่าจ้างหรือค่าตอบแทนเป็นการจูงใจการปฏิบัติหน้าที่อย่างหนึ่งทฤษฎีค่าจ้างแบ่งเป็น 2 ยุค คือทฤษฎีค่าจ้างในยุคดั้งเดิม (Historical Wage Theories) และทฤษฎีค่าจ้างในยุคปัจจุบัน (Contemporary Wage Theories)²⁶

2.5.2.1 ทฤษฎีค่าจ้างในยุคดั้งเดิม ทฤษฎีค่าจ้างในยุคดั้งเดิมแบ่งเป็น

(1) ทฤษฎีราคาที่ยุติธรรม (Just-Price Theories) ทฤษฎีราคาที่ยุติธรรมเป็นทฤษฎีที่เก่าแก่ที่สุด ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในสมัยกลาง (Middle Ages) แต่ความยุติธรรมในที่นี้ไม่ใช่ความยุติธรรมในความหมายปัจจุบัน เพราะหมายถึงการกำหนดค่าจ้างตามสถานภาพของคนในสังคม เช่น คนที่มีสถานะสูงก็จะได้ค่าจ้างสูง ส่วนคนที่มีสถานะต่ำก็จะได้ค่าจ้างต่ำ ค่าจ้างผูกติดอยู่กับสถานภาพและมีฐานะเป็นสิทธิที่คนควรจะได้รับ สมัยต่อมาแปลความหมายของความยุติธรรมนี้ต่างไป เช่น สมัยก่อนปฏิวัติอุตสาหกรรม กลุ่มช่างฝีมือแปลความว่า “ค่าจ้างรายวันที่ยุติธรรม” (Fair Day’s Pay) หรือในสมัยอุตสาหกรรมฝ่ายสหภาพแรงงานและนายจ้างยืนยันว่าต้องเปรียบเทียบความยุติธรรมทั้งฝ่ายนายจ้างและลูกจ้าง ความยุติธรรมสมัยอุตสาหกรรมจึงหมายถึงการบังคับให้สองฝ่ายเปรียบเทียบกัน (Coercive Comparisons) ซึ่งเป็นที่มาของการต่อรองกันสรุปแล้วมนุษย์รู้จักความยุติธรรมและใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดค่าจ้างมานานแล้ว แต่ให้ความหมายแตกต่างกัน

(2) ทฤษฎีค่าจ้างคลาสสิก (Classical Wage Theories) ในสมัยปฏิวัติอุตสาหกรรมใช้หลักตลาดและเสรีนิยม ทฤษฎีค่าจ้างเริ่มเข้าสู่ยุคคลาสสิก เริ่มจาก ออดัม สมิท (Adam Smith) ที่อธิบายว่ามูลค่าของสินค้าทั้งหมด คือค่าแรงที่ต้องจ่าย และค่าจ้างแตกต่างกันตามลักษณะงานได้แก่ ความยากของงาน การเรียนรู้งาน ความมั่นคงของการจ้างงาน ความรับผิดชอบของงานและโอกาสสำเร็จหรือล้มเหลวของงาน ส่วนโทมัส อาร์ มัลทัส (Thomas R. Malthus) เสนอทฤษฎีประชากรว่าถูกจำกัดโดยปัจจัยการยังชีพ เพราะประชากรมีแนวโน้มเพิ่มเป็นอัตราเรขาคณิตแต่ปัจจัยการยังชีพเพิ่มต่ำกว่ามาก เนื่องจากเพิ่มเป็นอัตราเลขคณิต ต่อมาริคาร์โด (Ricardo) ได้แปลงทฤษฎีมัลทัสเป็นทฤษฎีใหม่ เรียกว่า “ทฤษฎีการยังชีพ” (Subsistence Theories) ซึ่งอธิบายว่าในระยะยาวแล้วค่าจ้างจะเท่ากับต้นทุนการยังชีพ ทฤษฎีนี้ถูกขนานนามว่าเป็น “กฎเหล็กของค่าจ้าง” (Iron Law of Wages) เพราะเห็นว่าไม่ควรเพิ่มค่าจ้าง การเพิ่มค่าจ้างจะทำให้แรงงานเพิ่มเกินกว่าระดับการครองชีพ ความสำคัญของทฤษฎีเป็นการอธิบายถึงระดับค่าจ้างทั่วไปหรือค่าใช้จ่ายในการ

²⁶ David Belcher, *Compensation administration* (Prentice-Hall Press 1974) 19-49.

ยังชีพ ซึ่งได้มาจากทฤษฎีประชากรของมัลทัส และเห็นว่าการเพิ่มค่าจ้างสูงกว่าระดับการยังชีพ จะทำให้อัตราการเกิดเพิ่มทำให้อุปทานแรงงานเพิ่มตามมาจนในที่สุดอัตราค่าจ้างก็จะตกลงมาสู่ระดับการยังชีพอีก ในทางกลับกัน ถ้าหากลดอัตราค่าจ้างต่ำกว่าระดับการยังชีพก็จะทำให้คนอดอยากและเป็นการลดอุปทานแรงงาน ในที่สุดค่าจ้างก็ต้องเพิ่มขึ้นมาจนถึงระดับการยังชีพอยู่ดี สำหรับระยะสั้น ค่าจ้างอาจเพิ่มสูงกว่าการยังชีพหรือต่ำกว่าระดับการยังชีพ แต่ในระยะยาวแล้ว ค่าจ้างจะปรับมาสู่ระดับการยังชีพเสมอ แต่ทฤษฎีการยังชีพมีจุดอ่อนตรงที่ไม่ได้คิดถึงการปรับปรุงเทคโนโลยีและปัจจัยทางวัฒนธรรม ซึ่งอาจทำให้วิธีการยังชีพและปัจจัยการยังชีพเปลี่ยนไป นอกจากนั้น ยังให้ความสำคัญกับอุปทานของแรงงานมากกว่าอุปสงค์ของแรงงาน ทฤษฎีนี้จึงให้ความสำคัญกับตัวแปรภายนอกของระบบเศรษฐกิจมากกว่าตัวแปรภายใน ถ้าหากจะกล่าวโดยเคร่งครัดแล้วก็ยังไม่ใช่ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ แต่เป็นกฎสำหรับการปฏิบัติมากกว่า

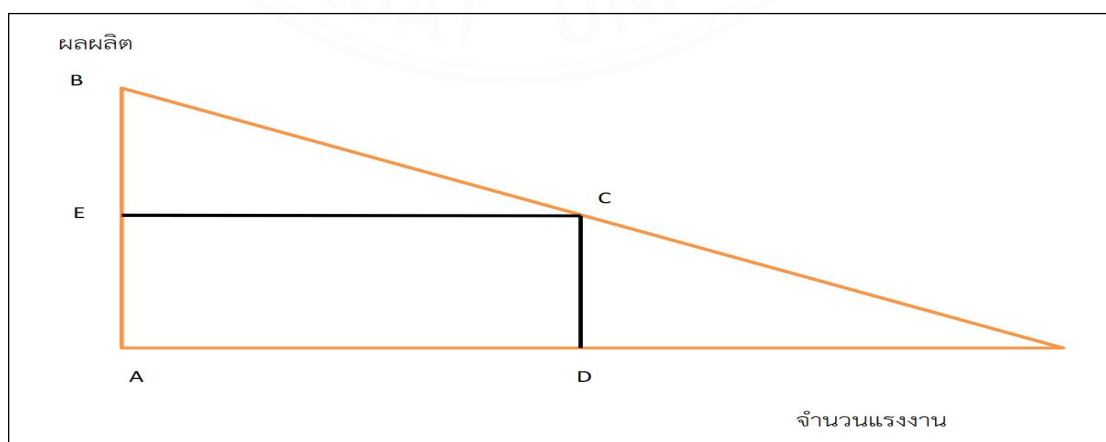
(3) ทฤษฎีค่าจ้างในแนวมาร์กซ์ (Marxian Wage Theories) บรรยายาทิศทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้คนผิดหวังกับทฤษฎีคลาสสิก จึงเกิดทฤษฎีแนวมาร์กซ์ขึ้น ผู้คิดคือ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ซึ่งเห็นด้วยกับทฤษฎีค่าจ้างยังชีพและทฤษฎีเงินทุนค่าจ้าง มาร์กซ์ยอมรับทฤษฎีของสมิทและริคาร์โด ที่ว่ามูลค่าที่แท้จริงของสินค้า ก็คือ ต้นทุนค่าแรงงาน เขาเห็นว่าแรงงานเป็นที่มาเพียงอย่างเดียวของมูลค่าทางเศรษฐกิจ มาร์กซ์อธิบายว่า กระบวนการกำหนดค่าจ้างที่เป็นอยู่นั้น นายทุนเป็นผู้รวบรวมมูลค่าที่สร้างโดยแรงงาน แต่จ่ายกลับคืนให้แก่แรงงานเพียงระดับการยังชีพ ส่วนที่เหลือนั้นเป็นมูลค่าส่วนเกิน (Surplus Value) หรือกล่าวง่ายๆ ว่าเป็นกำไร มาร์กซ์เห็นว่ามูลค่าทั้งหมดของสินค้าถูกสร้างขึ้น โดยแรงงาน เมื่อมีส่วนเกินเกิดขึ้นก็เท่ากับฉกประโยชน์ไปจากแรงงาน ต่อมาการแข่งขันระหว่างนายทุนมีผลให้เกิดการสร้างสินค้าทุน เพื่อประหยัดการใช้แรงงานสินค้าทุนสามารถใช้แทนแรงงานได้เพราะผลของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สาเหตุที่ต้องนำเอามาทดแทนก็เนื่องจากแรงงานทำให้กำไรลดลง นายทุนจึงจ่ายเงินซื้อสินค้าทุนเพิ่มขึ้นและลดการใช้แรงงานลง ทั้งนี้เพื่อรักษามูลค่าส่วนเกินเอาไว้ มาร์กซ์เห็นว่าการรวมพลังของผู้ใช้แรงงาน และความขัดแย้งระหว่างชนชั้นจะทำให้ระบบนายทุนล่มสลาย แต่ความผิดของมาร์กซ์ก็มีจุดอ่อน ตรงที่มองข้ามปัจจัยการผลิตอื่น เช่น ที่ดินและทุน ซึ่งมีส่วนสร้างมูลค่าเช่นเดียวกับแรงงาน อีกทั้งการปฏิวัติก็ไม่เกิดตามที่มาร์กซ์คิดเพราะมีการปรับค่าจ้างอยู่ตลอด ทฤษฎีดั้งเดิมให้ประโยชน์ต่อทฤษฎีค่าจ้างปัจจุบันไม่มากนักเนื่องจากส่วนใหญ่อธิบายถึงระดับค่าจ้างทั่วไปมากกว่าการกำหนดค่าจ้างเฉพาะ และประเด็นปัญหาค่าจ้างในปัจจุบันซับซ้อนกว่าสมัยดั้งเดิมมาก อย่างไรก็ตามทฤษฎีดั้งเดิมถูกนำไปอธิบายในประเด็นที่ไม่ใช่เศรษฐกิจเสียมากกว่า เช่น การนำทฤษฎีราคาที่ยุติธรรมและแนวทางของมาร์กไปใช้ในเรื่องความเป็นธรรมในการทำงาน เป็นต้น

2.5.2.2 ทฤษฎีค่าจ้างในยุคปัจจุบัน ทฤษฎีค่าจ้างในยุคปัจจุบันมีลักษณะสำคัญ คือ จะมีส่วนหนึ่งที่เป็นการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์แต่ยังไม่มีทฤษฎีใดเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เพราะสถานการณ์ค่าจ้างมีความซับซ้อนมาก ฉะนั้นปัญหาค่าจ้างที่ต่างกันอาจทำให้ต้องใช้ทฤษฎีที่ต่างกัน ทฤษฎีค่าจ้างในปัจจุบันแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ทฤษฎีมหภาค (Macro Theories) และทฤษฎีจุลภาค (Micro Theories)

(1) ทฤษฎีมหภาค (Macro Theories) ทฤษฎีมหภาค สนใจระดับค่าจ้างและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงระดับค่าจ้างที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ ประกอบด้วยทฤษฎีย่อย 3 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีผลผลิตที่เพิ่ม ทฤษฎีนี้มีข้อสมมุติอยู่ 6 ประการ คือ ตลาดสมบูรณ์ ประชากรคงที่ ทุนคงที่ เทคโนโลยีในการผลิตไม่เปลี่ยนแปลง มีจำนวนแรงงานแน่นอน ผลตอบแทนจะลดลงเรื่อยๆ (Diminishing Returns) หากเพิ่มแรงงานเข้าไป หลักการสำคัญของทฤษฎีผลผลิตที่เพิ่มแสดงเป็นรูปได้คือระดับค่าจ้างที่เหมาะสมที่สุดตามภาพทฤษฎีผลผลิตที่เพิ่มอยู่ที่ระดับ AE ซึ่งเป็นระดับที่เท่ากับ DC หมายความว่า เมื่อเพิ่มแรงงานเข้าไปจำนวน AD หน่วยแล้ว จะได้ผลผลิตเท่ากับระดับค่าจ้างพอดี แต่ถ้าเพิ่มแรงงานเข้าไปมากกว่านี้จะไม่เกิดประโยชน์ เพราะผลผลิตที่เพิ่มนั้นต่ำกว่าระดับค่าจ้าง เพราะฉะนั้น ในระบบเศรษฐกิจหนึ่งๆ ที่ปัจจัยทางด้านอุปทานอยู่คงที่ ผลผลิตที่เพิ่มของแรงงานจะเป็นตัวกำหนดระดับค่าจ้างและอุปสงค์รวมที่มีต่อแรงงาน ทฤษฎีนี้เป็นไปได้ในความเป็นจริงโดยการคิดผลผลิตที่เพิ่มออกมาเป็นตัวเงินแล้วนำไปเทียบกับระดับค่าจ้างที่เป็นอยู่ ซึ่งสามารถอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างที่แท้จริงในระยะยาวได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาค่าจ้างที่แท้จริงใน 5 ประเทศระหว่าง ค.ศ.1860 – 1960 พบว่าการเปลี่ยนแปลงหลักๆ มาจากผลผลิตที่เพิ่มขึ้น

ภาพที่ 2.3 ระดับค่าจ้างตามทฤษฎีผลผลิตที่เพิ่ม²⁷

²⁷ ระดับค่าจ้างตามทฤษฎีผลผลิตที่เพิ่มตามข้อมูลจากผู้เขียนรวบรวม

2. ทฤษฎีรายได้ประชาชาติ เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงระดับค่าจ้างในระยะสั้น บางครั้งเรียกว่า “ทฤษฎีค่าจ้างในภาวะที่มีการจ้างเต็มที่” (Full Employment Wage Theories) ซึ่งเกี่ยวกับระดับรายได้และการจ้างแรงงานรวมเป็นทฤษฎีที่ใช้ในการแก้ปัญหาการว่างงานเมื่อครั้งที่เกิดเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ในสหรัฐอเมริกาในทศวรรษที่ 1930 เจ้าของทฤษฎีคือ จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) เป็นทฤษฎีที่อธิบายว่าระดับราคาอาจไม่สามารถรักษาระดับการจ้างงานเอาไว้ได้ แม้จะเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจดีเพียงใดก็ตาม เนื่องจากมีข้อสมมุติว่าระดับรายได้ประชาชนสัมพันธ์กับการจ้างงานเต็มที่ เมื่อรายได้ประชาชาติต่ำกว่าระดับการจ้างงานเต็มที่ รัฐต้องเข้าไปดำเนินการด้วยจ่ายเงินงบประมาณให้เพียงพอทั้งการบริโภคและการลงทุน นโยบายที่จะช่วยรักษาระดับรายจ่ายรวมไว้ได้มี 3 ด้านคือ นโยบายการเงิน นโยบายการคลัง และการควบคุมทางตรง ทฤษฎีรายได้ประชาชาติแม้จะเป็นทฤษฎี การจ้างงาน แต่ก็ เป็นทฤษฎีค่าจ้างด้วยเพราะระดับการจ้างงานเต็มที่จะเป็นตัวกำหนดค่าจ้างรวมแต่กระนั้นก็ขึ้นอยู่กับผลทางจิตวิทยาเพราะถ้าหากคาดว่าจะเกิดการบริโภคเพิ่ม ผู้ผลิตก็จะผลิตเพิ่มทำให้เกิดการลงทุนตามมา ซึ่งทำให้ระดับราคาและการจ้างงานเพิ่มขึ้น การรักษาราคาหรือการเพิ่มระดับแนวโน้มของการบริโภคและการลงทุน จึงเป็นหัวใจของการรักษาระดับรายได้ประชาชาติและการจ้างงานเต็มที่ ทฤษฎีนี้เห็นว่าค่าจ้างจะคงที่หรือเพิ่มขึ้นเท่านั้นแต่จะลดลงไม่ได้ เพราะถ้าค่าจ้างลดจะทำให้แนวโน้มการบริโภคลดลงด้วย ทฤษฎีรายได้ประชาชาติจึงกำหนดให้ค่าจ้างคงที่หรือเพิ่มขึ้นเพราะเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นของการจ้างงานเต็มที่ทฤษฎีรายได้ประชาชาติจึงมีเป้าหมาย 2 ประการคือ มุ่งให้เกิดการจ้างงานเต็มที่และเพิ่มค่าจ้างให้สูงขึ้น ด้วยวิธีการให้ภาครัฐใช้จ่ายเพิ่มแต่ทฤษฎีนี้มีจุดอ่อนตรงที่มองเฉพาะด้านอุปสงค์รวม ไม่ได้มองความสัมพันธ์ระหว่างราคากับต้นทุน ซึ่งอาจก่อให้เกิดภาวะเงินเฟ้ออันเป็นเป้าหมายอีกเป้าหมายหนึ่งของรายได้ประชาชาติคือ เสถียรภาพราคา (Price Stability) จึงเป็นไปได้ว่าในบางครั้งเป้าหมายในการจ้างงาน ค่าจ้างและภาวะเงินเฟ้อก็ขัดแย้งกันเองนอกจากนั้นจุดอ่อนของทฤษฎีรายได้ประชาชาติอีกอย่างคือไม่ได้มองอุปทานของแรงงานซึ่งอาจมีปัญหาในตัวเอง ดังเช่นการวิเคราะห์ของทฤษฎีผลผลิตที่เพิ่มที่ได้กล่าวมา

3. ทฤษฎีการกระจายตามแนวทางของเคนส์ใหม่ เป็นทฤษฎีที่ขยายแนวคิดของทฤษฎีรายได้ประชาชาติออกไป เพื่อไม่ให้เกิดการขัดแย้งกันระหว่างปัจจัยต่างๆ ได้แก่ มาตรฐานการครองชีพ การจ้างงานเต็มที่และระดับราคาคงที่ โดยมองทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทั้งระดับค่าจ้างที่เป็นตัวเงินและระดับค่าจ้างที่แท้จริง ทฤษฎีนี้อธิบายว่า ระดับค่าจ้างทั่วไป ในระยะยาวถูกกำหนดโดยปัจจัยด้านความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่น อัตราการออม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและจำนวนแรงงานที่มี แต่ปัจจัยสำคัญที่กำหนดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจคือ การลงทุน ขณะที่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดกำไรและค่าจ้าง ดังนั้น ปัจจัยที่มีบทบาท

ร่วมกันในด้านการลงทุนและการบริโภคคือ กำไรและค่าจ้าง ส่วนระยะสั้น ระดับค่าจ้างถูกกำหนดโดยการตัดสินใจของผู้ประกอบการ ซึ่งสัมพันธ์กับราคาและค่าจ้าง ถ้าหากสมรรถนะการผลิตคงที่ การตัดสินใจของผู้ประกอบการจะถูกกำหนดโดยปัจจัยต่างๆ 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) ระดับการผูกขาด (2) ความเข้มแข็งของสภาพแรงงาน และ(3) อัตราการลงทุน ระดับค่าจ้างในระยะสั้นเป็นผลมาจากการผลิตและการจ้างงาน สำหรับอัตราค่าจ้างที่เป็นตัวเงินนั้น เคลื่อนไหว ได้จำกัดตามการต่อรองกันของนายทุนกับสภาพแรงงานเพราะถ้าอยู่ในระดับการจ้างงานเต็มที่แล้ว การต่อรองกันจะกระเทือนต่อการจ้างงานเต็มที่ เนื่องจากจะทำให้อัตราความเจริญเติบโตลดลง เพราะเป็นแรงกดดันต่อกำไรยิ่งกว่านั้น ถ้าอยู่ในระดับการจ้างงานเต็มที่ รัฐบาลจะใช้นโยบายรายได้เพื่อควบคุมราคาและค่าจ้าง ทฤษฎีนี้อธิบายว่าระดับค่าจ้างทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นระยะสั้นหรือระยะยาวไม่ได้ถูกกำหนดโดยปัจจัยทางเศรษฐกิจ แต่ถูกกำหนดโดยการตัดสินใจของคนปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นเพียงปัจจัยแวดล้อมซึ่งต่างจากทฤษฎีผลผลิตที่เพิ่มซึ่งเห็นว่าค่าจ้างถูกกำหนดจากปัจจัยเศรษฐกิจโดยตรงทฤษฎีนี้อธิบายว่าค่าจ้างที่แท้จริงมาจากค่าจ้างที่เป็นตัวเงินและนโยบายราคา ส่วนค่าจ้างที่เป็นตัวเงินถูกกำหนดจากการต่อรองกัน จึงเป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับการตัดสินใจที่กระทำโดยนายทุนและผู้ที่เกี่ยวข้องมาต่อรอง อันเป็นลักษณะของทฤษฎีเชิงพฤติกรรมมากกว่าทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ แต่ก็สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากทฤษฎีรายได้ประชาชาติได้ยิ่งกว่านั้นยังได้พิจารณาถึงอุปทานแรงงานด้วย แม้จะไม่ให้ความสำคัญมากนักก็ตาม

(2) ทฤษฎีจุลภาค (Micro Theories) ทฤษฎีจุลภาคสนใจค่าจ้างโครงสร้าง

ค่าจ้าง หรือความสัมพันธ์ของค่าจ้างเฉพาะเรื่อง เช่น ค่าจ้างในเขตภูมิภาค ค่าจ้างของอุตสาหกรรม ค่าจ้างของตลาดแรงงาน ค่าจ้างของกิจการ ค่าจ้างในงานอาชีพ ทฤษฎีจุลภาคประกอบด้วยทฤษฎีผลผลิตที่เพิ่ม (Marginal Productivity Theories) ทฤษฎีการต่อรอง (Bargaining Theories) ทฤษฎีค่าจ้างเชิงสถาบัน (Institutional Wage Theories) ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีผลผลิตที่เพิ่ม ทฤษฎีนี้ได้กล่าวไปแล้วในระดับมหภาคในเรื่องการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวของระดับค่าจ้างทั่วไป แต่ในระดับจุลภาคได้นำเอาทฤษฎีนี้มาใช้ อีก การใช้ด้วยกัน 3 ลักษณะ ลักษณะที่หนึ่ง คือนำทฤษฎีผลผลิตที่เพิ่มมาถ่วงกันถึงข้อจำกัด ตัวอย่าง เช่น ข้อจำกัด ในเรื่องลักษณะนามธรรมของทฤษฎี ซึ่งนับแรงงานเป็นหน่วยเท่ากันหมดทุกหน่วยโดยไม่ได้คำนึงถึงประสิทธิภาพของแรงงาน หรือทฤษฎีผลผลิตที่เพิ่มที่มีข้อสมมุติจำนวนมากขึ้นจะนำมาใช้ในโลกความเป็นจริงได้หรือไม่ ส่วนลักษณะที่สอง นำมาใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างในระยะสั้น เช่น นำทฤษฎีผลผลิตที่เพิ่มมาอธิบายความแตกต่างระหว่างค่าจ้างและการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีผลต่อการกำหนดค่าจ้าง ผลกระทบของค่าจ้างต่ออุปสงค์และอุปทานแรงงาน และผลของการตัดสินใจกำหนดนโยบายค่าจ้างที่สูงหรือต่ำกว่าระดับมาตรฐาน สำหรับลักษณะที่สาม

เป็นการบูรณาการกับทฤษฎีอื่น เนื่องจากเห็นว่าทฤษฎีผลผลิตที่เพิ่มยังไม่ครอบคลุมทั้งหมด ตัวอย่าง คาร์ทเตอร์ (Carter) ใช้ทฤษฎีผลผลิตที่เพิ่มร่วมกับลักษณะตลาดแรงงานและการต่อรอง สร้างตัวแบบ ค่าจ้างในระดับกิจการ พบว่าในตลาดไม่สมบูรณ์ที่มีการผูกขาดอุปสงค์แรงงานโดยกิจการรายหนึ่งหรือสองรายนั้น กรณีที่อุปสงค์มีมาก สหภาพแรงงานจะนำเอาการขึ้นค่าจ้างไปต่อรองในการเพิ่มการจ้างงาน แต่ถ้าอุปสงค์ลด พนักงานต้องการให้ลดการจ้างงานมากกว่าลดค่าจ้าง ค่าจ้างจึงไม่ได้ถูกกำหนดจากอุปสงค์และอุปทานของแรงงานทั้งหมด ตัวแบบค่าจ้างในตลาดที่ไม่สมบูรณ์จึงช่วยให้เห็นแนวโน้มของข้อเรียกร้องและการต่อรอง

2. ทฤษฎีการต่อรอง บางครั้งการวิเคราะห์ของทฤษฎีผลผลิตที่เพิ่มจะวิเคราะห์ระดับค่าจ้างเป็นช่วง เนื่องจากไม่สามารถระบุให้แน่ชัดได้ ทฤษฎีการต่อรองจึงพยายามอธิบายพฤติกรรมของสหภาพแรงงานและนายจ้างในการต่อรองร่วม เพื่อกำหนดอัตราค่าจ้างจากช่วงดังกล่าว ทฤษฎีการต่อรองมีหลายทฤษฎี ส่วนใหญ่อธิบายถึงกลยุทธ์และกรอบแนวคิดของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดกลยุทธ์ในการต่อรอง เช่น ทฤษฎีของเพน (Pen) ทฤษฎีของ คาร์ทเตอร์ (Carter) และทฤษฎีของแชมเบอร์เลน (Chamberlain) สำหรับทฤษฎีของเพน เป็นการอธิบายถึงอำนาจต่อรอง (Bargaining Power) โดยกำหนดให้มีเขตของสัญญา (Contract Zone) ซึ่งหมายถึงเขตที่อาจตกลงกันได้ ระหว่างฝ่ายสหภาพแรงงานและฝ่ายนายจ้าง ข้อตกลงจะบรรลุเมื่อทั้งสองฝ่ายมีความพึงพอใจด้วยกัน อำนาจการต่อรองของทั้งสองฝ่ายจะขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 ประการคือ ต้นทุนการตกลง (Cost of Agreeing) ต้นทุนการไม่ตกลง (Cost of Disagreeing) ความเสี่ยง (Risk) และการคาดคะเนหรือการยืนกราน (Resist) ของฝ่ายตรงกันข้าม เช่น ถ้านายจ้างเห็นว่าหากไม่ยอมขึ้นค่าจ้างให้สหภาพแรงงานแล้วจะทำให้งานตนเสียหายและโอกาสของความเสียหายมีมาก ประกอบกับฝ่ายสหภาพแรงงานยืนกรานอย่างหนักแน่น นายจ้างก็จะยอมตกลงกับสหภาพแรงงาน แต่ถ้านายจ้างเห็นว่าตกลงไปก็ไม่มีประโยชน์นายจ้างก็จะต่อสู้ การตกลงหรือต่อสู้จึงขึ้นอยู่กับ การเปรียบเทียบระหว่างประโยชน์ (Utility) กับความเสี่ยงหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “การเสียประโยชน์” (Disutility) แต่ทฤษฎีนี้มีจุดอ่อนตรงที่วัดยาก ปัจจัยที่กล่าวนั้นมีลักษณะเป็นจิตวิสัย (Subjectivity) ขณะเดียวกันก็ไม่ได้พิจารณาถึงเนื้อหาของการต่อรองซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการต่อรอง กรณีของทฤษฎี คาร์ทเตอร์เป็นเรื่องการต่อรองอีกเช่นกัน สร้างขึ้นจากแนวคิดเรื่องต้นทุนของการตกลงและไม่ตกลง โดยอธิบายว่า การต่อรองเป็นการมองความคิดของฝ่ายตรงกันข้ามว่าฝ่ายตรงกันข้ามคิดอย่างไร สัดส่วนของความคิดนี้มีค่าเท่ากับ ต้นทุนของการไม่ตกลงของฝ่ายตรงกันข้าม หากด้วยต้นทุนของการตกลงของฝ่ายตรงกันข้าม ถ้าค่านี้น้อยกว่า 1 ก็แสดงว่าจะไม่ตกลง กล่าวคือ ถ้าฝ่ายหนึ่งคิดว่าอีกฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบ ก็จะพยายามบีบฝ่ายนั้น เช่น ถ้านายจ้างคิดว่าสหภาพแรงงานกำลังลำบาก คงจะตกลงง่ายๆ ฝ่ายนายจ้างก็จะเล่นตัวไม่ยอมตกลง สำหรับต้นทุนการไม่ตกลงนั้น เป็นต้นทุนการสูญเสีย

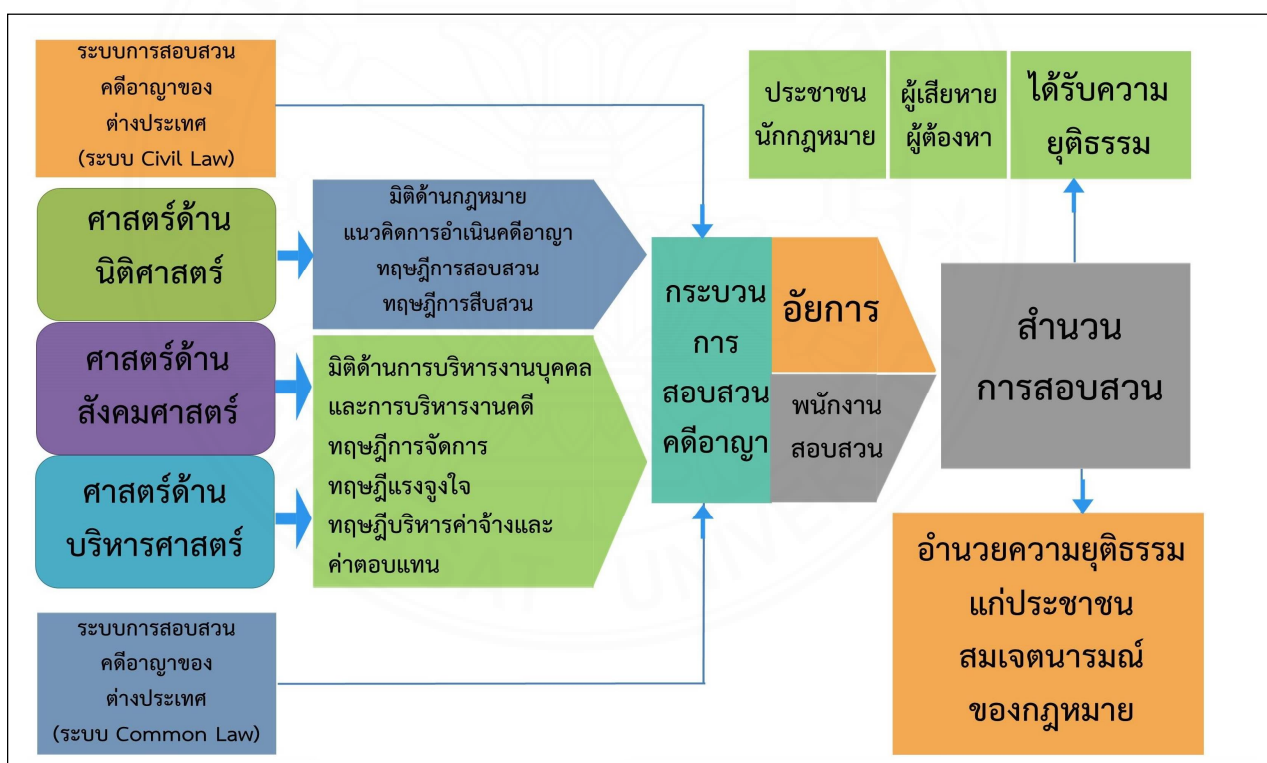
รายได้จากการปิดงาน ซึ่งคิดจากความสูญเสียแต่ละวันคูณด้วยระยะเวลาที่ปิดงาน ส่วนต้นทุนการตกลง ได้แก่ ความแตกต่างระหว่างรายได้ที่ฝ่ายหนึ่งทำตามข้อตกลงของอีกฝ่ายหนึ่ง กับรายได้จากการทำตามข้อเสนอของฝ่ายตน ในระหว่างที่กำลังต่อรองกัน แต่ละฝ่ายจะมีความคิดที่จะตกลงกันมากขึ้น เพราะต้นทุนที่คาดไว้นั้นกำลังเกิดขึ้นจริง ฉะนั้น ต้นทุนการไม่ตกลงจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ถ้าแนวคิดในการต่อรองของฝ่ายหนึ่งเป็นเอกภาพ ฝ่ายนั้นจะเสนอให้ประนีประนอมเพื่อลดต้นทุนการไม่ตกลง แต่ข้อเสนอใหม่จะไปลดต้นทุนการตกลงของอีกฝ่ายหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอในการประนีประนอมของฝ่ายหนึ่งนั้นอาจเพียงพอต่อการทำความเข้าใจ เพราะต้นทุนการไม่ตกลงของอีกฝ่ายหนึ่งกำลังเพิ่มสูงอยู่ตลอดเวลา ถ้าหากฝ่ายนี้ไม่เสนอ อีกฝ่ายก็จะเสนอให้ประนีประนอมอยู่ดี ในที่สุดก็จะเกิดการตกลงกันได้

3. ทฤษฎีค่าจ้างเชิงสถาบัน (Institutional Wage Theories) เป็นทฤษฎีของนักเศรษฐศาสตร์สถาบัน นักเศรษฐศาสตร์แรงงานหรือนักอุตสาหกรรมสัมพันธ์ที่เห็นว่าทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ดั้งเดิมไม่ค่อยสอดคล้องกับความเป็นจริง เพราะการกำหนดค่าจ้างในความเป็นจริงต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่นนอกจากปัจจัยทางเศรษฐกิจด้วย เช่น ปัจจัยการเมือง จิตวิทยา สังคมและจริยธรรม นอกนั้นยังต้องเรียนรู้พฤติกรรมในการกำหนดค่าจ้างของสหภาพแรงงานและนายจ้าง ทฤษฎีนี้มองว่าปัจจัยที่กำหนดค่าจ้างมีอยู่จำนวนมาก เช่น อัตราค่าจ้างแยกไม่ออกจากระยะเวลา วิธีการจัดสรรค่าจ้าง บทบาทของสหภาพแรงงาน ประสิทธิภาพของแรงงาน การต่อรอง อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของคู่แข่ง วิธีการสรรหา ชื่อเสียงองค์กร การนัดหยุดงาน การควบคุมค่าจ้างและโอกาสก้าวหน้าของงานแต่ละประเภท การศึกษาค่าจ้างจะต้องรวมถึงพฤติกรรมหลายด้าน เช่น การตัดสินใจกำหนดค่าจ้าง โครงสร้างค่าจ้างและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงค่าจ้าง กระบวนการต่อรอง ปัญหาเกี่ยวกับค่าจ้าง ผู้นำองค์กร ผู้นำสหภาพแรงงาน ทศนคติและพฤติกรรมของนายจ้างและลูกจ้าง ตลอดจนปัจจัยที่ไม่ใช่ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น เป้าหมายองค์กร ความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง อิทธิพลจากโครงการต่างๆ ของฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อค่าจ้าง ความสามารถในการบริหารค่าจ้าง ทฤษฎีค่าจ้างเชิงสถาบันจึงมีขอบเขตการศึกษาที่กว้างขวางมาก โดยสรุปทฤษฎีเชิงสถาบันพยายามอธิบายปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันค่าจ้าง จากการวิเคราะห์สถาบันที่เกี่ยวข้องโดยพยายามรวมเอาตลาดแรงงานกับการต่อรองเข้าด้วยกัน และเน้นโครงสร้างหรือความสัมพันธ์ของค่าจ้างภายในองค์กร เช่น การจำแนกความแตกต่างของค่าจ้างโดยดูจากสภาพที่มีการแข่งขันและไม่มีการแข่งขัน ตัวอย่าง กรณีการศึกษาการต่อต้านหรือกีดกันการแข่งขันของเลสเตอร์ (Lester) หรือการศึกษาของเทเลอร์ (Taylor) ที่ใช้ผลลัพธ์ของการตกลงกันไม่ได้ (Consequences of Nonagreement) เป็นปัจจัยหลักในการกำหนดค่าจ้างในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับการเจรจา

ต่อรองและข้อตกลงหรือการศึกษาของดันลอป (Dunlop) ซึ่งกำหนดโครงสร้างค่าจ้างโดยการจัดกลุ่มงานและประเมินค่าซึ่งเป็นพื้นฐานของการสำรวจค่าจ้างและการประเมินค่างานในปัจจุบัน

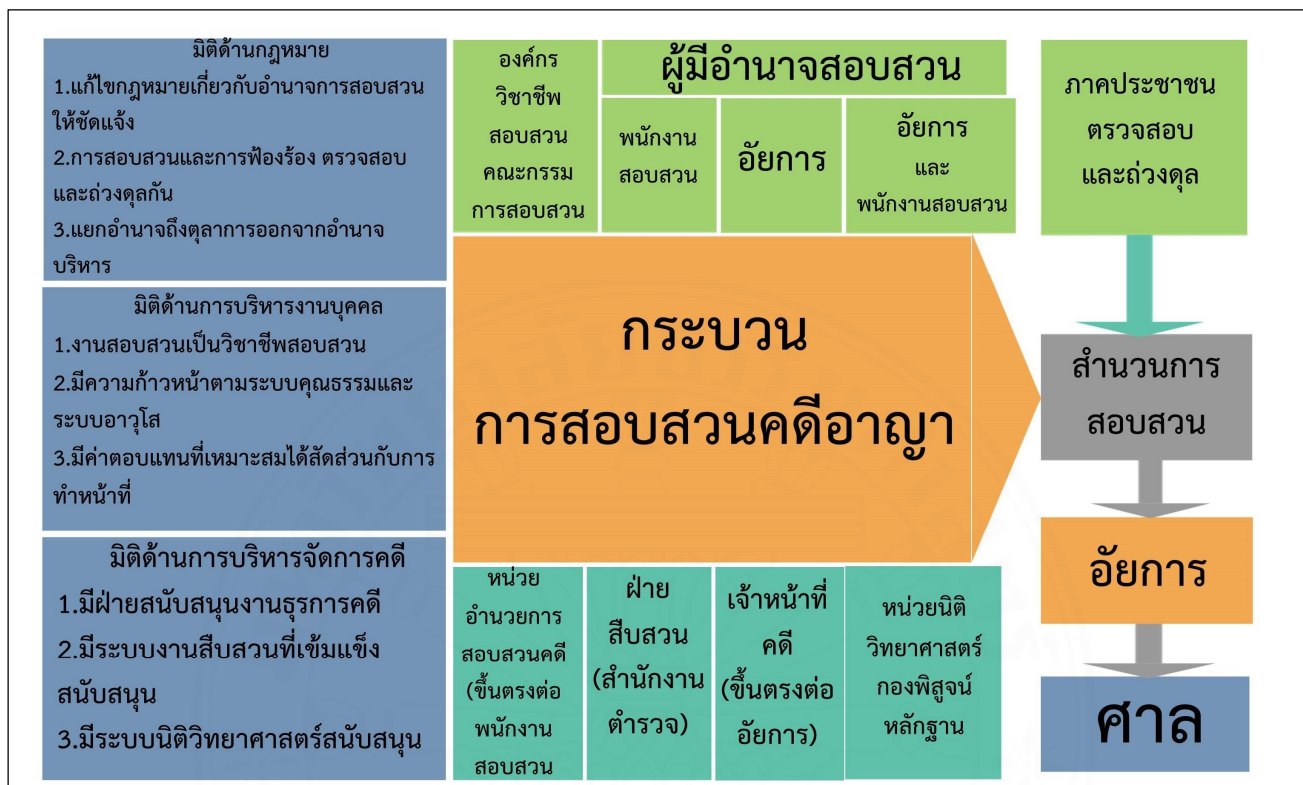
การแก้ไขพัฒนาและปรับปรุงระบบสอบสวนคดีอาญาของไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนนอกจากต้องศึกษาถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาเพื่อบ่งชี้ให้เห็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วมีความจำเป็นต้องศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนประกอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารงานสอบสวนเป็นฐานวิเคราะห์ข้อมูลและฐานคิดปรับปรุงพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวนดังภาพกรอบแนวคิดในการวิจัย (Research Framework) และรูปแบบการวิจัยพัฒนา (Development Research Model) ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Research Framework)²⁸

²⁸ กรอบแนวคิดในการวิจัยระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนของผู้เขียน

ภาพที่ 2.5 รูปแบบการวิจัยพัฒนา (Development Research Model)²⁹

²⁹ รูปแบบการวิจัยและพัฒนา ระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนของผู้เขียน

บทที่ 3

ระบบสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศ

การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวน จำเป็นต้องศึกษาระบบสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศ ทั้งประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี (Common Law) และประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) ประเทศโลกตะวันตกและประเทศโลกตะวันออกเพื่อให้เห็นวิถี นิตินิติวิธี วัฒนธรรมการใช้และการตีความกฎหมาย ข้อดี ข้อเสียของแต่ละระบบกฎหมายที่ใช้ในแต่ละประเทศมาเปรียบเทียบและปรับเข้ากับระบบสอบสวนคดีอาญาของไทย ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการดำเนินคดีอาญาขึ้นก่อนฟ้องของต่างประเทศในโลกแบ่งออกเป็นสองรูปแบบตามแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจการสอบสวนฟ้องร้อง คือรูปแบบตามแนวคิดอำนาจการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกัน และรูปแบบตามแนวคิดอำนาจการสอบสวนแยกออกจากอำนาจฟ้องร้อง ในบทนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงระบบสอบสวนคดีอาญาขึ้นพนักงานสอบสวนของ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน และประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศที่มีการจัดรูปแบบระบบสอบสวนคดีอาญาเป็นระบบ มีคุณภาพน่าสนใจสมควรนำมาพิจารณาศึกษาเปรียบเทียบสังเคราะห์ประยุกต์ปรับใช้ในการเสนอแนะรูปแบบการพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนในบทต่อไป

3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วยมลรัฐ 50 มลรัฐและเขตปกครอง เปอร์โตริโก เกาะกวม และหมู่เกาะมาเรียนนาเหนือ มีประชากรประมาณ 305 ล้านคน มีผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานต่างๆกว่า 2 ล้านคน และมีผู้กระทำความผิดถูกควบคุมในชุมชนโดยการคุมประพฤติ การพักโทษ และอื่นๆ กว่า 4 ล้านคน กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของสหรัฐอเมริกาเป็นระบบปฏิปักษ์ (Adversary System) ซึ่งโจทก์และจำเลยมีสิทธิเท่าเทียมกันในการต่อสู้คดี ภายใต้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของรัฐบาลกลาง(Federal Rules of Criminal Procedures) และของมลรัฐในแต่ละมลรัฐ (State Rules of Criminal Procedures) กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะของมลรัฐ มักจะยึดตามแบบรัฐบาลกลาง (U.S. Criminal Procedures) ส่วนกฎหมายอาญาของแต่ละมลรัฐจะได้ต้นแบบจาก Model Penal Code ทั้งกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมาย (Statute) ที่ออกโดย สภานิติ

บัญญัติรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้ง ปี ค.ศ. 1791 เป็นการแก้ไขเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองอเมริกันที่รู้จักกันในชื่อ The Bill of Rights ให้การรับรองสิทธิของประชาชนที่จะไม่ถูกค้นหรือถูกจับโดยไม่มีเหตุผล ในคดีอุกฉกรรจ์ห้ามพิจารณาคดีผู้กระทำความผิดซ้ำกัน 2 ครั้ง (Double Jeopardy) และห้ามบังคับให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยให้การเป็นผลร้ายต่อตนเอง ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างรวดเร็วและเปิดเผยโดยลูกขุนที่เป็นกลาง (Impartial) มีสิทธิได้รับแจ้งข้อหาและสาระของการกล่าวหา มีสิทธิชักค่านพยานฝ่ายตรงกันข้าม มีสิทธิที่จะจัดหาพยานที่เป็นคุณแก่ตน และมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากรัฐ มีสิทธิพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัว และห้ามเรียกราคาค่าประกันตัวสูงเกินไป เป็นต้น โดยเฉพาะการจำกัดสิทธิต่อชีวิตหรือเสรีภาพหรือทรัพย์สินโดยไม่ผ่านกระบวนการนิติธรรม¹ แต่บทบัญญัติดังกล่าวไม่มีผลบังคับโดยตรงต้องให้ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกา เป็นผู้วินิจฉัยว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐขัดต่อรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวหรือไม่ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกามีคำพิพากษาเป็นสองแนวทางคือ การวินิจฉัยอย่างแคบและการวินิจฉัยอย่างกว้างได้แก่การให้สิทธิอย่างจำกัดและอย่างไม่จำกัดตามลำดับแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย และในปี ค.ศ.1949 เป็นต้นมา รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 14 ให้นำบทบัญญัติทั้งหมดดังกล่าวไปใช้กับหน่วยงานยุติธรรมทางอาญาระดับมลรัฐด้วยทำให้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของรัฐบาลกลางและของมลรัฐเปลี่ยนแปลงไปตามแนวคำพิพากษาของศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาในเรื่องนั้นๆ

3.1.1 องค์การตำรวจ

3.1.1.1 อำนาจหน้าที่ทั่วไปของตำรวจ

กฎหมายรัฐบาลกลาง กฎหมายมลรัฐ และกฎหมายท้องถิ่น บัญญัติให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในตลอดถึงการให้บริการแก่ประชาชนแบ่งเป็น 3 รูปแบบคือแบบ Watchman Style Department ได้แก่สำนักงานตำรวจที่เน้นการรักษาความสงบเรียบร้อย (Order Maintenance) ผู้บริหารสำนักงานตำรวจจะส่งเสริมการรักษาความสงบในชุมชน เช่น ผู้ที่ประพฤติชั่วร้ายหรือก่อความรำคาญจะถูกส่งให้ออกไปจากเมืองหรือกลับบ้าน ข้อพิพาทส่วนบุคคลจะได้รับการแก้ไขภายในชุมชนโดยวิธีการไม่เป็นทางการ กับแบบ Legalistic Style Depart Ment ได้แก่สำนักงานตำรวจที่เน้นความเป็นมืออาชีพในการบังคับใช้กฎหมาย เช่น ออกใบสั่งกรณีทำผิดกฎจราจร จับกุมผู้ที่กระทำความผิดกฎหมายไม่ว่า

¹ Henry M Wroblewski and Karen M Hess, *Introduction to Law Enforcement and Criminal Justice* (Thomson Wadsworth Press 2007) 46-55.

จะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ และปราบปรามอบายมุขในชุมชน ผู้บริหารสำนักงานตำรวจแบบนี้จะให้กำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ในการดำเนินการต่างๆ ดังกล่าวเพราะเห็นว่าเป็นการถูกต้องที่จะบังคับใช้กฎหมายทั้งหมด และขณะเดียวกันเป็นการป้องกันข้อครหาเกี่ยวกับการคอร์รัปชันของผู้บริหาร หรือการปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้ผล และแบบ Service Style Department สำนักงานตำรวจที่เน้นการให้บริการ สำนักงานเหล่านี้จะตั้งอยู่ในชุมชนเขตเมืองซึ่งเป็นที่อยู่ของชนชั้นกลาง ประชาชนในเขตนี้ต้องการได้รับบริการจากตำรวจเป็นส่วนตัวอย่างมาก เนื่องจากในเขตนี้มีอาชญากรรมรุนแรงเกิดขึ้นน้อยทำให้ตำรวจมีเวลาให้บริการประชาชนมากขึ้น ผู้บริหารสำนักงานตำรวจแบบนี้จะให้ความสนใจแก่บุคคลสำคัญในท้องถิ่นและการเมืองระดับท้องถิ่นมาก² และมีหน้าที่สำคัญ 3 ประการคือ

(1) **การให้บริการ** เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นกำลังสำคัญของรัฐบาลท้องถิ่นที่จะสนองตอบต่อปัญหาทางสังคมและเหตุฉุกเฉินอื่นๆ เมื่อประชาชนในท้องถิ่นมีปัญหาก็จะเรียกร้องขอความช่วยเหลือจากตำรวจอาจเป็นเรื่องส่วนตัว เรื่องเศรษฐกิจ เรื่องสังคม หรือเรื่องอื่นๆ ที่จะต้องได้รับการช่วยเหลืออย่างรีบด่วน จากการวิจัยเรื่องหนึ่งที่ทำในเมืองที่มีประชากร 400,000 คน พบว่าการบริการด้านสังคม และด้านปกครองใช้เวลา 55% ของเวลาทำงานทั้งหมดของตำรวจ ส่วนการต่อสู้กับอาชญากรใช้เวลาเพียง 17% นอกจากปัญหาต่างๆดังกล่าว ตำรวจยังจะต้องดำเนินการกับปัญหาด้านการแพทย์ฉุกเฉิน และบางครั้งก็ต้องช่วยปฐมพยาบาลผู้บาดเจ็บ ในกรณีของผู้ป่วยจิตเวช ตำรวจก็จะได้รับรายงานเกี่ยวกับผู้ประพฤติดื้อที่ก่อความเดือดร้อนรำคาญหรือเกิดอันตรายแก่ตนเองหรือผู้อื่น จากข้อมูลสำนักงานตำรวจนครลอสแอนเจลิส ในปี ค.ศ. 1991 มีการแจ้งความมากกว่า 30,000 รายหรือครั้ง เกี่ยวกับผู้ป่วยโรคจิตในจำนวนนี้ ตำรวจดำเนินการกับผู้ป่วยอย่างไม่เป็นทางการเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการจับกุมผู้ป่วยเป็นอันดับรองลงมา³

(2) **การรักษาความสงบ** งานของตำรวจอีกอย่างหนึ่งคือการรักษาความสงบ (Order Maintenance) หรือการจัดการกับความขัดแย้ง ที่สำคัญได้แก่เทคนิคในการตรวจท้องที่แบ่งออกได้เป็น สายตรวจเดินเท้า สายตรวจยานพาหนะ สายตรวจสัตว์พาหนะ และสายตรวจสุนัข การจะใช้สายตรวจประเภทใดขึ้นอยู่กับท้องที่ที่ตรวจ เช่น เขตเมืองที่แน่นแออัดหรือเขตชนบทที่ห่างไกล หรือเขตที่มีอาชญากรรมเกิดขึ้นมาก เทคนิคการใช้สายตรวจเหล่านี้เน้นการป้องกันอาชญากรรม (Preventive Patrol) การทดสอบประสิทธิภาพของสายตรวจที่ทำกันในเมืองแคนซัส มลรัฐมิสซูรี

² Freda Adler, Gerhard O W Mueller and William S Laufer, *Criminal Justice* (Mcgraw.Hill Press 1994) 167-168.

³ เพิ่งอ้าง 176-177.

ระหว่างกรกฎาคม 1972 และกันยายน 1973 โดย จอร์จ เคลลิงและคณะ⁴ พบว่าอาชญากรรมท้องที่เพิ่ม สายตรวจไม่ได้ลดลง หรือการลดจำนวนตำรวจสายตรวจลงไม่มีผลต่อการเพิ่มขึ้นของอาชญากรรมหรือความหวาดกลัวของประชาชนต่ออาชญากรรม ผลค้นพบดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงจุดเน้นของสำนักงานตำรวจหลายแห่งจากการต่อสู้กับอาชญากรรมไปเป็นการรักษาความสงบและการให้บริการแก่ประชาชนนำไปสู่การตรวจท้องที่อีก 3 แบบ คือ สายตรวจที่เรียกว่า Directed Patrol คือเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจได้รับมอบหมายให้ใช้เวลามากขึ้นในการตรวจท้องที่ที่มีอาชญากรรมเกิดขึ้นมาก สายตรวจที่เรียกว่า Saturation Patrol คือการเพิ่มเจ้าหน้าที่สายตรวจเข้าไปในเขตที่มีอาชญากรรมเกิดขึ้นมาก และสายตรวจแบบรุกที่เรียกว่า Aggressive Patrol คือให้สายตรวจเข้าไปทำงานในท้องที่ที่มีอาชญากรรมบ่อยครั้งขึ้นทั้ง 3 แบบนี้ มีผลในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมได้ดียิ่งขึ้น

(3) การบังคับใช้กฎหมาย ตำรวจสายตรวจและตำรวจสืบสวนสอบสวนเป็นนายตำรวจที่ได้สาบานหรือปฏิญาณตนที่จะบังคับใช้กฎหมาย (Sworn Officers) เป้าหมายหลักของการบังคับใช้กฎหมายคือ การจับกุมผู้กระทำความผิดและการรวบรวมพยานหลักฐานที่จะนำไปสู่การฟ้องร้องดำเนินคดีในชั้นศาล เจ้าหน้าที่สายตรวจ (Patrol Officers) และเจ้าพนักงานตำรวจที่เรียกว่า Detective Officers ต่างก็มีบทบาทในการสืบสวนสอบสวน

3.1.1.2 อำนาจหน้าที่สอบสวนคดีอาญา

การสอบสวนคดีอาญาแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน⁵

(1) การสอบสวนเบื้องต้น เมื่อมีการแจ้งความว่ามีอาชญากรรมเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจจะเป็นเจ้าหน้าที่กลุ่มแรกที่เดินทางไปยังที่เกิดเหตุและทำหน้าที่สอบสวนเบื้องต้น กรอกแบบฟอร์ม เช่น รับคำร้องทุกข์ สอบปากคำพยาน และจับกุมผู้กระทำความผิดกรณีมีผู้ต้องสงสัย และนำตัวผู้ต้องหาไปศาล ถ้าคดีไม่ได้คลี่คลายโดยการจับกุมหรือจำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญทำการสอบสวน เจ้าพนักงานตำรวจที่เรียกว่า Detective จะถูกเรียกตัวไปทำการสอบสวนจากการศึกษาวิเคราะห์เรื่องหนึ่งพบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจจับกุมผู้กระทำความผิดได้ 2 ใน 3 ของการจับกุมทั้งหมด ยกเว้น คดีข่มขืน

(2) การคลี่คลายคดี งานแรกของตำรวจ Detective ได้แก่การตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อทราบว่ามีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นจริงหรือไม่และควรทำการสอบสวนต่อไปหรือไม่ ถ้ามีการริเริ่มการสอบสวนอย่างเต็มรูปแบบ ตำรวจ Detective จะรวบรวม

⁴ เพิ่งอ้าง 182-184.

⁵ เพิ่งอ้าง 186.

พยานหลักฐาน สอบปากคำพยานและผู้เสียหาย ติดต่อสายสืบ Informants และสอบสวนตามแนวทางใหม่ที่ค้นพบ เพื่อทำการจับกุม แสวงหาพยานหลักฐาน และอาจมีการติดตามเอาสิ่งของของคนร้ายลักไปกลับคืนมา อย่างไรก็ตามไม่ใช่ทุกคดีที่จะได้รับการสอบสวนเพราะตำรวจทราบดีว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะพบตัวผู้กระทำความผิดในคดีส่วนมากโดยเฉพาะคดีที่ไม่มีพยานรู้เห็นเหตุการณ์ ดังนั้นจึงมีการคัดกรองว่าคดีใดควรสอบสวน คดีใดที่อาจคลี่คลายได้หรือเป็นคดีความผิดที่อุกฉกรรจ์ อย่างไรก็ตามการที่มีคดีเพิ่มขึ้นทำให้ตำรวจในสำนักงานตำรวจเขตเมืองไม่อาจสอบสวนคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีความเสียหายคิดเป็นเงินน้อยกว่า 1,000 USD หรือ 5,000 USD การสอบสวนแม้จะทำโดยตำรวจ Detective ก็จะใช้เวลาไม่มากในการติดตามจับกุมผู้กระทำความผิด

(3) การเตรียมคดี เมื่อจับกุมผู้กระทำความผิดได้แล้ว งานสอบสวนเป็นงานที่สำคัญมากต่อผลคดีของศาล การสอบสวนเป็นกระบวนการที่สำคัญเป็นการเตรียมพยานหลักฐานสำหรับการฟ้องร้องดำเนินคดี พนักงานสอบสวนจะรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดและนำไปแสดงและให้การต่อศาลพิจารณาความถูกต้องตามกฎหมายของพยานหลักฐานที่ได้รวบรวมมา การเตรียมคดี หมายรวมถึงการตรวจสอบทบทวนและประเมินพยานหลักฐานทั้งหมด และรายงานเกี่ยวกับคดี สอบปากคำพยานเพิ่มเติม และช่วยเหลือพยานในการเตรียมตัวไปให้การในชั้นศาล และเตรียมรายงานฉบับสุดท้าย เพื่อส่งต่อให้พนักงานอัยการดำเนินการต่อไป

3.1.1.3 การดำเนินคดีอาญาของตำรวจ

กระบวนการสอบสวน (Investigation) เป็นขั้นตอนหนึ่งในการดำเนินคดีอาญาของตำรวจมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการคือ

- (1) เป็นการค้นหาพยานหลักฐานเพื่อรู้ตัวผู้กระทำความผิด
- (2) การยึดสิ่งที่เป็นพยานหลักฐาน
- (3) การใช้พยานหลักฐานดังกล่าวในการพิจารณาคดีในชั้นศาล

การสอบสวนอาจเริ่มขึ้นหลังจากมีผู้แจ้งความต่อเจ้าพนักงานตำรวจว่ามีการทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นเรียกว่า การสอบสวนก่อนจับกุม ขั้นตอนต่อมาคือ การติดตามจับกุมผู้ต้องสงสัยและพาไปสถานีตำรวจเพื่อบันทึกการจับกุมและแจ้งข้อหา ขั้นตอนต่อไปคือการสอบสวนเพิ่มเติมหลังจากจับกุมและการนำตัวผู้ต้องหาไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมและพิจารณาการควบคุมหรือปล่อยตัวไปชั่วคราว การสอบสวนหลังการจับกุม รวมถึงการสอบปากคำผู้ต้องหาและการรวบรวมพยานหลักฐานโดยการค้นและการยึด กระบวนการดำเนินคดีอาญาของตำรวจสหรัฐอเมริกาจึงแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ การจับ การสอบปากคำ การค้นและการยึด

(1) การจับ(Arrest) หลักการจับตามกฎหมายจะเป็นแบบเดียวกันทั้งรัฐบาลกลางและมลรัฐทั้ง 50 มลรัฐ การจับกุม หมายถึง การนำตัวบุคคลไปขังไว้ในสถานที่ควบคุม เพื่อว่า

บุคคลที่ถูกขังไว้จะต้องตอบคำถามเกี่ยวกับความผิดต่อหน้าศาล ปัจจัยเกี่ยวกับการจับกุม มี 4 ประการคือ เจ้าพนักงานมีเจตนาจับกุม มีอำนาจที่จะจับกุม มีการยึดหรือการควบคุมตัว และมีความเข้าใจโดยบุคคลนั้นๆว่าเขาต้องถูกจับ กฎหมายของทุกมลรัฐให้อำนาจเจ้าพนักงานบังคับใช้กฎหมายจับผู้กระทำความผิดทางอาญาแต่ตามรัฐธรรมนูญการจับกุมที่ชอบด้วยกฎหมายต้องมีหมายจับ เหตุผลสำหรับการจับที่ถูกกฎหมายตำรวจต้องมีเหตุตามสมควร (Probable Cause) อันเป็นข้อเท็จจริงที่วิญญูชนเชื่อว่าผู้ต้องหาสงสัยได้กระทำความผิดหรือกำลังกระทำความผิด⁶ ส่วนการจับโดยไม่ต้องมีหมายจับคือการจับในความผิดซึ่งหน้าหรืออื่นตามที่กฎหมายกำหนด

(2) การสอบปากคำ (Interrogation) หลังจากผู้ต้องสงสัยถูกจับและควบคุมตัวแล้ว ตำรวจอาจถามผู้ต้องสงสัยถึงความเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมเพื่อพบผู้ร่วมกระทำผิดหรือผู้ต้องสงสัยเกี่ยวข้องกับคดีที่คล้ายคลึงกันเรียกว่าการสอบสวนหลังจับกุม (Post Arrest Investigation) ซึ่งผู้ถูกจับอาจให้ข้อมูลที่เป็นโทษแก่ตัวเองและตำรวจอาจใช้ยืนยันผู้ต้องสงสัยในชั้นศาลได้ต่อมาเกิดคดี Miranda V.Arizona (1966) คดีนี้นายเออ เรส โด้ มิรันด้า เป็นคนยากจนและมีประวัติเป็นโรคทางจิตได้สารภาพในข้อหาจับคนเรียกค่าไถ่และข่มขืนกระทำชำเรา หลังจากถูกสอบปากคำ ในห้องขังไม่ถึง 2 ชั่วโมง ศาลพบว่า การรับสารภาพได้มาโดยกระบวนการสอบปากคำที่ข่มขู่คุกคามซึ่งเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 คือสิทธิที่จะไม่ให้การเป็นผลร้ายต่อตนเอง และศาลสูงสุดพิพากษาว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญคือสิทธิที่จะมีทนายความถ้ามีทนายความนั่งฟังการสอบสวนอยู่ด้วยจำเลยคงจะไม่ให้การเป็นผลร้ายต่อตนเองหรือการสอบปากคำที่ข่มขู่คุกคามของตำรวจคงจะไม่เกิดขึ้นคำพิพากษาของศาลคดีดังกล่าวคำเตือนเกิดคำเตือน มิรันด้า (Miranda Warnings) ที่มีผลผูกพันต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจแจ้งแก่ผู้ถูกจับก่อนสอบปากคำ คือ คุณมีสิทธิที่จะไม่ให้การ ถ้ายินยอมให้การคำให้การอาจใช้ยืนยันคุณในชั้นศาล คุณมีสิทธิที่จะพบกับทนายความและมีทนายความอยู่ด้วยระหว่างถูกสอบปากคำ ถ้าคุณไม่มีทนายความและคุณต้องการรัฐจะตั้งทนายความให้คุณก่อนมีการสอบปากคำ และถ้าคุณตอบคำถามโดยไม่มีทนายความอยู่ด้วย คุณมีสิทธิที่จะหยุดตอบคำถามได้⁷

(3) การค้นและการยึด (Search and Seizure) ตามรัฐธรรมนูญการค้นต้องมีเหตุผลสมควร (Reasonable Cause) การออกหมายต้องเข้าหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือมีเหตุที่จะออกหมายได้ (Probable Cause) ดังนั้นการค้นและการตรวจยึดสิ่งของในคดีอาญา

⁶ เฟิงอ้าง 212.

⁷ Yale Kamisar, Wayne R Lafave, Jerold H Israel, Nancy J King, Orin S Kerr and Eve Brensike Primus, *Basic Criminal Procedure* (West Publishing Company Press 1980) 572-621.

โดยหลักทั่วไปจะต้องมีหมายที่ออกโดยผู้พิพากษามาจิสเตรตส์และมีเหตุผลสมควรที่จะออก พร้อมรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ที่จะค้น หรือตัวบุคคลหรือสิ่งของที่จะยึด การค้นโดยไม่มีหมายเป็นการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย พยานหลักฐานที่ได้มาไม่อาจใช้ในการพิจารณาคดีได้⁸ เหตุของการออกหมายต้องการมากกว่าความสงสัยคือต้องมีข้อเท็จจริงหรือข้อพิสูจน์ที่วิญญูชนจะเชื่อว่าได้มีการกระทำผิด (Probable Cause) หรืออาคารสถานที่นั้นๆ มีพยานหลักฐานของการกระทำผิดในข้อเท็จจริงและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ตามความรู้ของเจ้าหน้าที่ผู้จับกุมและเจ้าหน้าที่มีข้อมูลที่มีเหตุผลและเชื่อถือได้เป็นข้อมูลเพียงพอที่จะทำให้เกิดวิญญูชน เชื่อว่าความผิดได้เกิดขึ้นหรือกำลังเกิดขึ้น ขณะเดียวกันหลักเกณฑ์ดังกล่าวตำรวจมีอำนาจค้นได้เพราะมีเหตุสมควรในกรณีจำต้องมีหมายค้น ดังนั้นการค้นและการจับที่ถูกต้องกฎหมายอาจเป็นการค้นและการจับโดยมีหมายหรือไม่มีหมายก็ได้

1. การค้นและการจับที่ต้องมีหมาย⁹ ได้แก่ การจับและการค้นในพื้นที่ที่จับตัว (Search Incidental to Arrest) การจับผู้กระทำความผิดเล็กน้อยๆ ซึ่งไม่ใช่ความผิดซึ่งหน้า

2. การค้นและการจับที่ไม่ต้องมีหมาย โดยทั่วไปตำรวจจะต้องมีหมายจับและหมายค้น แต่ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกามีคำพิพากษายกเว้นไม่ต้องมีหมายจับในการจับและในการค้นใน 7 กรณี ดังต่อไปนี้

กรณีที่ 1 กรณีฉุกเฉินหรือเร่งด่วน (Exigent Circumstances) ได้แก่¹⁰ การติดตามทันที (Hot Pursuit) เป็นกรณีฉุกเฉินที่ไม่ต้องมีหมาย เช่น ตำรวจเข้าไปสอบสวนเกี่ยวกับคดีฆาตกรรมพบผู้ต้องสงสัย 3 คน วิ่งหลบเข้าไปในบ้านหลังหนึ่ง ตำรวจอาจเข้าไปในบ้านหลังนั้นได้โดยไม่ต้องมีหมายเพื่อพบและจับกุมผู้ต้องสงสัยได้เพราะเป็นการติดตามทันทีและการไม่เข้าไปติดตามค้นทันทีย่อมอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ประชาชนที่อยู่ในบ้านหลังนั้นได้ซึ่งเป็นเรื่องที่ศาลเรียกว่า เป็นกรณีฉุกเฉิน การค้นโดยอำนาจการติดตามทันที จะต้องมียืนยันจำเป็น 5 ข้อ คือ (ก) เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้กระทำความผิดอยู่ในบ้านหลังที่จะค้น (ข) เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องมีเหตุผลที่จะเชื่อว่าการจับกุมผู้กระทำความผิดทันทีเป็นสิ่งที่จำเป็น (ค) ติดตามทันทีต้องเริ่มจากมุมมองที่ถูกกฎหมาย (ง) ความผิดที่เป็นปัญหาต้องเป็นความผิดอาญา และ (จ) การติดตามทันทีต้อง

⁸ Henry M Wroblewski and Karen M Hess (เชิงอรรถ 1) 248-249.

⁹ Larry J Siegel and John L Worrall, *Introduction to Criminal to Criminal Justice* (Wadsworth Press 2010) 320.

¹⁰ เพิ่งอ้าง 326.

เกิดขึ้นก่อนหรือใกล้ชิดกับการจับกุมผู้ต้องสงสัย ผู้ต้องสงสัยจะหลบหนี (Danger of Escape) ผลกระทบต่อพยานหลักฐาน และผลกระทบต่อบุคคลอื่นๆ

กรณีที่ 2 การหยุดและการค้นตามตัว (Stop and Frisk) เป็นอำนาจหน้าที่ของตำรวจในการสอบสวนพฤติกรรมของบุคคลที่ต้องสงสัย

กรณีที่ 3 การค้นในที่เปิดเผย (Plain View Search) หมายถึง พยานหลักฐานที่ไม่ได้ปิดบังหรือซ่อนเร้นและมองเห็นได้ โดยเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ การค้นอย่างนี้เป็นการชอบด้วยกฎหมาย

กรณีที่ 4 การค้นต่อเนื่องจากการจับกุมที่ถูกกฎหมาย (Search Incidental to a Lawful Arrest) คือการค้นที่ทำใกล้ชิดกับเวลาจับกุม เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ค้นผู้ต้องสงสัยหลังการจับกุมที่ถูกต้องตามกฎหมายโดยทั่วไปต้องปฏิบัติตามกฎ 2 ข้อ คือ ข้อแรกการค้นต้องทำในเวลาจับกุมหรือทันทีหลังการจับกุม และข้อสองเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจค้นเฉพาะผู้ต้องสงสัยหรือบริเวณที่อยู่ในควบคุมของผู้ต้องสงสัย การค้นอย่างนี้ไม่ต้องมีหมายค้น

กรณีที่ 5 การค้นรถยนต์ (Automobile Search) ศาลสูงสุดสหรัฐอเมริกาได้ตัดสินและวางหลักไว้ ในคดี Carroll v. United States, 1925 ว่าการค้นรถยนต์โดยไม่มีหมายค้นใช้ได้ รวมถึงการค้นภาชนะหรือหีบห่อที่ปิดมิดชิดซึ่งอยู่ในรถยนต์ด้วย

กรณีที่ 6 การค้นโดยผู้ต้องสงสัยยินยอม เจ้าพนักงานตำรวจอาจทำการค้นโดยไม่มีหมายค้นได้เมื่อบุคคลผู้ครอบครองสถานที่หรือวัตถุสิ่งของยินยอมให้ค้นโดยสมัครใจ

กรณีที่ 7 ความผิดซึ่งหน้า (Crime Commission in an Officer's Presence) ตามกฎหมายรัฐบาลกลางและกฎหมายของมลรัฐต่างๆ ตำรวจสามารถจับผู้ต้องสงสัยได้โดยไม่มีหมายจับเมื่อมีเหตุอันควรจะออกหมายจับแม้ความผิดนั้นจะไม่ได้กระทำต่อหน้าตำรวจ เมื่อมีการจับผู้ต้องสงสัยโดยไม่มีหมายจับ ตำรวจต้องนำตัวผู้ถูกจับไปยังศาลมาจิสเตรททันที เพื่อได้สวนว่าการจับกุมถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่

3.1.1.4 การควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ

ในประเทศสหรัฐอเมริกา หน่วยงานยุติธรรม หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ชุมชนท้องถิ่นและสื่อมวลชนต่างก็มีบทบาทในการควบคุมการทำงานของตำรวจเพื่อให้แน่ใจว่าตำรวจได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องตามกฎหมาย การควบคุมดังกล่าวขยายไปถึงความประพฤติที่ขัดต่อวิชาชีพ ความหย่อนสมรรถภาพ และการคอร์รัปชัน ดังต่อไปนี้¹¹

¹¹ James A Fagin, *Criminal Justice* (Pearson Education Press 2003) 158-164.

(1) **ฝ่ายนิติบัญญัติ** คือรัฐบาลกลาง มลรัฐ หรือท้องถิ่น มีอำนาจออกกฎหมายขยายหรือจำกัดอำนาจของตำรวจ สร้างมาตรฐานและหาทางแก้ไขการปฏิบัติงานของตำรวจที่ประชาชนในชุมชนไม่ยอมรับ

(2) **ศาล** อำนาจศาลที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของตำรวจจากการออกหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยานเอกสาร (Rule of Evidence) ผ่านการพิพากษาของศาลสูงสุดเกี่ยวกับการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

(3) **อัยการ อัยการเขต (District Attorney)** มีอำนาจพิเศษที่จะเรียกร้องให้ตำรวจประพฤติดีและถูกต้องตามกฎหมายผ่านการใช้ดุลพินิจในการตั้งข้อหาหรือไม่ตั้งข้อหา

(4) **ตำรวจสอบสวนกลาง (F.B.I)** ตำรวจสอบสวนกลางไม่ใช่องค์กรตำรวจแห่งชาติ ไม่มีอำนาจควบคุมดูแลตำรวจท้องถิ่นหรือตำรวจมลรัฐ แต่ตำรวจสอบสวนกลางมีส่วนส่งเสริมวิชาชีพตำรวจ ลดการคอร์รัปชันของตำรวจลง ด้วยการณรงค์อย่างเข้มแข็งเพื่อความเป็นมืออาชีพในการบังคับใช้กฎหมายโดยจัดให้มีการฝึกอบรมอย่างทั่วถึงแก่หน่วยงานตำรวจมลรัฐและท้องถิ่นที่วิทยาลัยแห่งชาติที่เมืองควานติโก มลรัฐเวอร์จิเนีย

(5) **หน่วยงานกิจการภายในของสำนักงานตำรวจ** มีหน้าที่สอบสวนคำร้องเกี่ยวกับความประพฤติไม่ชอบของตำรวจ และรายงานต่อหัวหน้าสำนักงานตำรวจเพื่อดำเนินการต่อไป

(6) **คณะกรรมการสอบสวน (Investigation Commission)** เช่น คณะกรรมการ The Wickersham Commission (ค.ศ.1931) คณะกรรมการ The Knapp Commission (ค.ศ.1972) และคณะกรรมการ The Mollen Commission (ค.ศ.1998) ซึ่งได้รับการแต่งตั้งต่างวาระเพื่อตรวจสอบการประพฤติมิชอบและการทำผิดกฎหมายของตำรวจ เสนอรัฐบาลกลางพร้อมยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหา แต่คณะกรรมการเหล่านี้ไม่มีอำนาจลงโทษตำรวจโดยตรง

(7) **คณะกรรมการตรวจสอบโดยประชาชน (Citizen Review Board)** หน้าที่เบื้องต้นของคณะกรรมการตรวจสอบโดยประชาชน คือรับคำร้องทุกข์จากประชาชนเกี่ยวกับความประพฤติผิดของตำรวจ ประเมินข้อกล่าวหา และเสนอมาตรการลงโทษ โดยแต่ละชุมชนจะกำหนดว่าชุมชนมีความจำเป็นต้องมีคณะกรรมการตรวจสอบโดยประชาชนหรือไม่ ถ้ามีควรจะเป็นรูปแบบใด 30 เมืองใหญ่ที่สุดจาก 50 เมืองของสหรัฐอเมริกาจัดให้มีคณะกรรมการตรวจสอบโดยประชาชน คณะกรรมการตรวจสอบโดยประชาชนมี 3 แบบ คือ

1. The Citizen Monitor Model เป็นตัวแบบคณะกรรมการที่มีการตรวจสอบน้อยที่สุดเนื่องจากสมาชิกของคณะกรรมการเป็นเจ้าหน้าที่พลเรือนของสำนักงานตำรวจที่

แต่งตั้งโดยหัวหน้าสำนักงานตำรวจ คณะกรรมการตรวจสอบโดยประชาชนตามตัวแบบนี้ไม่มีอำนาจและทำงานไม่เป็นอิสระ

2. The Citizen Input Model สมาชิกของคณะกรรมการตัวแบบนี้เป็นบุคคลกรที่ไม่ได้ทำหน้าที่ตำรวจ มีอำนาจหน้าที่รับและสอบสวนคำร้องทุกข์เกี่ยวกับการกระทำโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างเป็นอิสระแต่ไม่มีอำนาจเสนอแนะมาตรการลงโทษใดๆ

3. The Citizen Review Model สมาชิกของคณะกรรมการตรวจสอบตามตัวแบบนี้มีอำนาจมากที่สุด เพราะไม่ได้เป็นลูกจ้างของสำนักงานตำรวจและได้รับการแต่งตั้งโดยหน่วยงานรัฐบาลกลาง สมาชิกของคณะกรรมการมีบุคลากรของตนเอง ไม่ต้องตอบสนองต่อสำนักงานตำรวจหรืออยู่ใต้อำนาจของสำนักงานตำรวจ คณะกรรมการมีอำนาจสอบสวนคำร้องทุกข์อย่างเป็นอิสระ จัดให้มีการพิจารณาคำร้องทุกข์ เรียกพยานบุคคลมาพบและตรวจสอบพยานหลักฐาน ถ้าคำร้องทุกข์มีหลักฐานเพียงพอ คณะกรรมการตามตัวแบบนี้มีอำนาจที่จะยื่นข้อเสนอต่อผู้บริหารสำนักงานตำรวจเพื่อลงโทษเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่ไม่สามารถบังคับให้เป็นไปตามข้อเสนอได้ คณะกรรมการตามตัวแบบนี้เป็นที่นิยมใช้อย่างกว้างขวางมากกว่าตัวแบบอื่น

3.1.1.5 ค่าตอบแทนของตำรวจสหรัฐอเมริกาในภาพรวม

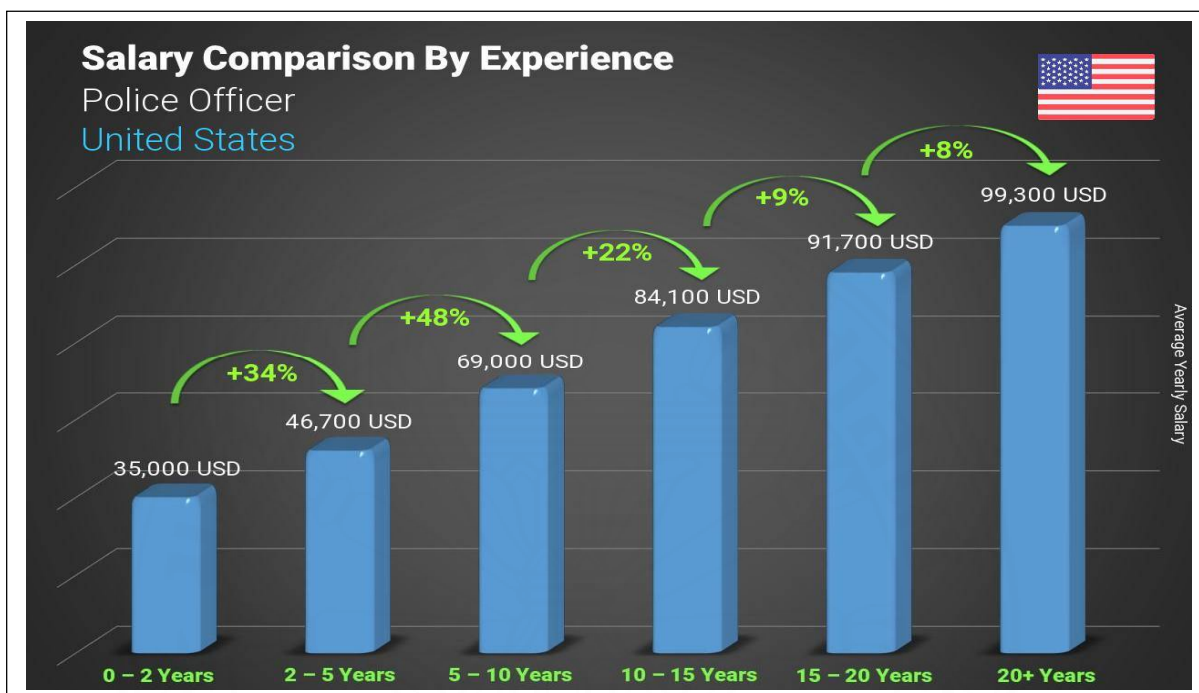
ตำรวจในประเทศสหรัฐอเมริกามีรายได้เฉลี่ยปีละประมาณ 66,900 USD ต่อปี โดยได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนไม่น้อยกว่าปีละ 30,800-35,000 USD และเมื่อรับราชการต่อไปเรื่อยๆจะได้รับเงินเดือนสูงสุดถึงปีละ 99,300 - 106,000 USD โดยมีหัววงระยะเวลาการเพิ่มเงินเดือนตามอายุราชการกล่าวคือ

ตารางที่ 3.1 แสดงอัตราเงินเดือนของตำรวจสหรัฐอเมริกา¹²

อายุราชการ	0 - 2	ปี	ได้รับเงินเดือน	30,800 - 35,000	USD	ต่อปี
อายุราชการ	2 - 5	ปี	ได้รับเงินเดือน	35,000 - 46,700	USD	ต่อปี
อายุราชการ	5 - 10	ปี	ได้รับเงินเดือน	46,700 - 69,000	USD	ต่อปี
อายุราชการ	10 - 15	ปี	ได้รับเงินเดือน	69,000 - 84,100	USD	ต่อปี
อายุราชการ	15 - 20	ปี	ได้รับเงินเดือน	84,100 - 91,700	USD	ต่อปี
อายุราชการ	20 ปี ขึ้นไป		ได้รับเงินเดือน	91,700 - 106,000	USD	ต่อปี

¹² Salary and Cost of Living Comparison, 'Police Officer Average Salary in United States' (Salary explorer, 20 มีนาคม 2020) <<http://www.salaryexplorer.com>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

ภาพที่ 3.1 แสดงอัตราการเพิ่มของเงินเดือนของตำรวจสหรัฐอเมริกาเฉลี่ยตามอายุราชการ¹³

3.1.2 องค์การอัยการ

เดิมสังคมไม่ซับซ้อนการดำเนินคดีอาญาเป็นอำนาจของเอกชนหรือผู้เสียหาย (Private Prosecution) เมื่อสังคมซับซ้อนมากขึ้น ผู้เสียหายยังมีอำนาจดำเนินคดีด้วยตนเองเช่นเดิม ต่อมามีการใช้อำนาจฟ้องร้องในทางกีดกันจำเลยให้ขาดใช้ค่าเสียหายแทนการถูกลงโทษทางอาญา ทำให้ในอธิบดีอัยการหรืออัยการของอาณานิคมอเมริกาเหนือแต่ละแห่งใช้อำนาจฟ้องร้องดำเนินคดีเสียเอง (Public Prosecution) ซึ่งถือเป็นการฟ้องคดีโดยรัฐ อย่างไรก็ตามเนื่องจากปริมาณคดีเพิ่มมากขึ้น อธิบดีอัยการและศาลของอาณานิคมไม่สามารถจัดการกับคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงนำไปสู่การจัดให้มีอัยการท้องถิ่นชนบท (County Prosecutor) และศาลท้องถิ่นชนบท (County Court) ในแต่ละท้องที่เพื่อจัดการกับคดีอาญาที่เกิดขึ้น อัยการท้องถิ่นเหล่านี้เป็นอิสระและไม่ขึ้นต่อรัฐบาลอาณานิคม การฟ้องร้องดำเนินคดีโดยรัฐแตกต่างกันออกไปแต่ละอาณานิคม บางท้องที่แยกการ

¹³ เพิ่งอ้าง.

ดำเนินคดีอาญาอุกฉกรรจ์ออกจากการดำเนินคดีอาญาละหุโทษ ปัจจุบันทุกมลรัฐของสหรัฐอเมริกา มีอัยการท้องถิ่นและอัยการมลรัฐ โดยทฤษฎีอัยการท้องถิ่นฟ้องร้องดำเนินคดีผู้กระทำความผิดกฎหมายของท้องถิ่น และอัยการมลรัฐฟ้องร้องดำเนินคดีผู้กระทำความผิดกฎหมายของมลรัฐ แต่ในทางปฏิบัติอัยการท้องถิ่นฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดกฎหมายมลรัฐและกฎหมายท้องถิ่นของตน ส่วนในระดับรัฐบาลกลางก็มีการฟ้องร้องดำเนินคดีโดยรัฐเช่นกันคืออัยการสหรัฐเป็นผู้ใช้อำนาจฟ้องร้อง

3.1.2.1 การจัดองค์กรอัยการ

ประเทศสหรัฐอเมริกามีสำนักงานอัยการท้องถิ่นและสำนักงานอัยการมลรัฐมากกว่า 8,000 สำนักงาน และมีสำนักงานอัยการสหรัฐอเมริกา 94 สำนักงาน ตำแหน่งอัยการมีชื่อเรียกหลายอย่างต่างกัน เช่น Solicitor, District Attorney, County Attorney, Prosecuting Attorney, Attorney General, Commonwealth's Attorney, District Attorney General หรือ Assistant Solicitor¹⁴ สำนักงานอัยการสหรัฐอเมริกาแบ่งเป็น 3 ระดับ คืออัยการสหรัฐอเมริกา อัยการมลรัฐ และอัยการท้องถิ่น

(1) อัยการสหรัฐอเมริกาหรืออัยการสหรัฐ (U.S. Attorney) ตาม The Judiciary Act. of 1789 กำหนดให้มีอัยการระดับรัฐบาลกลาง อัยการสหรัฐแต่งตั้งโดยประธานาธิบดีโดยการอนุมัติของวุฒิสภา อัยการผู้ช่วยแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำแหน่งสูงสุดในกระทรวงยุติธรรม อัยการสหรัฐมี 94 คน ใน 94 สำนักงาน สำนักงานละ 1 คน โดยเป็นหัวหน้าสำนักงานและมีอัยการผู้ช่วย พนักงานสอบสวน และเจ้าหน้าที่อื่นๆ อีกจำนวนมากในแต่ละสำนักงาน อัยการสหรัฐมีอำนาจฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดกฎหมายของสหรัฐอเมริการัฐบาลกลาง ปกติอัยการสหรัฐเลือกผู้ช่วยของตนเองและส่งชื่อไปให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมลงนามแต่งตั้ง ในทางปฏิบัติอัยการสหรัฐส่วนมากสังกัดพรรคการเมืองเดียวกับประธานาธิบดี อัยการสหรัฐมีอำนาจฟ้องร้องดำเนินคดีในความผิดกฎหมายอาญาของรัฐบาลกลาง อัยการสหรัฐต้องรับผิดชอบต่ออัยการสูงสุดแต่โดยทั่วไปอัยการสหรัฐมีอิสระที่จะจัดลำดับความสำคัญตามกรอบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด

(2) อัยการมลรัฐ ในมลรัฐจะมีอธิบดีกรมอัยการมลรัฐหนึ่งคนเป็นผู้บริหารสูงสุดของสำนักงานอัยการมลรัฐ อัยการมลรัฐ และอธิบดีอัยการมลรัฐส่วนใหญ่มาจากการเลือกตั้ง ปกติไม่มีอำนาจเหนืออัยการท้องถิ่นที่อยู่ในมลรัฐเดียวกัน ต่างกับอัยการสูงสุดของรัฐบาลกลางที่มีอำนาจเหนืออัยการสหรัฐทั้งหมด อธิบดีอัยการมลรัฐและพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการ

¹⁴ Larry J Siegel and John L Worrall (เชิงอรรถ 9) 366-367.

ฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาของอัยการท้องถิ่น งานส่วนมากของอัยการมลรัฐจะเกี่ยวกับคดีแพ่งต่างๆ การทำผิดกฎหมายอาญาของมลรัฐจะถูกดำเนินการในระดับท้องถิ่น แต่อธิบดีอัยการมลรัฐมีบทบาทสำคัญในการสอบสวนการกระทำความผิดทางอาญาทั่วมลรัฐ เช่นคดีคุ้มครองผู้บริโภค คดีการรักษาพยาบาล และการฉ้อโกงทางการเงิน ใน 50 มลรัฐ มีอัยการมลรัฐประมาณ 5,000 คน มลรัฐเล็กๆ จะมีอัยการมลรัฐ 4 คน มลรัฐส่วนใหญ่จะมีอัยการมากกว่า 100 คน อธิบดีอัยการมลรัฐอาจแต่งตั้งรองและผู้ช่วยอธิบดีหลายคนให้รับผิดชอบงานด้านอื่น เช่น การควบคุมการบริหารงานเรือนจำ และการให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานอื่นๆ ของมลรัฐ

(3) อัยการท้องถิ่น อัยการท้องถิ่นที่มีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไปในมลรัฐต่างๆ เช่น อัยการมลรัฐหรือ State Attorney อัยการเขตหรือ District Attorney หรืออัยการท้องที่หรือ County Attorney อัยการท้องถิ่นส่วนมากมาจากการเลือกตั้งโดยสังกัดพรรคการเมือง อัยการมลรัฐมีอำนาจดำเนินคดีอาญาที่เกิดจากการทำผิดกฎหมายมลรัฐและกฎหมายท้องถิ่นซึ่งสำนักงานอัยการท้องถิ่นมีเขตอำนาจตามเขตภูมิศาสตร์ของท้องที่ County หรือ Town หรือ City หรือ Metropolitan City ในเขตท้องที่ชนบท County ซึ่งอาชญากรรมเกิดขึ้นค่อนข้างน้อย อัยการอาจเป็นทนายความท้องถิ่นที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำงานบางเวลา และทำงานโดยไม่มีเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือ ในเมืองต่างๆซึ่งมีการจับกุมผู้กระทำความผิดจำนวนมาก สำนักงานอัยการเขตอาจเป็นหน่วยงานที่ใหญ่ที่สุดที่จ้างอัยการผู้ช่วยจากทนายความซึ่งเพิ่งจบมารจากโรงเรียนสอนกฎหมาย สำนักงานอัยการท้องถิ่นแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

1. สำนักงานอัยการท้องถิ่นในเขตชนบท สำนักงานนี้มีคดีเกิดขึ้นน้อย อัยการมีภาระงานไม่มาก คดีที่เกิดขึ้นส่วนมากจะยุติโดยการรับสารภาพผิดของจำเลย และเป็นคดีชั้นบรรณณมีนเมา คดีลักปศุสัตว์ คดีเด็กก่อการทะเลาะวิวาทหรือทำลายทรัพย์สิน และคดีลักเครื่องมือทางการเกษตร อัยการนอกจากจะฟ้องร้องดำเนินคดีแล้วยังทำหน้าที่ให้คำปรึกษากฎหมายแก่หน่วยงานในท้องที่ด้วย อัยการสามารถเปิดสำนักงานกฎหมายเพื่อหารายได้และเนื่องจากสำนักงานอัยการระดับนี้มีเจ้าหน้าที่และอุปกรณ์สำนักงานน้อยจึงยากที่จะทำคดีที่ยุ่งยากซับซ้อนให้ได้ผลดี

2. สำนักงานอัยการท้องถิ่นกึ่งเขตเมือง ประชาชนในท้องถิ่นกึ่งเขตเมืองไม่แตกต่างกันในด้านเชื้อชาติ และประชาชนมักมีฐานะดี ในท้องที่เช่นนี้ประชาชนจะเน้นนโยบายแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด งานของอัยการจึงค่อนข้างง่าย ผู้กระทำความผิดส่วนมากเป็นผู้ที่อยู่เป็นหลักแหล่ง มีการศึกษาและมีงานทำ การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเหล่านี้จึงเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้และทำได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

3. สำนักงานอัยการท้องถิ่นเขตเมือง เขตเมืองใหญ่ที่อาชญากรรมเกิดขึ้น
 มากหลายรูปแบบทำให้ภารกิจของอัยการมีมากและยุ่งยาก

3.1.2.2 อำนาจหน้าที่ของอัยการ¹⁵

(1) **หน้าที่ของอัยการ** อัยการสังกัดหน่วยงานรัฐบาลกลาง หน่วยงานมลรัฐ หรือหน่วยงานท้องถิ่น ต่างมีหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือการรักษาผลประโยชน์ของรัฐและทำหน้าที่เป็นทนายของประชาชน อัยการเป็นหัวหน้าเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายของแต่ละท้องที่ อัยการสหรัฐอเมริกามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตั้งแต่การออกหมายค้น หมายจับ การจัดคณะลูกขุน และการพิจารณาคดีของศาลตลอดถึงการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาล หน้าที่โดยทั่วไปของอัยการรวมถึง การบังคับใช้กฎหมาย การเป็นตัวแทนของรัฐบาล การรักษามาตรฐานความประพฤติในฐานะเป็นอัยการและเจ้าหน้าที่ของศาล การพัฒนาโครงการและกฎหมายเพื่อปฏิรูปกฎหมายและระบบยุติธรรม และเป็นโฆษกของวงการกฎหมาย ในบรรดาสิ่งดังกล่าวมาทั้งหมด อัยการเป็นผู้แทนรัฐบาล การดำเนินคดีของรัฐต่อศาลเป็นพันธกิจสำคัญที่สุดของอัยการ อำนาจและหน้าที่ของอัยการที่สำคัญ มี 11 ข้อ ดังนี้ สอบสวนการกระทำความผิดทางอาญา ร่วมมือกับตำรวจในการสอบสวนคดีอาญา กำหนดข้อหาที่จะตั้งแก่ผู้ต้องสงสัย ตรวจสอบคำขอให้ออกหมายจับ หรือหมายค้นของตำรวจ เรียกพยานมาสอบปากคำ ทำหน้าที่แทนรัฐในการไต่สวนมูลฟ้อง ยื่นคัดค้านคำร้องต่างๆของทนายจำเลย เจรจาต่อร้องให้จำเลยรับสารภาพ ต่อสู้คดีในศาล เสนอแนะคำพิพากษาต่อศาล เมื่อปรากฏว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงตามฟ้อง และทำหน้าที่แทนรัฐในการยื่นอุทธรณ์ หรือฎีกา

(2) **ความสัมพันธ์ระหว่างอัยการกับตำรวจ** บรรดาภารกิจของอัยการจะเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายต่างๆ การดำเนินคดีธรรมดาหรือคดีเล็กๆ น้อยๆ เป็นประจำวัน อัยการจะพึ่งพาตำรวจให้จัดให้มีการร้องทุกข์อย่างเป็นทางการ สำหรับความผิดร้ายแรง สำนักงานอัยการจะเข้ามาเกี่ยวข้องโดยตรง การสอบสวนคดีอาญาสำนักงานอัยการเขตบางแห่ง ดำเนินการสอบสวนเป็นการเฉพาะเกี่ยวกับคดีองค์กรอาชญากรรม คดีเจ้าพนักงานคอร์รัปชัน คดีอาญาเกี่ยวกับบริษัท และคดีเกี่ยวกับยาเสพติด การสอบสวนคดีเหล่านี้ส่วนมากดำเนินการโดยตำรวจที่ได้รับมอบหมายให้ขึ้นตรงต่ออัยการ เรื่องที่ตำรวจและอัยการต้องทำงานร่วมกันมี 3 เรื่อง ดังนี้ รายงานการสอบสวนของตำรวจ เป็นเอกสารสำคัญในสำนวนของอัยการเป็นคำแถลงการณ์ของตำรวจเกี่ยวกับรายละเอียดของความผิดรวมถึงพยานหลักฐานที่จำเป็นเพื่อสนับสนุนองค์ประกอบความผิดแต่ละข้อหาเป็นก้าวแรกในการพัฒนาคดีเกี่ยวกับผู้ต้องสงสัย การจัดให้คำปรึกษากฎหมายแก่

¹⁵ เฟ็งอ้าง 386-400.

ตำรวจ บ่อยครั้งที่อัยการจะให้คำปรึกษากฎหมายแก่ตำรวจในแต่ละคดี อัยการยังอาจช่วยเหลือตำรวจให้ไม่ต้องไปศาลโดยไม่จำเป็น แจ้งการตัดสินใจของศาลแก่ตำรวจ และเตรียมตำรวจเพื่อไปศาลครั้งแรกก่อนการพิจารณาคดี และการฝึกอบรมบุคลากรตำรวจ ในหลายท้องที่ อัยการช่วยฝึกอบรมตำรวจในการขอหมายต่างๆ ในการจับกุมผู้กระทำผิดอย่างถูกต้องตามกฎหมาย การสอบปากคำผู้ที่ถูกควบคุมตัวไว้ และในการชี้ตัวผู้กระทำผิด

(3) การใช้ดุลพินิจและการควบคุมดุลพินิจของอัยการ

1. การใช้ดุลพินิจของอัยการ การใช้ดุลพินิจของอัยการว่าจะออกคำสั่งฟ้องหรือออกคำสั่งไม่ฟ้องเป็นเรื่องสำคัญมาก ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องมี 7 ปัจจัยคือ¹⁶ พยานหลักฐานไม่เพียงพอ ปัญหาเกี่ยวกับพยานบุคคลไม่ไปเป็นพยานในศาลหรือไม่ยอมให้การเป็นพยาน ประโยชน์ของความยุติธรรม เช่น ความผิดที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายทางการเงินจำนวนเล็กน้อย ปัญหากระบวนการนิติธรรม เช่น พยานหลักฐานได้มาโดยขัดต่อรัฐธรรมนูญด้วยการค้นและการยึด มีการสารภาพผิดในคดีอื่น จากการเบี่ยงคดีก่อนการพิจารณา เช่น ผู้ต้องหาเข้าร่วมโครงการแก้ไขบำบัดยาเสพติด การส่งต่อไปดำเนินคดีอื่นที่ร้ายแรงกว่า ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสั่งฟ้อง มี 4 ปัจจัยด้วยกันคือ ปัจจัยเกี่ยวกับระบบ เช่น ค่าใช้จ่ายในการพิจารณาคดี คดีค้างคั่งในศาลมากและอาชญากรรมที่ร้ายแรง ปัจจัยเกี่ยวกับคดี เช่น พยานหลักฐานชัดเจน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียหาย กับผู้กระทำความผิด ภูมิหลังของผู้เสียหาย และหรือผู้กระทำความผิด และอันตรายที่เกิดแก่ผู้เสียหาย เป็นต้น ปัจจัยการตัดสินใจคดี เช่น ควรเบี่ยงคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมหรือควรจะสั่งผู้กระทำความผิดเข้าโครงการบำบัดฟื้นฟู ปัจจัยทางการเมือง การใช้ดุลพินิจสั่งคดีอย่างเหมาะสมช่วยปรับปรุงระบบงานยุติธรรมทางอาญาให้ดีขึ้นและมีมนุษยธรรมมากขึ้น แต่การใช้ดุลพินิจมากเกินไปอาจนำไปสู่การใช้ในทางที่ผิด อัยการอเมริกันเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งโดยการเมือง จึงมีความรับผิดชอบต่อประชาชน การแพ้คดีสำคัญหลายๆคดีอาจมีผลต่อคะแนนการเลือกตั้งอัยการ จึงอาจปฏิเสธที่จะสั่งฟ้องคดีที่มีแต่ทางแพ่ง เป็นต้น

2. การควบคุมการใช้ดุลพินิจของอัยการ การใช้ดุลพินิจของอัยการ สหรัฐอเมริกามีแนวทางควบคุมคือ¹⁷ ออกคู่มือการใช้ดุลพินิจ มีระบบการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจโดยอัยการอาวุโสในสำนักงาน มีการตรวจสอบเป็นครั้งคราวเกี่ยวกับนโยบายการฟ้องและการตัดสินใจ การออกคู่มือตามแนวทางที่กฎหมายกำหนด เช่น กระทรวงยุติธรรม ออกคู่มืออัยการสหรัฐ (U.S. Attorney Manual) เกี่ยวกับนโยบายของอัยการ คู่มือดังกล่าวครอบคลุมหลักการว่า ควรจะมี

¹⁶ เพิ่งอ้าง 394.

¹⁷ เพิ่งอ้าง 188-191.

การควบคุมการใช้ดุลพินิจแต่ไม่ควรยกเลิกการใช้ดุลพินิจ การทบทวนการใช้ดุลพินิจของอัยการโดยศาลสูงสุด คือจำเลยที่ถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้นจะฟ้องอุทธรณ์หรือฎีกาต่อศาลสูงสุด เพื่อให้เพิกถอนคำพิพากษาของศาลชั้นต้น เนื่องมาจากการใช้อำนาจในทางที่ผิดของอัยการในการฟ้องร้องดำเนินคดี เช่น ใช้พยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เมื่อศาลสูงสุดได้พิจารณาแล้วเห็นด้วยกับคำฟ้องฎีกาของจำเลย ก็อาจจะกลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น การควบคุมดุลพินิจของอัยการหรือการประพฤตินิยมของอัยการจะทำให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุดด้วยการที่จำเลยมีทนายความที่มีความสามารถและประสบการณ์ในการต่อสู้คดี ซึ่งจะมีผลทำให้อัยการใช้วิธีการที่ขัดต่อกฎหมายไม่ได้ สำหรับแนวทางการลงโทษอาจแตกต่างกันออกไปได้แก่ การว่ากล่าวตักเตือนเป็นการส่วนตัว การว่ากล่าวตักเตือนอย่างเป็นทางการ การพักใบอนุญาตให้ใช้วิชาชีพกฎหมายชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง หรือการเพิกถอนใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพกฎหมายตลอดไป¹⁸

3.1.2.3 ค่าตอบแทนของอัยการสหรัฐอเมริกาในภาพรวม

อัยการสหรัฐอเมริกามีรายได้เฉลี่ยปีละประมาณ 130,000 USD ต่อปี โดยได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนไม่น้อยกว่าปีละ 59,800-67,800 USD และเมื่อรับราชการต่อไปเรื่อยๆจะได้รับเงินเดือนสูงสุดถึงปีละ 193,000-207,000 USD โดยมีหัววงระยะเวลา การเพิ่มเงินเดือนตามอายุราชการตามตารางแสดงอัตราเงินเดือนดังนี้

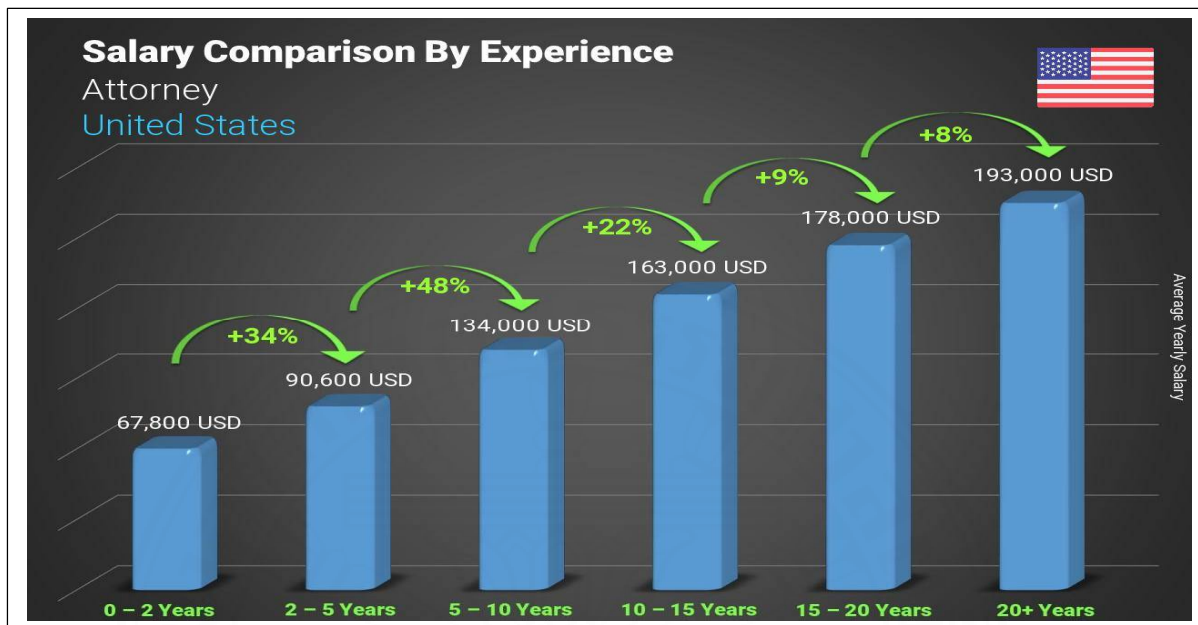
ตารางที่ 3.2 แสดงอัตราเงินเดือนของอัยการสหรัฐอเมริกา¹⁹

อายุราชการ	0 - 2	ปี	ได้รับเงินเดือน	59,800 - 67,800	USD	ต่อปี
อายุราชการ	2 - 5	ปี	ได้รับเงินเดือน	67,800 - 90,600	USD	ต่อปี
อายุราชการ	5 - 10	ปี	ได้รับเงินเดือน	90,600 - 134,000	USD	ต่อปี
อายุราชการ	10 - 15	ปี	ได้รับเงินเดือน	134,000 - 163,000	USD	ต่อปี
อายุราชการ	15 - 20	ปี	ได้รับเงินเดือน	163,000 - 178,000	USD	ต่อปี
อายุราชการ	20 ปี ขึ้นไป		ได้รับเงินเดือน	178,000 - 193,000	USD	ต่อปี

¹⁸ Larry J Siegel and John L Worrall (เชิงอรรถ 9) 400.

¹⁹ Salary and Cost of Living Comparison, 'Attorney Salary in United States' (Salary explorer, 20 มีนาคม 2563) <<http://www.salaryexplorer.com>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

ภาพที่ 3.2 แสดงอัตราการเพิ่มของเงินเดือนของอัยการสหรัฐอเมริกาเฉลี่ยตามอายุราชการ²⁰

3.1.2.4 เปรียบเทียบค่าตอบแทนของตำรวจกับอัยการสหรัฐ

ตำรวจสหรัฐมีรายได้โดยเฉลี่ยปีละ 66,900 USD ขณะที่อัยการสหรัฐมีรายได้เฉลี่ยปีละ 130,000 USD ดังนั้นรายได้เฉลี่ยของตำรวจจึงคิดเป็น 51.9 % ของรายได้ของอัยการ ดังข้อมูลตามตารางเปรียบเทียบดังนี้

ตารางที่ 3.3 เปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยของตำรวจกับอัยการ ²¹			
ประเภท	รายได้ต่อปี	หน่วย	ค่าเฉลี่ย
อัยการ	66,900	USD	รายได้ของตำรวจ คิดเป็น 51.46 % ของรายได้ของอัยการ
ตำรวจ	130,000	USD	

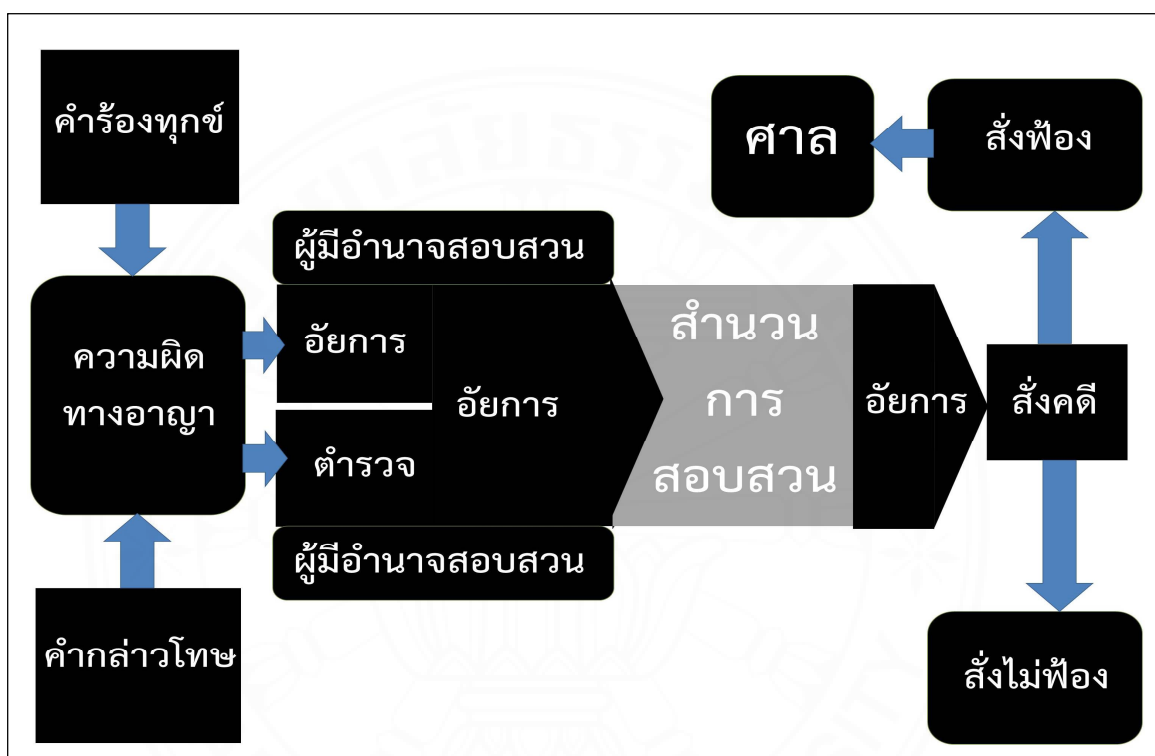
กล่าวโดยสรุปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นก่อนฟ้องคดีในระบบการสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกาอัยการมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาโดยจะเริ่มสอบสวนด้วยตนเองหรือร่วมกับตำรวจสอบสวน หรือเพียงแต่สั่งให้ตำรวจสอบสวนก็ได้ รูปแบบกระบวนการสอบสวน

²⁰ เฟิ่งอ้าง.

²¹ ตารางและอัตราเปรียบเทียบคำนวณโดยผู้เขียน

คดีอาญาของสหรัฐมีลักษณะเป็นไปตามแนวคิดอำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องคดีเป็นกระบวนการเดียวกันไม่แยกหน้าที่สอบสวนออกจากหน้าที่ฟ้องร้องของอัยการปรากฏดังภาพรวมกระบวนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐดังนี้

ภาพที่ 3.3 ภาพรวมระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา²²
(เป็นไปตามแนวคิดอำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกัน)

²² ภาพรวมระบบสอบสวนคดีอาญาประเทศสหรัฐอเมริกาของผู้เขียน

3.2 ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษเป็นส่วนหนึ่งของสหราชอาณาจักร (United Kingdom) ประกอบด้วย อังกฤษ สกอตแลนด์ และเวลส์ อังกฤษเป็นที่มาของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ซึ่งให้น้ำหนักในการปฏิบัติตามคำพิพากษาที่มีมาก่อนเป็นอย่างมากและการตัดสินคดีของศาลมิได้เป็นเพียงการตีความกฎหมายแต่มีผลเป็นบรรทัดฐานทางกฎหมายมากกว่าตัวกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร ปกครองโดยรัฐบาลที่ใช้อำนาจส่วนกลาง รัฐสภา (Parliament) มีอำนาจสูงสุด เพราะเป็นศูนย์รวมของอำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการ วิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของประเทศอังกฤษ มีผลต่อระบบกฎหมายและรัฐธรรมนูญ ทางวิชาการถือว่าอังกฤษไม่มีรัฐธรรมนูญเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ไม่ได้หมายความว่าอังกฤษไม่มีรัฐธรรมนูญอันเป็นสาระสำคัญเสียเลย บทบัญญัติกฎหมายพื้นฐานบางฉบับ ลัทธิและจารีตประเพณีถือเป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญ ได้แก่ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ปฏิญญา ประเพณีของรัฐธรรมนูญ กฎหมายวิธีพิจารณา กฎหมายคอมมอนลอว์และวิธีพิจารณาคดีที่เป็นธรรม อังกฤษมีประวัติศาสตร์อันยาวนานที่ยอมให้ท้องถิ่นและเมืองปกครองตนเอง ส่วนรัฐบาลแห่งชาติยังคงควบคุมการบริหารงานยุติธรรมและระบบตุลาการ ลอร์ดแชมเซลเลอร์ (Lord Chancellor) ได้รับการแต่งตั้งจากนายกรัฐมนตรีให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรี (Cabinet) และยังเป็นสมาชิกสภาขุนนาง เป็นผู้แต่งตั้งผู้พิพากษาและกำกับดูแลระบบศาลของอังกฤษ การรักษาความสงบเรียบร้อยในอังกฤษเป็นความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างรัฐบาลแห่งชาติและรัฐบาลท้องถิ่น ดำรงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีกิจการภายใน (Home Secretary) หรือรัฐมนตรีมหาดไทยซึ่งเป็นรัฐมนตรีคนหนึ่งในรัฐบาลและเป็นผู้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานและจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งให้ตำรวจ แต่ตำรวจอยู่ภายใต้การบริหารงานของท้องถิ่น รัฐบาลท้องถิ่นเป็นนายจ้างและให้งบประมาณสนับสนุนการทำงานของตำรวจในท้องถิ่น การพิจารณาคดีอาญาในประเทศอังกฤษใช้ระบบกล่าวหา ผู้พิพากษาจะวางตัวเป็นกลางและทำหน้าที่ควบคุมกระบวนการพิจารณาให้เป็นธรรมแก่คู่ความทั้งสองฝ่าย หน้าที่รับผิดชอบของศาลที่สำคัญได้แก่ การพิจารณาหลักประกันในเรื่องการต่อสู้คดีที่เป็นธรรม ในขณะที่ลูกขุนจะพิจารณาว่าใครเป็นผู้ชนะคดี ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่จำเป็นต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ไม่มีสิทธิที่จะละเลยหรือไม่รับฟังพยานหลักฐานของฝ่ายตรงข้ามและภายใต้กฎหมาย

คอมมอนลอว์ พนักงานอัยการไม่มีหน้าที่ยอมรับคำสารภาพของจำเลยถ้าไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอสนับสนุนความผิดเว้นแต่เป็นคำรับสารภาพต่อศาลจึงจะไม่จำเป็นต้องดำเนินการต่อไป²³

3.2.1 องค์การตำรวจ

จากกระบวนการพัฒนาเมืองและอุตสาหกรรมในสมัยศตวรรษที่ 19 ปี ค.ศ.1829 อังกฤษจึงจัดตั้งตำรวจนครบาลลอนดอน โดยยึดหลัก “พลเรือนในเครื่องแบบ” ซึ่งเป็นมิตรกับประชาชน ประเพณีของตำรวจจะไม่พกพาอาวุธปืนแต่จะใช้เพียงกระบองในการป้องกันตัว และจับกุมผู้กระทำความผิดหรือรักษาความสงบเรียบร้อย ตำรวจในอังกฤษยึดหลักการกระจายอำนาจในแต่ละนครหรือเมืองจะมีตำรวจเป็นของตนเอง การบริหารงานบุคคลเป็นของตำรวจแต่ละแห่งตำรวจจะรับผิดชอบต่อท้องถิ่นและมีความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนในท้องถิ่น การจัดองค์กรและการบริหารงานของตำรวจเป็นไปตามพระราชบัญญัติตำรวจ อังกฤษมีหน่วยงานตำรวจระดับจังหวัด (Provincial Police Force) 43 หน่วย และตำรวจนครบาลลอนดอน 2 หน่วย ได้แก่ ตำรวจนครบาลและตำรวจเมืองลอนดอน ตำรวจหน่วยอื่นที่เรียกแตกต่างกันไป เช่น ตำรวจขนส่ง (Transport Police) ตำรวจกระทรวงกลาโหม (Ministry of Defence Police) ตำรวจท่าเรือลอนดอน (Port of London Authority Police) ตำรวจท่าเรือจะรับผิดชอบในพื้นที่และมีการกึ่งที่ กำหนดไว้โดยเฉพาะ สำหรับตำรวจจังหวัดรัฐบาลท้องถิ่นจะจัดสรรเงินงบประมาณร้อยละ 50 ให้แก่ตำรวจในท้องถิ่นของตนและรัฐบาลแห่งชาติจัดสรรงบประมาณอีกร้อยละ 50 ในแต่ละท้องถิ่น (County) จะมีคณะกรรมการตำรวจ (Police Authority Board) ประกอบด้วยผู้ได้รับการเลือกตั้งจากท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ฝ่าย ตุลาการ แต่งตั้งโดยรัฐมนตรีกิจการภายใน ทำหน้าที่คณะกรรมการ มีหน่วยงานรับเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและการใช้อำนาจโดยมิชอบ รวมทั้งการบรรจุแต่งตั้งหัวหน้าตำรวจในท้องถิ่น (Chief Constable) กำหนดเงินเดือนและค่าตอบแทน หัวหน้าตำรวจรับผิดชอบการบริหารงานทั้งหมดในท้องถิ่นของตน ส่วนตำรวจนครบาลลอนดอน ผู้กำกับดูแลได้แก่ รัฐมนตรีซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบควบคุมอาชญากรรมในประเทศอังกฤษ รัฐบาลแห่งชาติและกระทรวงกิจการภายในมีอิทธิพลอย่างมากในการส่งเสริมความเป็นเอกภาพในการปฏิบัติงานของตำรวจทั่วทั้งอังกฤษ เห็นได้จากหน่วยงานตำรวจสกอตแลนด์ยาร์ด (Scotland Yard) ซึ่งเป็นหน่วยงานของตำรวจนครบาลลอนดอนมีหน้าที่รับผิดชอบในการรวบรวมสถิติอาชญากรรม ข้อมูลข่าวสาร การประกอบอาชญากรรม รายงานผู้สูญหาย ลายพิมพ์นิ้วมือ และข้อมูล

²³ Erika Fairchild and Harry R Dammer, *Comparative Criminal Justice Systems* (2nd edn, Wadsworth Publishing Press 2000) 141.

เกี่ยวกับความผิดของเด็กทั่วทั้งประเทศ อังกฤษมีกองกำลังตำรวจ (Regional Police Forces) จำนวน 43 หน่วยเป็นอิสระต่อกันและมีตำรวจหน่วยพิเศษรับผิดชอบในการรักษาความปลอดภัย รถไฟ และรถใต้ดิน หัวหน้าหน่วยตำรวจของอังกฤษซึ่งรับผิดชอบในท้องถิ่นเรียกว่า Chief Constable ยกเว้นกองกำลังตำรวจในลอนดอน (Greater London) หัวหน้าตำรวจเรียกว่า ผู้บัญชาการตำรวจ (Commissioner) มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (Home Secretary) รับผิดชอบกำกับดูแล

3.2.1.1 อำนาจหน้าที่ของตำรวจ

ตำรวจอังกฤษมีอำนาจหน้าที่สอบสวนคดีอาญาโดยทั่วไป องค์กรอื่นอาจมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาพิเศษ คดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่ร้ายแรง จะมีหน่วยพิเศษทำหน้าที่สอบสวน เช่น การสอบสวนร้ายแรง (Serious Fraud Case) ของสำนักงานอัยการในกรุงลอนดอน ส่วนการฟ้องคดีอาจฟ้องโดยอัยการ ตำรวจ หรือองค์กรอื่นๆ

(1) **การจับกุม** การจับผู้ต้องหาแบ่งออกเป็น 2 กรณี ได้แก่ การจับโดยมีหมายจับ กับการจับโดยไม่มีหมายจับ และศาลเท่านั้นที่ เป็นผู้ออกหมายจับ เมื่อจับผู้ต้องหาแล้ว เจ้าหน้าที่ต้องควบคุมตัวเท่าที่จำเป็นโดย นำตัวไปยังสถานีตำรวจเพื่อควบคุมตัวและสอบสวนและนำตัวไปยังศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาความจำเป็นในการควบคุม เมื่อนำตัวไปยังสถานีตำรวจแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้จับจะต้องมอบตัวผู้ถูกจับให้เจ้าหน้าที่ควบคุมตัว (Custody Officer) พิจารณามีเหตุเพียงพอที่จะควบคุมตัวผู้ถูกจับหรือไม่ สำหรับระยะเวลาการควบคุมผู้ต้องหา²⁴ เมื่อผู้ต้องหาถูกจับและควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่ควบคุม (Custody Officer) จะมีระยะเวลาควบคุมผู้ต้องหาดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.4 แสดงระยะเวลาควบคุมตัวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนของตำรวจอังกฤษ²⁵

ระยะเวลา/ชั่วโมง	อำนาจการควบคุม	วัน
เริ่มต้น 24	สถานีตำรวจ	1
36	โดยคำสั่งผู้กำกับตำรวจ	1 $\frac{1}{2}$
36	โดยคำสั่งศาล Magistrate	1 $\frac{1}{2}$
สูงสุด 96	กฎหมายป้องกันการก่อการร้าย	4

²⁴ ประธาน วัฒนวานิชย์, *กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2559) 8-22.

²⁵ เพิ่งอ้าง.

ระหว่างการควบคุมตัว ผู้ต้องหาจะได้รับการแจ้งสิทธิของผู้ต้องหา การแจ้งให้ญาติทราบและการช่วยเหลือทางกฎหมาย คดีจะได้รับการทบทวนตลอดเวลาหรืออาจยุติคดีในเวลาใดก็ได้ก่อนการพิจารณาในศาล หรือถอนคดีเพราะอัยการไม่มีพยานหลักฐาน นอกจากนี้ข้อหาอาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาจนกว่าศาลจะวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาด คดีส่วนใหญ่อัยการเป็นผู้ดำเนินการหรือให้ทนายความเป็นผู้ดำเนินการแต่คดีบางประเภทตำรวจดำเนินการฟ้องคดีเอง และยังมีคดีที่องค์กรเอกชนและองค์กรของรัฐเป็นผู้ฟ้องอีกด้วย

(2) การปล่อยชั่วคราว หลังจากถูกจับกุมแล้วผู้ต้องหาที่มีสิทธิขอให้ปล่อยชั่วคราว (Bail) จากตำรวจหรือศาล โดยตำรวจมีอำนาจปล่อยชั่วคราวได้ หากผู้ต้องหาอยู่ในความควบคุมของตำรวจแต่ยังมิได้ตั้งข้อหา และถ้าเจ้าหน้าที่ควบคุมตัวไม่อนุญาตให้ควบคุมตัวได้อีก เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจปล่อยตัวผู้ต้องหาโดยไม่มีเงื่อนไขหรือโดยมีเงื่อนไขและมีหลักประกันให้มาตามหมายเรียกตามพระราชบัญญัติการปล่อยชั่วคราว ค.ศ.1976 ถ้าผู้ต้องหาอยู่ในความควบคุมของตำรวจและถูกตั้งข้อหาแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจปล่อยโดยให้ประกันตัวโดยมีเงื่อนไขว่าผู้ต้องหาจะมาตามหมายเรียกให้ไปยังศาลในวันนัด เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถวางเงื่อนไขได้ด้วย ถ้าผู้ต้องหาถูกจับตามหมายศาลมาจิสตรัท หมายศาลจะระบุเงื่อนไขการให้ประกันตัวในหมายนั้น ถ้าไม่เข้าหลักเกณฑ์ทั้ง 3 ประการดังกล่าวข้างต้น เจ้าหน้าที่ควบคุมจะควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้จนกว่าจะถึงวันนัดของศาลและผู้ต้องหาอาจขอประกันตัวในวันดังกล่าวได้ ตามพระราชบัญญัติการปล่อยชั่วคราว ค.ศ.1976 กำหนดให้ผู้ต้องหาขอปล่อยตัวชั่วคราวได้เว้นแต่ ผู้ต้องหาน่าจะหลบหนี ผู้ต้องหาจะกระทำความผิดอีก ผู้ต้องหาจะเข้ายุ่งเกี่ยวกับพยานหรือผู้ต้องหาจะขัดขวางการดำเนินการตามความยุติธรรม ศาลมีอำนาจสั่งขังผู้ต้องหาได้ถึง 28 วัน ไม่ว่าผู้ต้องหาจะยินยอมหรือไม่ก็ตามทั้งนี้เป็นไปตามพระราชบัญญัติกระบวนการยุติธรรมแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ.1988 หากการขอประกันตัวครั้งแรกไม่ได้ รับอนุญาต ผู้ต้องหาที่มีสิทธิยื่นประกันตัวได้อีก 2 ครั้ง หลังจากนั้นจะต้องมีการพิจารณาการขอประกันตัวในศาลใหม่ถ้ามีเหตุอันสมควร อย่างไรก็ตามผู้ต้องหาที่มีสิทธิอุทธรณ์การไม่อนุญาตให้ประกันตัวของศาลมาจิสตรัทไปยังศาลคราวน์ (Crown) ได้ในขณะเดียวกันกฎหมายให้อำนาจอัยการยื่นคำคัดค้านการอนุญาตให้ประกันตัวของศาลมาจิสตรัทได้ถ้าคดีนั้นมีอัตราโทษจำคุก 5 ปี ขึ้นไป ผู้ต้องหาจะต้องถูกควบคุมตัวจนกว่าจะมีการพิจารณาในศาลคราวน์ซึ่งผู้พิพากษาจะต้องตัดสินคดีภายใน 48 ชั่วโมงหลังจากมีคำวินิจฉัยของศาลมาจิสตรัทแล้ว

(3) การค้น การค้นเคหสถานมีขอบเขตที่จำกัด เว้นแต่จะเป็นการค้นเพื่อจับผู้ต้องสงสัยหรือมีหมายค้น สำหรับการค้นตัวบุคคลเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยตำรวจและ

พยานหลักฐาน²⁶ให้อำนาจตำรวจเรียกบุคคลให้หยุดและค้นในที่สาธารณะได้หากมี “เหตุสงสัยอันสมควร” (Reasonable Suspicion) และต้องปฏิบัติตามประมวลว่าด้วยการปฏิบัติของตำรวจเพื่อป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่เลือกปฏิบัติ และการค้นต้องจัดทำบันทึกไว้เป็นหลักฐานเว้นแต่ผู้ต้องสงสัยยินยอมให้ค้นโดยสมัครใจ นอกจากนี้กฎหมายยังให้อำนาจการค้นร่างกายและการเก็บตัวอย่าง เลือด น้ำลาย หรือน้ำอสุจิของผู้ต้องสงสัย การค้นในช่องปากและร่างกายต้องได้รับอนุมัติจากนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่และต้องกระทำโดยบุคคลากรทางการแพทย์ การค้นหลังการจับกุมสามารถทำได้เช่นกันถ้ามีเหตุอันควรเชื่อว่าจะพบพยานหลักฐานหรือผู้ต้องสงสัยจะหลบหนีหรือจะเป็นอันตรายต่อสาธารณะ รวมทั้งการเข้าสถานที่ก่อนจับกุมผู้ต้องสงสัยในทันทีทันใด แต่หากนำตัวผู้ต้องหามายังสถานีตำรวจแล้วอำนาจค้นของตำรวจผู้จับจะหมดไปโดยกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ควบคุมเป็นผู้ค้นแทน

3.2.1.2 การดำเนินคดีอาญาของตำรวจ

กฎหมายตำรวจและพยานหลักฐานในคดีอาญา Police and Criminal Evidence Act. 1984 มาตรา 58 บัญญัติให้ผู้ต้องหาที่มีสิทธิพบที่ปรึกษากฎหมาย (Solicitor) ซึ่งเป็นทนายความของผู้ต้องหาเองหรือที่รัฐจัดหาให้แล้วแต่กรณี นับแต่เริ่มต้นถูกตำรวจควบคุมตัวแต่สิทธิดังกล่าวอาจถูกปฏิเสธกรณีตำรวจระดับผู้กำกับหรือสูงกว่ามีคำสั่งไม่ให้ผู้ต้องหาพบทนายความกรณีเป็นความผิดร้ายแรงที่กฎหมายให้จับได้และมีเหตุอันสมควรเชื่อได้ว่าการอนุญาตให้พบทนายความทันทีจะทำให้ ขัดขวางการรวบรวมพยานหลักฐานในความผิดร้ายแรงนั้น หรือขัดขวางการสอบสวนหรือทำให้บุคคลอื่นได้รับอันตราย หรือทำให้บุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดร้ายแรงรู้ตัว หรือทำให้เกิดอุปสรรคต่อการค้นหาสิ่งของที่ใช้ในการกระทำความผิดร้ายแรง

(1) การว่ากล่าวตักเตือนอย่างเป็นทางการแทนการฟ้องคดี

ผู้ต้องหาที่ถูกจับในคดีอาญาอาจไม่ถูกตั้งข้อหาและส่งฟ้องยังศาลโดยตำรวจอาจใช้วิธีว่ากล่าวตักเตือนเป็นบันทึกการว่ากล่าวตักเตือนแทน (Caution) การว่ากล่าวตักเตือนเป็นวิธีการปฏิบัติตามคำแนะนำของ กระทรวงมหาดไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาผู้กระทำความผิดไม่ร้ายแรงอย่างสะดวกและรวดเร็ว เพื่อหลีกเลี่ยงการดำเนินคดีในศาลโดยไม่จำเป็น เพื่อลดโอกาสการกระทำความผิดซ้ำให้น้อยลง การว่ากล่าวตักเตือนไม่ถือเป็นการพิพากษาโทษแต่ถ้าบุคคลนั้นกระทำความผิดซ้ำจะนำมาอ้างในศาลได้ บันทึกการว่ากล่าวตักเตือนจะเก็บรักษาไว้เป็นเวลา 3 ปี หรือผู้กระทำความผิดมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ ขึ้นอยู่กับระยะเวลาใดมากกว่ากัน ในการว่ากล่าวตักเตือนเจ้าหน้าที่จะพิจารณาประเด็น

²⁶ Police and Criminal Evidence Act.1984 (Legislation.gov.uk, 5 มีนาคม 2543)

<<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1984/60/contents>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

ปัญหา 2 ประการคือ พฤติการณ์แวดล้อมในการว่ากล่าวตักเตือนนั้นมีประสิทธิภาพในการป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิด กระทำความผิดซ้ำหรือไม่ การว่ากล่าวตักเตือนเหมาะสมกับความผิดหรือไม่ การว่ากล่าวตักเตือนนั้นจะไม่นำไปใช้กับความผิดร้ายแรง เช่น ความผิดฐานข่มขืน เป็นต้น ยกเว้นบางสถานการณ์หากมีความเหมาะสม เช่น ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กวัยรุ่นหรือวัยรุ่น เป็นต้น การว่ากล่าวตักเตือนจะกระทำที่สถานีตำรวจโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจในเครื่องแบบที่มีตำแหน่งระดับสารวัตรหรือสูงกว่าขึ้นไป การว่ากล่าวตักเตือนเด็กจะต้องกระทำต่อหน้า บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง กรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้สูงอายุ ไม่สมประกอบหรือมีความอ่อนแอ การว่ากล่าวตักเตือนอาจกระทำที่บ้านของผู้กระทำความผิดต่อหน้าญาติพี่น้องหรือเพื่อนของผู้กระทำความผิด

(2) การตั้งข้อหา กรณีมีพยานหลักฐานเพียงพอตั้งข้อหา (Charge) ตาม Police and Criminal Evidence Act. 1984 มาตรา 37 (7) เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมตัวจะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบความผิดที่เขาถูกกล่าวหา ผู้ต้องหาจะได้รับการเตือนว่าเขาไม่จำเป็นต้องให้การใดๆ ที่เป็นผลร้ายแก่การต่อสู้คดีและสิ่งที่เขาให้การจะต้องบันทึกไว้เป็นพยานหลักฐาน ผู้ต้องหาจะถูกซักถามว่าเขามีคำให้การอย่างไร อีกหรือไม่ คำให้การจะต้องจดบันทึกไว้

(3) การควบคุมตัวโดยไม่มีการตั้งข้อหา กรณีพยานหลักฐานไม่เพียงพอจะตั้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา เจ้าหน้าที่จะต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาโดยไม่มีเงื่อนไข หรือกำหนดให้มาพบเจ้าหน้าที่ตำรวจในวันเวลาที่กำหนด เว้นแต่มีความจำเป็นจะควบคุมตัวไว้ที่สถานีตำรวจโดยไม่ตั้งข้อหาเพื่อรักษาหรือรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดซึ่งผู้ต้องหาถูกจับ การตรวจสอบการควบคุมตัวโดยไม่ตั้งข้อหากรณีผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวโดยไม่ตั้งข้อหา การควบคุมตัวจะต้องมีการตรวจสอบตามกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้คือ นับแต่เวลาควบคุมตัว 6 ชั่วโมง เจ้าหน้าที่ระดับผู้กำกับหรือตำแหน่งที่สูงกว่า และมีได้เกี่ยวข้องกับการสอบสวนในคดีนั้นจะทำหน้าที่ตรวจสอบ หลังจากนั้นอีก 15 ชั่วโมงภายหลังการควบคุมตัว เจ้าหน้าที่ระดับผู้กำกับซึ่งมิได้เกี่ยวข้อง กับคดีจะทำการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง การตรวจสอบในแต่ละครั้ง เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบจะต้องเห็นสมควรให้มีการควบคุมตัวต่อไป ก่อนที่จะวินิจฉัยว่าจะให้ควบคุมตัวผู้ต้องหาต่อไปหรือไม่ เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบจะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบ เว้นแต่ไม่อาจแจ้งได้ หรือแจ้งให้ที่ปรึกษาทนายความทราบถึงการตรวจสอบการควบคุมตัว และให้โอกาสที่ปรึกษาทนายความคัดค้านการควบคุมตัวต่อไป การตรวจสอบนี้อาจจะเลื่อนออกไปถ้ามีพฤติการณ์แวดล้อมในเวลาตรวจสอบครั้งหลังสุดที่ไม่เหมาะสมจะทำการตรวจสอบ เช่น ผู้ต้องหาอยู่ระหว่างการสอบสวน แต่ต้องแจ้งเหตุผลของความล่าช้าไว้ในบันทึกการควบคุมตัวและไม่มีผลกระทบต่อตรวจสอบในครั้งหลัง ระยะเวลาการควบคุมตัวในคดีซึ่งมิใช่ความผิดที่จับได้และมีลักษณะร้ายแรงมีเพียง 24 ชั่วโมง กรณีที่ผู้ต้องหาถูกปล่อยตัวเพราะครบกำหนด 24 ชั่วโมง เจ้าหน้าที่ไม่สามารถจับกุมได้อีก โดยไม่มีหมายจับสำหรับความผิดนั้น

เว้นแต่จะมีพยานหลักฐานใหม่ภายหลังจากเขาถูกปล่อยตัวไปแล้ว การควบคุมตัวโดยไม่มีการตั้งข้อหาเกินกว่า 24 ชั่วโมง จะกระทำได้นเฉพาะความผิดร้ายแรงเท่านั้น เจ้าหน้าที่ซึ่งอนุญาตให้ควบคุมตัวต่อไปได้ต้องดำเนินการสอบสวนด้วยความรวดเร็วและมีความจำเป็นที่ต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาต่อไปเพื่อเก็บและรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับความผิดหลังจากควบคุมตัวผู้ต้องหามาแล้ว 48 ชั่วโมง การควบคุมตัวโดยไม่มีตั้งข้อกล่าวหาจะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย มาตรา 41 และ มาตรา 42 มิฉะนั้นจะต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาโดยมีประกันหรือไม่มีประกัน

(4) ความผิดที่จับได้และมีลักษณะร้ายแรง ความผิดร้ายแรงบัญญัติไว้ในกฎหมายตำรวจและพยานหลักฐานทางอาญา ปี ค.ศ. 1984 ตามบัญชีความผิดในตารางที่ 5 (Police and Criminal Evidence Act 1984, Schedule 5.) ประกอบด้วย ความผิดฐานกบฏ ความผิดฐานฆ่าคนตาย ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา ความผิดฐานข่มขืน ความผิดฐานลักพาตัว เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีความผิดตามกฎหมายอื่นอีก เช่น พระราชบัญญัติค้ายาเสพติด พระราชบัญญัติป้องกันการก่อการร้าย เป็นต้น

(5) การควบคุมตัวเกินกว่า 36 ชั่วโมง ภายหลังจาก 36 ชั่วโมง นับตั้งแต่เวลาที่กำหนดไว้ ผู้ต้องหาจะถูกควบคุมตัวโดยไม่มีการตั้งข้อกล่าวหาได้เฉพาะศาลอนุญาตเท่านั้นตามกฎหมายว่าด้วยศาลมาจิสเตรท กำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องเสนอพยานหลักฐานเพื่อสนับสนุนคำร้องขอหมายจับต่อไป ดังนี้ ศาลจะต้องรับฟังข้อเท็จจริงจนเป็นที่พอใจว่า การควบคุมตัวโดยไม่มีการตั้งข้อหาผู้กระทำความผิด มีความจำเป็นแสวงหาหรือรักษาพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับความผิดที่บุคคลนั้นถูกจับหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานจากการสอบสวน และความผิดนั้นเป็นความผิดร้ายแรงที่จับได้ ตำรวจต้องขออนุญาตควบคุมตัวผู้ต้องหาก่อนครบกำหนด 36 ชั่วโมง ยกเว้นกรณีที่ทำไม่ได้ต้องเสนอต่อศาลไม่ช้ากว่า 42 ชั่วโมง นับแต่เวลาควบคุมตัวครั้งแรก ศาลมาจิสเตรทจะออกหมายควบคุมตัวต่อไปได้ไม่เกินกว่า 36 ชั่วโมง ในกรณีที่เจ้าหน้าที่มีความจำเป็นต้องใช้เวลามากกว่านี้ จะต้องยื่นคำร้องขอให้ศาลอนุญาตเพิ่มเติม แต่ศาลมาจิสเตรทไม่สามารถอนุญาตให้ควบคุมตัวผู้ต้องหารวมกันเกินกว่า 96 ชั่วโมงได้ เมื่อพ้นเวลา 96 ชั่วโมงแล้วจะต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาโดยไม่มีเงื่อนไขหรือโดยการปล่อยชั่วคราว หลังจากปล่อยผู้ต้องหาแล้ว เจ้าหน้าที่ไม่สามารถจับกุมตัวได้อีกโดยไม่มีหมายจับในความผิดเดียวกันยกเว้นมีพยานหลักฐานใหม่

(6) การสอบสวนผู้ต้องหา การสอบสวนผู้ต้องหาเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายตำรวจและพยานหลักฐานในทางอาญา ซึ่งกำหนดรายละเอียดว่าด้วยการควบคุมตัวและการสอบสวนผู้ต้องหา กฎหมายกำหนดให้ผู้ต้องหาได้รับอาหารว่างสองมื้อ และอาหารหลักหนึ่งมื้อในแต่ละวัน และได้รับอนุญาตให้พักอย่างน้อยวันละ 8 ชั่วโมง ตามประมวลการสอบสวน (C 8) และ(C 12.2) ประมวลการปฏิบัตินี้ แบ่งออกเป็น A B C D และ E

(7) การว่ากล่าวตักเตือน ประมวลการปฏิบัติ C ข้อ 101 บัญญัติว่าบุคคล ซึ่งเป็นผู้ต้องสงสัยในการกระทำความผิดต้องได้รับการเตือน (Caution) ถึงสิทธิที่จะไม่ให้การ และ คำให้การของเขาจะมีผลในการพิจารณาคดีในศาล และคำให้การในชั้นสอบสวนจะใช้เป็นพยานใน ศาลได้ ก่อนการซักถามว่าเขามีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือเป็นผู้ต้องหาในการกระทำ ความผิด การเตือนนี้จะต้องกระทำก่อนการสอบสวน ยกเว้นการสอบถาม ชื่อ นามสกุล ของบุคคล การเตือนนี้ต้องกระทำในชั้นการจับกุมและขึ้นก่อนการสอบสวน

(8) สถานที่สอบสวน ประมวลวิธีปฏิบัติ C ข้อ 11.1 บัญญัติว่าการสอบสวน จะต้องกระทำที่สถานีตำรวจเท่านั้น เว้นแต่ในกรณีฉุกเฉิน ถ้าการสอบสวนมิได้บันทึกเทป จะต้อง บันทึกคำให้การในสิ่งที่ผู้ต้องหาพูดซึ่งควรจะกระทำโดยไม่ชักช้าภายหลังการสอบสวน บันทึกจะต้อง ลงนามโดยผู้จัดทำและบุคคลซึ่งถูกสอบสวนมีโอกาสดำเนินการและแก้ไขบันทึกตาม ประมวล C ข้อ 11.5-13

(9) บทบาทที่ปรึกษากฎหมายระหว่างการสอบสวนของตำรวจ แนวทาง ปฏิบัติของสมาคมนักกฎหมาย (Law Society) กำหนดให้ที่ปรึกษากฎหมายควรคัดค้านคำถามที่ไม่ เป็นธรรม คำถามที่ไม่เกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา คำถามที่ไม่เป็นความจริง ผิด การสร้างแรงกดดัน ให้แก่ผู้ต้องหาโดยถามคำถามที่ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย การสอบสวนผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและ บุคคลที่อ่อนแอ กฎหมายบัญญัติให้ใช้ข้อบังคับที่เป็นการคุ้มครองเด็กและบุคคลที่อ่อนแอ เป็นพิเศษ

(10) การควบคุมตัวภายหลังการตั้งข้อหา เมื่อพนักงานสอบสวนเห็นว่า มี พยานหลักฐานเพียงพอที่จะฟ้องผู้ต้องหาแล้ว จะต้องส่งตัวให้เจ้าหน้าที่ควบคุมนำไปขังไว้ ถ้าคดีมีหลักฐานเพียงพอ เจ้าหน้าที่ควบคุมจะแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ ภายหลังจากการเตือน ผู้ต้องหาแล้วว่าคำให้การของเขาที่มีต่อข้อกล่าวหาเหล่านั้นจะถูกบันทึกไว้ ในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่ได้รับการ ปลดปล่อยชั่วคราวจะถูกนำตัวไปยังศาลภายในเวลาไม่ช้ากว่า 1 วัน หลังจากวันที่ถูกตั้งข้อหา และ ผู้พิพากษาจะพิจารณาว่าจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวหรือไม่ โดยใช้หลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติ การปล่อยชั่วคราว

(11) การสอบสวนต่อไป ประมวลการปฏิบัติ (C) ตามพระราชบัญญัติ ตำรวจ (Code C) ข้อ 16.5 บัญญัติว่าเมื่อผู้ต้องหาถูกตั้งข้อหาแล้ว การสอบสวนต่อไปจะกระทำมิได้ เว้นแต่การสอบสวนจะมีความจำเป็น เพื่อป้องกันหรือลดอันตรายหรือการสูญเสียของบุคคลอื่นหรือ ประชาชน เพื่อทำให้เกิดความกระจ่างในคำถามที่สอบสวนแล้วหรือคำให้การผู้ต้องหา และเพื่อ ประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่ให้ผู้ต้องหาได้แสดงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เขาได้ทราบ ภายหลังจากการตั้งข้อหาแล้ว

3.2.1.3 ค่าตอบแทนของตำรวจประเทศอังกฤษในภาพรวม

ตำรวจในประเทศอังกฤษ มีรายได้เฉลี่ยปีละประมาณ 90,900 GBP ต่อปี โดยได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนไม่น้อยกว่าปีละ 41,800-145,000 GBP และได้รับเงินเดือนสูงสุดปีละ 135,000-145,000 GBP มีช่วงระยะเวลาการเพิ่มของเงินเดือนตามอายุราชการคือ

ตารางที่ 3.5 แสดงอัตราเงินเดือนของตำรวจอังกฤษ²⁷

อายุราชการ	0 - 2	ปี	ได้รับเงินเดือน	41,800 - 47,500	GBP	ต่อปี
อายุราชการ	2 - 5	ปี	ได้รับเงินเดือน	47,500 - 63,400	GBP	ต่อปี
อายุราชการ	5 - 10	ปี	ได้รับเงินเดือน	63,400 - 93,700	GBP	ต่อปี
อายุราชการ	10 - 15	ปี	ได้รับเงินเดือน	93,700 - 114,000	GBP	ต่อปี
อายุราชการ	15 - 20	ปี	ได้รับเงินเดือน	114,000 - 125,000	GBP	ต่อปี
อายุราชการ	20 ปี ขึ้นไป		ได้รับเงินเดือน	125,000 - 135,000	GBP	ต่อปี

ภาพที่ 3.4 แสดงอัตราการเพิ่มของเงินเดือนตำรวจอังกฤษเฉลี่ยตามอายุราชการ²⁸

²⁷ Salary and Cost of Living Comparison, 'Police Officer Average Salary in United Kingdom' (Salary explorer, 20 มีนาคม 2543) <<http://www.salaryexplorer.com>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

²⁸ เพิ่งอ้าง.

3.2.2 องค์การอัยการ

สำนักงานอัยการอังกฤษก่อนปี ค.ศ. 1880 หรือก่อนมีพระราชบัญญัติการฟ้องคดีอาญา พนักงานอัยการไม่มีหน้าที่นำคดีขึ้นสู่ศาล ราษฎรต้องจัดหาทนายความของตนเองหรือเสนอคำฟ้องด้วยตนเอง ภายหลังมีการจัดตั้ง กองตำรวจขึ้น (Police Force) และตำรวจทำหน้าที่สอบสวนฟ้องคดีด้วย ในปี ค.ศ. 1880 กระทรวงมหาดไทยของอังกฤษได้แต่งตั้ง Sir John Maule เป็นอธิบดีอัยการคนแรก สำนักงานนี้สังกัดกระทรวงมหาดไทย และมีหน้าที่ดำเนินคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนบางคดีเท่านั้น เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้อง การฟ้องคดีจะอยู่ในความรับผิดชอบของที่ปรึกษากฎหมายของกระทรวงการคลัง (Solicitor of Treasury) ส่วนตำรวจมีหน้าที่ในการฟ้องคดีเป็นส่วนใหญ่จนถึงปี ค.ศ. 1886 ในปี ค.ศ. 1884 หน่วยงานการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการได้โอนไปสังกัดกระทรวงการคลัง ในปี ค.ศ. 1908 พระราชบัญญัติฟ้องคดีอาญาได้แยกบทบาทของที่ปรึกษากฎหมายของกระทรวงการคลังออกจากสำนักงานอัยการและได้มีการแต่งตั้งอธิบดีอัยการขึ้นเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด ในปี ค.ศ. 1962 คณะกรรมการเกี่ยวกับตำรวจได้เสนอให้มีการแบ่งแยกภารกิจของตำรวจ ในฐานะพนักงานสอบสวนออกจากการทำหน้าที่ฟ้องร้องด้วย รายงานนี้เสนอแนะให้หน่วยงานตำรวจมีผู้ฟ้องคดีของตนเอง โดยจัดตั้งเป็นหน่วยงานใหม่ในสำนักงานตำรวจหลายแห่ง ในขณะที่หน่วยงานตำรวจอื่นยังคงใช้สำนักงานทนายความในท้องถิ่นทำหน้าที่ฟ้องคดีอาญา ในปี ค.ศ. 1978 คณะกรรมการศึกษากฎหมายวิธีพิจารณาความทางอาญาได้เสนอรายงานการศึกษาในปี 1981 ซึ่งมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงระบบกระบวนการยุติธรรมของอังกฤษและเวลส์ดังต่อไปนี้

เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ควรทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีอาญาและสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีอาญาด้วยเพราะเจ้าหน้าที่ซึ่งทำการสอบสวนคดีไม่สามารถวินิจฉัยว่าจะฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีได้ด้วยความเป็นธรรม

หน่วยงานตำรวจหลายแห่งทั่วประเทศมีมาตรฐานการสั่งฟ้องคดีแตกต่างกัน และเจ้าหน้าที่ตำรวจปล่อยให้คดีที่มีพยานหลักฐานอ่อนขึ้นสู่ศาลจำนวนมากเป็นผลให้ศาลพิพากษายกฟ้องจำนวนมาก ในปี ค.ศ. 1981 คณะกรรมการศึกษาของรัฐบาลได้เสนอแนะให้มีการจัดตั้งหน่วยงานฟ้องคดีที่เป็นอิสระโดยเสนอเป็นร่างกฎหมาย หลังจากนั้นในปี ค.ศ. 1983 กระทรวงมหาดไทยได้จัดพิมพ์สมุดปกขาวเกี่ยวกับการจัดตั้งหน่วยงานฟ้องคดีที่เป็นอิสระขึ้นในอังกฤษและเวลส์ โดยรัฐบาลให้ความเห็นชอบในการตั้งหน่วยงานระดับชาติที่มีความเข้มแข็งในท้องถิ่นและให้หน่วยงานในท้องถิ่นรับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาเพื่อป้องกันความล่าช้า ในปี ค.ศ. 1985 รัฐสภาได้ผ่านร่างพระราชบัญญัติการฟ้องคดีอาญาและจัดตั้งสำนักงานอัยการ (Crown Prosecution Service (CPS) มีอธิบดีอัยการเป็นหัวหน้าหน่วยงานร่วมกับหน่วยงานที่ฟ้องคดีของตำรวจ²⁹ นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990

²⁹ ประธาน วัฒนาวณิชย์ (เชิงอรรถ 24) 8-47.

ถึง 1999 การพิจารณาและประเมินผลหน่วยงานอัยการทำให้สำนักงานอัยการเปลี่ยนจากหน่วยงานที่มีทั้งหมด 14 แห่ง ไปสู่หน่วยงานที่มีสำนักงานในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ 42 แห่งและหน่วยงานในท้องที่ทำงานร่วมกับหน่วยตำรวจที่มีอยู่ในพื้นที่นั้น อันเป็นการทำงานประสานกันระหว่างพนักงานอัยการกับตำรวจในท้องที่เป็นต้นมา

3.2.2.1 การจัดองค์กรอัยการ

สำนักงานอัยการอังกฤษมีอธิบดีอัยการเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีความรับผิดชอบต่อรัฐสภา อธิบดีอัยการมีผู้ช่วย เรียกว่า หัวหน้าฝ่ายบริหาร (Chief Executive) ซึ่งมีความรับผิดชอบในการบริหารงานประจำวัน ส่วนอธิบดีมีความรับผิดชอบทางด้านการฟ้องคดี พิจารณาปัญหากฎหมาย และนโยบายทางอาญา สำนักงานอัยการแบ่งพื้นที่รับผิดชอบเป็น 42 พื้นที่ ทั่วทั้งอังกฤษและเวลส์ โดยแบ่งออกเป็น 15 กลุ่มภูมิภาค ในแต่ละพื้นที่มีหัวหน้าสำนักงานอัยการซึ่งมีความรับผิดชอบในการฟ้องคดี อย่างไรก็ตามยังมีหน่วยงานที่ 43 เกิดขึ้น โดยการกำหนดของอธิบดีเพื่อทำงานให้คำปรึกษาการตั้งข้อหาแก่ตำรวจ ตลอด 24 ชั่วโมง ในปี ค.ศ. 2005 ได้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบคดีองค์กรอาชญากรรมต่อต้านการก่อการร้าย และอาชญากรรมประเภทพิเศษ หน่วยงานเหล่านี้จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการทางด้านการฟ้องคดีแก่หน่วยงาน เรียกว่า “สำนักงานองค์กรอาชญากรรมที่ร้ายแรง” (Serious Organized Crime Office) เพื่อให้การดำเนินคดีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และมีบุคคลที่มีความสามารถสูงและความชำนาญเป็นพิเศษ³⁰ ในปี ค.ศ. 2006 สำนักงานอัยการมีเจ้าหน้าที่ทั้งสิ้น 8,775 คน ใน จำนวนนี้ ร้อยละ 30 เป็นพนักงานอัยการที่มีคุณสมบัติตามกฎหมายพนักงานอัยการ และอีกร้อยละ 94 เป็นเจ้าหน้าที่สนับสนุนหรือผู้ฟ้องคดี บทบาทของสำนักงานอัยการมีหน้าที่รับผิดชอบการฟ้องคดีที่ตำรวจได้ทำการสอบสวนแล้ว และเป็นหน่วยงานหลักในการฟ้องคดีในอังกฤษและเวลส์ มีความรับผิดชอบดังนี้³¹ ให้คำแนะนำเจ้าหน้าที่ตำรวจในการฟ้องคดีที่สามารถกระทำได้ ตรวจสำนวนการสอบสวนของตำรวจ พิจารณาการตั้งข้อหาสำหรับคดีเล็กน้อยทั้งหมด การเตรียมคดีขึ้นสู่ศาล ฟ้องคดีในศาล ในเดือนมกราคม ปี ค.ศ. 2010 สำนักงานอัยการซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการฟ้องคดีได้ควบรวมกับสำนักงานฟ้องคดีของหน่วยงานสรรพากรและศุลกากร ซึ่งมีอธิบดีอัยการ (Director of Public Prosecutions (DPP)) เป็นหัวหน้า มีการปฏิบัติงานเป็นอิสระ มาควบรวมอยู่ในหน่วยงานเดียวกัน พนักงานอัยการ (Crown Prosecutor) มีผู้บังคับบัญชาสูงสุดเรียกว่า อธิบดี

³⁰ Hungerford Welch and Peter Hungerford, *Criminal Litigation and Sentencing* (Biddles Ltd Press 1998) 19.

³¹ ประธาน วัฒนาวณิชย์ (เชิงอรรถ 24) 8-47.

อัยการ (Director of Public Prosecutions) มีอัยการทั้งสิ้น 2,000 คน แบ่งออกเป็น 13 สำนักงาน หรือเขตรับผิดชอบ (CPS Area) และมีหน่วยปฏิบัติการ 111 สาขา อัยการมีอำนาจหน้าที่พิจารณาสำนวนการสอบสวนของตำรวจโดยอาศัยประมวลการปฏิบัติงานของอัยการ (Code of Crown Prosecution Services) โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณาสำนวนการสอบสวนของตำรวจคือ มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะฟ้อง มีพยานหลักฐานเชื่อถือได้ และรับฟังเป็นพยานในศาลได้ และการฟ้องคดีเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ (Public Interest)

3.2.2.2 อำนาจหน้าที่ของอัยการ

สำนักงานอัยการอังกฤษเกิดขึ้นในปี ค.ศ.1986 มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงกระบวนการทางด้านกฎหมายให้มีความรับผิดชอบในการฟ้องคดี โดยเป็นหน่วยงานอิสระของรัฐบาล ก่อนที่จะมีการจัดตั้ง สำนักงานอัยการ เจ้าหน้าที่ตำรวจและที่ปรึกษากฎหมาย (Solicitor) เป็นผู้รับผิดชอบคดี ในหน่วยงานตำรวจขนาดใหญ่จะมีสำนักงานที่ปรึกษากฎหมายทำหน้าที่รับผิดชอบคดี เมื่อจัดตั้งสำนักงานอัยการแล้วจะมีเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่ปรึกษากฎหมายในการฟ้องคดี และยังคงมีการแต่งตั้งเนติบัณฑิตอิสระฟ้องร้องคดีต่อไป

(1) การฟ้องคดีอาญา คดีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นว่า การว่ากล่าวตักเตือนไม่เหมาะสม การตั้งข้อหาบุคคลหลังจากจับกุมหรือการทำสำนวนของตำรวจแล้ว ต่อจากนั้นเป็นหน้าที่ของสำนักงานอัยการจะดำเนินการฟ้องร้องคดีต่อไป ตามกฎหมายว่าด้วยการฟ้องคดีของอัยการ (Prosecutions of Offence Act. 1985) มาตรา 3 (2) (a) พนักงานอัยการจะทำการตรวจสอบคดีและวินิจฉัยที่จะดำเนินคดีต่อไปตามข้อหาเดิมหรือเปลี่ยนแปลงข้อหาใหม่หรือไม่ดำเนินคดีต่อไปก็ได้

(2) การยุติการดำเนินคดี อธิบดีอัยการ (Director of Public Prosecutor) ซึ่งเป็นหัวหน้าหน่วยงานอัยการ (Crown Prosecution Service) สามารถยุติการดำเนินคดีในชั้นต้นเมื่อใดก็ได้ โดยออกหมายยุติการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติการฟ้องคดีอาญามาตรา 23 คดีนั้นจะได้รับการตรวจสอบโดยพนักงานอัยการซึ่งอาจวินิจฉัยว่าควรจะดำเนินคดีตามข้อหาเดิม ข้อหาใหม่ หรือยุติการดำเนินคดีโดยสิ้นเชิงเมื่อปรากฏให้เห็นว่าพยานหลักฐานที่กล่าวหาจำเลยไม่เพียงพอในกรณีที่มีคำสั่งให้ยุติการฟ้องคดีภายหลังจากกระบวนการชั้นต้นเสร็จสิ้นแล้ว พนักงานอัยการสามารถสั่งยุติกระบวนการในชั้นพิจารณาคดีโดยไม่เสนอพยานหลักฐานก็ได้ การสั่งยุติการดำเนินคดีเป็นเรื่องของพนักงานอัยการไม่จำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบจากศาลทั้งศาลมาจิสเตรทและศาลคราวน์³² อำนาจอธิบดีอัยการในการสั่งยุติการฟ้องหรือฟ้องคดีตามกฎหมายนี้อาจขัดหรือแย้งกับอำนาจของ

³² Hungerford Welch and Peter Hungerford (เชิงอรรถ 30) 27-28.

รัฐมนตรี (Attorney General) ซึ่งเป็นสมาชิกในคณะรัฐบาลและมีความรับผิดชอบต่อรัฐสภาที่จะมีคำสั่งไม่ฟ้อง (Nolle Prosequi) อำนาจนี้ทำให้รัฐมนตรีสั่งยุติการฟ้องคดีไม่ว่าในเวลาใดหลังจากที่พนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องแล้วก็ได้ แต่การใช้อำนาจนี้ปรากฏให้เห็นน้อยมากและเป็นอำนาจเด็ดขาดของรัฐมนตรี

(3) คำสั่งฟ้องของพนักงานอัยการ คำสั่งฟ้องตามประมวลการปฏิบัติของพนักงานอัยการ (Code of Conduct for Crown Prosecutors) กำหนดว่า การฟ้องคดีควรเริ่มหรือดำเนินการต่อไป ถ้ามีความเป็นไปได้ในการลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างแท้จริง หมายความว่า ศาลมักจะลงโทษจำเลยที่ถูกฟ้องมากกว่าไม่ลงโทษ ในการวินิจฉัยว่าจะสั่งฟ้องหรือไม่ ต้องเป็นไปตามการทดสอบ(test) ร้อยละ 51 พนักงานอัยการควรพิจารณาพยานหลักฐานที่รับฟังได้และน่าเชื่อถือได้ และต้องพิจารณาการต่อสู้คดีของจำเลยในการรับฟังพยานหลักฐานด้วย ความแตกต่างระหว่างคำให้การของพยานบุคคลที่มีต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจว่า พยานบุคคลมีแรงจูงใจในการกล่าวเท็จหรือไม่ พนักงานอัยการควรพิจารณาด้วยว่า การฟ้องคดีจะเป็นประโยชน์สาธารณะ เช่น การกระทำความผิดเป็นเรื่องเล็กน้อย และการดำเนินคดีนั้นศาลมักจะลงโทษปรับเป็นเงินเล็กน้อยเท่านั้น ดังนั้นพนักงานอัยการควรจะคำนึงถึงประโยชน์ของสาธารณะที่จะดำเนินคดีต่อไป ในทำนองเดียวกัน การฟ้องคดีอาจไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ แต่ถ้าจะมีผลในทางตรงกันข้ามกับสุขภาพกายและจิตของผู้เสียหายหรือผู้กระทำความผิดและประมวลวิธีปฏิบัติกำหนดไว้ว่าในความผิดที่ร้ายแรงจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ของสาธารณะด้วย บางคดีการสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการอาจมีความอ่อนไหวต่อการตรวจสอบของศาล ถ้าพนักงานอัยการมิได้ใช้ดุลพินิจตามข้อกำหนดในประมวลวิธีปฏิบัติ ตัวอย่าง “ในคดีหนึ่งมีข้อหาว่า ชาย คนหนึ่งได้มีเพศสัมพันธ์ทางทวารกับภรรยาของตน พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องโดยอ้างว่าพยานหลักฐานไม่เพียงพอ” แต่ศาลชั้นต้นเห็นว่า คำสั่งไม่ฟ้องนี้มีใช้ไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะที่จะฟ้องชายคนนี้ประมวลการปฏิบัติฯ กำหนดให้ฟ้องในคดีความผิดทางเพศร้ายแรง ซึ่งมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดได้ ดังนั้น จึงเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะที่จะฟ้องผู้กระทำความผิดในคดีนี้ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่าอำนาจในการตรวจสอบคำสั่งฟ้องของพนักงานอัยการจะต้องใช้ด้วยความระมัดระวังเฉพาะในกรณีที่คำสั่งไม่ฟ้องขัดต่อนโยบายประมวลแนวทางปฏิบัติของพนักงานอัยการหรือการไม่ปฏิบัติตามประมวลการปฏิบัติของพนักงานอัยการเท่านั้น³³ กระบวนการยุติธรรมของอังกฤษไม่มีความต่อเนื่องระหว่างกระบวนการสอบสวนของตำรวจและการฟ้องคดีของอัยการหรือนัยหนึ่งขั้นตอนทั้งสองแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด อัยการอังกฤษไม่มีอำนาจควบคุมหรือกำกับกระบวนการสอบสวนและไม่มีอำนาจให้ตำรวจสอบสวนเพิ่มเติม กฎหมายตำรวจและ

³³ เฟิงอ้าง 29.

พยานหลักฐานในคดีอาญา Police and Criminal Evidence Act.1984 บัญญัติให้ตำรวจปรึกษาหารือกับอัยการและในกรณีที่อัยการจะสั่งไม่ฟ้องจะต้องแจ้งให้ตำรวจทราบก่อน

(4) การฟ้องคดีโดยราษฎร เมื่อราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา ผู้ฟ้องจะต้องเสนอข้อเท็จจริงต่อศาล ราษฎรสามารถฟ้องผู้กระทำความผิดได้ทุกความผิด มีข้อยกเว้นเฉพาะความผิดนั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากรัฐมนตรีหรืออธิบดีอัยการเท่านั้น ทั้งนี้เพราะ มาตรา 6 (1) ของพระราชบัญญัติการฟ้องคดี ยังคงรักษาสีทธิของบุคคลที่จะดำเนินคดีอาญาได้ด้วยตนเอง ทุกประเภท ความผิดที่ต้องขอความยินยอมนี้มีไม่มากนัก เช่น ความผิดว่าด้วยการรับสินบนตามกฎหมายการทุจริตประพฤตินิยมขององค์กรของรัฐปี ค.ศ.1889 มาตรา 4 และพระราชบัญญัติป้องกันการทุจริต ค.ศ. 1906 มาตรา 2 ความผิดตามพระราชบัญญัติรักษาความลับของราชการ ค.ศ. 1911 มาตรา 8 และความผิดอื่นๆ ตามพระราชบัญญัติวัตรระเบียบ การป้องกันการก่อการร้าย เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีความผิดบางประเภทที่ต้องขอความยินยอมได้แก่ ความผิดฐานลักทรัพย์และทำให้เสียทรัพย์ของคู่สมรสซึ่งฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นผู้ต้องหา และความผิดตามกฎหมายอาญาบางประเภท ราษฎรสามารถฟ้องคดีโดยเสนอข้อเท็จจริงต่อศาล แต่ไม่มีอำนาจขอให้ศาลออกหมายจับผู้กระทำความผิด ในกรณีที่เป็นการฟ้องคดีที่ราษฎรจับได้โดยไม่มีหมายจับจะต้องส่งตัวผู้ต้องหาให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ³⁴ กฎหมายการฟ้องคดีของพนักงานอัยการ มาตรา 6 (2) ยังให้อำนาจอธิบดีอัยการเข้าดำเนินคดีอาญาใดๆ ได้ด้วย เมื่ออธิบดีอัยการสั่งให้เข้าดำเนินคดีอาญาแทน คดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องยังมีอำนาจที่จะยุติการดำเนินคดีได้มีเหตุผลอันสมควร กรณีพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยและราษฎรได้เสนอพยานหลักฐานกล่าวหาต่อจำเลยในศาลแล้ว ในคดีเดียวกันนั้น ศาลมักจะไม้ออกหมายเรียกให้ในความผิดเดียวกัน เช่น คดีที่อัยการฟ้องผู้กระทำความผิดขับรถโดยประมาททำให้คนตาย ส่วนราษฎรได้เสนอข้อเท็จจริงในการฟ้องกล่าวหาว่า ผู้กระทำความผิดขับรถชนคนตายโดยประมาทและการขับรถนั้นทำให้คนตายโดยการขับรถที่เป็นอันตรายอย่างยิ่งซึ่งผู้พิพากษาศาลมาจิสเตรทไม่ยอมออกหมายเรียกจำเลยให้ในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้อง

(5) การฟ้องคดีโดยองค์กรอื่นของรัฐ องค์กรของรัฐ เช่น หน่วยงานสรรพากร หน่วยงานศุลกากรและสรรพสามิต หรือองค์กรท้องถิ่นที่มีอำนาจฟ้องคดีด้วยตนเอง หากความผิดนั้นไม่อาจจับผู้ต้องหาได้ตามกฎหมายของตำรวจ มาตรา 24 เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐนั้นอาจจับผู้ต้องหาได้แต่เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐดังกล่าวมิใช่เจ้าหน้าที่ตำรวจ จึงเป็นการจับตามที่กฎหมายกำหนดให้ราษฎรจับได้ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐจึงต้องนำตัวผู้ถูกจับ

³⁴ เพิ่งอ้าง 30.

ไปยังสถานีตำรวจเพื่อตั้งข้อหาโดยเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมตัวดังกล่าวข้างต้น และการดำเนินคดีของหน่วยงานของรัฐกรณีนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะไม่เข้าไปดำเนินการแทนแต่อย่างใด

(6) การฟ้องคดีอาญาบางประเภท คดีอาญาบางประเภทต้องได้รับการพิจารณาโดยศาลมาจิสเตรท คดีบางประเภทนี้ต้องพิจารณาคดีต่อหน้าผู้พิพากษาและคณะลูกขุนในศาลคราวน์ เรียกว่า การพิจารณาคดีโดยการฟ้อง(Indictment) แม้ว่าคดีนั้นจะต้องพิจารณาคดีในศาลคราวน์แต่การเริ่มต้นคดีต้องกระทำในศาลมาจิสเตรท โดยมีเงื่อนไขดังนี้ คดีที่เริ่มต้นโดยการเสนอข้อเท็จจริงและมีหมายเรียกของศาลซึ่งกำหนดให้จำเลยจะต้องมายังศาลที่ออกหมายเรียกนั้น กรณีที่ผู้ต้องหาถูกจับและตั้งข้อหาโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้ต้องหาอาจได้รับการปล่อยชั่วคราว ตามมาตรา 38 ของกฎหมายตำรวจ ในคดีเช่นนี้ ผู้ต้องหาจะได้รับคำฟ้องซึ่งแจ้งให้ทราบวัน เวลา และสถานที่กำหนดไว้ในการมาศาลซึ่งเป็นศาลมาจิสเตรท หลังจากการตั้งข้อหาแล้ว หากผู้ต้องหาไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว ในชั้นตำรวจ ผู้ต้องหาจะถูกควบคุมตัวกระทั่งศาลจะพิจารณาคดี ในการพิจารณาคดีผู้พิพากษาจะวินิจฉัยว่าจะให้ปล่อยชั่วคราวหรือไม่

3.2.2.3 ค่าตอบแทนของอัยการอังกฤษในภาพรวม

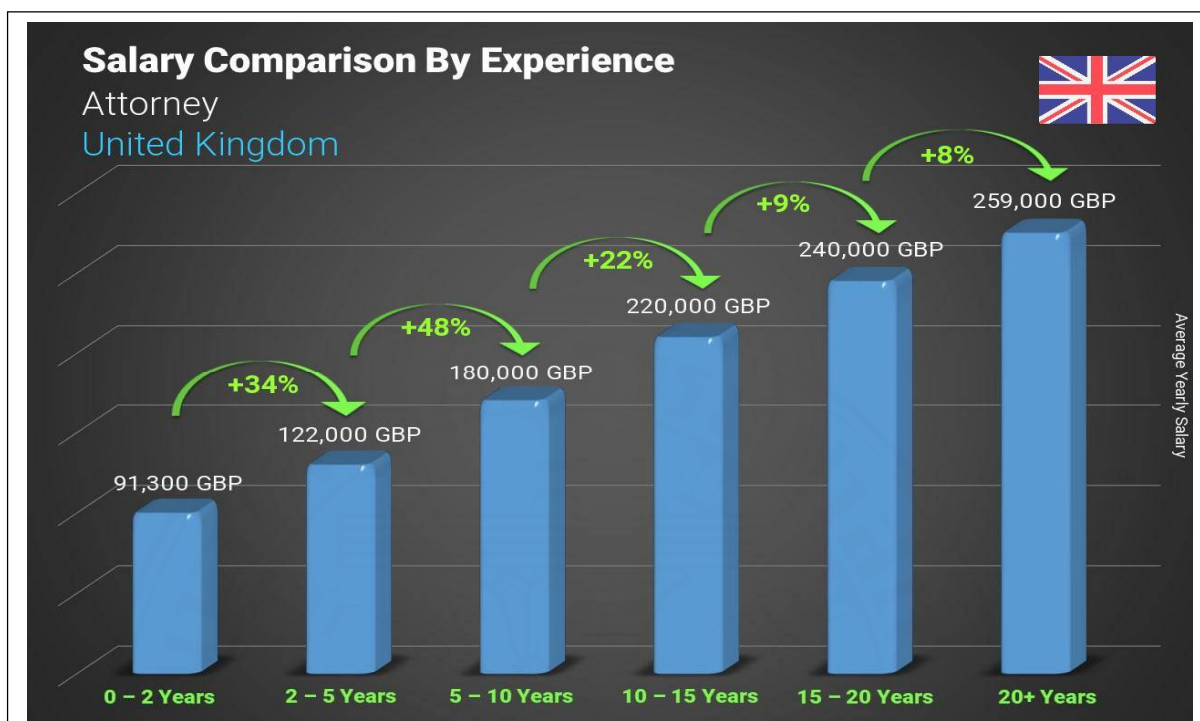
อัยการอังกฤษมีรายได้เฉลี่ยปีละประมาณ 175,000 GBP ต่อปี โดยได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนไม่น้อยกว่าปีละ 80,500-278,000 GBP และเมื่อรับราชการต่อไปเรื่อยๆจะได้รับเงินเดือนสูงสุดถึงปีละ 259,000-278,000 GBP โดยมีช่วงระยะเวลาการเพิ่มของเงินเดือนตามอายุราชการคือ

ตารางที่ 3.6 แสดงอัตราเงินเดือนของอัยการอังกฤษ³⁵

อายุราชการ	0 - 2	ปี	ได้รับเงินเดือน	80,500 - 91,300	GBP	ต่อปี
อายุราชการ	2 - 5	ปี	ได้รับเงินเดือน	91,300 - 122,000	GBP	ต่อปี
อายุราชการ	5 - 10	ปี	ได้รับเงินเดือน	122,000 - 180,000	GBP	ต่อปี
อายุราชการ	10 - 15	ปี	ได้รับเงินเดือน	180,000 - 220,000	GBP	ต่อปี
อายุราชการ	15 - 20	ปี	ได้รับเงินเดือน	220,000 - 240,000	GBP	ต่อปี
อายุราชการ	20 ปี ขึ้นไป		ได้รับเงินเดือน	240,000 - 259,000	GBP	ต่อปี

³⁵ Salary and Cost of Living Comparison, 'Attorney Average Salary in United Kingdom 2020' (Salary explorer, 20 มีนาคม 2543) <<http://www.salaryexplorer.com>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

ภาพที่ 3.5 แสดงอัตราการเพิ่มของเงินเดือนอัยการอังกฤษเฉลี่ยตามอายุราชการ³⁶

3.2.2.4 เปรียบเทียบค่าตอบแทนของตำรวจกับอัยการอังกฤษ

ตำรวจอังกฤษมีรายได้โดยเฉลี่ยปีละ 90,900 GBP ขณะที่อัยการอังกฤษมีรายได้เฉลี่ยปีละ 175,000 GBP ดังนั้นรายได้เฉลี่ยของเจ้าพนักงานตำรวจจึงคิดเป็น 51.9 % ของรายได้ของอัยการดังข้อมูลตามตารางเปรียบเทียบดังนี้

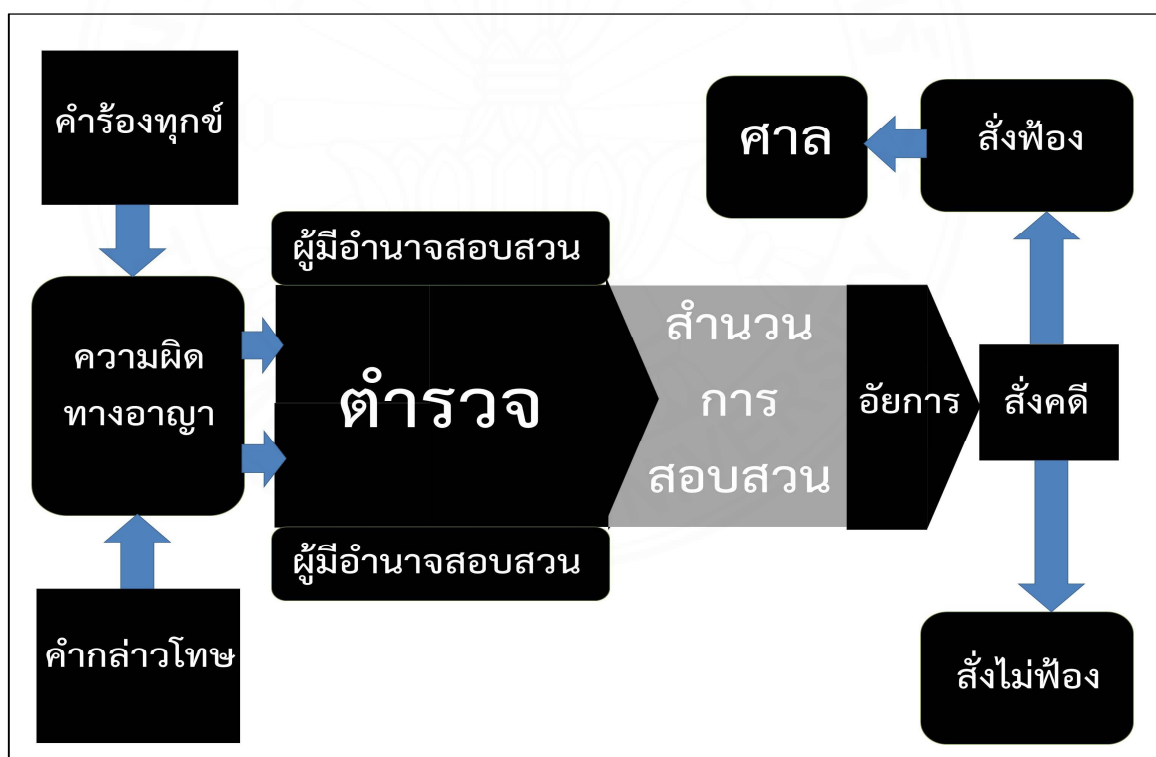
ตารางที่ 3.7 เปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยของตำรวจกับอัยการอังกฤษ ³⁷			
ประเภท	รายได้ต่อปี	หน่วย	ค่าเฉลี่ย
อัยการ	175,000	GBP	รายได้ของตำรวจ คิดเป็น 51.9 % ของรายได้ของอัยการ
ตำรวจ	90,900	GBP	

³⁶ เฟิ่งอ้าง.

³⁷ ภาพตารางและอัตราเปรียบเทียบคำนวณโดยผู้เขียน

กล่าวโดยสรุปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นก่อนฟ้องคดีในระบบการสอบสวนคดีอาญาของอังกฤษ อัยการอังกฤษไม่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา โดยอำนาจการสอบสวนคดีอาญาเป็นอำนาจหน้าที่ของตำรวจและกฎหมายให้อำนาจตำรวจรวบรวมพยานหลักฐานอย่างกว้างขวาง ตัวอย่างเช่น อำนาจบังคับโดยไม่ต้องอาศัยความยินยอม (Consent) จากผู้ต้องหาในการพิมพ์ลายนิ้วมือ (Fingerprinting) หรือเก็บสารตัวอย่าง (Intimate Samples) ตรวจพิสูจน์ในคดีที่มีโทษร้ายแรง อัยการเป็นผู้กลั่นกรองและฟ้องคดีเมื่อตำรวจสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและส่งสำนวนคดีมายังอัยการ แต่อัยการอังกฤษมีหน้าที่ให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษาแก่ตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนในการตั้งข้อหาผู้ต้องหา กระบวนการสอบสวนของอังกฤษจึงมีลักษณะตามแนวคิดการแยกกระบวนการสอบสวนออกจากอำนาจการฟ้องร้องดังภาพรวมกระบวนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศอังกฤษดังนี้

ภาพที่ 3.6 ภาพรวมระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย³⁸
(ตามแนวคิดแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้อง)

³⁸ ภาพรวมระบบสอบสวนคดีอาญาประเทศไทยของผู้เขียน

3.3 ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นประเทศต้นแบบระบบไต่สวนและมีอิทธิพลต่อประเทศที่อยู่ในระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) ทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งถือว่าเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายเช่นกัน กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของฝรั่งเศสมีลักษณะเฉพาะในเรื่องบทบาทของศาลและกระบวนการสอบสวนคดีอาญา ความเป็นระบบไต่สวนดั้งเดิม หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ การนำระบบกล่าวหามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินคดีอาญาและความสัมพันธ์ของการแบ่งประเภทความผิดกับวิธีพิจารณาคดีอาญาเป็นตัวอย่างที่เหมาะสมแก่การศึกษาเปรียบเทียบกับกระบวนการสอบสวนคดีอาญาของไทย

3.3.1 องค์การตำรวจ

3.3.1.1 การจัดองค์กรตำรวจ

ตำรวจในประเทศฝรั่งเศสมีหน่วยงานหลักคือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (La Police Nationale) และหน่วยงานทหารทำหน้าที่ตำรวจเรียกว่า กองกำลังรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (La Gendarmerie Nationale)

(1) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (La Police Nationale) ของฝรั่งเศส สังกัดกระทรวงมหาดไทย มีผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (Le Directeur Général De La Police Nationale) เป็นผู้บังคับบัญชาแต่อยู่ในบังคับบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย³⁹ สำนักงานตำรวจแห่งชาติประกอบด้วยหน่วยงานที่ทำหน้าที่อยู่ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

1. หน่วยงานกลางประกอบด้วย กองบัญชาการกลางด้านความมั่นคง สาธารณะกองบัญชาการสอบสวนกลาง กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน กองบัญชาการตรวจคนเข้าเมืองกลางและป้องกันและปราบปรามการจ้างงานที่ผิดกฎหมาย และกองบัญชาการข่าวกรอง

2. หน่วยงานปฏิบัติประกอบด้วย ฝ่ายตรวจลาดตระเวนรักษาความสงบ ฝ่ายความร่วมมือระหว่างประเทศทางเทคนิคของตำรวจ ฝ่ายคุ้มครองความปลอดภัยบุคคลสำคัญ

3. หน่วยงานภายนอกประกอบด้วย หน่วยขึ้นตรงต่อหน่วยงานกลางกับหน่วยที่ขึ้นตรงต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

³⁹ Wikipedia, 'Police nationale (France)'

<[http://fr.wikipedia.org/wiki/Police_nationale\(France\)](http://fr.wikipedia.org/wiki/Police_nationale(France))> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

4. กองบัญชาการตำรวจนครบาล (La Prefecture De Police) ประจำมหานครปารีส เป็นหน่วยงานตำรวจภายใต้การบังคับบัญชาโดยตรงของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีได้อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ด้วยเหตุนี้จึงมีตำรวจแห่งชาตินอกมหานครปารีสนิยมเรียก Police Nationale Stricto Sensu

(2) กองกำลังรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (La Gendarmerie Nationale) เป็นกองกำลังทหารสังกัดอยู่ในกระทรวงกลาโหมแต่ทำหน้าที่ตำรวจฝ่ายปกครองรักษาดินแดนของประเทศ สอดส่องดูแลกองทัพบก กองทัพเรือและการทำงานร่วมกับตำรวจฝ่ายคดี

3.3.1.2 ประเภทของตำรวจฝรั่งเศส

ตำรวจฝรั่งเศสแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ⁴⁰

(1) ตำรวจฝ่ายปกครองของฝรั่งเศส อยู่ภายใต้อำนาจการบังคับบัญชาของฝ่ายปกครอง มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น แบ่งออกเป็นสองประเภท คือ

1. ตำรวจฝ่ายปกครองทั่วไป (Police Administrative Generate) มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดกฎหมายทั่วไป

2. ตำรวจฝ่ายปกครองพิเศษ (Police Administrative Spéciale) คือตำรวจที่มีอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครองในการป้องกันมิให้มีการละเมิดกฎหมายเป็นเรื่องๆเฉพาะกรณีๆ

(2) ตำรวจฝ่ายคดี ตำรวจฝ่ายคดีอยู่ภายใต้อำนาจตุลาการและเข้ามาเกี่ยวกับในคดีต่อเมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นแล้วเทียบได้กับพนักงานสอบสวนของไทย ตำรวจฝ่ายคดี (La Police Judiciaire) แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

1. เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี (Les Officiers De Policejudiciaire) มีอำนาจตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 14 และมาตรา 17 คือ อำนาจรับคำร้องทุกข์ (Les Plaints) และคำกล่าวโทษ (Las Denonciations) สอบสวนเบื้องต้น สอบสวนความผิดอุกฤษฏ์โทษและความผิดมฆมิโทษซึ่งหน้า อำนาจควบคุมตัว อำนาจสั่งให้ผู้จับขังยานพาหนะทำการตรวจพิสูจน์เพื่อหาระดับแอลกอฮอล์ในคดีอุบัติเหตุ

2. เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดี (Les Agents De Police Judiciaire) เปรียบเสมือนผู้ช่วยของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี มีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

⁴⁰ อูทัย อาทิวา, *กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศฝรั่งเศส* (พิมพ์ครั้งที่ 3, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช 2560) 5-29.

อาญาฝรั่งเศส มาตรา 20 และมาตรา 22 คือ อำนาจลงบันทึกการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น อำนาจบันทึกคำให้การของพยาน แต่ไม่มีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องสงสัย

3.3.1.3 ตำรวจกับการสอบสวนคดีอาญา

การสอบสวนคดีอาญาของตำรวจฝรั่งเศสแบ่งเป็น

(1) การสอบสวนความผิดซึ่งหน้า (L'enquête De Flagrance หรือ L'enquête De Flagrant Délit) เป็นการสอบสวนประเภทที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีในการปฏิบัติหน้าที่และใช้มาตรการบังคับเพื่อการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความจริงมากกว่าการสอบสวนประเภทอื่น เนื่องจากเป็นความผิดที่เกิดขึ้นในระยะเวลาที่ใกล้ชิดกับการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้แต่จำกัดประเภทของความผิดเพียงเฉพาะความผิดที่ร้ายแรง คือความผิดอุกฉุกโทษและความผิดฆังฉิมโทษที่มีโทษจำคุกเท่านั้น ดังนั้นความผิดฆังฉิมโทษที่มีแต่โทษปรับและความผิดลหุโทษที่ไม่มีโทษจำคุกถือเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรงจึงไม่มีความจำเป็นต้องใช้มาตรการบังคับที่รุนแรงในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจฝ่ายคดี เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีพบหรือรับแจ้งเหตุว่ามีการกระทำความผิดซึ่งหน้าเกิดขึ้น จะต้องรีบแจ้งให้อัยการแห่งสาธารณรัฐทราบทันที และจะรีบเดินทางไปสถานที่เกิดเหตุและดำเนินการในทางที่เป็นประโยชน์แก่การสอบสวน หากอัยการแห่งสาธารณรัฐเห็นว่าเป็นประโยชน์ก็จะเดินทางไปสถานที่เกิดเหตุด้วยตนเองเพื่ออำนวยความสะดวกการปฏิบัติงาน เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีมีอำนาจใช้มาตรการทุกอย่างที่จำเป็นสำหรับการตรวจตราเก็บรักษาวัตถุหรือสิ่งของทั้งหลายที่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในการค้นหาความจริงและมีอำนาจเก็บของกลางคือวัตถุที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด อาวุธหรือเครื่องมือซึ่งใช้กระทำความผิดหรือมุ่งหมายที่จะใช้กระทำ หรือสิ่งของใดๆ ซึ่งปรากฏว่าได้มาจากการกระทำความผิด มีอำนาจกันบุคคลทุกคนให้ออกไปไกลจากสถานที่เกิดเหตุและตรวจบัตรประจำตัวประชาชนบุคคลทุกคนซึ่งอยู่ ณ ที่นั้น การสอบสวนความผิดซึ่งหน้าซึ่งของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับการได้สวนคดีซึ่งจะตามมาภายหลัง เนื่องจากการสอบสวนความผิดซึ่งหน้าของตำรวจนี้กฎหมายกำหนดระยะเวลาสำหรับการดำเนินการไว้ไม่เกินแปดวัน บุคคลอาจถูกเรียกให้มาปรากฏตัวต่อหน้าเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีเพื่อทำการสอบสวนได้กรณีเป็นมาตรการบังคับในการทำการสอบสวน ถ้าบุคคลดังกล่าวขัดขึ้น เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีจะต้องรายงานพร้อมทั้งความเห็นให้อัยการแห่งสาธารณรัฐทราบ อัยการแห่งสาธารณรัฐสามารถเรียกใช้กองกำลังสาธารณะเพื่อนำตัวบุคคลดังกล่าวมาปรากฏตัวได้ระหว่างการสอบสวนความผิดซึ่งหน้านั้นผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาไม่ได้รับสิทธิการช่วยเหลือเรื่องทนายความตราบใดที่บุคคลนั้นยังไม่ถูกควบคุมตัว ในการสอบสวนความผิดซึ่งหน้าเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีมีอำนาจ

1. การควบคุมตัว (La Garde à Vue) จะกระทำได้กับบุคคลที่มีพยานหลักฐานแสดงว่าบุคคลนั้นเข้าร่วมในการกระทำความผิดเป็นเวลา 24 ชั่วโมง และอัยการแห่งสาธารณรัฐอาจสั่งขยายได้อีก 24 ชั่วโมง แต่คดีความผิดอุกฤษฏ์โทษร้ายแรง เช่น การก่อการร้ายและการค้ายาเสพติดนั้น ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลชั้นต้น อาจสั่งขยายเวลาควบคุมตัวต่อไปได้อีกไม่เกิน 48 ชั่วโมง ส่วนการควบคุมตัวบุคคลที่ไม่ปรากฏพยานหลักฐานบ่งชี้ว่ากระทำความผิดทำได้เพียงเท่าระยะเวลาที่จำเป็นเพื่อสอบปากคำเท่านั้น

2. การจับ (Arrest) ดำรวจฝ่ายคดี ไม่ว่าจะเป็นเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีมีอำนาจทำการจับกุมตัวบุคคลผู้ต้องข้อสันนิษฐานว่ากระทำความผิดอุกฤษฏ์โทษหรือความมั่งคั่งมิโทษซึ่งหน้า

3. การสอบปากคำพยานบุคคล (Audition Des Témoins) เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีทุกนายหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีทุกนายภายใต้การควบคุมของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี มีอำนาจสอบปากคำบุคคลที่คาดว่าจะสามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดซึ่งหน้าได้

4. คัมครองพยานบุคคล (La Protection Des Ténmoins) ในคดีอาญาให้ปลอดภัย 2 ระดับ คือ การปกปิดมูลลำนาของพยานบุคคลและการปกปิดตัวพยานบุคคล

5. การสอบปากคำและการเผชิญหน้ากันทางจอภาพ (Télé-Audition et Télé-Confrontation) กรณีมีความจำเป็นในการสอบสวนหรือการไต่สวน การเผชิญหน้ากันระหว่างบุคคลหลายคนที่อยู่ในสถานที่ต่างๆอาจกระทำได้ในคราวเดียวกันโดยอาศัยวิธีการสื่อสารโทรคมนาคม ซึ่งประกันการรักษาความลับในการส่งสัญญาณ เจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีของแต่ละสถานที่ที่มีการสอบปากคำหรือการเผชิญหน้ากันทางจอภาพจะจัดทำบันทึกคำให้การไว้

(2) การสอบสวนเบื้องต้น (L'enquête Préliminaire) เป็นการสอบสวนโดยตำรวจฝ่ายคดีเช่นเดียวกับการสอบสวนความผิดซึ่งหน้าอาจเริ่มต้นโดยพนักงานอัยการเมื่อรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ แล้วส่งเรื่องให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการสอบสวนหรืออาจเป็นกรณีเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีรับแจ้งเรื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดี หรือมีคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ แล้วรายงานให้พนักงานอัยการทราบ และพนักงานอัยการมีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการสอบสวนต่อไปก็ได้ วัตถุประสงค์การสอบสวนเบื้องต้นเหมือนกับการสอบสวนความผิดซึ่งหน้า คือเพื่อกันหาพยานหลักฐานที่จำเป็นสำหรับการพิสูจน์ความจริง เป็นการสอบสวนที่มีความมุ่งหมายเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงซึ่งเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดให้แก่อัยการแห่งสาธารณรัฐ ลักษณะสำคัญของการสอบสวนเบื้องต้น มีสองประการคือ

1. เป็นการสอบสวนที่มีมาตรการบังคับน้อยกว่าการสอบสวนความผิดซึ่งหน้า กล่าวคือ การสอบสวนเบื้องต้นไม่อาจกระทำต่อบุคคลใดได้ เว้นแต่บุคคลนั้นจะให้ความยินยอมโดยชัดแจ้งหรือโดยพฤตินัย ความผิดที่อยู่ในขอบเขตของการสอบสวนเบื้องต้นนั้นมีมากกว่าการสอบสวนความผิดซึ่งหน้า เพราะความผิดทุกประเภทอยู่ในขอบเขตของการสอบสวนเบื้องต้น ไม่ว่าจะเป็นความผิดดังกล่าวจะเป็นความผิดลหุโทษ ซึ่งมีแต่เพียงโทษปรับหรือความผิดมฆิมโทษซึ่งกำหนดไว้แต่เพียงโทษปรับเท่านั้น ก็อยู่ในขอบเขตที่สามารถทำการสอบสวนเบื้องต้นได้ แตกต่างกับการสอบสวนความผิดซึ่งหน้าซึ่งกระทำได้เฉพาะความผิดอุกฤษฏ์โทษและมฆิมโทษเท่านั้น ไม่สามารถกระทำได้ในกรณีความผิดลหุโทษ ผู้ที่มีอำนาจทำการสอบสวนเบื้องต้นได้คือ เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีภายใต้การควบคุมของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีแต่เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีไม่มีอำนาจควบคุมตัวหรือการกักตัว (Retention) หรือทำคำร้อง (Réquisition) นอกจากนี้ยังการแห่งสาธารณรัฐหรืออัยการผู้ช่วยของอัยการแห่งสาธารณรัฐมีอำนาจออกคำสั่งให้เปิดการสอบสวนเบื้องต้นได้ เนื่องจากเป็นผู้มีอำนาจในการกำหนดทิศทาง กำกับดูแลการสอบสวนหรืออัยการจะสอบสวนด้วยตนเองก็ได้ ระยะเวลาของการสอบสวนเบื้องต้นกรณีอัยการแห่งสาธารณรัฐมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีทำการสอบสวนอัยการแห่งสาธารณรัฐต้องกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของการสอบสวนเบื้องต้นไว้ด้วยแต่อาจขยายออกไปได้ ถ้ามีเหตุผลอันสมควร กรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีได้เริ่มทำการสอบสวนเบื้องต้นเองต้องรายงานความก้าวหน้าของการสอบสวนเบื้องต้นให้อัยการแห่งสาธารณรัฐทราบภายในหกเดือนนับแต่วันที่เริ่มทำการสอบสวน

2. การค้นในการสอบสวนเบื้องต้นไม่อาจกระทำได้ หากไม่ได้รับความยินยอมจากบุคคลเจ้าของเคหสถานที่จะทำการค้น ความยินยอมดังกล่าวจะต้องกระทำเป็นลายลักษณ์อักษร ด้วยการเขียนของผู้มีส่วนได้เสีย หรือถ้าหากบุคคลดังกล่าวไม่อาจทำการเขียนได้ ก็จะต้องมีการบันทึกเหตุดังกล่าวไว้ในบันทึกการค้นถึงความยินยอมแต่มีข้อยกเว้นบางประการไม่ต้องอาศัยความยินยอมของเจ้าของสถานที่ในการค้นหากเป็นความผิดฐานก่อการร้าย ความผิดฐานมีอาวุธและวัตถุระเบิดรวมทั้งความผิดฐานค้ายาเสพติด⁴¹

3. การสอบปากคำในการสอบสวนเบื้องต้น มีวัตถุประสงค์เดียวกับการสอบสวนความผิดซึ่งหน้าเพื่อค้นพบพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการพิสูจน์ความจริง รูปแบบของการสอบปากคำของการสอบสวนเบื้องต้นเป็นเช่นเดียวกับการสอบปากคำพยานบุคคลผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายในการสอบปากคำของการสอบสวนความผิดซึ่งหน้า เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี

⁴¹ เพิ่งอ้าง 5-30.

ดำเนินการสอบสวนเบื้องต้นเสร็จสิ้นแล้วจะส่งผลการสอบสวนเบื้องต้นให้อัยการแห่งสาธารณรัฐเพื่อพิจารณาใช้ดุลพินิจในการฟ้องคดีอาญาต่อไป ถ้ามีการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้และพยานหลักฐานที่รวบรวมได้เพียงพอต่อการฟ้องคดีแล้วอัยการแห่งสาธารณรัฐจะพิจารณากระบวนการวิธีตามประเภทความผิด เช่น ในกรณีความผิดฆาตกรรมโทษจะสั่งให้ผู้ต้องหามาปรากฏตัวโดยทันที (La Comparution Immediate) เพื่อฟ้องคดี หรือในความผิดอุกฉกรฐโทษอาจร้องขอให้ผู้พิพากษาได้สวนเปิดการไต่สวน (L'ouverture d'une Information)

(3) การสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวน (L'instruction Préparatoire)

การสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวน เรียกว่า “การไต่สวนคดีอาญา” (L'instruction) เป็นการค้นหาข้อเท็จจริงที่จะเป็นประโยชน์ต่อศาลที่มีเขตอำนาจชั้นพิพากษาคดี การไต่สวนมีความแตกต่างจากการสอบสวนสามประการ การไต่สวนไม่จำกัดเวลา การกระทำของผู้พิพากษาไต่สวนมีความหลากหลาย การไต่สวนจะกระทำต่อเมื่อได้มีการเริ่มคดีอาญา (La Mise En Mouvement Des Poursuits) บุคคลที่อยู่ในกระบวนการไต่สวนจะมีฐานะเป็นผู้ถูกไต่สวน (Le Mis En Examen) และคู่ความฝ่ายแพ่ง

3.3.1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับอัยการ

การปฏิบัติงานของตำรวจฝ่ายคดีมีได้แยกเป็นอิสระจากหน่วยงานอื่นในกระบวนการยุติธรรม แต่มีความสัมพันธ์กับอัยการและผู้พิพากษาไต่สวนโดยถือว่าตำรวจเป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกทางอาญา มีพนักงานอัยการเป็นผู้กำกับดูแลควบคุมทิศทางการสอบสวนกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับอัยการฝรั่งเศสมีลักษณะการบังคับบัญชาในการปฏิบัติงานเป็นความสัมพันธ์ในแนวดิ่งแม้ไม่ใช่ผู้บังคับบัญชาตามโครงสร้างของหน่วยงานก็ตาม ดังจะเห็นได้จากหลักเกณฑ์ต่อไปนี้⁴²

(1) ตำรวจฝ่ายคดีปฏิบัติหน้าที่ภายใต้การอำนวยการของอัยการแห่งสาธารณรัฐตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 12 (1)

(2) ตำรวจฝ่ายคดีอยู่ภายใต้การดูแลของอธิบดีอัยการและการควบคุมของศาลไต่สวน (Chambre de L'instruction)

(3) เมื่อเปิดการไต่สวนคดีขึ้น (Information est Ouverte) ตำรวจฝ่ายคดีจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทนของศาลไต่สวนและส่งข้อมูลตามคำร้องของผู้พิพากษา

⁴² เพิ่งอ้าง 5-32.

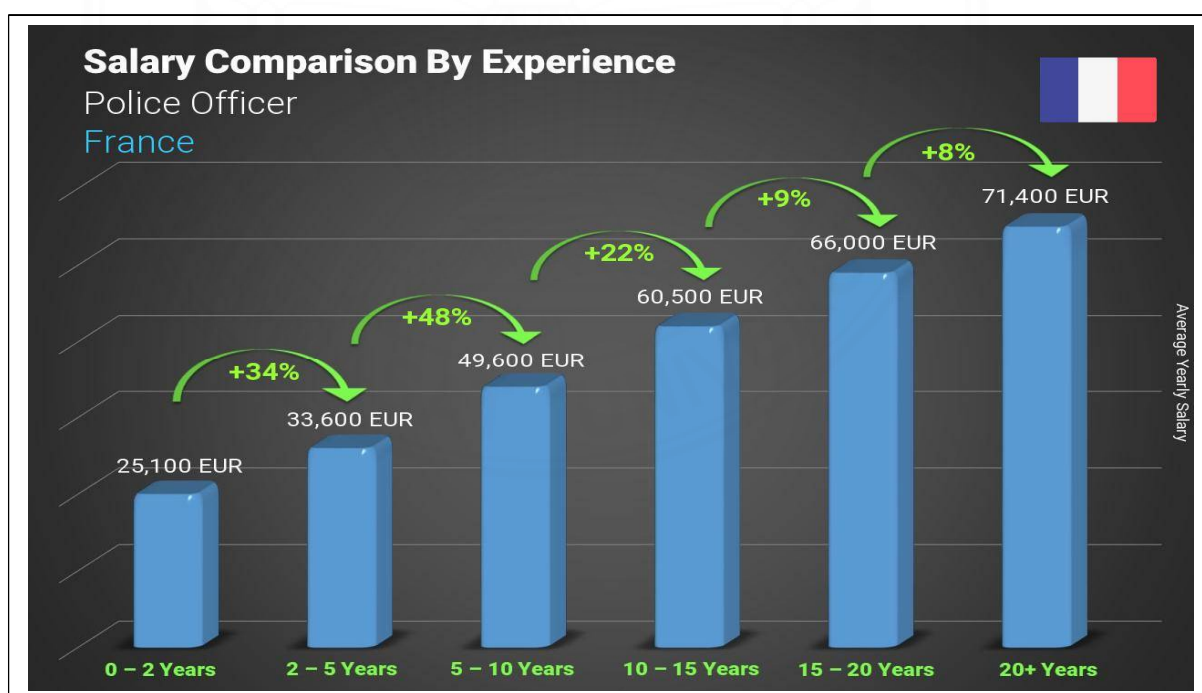
3.3.1.5 ค่าตอบแทนของตำรวจฝรั่งเศสในภาพรวม

ตำรวจในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีรายได้เฉลี่ยปีละประมาณ 48,200 EUR ต่อปี โดยได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนไม่น้อยกว่าปีละ 22,200-76,600 EUR และเมื่อรับราชการต่อไปเรื่อยๆจะได้รับเงินเดือนสูงสุดถึงปีละ 71,400-76,600 EUR โดยมีทั้งระยะเวลาการเพิ่มของเงินเดือนตามอายุราชการกล่าวคือ

ตารางที่ 3.8 แสดงอัตราเงินเดือนของตำรวจฝรั่งเศส⁴³

อายุราชการ	0 - 2	ปี	ได้รับเงินเดือน	22,200 - 25,100	EUR	ต่อปี
อายุราชการ	2 - 5	ปี	ได้รับเงินเดือน	25,100 - 33,600	EUR	ต่อปี
อายุราชการ	5 - 10	ปี	ได้รับเงินเดือน	33,600 - 49,600	EUR	ต่อปี
อายุราชการ	10 - 15	ปี	ได้รับเงินเดือน	49,600 - 60,500	EUR	ต่อปี
อายุราชการ	15 - 20	ปี	ได้รับเงินเดือน	60,500 - 66,000	EUR	ต่อปี
อายุราชการ	20 ปี ขึ้นไป		ได้รับเงินเดือน	66,000 - 71,400	EUR	ต่อปี

ภาพที่ 3.7 แสดงอัตราการเพิ่มของเงินเดือนตำรวจฝรั่งเศสเฉลี่ยตามอายุราชการ⁴⁴

⁴³ Salary and Cost of Living Comparison, 'Police Officer Average Salary in France' (Salary explorer, 20 มีนาคม 2543) <<http://www.salaryexplorer.com>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

⁴⁴ เพิ่งอ้าง.

3.3.2 องค์การอัยการ

อัยการฝรั่งเศสเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนและฟ้องร้องคดี อัยการแต่ละคนทำงานในนามของส่วนรวมทั้งหมดอัยการคนหนึ่งจึงสามารถดำเนินการแทนอัยการอีกคนหนึ่งได้ แม้ในชั้นพิจารณาพิพากษาอรรถคดีและอัยการอยู่ในฐานะที่ไม่อาจถูกร้องคัดค้านให้ถอนตัวจากการดำเนินคดีได้แม้สถานะของอัยการจะอยู่ในฐานะของผู้ได้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นแต่อัยการก็ยังมีฐานะเป็นผู้เป็นหลักประกันเสรีภาพส่วนบุคคลอยู่เช่นเดียวกับผู้พิพากษาหรือตุลาการนั้น

3.2.2.1 การจัดองค์กรอัยการ

(1) **อธิบดีอัยการประจำศาลฎีกา** (Procureur Général Auprès de La Cour de Cassation) ศาลฎีกาฝรั่งเศสพิจารณา ไม่รับพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงแต่จะพิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น อธิบดีอัยการประจำศาลฎีกาฝรั่งเศสจึงไม่มีบทบาทเกี่ยวกับการเริ่มต้นในการดำเนินคดีอาญาของอัยการ ผู้มีอำนาจบริหารงานทางคดีและบังคับบัญชาอัยการคือ อธิบดีอัยการประจำศาลอุทธรณ์ (Procureur Général Auprès de La Cour D'appel) และอัยการแห่งสาธารณรัฐ (Procureur de La République) อธิบดีอัยการประจำศาลฎีกาเป็นตัวแทนดำเนินคดีชั้นศาลฎีกา กำกับดูแลบังคับใช้กฎหมายและเป็นประธานคณะทำงานของคณะกรรมการตุลาการในส่วนอัยการทำหน้าที่พิจารณาข้อร้องเรียนทางวินัยของอัยการ ตำแหน่งอธิบดีอัยการประจำศาลฎีกาเป็นตำแหน่งสูงสุดของอัยการฝรั่งเศสและเนื่องจากอัยการฝรั่งเศสมีสถานะเป็นตุลาการด้วยจึงสามารถโอนสับเปลี่ยนจากตำแหน่งสูงสุดของอัยการไปดำรงตำแหน่งประธานศาลฎีกาของฝรั่งเศสซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุดของศาลได้

(2) **อธิบดีอัยการประจำศาลอุทธรณ์** (Procureur Général Auprès de La Cour D'appel) อธิบดีอัยการประจำศาลอุทธรณ์เป็นตัวแทนของอัยการประจำศาลอุทธรณ์อัยการประจำศาลได้สวนชั้นอุทธรณ์ และอัยการประจำศาลมัชฌิมโทซ อธิบดีอัยการประจำศาลอุทธรณ์จะรับคำสั่งและนโยบายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและออกคำสั่งให้อัยการภายในเขตอำนาจของตนนำไปปฏิบัติ อธิบดีอัยการประจำศาลอุทธรณ์มีอำนาจหน้าที่ไปศาล ยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำวินิจฉัยของศาลที่อยู่ในเขตอำนาจตนและรับผิดชอบงานด้านบริหารร่วมกับประธานศาลอุทธรณ์ ได้แก่ ดูแลให้มีการดำเนินงานที่ดีของศาล ออกคำสั่งด้านค่าใช้จ่ายของศาลในลำดับที่สองรองจากประธานศาลอุทธรณ์ พิจารณาความชอบและลงโทษเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี กำกับดูแลเจ้าพนักงานของศาล ได้แก่ จำศาล เจ้าพนักงานโนตารีพบลิก เจ้าพนักงานศาลซึ่งเป็นตัวแทนคู่ความในศาลอุทธรณ์ เจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาด

(3) **อัยการแห่งสาธารณรัฐ** อัยการแห่งสาธารณรัฐประกอบด้วยอัยการผู้ช่วยประจำศาล อัยการแห่งสาธารณรัฐมีอำนาจเฉพาะตัวที่สำคัญคือการฟ้องคดีอาญาการปฏิบัติ

ภารกิจดังกล่าวอัยการแห่งสาธารณรัฐอาจดำเนินการด้วยตนเองหรือให้มีการสืบสวนสอบสวน แสวงหาพยานหลักฐานก่อนการฟ้องคดีกรณีนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้อัยการแห่งสาธารณรัฐมีฐานะเช่นเดียวกับเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี เมื่ออัยการแห่งสาธารณรัฐเห็นว่าการกระทำที่เข้าสู่การพิจารณาขององค์กรประกอบความผิดครบถ้วนและรู้ตัวผู้กระทำความผิด อัยการแห่งสาธารณรัฐจะใช้ดุลพินิจพิจารณาว่าสมควรที่จะฟ้องคดีหรือจะใช้มาตรการในการเบี่ยงเบนคดีหรือยุติการดำเนินคดีเมื่อเห็นว่ามีความผิดที่สมควรจากพฤติการณ์กระทำความผิดหรือไม่ กรณีผู้ต้องหา ยอมรับว่าเป็นผู้กระทำความผิดอัยการแห่งสาธารณรัฐมีอำนาจยื่นข้อเสนอการลงโทษรวมทั้งโทษจำคุกแก่ผู้ต้องหาแต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้พิพากษา

3.2.2.2 การควบคุมและดุลพินิจอัยการ อัยการฝรั่งเศสมีอำนาจควบคุมกำกับดูแลการสอบสวนคดีอาญาหรือทำการสอบสวนด้วยตนเอง จึงจำเป็นต้องมีระบบควบคุมการใช้อำนาจของอัยการให้อยู่ในกรอบในทางสุจริต⁴⁵

(1) **การควบคุมดุลพินิจภายในองค์กร** อัยการอยู่ภายใต้การอำนวยการและการควบคุมบังคับบัญชาอัยการตามลำดับชั้นภายใต้กำกับดูแลของรัฐมนตรีกว่าการกระทรวงยุติธรรม

(2) **การควบคุมดุลพินิจโดยฝ่ายบริหารผ่านนโยบายทางอาญา** ประเทศฝรั่งเศสถือว่ารัฐมนตรีกว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินการตามนโยบายทางอาญา และการดำเนินการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของรัฐบาล รัฐมนตรีกว่าการกระทรวงยุติธรรมจะกำกับดูแลความประสานสอดคล้องของการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลทั่วสาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยมอบหมายคำสั่งทั่วไปในการดำเนินคดีอาญาให้กับอัยการเหตุเพราะการดำเนินคดีของอัยการมีลักษณะของ “กึ่งบริหาร กึ่งยุติธรรม” (Quasi-judicial Organization) มีองค์กรที่มีความเป็นอิสระเต็มที่ (Absolute Independence) อย่างองค์กรศาล

(3) **ดุลพินิจในการดำเนินคดีของอัยการ**⁴⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศส ค.ศ. 1958 มาตรา 40 ให้อำนาจแก่พนักงานอัยการฝรั่งเศสมีหน้าที่ในการจัดการกับคำร้องทุกข์ดังนี้ “พนักงานอัยการรับคำร้องทุกข์และคำกล่าวโทษและพิจารณาว่าจะดำเนินการอย่างไรกับคำร้องทุกข์และคำกล่าวโทษนั้นต่อไป” บทบัญญัติดังกล่าวจึงกล่าวได้ว่าอัยการฝรั่งเศสสังกัดตามระบบการสังกัดโดยใช้ดุลพินิจ การสังกัดโดยใช้ดุลพินิจมีความยืดหยุ่นสามารถแก้ปัญหาคดีล้นศาลได้แต่มีข้อเสียคือเสี่ยงต่อการใช้อำนาจตามอำเภอใจก่อให้เกิดความไม่เสมอภาค กรณีมีการกระทำความผิดฐานเดียวกัน ดุลพินิจของอัยการฝรั่งเศสไม่ได้จำกัดแต่เฉพาะในการสั่งฟ้อง

⁴⁵ อูทัย อาทิเวช (เชิงอรรถ 39) 5-41.

⁴⁶ เพิ่งอ้าง 43.

หรือยุติคดีเท่านั้น แต่ยังมีดุลพินิจเลือกศาลที่จะฟ้องคดีได้ด้วยกล่าวคืออัยการอาจใช้ดุลพินิจฟ้องผู้กระทำความผิดอุกฤษฏ์โทษบางคดีต่อศาลมัชฌิมโทษได้ด้วยเพื่อหลีกเลี่ยงการส่งคดีไปให้ผู้พิพากษาไต่สวนเรียกว่า “Correctionnalisation Judiciaire” ซึ่งเป็นวิธีการที่อัยการใช้ดุลพินิจลดความร้ายแรงของข้อหาในคดีความผิดอุกฤษฏ์โทษเป็นข้อหาความผิดมัชฌิมโทษเพื่อฟ้องต่อศาลมัชฌิมโทษได้ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับมาตรการต่อรองคำรับสารภาพ (Plea Bargaining) ในระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา

(4) มาตรการทางเลือกในการดำเนินคดีอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสให้อำนาจอัยการควบคุมและกำกับดูแลการสอบสวนและใช้ดุลพินิจในสั่งยุติคดี (Classements Sans Suite) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการข้อพิพาททางอาญาเพื่อยุติคดีแบ่งเป็นสองประเภทคือ

1. คดีที่อัยการใช้ดุลพินิจอย่างแท้จริงในการสั่งยุติคดีเนื่องจากเห็นว่าการดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาไม่มีประโยชน์หรือมีเหตุที่ไม่สมควรดำเนินคดีกับผู้ต้องหา เช่น ผู้ร้องทุกข์ถอนคำร้องทุกข์ สภาพจิตของผู้ต้องหาไม่ปกติผู้เสียหายมีส่วนร่วมรับผิดชอบในความผิดที่เกิดขึ้น ผู้เสียหายไม่สนใจคดีอีกต่อไป หรือความผิดที่เกิดขึ้นมีความเสียหายหรือผลกระทบต่อสังคมน้อยมาก เป็นต้น

2. คดีที่มีการใช้มาตรการเบี่ยงเบนจากการฟ้องคดี อัยการจะใช้ดุลพินิจสั่งยุติคดีภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดให้ผู้กระทำผิดบางประการ มาตรการเบี่ยงเบนการฟ้องคดีที่ใช้ในกฎหมายฝรั่งเศสขณะนี้มียุสองมาตรการ คือ การไกล่เกลี่ยทางอาญา (Médiation Pénale) และความตกลงทางอาญา (Composition Pénale)

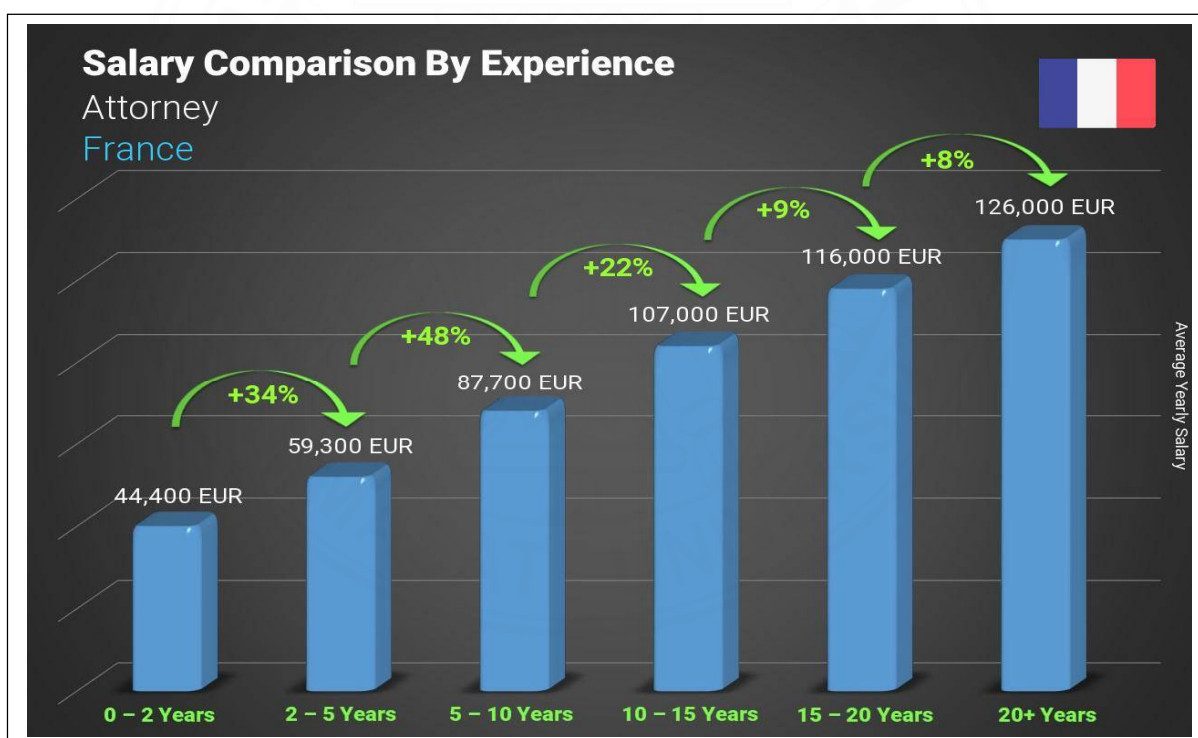
3.2.2.3 ค่าตอบแทนของอัยการประเทศฝรั่งเศสในภาพรวม

อัยการในประเทศฝรั่งเศสมีรายได้เฉลี่ยปีละประมาณ 85,100 EUR ต่อปี โดยได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนไม่น้อยกว่าปีละ 39,100-135,000 EUR และเมื่อรับราชการต่อไปเรื่อยๆจะได้รับเงินเดือนสูงสุดถึงปีละ 126,000-135,000 EUR โดยมีห้วงระยะเวลาการเพิ่มของเงินเดือนตามอายุราชการกล่าวคือ

ตารางที่ 3.9 แสดงอัตราเงินเดือนของอัยการฝรั่งเศส⁴⁷

อายุราชการ	0 - 2	ปี	ได้รับเงินเดือน	39,100 – 44,400	EUR	ต่อปี
อายุราชการ	2 - 5	ปี	ได้รับเงินเดือน	44,400 – 59,300	EUR	ต่อปี
อายุราชการ	5 – 10	ปี	ได้รับเงินเดือน	59,300 – 87,700	EUR	ต่อปี
อายุราชการ	10 – 15	ปี	ได้รับเงินเดือน	87,700 – 107,000	EUR	ต่อปี
อายุราชการ	15 – 20	ปี	ได้รับเงินเดือน	107,000 – 116,000	EUR	ต่อปี
อายุราชการ	20 ปี ขึ้นไป		ได้รับเงินเดือน	116,000 – 126,000	EUR	ต่อปี

ภาพที่ 3.8 แสดงอัตราการเพิ่มของเงินเดือนอัยการฝรั่งเศสเฉลี่ยตามอายุราชการ⁴⁸

⁴⁷ Salary and Cost of Living Comparison, 'Attorney Average Salary in France 2020' (Salary explorer, 20 มีนาคม 2543) <<http://www.salaryexplorer.com>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

⁴⁸ เพิ่งอ้าง.

3.2.2.4 เปรียบเทียบค่าตอบแทนของตำรวจกับอัยการฝรั่งเศส

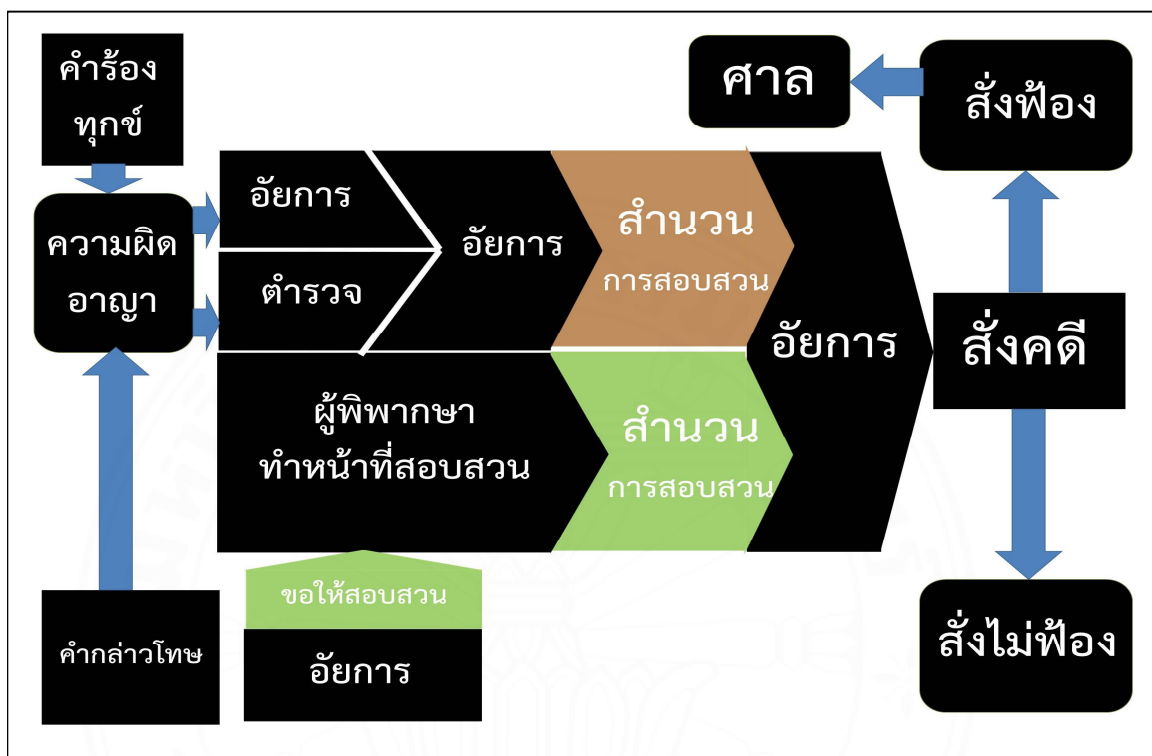
ตำรวจฝรั่งเศสมีรายได้โดยเฉลี่ยปีละ 48,200 EUR ขณะที่อัยการฝรั่งเศสมีรายได้เฉลี่ยปีละ 85,100 EUR ดังนั้นรายได้เฉลี่ยของตำรวจจึงคิดเป็น 56.6 % ของรายได้ของอัยการ

ตารางที่ 3.10 เปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยของตำรวจกับอัยการฝรั่งเศส ⁴⁹			
ประเภท	รายได้ต่อปี	หน่วย	ค่าเฉลี่ย
อัยการ	85,100	EUR	รายได้ของตำรวจ คิดเป็น 56.6 % ของรายได้ของอัยการ
ตำรวจ	48,200	EUR	

กล่าวโดยสรุปกระบวนการสอบสวนคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องของสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีลักษณะสำคัญคือ สาธารณรัฐฝรั่งเศสใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก องค์ประกอบสำคัญของรัฐ 3 องค์ประกอบ คือ ตำรวจฝ่ายคดีและอัยการอยู่ในอำนาจฝ่ายบริหารและผู้พิพากษาได้ส่วนทำหน้าที่สอบสวนอันเป็นองค์กรฝ่ายตุลาการมีบทบาทอำนาจหน้าที่ร่วมกันในการค้นหาและตรวจสอบความจริงในคดีอาญาการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรทั้งสามดังกล่าวมีลักษณะเชื่อมโยงประสานการปฏิบัติกัน (Co-ordination) อย่างใกล้ชิดมีระบบควบคุมตรวจสอบชัดเจนและการสอบสวนทั้งหมดอยู่ภายใต้การกำกับดูแลอำนาจการของอัยการ การดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องของสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีเอกภาพในการสอบสวนและฟ้องร้องเนื่องจากโครงสร้างอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันทำให้กระบวนการสอบสวนฟ้องร้องเป็นอำนาจเดียวกันไม่แยกออกจากกัน และอัยการสาธารณรัฐฝรั่งเศสทำหน้าที่ดำเนินคดีอาญาในนามของรัฐ รับผิดชอบการสอบสวนฟ้องร้องทุกขั้นตอน แม้อัยการจะไม่ได้เป็นผู้สอบสวนด้วยตนเองในทุกคดีโดยอาจมอบหมายให้ตำรวจฝ่ายคดีหรือร้องขอต่อผู้พิพากษาได้ส่วนให้ทำการสอบสวนก็ตามแต่การสอบสวนทั้งหลายเหล่านี้ล้วนอยู่ในความรับผิดชอบของอัยการ กล่าวได้ว่ากระบวนการสอบสวนและฟ้องร้องคดีอาญาของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นกระบวนการเดียวกันดังภาพกระบวนการสอบสวนที่ผู้เขียนได้แสดงไว้

⁴⁹ ภาพตารางและอัตราเปรียบเทียบคำนวณโดยผู้เขียน

ภาพที่ 3.9 โครงสร้างระบบสอบสวนคดีอาญาของฝรั่งเศส⁵⁰
(เป็นไปตามแนวคิดอำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกัน)

3.4 ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเยอรมันเป็นการผสมผสานระหว่างหลักการของกระบวนการพิจารณาคดีแบบไต่สวนกับกระบวนการพิจารณาแบบกล่าวหา ศาลทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนแต่ยังคงลักษณะของกระบวนการพิจารณาคดีแบบไต่สวน หลังจากมีการยื่นคำฟ้องแล้ว ผู้พิพากษาจะเป็นผู้มีบทบาทหลักในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี ไม่ว่าจะเป็นในชั้นไต่สวนมูลฟ้องหรือในชั้นพิจารณาพิพากษา ผู้พิพากษาไม่ได้ทำหน้าที่แต่เพียงการซักถามพยานแต่จะทำหน้าที่ในการค้นหาพยานหลักฐานที่จะนำไปสู่การลงโทษจำเลยหรือยกฟ้อง โจทก์ด้วยตนเองเป็นไปตามหลักการตรวจสอบ (Der Ermittlungsgrundsatz)

⁵⁰ ภาพรวมระบบสอบสวนคดีอาญาประเทศฝรั่งเศสของผู้เขียน

3.4.1 องค์การตำรวจ

3.4.1.1 โครงสร้างองค์การตำรวจ⁵¹

โครงสร้างองค์การตำรวจเยอรมันแบ่งออกเป็นส่วนของมลรัฐ สหพันธรัฐ และระหว่างประเทศ

(1) **ตำรวจมลรัฐ** ตามมาตรา 30 กฎหมายรัฐธรรมนูญเยอรมัน กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งองค์กรเป็นเรื่องของแต่ละมลรัฐโดยตำรวจอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของกระทรวงมหาดไทย

(2) **ตำรวจสหพันธรัฐ** สหพันธรัฐมีองค์กรตำรวจเป็นของตนเองแบ่งเป็นองค์กรตำรวจของสหพันธรัฐที่ทำหน้าที่ในการปราบปรามอาชญากรรม (Das Bundeskriminalamt) องค์กรตำรวจของสหพันธรัฐที่ทำหน้าที่ปกป้องรัฐธรรมนูญสหพันธรัฐ และองค์กรตำรวจของสหพันธรัฐทำหน้าที่ตำรวจตามแนวเขตชายแดน

3.4.1.2 หน้าที่การสืบสวนสอบสวน

ในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาตำรวจจะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยอัยการ แต่โครงสร้างองค์การตำรวจไม่ได้อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของอัยการแต่อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยของมลรัฐ การปฏิบัติหน้าที่กฎหมายกำหนดให้ตำรวจอยู่ในส่วนขององค์กรอัยการซึ่งต้องแยกความแตกต่างระหว่างตำรวจในฐานะผู้ช่วยอัยการ (Die Hilfsbeamten Der Staatsanwaltschaft) มีอำนาจใช้มาตรการบังคับเป็นพิเศษต่างจากเจ้าตำรวจทั่วไป ตำรวจคนใดเป็นเจ้าพนักงานผู้ช่วยอัยการเป็นไปตามกฎหมายภายในของแต่ละมลรัฐ

(1) **การสืบสวนสอบสวน**⁵² ตำรวจต้องเริ่มทำการสืบสวนสอบสวนด้วยตนเองหากว่ารู้ถึงการกระทำความผิดอาญา จากนั้นต้องส่งมอบผลการสืบสวนสอบสวนให้แก่อัยการทันที อำนาจการควบคุมกระบวนการพิจารณาในชั้นสืบสวนสอบสวนยังคงอยู่ที่อัยการ

(2) **การสอบคำให้การ** ถือว่าเป็นภารกิจอีกประการหนึ่งของตำรวจในชั้นสืบสวนสอบสวน

(3) **การค้นในชั้นสืบสวนสอบสวน**⁵³ เป็นอีกมาตรการหนึ่งที่เจ้าพนักงานตำรวจใช้ในการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิด การค้นบัญชีได้ไว้ในหมวด 8 เล่ม 1 ประมวล

⁵¹ สรุสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, *กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน* (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2559) 6-11.

⁵² เพิ่งอ้าง 13-16.

⁵³ สรุสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, ‘การค้นตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน’ (2549) 2 ดุลพาห 194, 207.

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยในหมวดดังกล่าวบัญญัติเรื่องการยึดทรัพย์ (Beschlagnahme) และมาตรการบังคับอื่นๆ บางประการไว้ด้วย การค้นตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีหลายกรณีด้วยกัน เช่น การค้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะเป็นการยืนยันตัวบุคคล การค้นเพื่อหาพยานหลักฐานและร่องรอยการกระทำความผิด

(4) การออกหมายค้นเป็นอำนาจของผู้พิพากษา เมื่อมีคำร้องของอัยการ เท่านั้นผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่ในการออกหมายค้นชั้นสืบสวนสอบสวนคือผู้พิพากษาในศาลแขวงในท้องที่ที่ทำการตรวจค้น กรณีความผิดอาญาที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร (In Staatsschutzsachen) คือผู้พิพากษาในศาลสูงสุดแห่งมลรัฐ (OLG) และผู้พิพากษาในศาลสูงสุดแห่งสหพันธ์รัฐ (BGH)

(5) การสืบสวนสอบสวนอยู่ในความรับผิดชอบของอัยการเป็นหลัก แต่อัยการอาจจะมอบหมายหน้าที่การสืบสวนสอบสวนบางประการให้แก่ตำรวจ ทางปฏิบัติกระบวนการพิจารณาในชั้นสืบสวนสอบสวนกลับมาอยู่ในความรับผิดชอบของตำรวจเกือบทั้งหมด บ่อยครั้งที่ตำรวจทำการสืบสวนสอบสวนด้วยตนเองตั้งแต่ต้นและหลังจากที่ดำเนินการสืบสวนสอบสวนเสร็จแล้วจะส่งสำนวนการสืบสวนสอบสวนไปยังอัยการโดยอัยการจะทำหน้าที่พิจารณาสำนวนการสืบสวนสอบสวนแล้วมีคำสั่งให้ยุติกระบวนการพิจารณาคดีหรือสั่งฟ้องเท่านั้น อัยการมีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีด้วยตนเอง แต่กรณีมีข้อสงสัยว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นตำรวจไม่จำเป็นต้องรอให้อัยการสั่งให้ทำการสืบสวนสอบสวนคดีแต่สามารถเริ่มต้นสืบสวนสอบสวนคดีได้ด้วยตนเอง

(6) หน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีอาญาและภารกิจในด้านการป้องกันการกระทำความผิด กฎหมายว่าด้วยเจ้าพนักงานตำรวจและความปลอดภัย (Polizei - und Sicherheitsgesetzes) ของแต่ละมลรัฐก็จะให้อำนาจตำรวจส่วนนี้ไว้ การปฏิบัติหน้าที่ปราบปรามการกระทำความผิด อำนาจของตำรวจเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

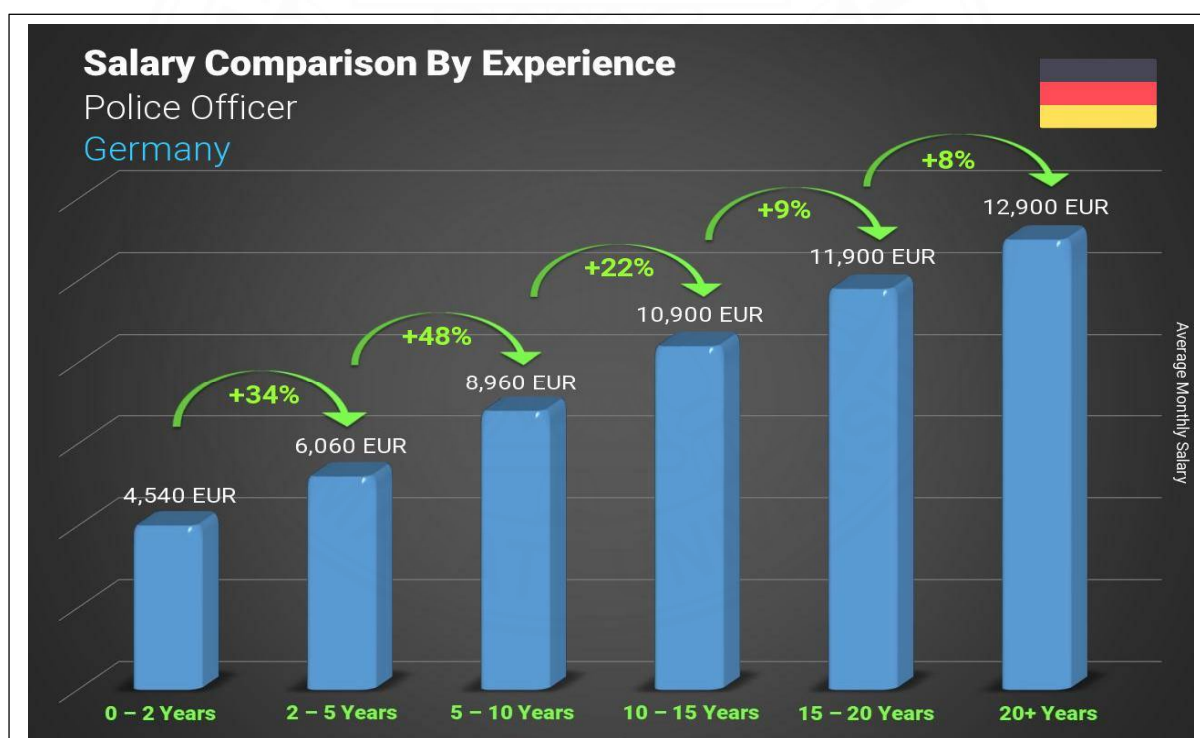
3.4.1.3 ค่าตอบแทนของตำรวจเยอรมันในภาพรวม

ตำรวจในประเทศเยอรมันมีรายได้เฉลี่ยเดือนละประมาณ 8,960 EUR ต่อเดือน โดยได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนไม่น้อยกว่าเดือนละ 4,000-13,800 EUR และเมื่อรับราชการต่อไปจะได้รับเงินเดือนสูงสุดเดือนละ 12,900 - 13,800 EUR มีห้วงระยะเวลาการเพิ่มของเงินเดือนตามอายุราชการคือ

ตารางที่ 3.11 แสดงอัตราเงินเดือนของตำรวจเยอรมนี⁵⁴

อายุราชการ	0 - 2	ปี	ได้รับเงินเดือน	4,000 - 4,540	EUR	ต่อเดือน
อายุราชการ	2 - 5	ปี	ได้รับเงินเดือน	4,540 - 6,060	EUR	ต่อเดือน
อายุราชการ	5 - 10	ปี	ได้รับเงินเดือน	6,060 - 8,960	EUR	ต่อเดือน
อายุราชการ	10 - 15	ปี	ได้รับเงินเดือน	8,960 - 10,900	EUR	ต่อเดือน
อายุราชการ	15 - 20	ปี	ได้รับเงินเดือน	10,900 - 11,900	EUR	ต่อเดือน
อายุราชการ	20 ปี ขึ้นไป		ได้รับเงินเดือน	11,900 - 12,900	EUR	ต่อเดือน

ภาพที่ 3.10 แสดงอัตราการเพิ่มของเงินเดือนตำรวจเยอรมันเฉลี่ยตามอายุราชการ⁵⁵

⁵⁴ Salary and Cost of Living Comparison, 'Police Officer Average Salary in Germany'
(Salary explorer, 20 มีนาคม 2563) <<http://www.salaryexplorer.com>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

⁵⁵ เพิ่งอ้าง.

3.4.2 องค์การอัยการ⁵⁶

องค์การอัยการเป็นส่วนราชการที่มีหน้าที่ในการดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญาเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ เป็นส่วนราชการการยุติธรรมที่มีการจัดโครงสร้างการบังคับบัญชาตามลำดับชั้น อัยการต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาและอัยการแต่ละคนปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นตัวแทนของหัวหน้าพนักงานอัยการ อัยการสูงสุดแห่งสหพันธ์รัฐ (Den Generalbundesanwalt) เป็นผู้ใช้อำนาจขององค์การอัยการและอัยการสูงสุดแห่งสหพันธ์รัฐอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมของสหพันธ์รัฐ (Bundesjustizminister) สามารถสั่งงานแก่อัยการที่ประจำอยู่ที่ศาลแห่งสหพันธ์รัฐ อัยการสูงสุดแห่งสหพันธ์รัฐมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการฟ้องร้องความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร (Staatschutzdelikten) และความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย บางกรณีอัยการสูงสุดแห่งสหพันธ์รัฐสามารถส่งมอบคดีให้แก่อัยการแห่งมลรัฐ (Landesstaat-Sanwaltschaft) ดำเนินคดีที่ศาลสูงสุดแห่งมลรัฐได้ เพราะโครงสร้างขององค์การอัยการเป็นเรื่องของแต่ละมลรัฐ แต่อัยการของสหพันธ์รัฐ (Die Bundesanwaltschaft) ไม่ถือว่าเป็นผู้บังคับบัญชาของอัยการประจำมลรัฐ ผู้บังคับบัญชาของอัยการสูงสุดแห่งมลรัฐ คือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมแห่งมลรัฐนั้น อัยการสูงสุดแห่งมลรัฐเป็นหัวหน้าของอัยการที่ประจำอยู่ที่ศาลแห่งมลรัฐที่อยู่ภายในเขตอำนาจของตน อัยการสูงสุดแห่งมลรัฐสามารถให้คำแนะนำแก่อัยการทุกคนที่ปฏิบัติหน้าที่ในศาลแห่งมลรัฐที่อยู่ในเขตอำนาจของตน

3.4.2.1 อำนาจหน้าที่ของอัยการ⁵⁷

อำนาจหน้าที่ของอัยการเยอรมันมีหลายประการคือ

(1) **หน้าที่ฟ้องคดี** อัยการเป็นองค์กรในกระบวนการยุติธรรมที่มีลักษณะเฉพาะของตนเองและเป็นอิสระจากองค์กรศาล อัยการเยอรมันเป็นผู้ควบคุมกระบวนการพิจารณาในชั้นสืบสวนสอบสวน และเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการยื่นฟ้องคดีต่อศาล หากไม่นับความผิดอาญาส่วนตัวเฉพาะอัยการเท่านั้นสามารถดำเนินการยื่นฟ้องคดีได้และทำให้กระบวนการพิจารณาคดีอาญาเริ่มต้นที่ศาล

(2) **หน้าที่เริ่มกระบวนการสืบสวนสอบสวน** เมื่ออัยการทราบว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น หน้าที่ต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดอาญาดังกล่าวนี้นี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าอัยการทราบข้อเท็จจริงจากการแจ้งความเท่านั้น แต่รวมถึงกรณีอัยการ

⁵⁶ สรุสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ (เชิงอรรถ 50) 6-28.

⁵⁷ Staatsanwaltschaft Hannover, (สำนักงานอัยการฮันโนเวอร์) <www.staatsanwaltschaften.niedersachsen.de> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

ทราบข้อเท็จจริงทางอื่นด้วย การแจ้งความคดีอาญาปกติประชาชนจะแจ้งความต่อตำรวจ ตำรวจก็จะเริ่มต้นทำการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาดำเนินการก่อนแล้วจึงส่งสำนวนการสืบสวนสอบสวนไปยังพนักงานอัยการเพื่อที่จะดำเนินการฟ้องร้องคดีต่อไป

(3) **หน้าที่เป็นกลางในกระบวนการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา** ถือเป็นหน้าที่ของอัยการที่จะต้องทำการสืบสวนสอบสวนคดีเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงทั้งในด้านที่เป็นผลร้ายและในด้านที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาเพราะถือว่าอัยการต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นภาวะวิสัยหรือเป็นกลางนั่นเอง

(4) **หน้าที่ยื่นคำฟ้องหรือคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งลงโทษในทางอาญา** อัยการจะเป็นพิจารณาว่าการสืบสวนสอบสวนที่ดำเนินมาเพียงพอพิสูจน์ให้เห็นหรือไม่ว่าการกระทำความผิดอาญาจริงและยื่นฟ้องคดีต่อศาลหรือผลที่ได้จากการสืบสวนสอบสวนเป็นไปในทางตรงกันข้ามก็ต้องมีคำสั่งยุติคดี กรณีความผิดเล็กๆ น้อยๆ อัยการจะใช้วิธียื่นคำร้องคำร้องต่อศาลขอให้มีการสั่งให้ลงโทษในทางอาญาแทนการยื่นฟ้องต่อศาล กระบวนพิจารณาคำสั่งให้ลงโทษทางอาญาที่โดยคำร้องขอให้ลงโทษเป็นลายลักษณ์อักษรของอัยการที่ขอให้ลงโทษปรับหรือลงโทษจำคุกไม่เกินกว่า 1 ปี รวมถึงผลในทางกฎหมายอื่นๆ (Rechtsfolgen) ที่มีความสำคัญ อย่างเช่น การห้ามขับชี่ยานพาหนะและการเพิกถอนใบอนุญาตขับชี่ยานพาหนะเป็นเวลาไม่เกินกว่า 2 ปี (มาตรา 407 ff) สามารถลงโทษผู้ถูกกล่าวหาได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการพิจารณาสืบพยานกันในชั้นศาล กระบวนพิจารณาคำสั่งให้ลงโทษทางอาญา กระบวนพิจารณาคำสั่งให้ลงโทษทางอาญาจะแตกต่างจากกระบวนการพิจารณาคดีปกติตรงที่จะมีกระบวนการพิจารณาที่สั้นกว่า ศาลสามารถออกคำสั่งให้ลงโทษทางอาญาได้โดยไม่ต้องผ่านการสืบพยาน คำร้องขอให้มีการสั่งลงโทษทางอาญา (Der Strailbefehlsantrag) จะเข้ามาแทนที่คำฟ้องคดีอาญาแต่คำร้องขอให้มีการสั่งลงโทษทางอาญาจะต้องมีการระบุถึงผลทางกฎหมายที่แน่นอนเอาไว้ (Eine Bestimmte Rechtsfolge) จะไม่มีคำสั่งให้ทำการไต่สวนมูลฟ้อง (Der Eroefnungsbeschluss) ในกรณีที่ศาลอนุญาตให้ออกคำสั่งให้ลงโทษทางอาญาก็จะไม่มีการสืบพยานในศาลและส่งคำสั่งให้ลงโทษทางอาญาเป็นหนังสือไปยังผู้ถูกกล่าวหา

(5) **หน้าที่ในการยุติกระบวนการพิจารณาคดี** หากผลของการสืบสวนสอบสวนพิสูจน์ไม่ได้ว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นหรือการยื่นฟ้องหลังการสืบสวนสอบสวนเป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะจำเลยมีความชั่วร้ายเพียงเล็กน้อยหรือจำเลยได้ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายแล้วหรือได้ดำเนินการอื่นๆ ให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนที่จะได้มีการกระทำความผิดแล้วภารกิจของอัยการในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมไม่ได้มีแต่เพียงการที่จะต้องนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินการฟ้องร้องและให้ได้รับโทษตามกฎหมายเท่านั้น แต่รวมถึงการที่อัยการต้องคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาจากข้อกล่าวหาที่ไม่เป็นธรรมหรือข้อกล่าวหาที่ไม่อาจจะพิสูจน์ได้ หรือในบางกรณีก็ยกเว้น

โทษให้จำเลยด้วยการไม่ดำเนินการฟ้องร้อง เช่น ในกรณีที่จำเลยมีความชั่วร้ายแต่เพียงเล็กน้อย เป็นต้น

(6) หน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน ให้สิทธิหลายประการแก่อัยการเพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจให้สำเร็จลุล่วงไปได้ กล่าวคือ อัยการสามารถเรียกเจ้าหน้าที่ของรัฐมาให้ข้อมูลแก่ตนและทำการสืบสวนสอบสวนคดี ไม่ว่าจะด้วยตนเองหรือโดยผ่านทางตำรวจเท่าที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษห้ามการกระทำความผิดข้างต้น โดยปกติแล้วอัยการจะมอบหมายหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีให้แก่ตำรวจ เช่น การสอบปากคำพยาน การสอบถามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญการตรวจวัตถุพยาน การค้นในเคหสถานการยึดทรัพย์ที่ใช้ในการกระทำความผิด การดักฟังทางโทรศัพท์การจับผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิดไว้เป็นการชั่วคราว มาตรการทั้งหลายที่กล่าวไว้ข้างต้นนี้บางมาตรการต้องได้รับความยินยอมจากศาลก่อนซึ่งอัยการจะเป็นผู้ยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อขอใช้มาตรการดังกล่าว

(7) หน้าที่ในการชั้นสูตรพลิกศพ อัยการจะเป็นผู้ค้นหาสาเหตุของการเสียชีวิตในทุกๆกรณีที่แพทย์ลงความเห็นว่าสาเหตุของการเสียชีวิตเกิดจากสิ่งที่มีผิดธรรมชาติหรือเป็นสิ่งที่ไม่ว่าจะอธิบายได้และเพื่อให้สามารถค้นหาสาเหตุของการเสียชีวิต อัยการสามารถที่จะออกคำสั่งให้มีการผ่าศพได้

(8) หน้าที่กำกับดูแลข้อเท็จจริงในคดี อัยการเป็นผู้รับผิดชอบให้กระบวนการพิจารณาในชั้นสืบสวนสอบสวนดำเนินไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้นในการสืบสวนสอบสวนอัยการจึงมีอำนาจที่กำกับดูแลข้อเท็จจริงในคดีเหนือตำรวจและเจ้าพนักงานอื่นของรัฐ เช่น เจ้าหน้าที่ศุลกากร เป็นต้น แต่ในทางปฏิบัติอัยการมักจะไม่ค่อยใช้อำนาจดังกล่าวเพราะโดยหลักแล้วตำรวจจะเป็นผู้ตัดสินใจใช้มาตรการที่จำเป็นในอันที่จะทำให้ข้อเท็จจริงในคดีมีความกระจ่างจากเหตุผลในเรื่องที่ตำรวจผ่านการฝึกฝนในด้านการสืบสวนสอบสวนคดีมาโดยตรงตลอดจนประสบการณ์ในการสืบสวนสอบสวนคดี เฉพาะคดีที่มีความยุ่งยากหรือคดีที่มีความสลับซับซ้อนเท่านั้นที่อัยการจะเข้าไปร่วมทำการสืบสวนสอบสวนร่วมกับตำรวจ

(9) หน้าที่ในชั้นสืบพยาน ในชั้นสืบพยานที่ศาลอัยการจะทำหน้าที่ในการสืบพยานให้เป็นไปตามคำฟ้อง การสืบพยานดังกล่าวนอกจากผู้พิพากษาแล้วอัยการก็เป็นผู้ที่จะต้องรับผิดชอบให้ข้อเท็จจริงในคดีมีความกระจ่างและให้มีคำพิพากษาที่เป็นธรรม

(10) หน้าที่บังคับโทษทางอาญา อัยการเป็นเจ้าหน้าที่ในการบังคับโทษด้วยโดยอัยการเป็นผู้ตัดสินในการเลือกใช้มาตรการที่จำเป็นในอันที่จะนำไปสู่การเริ่มต้นและควบคุมการบังคับตามคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดแล้ว ซึ่งจะเป็นกรณีที่เกี่ยวกับการบังคับโทษจำคุกและวิธีการเพื่อความปลอดภัย

(11) **หน้าที่อื่นของอัยการ** จะอยู่ในขั้นตอนของกระบวนการพิจารณายื่นขอภัยโทษและขอให้ชดใช้ค่าเสียหาย ภายหลังคดีถึงที่สุดแล้ว อัยการมีหน้าที่ต้องเก็บรักษาสำนวนไว้ในห้องเก็บสำนวน ระยะเวลาในการเก็บรักษาสำนวนขึ้นอยู่กับความรุนแรงของการกระทำความผิดอาญาและโทษตามคำพิพากษาของศาล

3.4.2.2 สถานะอัยการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

อัยการเป็นเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเองและอยู่ระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายตุลาการ อัยการไม่ได้อยู่ในฐานะเช่นเดียวกับผู้พิพากษา และอัยการก็ไม่ใช่เป็นเจ้าหน้าที่ในทางฝ่ายบริหาร การแบ่งหน้าที่ระหว่างผู้พิพากษาและอัยการทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของอัยการเป็นไปตามบรรทัดฐานของความจริงและความยุติธรรมซึ่งหลักการดังกล่าวได้ส่งผลที่สำคัญต่อสถานะอัยการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคืออัยการเยอรมันไม่ถือว่าเป็นคู่ความจึงไม่ได้รวบรวมพยานหลักฐานเฉพาะที่เป็นผลร้ายแก่ผู้ถูกกล่าวหาเท่านั้นแต่มีหน้าที่ต้องค้นหาข้อเท็จจริงในคดีที่เป็นผลดีแก่ผู้ถูกกล่าวหา อัยการเยอรมันมีอำนาจยื่นอุทธรณ์ฎีกาที่เป็นผลดีแก่ผู้ถูกกล่าวหาได้ด้วยและมีอำนาจยื่นคำร้องขอให้มีการพิจารณาคดีใหม่โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ศาลปล่อยตัวผู้ที่ศาลเคยตัดสินลงโทษแล้วได้

3.4.2.3 อัยการกับการใช้มาตรการชะลอการฟ้องคดีอาญา⁵⁸

หลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันมีสองหลักด้วยกัน หลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย (Das Legalitätsprinzip) เป็นหลักที่อัยการต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าได้มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น และต้องฟ้องร้องเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษถ้าได้ความจากการสืบสวนสอบสวนว่าสามารถเอาผิดกับผู้กระทำความผิดได้และ หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ (Das Opportunitätsprinzip) เป็นหลักที่ให้อำนาจแก่อัยการที่จะเลือกระหว่างการยื่นคำฟ้อง (Anklageerhebung) หรือการยุติคดี (Verfahrenseinstellung) แม้จะได้ความจากการสืบสวนสอบสวนว่าสามารถเอาผิดกับผู้ถูกกล่าวหาได้ก็ตาม สำหรับการชะลอการฟ้องเป็นการชั่วคราวอาจเกิดขึ้นได้ในกรณี

(1) **โดยความยินยอมของศาลที่มีเขตอำนาจและของผู้ถูกกล่าวหา** อัยการสามารถชะลอการฟ้องในความผิดอาญาทั่วไปไว้ชั่วคราวและขณะเดียวกันก็สามารถที่จะกำหนดเงื่อนไขที่จะต้องปฏิบัติ (Auflagen und Weisungen) แก่ผู้ถูกกล่าวหา

⁵⁸ สุรสิทธิ์ แสงวีโรจนพัฒน์, ‘การชะลอการฟ้องโดยมีเงื่อนไขตามมาตรา 153 a ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน’ (2546) 59 บทบัณฑิตย 16, 24.

(2) ถ้ายื่นคำฟ้องแล้วโดยความยินยอมของอัยการและจำเลย ศาลสามารถที่จะยุติการดำเนินกระบวนการพิจารณา ในอันที่จะกำหนดข้อเท็จจริง ว่าเป็นการชั่วคราว และในขณะเดียวกันก็สามารถที่จะกำหนดเงื่อนไขแก่จำเลยที่ต้องปฏิบัติได้ด้วย

(3) ในระหว่างช่วงระยะเวลาที่กำหนดไว้เพื่อให้การเป็นไปตามเงื่อนไขที่จะต้องปฏิบัติให้อายุความสะดุดหยุดลง

3.4.2.4 อัยการกับการใช้มาตรการระงับการดำเนินคดีอาญา

มาตรการระงับการดำเนินคดีอาญาของอัยการเยอรมันแยกเป็นสองขั้นตอนคือ

ดังนี้

(1) การระงับการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนการยื่นคำฟ้องมีหลักเกณฑ์

1. ต้องเป็นกรณีของความผิดอาญาทั่วไปที่มีโทษเบาหรือโทษปานกลาง
2. ต้องไม่เป็นการขัดต่อความรุนแรงของความน่าตำหนิ กล่าวคือต้องไม่

เป็นกรณีของการขาดความน่าตำหนิของการกระทำความผิด

3. เงื่อนไขต่างๆที่ผู้ถูกกล่าวหาต้องปฏิบัตินั้นมีความเหมาะสมในอันที่จะลดล้างประโยชน์สาธารณะในการดำเนินคดีอาญา

4. การใช้ดุลพินิจของอัยการต้องได้รับความยินยอมจากศาลเว้นแต่เป็นความผิดเล็กๆ น้อยๆ กล่าวอีกนัยหนึ่งโทษที่ผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับนั้นต้องไม่เกินอัตราโทษขั้นต่ำ กล่าวคือสำหรับโทษจำคุกต้องไม่เกินหนึ่งเดือน และสำหรับโทษปรับต้องปรับไม่เกินห้าวันและผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดเป็นเรื่องเล็กน้อย กล่าวคือในกรณีความผิดเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์และทรัพย์สิน (Bei Eigentums-und Vermoegensdelikten) ราคาทรัพย์สินต้องไม่เกิน 50 ยูโร

5. การกำหนดเงื่อนไขต่างๆ อัยการต้องได้รับความยินยอมจากผู้ถูกกล่าวหาด้วย เพราะเงื่อนไขดังกล่าวที่ผู้ถูกกล่าวหาต้องปฏิบัตินั้นเป็นการสร้างภาระแก่ผู้ถูกกล่าวหา แต่การยกเลิกเงื่อนไขต่างๆที่ผู้ถูกกล่าวหาต้องปฏิบัตินั้น ไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้ถูกกล่าวหา

6. การดำเนินคดีอาญาจะถูกชะลอไว้ชั่วคราวก่อน โดยในระหว่างที่ผู้ถูกกล่าวหาต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่อัยการกำหนดนั้นจะเกิดสถานะที่เรียกว่าสถานะที่ยังไม่ตัดสินใจ กล่าวคือ ถ้าผู้ถูกกล่าวหาไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขต่างๆ ที่อัยการกำหนด จึงจะมีการดำเนินคดีอาญาต่อไปแต่หากผู้ถูกกล่าวหาปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวแล้วอัยการต้องออกคำสั่งไม่ดำเนินคดีอาญาโดยเด็ดขาด โดยถือเป็นเงื่อนไขระงับคดีเหตุหนึ่ง อย่างไรก็ตามถ้าความปรากฏภายหลังว่าการกระทำ

ความผิดของผู้ถูกกล่าวหาเป็นความผิดอาญารุนแรง (Verbrechen) แล้วการดำเนินคดีอาญาใหม่หาเป็นการต้องห้ามไม่

(2) การระงับการดำเนินคดีอาญาในชั้นหลังการยื่นคำฟ้อง การระงับการดำเนินคดีอาญาในชั้นหลังการยื่นคำฟ้องต้องมีการยื่นคำฟ้องแล้วเท่านั้นมีเงื่อนไขเช่นเดียวกับการระงับการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนการยื่นคำฟ้องและเป็นการระงับการดำเนินคดีอาญาโดยศาลสามารถกระทำได้ตลอดไปจนกว่าการพิจารณาคดี (Hauptverhandlung) จะสิ้นสุดลงแต่ต้องได้รับความยินยอมจากอัยการ การระงับการดำเนินคดีอาญาไว้ชั่วคราวต้องมีการกำหนดเงื่อนไขต่างๆไว้อย่างชัดเจนโดยศาลแก่จำเลยซึ่งกระทำในรูปของคำสั่งและคำสั่งดังกล่าวไม่อาจโต้แย้งได้

3.4.2.5 ค่าตอบแทนของอัยการเยอรมันในภาพรวม

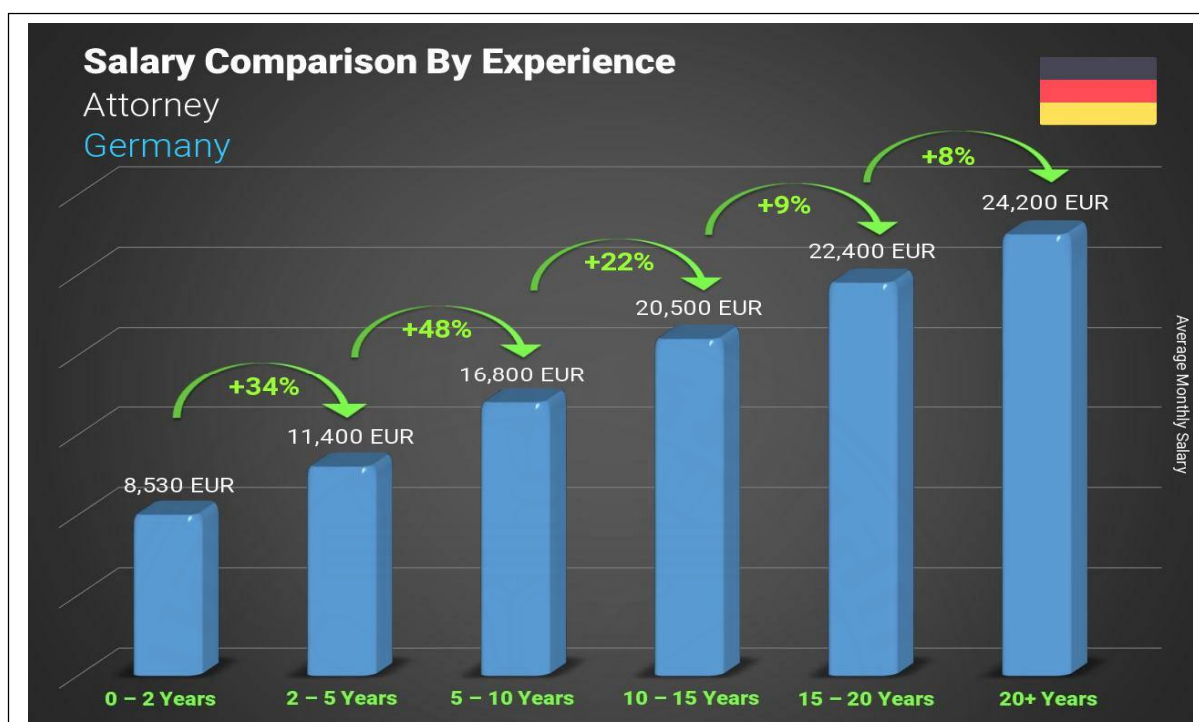
อัยการเยอรมันมีรายได้เฉลี่ยเดือนละประมาณ 16,300 EUR ต่อเดือน โดยได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนไม่น้อยกว่าเดือนละ 7,520 - 26,000 EUR และเมื่อรับราชการต่อไปเรื่อยๆจะได้รับเงินเดือนสูงสุดถึงเดือนละ 24,200 - 26,000 EUR โดยมีหัวระยะเวลาการเพิ่มของเงินเดือนตามอายุราชการคือ

ตารางที่ 3.12 แสดงอัตราเงินเดือนของอัยการเยอรมัน⁵⁹

อายุราชการ	0 - 2	ปี	ได้รับเงินเดือน	7,520 - 8,530	EUR	ต่อเดือน
อายุราชการ	2 - 5	ปี	ได้รับเงินเดือน	8,530 - 11,400	EUR	ต่อเดือน
อายุราชการ	5 - 10	ปี	ได้รับเงินเดือน	11,400 - 16,800	EUR	ต่อเดือน
อายุราชการ	10 - 15	ปี	ได้รับเงินเดือน	16,800 - 20,500	EUR	ต่อเดือน
อายุราชการ	15 - 20	ปี	ได้รับเงินเดือน	20,500 - 22,400	EUR	ต่อเดือน
อายุราชการ	20 ปี ขึ้นไป		ได้รับเงินเดือน	22,400 - 26,000	EUR	ต่อเดือน

⁵⁹ Salary and Cost of Living Comparison, 'Attorney Average Salary in Germany' (Salary explorer, 20 มีนาคม 2020) <<http://www.salaryexplorer.com>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

ภาพที่ 3.11 แสดงอัตราการเพิ่มของเงินเดือนอัยการเยอรมันเฉลี่ยตามอายุราชการ⁶⁰

3.4.2.6 เปรียบเทียบค่าตอบแทนของตำรวจกับอัยการเยอรมัน

ตำรวจเยอรมันมีรายได้โดยเฉลี่ยเดือนละ 8,960 EUR ขณะที่อัยการเยอรมันมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 16,300 EUR ดังนั้นรายได้เฉลี่ยของตำรวจจึงคิดเป็น 54.9 % ของรายได้ของอัยการดังข้อมูลตามตารางเปรียบเทียบดังนี้

ตารางที่ 3.13 เปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยของตำรวจกับอัยการเยอรมัน ⁶¹			
ประเภท	รายได้ต่อเดือน	หน่วย	ค่าเฉลี่ย
อัยการ	8,960	EUR	รายได้ของตำรวจ คิดเป็น 54.9 % ของรายได้ของอัยการ
ตำรวจ	16,300	EUR	

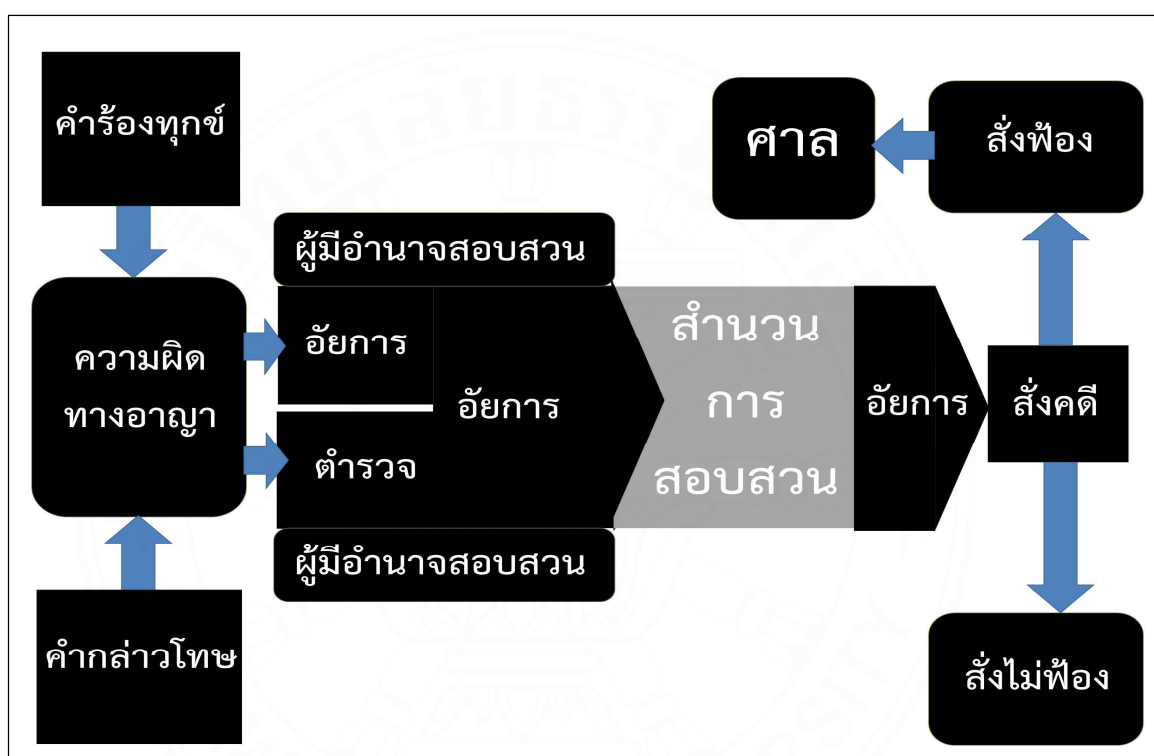
กล่าวโดยสรุปกระบวนการสอบสวนคดีอาญาขั้นก่อนฟ้องคดีของประเทศเยอรมันอัยการมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาสามารถเริ่มสอบสวนด้วยตนเองหรือร่วมกับ

⁶⁰ เฟิ่งอ้าง.

⁶¹ ภาพตารางและอัตราเปรียบเทียบคำนวณโดยผู้เขียน

ตำรวจทำการสอบสวน หรือสั่งให้ตำรวจสอบสวนแทนก็ได้ รูปแบบกระบวนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศเยอรมันจึงมีลักษณะตามแนวคิดอำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องคดีเป็นกระบวนการเดียวกันโดยไม่แยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้องของอัยการดังภาพรวมกระบวนการสอบสวนดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3.12 ภาพรวมระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศเยอรมนี⁶²
(เป็นไปตามแนวคิดอำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกัน)

3.5 ประเทศญี่ปุ่น

สมัยเมจิประเทศญี่ปุ่นปรับปรุงระบบกฎหมายโดยการนำเอาระบบกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหพันธ์รัฐสาธารณรัฐเยอรมนี อันเป็นระบบกฎหมายของภาคพื้นยุโรปมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมยุคนี้ถือเป็นการก้าวแรกที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงระบบกฎหมายญี่ปุ่น โดยเฉพาะก่อนระบบกฎหมายญี่ปุ่นจะเป็นระบบซีวิลลอว์ (Civil Law System) เดิมวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่นใช้การพิสูจน์ความผิดแบบ Ordeals ด้วยการดำนํ้าลุยไฟ เมื่อประเทศญี่ปุ่นนำเอา

⁶² ภาพรวมระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศเยอรมนีของผู้เขียน

ระบบกฎหมายในระบบซีวิลลอว์ (Civil Law System) มาใช้⁶³ จึงกำหนดให้มีการดำเนินคดีอาญาเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งมีบทบัญญัติว่าด้วยการจับกุม การสอบสวน การควบคุมตัว การฟ้องคดี การพิจารณาและพิพากษาคดีโดยเฉพาะบุคคลที่ต้องตกเป็นผู้ต้องหาในชั้นสืบสวนสอบสวนของประเทศญี่ปุ่นจะคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในรัฐที่ต้องได้รับการปกป้องเป็นสิ่งสำคัญ

3.5.1 องค์การตำรวจ

3.5.1.1 การจัดองค์กรตำรวจ⁶⁴

สำนักงานตำรวจแห่งชาติญี่ปุ่น (Keisatsuchou, National Police Agency) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติตำรวจ (Keisatsu Hou, Police Act) พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวให้อำนาจรัฐบาลจัดตั้งองค์การตำรวจกลางขึ้นควบคุมกำกับดูแลองค์กรตำรวจจังหวัดในเรื่องเกี่ยวกับประโยชน์ส่วนได้เสียของประเทศและให้อำนาจจังหวัดดำเนินงานตำรวจเพื่อคุ้มครองชีวิต บุคคลทรัพย์สิน รักษาความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสาธารณะในจังหวัด โดยมีคณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะมีอำนาจกำกับดูแลการบริหารของตำรวจทั้งในระดับชาติและระดับจังหวัด การบริหารงานตำรวจแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

(1) **องค์การตำรวจแห่งชาติ** ประกอบด้วยคณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะแห่งชาติ สำนักงานตำรวจแห่งชาติและสำนักงานตำรวจเขต

1. คณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะแห่งชาติ (Kokksa Kouai-iakai, National Public Safety Commission) ประกอบด้วยรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (Kokumu Daijin, Minister of State) เป็นประธาน และมีกรรมการอีก 5 คน ซึ่งนายกรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้งและได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี คณะกรรมการดังกล่าวต้องไม่เป็นตำรวจหรืออัยการภายในระยะเวลา 5 ปีก่อนการได้รับแต่งตั้งและจะมีกรรมการที่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองเดียวกันเกินกว่า 2 คนมิได้เพื่อให้เกิดความเป็นกลางทางการเมือง คณะกรรมการมีอำนาจกำกับดูแลสำนักงานตำรวจแห่งชาติแต่ไม่อาจสั่งการหรือควบคุมสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้โดยตรง คณะกรรมการมีอำนาจกำหนดนโยบายและกฎระเบียบพื้นฐาน

⁶³ พิมพ์เพ็ญ พัทโน, ‘กลไกทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 : ศึกษากรณีการจับ’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524) 73.

⁶⁴ ศิระ บุญอินทร์, *กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศญี่ปุ่น* (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2559) 7-10.

ประสานงานด้านการบริหารงานตำรวจเกี่ยวกับประโยชน์ส่วนได้เสียของประเทศ และกำหนดมาตรฐานทั่วไปเกี่ยวกับการฝึกอบรมการสื่อสารการระบุดังผู้กระทำความผิด สถิติอาชญากรรม และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ คณะกรรมการเป็นผู้แต่งตั้งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (Kenkatsuchou Choukan, National Police Agency's Commissioner General) และตำรวจระดับสูงขององค์กรตำรวจจังหวัด

2. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้บังคับบัญชา มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แต่งตั้งและปลดออกซึ่งเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน และควบคุมและกำกับดูแลองค์กรตำรวจจังหวัดภายในขอบอำนาจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

3. สำนักงานตำรวจเขต (Kanku Keisatsu Kyoku, Regional Police Bureau) เป็นหน่วยงานภายใต้สำนักงานตำรวจแห่งชาติมี 7 แห่งตามที่ตั้งของภูมิภาค สำนักงานตำรวจเขตมีอธิบดี(Keishikan, Superintendent-Supervisor, Director-General) เป็นผู้บังคับบัญชา มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุม กำกับดูแล และให้บริการสนับสนุนตำรวจจังหวัดภายในเขต โดยอยู่ภายใต้อำนาจและคำสั่งของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ สำนักงานตำรวจเขตแต่ละแห่งนั้นจะมีโรงเรียนตำรวจเขตสังกัดอยู่ทำหน้าที่ในการให้การศึกษาและฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในเขต

(2) องค์กรตำรวจจังหวัด แต่ละจังหวัดของญี่ปุ่นจะมีการจัดตั้งองค์กรตำรวจดำเนินงานตำรวจภายในจังหวัด องค์กรตำรวจจังหวัดประกอบด้วยคณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะจังหวัดและสำนักงานตำรวจจังหวัด

1. คณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะจังหวัด อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งมาจากการเลือกตั้ง คณะกรรมการใช้อำนาจกำกับดูแลการบริหารงานตำรวจจังหวัดโดยการกำหนดนโยบายและกฎระเบียบพื้นฐานการปฏิบัติงานตำรวจ คณะกรรมการยังมีอำนาจในการออกใบอนุญาตธุรกิจบันเทิง การมีอาวุธปืนและใบอนุญาตขับขี่ แต่คณะกรรมการผู้ว่าราชการจังหวัด และสมาชิกสภาจังหวัดไม่มีอำนาจกำกับดูแลตำรวจจังหวัดเป็นรายคดี คณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะจังหวัดของจังหวัดใหญ่จะมีคณะกรรมการจำนวน 5 คน ในขณะที่จังหวัดเล็กจะมีคณะกรรมการจำนวน 3 คน ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการ โดยได้รับความเห็นชอบจากสภาจังหวัด ซึ่งผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจะต้องมิได้เป็นตำรวจหรืออัยการภายในระยะเวลา 5 ปีก่อนการได้รับแต่งตั้ง จะต้องไม่ให้มีกรรมการส่วนใหญ่มาจากพรรคการเมืองเดียวกัน คณะกรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่ง 3 ปี และคณะกรรมการจะเลือกกรรมการ 1 คนเป็นประธานกรรมการ

2. สำนักงานตำรวจแห่งมหานคร (Keishichou, Metropolitan Police Department) และสำนักงานตำรวจจังหวัด (Kisatsu Thonbu, Prefectural Police Headquarters) สำนักงานตำรวจแห่งมหานคร มีผู้บังคับบัญชาในตำแหน่งหัวหน้า เรียกว่า Keishi Soukan, Superintendent-General ส่วนสำนักงานตำรวจจังหวัดมีผู้บังคับบัญชาในตำแหน่งหัวหน้า เรียกว่า Keisatsu Honbuchou, Chief สำนักงานตำรวจแห่งมหานครและสำนักงานตำรวจจังหวัดแบ่งย่อยออกเป็นสถานีตำรวจในแต่ละอำเภอมีหัวหน้าสถานีตำรวจเป็นผู้บังคับบัญชา สถานีตำรวจยังแบ่งย่อยออกเป็นป้อมตำรวจ (Kouban) และป้อมตำรวจในชุมชน (Chuzasho) ซึ่งตั้งอยู่ในตำบลต่างๆ โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมตำรวจในชุมชน และเป็นศูนย์ความปลอดภัยชุมชนสำหรับประชาชนในชุมชนนั้น

3.5.1.2 อำนาจหน้าที่ของตำรวจ

ตำรวจมีหน้าที่คุ้มครองชีวิต บุคคล และทรัพย์สิน ป้องกัน ปราบปราม และสอบสวนการกระทำความผิด จับกุมผู้ต้องหา จัดการจราจร และรักษาความปลอดภัยและความ เป็นระเบียบเรียบร้อยของสาธารณะ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติบังคับให้ตำรวจ สอบสวน (Shihou Krisatsu Shokuin, Judicial Police Official) ต้องสอบสวนผู้กระทำความผิด และพยานหลักฐาน เมื่อเกิดการกระทำความผิดขึ้น ดังนั้น ตำรวจจึงมีอำนาจสอบสวนความผิดอาญา ทั้งตามประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่น คดีอาญาส่วนใหญ่ตำรวจสอบสวนเป็นผู้สอบสวนแล้ว ส่งสำนวนการสอบสวนให้อัยการดำเนินการฟ้อง อัยการมีอำนาจสอบสวนเช่นกันโดยเป็นดุลพินิจที่จะ ทำการสอบสวนหรือไม่ก็ได้ หากอัยการเข้าสอบสวนแล้วตำรวจสอบสวนต้องช่วยอัยการ นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจสอบสวน เช่น หน่วยป้องกันชายฝั่งกรมควบคุมยาเสพติด แต่หน่วยงาน เหล่านี้มีอำนาจสอบสวนจำกัดเพียงความผิดที่กำหนดไว้ในกฎหมาย อำนาจหน้าที่ของตำรวจญี่ปุ่น แบ่งออกเป็น⁶⁵ หน้าที่รักษาความปลอดภัยของชุมชน การป้องกันอาชญากรรม การควบคุมธุรกิจ บันเทิง หน้าที่บังคับตามกฎหมายจราจร หน้าที่อารักขาองค์พระจักรพรรดิและสมาชิกในราชวงศ์ หน้าที่ด้านวิทยาการตำรวจและสารสนเทศ หน้าที่ความร่วมมือระหว่างประเทศ

3.5.1.3 การดำเนินคดีอาญาในชั้นตำรวจ⁶⁶

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 2 การดำเนินคดีขั้นต้น หมวด 1 การสอบสวนตั้งแต่มาตรา 189-246 บัญญัติเกี่ยวกับการสอบสวนของตำรวจสอบสวน รวมทั้งเจ้าพนักงานธุรการอัยการ (Kensatsu Jinukan) และอัยการไว้ดังนี้

⁶⁵ เฟิงอ้าง 7-11.

⁶⁶ เฟิงอ้าง 7-14.

(1) ตำรวจต้องปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตำรวจสอบสวนตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอื่น หรือตามที่บัญญัติไว้ในกฎระเบียบของคณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะแห่งชาติ หรือคณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะจังหวัด ตำรวจสอบสวนต้องทำการสอบสวนผู้กระทำความผิดและพยานหลักฐานเมื่อมีความผิดอาญาเกิดขึ้น ซึ่งตำรวจสอบสวนมีอำนาจสอบสวนความผิดทุกฐานเว้นแต่ความผิดซึ่งจะฟ้องได้ต่อเมื่อมีการร้องทุกข์ ซึ่งผู้เสียหายต้องร้องทุกข์เสียภายใน 6 เดือน นับแต่รู้ตัวผู้กระทำความผิด

(2) ตำรวจสอบสวนมีอำนาจเรียกผู้ต้องหาให้มาอยู่ที่ทำการของตนและทำการถามปากคำ แต่ผู้ต้องหาอาจไม่มาหรือเมื่อมาแล้วจะกลับเสียเมื่อใดก็ได้ในการถามปากคำ ผู้ต้องหาต้องได้รับการแจ้งว่าไม่จำเป็นต้องให้การขัดต่อความประสงค์ของตนคำให้การของผู้ต้องหาให้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแล้วให้ผู้ต้องหาอ่านหรืออ่านให้ผู้ต้องหาฟัง หากผู้ต้องหาเห็นว่าคำให้การที่บันทึกไว้ถูกต้องแล้วให้ลงชื่อและลงตราประทับ

(3) การจับบุคคลใดโดยไม่มีหมายจับที่ออกโดยผู้พิพากษาจะกระทำมิได้ ซึ่งศาลจะออกหมายจับเมื่อมีเหตุอันสมควรที่จะเชื่อได้ว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา เว้นแต่ในคดีซึ่งมีโทษปรับไม่เกิน 300,000 บาท หรือในคดีซึ่งมีโทษจำคุกเล็กน้อยโดยไม่ต้องทำงานหรือคดีมีโทษปรับเล็กน้อย ซึ่งตำรวจสอบสวนอาจจับผู้ต้องหาได้เมื่อผู้ต้องหาไม่มีที่อยู่แน่นอนหรือไม่มาตามที่เรียก ตำรวจผู้จับกุมต้องนำตัวผู้ต้องหามายังตำรวจสอบสวน ตำรวจสอบสวนต้องแจ้งผู้ต้องหาโดยทันทีซึ่งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา และให้โอกาสผู้ต้องหาในการให้การ หากไม่จำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหาให้ปล่อยผู้ต้องหาไปทันที แต่หากจำต้องควบคุมแล้วให้ดำเนินการส่งตัวผู้ต้องหาไปยังอัยการพร้อมสำนวนและพยานหลักฐานภายใน 48 ชั่วโมงนับจากการควบคุม อัยการอาจแสดงพยานหลักฐานต่อศาลเพื่อขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหา และศาลจะออกหมายจับได้ต่อเมื่อมีเหตุอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ หากศาลเห็นว่าไม่มีเหตุในการจับหรือไม่มีเหตุอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ดังกล่าวให้ศาลปล่อยผู้ต้องหา การจับโดยไม่มีหมายจะทำได้ใน 2 กรณีคือ กรณีความผิดซึ่งหน้า และกรณีฉุกเฉินซึ่งตำรวจสอบสวนอาจทำการจับกุมบุคคลซึ่งเชื่อว่าเพิ่งกระทำความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป แต่ทั้งนี้ต้องเป็นกรณีฉุกเฉินที่สุดและไม่สามารถออกหมายจับได้ทันก่อนที่บุคคลดังกล่าวจะหลบหนี ภายหลังการจับจะต้องขอออกหมายจับในทันที มิฉะนั้นต้องปล่อยผู้ต้องหา

(4) การค้น กรณีมีความจำเป็นในการสอบสวนตำรวจสอบสวนอาจทำการค้นยึดหรือตรวจได้โดยต้องร้องต่อศาลขอออกหมายค้น หมายยึด หรือหมายตรวจ หากเป็นการตรวจตัวบุคคลต้องกระทำโดยมีหมายตรวจตัวบุคคล ซึ่งการขอออกหมายตรวจตัวบุคคลต้องระบุเหตุความจำเป็นในการตรวจ เพศ และสภาพร่างกายของผู้ถูกตรวจ และประเด็นอื่นตามที่บัญญัติไว้ในกฎของศาล ซึ่งศาลอาจกำหนดเงื่อนไขที่เหมาะสมในการตรวจตัวบุคคลนั้น ในกรณีผู้ต้องหาถูก

ควบคุมอยู่อาจทำการพิมพ์ลายนิ้วมือหรือนิ้วเท้า วัดส่วนสูงหรือน้ำหนัก หรือถ่ายภาพผู้ต้องหาได้ โดยไม่ต้องมีหมาย

(5) การร้องทุกข์กระทำโดยผู้เสียหายหรือผู้แทนการกล่าวโทษอาจกระทำได้โดยบุคคลใดที่เชื่อว่าการกระทำความผิดเกิดขึ้นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือของท้องถิ่นต้องกล่าวโทษเมื่อตนเชื่อว่าการกระทำความผิดเกิดขึ้น เมื่อมีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อตำรวจสอบสวน ตำรวจสอบสวนต้องส่งเอกสารและพยานหลักฐานไปยังอัยการทันที การถอนคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษกระทำได้โดยวิธีการเช่นเดียวกัน

3.5.1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจสอบสวนกับอัยการ⁶⁷

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของตำรวจสอบสวนต้องทำการสอบสวนเมื่อมีความผิดอาญาเกิดขึ้น ส่วนอัยการนั้นกฎหมายมิได้บังคับให้ต้องทำการสอบสวนเว้นแต่เมื่ออัยการเห็นเป็นการจำเป็นสามารถทำการสอบสวนได้ด้วยตนเองและอัยการมีอำนาจสอบสวนความผิดทุกประเภท

(1) อำนาจการสอบสวน กฎหมายบังคับให้ตำรวจสอบสวนต้องทำการสอบสวน ขณะที่ให้เป็นดุลพินิจอัยการในการจะสอบสวนหรือไม่ก็ได้ อย่างไรก็ตามอัยการคณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะจังหวัด และตำรวจสอบสวนต้องร่วมมือกันในการสอบสวนคดีอาญาภายในเขตอำนาจของตน อัยการสามารถให้คำแนะนำทั่วไปอันจำเป็นแก่ตำรวจสอบสวนในการสอบสวนได้คำแนะนำดังกล่าวให้กระทำโดยวางระเบียบทั่วไปเพื่อให้มีการสอบสวนที่เหมาะสมในประเด็นอื่นที่จำเป็นในการดำเนินการฟ้อง อัยการสามารถออกคำสั่งทั่วไปอันจำเป็นต่อตำรวจสอบสวนให้ร่วมมือในการสอบสวนได้ กรณีอัยการสอบสวนด้วยตนเองหากมีความจำเป็นสามารถสั่งและให้ตำรวจสอบสวนช่วยตนในการสอบสวนได้ ซึ่งตำรวจสอบสวนต้องปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำสั่งข้างต้น กรณีตำรวจสอบสวนไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำสั่งดังกล่าวโดยไม่มีเหตุผลสมควร อัยการสามารถกล่าวหาต่อคณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะแห่งชาติ หรือคณะกรรมการความปลอดภัย สาธารณะจังหวัด หรือบุคคลที่มีอำนาจเพื่อให้ปลดหรือใช้มาตรการทางวินัยต่อตำรวจได้

(2) การสอบสวนคดีความผิดเล็กน้อย⁶⁸ หลักทั่วไปเมื่อตำรวจสอบสวนทำการสอบสวนความผิดอาญาใดต้องส่งคดีพร้อมด้วยเอกสารและพยานวัตถุไปยังอัยการโดยเร็ว เว้นแต่คดีที่อัยการกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นซึ่งคดีที่อัยการกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นดังกล่าวคือ มาตรการสอบสวนคดีความผิดเล็กน้อย ตามประกาศอัยการสูงสุดปี ค.ศ. 1950 เรื่องวิธีการส่งคดีพิเศษ ให้

⁶⁷ ศิระ บุญภินันท์, 'อัยการญี่ปุ่น' (2541) 54 บทบันทึกคดี 150, 152.

⁶⁸ เพิ่งอ้าง 153-154.

หัวหน้าสำนักงานอัยการจังหวัดสั่งการต่อตำรวจสอบสวน ในคดีความผิดฐานลักทรัพย์ ฉ้อโกง ยักยอก ที่จำนวนความเสียหายเล็กน้อย สภาพความผิดเล็กน้อย มีการชดใช้ความเสียหายให้ ผู้เสียหายไม่ ประสงค์ให้ลงโทษ และไม่มีเหตุให้เกรงว่าจะมีการกระทำความผิดซ้ำอีก คดีการพนันที่มุ่งหวังทรัพย์สิน เล็กน้อยมาก ซึ่งมีสภาพความผิดเล็กน้อย รวมทั้งไม่มีเหตุให้เกรงว่าผู้ร่วมกันกระทำความผิดจะทำความผิด ซ้ำอีก คดีความผิดอื่นๆ ซึ่งหัวหน้าสำนักงานอัยการจังหวัดระบุ ซึ่งคดีทั้งสามประเภทดังกล่าวต้องเป็น ที่แน่ชัดว่าการลงโทษเป็นสิ่งไม่จำเป็น กรณีเช่นนั้นไม่ต้องส่งคดีให้อัยการ เพียงแต่ในทุกเดือนให้ ตำรวจสอบสวนบันทึกกรณีกันในเอกสารที่เรียกว่า การจัดการคดีความผิดเล็กน้อย ซึ่งต้องมีข้อมูลเรื่อง วัน เดือน ปีที่จัดการ ชื่อผู้ต้องหา ประเด็นสำคัญในคดี ในการจัดการคดีความผิดเล็กน้อยนั้น ให้ตำรวจสอบสวนซักถามผู้ต้องหาให้ระวางอนาคตของตน เรียกผู้ปกครอง นายจ้าง บุคคลที่อยู่ใน ฐานะควบคุมดูแล หรือตัวแทนของผู้ต้องหาให้มาพบ และทำหนังสือว่าจะควบคุมดูแลอนาคตผู้ต้องหา โดยจะซักถามผู้ต้องหาในเรื่องที่สำคัญ ให้ผู้ต้องหาชดใช้ความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือขอโทษ ผู้เสียหายหรือกระทำการอื่นที่เหมาะสม การจัดการคดีความผิดเล็กน้อยเป็นการชะลอการฟ้อง อย่างหนึ่ง โดยอัยการได้มอบอำนาจการชะลอการฟ้องให้ตำรวจสอบสวนดำเนินการ⁶⁹

3.5.1.5 ค่าตอบแทนของตำรวจประเทศญี่ปุ่นในภาพรวม

ตำรวจประเทศญี่ปุ่นมีรายได้เฉลี่ยเดือนละประมาณ 822,000 JPY โดย ได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนไม่น้อยกว่าเดือนละ 378,000-1,310,000 JPY และเมื่อรับราชการ ต่อไปเรื่อยๆจะได้รับเงินเดือนสูงสุดถึงเดือนละ 1,220,000-1,310,000 JPY มีช่วงระยะเวลาการเพิ่ม ของเงินเดือนตามอายุราชการคือ

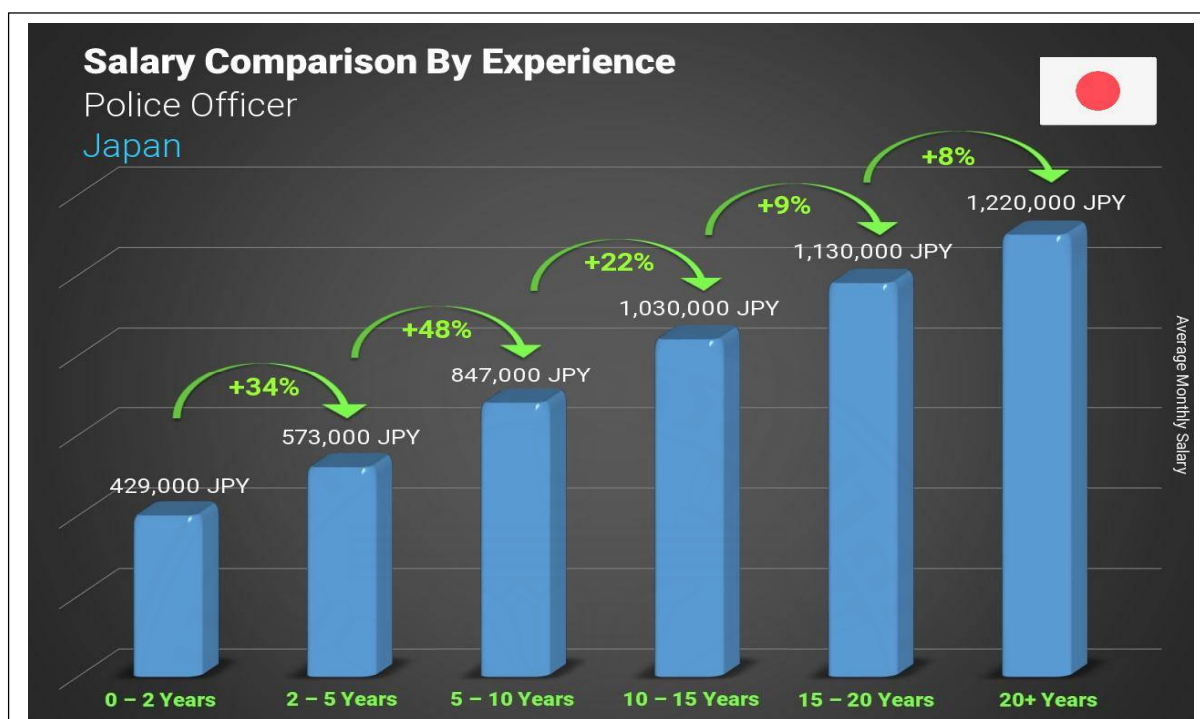
ตารางที่ 3.14 แสดงอัตราเงินเดือนของตำรวจญี่ปุ่น⁷⁰

อายุราชการ	0 - 2	ปี	ได้รับเงินเดือน	378,000 - 429,000	JPY	ต่อเดือน
อายุราชการ	2 - 5	ปี	ได้รับเงินเดือน	429,000 - 573,000	JPY	ต่อเดือน
อายุราชการ	5 - 10	ปี	ได้รับเงินเดือน	573,000 - 847,000	JPY	ต่อเดือน
อายุราชการ	10 - 15	ปี	ได้รับเงินเดือน	847,000 - 1,030,000	JPY	ต่อเดือน
อายุราชการ	15 - 20	ปี	ได้รับเงินเดือน	1,030,000 - 1,130,000	JPY	ต่อเดือน
อายุราชการ	20 ปี ขึ้นไป		ได้รับเงินเดือน	1,130,000 - 1,220,000	JPY	ต่อเดือน

⁶⁹ ศิระ บุญนิพนธ์ (เชิงอรรถ 63) 7-15.

⁷⁰ Salary and Cost of Living Comparison, 'Police Officer Average Salary in Japan' (Salary explorer, 20 มีนาคม 2020) <<http://www.salaryexplorer.com>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

ภาพที่ 3.13 ภาพแสดงอัตราการเพิ่มของเงินเดือนตำรวจญี่ปุ่นเฉลี่ยตามอายุราชการ⁷¹

3.5.2 องค์การอัยการ

3.5.2.1 การจัดองค์กรอัยการ

(1) **กระทรวงยุติธรรม** ประกอบด้วยสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีกรมต่างๆ 7 กรม กล่าวคือ กรมกิจการแห่งกรมกิจการอาญา กรมราชทัณฑ์ กรมบำบัดฟื้นฟู กรมคดี กรมเสรีภาพพลเมือง และกรมตรวจคนเข้าเมือง นอกจากนี้ยังมีสำนักงานอัยการสถาบันวิจัยและฝึกอบรมและองค์กรภายนอก เช่น สำนักงานสืบสวนความมั่นคงสาธารณะ⁷²

(2) **กรมกิจการอาญา**⁷³ (Keiji Kyoku, Criminal Affairs Bureau) เป็นกรมที่มีความเกี่ยวพันใกล้ชิดกับสำนักงานอัยการ โดยทำหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมอัยการ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมซึ่งตามกฎหมาย สำนักงานอัยการให้อำนาจรัฐมนตรีควบคุมอัยการได้เป็นการทั่วไปและควบคุมการสอบสวนและการจัดการแต่ละคดีต่ออัยการสูงสุด นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดองค์กรของสำนักงานอัยการการกำหนดและปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการของ

⁷¹ เพิ่งอ้าง.

⁷² ศิระ บุญสินธ์, 'กระทรวงยุติธรรมญี่ปุ่น' (2541) 241 วารสารอัยการ 3, 24.

⁷³ ศิระ บุญสินธ์ (เชิงอรรถ 63) 7-18.

สำนักงานอัยการการร่างและตีความกฎหมายที่มีโทษทางอาญา การส่งผู้ร้ายข้ามแดน และความช่วยเหลือระหว่างประเทศทางอาญา

(3) สำนักงานอัยการ⁷⁴ (Kensatsuchou, Public-Prosecutors Office)

จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสำนักงานอัยการ (Kensatsuchou Hou) ค.ศ. 1947 เป็นที่รวมงานในหน้าที่อัยการและเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรฝ่ายบริหาร สำนักงานอัยการแบ่งเป็น 4 ประเภทและจัดวางไว้ประจำศาลคือ

1. สำนักงานอัยการสูงสุด ประจำศาลฎีกา มีอัยการสูงสุดเป็นหัวหน้าสำนักงานอัยการสูงสุดหมายรวมถึงสำนักงานอัยการประจำศาลฎีกา มีหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการของสำนักงานดังกล่าว และยังเป็นผู้ร่วมงานฟ้องดำเนินคดีของอัยการในสังกัดสำนักงานดังกล่าวด้วย และยังมีอำนาจควบคุมสั่งการอัยการทั่วประเทศอีกด้วย รองอัยการสูงสุดเป็นผู้ช่วยของอัยการสูงสุด
2. สำนักงานอัยการอุทธรณ์ ประจำศาลอุทธรณ์ มีทั้งหมด 8 สำนักงาน หัวหน้าสำนักงานอัยการอุทธรณ์เป็นหัวหน้าสำนักงานอัยการอุทธรณ์ นอกเหนือจากรับผิดชอบงานธุรการของสำนักงานดังกล่าวแล้ว ยังเป็นผู้ร่วมงานฟ้องดำเนินคดีของอัยการในสังกัดสำนักงานดังกล่าวด้วย นอกจากนี้ ยังมีอำนาจควบคุมสั่งการเจ้าหน้าที่ในสำนักงานดังกล่าวและในสำนักงานในเขตอำนาจด้วย
3. สำนักงานอัยการจังหวัด ประจำศาลจังหวัด หัวหน้าสำนักงานอัยการจังหวัดเป็นหัวหน้าสำนักงาน โดยคัดเลือกจากอัยการชั้น 1 มีหน้าที่รับผิดชอบงานในสำนักงานและควบคุมสั่งการเจ้าหน้าที่ในสำนักงานดังกล่าว และในสำนักงานอัยการแขวงประจำศาลแขวงที่อยู่ในเขตอำนาจ
4. สำนักงานอัยการแขวง ประจำศาลแขวง กรณีสำนักงานอัยการแขวงซึ่งมีอัยการหรืออัยการกับผู้ช่วยมากกว่า 2 คนขึ้นไป จะคัดเลือกบุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งอัยการ (Kenji) ให้เป็นหัวหน้าสำนักงาน มีหน้าที่รับผิดชอบงานของสำนักงานและควบคุมสั่งการเจ้าหน้าที่ในสำนักงานนั้น แต่หากมีอัยการหรืออัยการผู้ช่วยเพียง 2 คน จะให้อัยการหรืออัยการผู้ช่วยนั้นรับผิดชอบงานในสำนักงานและควบคุมสั่งการ

⁷⁴ เพิ่งอ้าง 7-19.

3.5.2.2 พนักงานอัยการ (Kensatsukan)

(1) ประเภทอัยการ⁷⁵ อัยการญี่ปุ่นแบ่งประเภทออกเป็น อัยการสูงสุด (Kanji Souchou) รองอัยการสูงสุด (Ichou Kenji) หัวหน้าสำนักงานอัยการอุทธรณ์ (Kenjichou) อัยการ (Kenji) อัยการผู้ช่วย (Fuku Kenji) ทั้ง 5 ประเภทดังกล่าวเป็นชื่อเรียกตำแหน่ง (Kanmei)

(2) ระดับชั้นของอัยการ แบ่งเป็น อัยการสูงสุด รองอัยการสูงสุด เป็นชั้น 1 (Ikkyu) ได้รับการแต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรีและต้องได้รับความเห็นชอบจากพระจักรพรรดิ หัวหน้าสำนักงานอัยการอุทธรณ์เป็นชั้น 1 การเข้าสู่ตำแหน่งจะได้รับการแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และได้รับการแต่งตั้งหรือปลดออกโดยคณะรัฐมนตรีและต้องได้รับความเห็นชอบจากพระจักรพรรดิ การเป็นเจ้าพนักงานที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากพระจักรพรรดิก่อนนั้นเรียกว่า Ninshou Kan อัยการ (Kenji) เป็นชั้น 1 หรือชั้น 2 (Nikyu) ส่วนอัยการผู้ช่วยเป็นชั้น 2 และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้แต่งตั้งอัยการและอัยการผู้ช่วยเข้าสู่ตำแหน่ง

(3) การบังคับบัญชาของอัยการ⁷⁶

1. การควบคุมสั่งการของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมต่ออัยการ พระราชบัญญัติสำนักงานอัยการ (Kensatsuchou Hou) บัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจควบคุมสั่งการทั่วไปอัยการได้แต่การสอบปากคำหรือการจัดการในแต่ละคดีนั้นจะสั่งการได้เฉพาะต่ออัยการสูงสุดเท่านั้น

2. การควบคุมสั่งการภายในสำนักงานอัยการ อัยการแต่ละคนมีอำนาจใช้อำนาจฟ้องดำเนินคดี (Kensatsuken) ในฐานะสำนักงาน (Kanchou) หนึ่งเดียว อัยการทั่วประเทศใช้อำนาจฟ้องดำเนินคดีเป็นองค์กรเดียวแบ่งแยกมิได้ซึ่งเรียกว่า หลักความเป็นหนึ่งเดียวของอัยการ อัยการสูงสุดเป็นผู้ควบคุมทั่วไปในการใช้อำนาจฟ้องดำเนินคดีของอัยการสังกัดสำนักงานอัยการสูงสุดรวมถึงสำนักงานอัยการประจำศาลฎีกาและเป็นผู้ควบคุมทั่วไปในการใช้อำนาจฟ้องดำเนินคดีของสำนักงานอัยการอุทธรณ์ทั้งหมด ทำนองเดียวกันหัวหน้าสำนักงานอัยการอุทธรณ์ หัวหน้าสำนักงานอัยการจังหวัด และหัวหน้าสำนักงานอัยการแขวงต่างมีอำนาจควบคุมทั่วไปในการใช้อำนาจฟ้องดำเนินคดีของสำนักงานของตนหรือสำนักงานอัยการที่อยู่ต่ำกว่า โดยมีความสัมพันธ์ในลักษณะการออกคำสั่งและการปฏิบัติตามคำสั่ง

⁷⁵ เฟ็งอ้าง 7-20.

⁷⁶ เฟ็งอ้าง 7-21.

3.5.2.3 อำนาจและหน้าที่อัยการ

อัยการญี่ปุ่นมีอำนาจและหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสำนักงานอัยการคือการสอบสวนความผิดอาญาทุกประเภท การฟ้องคดี ร้องขอให้ศาลใช้กฎหมายโดยถูกต้อง ควบคุมการบังคับคดีตามคำพิพากษา อำนาจดังกล่าวเรียกว่า อำนาจฟ้องดำเนินคดี⁷⁷ (Kensatsuken) ในคดีอาญาอัยการมีอำนาจโดยสมบูรณ์ตั้งแต่เริ่มคดีจนถึงสิ้นสุดคดี

(1) การสอบสวน กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่นให้อัยการมีอำนาจสอบสวนความผิดทุกประเภทแต่มีได้บังคับให้อัยการต้องทำการสอบสวนวันแต่เห็นเป็นการจำเป็นอัยการสามารถทำการสอบสวนได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้เจ้าพนักงานธุรการอัยการ (Kensatsu Jitsumukan) เมื่อได้รับคำสั่งจากอัยการมีอำนาจสอบสวนด้วยเช่นกัน คดีอาญาจะเข้าสู่การพิจารณาของอัยการจากกรณี ตำรวจสอบสวนส่งคดีมาให้หรืออัยการรับคดีด้วยตนเองโดยตรงเป็นกรณีที่อัยการรับคำร้องทุกข์ กล่าวโทษคำร้องขอโดยตรง หรือผู้ต้องหาเข้ามอบตัวต่ออัยการ หรือกรณีที่อัยการรับรู้เอง เมื่อสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วอัยการจะพิจารณาว่าจะฟ้องหรือไม่ฟ้อง

(2) การฟ้องคดี⁷⁸ ประเทศญี่ปุ่นใช้ระบบการฟ้องคดีโดยรัฐ (Kokka Sotsui Shugi, Prosecution by State) กล่าวคือการฟ้องคดีโดยรัฐ (Kousou, Public Prosecution) นั้นอัยการเป็นผู้กระทำอันมีความหมายว่าอัยการเป็นตัวแทนของประเทศใช้อำนาจกระทำการยื่นฟ้อง (Koraso) และดำเนินการฟ้องร้องและอัยการเท่านั้นเป็นผู้รับผิดชอบในการฟ้องคดีโดยรัฐ ซึ่งเรียกว่าหลักผูกขาดการฟ้อง (Kiso) Dokusen Shugi, Monopolization of Prosecution) หลักการทั้งสองนั้นสำหรับญี่ปุ่นไม่อาจแยกออกจากกันได้ จึงสามารถเรียกว่าหลักอำนาจเฉพาะในการฟ้องของอัยการ (Kensatsukan Kiso Senken Shugi) โดยอัยการจะพิจารณาถึง เงื่อนไขในการฟ้อง (Kiso Jouken) เช่น เขตอำนาจศาล อำนาจฟ้องของอัยการ กฎหมายยกเลิกความผิด อกภัยโทษ อายุ ความ จำเลยตาย ฟ้องซ้ำ การร้องทุกข์ในคดีที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการร้องทุกข์ องค์ประกอบความผิดอาญา ข้อสงสัยในความผิด เหตุยกเว้นโทษ ความจำเป็นในการฟ้อง หากกรณีเข้าเงื่อนไขในการฟ้องครบองค์ประกอบความผิดอาญา มีข้อสงสัยในความผิดอาญา ไม่มีเหตุยกเว้นโทษ และมีความจำเป็นในการฟ้องแล้ว อัยการจะฟ้อง (Kiso หรือ Kousou no Teiki) หากเป็นไปในทางตรงข้ามกล่าวคือหากไม่เข้าเงื่อนไขในการฟ้องอัยการจะใช้มาตรการไม่ฟ้อง หรือ Chuukan Shabun แล้วแต่กรณี หากไม่เข้าองค์ประกอบความผิด อัยการจะไม่ฟ้องโดยให้เหตุผลว่า ไม่เป็นความผิดเมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ต้องหาไม่ใช่อัยการทำความผิดหรือพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความผิดไม่มี

⁷⁷ เฟิงอ้าง 7-25.

⁷⁸ เฟิงอ้าง 7-27.

อัยการจะไม่ฟ้องโดยให้เหตุผลว่าไม่มีข้อสงสัย นอกจากนั้น หากพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความผิดไม่เพียงพออัยการจะไม่ฟ้องโดยให้เหตุผลว่า ข้อสงสัยไม่เพียงพอ เมื่อตามกฎหมายควรจะยกเว้นโทษ อัยการจะไม่ฟ้องโดยให้เหตุผลว่า ยกเว้นโทษ เมื่อไม่มีความจำเป็นในการฟ้อง อัยการจะไม่ฟ้องโดยอาศัยเหตุผลว่า ชะลอการฟ้อง (Kiso Yuuyo) ระดับความเชื่อว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด สำหรับการสั่งฟ้องของอัยการ⁷⁹ ในญี่ปุ่นอัยการต้องมีความคาดหวังเป็นอย่างสูงว่า ศาลจะพิพากษาว่า จำเลยกระทำความผิดอัยการจึงจะฟ้อง หากมีข้อสงสัยเกินระดับที่มีเหตุผลและจะไม่สามารถพิสูจน์ความผิดได้แล้ว อัยการจะไม่ฟ้อง เอกลักษณะของระบบการฟ้องของญี่ปุ่นคือ ข้อสงสัยว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด ต้องถึงขนาดที่ศาลจะพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิด อัยการจึงจะฟ้องคดี อันเป็นเหตุให้คดีที่ฟ้องนั้นมากกว่า 99% ศาลพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิด การปฏิบัติของอัยการภายหลังการไม่ฟ้องซึ่งรวมถึงการชะลอการฟ้อง เมื่ออัยการใช้มาตรการไม่ฟ้องจะต้องจัดทำบันทึกคำสั่งไม่ฟ้อง (Fukiso Saiteisho) ซึ่งต้องระบุสาระสำคัญของข้อเท็จจริงในคดีและเหตุผลในการไม่ฟ้อง และเพื่อให้ใช้มาตรการไม่ฟ้องอย่างเหมาะสมจะต้องส่งบันทึกดังกล่าวให้ผู้บังคับบัญชาให้ความเห็นชอบอันเป็นการควบคุมภายในในลำดับแรก หลังจากนั้นอัยการต้องดำเนินการต่อไปนี้ต่อผู้ต้องหาและผู้ร้องทุกข์ ในคดีที่มีการร้องทุกข์ กล่าวโทษ หรือร้องขอ ให้อัยการแจ้งการไม่ฟ้องต่อผู้ร้องทุกข์ผู้กล่าวโทษ หรือผู้ร้องขอโดยเร็ว และให้แจ้งเหตุผลในการไม่ฟ้องด้วย

(3) การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลของอัยการ อัยการมีภาระการพิสูจน์ในทุกคดี การพิสูจน์ดังกล่าวหมายถึง การพิสูจน์ความผิดจำเลยโดยปราศจากข้อสงสัย กล่าวคือ การพิสูจน์ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น การชี้ตัวจำเลย การพิสูจน์ว่าจำเลยมีสภาพจิตปกติ จำเลยกระทำความผิดโดยเจตนาหรือประมาท ความสมัครใจของจำเลยในการรับสารภาพในชั้นสอบสวน เป็นต้น ในคดีที่จำเลยให้การรับสารภาพ ทนายจำเลยมักรับบันทึกคำให้การพยานที่กระทำในชั้นสอบสวนซึ่งทำให้การพิจารณาในศาลใช้เวลาไม่นาน ในคดีที่จำเลยให้การปฏิเสธไม่อาจมีการรับคำให้การพยานดังกล่าวได้ ซึ่งอัยการต้องร้องขอต่อศาลให้ทำการสืบพยานในคดีที่ซับซ้อนศาลต้องสืบพยานจำนวนมากซึ่งทำให้การพิจารณาใช้เวลานานภายหลังเสร็จสิ้นการสืบพยาน อัยการต้องให้ความเห็นเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและการใช้กฎหมาย ซึ่งในทางปฏิบัติอัยการจะให้ความเห็นต่อศาลว่า ควรลงโทษจำเลยในประเภทใดและมีอัตราเท่าใด และศาลมักพิพากษาลงโทษตามความเห็นดังกล่าว

(4) การบังคับตามคำพิพากษาในคดีอาญา อัยการในสำนักงานอัยการที่ประจำตามศาลซึ่งมีคำพิพากษาจะเป็นผู้สั่งการในการบังคับคดี การบังคับคดีตามคำพิพากษาศาล

⁷⁹ เพิ่งอ้าง 7-28.

อุทธรณ์หรือตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นในกรณีมีการอุทธรณ์และถอนอุทธรณ์ในภายหลัง ให้อัยการประจำสำนักงานอัยการอุทธรณ์เป็นผู้สั่งการ การสั่งการในการบังคับคดีดังกล่าวกระทำเป็นลายลักษณ์อักษรบนเอกสารและแนบคำพิพากษาของศาลหรือสำเนาคำพิพากษาของศาลหรือย่อคำพิพากษาของศาลไว้กับเอกสารดังกล่าวด้วย

3.5.2.4 ขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาในชั้นอัยการ อัยการญี่ปุ่นมีอำนาจสอบสวน จับกุม ตรวจค้นและยึดแต่ต้องมีหมายของศาล มีอำนาจรับคำร้องทุกข์และคำกล่าวโทษเช่นเดียวกับตำรวจสอบสวน ทางปฏิบัติคดีส่วนใหญ่จะเริ่มจากการสอบสวนและจับผู้ต้องหาของตำรวจ แล้วจึงส่งตัวผู้ต้องหาและสำนวนให้แก่อัยการ ภายหลังมีการจับผู้ต้องหาหรือรับตัวผู้ต้องหาจากตำรวจสอบสวน แล้วอัยการต้องแจ้งผู้ต้องหาโดยทันทีซึ่งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา และแจ้งว่าผู้ต้องหาอาจตั้งทนายได้และต้องให้โอกาสผู้ต้องหาในการให้การ หากไม่จำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหาให้ปล่อยผู้ต้องหาไปทันที แต่หากจำต้องควบคุมแล้วให้อัยการยื่นคำร้องต่อศาลให้ขังผู้ต้องหานั้นไว้ภายใน 48 ชั่วโมงนับจากการจับ หากอัยการรับตัวผู้ต้องหาซึ่งเจ้าพนักงานธุรการอัยการเป็นผู้จับ อัยการต้องให้โอกาสผู้ต้องหาในการให้การ หากไม่จำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหาให้ปล่อยผู้ต้องหาไปทันที แต่หากจำต้องควบคุมแล้วให้อัยการยื่นคำร้องต่อศาลให้ออกหมายขังผู้ต้องหานั้นไว้ภายใน 24 ชั่วโมงนับจากการรับตัว ซึ่งต้องไม่เกิน 72 ชั่วโมงนับจากการจับ ในกรณีมีเหตุอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ทำให้อัยการไม่อาจปฏิบัติตามระยะเวลาดังกล่าวได้ อัยการอาจแสดงพยานหลักฐานต่อศาลเพื่อขอให้ศาลออกหมายขังผู้ต้องหา และศาลจะออกหมายขังได้ต่อเมื่อมีเหตุอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ หากศาลเห็นว่าไม่มีเหตุในการขังหรือไม่มีเหตุอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ดังกล่าวให้ศาลปล่อยผู้ต้องหา การควบคุมหรือขังผู้ต้องหาก่อนฟ้องนั้น จะกระทำในสถานควบคุมของกระทรวงยุติธรรมหรือสถานที่ของตำรวจที่เรียกว่า Daiyo Kankoku อัยการต้องฟ้องภายใน 10 วันนับจากการร้องต่อศาลให้ออกหมายขัง ในกรณีมีเหตุจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ อัยการอาจร้องต่อศาลขอขังผู้ต้องหาต่ออีกไม่เกิน 10 วัน ในความผิดฐานกบฏ การรุกรานจากต่างประเทศ ความผิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับต่างประเทศและจลาจล อัยการอาจร้องต่อศาลขอขังผู้ต้องหาต่ออีกไม่เกิน 5 วัน ในระหว่างการควบคุมผู้ต้องหาก่อนฟ้องนั้น ผู้ต้องหาไม่อาจได้รับการประกันตัว การประกันจะกระทำได้ภายหลังการฟ้องโดยการร้องขอต่อศาล การฟ้องคดีของอัยการแบ่งออกเป็นการฟ้องเป็นทางการและการฟ้องย่อ กล่าวคือการฟ้องเป็นทางการจะกระทำในคดีความผิดอุกฉกรรจ์ ซึ่งมีโทษประหารชีวิตหรือจำคุกแม้ผู้ต้องหาจะให้การรับสารภาพ การฟ้องย่อจะกระทำในคดีมีอัตราโทษปรับไม่เกิน 500,000 เยน ที่ผู้ต้องหาได้รับสารภาพและยินยอมให้ปรับการฟ้องกระทำโดยอัยการยื่นคำฟ้องซึ่งระบุชื่อ วันเดือนปีเกิด ที่อยู่ของผู้ต้องหา ข้อหาและข้อเท็จจริงที่ผู้ต้องหากระทำหลังจากนั้นจะเป็นการพิจารณาในศาล

3.5.2.5 การชะลอการฟ้อง⁸⁰ การชะลอการฟ้อง(Suspension of Prosecution)

เป็นการไม่ฟ้องชนิดหนึ่ง แม้ว่าตามข้อเท็จจริงเข้าองค์ประกอบความผิดอาญา มีพยานหลักฐานพอฟ้องและเข้าเงื่อนไขในการฟ้อง แต่อัยการไม่ฟ้องโดยอัยการชะลอการฟ้อง การชะลอการฟ้องแตกต่างจากการไม่ฟ้องในประเด็นการกระทำความผิดคือเมื่อผู้ต้องหาได้รับการชะลอการฟ้องและปล่อยตัวไปต่อมาก่อทำความผิดอีกอัยการจะเพิกถอนการชะลอการฟ้องแล้วฟ้องคดีนั้นเข้าไปพร้อมกับคดีใหม่ เกณฑ์การชะลอการฟ้องแยกได้ 3 ปัจจัยคือ ตัวผู้กระทำความผิด เนื้อหาของความผิด และสภาพการณ์ภายหลังการกระทำความผิด ส่วนคดีที่ตำรวจสอบสวนส่งให้อัยการนั้น ตำรวจต้องทำความเห็นในข้อเท็จจริง สภาพความผิดและการจัดการต่อความผิดที่ควรจะทำ ซึ่งการจัดการดังกล่าวแยกได้ 3 ระดับคือ เบา ปานกลาง และหนักตามสถิติแสดงให้เห็นว่าถ้าตำรวจเห็นว่าควรจัดการในระดับเบา อัยการจะชะลอการฟ้องมากถ้าตำรวจเห็นว่าควรจัดการในระดับหนัก อัยการจะชะลอการฟ้องน้อย

3.5.2.6 การควบคุมดุลพินิจอัยการ⁸¹ เมื่ออัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง รวมถึงคำสั่ง

ชะลอการฟ้องจะมีการควบคุมหรือตรวจสอบดุลพินิจในการออกคำสั่งดังกล่าวคือ

(1) คณะกรรมการตรวจสอบการฟ้อง (Kensatsushinsakai, Prosecution

Review Commission) มีหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องของการไม่ฟ้องคดีของอัยการในทุกประเภทความผิด และให้คำแนะนำในการปรับปรุงงานฟ้องดำเนินคดี คณะกรรมการตรวจสอบการฟ้องได้รับการจัดวางไว้ประจำศาลจังหวัดและศาลจังหวัดสาขาทั่วประเทศแต่ละคณะมีกรรมการ 11 คน คัดเลือกโดยวิธีจับสลากจากผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีระยะเวลาในตำแหน่ง 6 เดือน ทุก 3 เดือนให้เลือกกรรมการครึ่งหนึ่งเข้าแทนกรรมการเดิม คดีที่คณะกรรมการตรวจสอบการฟ้องจะตรวจสอบ เมื่อผู้ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษหรือผู้เสียหายในคดีที่มีการไม่ฟ้องยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการกรณีนี้คณะกรรมการต้องตรวจสอบ หรือเมื่อคณะกรรมการทราบจากเอกสารใด หากคณะกรรมการออกเสียงเป็นส่วนใหญ่คณะกรรมการมีอำนาจทำการตรวจสอบได้ การตรวจสอบคณะกรรมการสามารถร้องขอให้อัยการส่งเอกสารหรือให้มาให้ความเห็นต่อที่ประชุมคณะกรรมการ สอบถามให้สถานที่ราชการ องค์กรสาธารณะหรือเอกชนให้ข้อมูลใดๆ ได้ และเรียกผู้ร้องขอให้ตรวจสอบการฟ้องหรือพยานมาให้ถ้อยคำได้ หากพยานไม่มา ขอให้ศาลแขวงออกหมายเรียกได้ คำวินิจฉัยของคณะกรรมการมี 3 ประเภท การไม่ฟ้องชอบแล้ว การไม่ฟ้องไม่ชอบ คำวินิจฉัยสองกรณีนี้ต้องตัดสินโดยเสียงข้างมาก และการฟ้องชอบแล้ว คำวินิจฉัยกรณีนี้ต้องใช้เสียงมากกว่า

⁸⁰ เพิ่งอ้าง 7-32.

⁸¹ เพิ่งอ้าง 7-35.

8 ใน 11 เสียง คณะกรรมการตรวจสอบการฟ้องจะส่งคำวินิจฉัยไปยังอัยการจังหวัดและคณะกรรมการตรวจสอบคุณสมบัติอัยการ รวมทั้งตีตประกาศประเด็นสำคัญของคำตัดสินไว้ที่สำนักงานธุรการของคณะกรรมการ และแจ้งผู้ร้องขอให้ตรวจสอบการฟ้อง หากไม่พอใจคำตัดสินไม่อาจโต้แย้งได้ กรณีคณะกรรมการวินิจฉัยว่าอัยการควรฟ้อง อัยการจะดำเนินการสอบสวนใหม่ หากสอบสวนใหม่อัยการยังคงสั่งไม่ฟ้อง ศาลจะแต่งตั้งทนายความขึ้นทำหน้าที่ฟ้องคดีแทนอัยการ

(2) คณะกรรมการตรวจสอบการฟ้องใช้ในทุกประเภทความผิด

แต่วิธีพิจารณาถึงการฟ้องใช้กับความผิดบางประเภท กล่าวคือในคดีความผิด การปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของข้าราชการ และคดีความผิดตามกฎหมายป้องกันกิจกรรมอันเป็นการบ่อนทำลาย (Hakai Katsudou Boushi Hou, Subversive Activities Prevention Law) การปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของพนักงานสืบสวนความปลอดภัยสาธารณะ (Kouan Chousakan) หากผู้ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษในความผิดดังกล่าวไม่พอใจการสั่งไม่ฟ้องซึ่งรวมถึงการชะลอการฟ้องสามารถร้องขอต่อศาลจังหวัดที่สำนักงานอัยการนั้นประจำอยู่ให้นำคดีขึ้นสู่การพิจารณาได้ โดยให้ยื่นคำร้องต่ออัยการที่ดำเนินการไม่ฟ้องภายใน 7 วันนับแต่ได้รับแจ้งการไม่ฟ้อง แต่ผู้ร้องสามารถถอนคำร้องของตนก่อนศาลตัดสินได้ ซึ่งจะไม่อาจร้องขอในคดีนั้นใหม่ได้อีก หากอัยการเห็นว่า คำร้องมีเหตุผลให้ยื่นฟ้อง หากเห็นว่าไม่มีเหตุผลภายใน 7 วันนับแต่รับคำร้อง ให้ทำความเห็น พร้อมด้วยเอกสารและพยานส่งต่อศาล พร้อมระบุเหตุผลในการไม่ฟ้อง ขั้นตอนต่อไปศาลจะทำการพิจารณา ซึ่งการพิจารณาและการพิพากษาของศาลให้ทำเป็นองค์คณะ ซึ่งศาลอาจให้ผู้พิพากษาในคณะ หรือผู้พิพากษาศาลจังหวัดหรือศาลแขวงสอบสวนข้อเท็จจริงได้ ศาลอาจมีคำพิพากษายกคำร้องเมื่อคำร้องไม่เป็นไปตามรูปแบบที่กฎหมายกำหนด หรือเมื่อคำร้องยื่นภายหลังสิ้นสุดระยะเวลาในการยื่น หรือเมื่อคำร้องไม่มีเหตุผล แต่หากคำร้องมีเหตุผล ให้ทำการพิจารณาได้ในศาลที่มีเขตอำนาจซึ่งมีผลเท่ากับว่าได้มีการยื่นฟ้องไว้แล้ว ให้ศาลตั้งทนายความขึ้นมาปฏิบัติงานคดีนี้ ซึ่งทนายความจะปฏิบัติหน้าที่อัยการจนกว่าศาลจะพิพากษา แต่การสั่งการเรื่องสอบสวนต่อเจ้าพนักงานธุรการอัยการและตำรวจนั้น ให้มอบหมายแก่อัยการเป็นผู้กระทำ หากศาลยกคำร้องของผู้ร้อง ให้ผู้ร้องชดใช้ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในกระบวนการพิจารณาดังกล่าวทั้งหมด

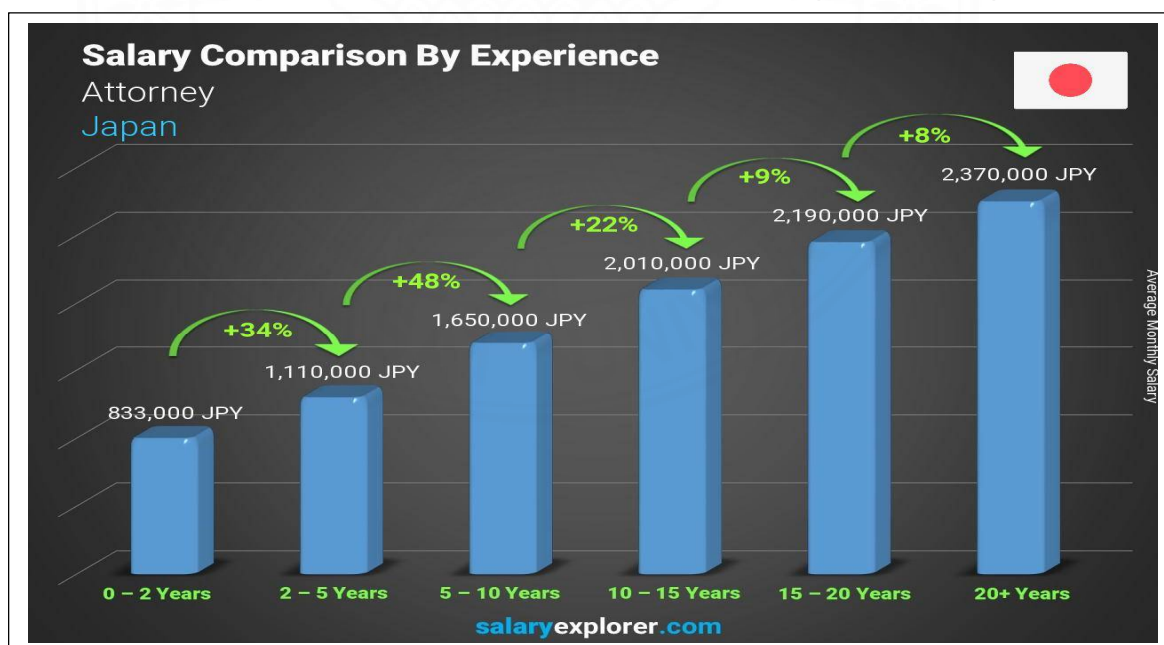
3.5.2.7 ค่าตอบแทนของอัยการญี่ปุ่นในภาพรวม

อัยการญี่ปุ่นมีรายได้เฉลี่ยเดือนละประมาณ 1,600,000 JPY โดยได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนไม่น้อยกว่าเดือนละ 734,000 - 2,540,000 JPY และเมื่อรับราชการต่อไปเรื่อยๆจะได้รับเงินเดือนสูงสุดถึงเดือนละ 2,370,000 - 2,540,000 JPY มีทั้งระยะเวลาการเพิ่มของเงินเดือนตามอายุราชการกล่าวคือ

ตารางที่ 3.15 แสดงอัตราเงินเดือนของอัยการญี่ปุ่น⁸²

อายุราชการ	0 - 2 ปี	ปี	ได้รับเงินเดือน	734,000 - 833,000	JPY	ต่อเดือน
อายุราชการ	2 - 5 ปี	ปี	ได้รับเงินเดือน	833,000 - 1,110,000	JPY	ต่อเดือน
อายุราชการ	5 - 10 ปี	ปี	ได้รับเงินเดือน	1,110,000 - 1,650,000	JPY	ต่อเดือน
อายุราชการ	10 - 15 ปี	ปี	ได้รับเงินเดือน	1,650,000 - 2,010,000	JPY	ต่อเดือน
อายุราชการ	15 - 20 ปี	ปี	ได้รับเงินเดือน	2,010,000 - 2,190,000	JPY	ต่อเดือน
อายุราชการ	20 ปี ขึ้นไป		ได้รับเงินเดือน	2,190,000 - 2,370,000	JPY	ต่อเดือน

ภาพที่ 3.14 ภาพแสดงอัตราการเพิ่มของเงินเดือนอัยการญี่ปุ่นเฉลี่ยตามอายุราชการ⁸³

⁸² Salary and Cost of Living Comparison, 'Attorney Average Salary in Japan' (Salary explorer, 20 มีนาคม 2020) <<http://www.salaryexplorer.com>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

⁸³ เพิ่งอ้าง.

3.5.2.8 เปรียบเทียบค่าตอบแทนของตำรวจกับอัยการญี่ปุ่น

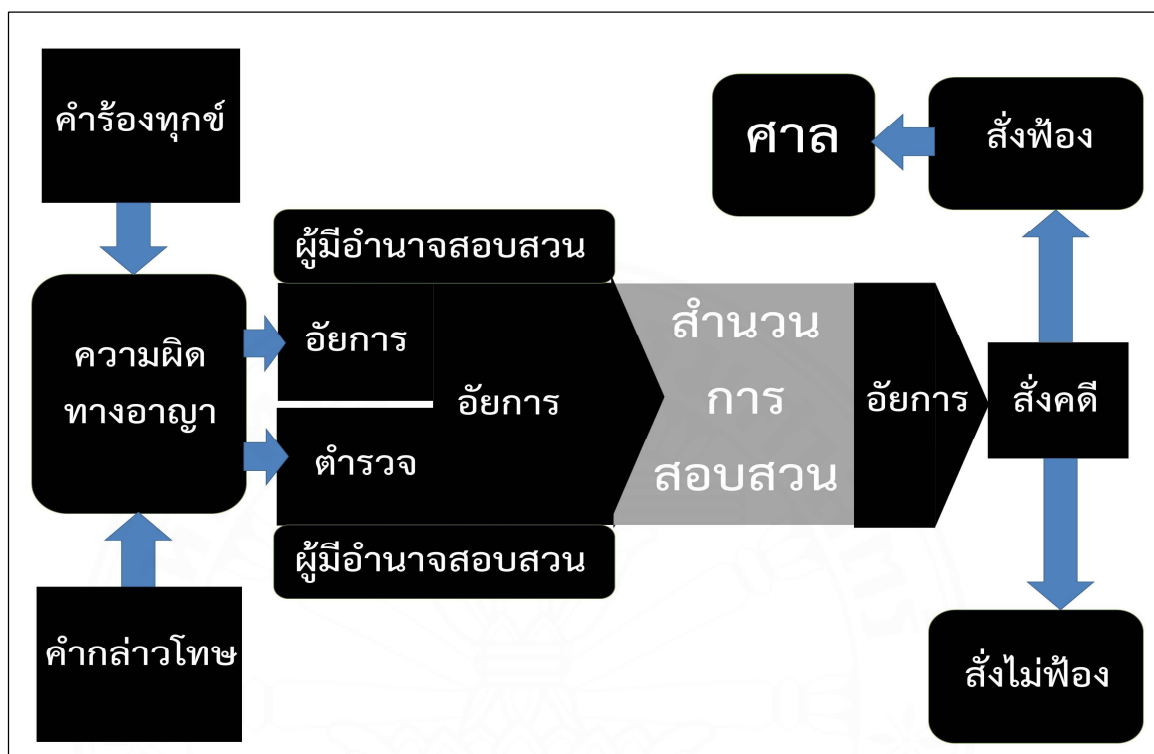
ตำรวจญี่ปุ่นมีรายได้โดยเฉลี่ยเดือนละ 822,000 JPY ขณะที่อัยการญี่ปุ่นมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 1,600,000 JPY ดังนั้นรายได้เฉลี่ยของตำรวจจึงคิดเป็น 51.3 % ของรายได้ของอัยการ

ตารางที่ 3.16 เปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยของตำรวจกับอัยการญี่ปุ่น ⁸⁴			
ประเภท	รายได้ต่อเดือน	หน่วย	ค่าเฉลี่ย
อัยการ	1,600,000	JPY	รายได้ของตำรวจ คิดเป็น 51.3 % ของรายได้ของอัยการ
ตำรวจ	822,000	JPY	

กล่าวโดยสรุปในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาขั้นก่อนฟ้องคดีในระบบสอบสวน คดีอาญาของประเทศญี่ปุ่น อัยการมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาอย่างกว้างขวางโดยจะเริ่มสอบสวนด้วยตนเองหรือร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจสอบสวน หรือเพียงแต่สั่งให้ตำรวจสอบสวนแทนก็ได้ทางปฏิบัติแล้ว การสอบสวนคดีอาญามักจะเป็นหน้าที่ของตำรวจ อัยการจะเป็นผู้ออกคำสั่งให้ตำรวจปฏิบัติ อัยการจะเข้าร่วมสอบสวนต่อเมื่อเป็นคดีอุกฉกรรจ์ที่สำคัญ เพื่อให้ได้หลักฐานครบถ้วนในการพิจารณาคดีชั้นศาล ตำรวจมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานส่งอัยการเท่านั้นไม่มีอำนาจสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องคดี อำนาจการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีนั้นเป็นของอัยการเพียงผู้เดียวเป็นอำนาจอิสระ กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของญี่ปุ่นจึงมีลักษณะตามแนวคิดอำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องคดีเป็นกระบวนการเดียวกันโดยไม่แยกหน้าที่สอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้องของอัยการ

⁸⁴ ภาพตารางและอัตราเปรียบเทียบคำนวณโดยผู้เขียน

ภาพที่ 3.15 ภาพรวมระบบทดสอบศัาญาของประเทศญี่ปุ่น⁸⁵
 (เป็นไปตามแนวคิดอำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกัน)

⁸⁵ ภาพรวมระบบสอบสวนศัาญาประเทศญี่ปุ่นของผู้เขียน

บทที่ 4

ระบบสอบสวนคดีอาญาของไทย

4.1 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย

4.1.1 วิวัฒนาการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยในภาพรวม¹

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยมีวิวัฒนาการในภาพรวมเป็น 3 สมัยคือ

4.1.1.1 สมัยกรุงสุโขทัย มีรูปแบบการปกครองแบบพ่อปกครองลูกหรือ “ปิตาธิปไตย” กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะมีพระเจ้าแผ่นดินทรงชำระคดีความต่างๆ ด้วยพระองค์เองโดยให้ราษฎรผู้มีข้อพิพาท “ถวายเป็นฎีกา” หรือขอความเป็นธรรมจากพระเจ้าแผ่นดินด้วยตนเองโดยตรงปรากฏหลักฐานตามข้อความหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

4.1.1.2 สมัยกรุงศรีอยุธยา มีรูปแบบการปกครองลักษณะ “ปกครองโดยอำนาจรัฐ” มีการจัดระบบกฎหมายตามแบบพิธีรัฐใช้อำนาจปกครองอย่างกว้างขวาง กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสมัยกรุงศรีอยุธยาให้เอกชนผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาด้วยตนเองไม่มีอัยการทำหน้าที่เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาในนามของรัฐหรือศาลยุติธรรมทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีเพราะอำนาจการพิจารณาคดีทั้งปวงเป็นของพระเจ้าแผ่นดินตามระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ การชำระความใช้กฎจารีตนครบาลซึ่งสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดจนกว่าจะพิสูจน์ตนเองได้โดยให้จำเลยรับสารภาพด้วยวิธีการทรมาน เช่น การบีบขมับ ตอกเล็บ กฎจารีตนครบาล ตกทอดมาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ทำให้ชาวต่างชาติเกรงว่าจะเกิดความไม่เป็นธรรมแก่คนในบังคับของตน ทำให้เกิดการทำสนธิสัญญาสิทธิสภาพนอกอาณาเขต

4.1.1.3 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมีพระบรมราชโองการให้สะสางบทกฎหมายแล้วประกาศใช้ “กฎหมายตราสามดวง” นับเป็นประมวลกฎหมายฉบับแรกของไทยแต่การดำเนินคดีอาญายังเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยเอกชนโดยมิได้แบ่งคดีออกเป็นคดีอาญาและคดีแพ่ง คดีทั้งสองประเภทต้องชำระที่ลูกขุนในศาลหลวง

¹ กุลพล พลวัน, กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2560) 4-13.

และวิธีพิจารณาคดียังปะปนกันเพราะการฟ้องคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญามีวัตถุประสงค์ให้ลงโทษจำเลยและหากโจทก์แพ้ความในคดีแพ่งก็จะถูกลงโทษด้วยเช่นกัน ต่อมาสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเกิดลัทธิล่าอาณานิคมประเทศไทยถูกบีบคั้นจากประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศสอย่างหนักเพื่อหาอ้างเข้ายึดครองดังจะเห็นในสมัยรัชกาลที่ 4 อังกฤษได้บังคับให้ประเทศไทยทำสนธิสัญญาเบาว์ริง เมื่อ ค.ศ. 1855 ต้องยอมรับว่าอังกฤษมี “สิทธิสภาพนอกอาณาเขต” เหนือดินแดนไทยโดยเมื่อคนในบังคับของอังกฤษกระทำผิดไม่ต้องขึ้นศาลไทยแต่ต้องขึ้นศาลกงสุลแทน นับว่าเป็นภาวะจำยอมที่ต้องเสียอำนาจอธิปไตยทางศาลของไทยและอีกหลายประเทศก็อ้างสิทธิขอทำสนธิสัญญากับไทยเพื่อมีสิทธิสภาพนอกอาณาเขตเช่นเดียวกับอังกฤษทำให้ประเทศไทยเริ่มทบทวนปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 จึงมีการปฏิรูปครั้งใหญ่ของประเทศไทย มีการจัดตั้งกระทรวงยุติธรรมเมื่อวันที่ 5 มีนาคม ร.ศ. 110 นำศาลที่กระจัดกระจายในกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ มาไว้ในที่เดียวกัน จัดระบบงานศาลทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จัดระบบการสรรหาบุคลากรที่จะมาดำรงตำแหน่งผู้พิพากษา และประกาศใช้ “กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127” ซึ่งถือเป็นประมวลกฎหมายอาญฉบับแรกของประเทศไทย และมีการยกร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยประเทศไทยว่าจ้างนักกฎหมายต่างประเทศและนายอาร์กียองนักกฎหมายจากฝรั่งเศสช่วยเตรียมยกร่างและแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดปัญหาที่นายอาร์กียองเสนอว่าจะให้คงระบบที่ให้ศาลเป็นผู้ดำเนินการไต่สวน (Preliminary Investigation) หรือไม่ คณะกรรมการวินิจฉัยว่าให้ยกเลิกระบบดังกล่าวโดยให้พนักงานฝ่ายปกครองตลอดจนพนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินการแทน ภายหลัง สถานทูตอังกฤษโดยนายครอสบี้ (Crosby) กงสุลใหญ่อังกฤษที่กรุงเทพฯร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายอาร์กียองให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนและอัยการมากเกินไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการไต่สวน (Preliminary Investigation) ของฝรั่งเศสและกลุ่มภาคพื้นยุโรปนั้น ยอมรับไม่ได้ในทัศนคติของชาวอังกฤษ และแตกต่างจากระบบของประเทศไทยซึ่งใช้ระบบอังกฤษขณะนั้น โดยสถานทูตอังกฤษได้จัดส่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของแอฟริกาใต้และลังกาส่งให้พิจารณา² คณะกรรมการชำระประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีความอาญาได้แกัร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวเสียใหม่โดยพยายามประนีประนอมกับข้อคัดค้านของสถานทูตอังกฤษ

² เพิ่งอ้าง 4-14.

และประกาศใช้เป็นกฎหมายได้ในวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2478 โดยให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478³

4.1.2 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยหลังประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁴

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นก่อนฟ้องของไทยช่วงหลังประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแบ่งเป็นช่วงเวลาที่สำคัญคือ

4.1.2.1 ปี พ.ศ. 2478 ประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2477 อำนาจการสอบสวนคดีอาญาอยู่กับเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง กล่าวคือ ในส่วนภูมิภาคกระทรวงมหาดไทยมอบอำนาจให้พนักงานสอบสวนฝ่ายอำเภอเป็นผู้มีอำนาจสอบสวน ฝ่ายเจ้าพนักงานตำรวจมีหน้าที่ในการจับกุมป้องกันและปราบปราม ส่วนการสอบสวนในนครบาล อยู่ในอำนาจของฝ่ายเจ้าพนักงานตำรวจ

4.1.2.2 ปี พ.ศ. 2481 พลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งให้โอนการสอบสวนคดีอาญามาอยู่กับตำรวจโดยมีนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามโจรผู้ร้าย และให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองทำหน้าที่ทำนุบำรุงท้องถิ่น

4.1.2.3 ปี พ.ศ. 2488 นาวาเอกหลวง ศุภชลาศัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีคำสั่งเปลี่ยนแปลงหน้าที่การสอบสวนคดีอาญาโดยกำหนดให้อำนาจการสอบสวนอยู่กับเจ้าพนักงานตำรวจและฝ่ายปกครองโดยมีนายอำเภอเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน

4.1.2.4 ปี พ.ศ. 2488 นายทวี บุญเกตุ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีคำสั่งเปลี่ยนแปลงโดยโอนอำนาจหน้าที่การสอบสวนคดีอาญาไปอยู่กับเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองฝ่ายเดียวแต่ให้นายอำเภอมีอำนาจแต่งตั้งตำรวจทำการสอบสวนได้

4.1.2.5 ปี พ.ศ. 2502 จอมพลประภาส จารุเสถียร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ออกข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยกำหนดให้ตำรวจเป็นพนักงานสอบสวนโดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน ปลัดอำเภอจะเข้าทำหน้าที่สอบสวนได้ต่อเมื่อมีเหตุผลอันสมควรและนายอำเภอเป็นผู้สั่งการโดยเหตุผลคือต้องการรวมกำลังในการปฏิบัติหน้าที่สืบสวนสอบสวนให้มีประสิทธิภาพและรวดเร็ว

³ ผู้เขียนเห็นว่าเป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ว่า มาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติให้มีพนักงานสอบสวนสองฝ่ายคือ ฝ่ายปกครอง และตำรวจ เพราะขณะยกร่างกฎหมายทั้งสองฝ่ายต่างก็มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาอยู่ก่อนแล้ว

⁴ สมนึก เขมทองคำ, ‘การพัฒนาระบบการสอบสวนคดีอาญาของไทย’ (ดุชนินพนธ์ นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2558) 175.

4.1.2.6 ปี พ.ศ. 2506 จอมพลประภาส จารุเสถียร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ออกข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยกำหนดให้ตำรวจมีอำนาจสอบสวนฝ่ายเดียว แต่ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอเข้าร่วมสอบสวนในกรณีความผิดซึ่งหน้าให้จับกุมหรือสั่งให้จับกุมและสอบสวนเบื้องต้นเท่าที่จำเป็น กรณีร้องขอความเป็นธรรมอาจให้พนักงานสอบสวนชี้แจงผลการสอบสวนหรือเข้าควบคุมการสอบสวนได้ และกรณีข้าราชการต้องหาคดีอาญา เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองเข้าร่วมสอบสวน

4.1.2.7 ปี พ.ศ. 2518 นายบุญแท้ง ทองสวัสดิ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย แก้ไขให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ เข้าควบคุมการสอบสวนได้โดยเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน มีหน้าที่ให้คำแนะนำ เร่งรัด และเรียกสำนวนมาประกอบการแนะนำได้

4.1.2.8 ปี พ.ศ. 2520 นายสมัคร สุนทรเวช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ออกข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย แก้ไขให้พนักงานฝ่ายปกครองมีอำนาจสอบสวนเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน

4.1.2.9 ปี พ.ศ. 2523 นายประเทือง กิริติบุตร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ออกข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยแก้ไขให้ตำรวจและเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองมีอำนาจสอบสวนแต่ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ได้รับมอบหมายให้ความเห็นชอบในการออกหมายจับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

4.1.2.10 ปี พ.ศ. 2526 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี แต่งตั้งหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผู้ที่มีประสบการณ์ทางกฎหมาย อาจารย์มหาวิทยาลัยและผู้แทนสถาบันวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง⁵ เป็นคณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คณะกรรมการชุดดังกล่าวเสนอแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อัยการ มีอำนาจกำกับดูแลการสอบสวนตั้งแต่ต้น มีอำนาจออกหมายเรียกเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน มีอำนาจเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ และมีอำนาจเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป หรือในคดีที่พนักงานอัยการเห็นว่าเป็นคดีสำคัญหรือยุ่งยากซับซ้อนจำเป็นต้องสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนให้เสนอเรื่องไปยังอัยการสูงสุดพิจารณาอนุมัติ และให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำสั่งและคำแนะนำของพนักงานอัยการในเรื่องที่เกี่ยวกับการสอบสวนคดีนั้นๆ ส่วนอำนาจการบังคับบัญชาในสายงานบริหารของพนักงานสอบสวนก็ยังคงอยู่ในอำนาจการบังคับบัญชาของกรมตำรวจตามปกติ และในการสัมมนาเรื่อง “การปรับปรุงกฎหมายวิธี

⁵ คະนิง ฤาไชย, ‘หลักการและเหตุผลในการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา’ (การสัมมนาทางวิชาการกฎหมายอาญา, กรมตำรวจ 2538) 4.

พิจารณาความอาญาเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน” โดยคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขานิติศาสตร์คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม ปี พ.ศ. 2533 ที่ประชุมเห็นควรเพิ่มบทบาทของพนักงานอัยการเพิ่มเติมอีก 2 ประการคือ ให้อัยการมีอำนาจในการกำกับและควบคุมการสอบสวนโดยทั่วไป เช่น การพิจารณาคำขอให้ออกหมายจับ หมายค้น การตรวจสำนวนการสอบสวน การเข้าฟังการสอบสวน เป็นต้นและเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวน ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปและคดีที่มีความสำคัญหรือคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อน โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนและให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำแนะนำของอัยการในเรื่องที่เกี่ยวกับการสอบสวนคดีนั้นแต่ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวก็มิได้มีการประกาศใช้แต่อย่างใด คงมีเพียงการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้อัยการมีอำนาจเข้าร่วมสอบสวนเด็ก และการชันสูตรพลิกศพเท่านั้น

4.1.3 องค์การตำรวจ

“ตำรวจ” หรือ “ข้าราชการตำรวจ” หมายความว่า⁶ บุคคลซึ่งได้รับการบรรจุและแต่งตั้งตามพระราชบัญญัตินี้โดยได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณหมวดเงินเดือนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และให้หมายความรวมถึงข้าราชการในสำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติแต่งตั้งหรือสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการตำรวจโดยได้รับเงินเดือนจากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐด้วย และตามประมวลระเบียบการตำรวจภาค 1 ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีเล่มที่ 1 ให้คำจำกัดความว่า “ตำรวจ” คือเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจหน้าที่ตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนรวมอยู่ในคำจำกัดความของคำว่าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจตามความหมายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁷ ตำรวจนอกจากจะมีอำนาจหน้าที่ทางคดีอาญาแล้วยังมีอำนาจหน้าที่ในการให้บริการแก่ประชาชนในเรื่องต่างๆ การรักษาความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หน้าที่ปฏิบัติการของตำรวจมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากตำรวจจึงมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนสามารถให้คำแนะนำหรือโทษแก่ประชาชนได้กว้างขวาง

4.1.3.1 อำนาจหน้าที่ของตำรวจ

(1) อำนาจหน้าที่ทั่วไป

1. อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547⁸

⁶ พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 4.

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16).

⁸ พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 6 มาตรา 11.

(1.1) รักษาความปลอดภัยสำหรับองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์และพระราชอาคันตุกะ

(1.2) ดูแลควบคุมและกำกับการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจซึ่งปฏิบัติการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(1.3) ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา

(1.4) รักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยของประชาชน และความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร

(1.5) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของข้าราชการตำรวจหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(1.6) ช่วยเหลือการพัฒนาประเทศตามที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย

(1.7) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้การปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ ตาม (1.1) (1.2) (1.3) (1.4) หรือ (1.5) เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดความผิดทางอาญาขึ้นสำหรับการกระทำใดเป็นการเฉพาะ และตกอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของข้าราชการตำรวจหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติตาม (1.3) (1.4) หรือ (1.6) จะตราพระราชกฤษฎีกาโอนอำนาจหน้าที่ตาม (1.3) (1.4) หรือ (1.5) เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดทางอาญาดังกล่าวทั้งหมดหรือบางส่วน ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นใดก็ได้ ในกรณีเช่นนั้นให้ข้าราชการตำรวจและสำนักงานตำรวจแห่งชาติพ้นจากอำนาจหน้าที่ดังกล่าวทั้งหมดหรือบางส่วนและให้ถือว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานฝ่ายปกครอง หรือเจ้าพนักงานตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว

2. อำนาจหน้าที่ตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี⁹

(2.1) รักษาความสงบเรียบร้อยทั้งภายในและภายนอกเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน

(2.2) รักษากฎหมายที่เกี่ยวข้องแต่การกระทำผิดในทางอาญา

(2.3.) บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชน

(2.4) ดูแลรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะ

⁹ ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เล่มที่ 1 ภาคที่ 1.

(2) อำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹⁰

1. เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจและพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ซึ่งมีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
2. สืบสวนและสอบสวนคดีอาญา
3. ออกหมายเรียก ตรวจค้น จับกุม ควบคุมบุคคล ตลอดจนมีอำนาจยื่นคำร้องขอหมายจับ หมายค้น เพื่อประโยชน์แห่งการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา

4.1.3.2 โครงสร้างองค์กรตำรวจ

(1) โครงสร้างสำนักงานตำรวจแห่งชาติ¹¹ สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นส่วนราชการและมีฐานะเป็นนิติบุคคล มีผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นหัวหน้าส่วนราชการและอยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี แบ่งส่วนราชการเป็น

1. สำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
2. กองบัญชาการการแบ่งส่วนราชการหรือจัดตั้งเป็นกองบัญชาการให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และการแบ่งส่วนราชการเป็นกองบังคับการหรือส่วนราชการอย่างอื่นให้ออกเป็นกฎกระทรวง
3. คณะกรรมการ นโยบายตำรวจแห่งชาติ (ก.ต.ช.) มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการมีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายการบริหารราชการตำรวจและกำกับดูแลสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในกรณีที่กฎหมายกำหนดความผิดทางอาญาขึ้นสำหรับการกระทำใดเป็นการเฉพาะ และตกอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของข้าราชการตำรวจหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะตราพระราชกฤษฎีกาโอนอำนาจหน้าที่เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดนั้น ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานหรือพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นก็ได้

(2) ยศและชั้นของตำรวจ ยศตำรวจมีตามลำดับตั้งแต่สิบตำรวจตรีไปจนถึงพลตำรวจเอก ชั้นข้าราชการตำรวจแบ่งเป็น ชั้นสัญญาบัตร ชั้นประทวน ชั้นพลตำรวจ การแต่งตั้งยศตำรวจชั้นสัญญาบัตรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการในกฎ ก.ตร. และให้ทำโดยประกาศพระบรมราชโองการ ตำแหน่งของข้าราชการตำรวจมีตั้งแต่รองผู้บังคับหมู่ไปจนถึงผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติให้มีคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ

¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (10) (11) (16) (17) มาตรา 17 มาตรา 18 มาตรา 52 มาตรา 66 มาตรา 69 มาตรา 78 มาตรา 87 และมาตรา 92.

¹¹ พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 44.

มีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายและมาตรฐานการบริหารงานบุคคลของข้าราชการตำรวจและจัดระเบียบข้าราชการตำรวจ ฯลฯ

(3) ตำแหน่งของตำรวจแบ่งออกเป็น¹²

1. ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
2. จเรตำรวจแห่งชาติ และรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
3. ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
4. ผู้บัญชาการ
5. รองผู้บัญชาการ
6. ผู้บังคับการ
7. รองผู้บังคับการ
8. ผู้กำกับการ
9. รองผู้กำกับการ
10. สารวัตร
11. รองสารวัตร
12. ผู้บังคับหมู่
13. รองผู้บังคับหมู่

(4) โครงสร้างการแบ่งอำนาจหน้าที่ภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

เป็น 5 กลุ่มงาน ได้แก่¹³

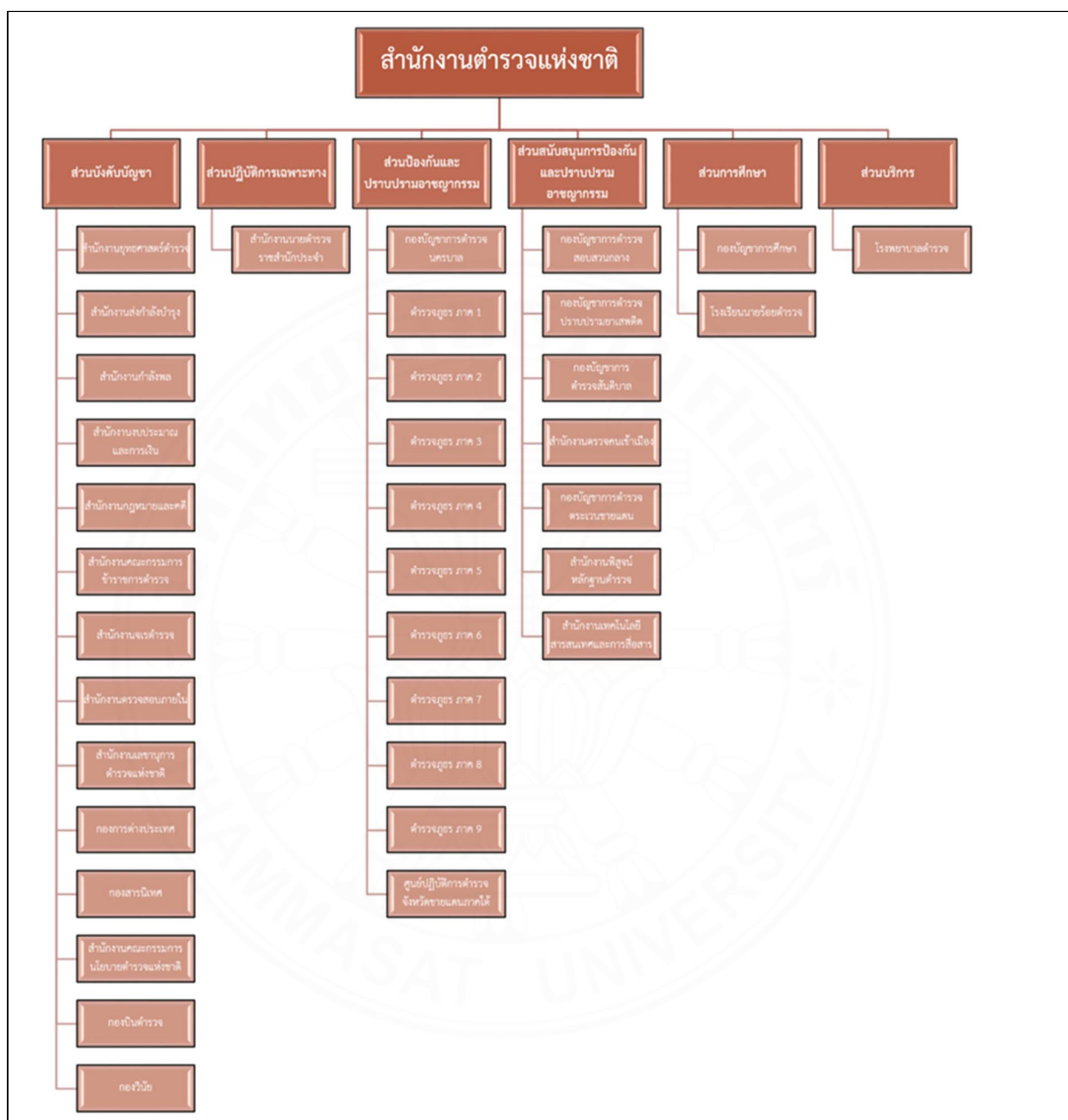
1. งานด้านบริหาร
2. งานด้านป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
3. งานด้านสืบสวนสอบสวน
4. งานด้านกฎหมายและคดี
5. งานด้านความมั่นคงและกิจการพิเศษ

¹² พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 44.

¹³ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, (Royal Thai Police)

<<http://www.royalthaipolice.go.th/index.php>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

ภาพที่ 4.1 โครงสร้างการแบ่งอำนาจหน้าที่ภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ¹⁴

¹⁴ เพิ่งอ้าง.

(5) **โครงสร้างหน่วยปฏิบัติการพื้นที่ของตำรวจ**¹⁵ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ แบ่งหน่วยปฏิบัติการพื้นที่เป็น “สถานีตำรวจ” กระจายทั่วประเทศ ปัจจุบันมี 1,483 สถานีตำรวจใน แต่ละสถานีตำรวจแบ่งงานออกเป็น 5 กลุ่มคือ

1. งานป้องกันและปราบปราม
2. งานสืบสวน
3. งานสอบสวน
4. งานจราจร
5. งานอำนวยการ

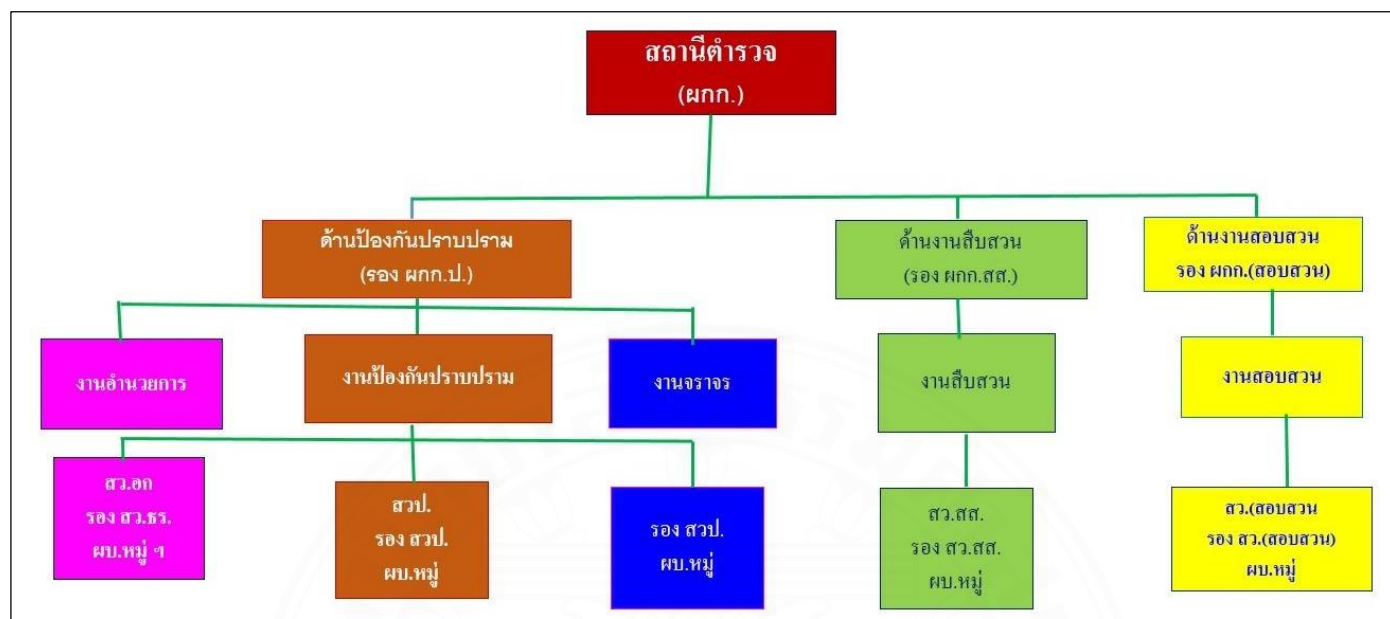
(6) **ตำแหน่งตำรวจประจำสถานีตำรวจ** แบ่งเป็น 5 ตำแหน่ง คือ

1. ผู้กำกับการ เป็นหัวหน้าสถานีตำรวจและเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน เป็นตำรวจชั้นสัญญาบัตรยศ พันตำรวจเอก
2. รองผู้กำกับการฝ่ายต่างๆ เป็นตำรวจชั้นสัญญาบัตรยศ พันตำรวจโท
3. สารวัตรฝ่ายต่างๆ เป็นตำรวจชั้นสัญญาบัตรยศ พันตำรวจตรี หรือ พันตำรวจโท
4. รองสารวัตรฝ่ายต่างๆ เป็นตำรวจชั้นสัญญาบัตรยศ ร้อยตำรวจตรี ร้อยตำรวจโท และร้อยตำรวจเอก
5. ผู้บังคับหมู่ผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายต่างๆ เป็นตำรวจชั้นประทวนยศ สิบตำรวจตรี สิบตำรวจโท สิบตำรวจเอก จำสิบตำรวจ และดาบตำรวจ

(7) **ตำแหน่งพนักงานสอบสวน** ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ ตำรวจผู้ดำรงตำแหน่ง “รองสารวัตรสอบสวน สารวัตรสอบสวน รองผู้กำกับการสอบสวน” ในสถานีตำรวจนั่นเอง

¹⁵ เพิ่งอ้าง.

ภาพที่ 4.2 โครงสร้างตำแหน่งและการบริหารสถานีดำรวจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ¹⁶

(8) คำย่อของตำแหน่งภายในสถานีดำรวจ ประกอบด้วย

1. ผกก. คือ ตำแหน่ง ผู้กำกับการ
2. รอง ผกก.ป. คือ ตำแหน่ง รองผู้กำกับการฝ่ายป้องกันและ
ปราบปราม
3. รอง ผกก.สส. คือ ตำแหน่ง รองผู้กำกับการฝ่ายสืบสวน
4. รอง ผกก.(สอบสวน) คือ ตำแหน่ง รองผู้กำกับการฝ่ายสอบสวน
5. สว.อก. คือ ตำแหน่ง สารวัตรอำนวยการ
6. สว.ป. คือ ตำแหน่ง สารวัตรป้องกันและปราบปราม
7. สว.สส. คือ ตำแหน่ง สารวัตรสืบสวน
8. สว.(สอบสวน) คือ ตำแหน่ง สารวัตรสอบสวน (พนักงานสอบสวน)
9. รอง.สว.จร. คือ ตำแหน่ง รองสารวัตรจราจร
10. รอง.สว.ป. คือ ตำแหน่ง รองสารวัตรป้องกันและปราบปราม
11. รอง.สว.สส. คือ ตำแหน่ง รองสารวัตรสืบสวน
12. รอง.สว.(สอบสวน) คือ ตำแหน่ง รองสารวัตรสอบสวน (พนักงาน
สอบสวน)
13. ผบ.หมู่ คือ ตำแหน่ง ผู้บังคับหมู่เป็นข้าราชการตำรวจชั้นประทวน

¹⁶ ภาพโครงสร้างตำแหน่งและการบริหารสถานีดำรวจภายใต้สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติของผู้เขียน

(9) สถานภาพอัตรากำลังพลของตำรวจ¹⁷ แบ่งเป็นอัตรากำลังพลตำรวจชั้นสัญญาบัตร จำนวน 82,815 คน อัตรากำลังพลชั้นประทวน จำนวน 131,058 คน รวม 213,873 คน และจากอัตรากำลังพลตำรวจชั้นสัญญาบัตรทั้งหมด 82,815 คน จะมีตำรวจที่ดำรงตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนในสายงานสอบสวน จำนวน 11,844 คน

ตารางที่ 4.1 แสดงสถานภาพกำลังพลข้าราชการตำรวจ ¹⁸			
ชั้นข้าราชการตำรวจ	ตำแหน่งอื่น	ตำแหน่งพนักงานสอบสวน	รวม/นาย
ชั้นสัญญาบัตร	70,971	11,844	82,815
ชั้นประทวน	131,058	-	131,058
รวมทั้งสิ้น			213,873

(10) สถิติจำนวนคดีอาญาที่เกิดขึ้นและอยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนทั้งสิ้น 899,311 คดี¹⁹ เมื่อนำจำนวนพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีทั้งหมด จำนวน 11,844 คน เฉลี่ยกับประจำสถานีตำรวจทั่วประเทศ จำนวน 1,482 สถานีตำรวจ แล้ว สถานีตำรวจแต่ละสถานี จะมีพนักงานสอบสวน จำนวน 8 นาย ปฏิบัติหน้าที่รับคำร้องทุกข์และสอบสวนคดีอาญาทุกประเภทความผิดเมื่อเฉลี่ยกับจำนวนคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบแล้ว เฉลี่ยเท่ากับพนักงานสอบสวน 1 คน รับผิดชอบสอบสวนคดีอาญาอย่างน้อย 76 คดีต่อปี ต่อคน

¹⁷ สำนักงานกำลังพล, (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ) <<http://www.royalthaipolice.go.th>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

¹⁸ ชัชวาล สุขสมจิตย์, ‘ความรู้พื้นฐานทางกระบวนการยุติธรรมและการบริหารงานยุติธรรม’ (การบรรยายหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารกระบวนการยุติธรรม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2562) 5.

¹⁹ สำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ) <<http://pitc.police.go.th/2014>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

ตารางที่ 4.2 เปรียบเทียบสถานภาพกำลังพลของพนักงานสอบสวน กับจำนวนปริมาณคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบ ²⁰			
จำนวน พนักงานสอบสวน	จำนวน สถานีตำรวจ	จำนวน ปริมาณคดีอาญา	สัดส่วน พนักงานสอบสวน
11,844	1,482	-	8 นาย ต่อ 1 สถานีตำรวจ
11,844	-	899,311	1 นาย ต่อ 76 คดี ต่อปี

4.1.3.3 อำนาจหน้าที่ตำรวจในบทบาทพนักงานสอบสวน

ตำรวจมีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายที่มีโทษทางอาญาทุกฉบับ แม้กฎหมายนั้นๆจะมี เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายอยู่แล้วก็ตาม อาทิ กฎหมายป่าไม้ กฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายศุลกากร กฎหมายป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ฯลฯ ตำรวจก็มีอำนาจเข้าจับกุมสอบสวนได้เช่นกันและแม้ พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ “เป็นพนักงานสอบสวน” กรณีมีการฝ่าฝืนกฎหมายดังกล่าวในส่วนที่มีโทษทางอาญาแล้วก็ตาม แต่ศาลฎีกาพิพากษาวางหลักว่าพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจยังคงมีอำนาจสอบสวนความผิดตามมาตรา 160 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ด้วยเช่นกัน²¹ กล่าวได้ว่าตำรวจไทยมีอำนาจดำเนินคดีอาญาอย่างกว้างขวางหรือกล่าวอีกนัยคือ พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาที่มีโทษทางอาญาทุกประเภท การสอบสวนคดีอาญาโดยผู้มีอำนาจโดยชอบตามที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นเงื่อนไขที่มาแห่งอำนาจฟ้องคดีของอัยการ²² แต่กรณีอำนาจการจับกุมนั้นศาลฎีกาไม่ได้ถือเป็นเงื่อนไขของการสอบสวนคดีอาญาและการฟ้องคดีอาญาอัยการอัยการย่อมมีอำนาจฟ้องคดีได้โดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้จับกุมมีอำนาจจับจำเลยหรือไม่²³

(1) อำนาจการสืบสวนคดีอาญา การสืบสวนคดีอาญามีลักษณะสำคัญเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานในคดีอาญา ผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา ได้แก่ เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และตำรวจมีอำนาจสืบสวนคดีอาญาทั่วราชอาณาจักร²⁴ การสืบสวนคดีอาญามี

²⁰ ตารางเปรียบเทียบคำนวณโดยผู้เขียน.

²¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 288/2516. พิพากษาว่า บทบัญญัติมาตรา 160 ไม่ตัดอำนาจพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่จะสอบสวนในความผิดดังกล่าว หากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ดำเนินการแล้ว ผู้เสียหายย่อมร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหรือเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองได้

²² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) มาตรา 18 มาตรา 19 มาตรา 120.

²³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 495/2500.

²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (1) มาตรา 17.

วัตถุประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด ดังนั้น การสืบสวนจึงสามารถกระทำได้ตั้งแต่ก่อนการกระทำผิด เช่น เพื่อป้องกันอาชญากรรมหรือเมื่อกระทำผิดแล้วมีการสอบสวนความผิด ก็อาจต้องสืบสวนเพื่อหารายละเอียดแห่งความผิดมาประกอบเป็นพยานหลักฐานทางคดีหรือเมื่อคดีถึงที่สุด ดังนั้นทางปฏิบัติเป็นที่ยอมรับกันว่า การสืบสวนคดีอาญาที่มีประสิทธิภาพย่อมทำให้การสอบสวนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นกล่าวคือ เมื่อฟ้องคดีอาญาต่อศาลแล้วจะสามารถนำสืบพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้อย่างแน่นแฟ้นเพื่อให้ศาลเชื่อโดยปราศจากความสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงตามฟ้องนั้น เพราะได้อาศัยการสืบสวนที่ดีสามารถหาข้อมูลพยานหลักฐานได้โดยละเอียดมีเหตุผลเชื่อมโยงทุกขั้นตอนที่น่าเชื่อถือ ดังนั้นคดีสำคัญๆ จึงมักมีการมอบหมายให้ตำรวจที่เรียกว่า “สายสืบ” ออกทำงานเพื่อช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในการแสวงหารายละเอียดของพยานหลักฐานก่อนมีการจับกุมผู้ต้องหา และเมื่อมีการจับกุมสอบสวนแล้ว ก็ต้องมีการสืบสวนหาพยานหลักฐานต่างๆ อีกเพื่อนำมาใช้ในการทำสำนวนการสอบสวน คดีที่มีการสืบสวนและสอบสวนอย่างดี มักจะมีเหตุให้ศาลเชื่อจำเลยกระทำผิดและพิพากษาลงโทษจำเลยในที่สุด กฎหมายไม่ได้กำหนดรายละเอียดขั้นตอนการสืบสวนคดีอาญาไว้แต่ให้อยู่ในดุลพินิจของผู้สืบสวนเพราะเป็นการกระทำที่มีได้กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาโดยตรงและกฎหมายมิได้ประสงค์ว่า ต้องมีการสืบสวนคดีอาญาเสียก่อนจึงจะทำการสอบสวนและฟ้องคดีอาญาได้ ดังนั้น การสอบสวนคดีอาญาจำนวนไม่น้อยจึงกระทำไปโดยที่ไม่มีการสืบสวนมาก่อน เมื่อมีผู้มาร้องทุกข์กล่าวโทษก็จะไปทำการจับกุมผู้ต้องหาทันที

(2) อำนาจการสอบสวนคดีอาญา การสอบสวนคดีอาญาเป็นขั้นตอนการแสวงหาผู้กระทำความผิดมาสู่กระบวนการยุติธรรมหลังจากที่ได้เกิด อ้าง หรือเชื่อว่าเกิดการกระทำผิดขึ้น การสอบสวนคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยเป็นไปตามหลักการเนเนคดีอาญาตามกฎหมาย (Legality Principle) กล่าวคือ เมื่อเกิด อ้างว่าเกิด หรือเชื่อว่าได้เกิดความผิดขึ้นในเขตอำนาจของตนจะต้องทำการสอบสวนคดีอาญาเสมอเว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติขัดแย้งว่าให้ใช้ดุลพินิจที่จะไม่ทำการสอบสวนก็ได้²⁵ ผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญานั้น กฎหมายได้กำหนดแต่งตั้งชั้นยศไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ข้าราชการตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่นายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่านายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป ส่วนในจังหวัดอื่นๆ นั้นมีพนักงานสอบสวนสองฝ่ายก็คือ ฝ่ายปกครองและฝ่ายตำรวจ โดยกฎหมายบัญญัติว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่นายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่านายร้อย

²⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 มาตรา 122.

ตำรวจตรึขึ้นไปมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาที่เกิด อ้างว่าเกิดหรือเชื่อว่าเกิดในเขตอำนาจของตนได้ การสอบสวนคดีอาญาเป็นเงื่อนไขในการฟ้องคดีอาญาของอัยการ โดยกฎหมายบัญญัติว่า ห้ามมิให้พนักงานอัยการฟ้องคดีอาญาใดต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน และการสอบสวนคดีอาญานั้นๆ ต้องชอบด้วยกฎหมายด้วย

(3) อำนาจการจับกุมและตรวจค้น ตำรวจยังมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดและควบคุมตัวไว้เพื่อดำเนินคดีอาญา การจับและตรวจค้นมีทั้งการจับและการค้นในความผิดซึ่งหน้าโดยไม่ต้องมีหมายจับหรือหมายค้น กับการจับและการค้นตามหมายจับของศาล เป็นต้น²⁶

4.1.4 องค์การอัยการ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบันบัญญัติเกี่ยวกับองค์การอัยการไว้ใน หมวด 13 “องค์การอัยการ” มาตรา 248 ให้องค์การอัยการ มีหน้าที่และอำนาจตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมาย และพนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยรวดเร็ว เที่ยงธรรม และปราศจากอคติทั้งปวง และไม่ให้อถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครอง การบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่นขององค์การอัยการให้มีความเป็นอิสระโดยให้มีระบบเงินเดือนและค่าตอบแทนเป็นการเฉพาะตามความเหมาะสมและการบริหารงานบุคคลเกี่ยวกับพนักงานอัยการต้องดำเนินการโดยคณะกรรมการอัยการ ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยประธานกรรมการซึ่งต้องไม่เป็นพนักงานอัยการ และผู้ทรงคุณวุฒิบรรดาที่ได้รับเลือกจากพนักงานอัยการ ผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีบุคคลซึ่งไม่เป็นหรือเคยเป็นพนักงานอัยการมาก่อนสองคน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ กฎหมายดังกล่าวต้องมีมาตรการป้องกันมิให้พนักงานอัยการกระทำการหรือดำรงตำแหน่งใดอันอาจมีผลให้การสั่งคดีหรือการปฏิบัติหน้าที่ไม่เป็นไปตามวรรคสอง หรืออาจทำให้มีการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ทั้งนี้ มาตรการดังกล่าวต้องกำหนดให้ชัดเจนและใช้เป็นการทั่วไป โดยจะมอบอำนาจให้มีการพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไปไม่ได้²⁷ สำหรับกฎหมายที่ออกตามความแห่งมาตรา 248 ที่มีผลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันคือพระราชบัญญัติองค์การอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553

4.1.4.1 การจัดตั้งองค์การอัยการ

(1) โครงสร้างขององค์การอัยการ องค์การอัยการประกอบด้วย

1. คณะกรรมการอัยการ หรือ ก.อ.
2. อัยการสูงสุด และ

²⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 มาตรา 92.

²⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 248.

3. พนักงานอัยการอื่น

องค์กรอัยการ มีสำนักงานอัยการสูงสุดเป็นหน่วยธุรการ สำนักงานอัยการสูงสุดเป็นส่วนราชการที่มีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณและการดำเนินการอื่น และเป็นนิติบุคคล โดยมีอัยการสูงสุดเป็นผู้บังคับบัญชาและเป็นผู้แทนนิติบุคคล²⁸

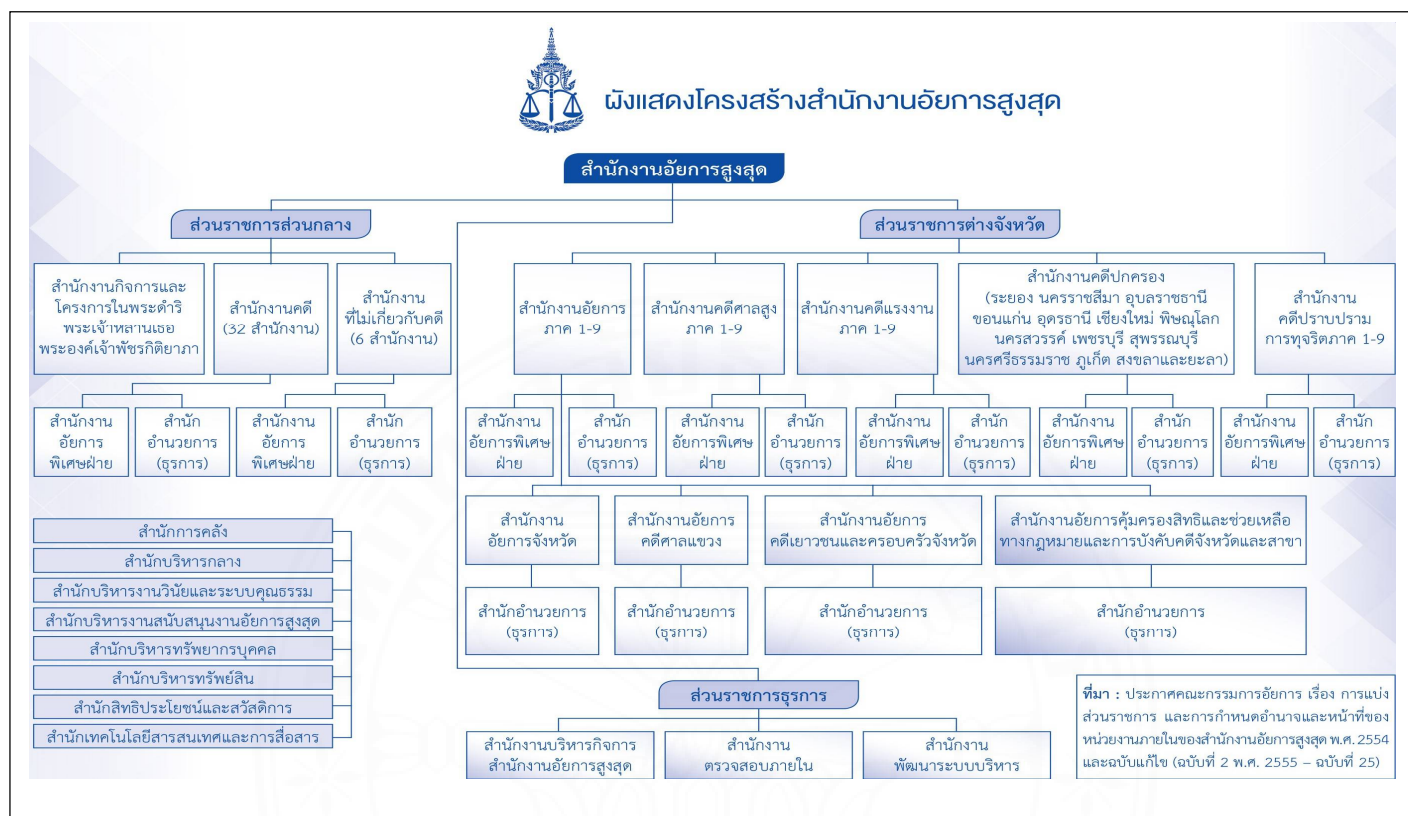
(2) ตำแหน่งพนักงานอัยการ แบ่งออกเป็น²⁹

1. อัยการสูงสุด
2. รองอัยการสูงสุด
3. ผู้ตรวจการอัยการ
4. อธิบดีอัยการ
5. อธิบดีอัยการภาค
6. รองอธิบดีอัยการ
7. รองอธิบดีอัยการภาค
8. อัยการพิเศษฝ่าย
9. อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ
10. อัยการผู้เชี่ยวชาญ
11. อัยการจังหวัด
12. อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด
13. อัยการประจำสำนักงานอัยการสูงสุด
14. รองอัยการจังหวัด
15. อัยการประจำกอง
16. อัยการจังหวัดผู้ช่วย
17. อัยการผู้ช่วย

²⁸ พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553 มาตรา 7.

²⁹ พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553 มาตรา 9.

ภาพที่ 4.3 แสดงโครงสร้างอัยการสำนักงานอัยการสูงสุด³⁰

(3) สำนักงานอัยการ³¹ องค์การอัยการมีหน่วยงานปฏิบัติหน้าที่มีอำนาจเหนือพื้นที่เขตการปกครอง แยกเป็นสำนักงานอัยการรวมทั้งสิ้น 601 สำนักงาน แบ่งเป็นแต่ละสำนักงานอัยการดังต่อไปนี้

1. สำนักงานอัยการส่วนกลาง	30	สำนักงาน
2. สำนักงานอัยการภาค	9	สำนักงาน
3. สำนักงานคดีศาลสูง	9	สำนักงาน
4. สำนักงานคดีแรงงานภาค	9	สำนักงาน
5. สำนักงานคดีปกครองในต่างจังหวัด	9	สำนักงาน
6. สำนักงานอัยการจังหวัด	76	สำนักงาน

³⁰ สำนักงานคณะกรรมการอัยการ, โครงสร้างสำนักงานอัยการ (สำนักงานอัยการสูงสุด, 1 ตุลาคม 2563) <<http://www.cmiss.ago.go.th>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

³¹ เพิ่งอ้าง.

7. สำนักงานอัยการจังหวัด(สาขาอำเภอ)	33	สำนักงาน
8. สำนักงานอัยการคดีศาลแขวง	20	สำนักงาน
9. สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัด	76	สำนักงาน
10. สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการ บังคับคดีจังหวัด	76	สำนักงาน
11. สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการ บังคับคดีจังหวัด(สาขาอำเภอ)	32	สำนักงาน
12. สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายในส่วนกลาง	149	สำนักงาน
13. สำนักงานอัยการพิเศษในส่วนภูมิภาค	73	สำนักงาน

ภาพที่ 4.4 แสดงจำนวนสำนักงานอัยการทั่วประเทศ³²

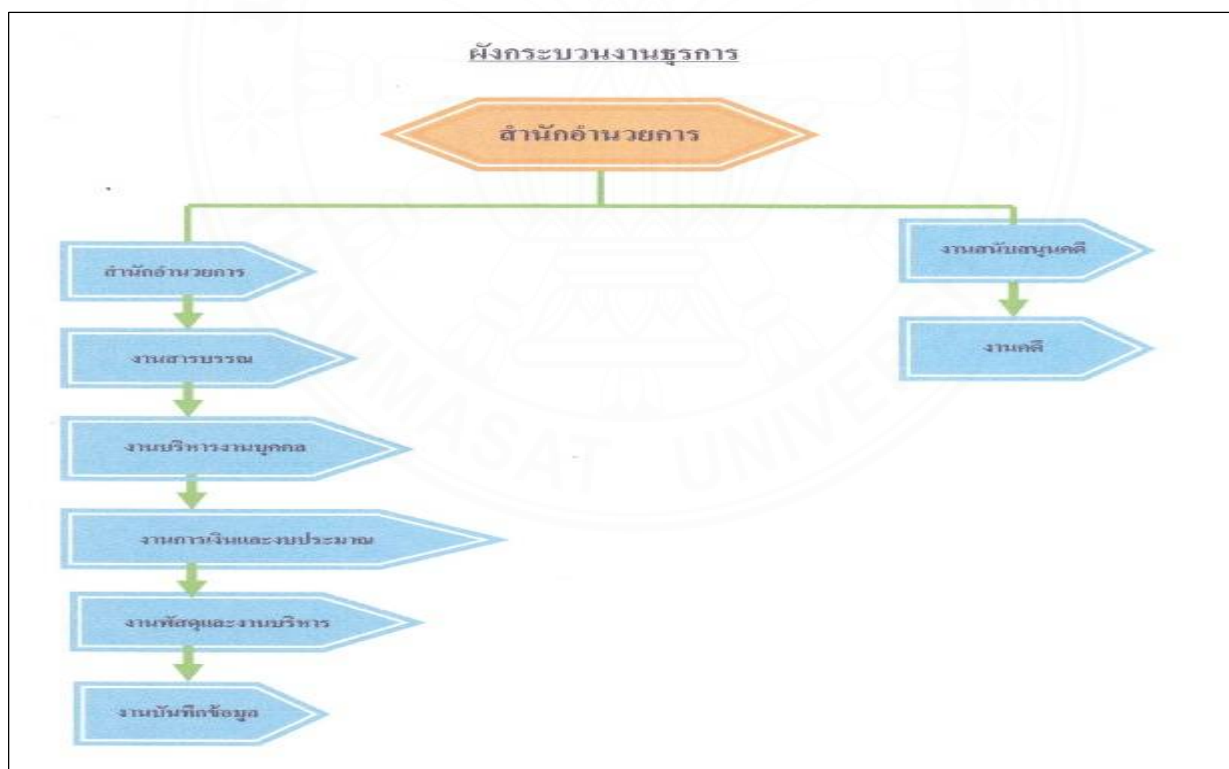
จำนวนสำนักงานอัยการ	
สำนักงาน	จำนวน
สำนักงานอัยการในส่วนกลาง	30
สำนักงานอัยการภาค	9
สำนักงานคดีศาลสูงภาค	9
สำนักงานคดีแรงงานภาค	9
สำนักงานคดีปกครองในต่างจังหวัด	9
สำนักงานอัยการจังหวัด	76
สำนักงานอัยการจังหวัด (อำเภอ)	33
สำนักงานอัยการคดีศาลแขวง	20
สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัด	76
สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัด	76
สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัด(สาขา)	32
รวม	379
สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายในส่วนกลาง	149
สำนักงานอัยการพิเศษในส่วนภูมิภาค	73
รวม	222

³² เพิ่งอ้าง.

(4) **สำนักอำนวยการอัยการ** องค์การอัยการมีสำนักอำนวยการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการคดีสนับสนุนพนักงานอัยการและภายในสำนักอำนวยการจะแบ่งงานธุรการออกเป็นแต่ละด้านคือ

1. สำนักอำนวยการ
2. งานสารบรรณ
3. งานบริหารงานบุคคล
4. งานการเงินและงบประมาณ
5. งานพัสดุและงานบริหาร
6. งานบันทึกข้อมูล
7. งานสนับสนุนคดี
8. งานคดี

ภาพที่ 4.5 ผังการจัดองค์กรสำนักอำนวยการ สำนักงานอัยการจังหวัด³³

³³ เฟิงอ้าง.

(5) พนักงานอัยการ³⁴ พนักงานอัยการทั่วประเทศ มีจำนวนทั้งสิ้น 3,860 คน กระจายปฏิบัติหน้าที่ประจำสำนักงานอัยการต่างๆทั่วประเทศ 601 สำนักงาน รับผิดชอบในการพิจารณาสั่งคดีที่พนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สอบสวนและสรุปสำนวนส่งไปให้พิจารณาในปี พ.ศ. 2562 จำนวน 899,311 คดี เมื่อเทียบสัดส่วนจำนวนพนักงานอัยการ กับจำนวนสำนักงานอัยการและปริมาณสำนวนคดีดังกล่าว เฉลี่ยแล้วสำนักงานอัยการแต่ละแห่งจะมีพนักงานอัยการ จำนวน 7 นาย และพนักงานอัยการ 1 นาย ต้องรับผิดชอบพิจารณาสั่งสำนวนการสอบสวนคดีอาญาและความในศาล 232 คดีต่อปี ต่อคน

ตารางที่ 4.3 แสดงสถานภาพกำลังพลของพนักงานอัยการกับจำนวนปริมาณคดี ³⁵			
จำนวน พนักงานอัยการ	จำนวน สำนักงานอัยการ	จำนวน ปริมาณคดีอาญา	สัดส่วน พนักงานอัยการ
3,860	601	-	7 นาย ต่อ 1 สำนักงาน
3,860	-	899,311	1 นาย ต่อ 232 คดี ต่อปี

4.1.4.2 อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ

(1) อำนาจหน้าที่ทั่วไป พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553³⁶ กำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. อำนาจและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ
2. ในคดีอาญา มีอำนาจและหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและตามกฎหมายอื่นซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการ
3. ในคดีแพ่ง หรือคดีปกครอง มีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีแทนรัฐบาล หน่วยงานของรัฐที่เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ราชการส่วนกลาง หรือราชการส่วนภูมิภาคใน

³⁴ สำนักพัฒนาระบบงานกฏหมายและค่าตอบแทน สำนักงาน ก.พ., กำลังพลในภาครัฐฝ่ายพลเรือน (สำนักพิมพ์บริษัทเซนจูรี จำกัด 2562) 63.

³⁵ ตารางเปรียบเทียบสถานภาพกำลังพลของพนักงานอัยการกับจำนวนปริมาณคดีของผู้เขียน

³⁶ พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553 มาตรา 14.

ศาล หรือในกระบวนการทางอนุญาโตตุลาการทั้งปวง กับมีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายอื่นซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการ

4. ในคดีแพ่ง คดีปกครอง หรือคดีอาญา ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำไปตามหน้าที่ที่ดี หรือในคดีแพ่งหรือคดีอาญาที่ราษฎรผู้หนึ่งผู้ใดถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งได้สั่งการโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือเข้าร่วมหรือช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งกระทำการในหน้าที่ราชการที่ดี เมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการจะรับแก้ต่างให้ก็ได้

5. ในคดีแพ่ง คดีปกครอง หรือกรณีมีข้อพิพาทที่ต้องดำเนินการทางอนุญาโตตุลาการที่หน่วยงานของรัฐซึ่งมิได้กล่าวใน (๓) หรือนิติบุคคลซึ่งมิใช่หน่วยงานของรัฐ แต่ได้มีพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้นเป็นคู่กรณีและมีใช้กรณีที่เป็นข้อพิพาทกับรัฐบาลหรือระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง เมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการจะรับว่าต่างหรือแก้ต่างให้ก็ได้

6. ในคดีที่ราษฎรฟ้องเองไม่ได้โดยกฎหมายห้าม เมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการมีอำนาจเป็นโจทก์ได้

7. ดำเนินการตามที่เห็นสมควรเกี่ยวกับการบังคับคดีอาญาเฉพาะในส่วนของการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับตามคำพิพากษา ในการนี้มีให้เรียกค่าฤชาธรรมเนียมจากพนักงานอัยการ

8. ในกรณีที่มีการผิดสัญญาประกันจำเลย หรือประกันรับสิ่งของไปดูแลรักษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีในการบังคับให้เป็นไปตามสัญญานั้นในการนี้มีให้เรียกค่าฤชาธรรมเนียมจากพนักงานอัยการ

9. อำนาจและหน้าที่อื่นตามที่ ก.อ. ประกาศกำหนดหรือเห็นชอบเพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมติคณะรัฐมนตรี

10. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการ

11. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดตามที่ได้รับมอบหมายจากอัยการสูงสุด

(2) อำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความอาญา³⁷

พิจารณาความอาญา

1. เป็นโจทก์ในคดีอาญาฟ้องคดีแทนรัฐตามประมวลกฎหมายวิธี
2. พิจารณาและออกคำสั่งทางคดีสำหรับสำนวนการสอบสวนคดีอาญา
3. เข้าร่วมรับฟังการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทและร่วมชั้นสูตรหลัก

ศพกับพนักงานสอบสวน

4.1.4.3 อัยการกับการดำเนินคดีอาญา³⁸

ทางทฤษฎีถือว่าพยานหลักฐานที่ได้จากการสืบสวนและสอบสวนของตำรวจและพนักงานสอบสวนเป็น “ข้อมูลดิบ” (Raw Material) ยังมิได้กลั่นกรองทางกฎหมาย กฎหมายจึงไม่ให้อำนาจพนักงานสอบสวนออกคำสั่งทางคดีที่มีผลในทางกฎหมายด้วยตนเองโดยตรง หากแต่ให้อำนาจเพียงการเสนอความเห็นต่ออัยการว่าเห็นควรออกคำสั่งไปในทางใดเท่านั้น อัยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการออกคำสั่งใดๆ ทางกฎหมายอันมีผลในทางคดี (Law Adjudication) โดยการพิจารณากลับกรองบรรดาพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมและเสนอความเห็นมาให้แล้ววินิจฉัยว่าควรฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลเพื่อพิสูจน์ความผิดจำเลยในศาลและลงโทษตามกฎหมายหรือไม่และออกคำสั่งที่มีผลในทางกฎหมาย เช่น การสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องต่อไป

(1) การสั่งฟ้องของอัยการ กรณีจะสั่งฟ้องมีขั้นตอนพิจารณาอย่างน้อย

3 ประการ คือ ประการแรก มีเหตุน่าเชื่อหรือไม่ว่าผู้ต้องหากระทำความผิด ประการที่สอง มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะนำสืบพิสูจน์ตามความผิดของจำเลยในศาลหรือไม่ เพราะตามหลักสากล โจทก์มีหน้าที่ต้องนำสืบพยานหลักฐานให้ศาลเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง ประการที่สาม สิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องระงับไปไปตามกฎหมายแล้วหรือไม่ เช่น ผู้ต้องหาตายไปก่อนแล้ว ผู้เสียหายกับผู้ต้องหาต้องยอมความกันในความผิดอันยอมความกันได้แล้วหรือคดีขาดอายุความ หรือได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดนั้นไปก่อนแล้ว หรือข้อเท็จจริงจากการสอบสวนปรากฏว่าผู้ต้องหาได้กระทำการป้องกันตนเองโดยชอบด้วยกฎหมาย กรณีเช่นนี้หากฟ้องต่อศาลๆ ย่อมไม่พิพากษาลงโทษจำเลยเพราะจะขัดกับกฎหมาย อัยการก็จำต้องสั่งไม่ฟ้องเช่นกัน

³⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (14) มาตรา 133 ทวิ มาตรา 140 มาตรา 141 มาตรา 142 มาตรา 143 มาตรา 145 มาตรา 150.

³⁸ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, การบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง (สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2555) 5-32.

(2) **สถานะทางกฎหมายของคำสั่งทางคดีของอัยการ** การสั่งคดีของอัยการนั้น ยังมีใช้ขั้นตอนการวินิจฉัยความผิดของผู้ต้องหา แต่เป็นขั้นตอนวินิจฉัยว่าสมควรจะฟ้องเพื่อพิสูจน์ความผิดในศาลหรือไม่เท่านั้น ผลทางกฎหมายของคำสั่งทางคดีของอัยการ ประการแรก คำสั่งฟ้องของอัยการยังมิได้มีผลเด็ดขาด ดังนั้น กรณีที่มีคำสั่งฟ้องแต่ก่อนยื่นฟ้องคดีต่อศาล หากมีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายขึ้นใหม่อันน่าเชื่อว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดก็อาจมีการยุติคดีได้ด้วยการสั่งไม่ฟ้องอีกครั้งหนึ่ง ระเบียบกรมอัยการว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ 2528 เรียกว่า “การกลับคำสั่งฟ้องเดิม” หรือเมื่อฟ้องต่อศาลแล้วก็อาจยุติคดีได้ด้วยการถอนฟ้อง เพราะอัยการในประเทศไทยใช้ “หลักการฟ้องตามดุลพินิจ (Opportunity Principle)” ทำให้สามารถยุติคดีโดยการถอนฟ้องจากศาลได้ เช่น การถอนฟ้องคดี “กบฏ 9 กันยายน” เป็นต้น ประการที่สอง คำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง ไม่ว่าจะโดยคำสั่งของอัยการทั่วไปหรือของอัยการสูงสุดก็ได้มีผลว่าผู้ต้องหาได้หลุดพ้นจากการถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเสร็จเด็ดขาด และไม่มีผลทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปเฉกเช่นคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาด ดังนั้น หากในภายหลังมีพยานหลักฐานอันสำคัญแก่คดีที่น่าจะทำได้ทำให้สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ ก็อาจมีการรื้อฟื้นจับกุม สอบสวนและฟ้องคดีนั้นได้อีกภายในอายุความได้³⁹

(3) **เหตุที่อัยการต้องมีคำสั่งไม่ฟ้อง** ก็คือเพื่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา เพราะเมื่อขณะนั้นรัฐยังไม่สามารถหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดในศาลได้ ก็ต้องสั่งไม่ฟ้องแล้วปล่อยตัวให้ได้รับอิสรภาพไปพลางก่อน เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของสังคม ทั้งนี้ โดยป้องกันมิให้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหลุดรอดจากการถูกลงโทษตามกฎหมาย เพราะกรณีที่มีพยานหลักฐานยังไม่เพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิด หากฟ้องต่อศาล ศาลย่อมพิพากษายกฟ้องปล่อยตัวจำเลยไปการจะนำตัวมาฟ้องใหม่ไม่ว่าจะฟ้องโดยผู้เสียหายหรืออัยการย่อมเป็นการฟ้องซ้ำต้องห้ามตามกฎหมาย ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักสากลที่ว่ากระทำความผิดครั้งเดียวย่อมฟ้องได้ครั้งเดียว ดังนั้น จึงต้องสั่งไม่ฟ้องไปก่อน เมื่อต่อมาแสวงหาหลักฐานใหม่ได้แล้วย่อมจะจับกุมสอบสวนและฟ้องอีกครั้งได้ภายในอายุความ

(4) **การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นอัยการ** ดังได้กล่าวแล้วว่าอัยการเป็นผู้กลั่นกรองสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนเพื่อออกคำสั่งทางคดี ดังนั้นพนักงานอัยการย่อมมีอำนาจดำเนินการให้ได้พยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงที่แน่ชัดยิ่งขึ้นประกอบการพิจารณาสั่งคดี การดำเนินการเพื่อให้ได้พยานหลักฐานเพิ่มเติมดังกล่าวนี้นี้ทำได้ 2 วิธี คือ การสั่งพนักงานสอบสวนให้ทำการสอบสวนเพิ่มเติมตามประเด็นที่กำหนดให้ หรือการสั่งพนักงานสอบสวนให้นำพยานบุคคลไป

³⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 147.

พบอัยการเพื่อซักถามเพิ่มเติม⁴⁰ การสืบสอบสวนเพิ่มเติมเป็นไปตามระบบไต่สวนถือว่า เป็นอำนาจตามกฎหมายของอัยการที่จะสืบสอบสวนเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควร เพื่อค้นหาความจริงให้มากที่สุด ดังนั้นหากพนักงานอัยการมีคำสั่งให้สืบสอบสวนเพิ่มเติม พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติตามโดยพนักงานสอบสวนไม่อาจโต้แย้งว่าข้อเท็จจริงในสำนวนการสอบสวนครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว หรือไม่ควรรสืบสอบสวนเพิ่มเติมประเด็นนั้นประเด็นนี้ ฯลฯ เพราะเป็นอำนาจที่กฎหมายได้ให้ไว้แก่อัยการโดยตรง เพื่อตรวจสอบกลั่นกรองการสอบสวนของตำรวจ

(5) การสั่งไม่ฟ้องด้วยเหตุผลนโยบายแห่งรัฐเพื่อประโยชน์สาธารณะ

การสั่งไม่ฟ้องของอัยการนอกจากจะพิจารณาจาก “ข้อเท็จจริง” หรือ “ข้อกฎหมาย” แล้ว อัยการมีอำนาจสั่งไม่ฟ้องด้วยเหตุผลเกี่ยวกับนโยบายเพื่อประโยชน์แห่งสาธารณะ (Public Policy) ได้อีกด้วย หลักการฟ้องคดีอาญาของอัยการในประเทศไทยนั้น ใช้หลักการฟ้องตามดุลพินิจ (Opportunity Principle)⁴¹ กล่าวคือ แม้พยานหลักฐานจากการสอบสวนน่าเชื่อถือว่าผู้ต้องหากระทำความผิดจริง แต่หากการฟ้องคดีจะเป็นผลร้ายแก่ผู้ถูกฟ้องมากเกินไป หรือไม่เกิดประโยชน์แก่สาธารณะแต่อย่างใด อัยการก็อาจมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาดังกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือว่า “เหตุผลในทางรัฐศาสตร์” มาพิจารณาประกอบด้วย

(6) การสั่งคดีของอัยการไม่ว่าการสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง ตลอดจนการ

อุทธรณ์ฎีกา มีความสำคัญอย่างสูงต่อผู้เสียหายต่อผู้ต้องหา ต่อรัฐ และสังคม รัฐธรรมนูญจึงบัญญัติให้หลักประกันความเป็นอิสระในการสั่งคดีของอัยการไว้ เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่โดยความ

⁴⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143.

⁴¹ จากการรวบรวมข้อมูลวิจัยผู้เขียนพบว่า หลักการฟ้องคดีของอัยการในระบบสากลมี 2 หลักคือ

(1) หลักการฟ้องตามกฎหมาย (Legality Principle) เป็นหลักที่ว่า เมื่อพยานหลักฐานจากการสอบสวน น่าเชื่อถือว่าผู้ต้องหากระทำความผิดจริง อัยการต้องฟ้องต่อศาลเสมอ ซึ่งมีผลโดยตรงที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมาย มีประสิทธิภาพและเกิดความเสมอภาคกัน แต่มีผลเสียที่ว่าเป็นการบังคับใช้กฎหมายที่แข็งกระด้างเกินไป ขาดความยืดหยุ่น ประเทศที่ใช้หลักการฟ้องตามกฎหมาย เช่น สหพันธรัฐเยอรมันและกลุ่มประเทศสังคมนิยมต่อมาเยอรมัน ได้แก้ไขกฎหมายยอมให้มีการสั่งไม่ฟ้องได้ในหลายกรณี

(2) หลักการฟ้องตามดุลพินิจ (Opportunity Principle) เป็นหลักที่ว่า เมื่อพยานหลักฐานจากการสอบสวน น่าเชื่อถือว่าผู้ต้องหากระทำความผิด อัยการอาจมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลก็ได้ เช่น พิจารณาจากอายุ สติปัญญาเหตุยั่วเยว่ กตสัน ผลดีผลเสียที่สังคมจะได้รับจากการฟ้องคดี ฯลฯ หลักการฟ้องตามดุลพินิจมีจุดดีตรงที่อัยการได้ใช้ดุลพินิจให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนไปหรือแตกต่างกันโดยไม่จำต้องแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกกฎหมาย แต่มีผลเสียตรงที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายย่อหย่อนได้และอาจเกิดความไม่เสมอภาคกันได้ ประเทศที่ใช้หลักการฟ้องตามดุลพินิจ เช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และไทย ฯลฯ

เที่ยงธรรม ไม่ถูกแทรกแซง กดดัน ช่มชู้ ชัดขวาง หรือคุกคามทั้งจากฝ่ายการเมืองหรือจากฝ่ายใด เช่น ฝ่ายผู้เสียหาย ฝ่ายผู้ต้องหา การกดดันจากกระแสวิกฤติ รวมทั้งจากผู้บังคับบัญชาของอัยการ ฯลฯ

4.1.4.4 การตรวจสอบดุลพินิจอัยการ

มาตรการตรวจสอบดุลพินิจของอัยการมีทั้งโดยตรงและทางอ้อม คือ

(1) **การตรวจสอบโดยตรง** เป็นการตรวจสอบโดยองค์กรอื่นตามที่กฎหมายให้อำนาจคือ

1. การตรวจสอบโดยผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวน คือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้บัญชาการตำรวจ และผู้ว่าราชการจังหวัดเข้ามามีอำนาจหน้าที่กลั่นกรองดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องของอัยการ⁴²

2. การตรวจสอบโดยอัยการบางตำแหน่งในบางสถานการณ์ได้ให้อัยการด้วยกันเองเป็นผู้พิจารณากลั่นกรองดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องของอัยการกล่าวคือ ในคดีที่พิจารณาพิพากษาในศาลทหารในเวลาไม่ปกติ อัยการพิเศษฝ่ายคดี (สำหรับส่วนกลาง) และอัยการพิเศษประจำเขต (สำหรับภูมิภาค) ในฐานะเป็นอัยการศาลทหารเป็นผู้พิจารณากลั่นกรองคำสั่งไม่ฟ้องของอัยการโดยไม่ต้องนำเสนออธิบดีกรมตำรวจหรือผู้ว่าราชการจังหวัดตามมาตรา 145 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเมื่ออัยการพิเศษฝ่ายคดีและอัยการพิเศษประจำเขตมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดให้ถือเป็นที่สุด ไม่ต้องเสนอผู้ใดพิจารณาอีกเช่นกัน⁴³

3. การตรวจสอบโดยประชาชน บางประเทศได้ให้ประชาชนเป็นผู้กลั่นกรองดุลพินิจของอัยการ เช่น ญี่ปุ่น ซึ่งทุกท้องที่มีอัยการจะมีคณะกรรมการสอบสวนอัยการ (Committee for the Investigation of Prosecutors) ประกอบด้วยผู้รับเลือกขึ้นมาโดยวิธีจับสลาก 11 คน คณะกรรมการมีอยู่ทั้งหมด 200 คณะ เป็นผู้พิจารณาความถูกต้องในการที่อัยการสั่งไม่ฟ้อง โดยได้สวนเองหรือผู้เสียหายร้องขอและผลการพิจารณาจะส่งไปยังผู้บังคับบัญชาอัยการเพื่อพิจารณาความเห็นของคณะกรรมการดังกล่าวนี้ มิได้มีผลบังคับตามกฎหมายให้อัยการต้องปฏิบัติตาม แต่มีผลทางสังคมและช่วยควบคุมการใช้ดุลพินิจของอัยการได้มาก

⁴² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 มาตรา 145/1.

⁴³ ดู หนังสือกรมอัยการ ต่วนมาก ที่ นว.32/2501 ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2501 โดยหนังสือดังกล่าวอ้างว่าได้รับแจ้งจากกรมพระธรรมนูญ กระทรวงกลาโหม ทั้งนี้โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 แล้ว

4. การตรวจสอบโดยศาล การกลั่นกรองโดยศาลนี้ใช้กับกรณีที่อัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลก็ควรมีการกลั่นกรองการฟ้องคดีของอัยการโดยศาล เพื่อพิจารณาว่าการฟ้องมีมูลพอที่จะรับไว้พิจารณาพิพากษาต่อไปหรือไม่⁴⁴

(2) การตรวจสอบทางอ้อม คือการดำเนินการตามกฎหมายอื่นๆ โดยมีมุ่งหมายควบคุมตรวจสอบอัยการโดยตรงแต่ผลการดำเนินงานมีผลเป็นการตรวจสอบโดยทางอ้อม

1. การตรวจสอบโดยฝ่ายนิติบัญญัติ การดำเนินงานของอัยการเป็นการดำเนินงานอย่างหนึ่งของฝ่ายบริหารภายใต้การควบคุมดูแลโดยตรงของนายกรัฐมนตรี ดังนั้น จึงอาจถูกตรวจสอบโดยรัฐสภาได้ สำหรับบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาซึ่งใช้การปกครองระบบประธานาธิบดีได้มีการแบ่งแยกอำนาจกันอย่างเด็ดขาดระหว่างฝ่ายบริหารทั่วไปกับฝ่ายนิติบัญญัติ แต่ก็มี การตรวจสอบและถ่วงดุลกันในหลายเรื่อง รวมทั้งวิธีการดำเนินคดีกับฝ่ายบริหารโดยฝ่ายนิติบัญญัติที่เรียกว่า “อิมพีชเมนต์” (Impeachment) ซึ่งในทางปฏิบัติมีเจ้าหน้าที่รัฐ อาทิ ประธานาธิบดีอัยการ และผู้พิพากษา ถูกลงโทษตามวิธีการดังกล่าวนี้ได้

2. การตรวจสอบโดยวิธีอื่นๆ ในต่างประเทศยังมีการตรวจสอบการฟ้องคดีของอัยการอีกหลายวิธี อาทิ โดยคณะลูกขุน (Jury) หรือโดยศาลไต่สวน (Jurisdiction of Instruction) ของฝรั่งเศส เป็นต้น

3. การตรวจสอบโดยสื่อมวลชน ปัจจุบันสื่อมวลชนได้มีบทบาทอย่างสูงในการติดตามและเผยแพร่ข่าวสารแก่สาธารณชน เรื่องของกระบวนการยุติธรรมทุกระดับชั้นก็ได้ถูกตรวจสอบแล้วนำมาเผยแพร่ให้สาธารณชนทราบนับเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการปฏิบัติงานของอัยการ ที่จะต้องเพิ่มความระมัดระวังในการดำเนินคดีให้เป็นไปอย่างโปร่งใส และละเอียดรอบคอบยิ่งขึ้น และผู้บังคับบัญชาในระดับสูงก็มีโอกาสทราบถึงการกระทำที่ไม่ถูกต้องของอัยการผู้ใต้บังคับบัญชาโดยตรงและรวดเร็ว และสามารถสั่งระงับหรือแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้วได้ทันท่วงทีผลดีย่อมตกแก่ประชาชนในที่สุดตัวอย่าง เช่น คดีคุณวรยุทธหรือบอส อยู่วิทยา เป็นต้น⁴⁵

4.1.5 เปรียบเทียบแนวคิดระบบสอบสวนคดีอาญาไทยกับแนวคิดระบบสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศ

จากการศึกษากระบวนการสอบสวนคดีอาญาประเทศโลกตะวันตกและประเทศโลกตะวันออก ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law และประเทศที่ใช้กฎหมายระบบ

⁴⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162.

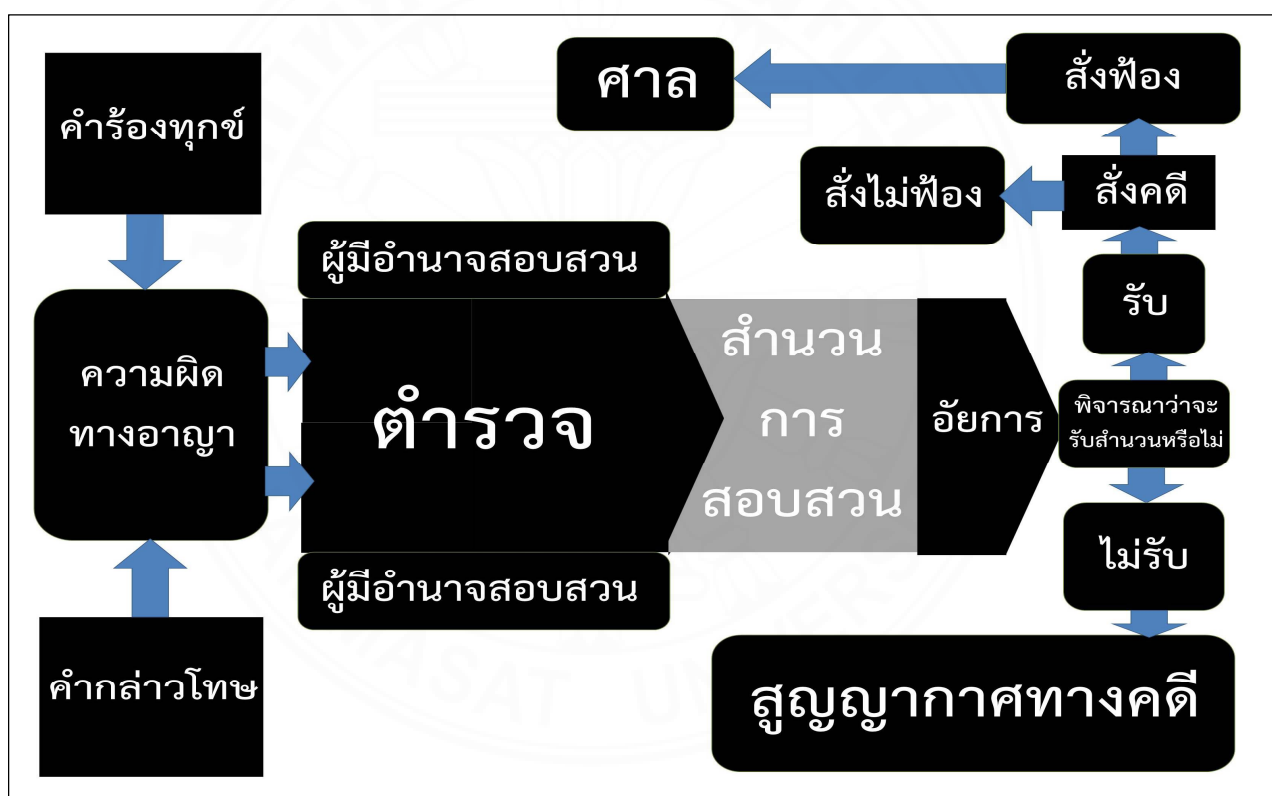
⁴⁵ BBC NEWS, ‘สื่อออกแฉคำสั่งไม่ฟ้องอัยการคดีบอสกระต๊อง’ (bbc thailand, 24 กรกฎาคม 2563) <<https://www.bbc.com/thai/thailand-53522988>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

Civil Law เปรียบเทียบกับกระบวนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยกันแล้วเห็นได้ว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องของประเทศภาคพื้นยุโรปและประเทศที่นำระบบ การสอบสวนของประเทศภาคพื้นยุโรปมาเป็นแบบ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสาธารณรัฐ ฝรั่งเศส ประเทศสหพันธรัฐเยอรมัน ประเทศญี่ปุ่น อัยการจะมีบทบาทและมีอำนาจสอบสวนคดีอาญา ทุกคดีและมีอำนาจเริ่มต้นคดีได้เองรวมถึงมีอำนาจรับคำร้องทุกข์จากผู้เสียหายได้โดยตรง ตำรวจมี เพียงอำนาจสอบสวนเบื้องต้น หรือสอบสวนคดีเล็กน้อยไม่ยุ่งยากซับซ้อนและในคดีที่ตำรวจมี อำนาจสอบสวนก็ไม่ขัดอำนาจสอบสวนของอัยการที่จะเข้าร่วมสอบสวนหรือควบคุมการสอบสวน ตั้งแต่เริ่มต้นจนการสอบสวนเสร็จสิ้นซึ่งเป็นไปตามแนวคิด “หลักการสอบสวนฟ้องร้องเป็น กระบวนการเดียว” ยกเว้นประเทศอังกฤษที่มีระบบการสอบสวนคดีอาญาที่แยกอำนาจของตำรวจ ออกจากอำนาจฟ้องร้องคดีของอัยการ หากแต่กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยมีการ กระจายอำนาจสอบสวนให้แก่เจ้าพนักงานอื่นและทำการสอบสวนเป็นทีมที่มีการแบ่งหน้าที่กัน ชัดเจน ตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนรับผิดชอบการสอบปากคำและแจ้งข้อกล่าวหาแก่ ผู้ต้องหาและติดต่อกับอัยการเพื่อขอความเห็นทางกฎหมายเป็นหลักทำให้การสอบสวนชั้นตำรวจของ ประเทศไทยมีคุณภาพ อัยการอังกฤษมีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่ตำรวจและต้องรับสำนวนการ สอบสวนที่ตำรวจได้สอบสวนไว้พิจารณาทุกกรณีป้องกันการเกิดสุญญากาศทางคดีในกระบวนการ สอบสวนคดีอาญาตามแนวคิดการแบ่งแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้อง

กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของไทยกฎหมายให้อำนาจการสอบสวนแก่ ตำรวจและให้อำนาจฟ้องร้องคดีแก่อัยการ แยกออกจากกันทำนองเดียวกับประเทศอังกฤษแต่ กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของไทยไม่มีระบบการควบคุมหรือถ่วงดุลอำนาจของตำรวจจากองค์กร อื่นและอัยการเป็นเพียง “ผู้ไต่ตรองคดี” ไม่มีอำนาจสอบสวนหรือเข้าควบคุมการสอบสวนคดีอาญา ที่ตำรวจรับผิดชอบสอบสวน รวมถึงไม่มีอำนาจรับคำร้องทุกข์หรือเริ่มต้นคดี อัยการสูงสุดและอัยการ คงมีอำนาจสอบสวนหรือร่วมสอบสวนกับตำรวจบางเรื่องบางคดี เช่น อัยการสูงสุดมีอำนาจสอบสวน และเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิด นอก ราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 อัยการมีอำนาจร่วม สอบสวนเด็กที่เป็นผู้เสียหาย พยาน หรือผู้ต้องหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ, 133 ตริ, มาตรา 134/2 และการร่วมสอบสวนในคดีชั้นสูตรพลศึกษาเฉพาะกรณีที่มี ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายใน ระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสาม และวรรคสี่ กล่าวได้ว่ากระบวนการสอบสวน คดีอาญาของไทยแยก “อำนาจการสอบสวน” ออกจาก “อำนาจการฟ้องร้อง” จากกันอย่างเด็ดขาด

เป็นไปตามแนวคิด “หลักการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องคดี” นั่นเอง หลักการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวและหลักการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้อง มีข้อดี ข้อเสียอย่างไร กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของไทยควรจะนำหลักการตามแนวคิดใดมาใช้จึงเหมาะสมแก่การค้นหาความจริงและอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของไทยควรมีรูปแบบอย่างไร ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์และนำเสนอในบทต่อไป

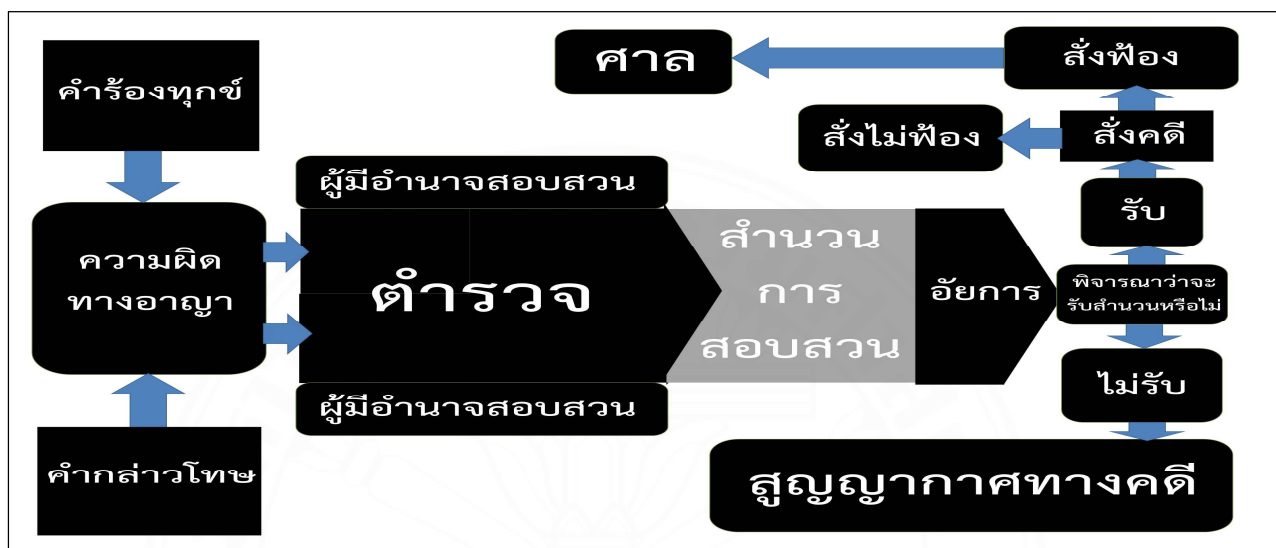
ภาพที่ 4.6 แนวคิดระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย⁴⁶
(เป็นไปตามแนวคิดหลักการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้อง)

⁴⁶ ภาพแนวคิดระบบสอบสวนคดีอาญาประเทศไทยของผู้เขียน

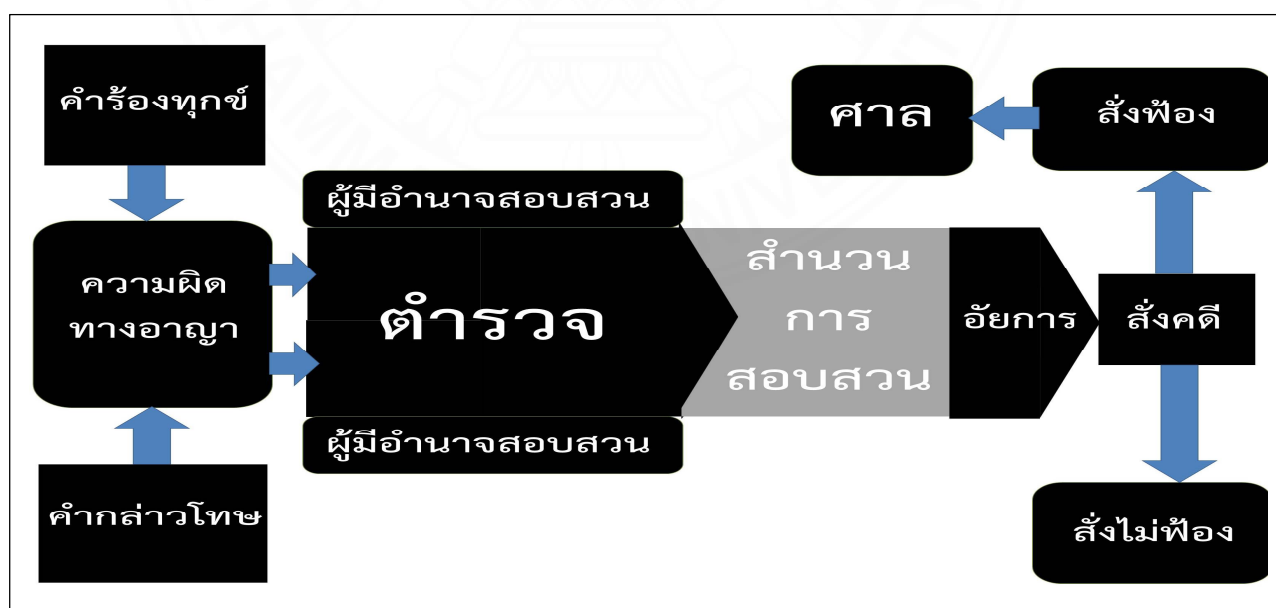
ภาพที่ 4.7 แนวคิดระบบสอบสวนคดีอาญาของไทย
เปรียบเทียบกับแนวคิดระบบสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศ⁴⁷

ภาพแนวคิดระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย
(เป็นไปตามแนวคิดหลักการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้อง)

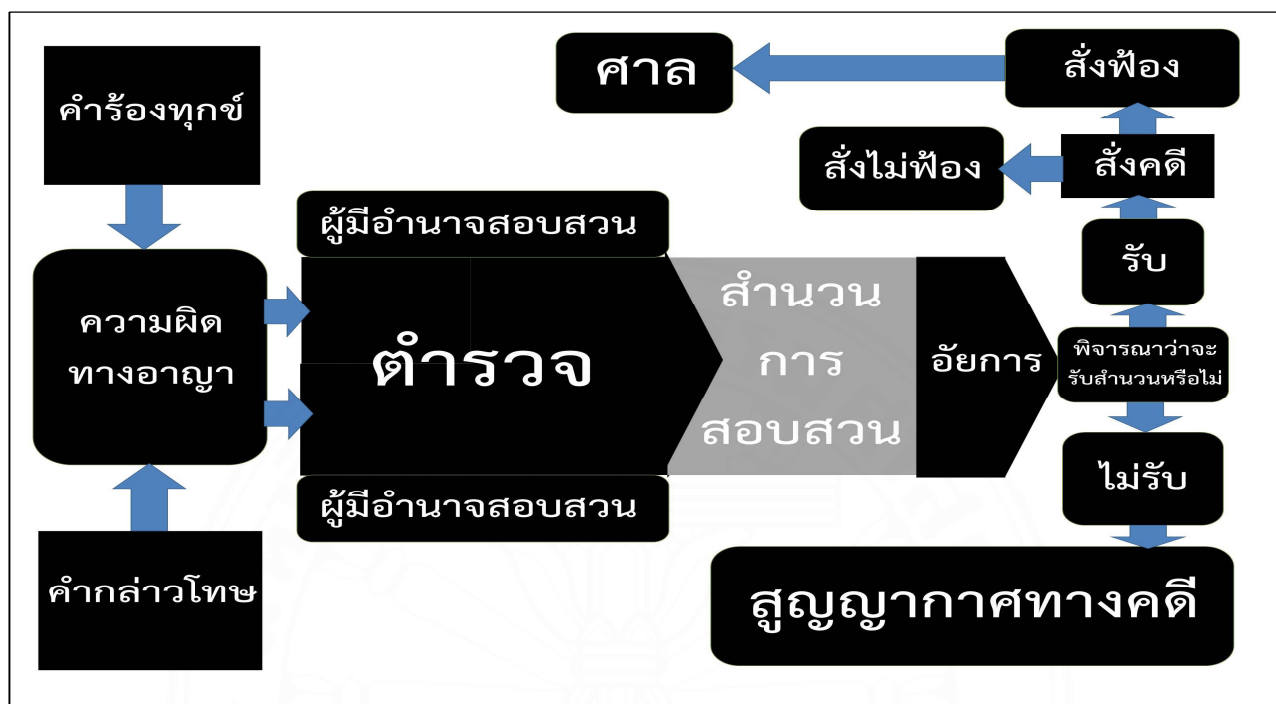
เปรียบเทียบกับ

แนวคิดระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย
(เป็นไปตามแนวคิดหลักการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้อง)

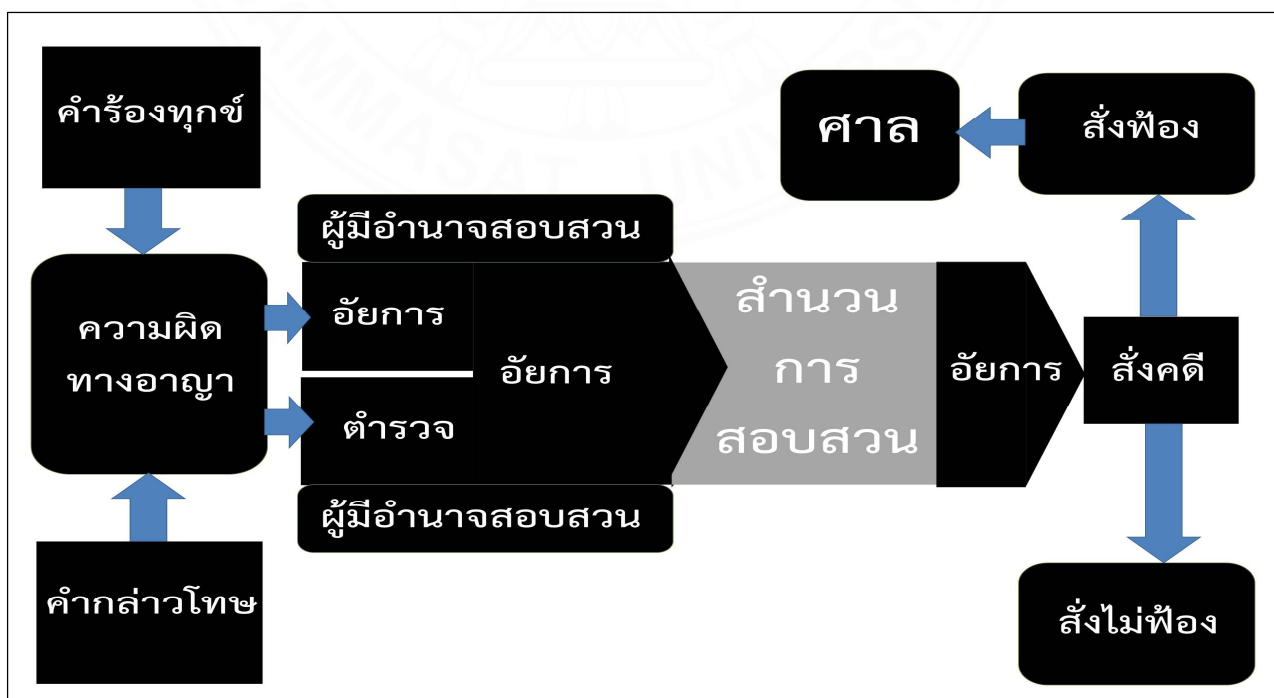
⁴⁷ ภาพแนวคิดและการเปรียบเทียบระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยกับต่างประเทศโดยผู้เขียน

ภาพที่ 4.8 แนวคิดระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย
(เป็นไปตามแนวคิดหลักการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้อง)

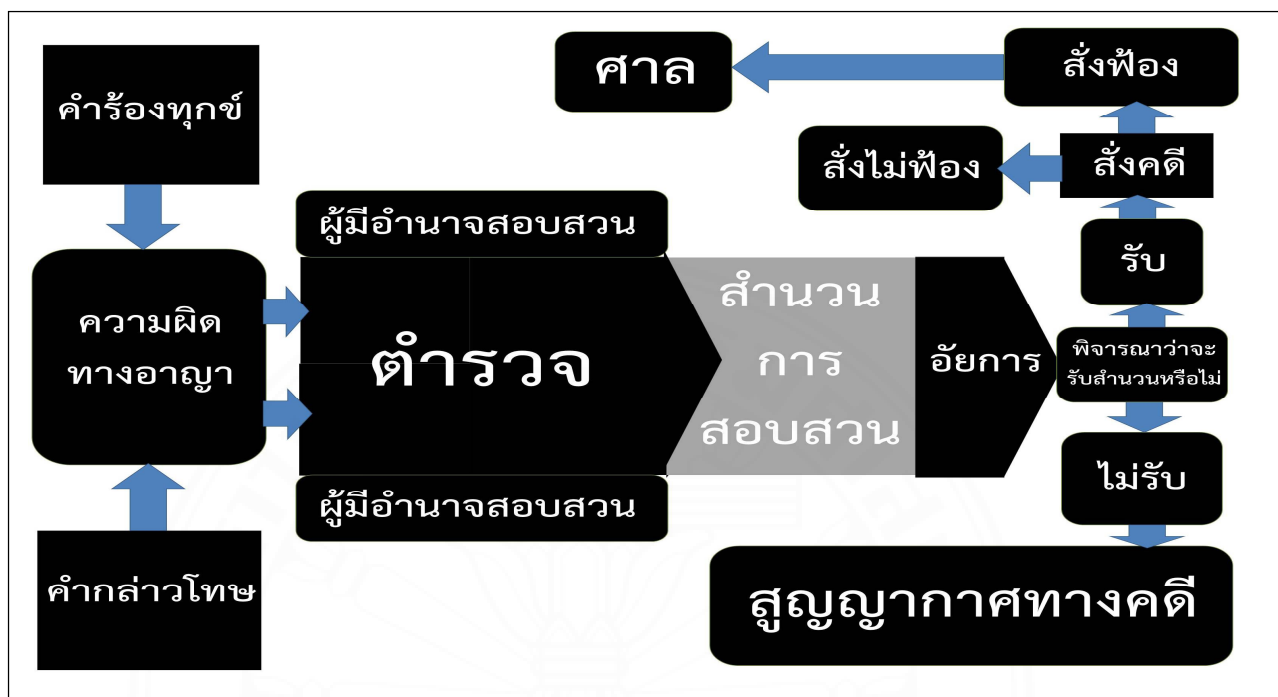

เปรียบเทียบกับ

แนวคิดระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา
(เป็นไปตามแนวคิดหลักการอำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกัน)

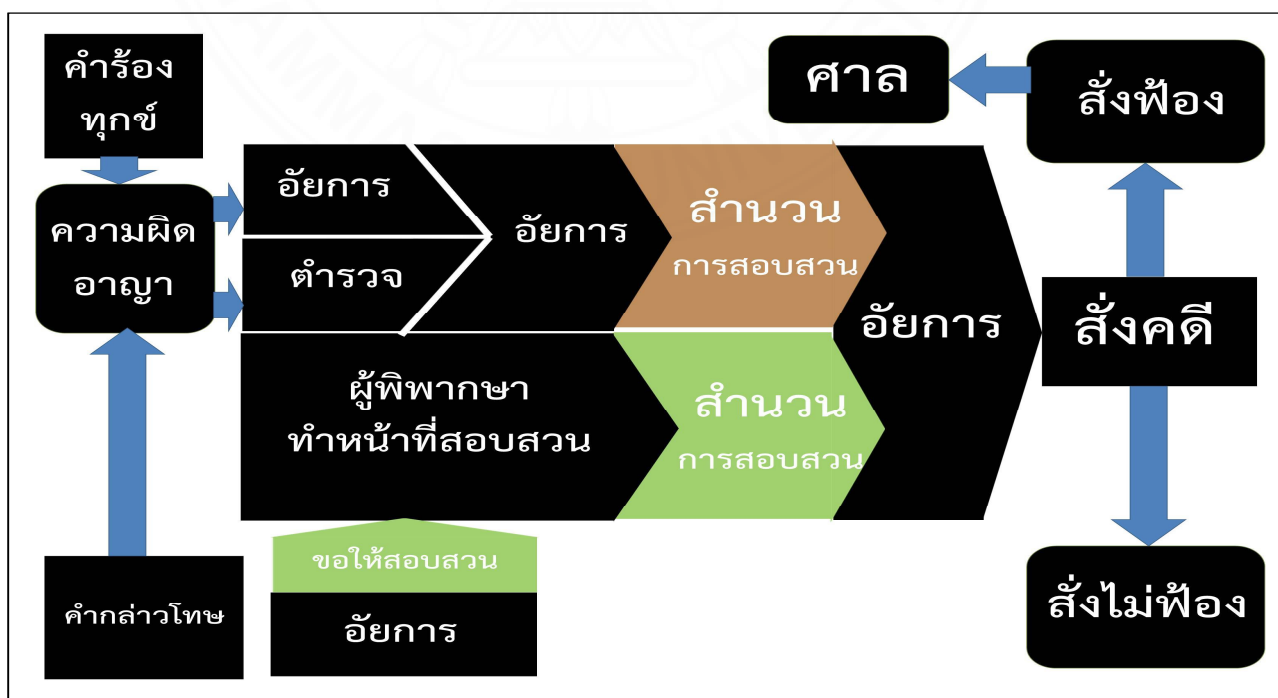

ภาพที่ 4.9 แนวคิดระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย
(เป็นไปตามแนวคิดหลักการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้อง)

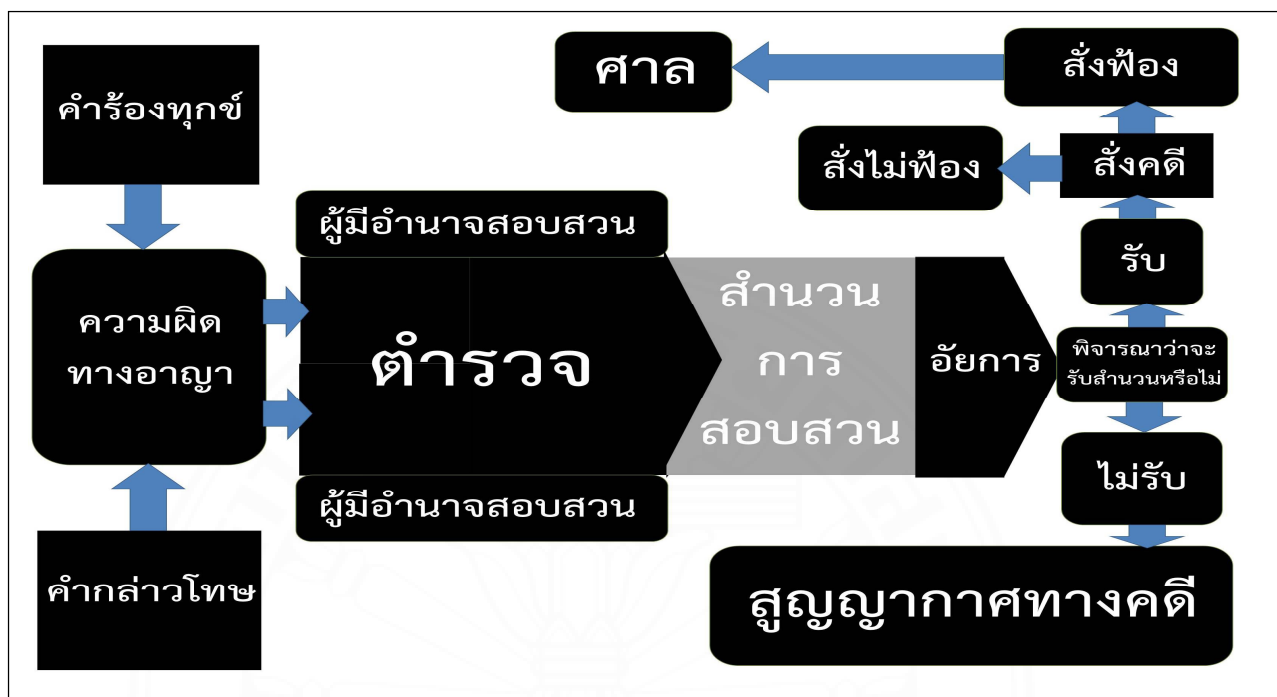

เปรียบเทียบกับ

แนวคิดระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย
(เป็นไปตามแนวคิดหลักการอำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกัน)

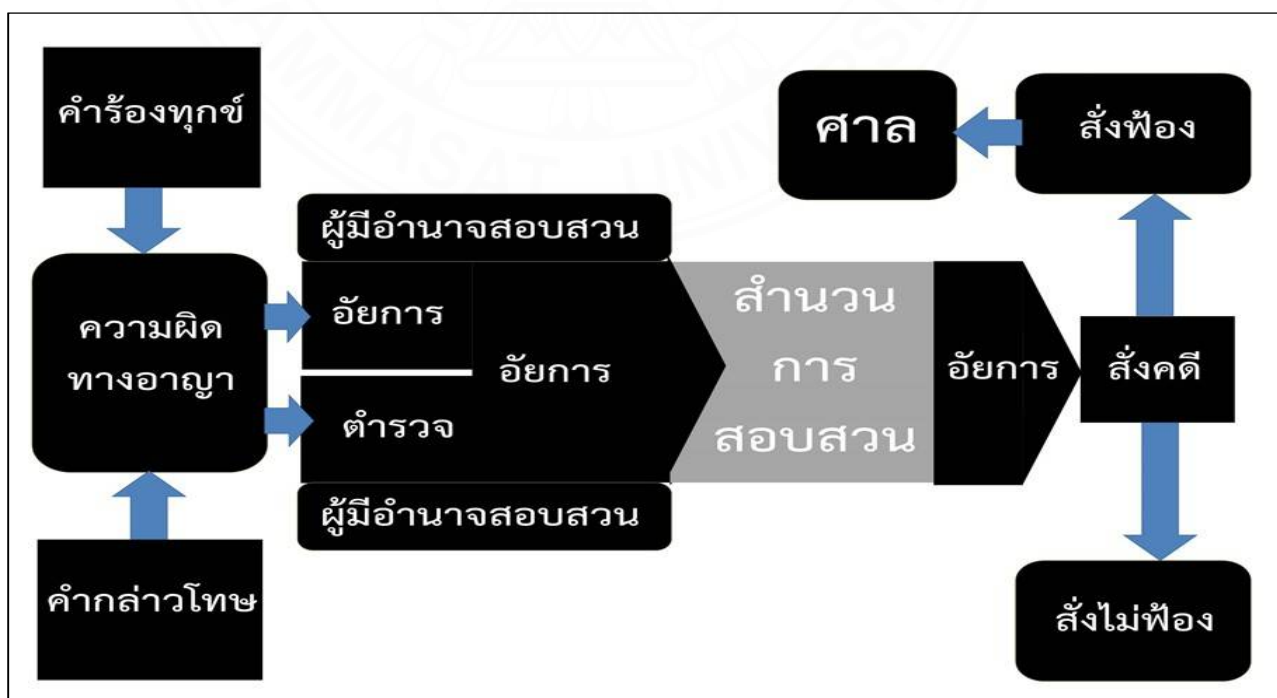

ภาพที่ 4.10 แนวคิดระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย
(เป็นไปตามแนวคิดหลักการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้อง)

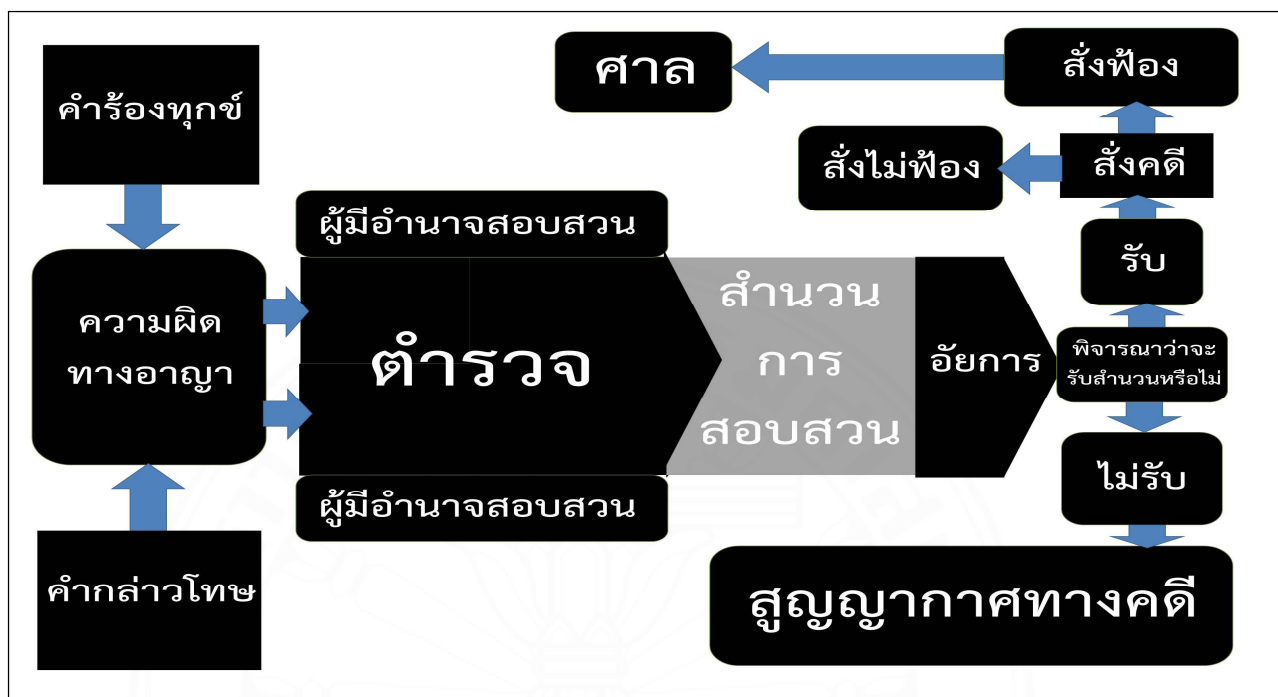

เปรียบเทียบกับ

แนวคิดระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศเยอรมนี
(เป็นไปตามแนวคิดหลักการอำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกัน)

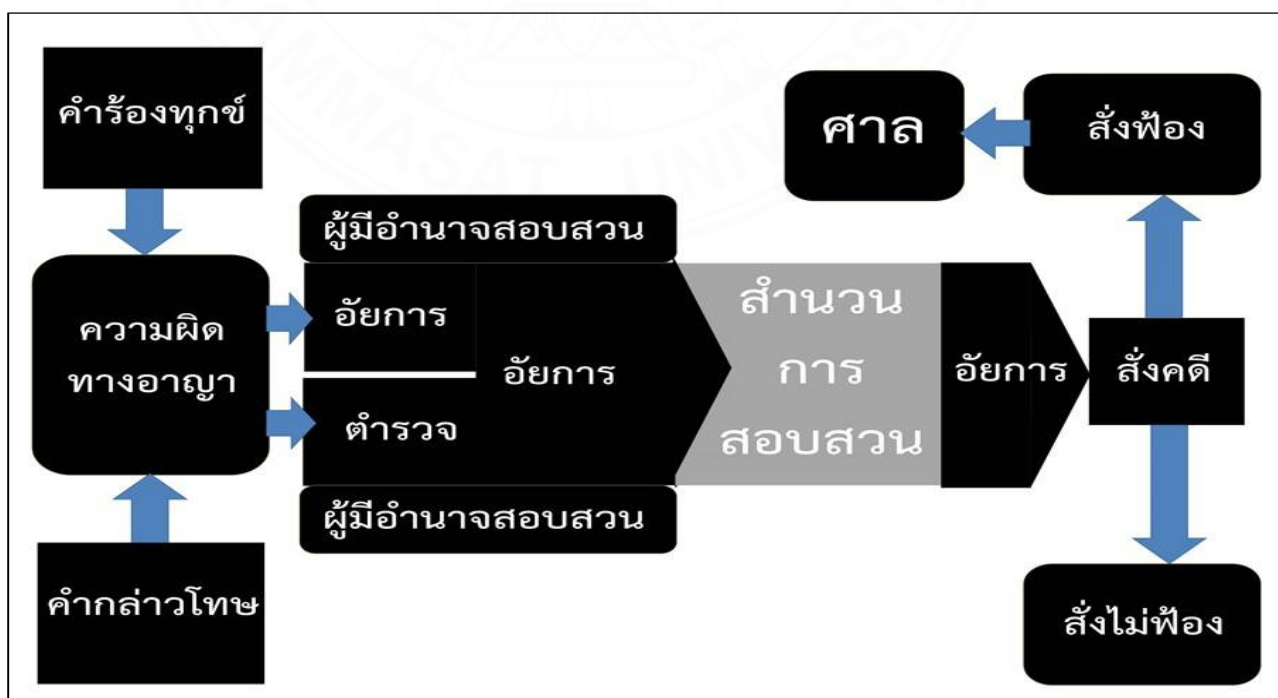

ภาพที่ 4.11 แนวคิดระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย
(เป็นไปตามแนวคิดหลักการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้อง)

เปรียบเทียบกับ

แนวคิดระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย
(เป็นไปตามแนวคิดหลักการอำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกัน)

4.2.ระบบสอบสวนคดีอาญาไทย

กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของไทยมีลักษณะเป็นไปตามแนวคิดหลักการแบ่งแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจการฟ้องร้อง โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้อำนาจสอบสวนแก่ตำรวจและให้อำนาจฟ้องร้องแก่อัยการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบออกจากกัน กล่าวคือเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นตำรวจเป็นองค์กรแรกเข้าที่ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวน ติดตามตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีและทำสำนวนสอบสวนพร้อมความเห็นทางคดีจนเสร็จสิ้นแล้วส่งสำนวนสอบสวนไปให้อัยการพิจารณา ยกเว้นคดีความผิดที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจแก่อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาราชการแทนเป็นพนักงานสอบสวนแต่ในทางปฏิบัติหากมีการร้องทุกข์กล่าวโทษในคดีความผิดที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรต่อตำรวจ อัยการสูงสุดก็จะมอบหมายคดีนั้นให้ตำรวจทำการสอบสวนแทนอยู่เสมอ⁴⁸

4.2.1 หลักการสอบสวนคดีอาญา

4.2.1.1 หลักการค้นหาความจริง (Principle of Substantive Truth) หลักการค้นหาความจริงในคดีอาญาแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การค้นหาความจริงตามแบบและการค้นหาความจริงในเนื้อหา⁴⁹ การค้นหาความจริงตามแบบ หมายถึง การที่ศาลพิจารณาพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอ โดยศาลจะพิจารณาว่า พยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอนั้นได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่และพยานหลักฐานที่นำเสนอมานั้นวินิจฉัยได้ว่า การกระทำของจำเลยมีหลักฐานน่าเชื่อหรือไม่ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด การค้นหาความจริงตามแบบศาลจะมีบทบาทเป็นคนกลางคอยควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของคดี การนำเสนอพยานหลักฐานที่สามารถรับฟังได้และอาจรับฟังพยานหลักฐานที่คู่ความยอมรับกันได้โดยไม่ต้องนำสืบในศาลอีกครั้ง และการค้นหาความจริงในเนื้อหา เป็นการตรวจสอบค้นหาความจริงอย่างจริงจังแท้ โดยศาลไม่ถูกจำกัดด้วยรูปแบบ เช่น หลักเกณฑ์ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในการห้ามสืบพยานบุคคลแทนพยานเอกสาร⁵⁰ หรือแม้แต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176 บัญญัติให้คดีมีโทษอย่างต่ำให้จำคุกไม่ถึงห้าปีเมื่อจำเลยให้การรับสารภาพศาลจะพิพากษาคดีโดยไม่ต้องสืบพยานต่อไปก็ได้

⁴⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 17 มาตรา 18 มาตรา 20.

⁴⁹ ณรงค์ ใจหาญ, *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 8, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2547) 35-36.

⁵⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3224/2531.

หากศาลยังสงสัยในคำให้การรับสารภาพของจำเลย ศาลก็มีอำนาจหน้าที่ต้องตรวจสอบค้นหาความจริงต่อไปได้⁵¹

4.2.1.2 หลักฟังความทุกฝ่าย (Principle of Audialteram Partem)

หมายความว่า กระบวนการดำเนินคดีอาญาจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถแก้ข้อกล่าวหาได้ทั้งในชั้นสอบสวนและในชั้นศาล กระบวนการซึ่งนำพนักงานหลักฐานต้องรับฟังพยานหลักฐานของผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหาอันเป็นหลักประกันสิทธิที่จะมีโอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ หลักฟังความทุกฝ่ายนี้ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 มาตรา 134 มาตรา 138 มาตรา 158 (5) มาตรา 172 มาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 103

4.2.1.3 หลักการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียว หลักการสอบสวน

ฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวเป็นหลักการที่เกี่ยวข้องกับระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) มาจากแนวคิดที่ว่ารัฐมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ผู้ที่มีอำนาจดำเนินคดีอาญาคือรัฐ โดยพื้นฐานแล้วจะกำหนดให้หน่วยงาน ตำรวจมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในให้มีการกิจหลักในการควบคุมป้องกันสังคมให้ปลอดภัยอาชญากรรม จึงให้อำนาจตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่บังคับใช้กฎหมายรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและการสอบสวนคดีอาญาเมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้น⁵² ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ หากมีการกระทำผิดเกิดขึ้นรัฐย่อมเป็นผู้เสียหาย เว้นแต่จะเป็นความผิดบางประเภทที่ไม่เป็นประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) รัฐอาจผ่อนคลายเป็นเอกชนที่เป็นผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาเองได้ เมื่อถือว่าในคดีอาญารัฐเป็นผู้เสียหาย รัฐจึงมีหน้าที่ต้องดำเนินการหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยเจ้าพนักงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการฟ้องร้องดำเนินคดีคืออัยการ ซึ่งตามระบบอัยการสากลหรือระบบอัยการที่สมบูรณ์ถือว่าการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการดำเนินคดีอาญากระบวนการเดียวกันที่แบ่งแยกออกจากกันไม่ได้ เนื่องจากต่างก็เป็นกระบวนการดำเนินคดีในชั้นก่อนฟ้อง (Pre-Trial Stages) อัยการจะเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนฟ้องร้อง ส่วนตำรวจเป็นผู้ทำการสอบสวนเบื้องต้นและเป็นผู้ช่วยเหลืออัยการเท่านั้น⁵³

4.2.1.4 หลักการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องคดี หลักการนี้

เป็นหลักที่แยกความรับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานออกเป็น 2 ส่วน คือให้ตำรวจ

⁵¹ คณิต ฒ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (โรงพิมพ์กรมอัยการ 2526) 69.

⁵² วุฒินี วงศ์นิติ, ‘อำนาจสืบสวนคดีอาญาของเจ้าพนักงาน : ศึกษามาตรการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2550) 8.

⁵³ อรุณี กระจำแสง, ‘อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2532) 36-37.

รับผิดชอบการสอบสวนคดีอาญาและให้อัยการรับผิดชอบการฟ้องคดี⁵⁴ตามหลักการนี้ตำรวจจะมีบทบาทหลักและเป็นผู้ควบคุมการสอบสวนคดีอาญา ขณะที่อัยการมีบทบาทในขั้นตอนการสอบสวนน้อยหรือไม่มีบทบาทเลยทีเดียว ประเทศที่ใช้หลักการนี้ในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาคือ ประเทศอังกฤษ ประเทศแคนาดาในบางมลรัฐ และประเทศไทย

4.2.2 ความหมายและวัตถุประสงค์ของการสอบสวน

4.2.2.1 ความหมายของการสอบสวน หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งพนักงานสอบสวนได้ ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อจะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิด และพิสูจน์ให้เห็นความผิดและเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ หรือเพื่อพิสูจน์ให้เห็นความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา⁵⁵

4.2.2.2 วัตถุประสงค์ของการสอบสวน แบ่งเป็นวัตถุประสงค์ตามกฎหมายและวัตถุประสงค์ตามสภาพความเป็นจริงดังนี้

(1) วัตถุประสงค์ตามกฎหมาย วัตถุประสงค์ตามกฎหมายบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) มาตรา 120 และมาตรา 131 ดังนี้⁵⁶

1. เพื่อทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา
2. เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา
3. เพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ
4. เพื่อให้อัยการมีอำนาจฟ้องผู้กระทำความผิดต่อศาล

(2) วัตถุประสงค์ตามสภาพความเป็นจริง วัตถุประสงค์การสอบสวนตามสภาพความเป็นจริงสรุปตามบริบทการบริหารกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและการบังคับใช้กฎหมายได้ดังนี้

1. เพื่อให้การดำเนินคดีอาญามีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนตามหลัก การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ(Public Prosecution)

⁵⁴ จิราธร เจริญวุฒิ, ‘วิวัฒนาการการสอบสวนคดีอาญา : ศึกษาบทบาทของพนักงานอัยการ’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2550) 40.

⁵⁵ ประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) มาตรา 131.

⁵⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120.

2. เพื่อค้นหาความจริงที่แท้จริงในคดีอาญาเรื่องนั้นๆตามหลักและวิธีการที่กฎหมายกำหนดตามแนวคิดทฤษฎีความชอบด้วยกระบวนการทางกฎหมาย(Due Process Model)

3. เพื่อใช้เป็นฐานแห่งข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานนำเสนอต่อศาลในการพิจารณาพิพากษาชี้ขาดคดี

4. เพื่อให้กฎหมายเกิดสภาพบังคับในการควบคุมอาชญากรรมและการรักษาความสงบสุขของสังคมในภาพรวมตามแนวคิดทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model)

4.2.3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวน

การสอบสวนคดีอาญานั้นแต่มีความผิดอาญาเกิดขึ้นจนถึงอัยการออกคำสั่งทางคดีหรือฟ้องผู้ถูกกล่าวหาต่อศาล มีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวนได้แก่ พนักงานสอบสวน⁵⁷ เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ⁵⁸ ผู้เสียหาย⁵⁹ ผู้ต้องหา⁶⁰ ผู้กล่าวหา สำหรับคำว่า “ผู้กล่าวหา” นี้มิได้บัญญัตินิยามไว้ในกฎหมายโดยตรงแต่เป็นคำที่นิยมใช้กันในแวดวงของพนักงานสอบสวน หมายถึง ผู้ที่เป็นคู่ความกับผู้ต้องหาในคดีที่สอบสวน ผู้กล่าวหาแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทแรกคือบุคคลที่เป็นผู้เสียหายในคดีนั้นโดยตรง ประเภทที่สองคือเจ้าหน้าที่ของรัฐในคดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย โดยพนักงานสอบสวนจะสอบปากคำผู้เสียหายหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในฐานะ “ผู้กล่าวหา” เป็นปากแรกเพื่อเริ่มต้นคดี และใช้เรื่อยมาจนเป็นที่ยอมรับในกระบวนการสอบสวน ดำเนินคดีขึ้นเจ้าพนักงาน พนักงานอัยการ⁶¹ ศาล หน่วยงานสนับสนุนทางวิชาการ เช่น หน่วยแพทย์นิติเวช นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และหน่วยงานบังคับตามคำสั่งศาลในกระบวนการก่อนคำพิพากษา เช่น กรมราชทัณฑ์ และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นต้น

4.2.4 ขั้นตอนการสอบสวนและทำสำนวนคดีอาญาของไทย

ขั้นตอนกระบวนการการสอบสวนดำเนินคดีอาญาของไทยเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังนี้

⁵⁷ ประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (6).

⁵⁸ ประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16).

⁵⁹ ประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4).

⁶⁰ ประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (2).

⁶¹ ประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (5).

4.2.4.1 นิยาม ผู้มีอำนาจสอบสวน การสอบสวน การสืบสวน การร้องทุกข์และ

การกล่าวโทษ ความหมายของพนักงานสอบสวน การสอบสวน การสืบสวน การร้องทุกข์และกล่าวโทษ เป็นไปตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้นิยามไว้ในมาตรา 2 คือ มาตรา 2 (6) ให้นิยาม “พนักงานสอบสวน” หมายความว่าเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน มาตรา 2 (11) ให้นิยาม “การสอบสวน” หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและ การดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ และมาตรา 2 (7) ให้นิยาม “คำร้องทุกข์” หมายความว่า การที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้นจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตามซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการกล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ และมาตรา 2 (8) ให้นิยาม “คำกล่าวโทษ” หมายความว่า การที่บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ ว่ามีบุคคลรู้ตัวหรือไม่ก็ดี ได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งขึ้น

4.2.4.2 ผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

บัญญัติให้ผู้มีอำนาจสืบสวนคือเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และบัญญัติให้ผู้มีอำนาจสอบสวนคือ ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตนซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดภาระและหน่วยงานที่ทำหน้าที่สอบสวนคดีอาญาและกำหนดตำแหน่งข้าราชการตำรวจที่ตำแหน่งเป็นพนักงานสอบสวน มีอำนาจและหน้าที่สอบสวนคดีอาญา ไว้คือ ข้าราชการตำรวจผู้ดำรงตำแหน่ง รองสารวัตรสอบสวน สารวัตรสอบสวน รองผู้กำกับการสอบสวน ปฏิบัติหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมีข้าราชการตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งผู้กำกับการสถานีตำรวจ เป็น หัวหน้าพนักงานสอบสวน⁶²

4.2.4.3 ขอบเขตอำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวน

มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121⁶³ ดังนั้น พนักงานสอบสวน จึงมีอำนาจเริ่มคดีหรือเริ่มทำการสอบสวนคดีอาญาได้ทุกฐานความผิดทุกบทกฎหมายที่มีโทษทางอาญาได้โดยไม่ต้องมีการร้องทุกข์จากผู้เสียหาย ยกเว้นในคดีความผิดที่กฎหมายสารบัญญัติได้บัญญัติไว้ว่าเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัวของผู้เสียหายโดยเฉพาะหรือคดี

⁶² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 17 มาตรา 18.

⁶³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121.

ความผิดอันยอมความได้ เช่น ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดฐานฉ้อโกง หรือความผิดตามพระราชบัญญัติความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 ความผิดจำพวกนี้ผู้เสียหายต้องร้องทุกข์และมอบคดีต่อพนักงานสอบสวนตามระเบียบเสียก่อน พนักงานสอบสวนจึงจะมีอำนาจเริ่มต้นคดีและเริ่มต้นทำการสอบสวนได้

4.2.4.4 ขั้นตอนการสอบสวนทำสำนวนคดีอาญา

(1) **ขั้นตอนการเริ่มต้นคดี** การสอบสวนคดีอาญาอาจเริ่มต้นจากการที่ผู้เสียหายเข้าร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน⁶⁴ หรือผู้พบเห็นการกระทำความผิดอาญาเข้ากล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน หรือตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐพบเห็นการกระทำความผิดอาญาแล้วเข้ากล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน หรือตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐหรือราษฎรได้จับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าแล้วนำตัวไปมอบให้พนักงานสอบสวนพร้อมกับร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนให้ทำการสอบสวนดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดนั้นอันเป็นจุดเริ่มต้นของการสอบสวนคดีอาญา พนักงานสอบสวนจะสอบปากคำผู้เสียหายหรือผู้กล่าวโทษไว้ในฐานะ “ผู้กล่าวหา” ส่วนผู้ถูกกล่าวหาจะถูกสอบสวนไว้ในฐานะ “ผู้ต้องหา” บุคคลอื่นที่รู้เห็นเหตุการณ์พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนไว้ในฐานะ “พยาน” ประกอบสำนวนการสอบสวนคดีอาญา

(2) **ขั้นตอนการรวบรวมพยานหลักฐาน** หลังจากพนักงานสอบสวนรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษจากผู้กล่าวหาแล้วจะเริ่มทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงแห่งคดีให้เห็นว่าผู้ต้องหามีความผิดหรือบริสุทธิ์ตามข้อกล่าวหาที่ฟ้องนั้นเพียงใดตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ลักษณะ 2 การสอบสวน หมวด 1 การสอบสวน สามัญ มาตรา 130 ถึงมาตรา 142⁶⁵ ได้กำหนดขั้นตอนวิธีการและให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนกระทำ กล่าวคือ

1. การเริ่มสอบสวนโดยมิชักช้า
2. การรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเพื่อพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ และเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา
3. การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์
4. การรวบรวมหรือยึดพยานเอกสาร พยานวัตถุ แล้วส่งไปหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานเพื่อตรวจพิสูจน์หาลายนิ้วมือแฝง ตรวจหาสารคัดหลั่ง ตรวจหาสารเสพติด ตรวจสภาพความเป็นอาวุธปืน ฯลฯ
5. การตรวจตรวจสถานที่เกิดเหตุและพิสูจน์หลักฐานที่เกิดเหตุ

⁶⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 127 มาตรา 128.

⁶⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 ถึง มาตรา 142.

6. การออกหมายเรียกพยานบุคคลให้มาพบเพื่อสอบปากเป็นพยาน
การออกหมายเรียกพยานวัตถุ พยานเอกสารจากบุคคลภายนอกเพื่อรวบรวมเข้าสำนวนคดี

7. การจัดทำแผนที่เกิดเหตุ ภาพถ่ายจำลองเหตุการณ์ การพาผู้เสียหาย
หรือผู้ต้องหาไปชี้สถานที่เกิดเหตุประกอบคำให้การหรือคำรับสารภาพ หรือนำชี้ภาพถ่าย หรือนำชี้ตัว
ผู้ต้องหา

8. การยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายจับบุคคล ขอหมายค้นสถานที่ และ
การติดตามจับตัวหรือการเรียกตัวผู้ต้องหามาทำการสอบสวน

9. การจัดทนายความให้แก่ผู้ต้องหา

10. การแจ้งและจัดให้มีทีมสหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวนบุคคลที่มี
ลักษณะพิเศษตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การจัดให้มีทีมอัยการ นักจิตวิทยา จิตแพทย์ เข้าร่วมรับฟัง
การสอบสวนเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้เสียหาย พยาน หรือเป็นผู้ต้องหา

11. การตรวจยึดและเก็บรักษาของกลาง หรือการพิจารณาคืนของกลาง
ให้แก่ผู้มีสิทธิรับคืน

12. การพิจารณาอนุญาตให้ผู้ต้องหาได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างการ
การสอบสวน หรือการพิจารณาอนุญาตให้ประกันทรัพย์สินของกลางแก่เจ้าของหรือผู้มีสิทธิระหว่าง
การสอบสวน

13. การควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้สอบสวนเบื้องต้น ณ สถานีตำรวจ

14. การพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องหาเพื่อตรวจประวัติอาชญากรรม
ถ่ายภาพผู้ต้องหา และการตรวจเช็คตัวตนผู้ต้องหา เช่น ชื่อและนามสกุลจริง เชื้อชาติและสัญชาติ
บังคับ ภูมิลำเนาผู้ต้องหา ฯลฯ

15. การพาตัวผู้ต้องหาไปศาลเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งควบคุมตัว
ผู้ต้องหาไว้ระหว่างการสอบสวน

16. การยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลสั่งขังผู้ต้องหาต่อเนื่องระหว่างการ
สอบสวนยังไม่เสร็จสิ้น

17. การติดตามพยานบุคคลมาสอบสวน การรวบรวมพยานเอกสาร
พยานวัตถุ ตามที่ผู้บังคับบัญชาสั่งการผ่านการตรวจสอบสำนวนระหว่างสอบสวน⁶⁶

⁶⁶ คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 เรื่อง การอำนวยความสะดวกในคดีอาญา การทำสำนวน
การสอบสวน และมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เฝ้าระวังการสอบสวนคดีอาญา

(3) **ขั้นตอนการสอบสวนผู้ต้องหา** เมื่อพนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในเบื้องต้นแล้วพบว่าคดีมีพยาน“หลักฐานตามสมควร”เพียงพอเชื่อได้ว่าผู้ต้องหา น่าจะกระทำความผิดตามข้อกล่าวหาที่ถูกกล่าวหา พนักงานสอบสวนจะดำเนินการแจ้งข้อข้อเท็จจริง ในเรื่องที่ถูกกล่าวหาพร้อมข้อกล่าวหาฐานความผิดและสอบปากคำผู้ต้องหาพร้อมเข้าสำนวน ทั้งนี้เพื่อให้ โอกาสผู้ต้องหาได้ให้การแก้ข้อกล่าวหา⁶⁷ เป็นไปตามหลักฟังความทุกฝ่าย(Both Sides Must Be Heard) ซึ่งเป็นการเน้นย้ำให้เห็นถึงแนวคิด“หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ”(Public Prosecution) อันเป็นหลักการสำคัญของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ประสงคให้เจ้าหน้าที่ใน กระบวนการยุติธรรมทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นตำรวจ พนักงานสอบสวน อัยการ ศาล หรือทนายความ มีความเป็นเอกภาพเป็นหนึ่งเดียวในการทำหน้าที่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันในการค้นหาความจริง ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์ การแจ้งข้อหาใดๆแก่ผู้ต้องหาจะต้องมีหลักฐานตาม สมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหา⁶⁸ คำว่า“หลักฐานตามสมควร” (Probable Cause)⁶⁸ ตามมาตรา 134 วรรคสอง เป็นถ้อยคำเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 66 และมาตรา 92 (4) ในเรื่อง เหตุแห่งการจับและเหตุแห่งการค้นที่รื้อฐานโดยไม่มีหมายค้นหรือคำสั่งของศาล กล่าวคือหาก พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานได้พอสมควรว่าผู้ต้องหาน่าจะกระทำความผิดข้อหาใด ก็ เป็นอันเพียงพอที่จะแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ การกระทำที่ถูกกล่าวหาแก่ผู้ต้องหาได้แล้ว หากต้อง รวบรวมพยานหลักฐานให้ได้ถึงขนาดต้องมีหลักฐานแน่ชัดหรือมั่นคงเพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิดของ ผู้ต้องหาต่อศาลไม่ สำหรับประเด็นว่าการ“มีหลักฐานตามสมควร”จะต้องมีพยานหลักฐานมากน้อย เพียงใดจึงเพียงพอที่จะขอออกหมายจับผู้ต้องหาตาม มาตรา 66 (1) หรือ (2) ประเด็นนี้มีระเบียบ ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวปฏิบัติในการออกหมายจับและหมายค้นในคดีอาญา พ.ศ.2545 ลงวันที่ 3 ตุลาคม 2545 ข้อ 13 และ ข้อ 14⁶⁹ กำหนดหลักเกณฑ์ที่ศาลจะรับฟัง พยานหลักฐานในการพิจารณาคำร้องขอออกหมายจับตาม มาตรา 66 (1) หรือ (2) ว่าศาลจะไม่ถือ เคร่งครัดเช่นเดียวกับการรับฟังพยานหลักฐานที่ใช้พิสูจน์ความผิดของจำเลย และอาจใช้บันทึกถ้อยคำ ของผู้รู้เห็นเหตุการณ์หรือทราบข้อมูลเป็นพยานหลักฐานประกอบคำเบิกความของผู้ร้องขอได้รวมถึง ข้อมูลที่ได้จากการสืบสวนสอบสวน เช่น บันทึกการสอบสวน บันทึกถ้อยคำของสายลับ หรือของเจ้า พนักงานที่ได้จากการแฝงตัวเข้าไปในองค์กรอาชญากรรม ข้อมูลที่ได้จากแหล่งข่าวของเจ้าพนักงาน

⁶⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134.

⁶⁸ ธานิศ เกศพิทักษ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 4, โรงพิมพ์พลสยามการพิมพ์และการโฆษณา 2549) 212.

⁶⁹ ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวปฏิบัติในการออกหมายจับและหมายค้น ในคดีอาญา พ.ศ.2545

และข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทางนิติวิทยาศาสตร์ หรือที่ได้จากการใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ หรือเทคโนโลยี เช่น เครื่องมือตรวจพิสูจน์ทางพันธุกรรม เป็นต้น ซึ่งเป็นแนวทางในการที่พนักงานสอบสวนจะใช้เป็นหลักในการแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 134 วรรคสอง ได้ว่าการจะแจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้ต้องหานั้นหาจำต้องมีพยานหลักฐานแน่นหนาโดยปราศจากข้อสงสัยว่าผู้ต้องหานั้นเป็นผู้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหาเสียทีเดียวไม่ เพียงแค่มีหลักฐานน่าเชื่อว่าผู้ต้องหากระทำความผิดนั้นก็เพียงพอแจ้งข้อกล่าวหาได้ ขั้นตอนการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำผู้ต้องหาสามารถแบ่งออกเป็นกรณีต่างๆได้ดังนี้

1. กรณีผู้ต้องหาไม่ได้อยู่ถูกจับกุมหรือถูกควบคุมในชั้นเริ่มต้นคดี พนักงานสอบสวนจะออกหมายเรียกผู้ต้องหาให้มาพบเพื่อแจ้งข้อเท็จจริงพฤติการณ์ที่ถูกกล่าวหาและแจ้งข้อกล่าวหาฐานความผิดที่กล่าวหานั้นให้ผู้ต้องหาทราบพร้อมทั้งสอบปากคำผู้ต้องหาว่าจะให้การรับสารภาพหรือปฏิเสธพร้อมเหตุแห่งการรับสารภาพหรือปฏิเสธนั้น โดยในชั้นตอนนี้พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งสิทธิตามกฎหมายให้ผู้ต้องหาทราบก่อนสอบปากคำ เช่น สิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ สิทธิที่จะมีทนายความ เป็นต้น⁷⁰ การแจ้งข้อหาในกรณีนี้แบ่งออกเป็น

(1.1) กรณีผู้ต้องหาเดินทางไปพบพนักงานสอบสวนตามหมายเรียก เมื่อพนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาและสอบปากคำผู้ต้องหาแล้ว พนักงานสอบสวนจะใช้ดุลพินิจพิจารณาว่าจะปล่อยตัวผู้ต้องหากลับไปโดยไม่มีการจับกุมหรือควบคุมตัวไว้ระหว่างสอบสวนเพราะถือว่าผู้ต้องหามาพบตามหมายเรียกแสดงว่าผู้ต้องหาไม่มีพฤติการณ์ที่จะหลบหนีคดีซึ่งทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนจะให้ผู้ต้องหาสาบานตนว่าจะมาพบพนักงานสอบสวนทุกครั้งตามที่นัดหมาย แต่หากพนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจพิจารณาว่าผู้ต้องหาอาจจะหลบหนีไประหว่างการสอบสวน พนักงานสอบสวนมีอำนาจพาตัวผู้ต้องหาไปศาลและยื่นคำร้องขอให้ศาลออกคำสั่งขังผู้ต้องหาไว้ระหว่างสอบสวนก็ได้ สำหรับระยะเวลาที่ศาลจะขังผู้ต้องหาไว้ระหว่างการสอบสวนตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวนนี้แบ่งเป็น

(1.1.1) คดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินสามปี พนักงานสอบสวนมีอำนาจขอให้ศาลสั่งขังผู้ต้องหาไว้ระหว่างสอบสวนได้ไม่เกิน 5 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 6 วัน ซึ่งศาลมีอำนาจสั่งขังผู้ต้องหาตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวนรวมกันทุกครั้งได้ไม่เกิน 30 วัน⁷¹

⁷⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 มาตรา 134/1 ถึง 134/4.

⁷¹ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 มาตรา 7 มาตรา 8.

(1.1.2) คดีที่มีอัตราโทษจำคุกกว่าสามปีถึงสิบปี พนักงานสอบสวน มีอำนาจขอให้ศาลสั่งขังผู้ต้องหาไว้ระหว่างสอบสวนได้หลายครั้ง ครั้งละไม่เกิน 12 วัน ซึ่งศาลมีอำนาจสั่งขังผู้ต้องหาตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวนรวมกันทุกครั้งที่ได้ไม่เกิน 48 วัน

(1.1.3) คดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป พนักงานสอบสวนมีอำนาจขอให้ศาลสั่งขังผู้ต้องหาไว้ระหว่างสอบสวนได้หลายครั้ง ครั้งละไม่เกิน 12 วัน ซึ่งศาลมีอำนาจสั่งขังผู้ต้องหาตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวนรวมกันทุกครั้งที่ได้ไม่เกิน 84 วัน⁷² และในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนต้องสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานตลอดจนสรุปสำนวนและทำความเห็นทางคดีให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาที่ศาลสั่งขังผู้ต้องหา

(1.2) กรณีผู้ต้องหาไม่ยอมเดินทางไปพบพนักงานสอบสวนตามหมายเรียก กรณีนี้ถือว่าผู้ต้องหาไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด พนักงานสอบสวนจะรวบรวมพยานหลักฐานตามข้อกล่าวหาแล้วยื่นคำร้องขอต่อศาลขอให้พิจารณานุมัติออกหมายจับผู้ต้องหาเมื่อศาลอนุมัติหมายจับตามคำขอของพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานสอบสวนจะนำหมายจับไปมอบแก่ตำรวจฝ่ายสืบสวนให้ติดตามจับกุมผู้ต้องหาตามหมายจับมาแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำนำตัวเข้าสู่กระบวนการสอบสวนในขั้นตอนต่อไป

2. กรณีผู้ต้องหาถูกจับกุมและถูกควบคุมตั้งแต่นั้นในชั้นเริ่มต้นคดีอยู่ก่อนแล้ว เช่น กรณีผู้ต้องหาถูกตำรวจฝ่ายสืบสวนจับกุมตัวพร้อมยาเสพติดหรืออาวุธปืนของกลางในที่เกิดเหตุและนำตัวส่งพนักงานสอบสวนและกล่าวหาว่ากล่าวโทษให้ดำเนินคดีกับผู้ต้องหา กรณีเช่นนี้พนักงานสอบสวนจะรับตัวผู้ต้องหาไว้และมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ทำการสอบสวน ณ สถานที่ตำรวจ ได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง โดยภายใน 48 ชั่วโมง พนักงานสอบสวนจะทำการสอบปากคำเจ้าพนักงานตำรวจ(ผู้จับกุมผู้ต้องหา)เป็นผู้กล่าวหาเริ่มต้นคดีและสิทธิตามกฎหมายให้ผู้ต้องหาทราบจากนั้นจะแจ้งข้อเท็จจริง พฤติการณ์แห่งคดีที่ผู้ต้องหาถูกจับกุมและกล่าวหาว่ากระทำความผิดแล้วจึงแจ้งข้อกล่าวหาหรือแจ้งฐานความผิดให้ผู้ต้องหาทราบพร้อมสอบปากคำของผู้ต้องหาว่าจะให้การรับสารภาพหรือปฏิเสธพร้อมเหตุแห่งการรับสารภาพหรือเหตุแห่งปฏิเสธข้อกล่าวหาหรือฐานความผิดนั้น หลังจากแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำผู้ต้องหาแล้ว ภายในเวลา 48 ชั่วโมง นับแต่พนักงานสอบสวนได้รับตัวผู้ต้องหาไว้ควบคุม พนักงานสอบสวนโดยหัวหน้าพนักงานสอบสวนมีอำนาจปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราวในระหว่างสอบสวนหรือให้ประกันตัวผู้ต้องหาได้ หากหัวหน้าพนักงานสอบสวน

⁷² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87.

อนุญาตให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราวไปในชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนจะต้องทำการสอบสวนให้เสร็จสิ้นภายในกำหนด 6 เดือน⁷³ นับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว แต่หากหัวหน้าพนักงานสอบสวนไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราวในชั้นสอบสวน พนักงานสอบสวนจะต้องนำตัวผู้ต้องหาไปยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลออกคำสั่งควบคุมหรือขังผู้ต้องหาไว้ระหว่างสอบสวน⁷⁴ สำหรับระยะเวลาที่ศาลจะขังผู้ต้องหาไว้ระหว่างการสอบสวนตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวนนั้น แบ่งตามลักษณะประเภทคดีดังนี้

(2.1) คดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินสามปี พนักงานสอบสวนมีอำนาจร้องขอให้ศาลสั่งขังผู้ต้องหาไว้ระหว่างสอบสวนได้ไม่เกิน 5 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 6 วัน ซึ่งศาลมีอำนาจสั่งขังผู้ต้องหาตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวนรวมกันทุกครั้งได้ไม่เกิน 30 วัน

(2.2) คดีที่มีอัตราโทษจำคุกกว่าสามปีแต่ถึงสิบปี พนักงานสอบสวนมีอำนาจร้องขอให้ศาลสั่งขังผู้ต้องหาไว้ระหว่างสอบสวนได้หลายครั้ง ครั้งละไม่เกิน 12 วัน ซึ่งศาลมีอำนาจสั่งขังผู้ต้องหาตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวนรวมกันทุกครั้งได้ไม่เกิน 48 วัน

(2.3) คดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป พนักงานสอบสวนมีอำนาจร้องขอให้ศาลสั่งขังผู้ต้องหาไว้ระหว่างสอบสวนได้หลายครั้ง ครั้งละไม่เกิน 12 วัน ซึ่งศาลมีอำนาจสั่งขังผู้ต้องหาตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวนรวมกันทุกครั้งได้ไม่เกิน 84 วัน

(2.4) ทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติตามคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เรื่องการอำนวยความสะดวกในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวน และมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เฝ้าระวังการสอบสวนคดีอาญา กล่าวคือต้องสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานตลอดจนสรุปสำนวนและทำความเข้าใจทางคดีให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาที่ศาลสั่งขังผู้ต้องหา สำหรับสิทธิของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนผู้ต้องหาที่มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้⁷⁵ และในการถามปากคำผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า

(2.4.1) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

(2.4.2) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็ได้ทั้งคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้

⁷³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106, มาตรา 113.

⁷⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคท้าย.

⁷⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/3.

การเลิกให้บันทึกไว้ และในการถามคำให้การผู้ต้องหา ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหานั้น และที่สำคัญผู้ต้องหาที่มีสิทธิแก้ข้อหาหรือแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนและพนักงานสอบสวนต้องมีโอกาสนั้นแก่ผู้ต้องหา⁷⁶ ซึ่งสิทธิดังกล่าวช่วยสนับสนุนให้พนักงานสอบสวนสามารถค้นหาความจริงได้อย่างสมบูรณ์เป็นไปตาม“หลักฟังความทุกฝ่าย” (Both Sides Must Be Heard)⁷⁷ ทั้งนี้เพื่อพนักงานสอบสวนจะได้นำข้อเท็จจริงมาตรวจสอบว่าคำแก้ข้อกล่าวหาและข้อเท็จจริงที่ผู้ต้องหาได้แสดงเพื่อประโยชน์แก่ตนนั้นมีพยานหลักฐานสนับสนุนให้น่าเชื่อถือหรือไม่ อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการวิเคราะห์ซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง เพื่อวินิจฉัยว่าผู้ต้องหามีความผิดหรือบริสุทธิ์ในการสรุปสำนวนทำความเห็นทางคดีเสนออัยการพิจารณาในขั้นตอนต่อไปของการสอบสวนคดีอาญา

(4) ขั้นตอนการรวบรวมพยานหลักฐานฝ่ายผู้ต้องหา เมื่อผู้ต้องหาถูกจับตัว นำส่งพนักงานสอบสวน หรือผู้ต้องหาเข้าพบกับพนักงานสอบสวนตามหมายเรียกและพนักงานสอบสวนแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำแล้ว หรือผู้ต้องหาไม่ยอมไปพบพนักงานสอบสวนเพื่อรับทราบข้อกล่าวหาและให้การแก้ข้อกล่าวหาโดยมีพฤติการณ์หลบหนีและพนักงานสอบสวนขออนุมัติศาลออกหมายจับผู้ต้องหาไว้แล้ว พนักงานสอบสวนมีหน้าที่สอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความจริงในคดี เช่น การติดตามพยานบุคคลฝ่ายผู้เสียหาย ฝ่ายผู้กล่าวหา ฝ่ายผู้ต้องหา พยานคนกลาง พยานผู้เชี่ยวชาญ มาทำการสอบสวนให้สิ้นกระแสความและโดยเฉพาะการติดตามพยานบุคคลและพยานวัตถุหรือพยานหลักฐานอื่นใดที่ปรากฏตามคำให้การของผู้ต้องหาหรือพยานหลักฐานที่ผู้ต้องหาอ้างอิงทั้งในกรณีที่ผู้ต้องหาให้การปฏิเสธและอ้างพยานหลักฐานประกอบข้ออ้างเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามข้อต่อสู้ของผู้ต้องหาเพื่อให้เห็นความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและทั้งกรณีผู้ต้องหาให้การรับสารภาพเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงและสนับสนุนให้คำรับสารภาพของผู้ต้องหา มีพยานหลักฐานประกอบเชื่อได้ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหา เช่น การพาผู้ต้องหาไปนำชี้ที่เกิดเหตุและถ่ายรูปลำดับเหตุการณ์จำเลยให้เห็นภาพเหตุการณ์ตามคำให้การรับสารภาพของผู้ต้องหา หรือการสอบพยานบุคคลผู้เห็นเหตุการณ์ตามคำให้การรับสารภาพของผู้ต้องหา เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อพิสูจน์ให้เห็นความผิดของผู้ต้องหา⁷⁸

⁷⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคสี่ มาตรา 134/4 มาตรา 135.

⁷⁷ ธานีศ เกศพิทักษ์ (เชิงอรรถ 68) 214.

⁷⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131.

(5) **ขั้นตอนการรวบรวมพยานวัตถุและพยานเอกสาร** ก่อนครบกำหนดระยะเวลาที่ศาลอนุญาตให้ควบคุมซึ่งผู้ต้องหาไว้ระหว่างการสอบสวนตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวนหรือก่อนครบกำหนดระยะเวลาการดำเนินการสอบสวนที่ผู้บังคับบัญชากำหนด หรือก่อนครบกำหนด 6 เดือน นับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวไปในชั้นสอบสวนพนักงานสอบสวนต้องติดตามพยานเอกสารและพยานวัตถุที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงและประเด็นแห่งคดี เช่น ผลการตรวจลายพิมพ์นิ้วมือตรวจประวัติอาชญากรรมของผู้ต้องหา ผลการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดของกลาง ผลการตรวจเอกสารปัญหาที่อ้างว่ามีลายมือชื่อปลอมของผู้เสียหาย ผลการตรวจพิสูจน์อาวุธปืน ผลการตรวจเปรียบเทียบภาพจากกล้องวงจรปิด ผลการตรวจเปรียบเทียบสรีระที่พบในอวัยวะเพศของผู้เสียหายกับสารคดีหลังของผู้ต้องหา ผลการวินิจฉัยบาดแผลของผู้เสียหายจากแพทย์ หรือผลการตรวจชันสูตรพลิกศพ ผลการตรวจสถานที่เกิดเหตุ ผลการตรวจสอบใบอนุญาตขับรถ หรือใบอนุญาตให้มีหรือพาอาวุธปืนของผู้ต้องหา ฯลฯ แล้วจัดทำเป็นบัญชีพยานวัตถุ⁷⁹ รวบรวมเข้าดำเนินการสอบสวนทั้งหมดให้เสร็จสิ้น

(6) **ขั้นตอนการชี้แจงนำพยานหลักฐานชั้นสอบสวน** เมื่อพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนพยานบุคคลครบถ้วน รวบรวมพยานเอกสาร พยานวัตถุ และผลการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ ตลอดจนผลการตรวจพิสูจน์หลักฐานและผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงต่างๆ เช่น การได้รับอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน การได้รับอนุญาตให้มีใบขับขี่รถจากนายทะเบียน เข้าสู่ดำเนินการสอบสวน ครบถ้วนและหัวหน้าพนักงานสอบสวนเห็นว่าการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว พนักงานสอบสวนจะจัดเรียงและให้ลำดับเอกสารตามรูปแบบวิธีการดำเนินการสอบสวนที่ผู้บังคับบัญชากำหนดแล้วสรุปข้อเท็จจริงทั้งหมดหรือสรุปดำเนินการสอบสวนโดยเรียงข้อเท็จจริงในเรื่องที่สอบสวนเกี่ยวกับพฤติการณ์และฐานความผิดตามคำให้การของผู้กล่าวหา คำให้การของผู้ต้องหา และคำให้การของพยานบุคคลทุกปากโดยย่อ พร้อมสรุปรายละเอียดผลการตรวจพิสูจน์หลักฐานและพยานเอกสารสนับสนุนโดยย่อและใช้ดุลพินิจชี้แจงนำพยานหลักฐานทั้งปวงที่รวบรวมมาแล้วทำความเข้าใจทางคดีว่าจากพยานหลักฐานที่สอบสวนรวบรวมมาทั้งหมดเทียบกับข้อต่อสู้ปฏิเสธข้อหาของผู้ต้องหาและปรับด้วยตัวบทกฎหมายสารบัญญัติแล้ว พนักงานสอบสวนมีความเห็นว่าผู้ต้องหาผิดหรือบริสุทธิ์แล้วทำความเข้าใจทางคดีเสนออัยการว่า พนักงานสอบสวนเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาหรือเห็นควรสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา แล้วเสนอดำเนินการสอบสวนพร้อมความเห็นนั้น

⁷⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 139.

ต่อหัวหน้างานสอบสวน หัวหน้าพนักงานสอบสวน และอัยการ⁸⁰ ในรูปแบบที่เรียกว่า “รายงานการสอบสวน”

(7) ขั้นตอนการทำความเห็นทางคดี เมื่อพนักงานสอบสวนสรุปสำนวนในรูปแบบรายงานการสอบสวนพร้อมทำความเห็นทางคดีเสร็จแล้ว พนักงานสอบสวนต้องจัดเรียงเอกสารต่างๆเป็นรูปเล่มสำนวนการสอบสวนพร้อมให้ลำดับเอกสารและทำสารบัญสำนวนการสอบสวนให้เรียบร้อยตามแบบงานธุรการที่ผู้บังคับบัญชากำหนดแล้วเสนอสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นทางคดีของตนต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงหัวหน้าสถานีตำรวจเพื่อทำความเห็นทางคดีในฐานะความเห็นของ หัวหน้าพนักงานสอบสวนหรือพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สำหรับความเห็นทางคดีของพนักงานสอบสวนและหัวหน้าพนักงานสอบสวนแบ่งเป็น

1. ความเห็น “งดการสอบสวน” หรือ “เห็นควรงดการสอบสวน” เป็นการทำความเห็นกรณีสำนวนคดีอาญานั้นไม่สามารถรู้ได้แน่ชัดว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด⁸¹
2. ความเห็น “เห็นควรสั่งฟ้อง” หรือ “เห็นควรสั่งไม่ฟ้อง” เป็นการทำความเห็นกรณีสำนวนการสอบสวนคดีอาญานั้นรู้ว่าผู้ต้องหาเป็นใครหรือรู้ว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิด⁸²

(8) ขั้นตอนการส่งสำนวนการสอบสวนให้อัยการ เมื่อผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนในฐานะหัวหน้าพนักงานสอบสวนหรือพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ทำความเห็นทางคดีเสร็จแล้ว เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนผู้เป็นเจ้าของสำนวนที่จะต้องนำสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นทางคดีนั้นส่งไปให้อัยการเพื่อพิจารณาต่อดำเนินคดีต่อไป ในขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็น

1. การส่งสำนวนการสอบสวน ในกรณีไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิด พนักงานสอบสวนจะส่งเฉพาะสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นทางคดีว่า งดการสอบสวนหรือเห็นควรงดการสอบสวนไปยังอัยการ
2. การส่งสำนวนการสอบสวน กรณีรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือรู้ตัวผู้ต้องหาแบ่งเป็น

⁸⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140.

⁸¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140 (1).

⁸² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140 (2).

(2.1) กรณีหัวหน้าพนักงานสอบสวนมีความเห็น “ควรสั่งฟ้อง”

(2.1.1) หากผู้ต้องหาถูกศาลสั่งขังไว้ระหว่างสอบสวนอยู่แล้ว พนักงานสอบสวนจะส่งเฉพาะสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นทางคดีและสำเนาคำร้องอันเป็นหลักฐานคำสั่งศาลที่สั่งขังผู้ต้องหาไว้แล้วไปยังอัยการ

(2.1.2) หากผู้ต้องหาเคยเข้าพบพนักงานสอบสวนและถูกแจ้งข้อกล่าวหาแล้วหากแต่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวไปในชั้นสอบสวนไม่ว่าจะมีการทำสัญญาประกันและวางหลักประกันไว้หรือไม่ก็ตาม พนักงานสอบสวนจะต้องติดตามตัวผู้ต้องหาให้มาพบและส่งตัวผู้ต้องหาไปยังอัยการพร้อมสำนวนการสอบสวนและความเห็นทางคดี กรณีผู้ต้องหาผิดสัญญาประกันไม่ยอมไปพบพนักงานสอบสวนเพื่อส่งตัวไปยังอัยการ พนักงานสอบสวนจะต้องยื่นคำร้องขอต่อศาลขอให้อนุมัติหมายจับผู้ต้องหาเสียก่อนแล้วจึงนำหมายจับนั้นรวมเข้าไว้ในสำนวนการสอบสวนแล้วส่งให้อัยการ หากสำนวนการสอบสวนไม่มีตัวผู้ต้องหาหรือหมายจับอย่างใดอย่างหนึ่ง อัยการจะไม่รับสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนไว้พิจารณา⁸³

(2.1.3) หากผู้ต้องหาไม่เคยเข้าพบพนักงานสอบสวนและไม่ยอมไปพบพนักงานสอบสวนตามหมายเรียกหรือพนักงานสอบสวนไม่สามารถติดตามตัวผู้ต้องหา มาสอบสวนแจ้งข้อหาตั้งแต่แรกเริ่มคดี พนักงานสอบสวนจะต้องยื่นคำร้องขอต่อศาลขอให้อนุมัติหมายจับผู้ต้องหาแล้วนำหมายจับรวมเข้าไว้ในสำนวนการสอบสวนแล้วส่งให้อัยการ หากสำนวนการสอบสวนไม่มีตัวผู้ต้องหาหรือหมายจับอย่างใดอย่างหนึ่ง อัยการจะไม่รับสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนไว้พิจารณา⁸⁴

(2.2) กรณีหัวหน้าพนักงานสอบสวนมีความเห็น “ควรสั่งไม่ฟ้อง”

ให้พนักงานสอบสวนส่งเฉพาะสำนวนการสอบสวนและความเห็นทางคดีไปยังอัยการเพื่อพิจารณาสั่งโดยไม่ต้องส่งตัวผู้ต้องหาหรือร้องขอต่อศาลอนุมัติหมายจับผู้ต้องหาโดยรวมสำนวนส่งไปให้อัยการ กรณีนี้หากพนักงานสอบสวนร้องขอต่อศาลให้สั่งขังผู้ต้องหาไว้ พนักงานสอบสวนจะต้องยื่นคำร้องขอต่อศาลให้สั่งปล่อยตัวผู้ต้องหาด้วยเหตุมีคำสั่งเห็นควรไม่ฟ้องผู้ต้องหาด้วย

(9) ขั้นตอนการพิจารณารับสำนวนการสอบสวนของอัยการ

เมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้นและพนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนไปให้อัยการแล้วจะเป็นอำนาจการพิจารณาสั่งคดีอันเป็นอำนาจหน้าที่ฟ้องร้องของอัยการที่จะดำเนินคดีต่อไป เมื่อพนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นทางคดีและตัวผู้ต้องหาหรือหมายจับผู้ต้องหาไปให้

⁸³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 142 วรรคสาม.

⁸⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141.

อัยการแล้ว อัยการจะพิจารณาเบื้องต้นซึ่งเป็นการพิจารณาก่อนการพิจารณาเนื้อหาแห่งคดีว่า อัยการจะรับสำนวนการสอบสวนพร้อมตัวผู้ต้องหาหรือหมายจับผู้ต้องหาจากพนักงานสอบสวนไว้พิจารณาเนื้อหาแห่งคดีและออกคำสั่งทางคดีหรือไม่ การพิจารณาสำนวนการสอบสวนของอัยการ แบ่งเป็น 2 กรณีคือ

1. กรณีอัยการพิจารณาเบื้องต้นแล้ว เห็นว่า สำนวนการสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนยังดำเนินการไม่ถูกต้องไม่เรียบร้อยหรือไม่เป็นไปตามระเบียบภายในของอัยการ อัยการก็จะไม่รับสำนวนการสอบสวนไว้พิจารณาเลย พนักงานสอบสวนต้องนำสำนวนการสอบสวนพร้อมตัวผู้ต้องหาหรือหมายจับผู้ต้องหา กลับคืนไปแก้ไขให้ถูกต้องตรงกับระเบียบหรือประเด็นข้อขัดข้องที่อัยการยกเป็นเหตุไม่รับสำนวนการสอบสวนไว้พิจารณาให้แล้วเสร็จอีกครั้งหนึ่งเสียก่อน แล้วจึงจะนำสำนวนการสอบสวนพร้อมตัวผู้ต้องหาหรือหมายจับผู้ต้องหา กลับไปส่งอัยการพิจารณาอีกครั้งว่าจะรับสำนวนการสอบสวนไว้พิจารณาหรือไม่ ในทางปฏิบัติการปฏิเสธไม่รับสำนวนการสอบสวนไว้พิจารณากรณีนี้ อัยการจะปฏิเสธด้วยวาจาซึ่งทำให้เกิดภาวะพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จแล้วแต่คดีไม่ได้รับการพิจารณาจากอัยการ อันเป็นสุญญากาศทางคดี

2. กรณีอัยการพิจารณาเบื้องต้นแล้ว รับสำนวนการสอบสวนพร้อมตัวผู้ต้องหาหรือหมายจับผู้ต้องหาไว้ อัยการจะพิจารณาเนื้อหาแห่งสำนวนการสอบสวนและอาจมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนพยานบุคคลในสำนวนเพิ่มเติม⁸⁵ หรือสอบสวนพยานบุคคลอื่นที่ไม่เคยให้การไว้กับพนักงานสอบสวนมาก่อนเข้าสำนวนการสอบสวน ภายในระยะเวลาที่กำหนดและเป็นหน้าที่พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการตามคำสั่งอัยการ มิฉะนั้นอัยการจะถือว่าการสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้นและคืนสำนวนการสอบสวนพร้อมตัวผู้ต้องหาหรือหมายจับผู้ต้องหา กลับไปยังพนักงานสอบสวนทำให้เกิดสุญญากาศทางคดีเช่นกัน

(10) ขั้นตอนการออกคำสั่งของอัยการ หลังจากอัยการรับสำนวนการสอบสวนพร้อมตัวผู้ต้องหาหรือหมายจับผู้ต้องหาไว้พิจารณาและไม่ได้สั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติม หรือสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมและพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมตามคำสั่งอัยการภายในกำหนดครบถ้วนและเสร็จสิ้นกระแสนี้แล้ว อัยการจะพิจารณาออกคำสั่งทางคดีแบ่งตามลักษณะการถูกควบคุมตัวของผู้ต้องหา ดังนี้

1. กรณีอัยการออกคำสั่ง “ฟ้องผู้ต้องหา”

(1.1) หากผู้ต้องหาถูกศาลสั่งขังไว้ระหว่างสอบสวนอยู่แล้ว เช่น ผู้ต้องหาถูกศาลสั่งขังไว้ระหว่างการสอบสวนตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวน อัยการจะยื่น

⁸⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรคสอง.

ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลและขอให้ศาลเบิกตัวผู้ต้องหาจากสถานที่ควบคุมผู้ต้องหามาพิจารณาคดีในชั้นศาลต่อไป

(1.2) หากผู้ต้องหาได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวไปในชั้นสอบสวนไม่ว่าจะมีหลักประกันหรือไม่ และพนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมตัวผู้ต้องหาไปยังอัยการอยู่ก่อนแล้ว อัยการจะนัดผู้ต้องหาให้มาฟังคำสั่งและพาตัวผู้ต้องหาไปยื่นฟ้องต่อศาลพร้อมกับขอให้ศาลสั่งขังผู้ต้องหาไว้ระหว่างพิจารณาคดี⁸⁶

(1.3) หากผู้ต้องหาไม่เคยเข้าพบพนักงานสอบสวนและไม่ยอมมาพบพนักงานสอบสวนตามหมายเรียกและพนักงานสอบสวนไม่สามารถติดตามตัวผู้ต้องหามาแจ้งข้อกล่าวหาและสอบสวนผู้ต้องหาตั้งแต่แรกเริ่มคดีโดยพนักงานสอบสวนได้ร้องขอต่อศาลอนุมัติหมายจับผู้ต้องหาแทนการแจ้งข้อกล่าวหาสอบปากคำแล้วส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมหมายจับผู้ต้องหานั้นไปให้อัยการ กรณีนี้อัยการจะออกคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาและสั่งให้พนักงานสอบสวนติดตามจับกุมตัวผู้ต้องหาตามหมายจับนำตัวส่งไปให้อัยการเพื่อพาตัวยื่นฟ้องต่อศาลภายในอายุความฟ้องคดีอาญา⁸⁷

2. กรณีอัยการออกคำสั่ง “ไม่ฟ้องผู้ต้องหา”

(2.1) หากผู้ต้องหาถูกศาลสั่งขังไว้ระหว่างการสอบสวนตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวนอยู่แล้ว อัยการจะยื่นคำร้องขอต่อศาลให้ยุติการสั่งขังผู้ต้องหาและขอให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาด้วยเหตุอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง พร้อมกับแจ้งให้พนักงานสอบสวนแจ้งคำสั่งไม่ฟ้องให้ผู้กล่าวหา ผู้ร้องทุกข์ และผู้ต้องหาทราบ และกรณีนี้ถือว่าคดีเสร็จสิ้นกระบวนการดำเนินคดีอาญาโดยเจ้าพนักงานของรัฐ

(2.2) หากผู้ต้องหาได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวไปในชั้นสอบสวนไม่ว่าจะมีหลักประกันหรือไม่ และพนักงานสอบสวนได้ส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมตัวผู้ต้องหาไปยังอัยการ อัยการจะนัดให้ผู้ต้องหามาฟังคำสั่งพร้อมกับแจ้งพนักงานสอบสวนให้แจ้งคำสั่งไม่ฟ้องให้ผู้กล่าวหา ผู้ร้องทุกข์ทราบ และถือว่าคดีเสร็จสิ้นกระบวนการดำเนินคดีอาญาโดยเจ้าพนักงานของรัฐ

(2.3) หากผู้ต้องหาไม่เคยเข้าพบพนักงานสอบสวนและถูกพนักงานสอบสวนร้องขอต่อศาลให้อนุมัติออกหมายจับไว้และพนักงานสอบสวนได้ส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมหมายจับผู้ต้องหาไปยังอัยการ อัยการจะแจ้งคำสั่งให้พนักงานสอบสวนทราบเพื่อแจ้งคำสั่งไม่ฟ้องให้ผู้กล่าวหา ผู้ร้องทุกข์ และผู้ต้องหาทราบ และเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจะต้องไปยื่นคำร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งเพิกถอนหมายจับด้วยเหตุอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหา พร้อมกับ

⁸⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรคหนึ่ง.

⁸⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141 วรรคท้าย.

ดำเนินการเพิกถอนหมายจับออกจาก ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ได้ประกาศสืบจับผู้ต้องหาไว้และถือว่าคดีเสร็จสิ้นกระบวนการดำเนินคดีอาญาโดยเจ้าพนักงานของรัฐ⁸⁸

(11) ผลของคำสั่งฟ้องของอัยการ คดีที่อัยการออกคำสั่งฟ้อง อัยการจะฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลเมื่อศาลรับฟ้องแล้วผู้ต้องหาจะมีสถานะเป็นจำเลยและคดีจะเข้าสู่ขั้นตอนการพิจารณาดำเนินคดีอาญาชั้นศาล

(12) ผลของคำสั่งไม่ฟ้องของอัยการ คดีที่อัยการมีคำสั่งถึงที่สุดไม่ฟ้องเด็ดขาด ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเกี่ยวกับผู้ต้องหาหรือบุคคลนั้นในเรื่องเดียวกันซ้ำอีก เว้นแต่จะได้พยานหลักฐานใหม่อันสำคัญแก่คดีซึ่งน่าจะทำให้ศาลลงโทษผู้ต้องหานั้นได้⁸⁹

(13) หน้าที่พนักงานสอบสวน ภายหลังจากอัยการฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล เมื่ออัยการฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลและศาลกำหนดวันนัดพิจารณาคดีแล้ว พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ที่ต้องไปเบิกความในฐานะพยานโจทก์และมีหน้าที่ติดตามผู้เสียหาย ผู้กล่าวหา ผู้ร้องทุกข์ และพยานบุคคลที่พนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนไว้ในสำนวนการสอบสวนไปเบิกความเป็นพยานในชั้นพิจารณาคดีของศาลอีกด้วย⁹⁰

4.2.5 ค่าตอบแทนของตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนและอัยการไทย

4.2.5.1 ค่าตอบแทนตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน

(1) เงินค่าตอบแทนพนักงานสอบสวน ตำรวจที่ดำรงตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะได้รับเงินค่าตอบแทน 3 จำนวน ดังนี้

1. เงินเดือน⁹¹ ตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวน มีฐานะเป็นข้าราชการตำรวจ โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะแต่งตั้งข้าราชการตำรวจที่มียศ ร้อยตำรวจตรี ถึง ร้อยตำรวจเอก ให้ดำรงตำแหน่ง รองสารวัตรสอบสวน แต่งตั้งข้าราชการตำรวจที่มียศ พันตำรวจตรี ถึง พันตำรวจโท ให้ดำรงตำแหน่ง สารวัตรสอบสวน และแต่งตั้งข้าราชการตำรวจที่มียศ พันตำรวจโท ให้ดำรงตำแหน่ง รองผู้กำกับการสอบสวน⁹² เงินเดือนของข้าราชการตำรวจแบ่งตามชั้นยศดังนี้

(1.1) ร้อยตำรวจตรี ร้อยตำรวจโท ร้อยตำรวจเอก จะได้รับเงินเดือนในระดับ ส.1 ตั้งแต่ชั้น 1 จำนวน 6,470 บาท แต่ไม่เกินชั้น 46 จำนวน 38,750 บาท

⁸⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรคหนึ่ง.

⁸⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 147.

⁹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 55/1.

⁹¹ บัญชีอัตราเงินเดือนตำรวจท้าย พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547.

⁹² พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 มาตรา 44 มาตรา 45 มาตรา 46 มาตรา 68 (6) (7) (8) (9).

(1.2) พันตำรวจตรี จะได้รับเงินเดือนในระดับ ส.2 ตั้งแต่ชั้น 1 จำนวน 13,160 บาท แต่ไม่เกินชั้น 29 จำนวน 38,750 บาท

(1.3) พันตำรวจโท จะได้รับเงินเดือนในระดับ ส.3 ตั้งแต่ชั้น 1 จำนวน 16,190 บาท แต่ไม่เกินชั้น 33 จำนวน 54,820 บาท

2. เงินเพิ่มเป็นกรณีพิเศษหรือเงินประจำตำแหน่ง⁹³ ข้าราชการตำรวจที่ดำรงตำแหน่ง รองสารวัตรสอบสวน สารวัตรสอบสวน และรองผู้กำกับการสอบสวน ที่มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวนและอยู่ในสายงานสอบสวนหรือปฏิบัติหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนมีสิทธิได้รับเงินเพิ่มเป็นกรณีพิเศษ หรือเงินประจำตำแหน่งเพิ่มเติมจากเงินเดือน หรือกล่าวอีกนัยคือตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนจะได้รับเงินเพิ่มหรือเงินประจำตำแหน่งในอัตราตามตำแหน่งที่ดำรงดังต่อไปนี้

(2.1) รองสารวัตรสอบสวน ได้รับเงินเพิ่ม 12,000 บาท

(2.2) สารวัตรสอบสวน ได้รับเงินเพิ่ม 14,700 บาท

(2.3) รองผู้กำกับการสอบสวน ได้รับเงินเพิ่ม 17,300 บาท

3. เงินค่าตอบแทนการสอบสวนคดีอาญาหรือเงินค่าทำสำนวนการสอบสวนคดีอาญา⁹⁴ เป็นเงินค่าตอบแทนที่พิจารณาจ่ายให้ พนักงานสอบสวนผู้ทำสำนวนการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นคดีจนสรุปสำนวนการสอบสวนส่งให้แก่อัยการ เป็นรายเรื่องรายสำนวนและ จะจ่ายให้สูงสุดไม่เกินเรื่องละ 1,500 บาท

(2) เปรียบเทียบเงินเพิ่มเป็นกรณีพิเศษหรือเงินประจำตำแหน่งของ พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ กับพนักงานสอบสวนฝ่ายอื่น ค่าตอบแทนพิเศษหรือเงินประจำตำแหน่งของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติกับเจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ พนักงานสอบสวน สามารถเปรียบเทียบกันได้จากสัดส่วนของจำนวนเงินประจำตำแหน่งเทียบกับ ลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ และเวลาการปฏิบัติหน้าที่ ดังตารางเปรียบเทียบดังต่อไปนี้

⁹³ ระเบียบ ก.ตร. ว่าด้วยเงินเพิ่มเป็นกรณีพิเศษสำหรับตำแหน่งผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านสอบสวน พ.ศ. 2559.

⁹⁴ ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการจ่ายเงินค่าตอบแทนการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. 2534.

ตารางที่ 4.4 เปรียบเทียบเงินตอบแทนพิเศษหรือเงินประจำตำแหน่งของ พนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กับ พนักงานสอบสวน หน่วยงานอื่นของรัฐ⁹⁵				
สังกัดของ พนักงานสอบสวน	เงินประจำตำแหน่ง ขั้นต่ำ	เงินประจำตำแหน่ง ขั้นสูง	ลักษณะการปฏิบัติ หน้าที่	ห้วงเวลาการ ปฏิบัติหน้าที่
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	12,000 บาท	17,300 บาท	ทำงานคนเดียว	หมุนเวียน 24 ชั่วโมง ไม่มีวันหยุด
กรมสอบสวนคดีพิเศษ	10,000 บาท	42,000 บาท	ทำงานเป็นทีม	ตามเวลา เวลาราชการ
พนักงานสอบสวน สำนักงาน ปปช.	12,000 บาท	40,000 บาท	ทำงานเป็นทีม	ตามเวลา เวลาราชการ
พนักงานสอบสวน สำนักงาน ปปท.	20,000 บาท	32,000 บาท	ทำงานเป็นทีม	ตามเวลา เวลาราชการ
นักกฎหมาย สำนักงานกฤษฎีกา	25,000 บาท	40,000 บาท	ทำงานเป็นคณะ	ตามเวลา เวลาราชการ

(3) เปรียบเทียบเงินค่าตอบแทนการทำสำนวนการสอบสวนของพนักงาน

สอบสวนฝ่ายตำรวจ กับพนักงานสอบสวนฝ่ายอื่น จำนวนปริมาณคดีในความรับผิดชอบ ระยะเวลาการสอบสวนแต่ละคดี และเงินค่าตอบแทนการทำสำนวนการสอบสวนแต่ละคดี ของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กับ เจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน สามารถเปรียบเทียบกันได้ตามสัดส่วนของปริมาณคดี จำนวนพนักงานสอบสวน ระยะเวลาการทำสำนวนการสอบสวน และค่าตอบแทนการทำสำนวนการสอบสวนได้ดังตารางเปรียบเทียบดังนี้

⁹⁵ ตารางเปรียบเทียบเงินตอบแทนพิเศษหรือเงินประจำตำแหน่งจากการค้นคว้าของผู้เขียน

ตารางที่ 4.5 เปรียบเทียบปริมาณคดี ระยะเวลาการสอบสวนแต่ละคดี และเงินค่าตอบแทนการทำสำนวน
การสอบสวนของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กับ พนักงานสอบสวนหน่วยงานอื่น⁹⁶

สังกัดของ พนักงานสอบสวน	ปริมาณคดี ประมาณคดี ต่อปี	จำนวน พนักงานสอบสวน	ระยะเวลา การสอบสวน	ค่าตอบแทน การทำสำนวน การสอบสวน
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	200,000 คดี	สอบสวนคนเดียว	1.ภายในกำหนด ระยะเวลาฝากขังผู้ต้องหาต่อศาล ไม่เกิน 48 - 84 วัน 2.ตามคำสั่งของ ผู้บังคับบัญชาไม่เกิน 6 เดือน	1.คดีที่ไม่รู้ตัว ผู้กระทำความผิดเบิก ค่าตอบแทนไม่ได้ 2. คดีอื่น ขั้นต่ำ 250 บาท ขั้นสูงไม่เกิน 1,500 บาท ต่อคดี
กรมสอบสวนคดีพิเศษ	500 คดี	สอบสวนเป็นทีม	ไม่เกิน 2 ปี	ขั้นต่ำ 10,000 บาท ต่อคดี
พนักงานสอบสวน สำนักงาน ป.ป.ช.	5,000 คดี	สอบสวนเป็น	ไม่เกิน 2 ปี	ขั้นต่ำ 8,000 บาท ต่อคดี
พนักงานสอบสวน สำนักงาน ป.ป.ท.	7,000 คดี	สอบสวนเป็นทีม	ไม่เกิน 2 ปี	ขั้นต่ำ 8,000 บาท ต่อคดี

เมื่อนำข้อมูล อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบการสอบสวนคดีอาญา จำนวน ปริมาณคดีในความรับผิดชอบ ลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ ระยะเวลาการทำสำนวนการสอบสวน คดีอาญาที่พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจต้องรับผิดชอบกับค่าตอบแทน เงินเพิ่มเป็นกรณีพิเศษหรือเงิน ประจำตำแหน่ง และเงินค่าตอบแทนการทำสำนวนการสอบสวน ที่พนักงานสอบสวน ฝ่ายตำรวจ ได้รับ เทียบกับอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบการสอบสวนคดีอาญา จำนวนปริมาณคดีในความ รับผิดชอบ ลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ ระยะเวลาการทำสำนวนการสอบสวนคดีอาญาของ เจ้าหน้าที่รัฐ ฝ่ายอื่นที่ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนหรือปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะทำนองเดียวกัน กับค่าตอบแทน

⁹⁶ ตารางเปรียบเทียบปริมาณคดี ระยะเวลาการสอบสวน และเงินค่าตอบแทนจากการค้นคว้าของผู้เขียน

เงินเพิ่มเป็นกรณีพิเศษหรือเงินประจำตำแหน่ง และเงินค่าตอบแทนการทำสำนวนการสอบสวนที่เจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายอื่นที่ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนหรือปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะทำนองเดียวกันได้รับแล้วเห็นได้ว่า พนักงานสอบสวน ฝ่ายตำรวจมีปริมาณจำนวนคดีอาญาที่ต้องรับผิดชอบสอบสวนมากกว่าและต้องรับผิดชอบทำสำนวนการสอบสวนเพียงลำพังคนเดียวโดยมีระยะเวลาการทำสำนวนการสอบสวนน้อยกว่าเจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายอื่นที่ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนหรือปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะทำนองเดียวกันแต่พนักงานสอบสวน ฝ่ายตำรวจได้รับค่าตอบแทน เงินเพิ่มเป็นกรณีพิเศษหรือเงินประจำตำแหน่ง และเงินค่าตอบแทนการทำสำนวนการสอบสวนน้อยกว่าเจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายอื่นที่ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนหรือปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะทำนองเดียวกัน

4.2.5.2 ค่าตอบแทนของอัยการ

(1) **ชั้นของอัยการ** ผู้ดำรงตำแหน่งอัยการจะได้รับเงินค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง สำหรับจำนวนเงินที่ได้รับเป็นไปตามชั้นของตำแหน่งที่ดำรงซึ่งแบ่งออกเป็น 8 ชั้น ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 32 ซึ่งบัญญัติว่า ตำแหน่งข้าราชการอัยการ มี 8 ชั้น ดังนี้

1. อัยการสูงสุด เป็นข้าราชการอัยการชั้น 8
2. รองอัยการสูงสุด และผู้ตรวจการอัยการ เป็นข้าราชการอัยการชั้น 7
3. อธิบดีอัยการ อธิบดีอัยการภาค รองอธิบดีอัยการ รองอธิบดีอัยการภาคอัยการพิเศษฝ่ายและอัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ เป็นข้าราชการอัยการชั้น 6
4. อัยการผู้เชี่ยวชาญ เป็นข้าราชการอัยการชั้น 5
5. อัยการจังหวัด และอัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นข้าราชการอัยการชั้น 4
6. อัยการประจำสำนักงานอัยการสูงสุด และรองอัยการจังหวัดเป็นข้าราชการอัยการชั้น 3
7. อัยการประจำกอง และอัยการจังหวัดผู้ช่วย เป็นข้าราชการอัยการชั้น 2
8. อัยการผู้ช่วย เป็นข้าราชการอัยการชั้น 1

(2) **เงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของอัยการ** อัยการจะได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งตามชั้นของตำแหน่งที่ดำรงตามอัตราต่อไปนี้

1. อัยการชั้น 8 จะได้รับเงินเดือนชั้นที่ 8 จำนวน 81,920 บาทและได้รับเงินประจำตำแหน่งจำนวน 50,000 บาท รวม 131,920 บาท

2. อัยการชั้น 7 จะได้รับเงินเดือนชั้นที่ 7 จำนวน 80,540 บาทและได้รับเงินประจำตำแหน่งจำนวน 42,000 บาท รวม 122,540 บาท

3. อัยการชั้น 6 จะได้รับเงินเดือนชั้นที่ 6 จำนวน 78,170 บาทและได้รับเงินประจำตำแหน่งจำนวน 41,500 บาท รวม 119,670 บาท

4. อัยการชั้น 5 ชั้น จะได้รับเงินเดือนชั้นที่ 5 จำนวน 76,800 บาทและได้รับเงินประจำตำแหน่งจำนวน 41,000 บาท รวม 117,800 บาท

5. อัยการชั้น 4 จะได้รับเงินเดือนชั้นที่ 4 แบ่งเป็น

(5.1) ได้รับเงินเดือนจำนวน 74,360 บาท และได้รับเงินประจำตำแหน่งจำนวน 30,000 บาท รวม 104,360 บาท

(5.2) ได้รับเงินเดือนจำนวน 75,560 บาท และเงินประจำตำแหน่งจำนวน 40,000 บาท รวม 115,560 บาท

6. อัยการชั้น 3 จะได้รับเงินเดือนชั้นที่ 3 แบ่งเป็น

(6.1) ได้รับเงินเดือนจำนวน 37,110 บาท และได้รับเงินประจำตำแหน่งจำนวน 23,300 บาท รวม 60,410 บาท

(6.2) ได้รับเงินเดือนจำนวน 41,410 บาท และได้รับเงินประจำตำแหน่งจำนวน 23,300 บาท รวม 64,710 บาท

(6.3) ได้รับเงินเดือนจำนวน 45,890 บาท และได้รับเงินประจำตำแหน่งจำนวน 23,300 บาท รวม 69,190 บาท

(6.4) ได้รับเงินเดือนจำนวน 53,200 บาท และได้รับเงินประจำตำแหน่งจำนวน 23,300 บาท รวม 76,500 บาท

(6.5) ได้รับเงินเดือนจำนวน 58,370 บาท และได้รับเงินประจำตำแหน่งจำนวน 23,300 บาท รวม 81,670 บาท

(6.6) ได้รับเงินเดือนจำนวน 73,240 บาท และเงินประจำตำแหน่งจำนวน 29,000 บาท รวม 102,240 บาท

7. อัยการชั้น 2 ได้รับเงินเดือน ชั้นที่ 2 แบ่งเป็น

(7.1) ได้รับเงินเดือนจำนวน 30,000 บาท และได้รับเงินประจำตำแหน่ง จำนวน 20,000 บาท รวม 50,000 บาท

(7.2) ได้รับเงินเดือนจำนวน 32,080 บาท และได้รับเงินประจำตำแหน่ง จำนวน 20,000 บาท รวม 52,080 บาท

(7.3) ได้รับเงินเดือนจำนวน 34,210 บาท และได้รับเงินประจำตำแหน่งจำนวน 20,000 บาท รวม 54,210 บาท

8. อัยการชั้น 1 ได้รับเงินเดือนชั้นที่ 1 แบ่งเป็น

(8.1) ได้รับเงินเดือนจำนวน 25,000 บาท และได้รับเงินประจำตำแหน่ง จำนวน 10,000 บาท รวม 35,000 บาท

(8.2) ได้รับเงินเดือนจำนวน 26,390 บาท และได้รับเงินประจำตำแหน่งตำแหน่งจำนวน 10,000 บาท รวม 36,390 บาท

ตารางที่ 4.6 แสดงอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งข้าราชการอัยการ⁹⁷

ชั้นเงินเดือน	เงินเดือน (บาท/เดือน)	เงินประจำตำแหน่ง (บาท/เดือน)
8	81,920	50,000
7	80,540	42,000
6	78,170	41,500
5	76,800	41,000
4	75,560	40,000
	74,360	30,000
3	73,240	29,000
	58,370	23,300
	53,200	23,300
	45,890	23,300
	41,410	23,300
	37,110	23,300
2	34,210	20,000
	32,080	20,000
	30,000	20,000
1	26,390	10,000
	25,000	10,000

4.2.5.3 เปรียบเทียบค่าตอบแทนของพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจกับอัยการผู้ปฏิบัติหน้าที่ในระนาบเดียวกัน

(1) ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ ผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน ณ สถานีตำรวจ

⁹⁷ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561.

อย่างแท้จริง สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะแต่งตั้งจากตำรวจชั้นสัญญาบัตรยศ ร้อยตำรวจตรี ถึง ร้อยตำรวจเอก ผู้ดำรงตำแหน่ง รองสารวัตรสอบสวน ตำรวจชั้นสัญญาบัตรยศ พันตำรวจตรี ถึง พันตำรวจโท ผู้ดำรงตำแหน่ง สารวัตรสอบสวน และตำรวจชั้นยศ พันตำรวจโท ผู้ดำรงตำแหน่งรองผู้กำกับการสอบสวน ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจึงกล่าวถึงค่าตอบแทนของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนอย่างแท้จริงสามตำแหน่งดังกล่าวเป็นการเฉพาะเจาะจงเปรียบเทียบกับอัตราการปฏิบัติหน้าที่ในระนาบเดียวกันเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลในบทต่อไป สำหรับค่าตอบแทนของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ แบ่งเป็นเงินเดือนและเงินเพิ่มประจำตำแหน่งเฉลี่ยขั้นต่ำไม่น้อยกว่าเดือนละ 13,160 บาท แต่ไม่เกินขั้นสูงเดือนละ 72,120 บาท ตามชั้นยศและตำแหน่ง ดังต่อไปนี้

1. ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนยศ ร้อยตำรวจตรี ถึง ร้อยตำรวจเอก ตำแหน่ง รองสารวัตรสอบสวน จะได้รับเงินเดือน 6,470 บาท ถึง 38,750 บาท และเงินประจำตำแหน่ง 12,000 บาท ต่อเดือน คิดเป็นค่าตอบแทนขั้นต่ำเดือนละไม่น้อยกว่า 18,470 บาท ขั้นสูงเดือนละไม่เกิน 50,750 บาท

2. ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนยศ พันตำรวจตรี ถึง พันตำรวจโท ตำแหน่ง สารวัตรสอบสวน จะได้รับเงินเดือน 13,160 บาท ถึง 38,750 บาท และเงินประจำตำแหน่ง 14,700 บาท ต่อเดือน คิดเป็นค่าตอบแทนขั้นต่ำเดือนละไม่น้อยกว่า 27,860 บาท ขั้นสูงเดือนละไม่เกิน 53,450 บาท

3. ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนยศ พันตำรวจโท ตำแหน่ง รองผู้กำกับการสอบสวนจะได้รับเงินเดือน 16,190 บาท ถึง 54,820 บาท และเงินประจำตำแหน่ง 17,300 บาท ต่อเดือน คิดเป็นค่าตอบแทนเดือนละไม่น้อยกว่า 33,490 บาท ขั้นสูงเดือนละไม่เกิน 72,120 บาท

(2) การปรับเลื่อนขึ้นเงินเดือนของพนักงานสอบสวน⁹⁸ การพิจารณาเลื่อนหรือปรับขึ้นเงินเดือนของตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนใช้ระบบ การปรับเพิ่มตามขึ้นเงินเดือนที่ได้รับการพิจารณาจากผู้บังคับบัญชา ซึ่งปกติในปีงบประมาณหนึ่งจะได้รับการพิจารณาให้เลื่อนขึ้นเงินเดือนสูงสุดได้ไม่เกินปีละ 2 ขั้น และ 1 ขั้นเงินเดือนจะเท่ากับการปรับเพิ่มเงินเดือนจำนวน 250 บาท ดังนั้นในการปรับเพิ่มเงินเดือนของตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนจึงต้องใช้ระยะเวลาในการสะสมขึ้นเงินเดือนปีละ 250 ถึง 500 บาท และในการพิจารณาให้ขึ้นเงินเดือนแก่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนนี้ ผู้บังคับบัญชาจะเป็นผู้พิจารณาและการพิจารณาให้ขึ้นเงินเดือนแก่ตำรวจผู้ทำ

⁹⁸ บัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการตำรวจท้ายพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547.

หน้าที่พนักงานสอบสวนปรับขึ้นเงินเดือน จะแตกต่างกันออกไปไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้บังคับบัญชา ส่วนเงินประจำตำแหน่งสอบสวนจะปรับขึ้นตามตำแหน่งที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนได้รับการแต่งตั้งให้สูงขึ้น เช่น การจะได้รับการปรับขึ้นเงินประจำตำแหน่งของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนตำแหน่ง รองสารวัตรสอบสวน จำนวน 12,000 บาท ปรับขึ้นเป็น 13,160 บาท ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน จะต้องได้รับการแต่งตั้งตำแหน่งให้สูงขึ้น เป็น สารวัตรสอบสวน เสียก่อนจึงจะมีสิทธิได้รับการปรับขึ้นเงินประจำตำแหน่ง เป็นต้น

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าตอบแทนของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน
ในแต่ละชั้นยศและตำแหน่ง⁹⁹

ยศ	ตำแหน่ง	รายได้ขั้นต่ำ – ขั้นสูง / ต่อเดือน	หน่วยค่าเงิน
ร้อยตำรวจตรี ถึง ร้อยตำรวจเอก	รองสารวัตรสอบสวน	18,470 ถึง 50,750	บาท
พันตำรวจตรี ถึง พันตำรวจโท	สารวัตรสอบสวน	27,860 ถึง 53,450	บาท
พันตำรวจโท	รองผู้กำกับการสอบสวน	33,490 ถึง 72,120	บาท

(3) ค่าตอบแทนอัยการผู้ปฏิบัติหน้าที่ระนาบเดียวกับพนักงานสอบสวน

ค่าตอบแทนของอัยการในภาพรวมได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วหัวข้อนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงค่าตอบแทนของอัยการที่ดำรงตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่ระนาบเดียวกับพนักงานสอบสวน ฝ่ายตำรวจระดับรองสารวัตรสอบสวน สารวัตรสอบสวนและรองผู้กำกับการสอบสวนซึ่งทำหน้าที่สอบสวนคดีอาญา ณ สถานีตำรวจ อย่างแท้จริงเพื่อประโยชน์การเปรียบเทียบวิเคราะห์ข้อมูลที่จะกล่าวในบทต่อไป ตามระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 32¹⁰⁰ แบ่งตำแหน่งข้าราชการอัยการออกเป็น 8 ชั้น สำหรับอัยการผู้ปฏิบัติหน้าที่ตรวจรับสำนวนคดีอาญาจากพนักงานสอบสวน ออกคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดี ฟ้องคดีว่าความในศาลและประจำอยู่สำนักงานอัยการประจำจังหวัดซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติขององค์กรอัยการซึ่งอยู่ในระนาบเดียวกับตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน ณ สถานีตำรวจประจำจังหวัด คืออัยการชั้น 1 หรืออัยการผู้ช่วย อัยการชั้น 2 หรืออัยการประจำกอง และอัยการจังหวัดผู้ช่วย อัยการชั้น 3 หรืออัยการประจำสำนักงานอัยการสูงสุด และรองอัยการจังหวัด อัยการตำแหน่งดังกล่าวจะได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งรวมไม่น้อยกว่าเดือนละ 35,000 บาท ถึง 102,240 บาท ตามชั้นและตำแหน่งดังนี้

⁹⁹ ตารางแสดงค่าตอบแทนของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนจากการค้นคว้าของผู้เขียน

¹⁰⁰ ระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 32.

1. ข้าราชการอัยการชั้น 1 ตำแหน่งอัยการผู้ช่วยจะได้รับเงินเดือน 25,000 บาท ถึง 26,390 บาท และเงินประจำตำแหน่ง 10,000 บาท ต่อเดือนคิดเป็นค่าตอบแทนเดือนละ 35,000 ถึง 36,390 บาท

2. ข้าราชการอัยการชั้น 2 ตำแหน่งอัยการประจำกองและอัยการจังหวัดผู้ช่วยจะได้รับเงินเดือน 30,000 ถึง 34,210 บาท และเงินประจำตำแหน่ง 20,000 บาท ต่อเดือน คิดเป็นค่าตอบแทนเดือนละ 50,000 ถึง 56,390 บาท

3. ข้าราชการอัยการชั้น 3 ตำแหน่งอัยการประจำสำนักงานอัยการสูงสุด และรองอัยการจังหวัดจะได้รับเงินเดือน 37,110 ถึง 73,240 บาท และเงินประจำตำแหน่ง 23,000 ถึง 29,000 บาท ต่อเดือน คิดเป็นค่าตอบแทนเดือนละ 60,110 ถึง 102,240 บาท

(4) การเลื่อนหรือปรับขึ้นเงินเดือนของอัยการ การพิจารณาเลื่อนหรือปรับขึ้นเงินเดือนของอัยการใช้ระบบการเลื่อนหรือปรับขึ้นเงินเดือนตามระยะเวลารับราชการ กล่าวคือ หากอัยการรับราชการถึงระยะเวลาที่ได้รับการปรับขึ้นเงินเดือนแล้ว อัยการก็จะได้รับการปรับขึ้นเงินเดือนตามจำนวนที่กำหนดไว้โดยไม่ต้องสะสมขึ้นเงินเดือนเป็นรายปีแบบตำรวจ

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าตอบแทนของอัยการผู้ปฏิบัติหน้าที่ระนาบเดียวกับพนักงานสอบสวนแยกตามชั้นและตำแหน่ง ¹⁰¹			
ชั้นอัยการ	ตำแหน่ง	รายได้ขั้นต่ำ – ขั้นสูง / ต่อเดือน	หน่วย
ข้าราชการอัยการชั้น 1	อัยการผู้ช่วย	35,000 ถึง 36,390	บาท
ข้าราชการอัยการชั้น 2	อัยการประจำกองและอัยการจังหวัดผู้ช่วย	50,000 ถึง 56,390	บาท
ข้าราชการอัยการชั้น 3	อัยการประจำสำนักงานอัยการสูงสุด และรองอัยการจังหวัด	60,110 ถึง 102,240	บาท

(5) ค่าตอบแทนของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนและอัยการที่ปฏิบัติหน้าที่ระนาบเดียวกัน ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนระดับปฏิบัติการประจำสถานีตำรวจ ระดับรองสารวัตรสอบสวนมีรายได้ขั้นต่ำเดือนละ 18,470 บาท ระดับสารวัตรสอบสวนมีรายได้ขั้นต่ำเดือนละ 27,860 บาท และระดับรองผู้กำกับการสอบสวนมีรายได้ขั้นต่ำเดือนละ

¹⁰¹ ตารางแสดงค่าตอบแทนของอัยการจากการค้นคว้าของผู้เขียน

33,490 บาท¹⁰² ขณะที่อัยการผู้ปฏิบัติหน้าที่ ณ สำนักงานอัยการจังหวัด ระบุว่าเดียวกับพนักงานสอบสวนผู้ปฏิบัติหน้าที่ประจำสถานีตำรวจ ระดับอัยการผู้ช่วยมีรายได้ขั้นต่ำเดือนละ 35,000 บาท อัยการประจำกองและอัยการจังหวัดผู้ช่วยมีรายได้ขั้นต่ำเดือนละ 50,000 บาท และอัยการประจำสำนักงานอัยการสูงสุดและรองอัยการจังหวัดมีรายได้ขั้นต่ำเดือนละ 60,110 บาท¹⁰³ เมื่อนำค่าตอบแทนขั้นต่ำของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนเทียบกับค่าตอบแทนขั้นต่ำของอัยการผู้ปฏิบัติหน้าที่ในระนาบเดียวกันแล้วพบว่า

1. รายได้ขั้นต่ำของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนระดับ รองสารวัตรสอบสวน ยศร้อยตำรวจตรี ร้อยตำรวจโท และร้อยตำรวจเอก คิดเป็นอัตราร้อยละ 52.7 % ของรายได้ขั้นต่ำอัยการผู้ช่วย หรืออัยการชั้น 1

2. รายได้ขั้นต่ำของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนระดับ สารวัตรสอบสวน ยศ พันตำรวจตรี และพันตำรวจโท คิดเป็นอัตราร้อยละ 55.7 % ของรายได้ขั้นต่ำอัยการประจำกองและอัยการจังหวัดผู้ช่วย หรืออัยการชั้น 2

3. รายได้ขั้นต่ำของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนระดับรองผู้กำกับการสอบสวน ยศพันตำรวจโท คิดเป็นอัตราร้อยละ 55.7 % ของรายได้ขั้นต่ำอัยการประจำสำนักงานอัยการสูงสุดและรองอัยการจังหวัด หรืออัยการชั้น 3 ดังตารางเปรียบเทียบดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบรายได้ขั้นต่ำของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน ณ สถานีตำรวจ กับอัยการผู้ปฏิบัติหน้าที่ ณ สำนักงานอัยการจังหวัด ในระนาบเดียวกัน ¹⁰⁴			
ประเภท	รายได้ขั้นต่ำต่อเดือน	หน่วย	ค่าเฉลี่ยรายได้ตำรวจต่อรายได้อัยการ
อัยการผู้ช่วย (อัยการชั้น 1)	35,000	บาท	1.รายได้ขั้นต่ำของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนระดับ รองสารวัตรสอบสวน (ร้อยตำรวจตรี ร้อยตำรวจโท ร้อยตำรวจเอก) คิดเป็นอัตราร้อยละ 52.7 % ของรายได้ขั้นต่ำอัยการผู้ช่วย (อัยการชั้น 1)
พนักงานสอบสวน ตำแหน่ง รองสารวัตรสอบสวน (ร้อยตำรวจตรี ถึง ร้อยตำรวจเอก)	18,470	บาท	

¹⁰² บัญชีอัตราเงินเดือนตำรวจท้าย พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 และ ระเบียบ ก.ตร.

ว่าด้วยเงินเพิ่มเป็นกรณีพิเศษสำหรับตำแหน่งผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านสอบสวน พ.ศ. 2559.

¹⁰³ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561.

¹⁰⁴ ตารางเปรียบเทียบรายได้ขั้นต่ำของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนกับอัยการจากการค้นคว้าของผู้เขียน

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)			
ประเภท	รายได้ขั้นต่ำ ต่อเดือน	หน่วย	ค่าเฉลี่ยรายได้ตำรวจต่อรายได้ัยการ
อัยการประจำกองและ อัยการจังหวัดผู้ช่วย (อัยการชั้น 2)	50,000	บาท	2.รายได้ขั้นต่ำของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงาน สอบสวนระดับสารวัตรสอบสวน(พันตำรวจตรี และพันตำรวจโท) คิดเป็นอัตราร้อยละ 55.7 % ของรายได้ขั้นต่ำอัยการประจำกองและอัยการ จังหวัดผู้ช่วย(อัยการชั้น 2)
พนักงานสอบสวน ตำแหน่ง สารวัตรสอบสวน (พันตำรวจตรี ถึง พันตำรวจโท)	27,860	บาท	
อัยการประจำสำนักงานอัยการ สูงสุด และรองอัยการจังหวัด (อัยการชั้น 3)	60,110	บาท	3.รายได้ขั้นต่ำของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงาน สอบสวนระดับรองผู้กำกับการสอบสวน(พัน ตำรวจโท) คิดเป็นอัตราร้อยละ 55.7 % ของ รายได้ขั้นต่ำอัยการประจำสำนักงานอัยการสูงสุด และรองอัยการจังหวัด (อัยการชั้น 3)
พนักงานสอบสวน ตำแหน่ง รองผู้กำกับการสอบสวน (พันตำรวจโท)	33,490	บาท	

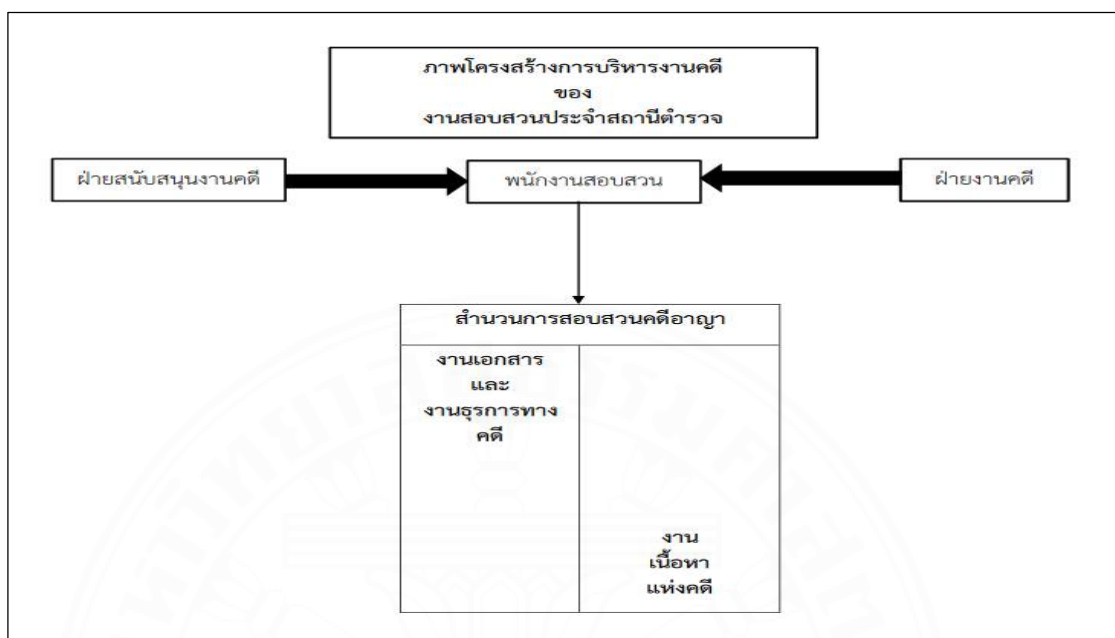
เห็นได้จากข้อมูลตารางเปรียบเทียบรายได้ขั้นต่ำดังกล่าวว่าตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนโดยเฉพาะระดับรองสารวัตรสอบสวนมีรายได้ขั้นต่ำไม่ถึง 60 % ของรายได้ขั้นต่ำอัยการผู้ช่วย และระบบการปรับขึ้นเงินเดือนของตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนและอัยการก็แตกต่างกันกล่าวคือการปรับขึ้นเงินเดือนของตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนเป็นแบบ “ขั้นเงินเดือน” คือผู้บังคับบัญชาจะเป็นผู้พิจารณาให้ขึ้นเงินเดือนปีละไม่น้อยกว่า 1 ขั้นแต่ไม่เกิน 2 ขั้น และปรับขึ้นเงินเดือนเพิ่มตามจำนวนขั้นที่ได้รับสะสม การปรับเพิ่มเงินเดือนของตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนจึงมีลักษณะเป็นการสะสมขึ้นเงินเดือนตามระยะเวลาการรับราชการ ตัวอย่างขึ้นเงินเดือนขั้นละ 500 บาท หากได้รับการเลื่อนขึ้นเงินเดือนครั้งขึ้นพนักงานสอบสวนก็จะได้ปรับเพิ่มเงินเดือน 250 บาท เป็นต้น ส่วนการปรับขึ้นเงินเดือนของอัยการเป็นแบบ “ขั้นเงินเดือน” คือการปรับเพิ่มเงินเดือนจะปรับเพิ่มตามขั้นที่เลื่อนขึ้น การเลื่อนขั้นอัยการเป็นไปตามระยะเวลาที่ครองตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่จากการรับราชการ ตัวอย่าง อัยการชั้น 1 ได้รับเงินเดือน 10,000 บาท อัยการชั้น 2 ได้รับเงินเดือน 20,000 บาท หากอัยการชั้น 1 ดำรงตำแหน่งครบกำหนดเวลาที่จะได้รับ

การเลื่อนเป็นอัยการชั้น 2 และได้เลื่อนชั้นเป็นอัยการชั้น 2 แล้วก็จะได้รับเงินเดือนเต็มจำนวน 20,000 บาท ตามขั้นที่เลื่อนขึ้น เป็นต้น เทียบกันแล้วเห็นได้ว่าการปรับขึ้นเงินเดือนของตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนเป็นการปรับขึ้นเงินเดือนที่ละเล็กทีละน้อยสะสมตามจำนวนเวลาที่รับราชการและจำนวนขั้นที่ผู้บังคับบัญชาพิจารณาให้ แต่การปรับขึ้นเงินเดือนของอัยการเป็นการปรับขึ้นทีละขั้นตามขั้นเงินเดือนอันเป็นการปรับขึ้นคราวละเต็มจำนวน เป็นผลให้ค่าตอบแทนและรูปแบบระบบการปรับเพิ่มค่าตอบแทนของพนักงานสอบสวนมีความแตกต่างจากอัยการค่อนข้างมาก ทั้งที่พนักงานสอบสวนมีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบสอบสวนคดีอาญาตั้งแต่แรกเริ่มต้นคดีคือการรับคำร้องทุกข์จากผู้เสียหายและสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานจนถึงขั้นตอนสรุปสำนวนการสอบสวนให้เสร็จสิ้นก่อนแล้วจึงส่งสำนวนการสอบสวนนั้นไปให้อัยการพิจารณาเพียงลำพังโดยไม่มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายอำนวยการสนับสนุนงานด้านธุรการคดีคอยช่วยเหลือ นับว่างานของพนักงานสอบสวนเป็นงานที่ค่อนข้างหนักและมีรายได้ค่อนข้างต่างกับรายได้ของอัยการผู้ปฏิบัติหน้าที่ในระนาบเดียวกันพอสมควร

4.2.6 การบริหารงานคดีและความก้าวหน้าของตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวน

4.2.6.1 การบริหารงานคดีของพนักงานสอบสวน กระบวนการดำเนินคดีอาญาขึ้นก่อนฟ้องหรือขึ้นเจ้าพนักงานโดยเฉพาะการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและการทำสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนประกอบด้วยปฏิบัติหน้าที่ด้านการรวบรวมพยานหลักฐานอันเป็นเนื้อหาด้านคดีโดยเฉพาะกับการปฏิบัติหน้าที่ด้านการสนับสนุนงานคดีอันเป็นเนื้อหาด้านธุรการคดี การบริหารงานคดีจึงควรมีผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านงานคดีและผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านงานธุรการอำนวยการคดีควบคู่กันจึงจะทำให้พนักงานสอบสวนได้ใช้ศักยภาพความสามารถในการทำหน้าที่ด้านงานคดีได้โดยตรงเต็มที่ กระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและกระบวนการทำสำนวนการสอบสวนคดีอาญาจึงจะเกิดมีประสิทธิภาพ แต่โครงสร้างการบริหารงานสถานีตำรวจที่เป็นอยู่แบ่งงานสถานีตำรวจออกเป็น งานป้องกันและปราบปราม งานสืบสวน งานสอบสวน งานจราจร และ งานอำนวยการ โดยตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนจะปฏิบัติหน้าที่สอบสวนคดีอาญาโดยทำหน้าที่ด้านงานเนื้อหาคดีและด้านธุรการคดีเพียงลำพังโดยไม่มีฝ่ายสนับสนุนงานธุรการคดีคอยช่วยเหลือภายในสังกัดงานสอบสวนของสถานีตำรวจ สำหรับงานอำนวยการของสถานีตำรวจมีหน้าที่สนับสนุนงานธุรการในภาพรวมทุกด้านของสถานีตำรวจมิใช่งานอำนวยการคดีของพนักงานสอบสวน ดังนั้นแล้วการบริหารงานคดีด้านเนื้อหางานคดีและด้านงานด้านธุรการจึงเป็นหน้าที่ของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนเพียงลำพัง ดังภาพโครงสร้างการบริหารงานคดีของงานสอบสวนประจำสถานีตำรวจดังนี้

ภาพที่ 4.12 โครงสร้างการบริหารงานคดีของงานสอบสวนประจำสถานีตำรวจ¹⁰⁵

4.2.6.2 ความก้าวหน้าในวิชาชีพของพนักงานสอบสวน การเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นถือเป็นความก้าวหน้าในวิชาชีพที่ตำรวจอันเป็นการจูงใจให้เกิดความขยันและตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ การเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของตำรวจเป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 44¹⁰⁶ กำหนดตำแหน่งข้าราชการตำรวจว่า “ตำแหน่งข้าราชการตำรวจมีดังต่อไปนี้ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ จเรตำรวจแห่งชาติ และรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้บัญชาการ รองผู้บัญชาการ ผู้บังคับการ รองผู้บังคับการ ผู้กำกับการ รองผู้กำกับการ สารวัตร รองสารวัตร ผู้บังคับหมู่ และรองผู้บังคับหมู่ ก.ตร. จะกำหนดให้มีตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น โดยจะให้มีชื่อตำแหน่งใดเทียบกับตำแหน่งตามวรรคหนึ่งก็ได้ โดยให้กำหนดไว้ในกฎ ก.ตร.

(1) ตำแหน่งพนักงานสอบสวน ตำแหน่งของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนคือตำแหน่งรองผู้กำกับการสอบสวนตามมาตรา 44 (9) ตำแหน่งสารวัตรสอบสวน ตามมาตรา 44 (10) และตำแหน่งรองสารวัตรสอบสวนตามมาตรา 44 (11)

¹⁰⁵ ภาพโครงสร้างการบริหารงานคดีของงานสอบสวนประจำสถานีตำรวจจากการค้นคว้าของผู้เขียน

¹⁰⁶ พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 มาตรา 44.

(2) การแต่งตั้งให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น การแต่งตั้งตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นจะแต่งตั้งจากตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งรองสารวัตรสอบสวนเป็นสารวัตรสอบสวน และแต่งตั้งตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งสารวัตรสอบสวนเป็นรองผู้กำกับการสอบสวน

(3) ผู้มีอำนาจแต่งตั้ง ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งผู้บังคับการลงไปจนถึงตำแหน่งรองผู้บังคับหมู่ตาม มาตรา 54 ซึ่งบัญญัติว่าหลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งว่า¹⁰⁷ “การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตั้งแต่มาตรา 44 (7) ลงมาให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้บัญชาการเป็นผู้สั่งแต่งตั้ง โดยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ให้หัวหน้าส่วนราชการหรือหน่วยงานระดับกองบังคับการ แต่งตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจระดับกองบังคับการ โดยอย่างน้อยต้องประกอบด้วยรองหัวหน้าส่วนราชการหรือหน่วยงานนั้นทุกคนเป็นกรรมการ เพื่อทำหน้าที่พิจารณาการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในส่วนราชการหรือหน่วยงานนั้น แล้วเสนอต่อหัวหน้าส่วนราชการหรือหน่วยงานระดับกองบัญชาการเพื่อดำเนินการตาม 2. หรือเสนอต่อผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้สั่งแต่งตั้งในกรณีการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจในสังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเพื่อดำเนินการตาม 3. ต่อไป แล้วแต่กรณี

2. ให้หัวหน้าส่วนราชการหรือหน่วยงานระดับกองบัญชาการแต่งตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจระดับกองบัญชาการ โดยอย่างน้อยต้องประกอบด้วยรองหัวหน้าส่วนราชการหรือหน่วยงานนั้นทุกคนเป็นกรรมการ เพื่อทำหน้าที่พิจารณาการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในส่วนราชการหรือหน่วยงานนั้น และการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจที่ได้รับการเสนอตาม 1. แล้วเสนอต่อผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้สั่งแต่งตั้งเพื่อดำเนินการตาม 3. หรือดำเนินการแต่งตั้งต่อไป แล้วแต่กรณี

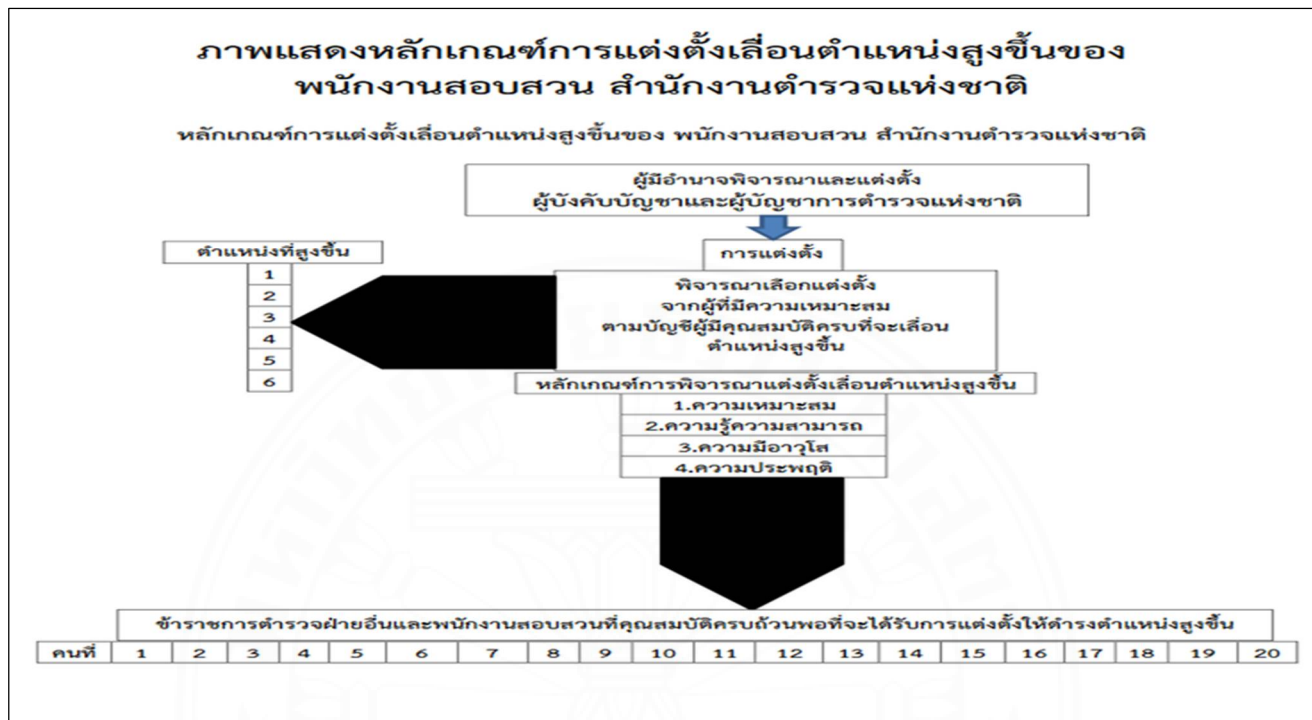
3. ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติแต่งตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจโดยอย่างน้อยต้องประกอบด้วยจเรตำรวจแห่งชาติและรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติทุกคนเป็นกรรมการเพื่อทำหน้าที่พิจารณาการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในสังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจที่ได้รับการเสนอตาม 1. หรือ 2. แล้วเสนอต่อผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้สั่งแต่งตั้งเพื่อดำเนินการแต่งตั้งต่อไป

¹⁰⁷ พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 มาตรา 54.

กรณีที่คุณผู้สังเกตเห็นว่ารายชื่อข้าราชการตำรวจตามวรรคหนึ่งผู้ใด มีความไม่เหมาะสมหรือมีข้าราชการตำรวจซึ่งเห็นสมควรดำรงตำแหน่งต่าง ๆ เพื่อประโยชน์แก่การบริหารงานบุคคลของข้าราชการตำรวจให้เกิดประสิทธิภาพ ให้ผู้สังเกตตั้งมีอำนาจแก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ แล้วดำเนินการแต่งตั้ง หรือสั่งให้พิจารณาทบทวนการเสนอแต่งตั้งได้ตามควรแก่กรณี”

บทบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจแก่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติในการ แต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นสำหรับตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนโดยใช้ความเหมาะสมเป็น หลักในการพิจารณาแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น แม้จะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกตำรวจผู้ ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนก่อนแล้วเสนอผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเพื่อแต่งตั้ง แต่ คณะกรรมการที่ทำการคัดเลือกก็เป็นผู้บังคับบัญชาของตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวน และเกณฑ์ การคัดเลือกก็มีได้ใช้หลักลำดับความอาวุโสหากแต่ใช้หลักความเหมาะสมเป็นเกณฑ์ และเมื่อ คณะกรรมการคัดเลือกรายชื่อและเสนอรายชื่อต่อผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติแล้ว ผู้บัญชาการตำรวจ แห่งชาติก็มีอำนาจและดุลพินิจปฏิเสธไม่แต่งตั้งตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนให้ดำรง ตำแหน่งสูงขึ้นตามที่คณะกรรมการคัดเลือกเสนอก็ได้ เพราะอำนาจการแต่งตั้งตำรวจระดับพนักงาน สอบสวนเป็นอำนาจเด็ดขาดของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ กล่าวได้ว่าการแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่ง พนักงานสอบสวนให้สูงขึ้นเป็นไปตามหลักความเหมาะสมภายใต้ความเห็นของผู้บังคับบัญชาของ พนักงานสอบสวนและผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ดังนั้นตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนที่มี อาวุโสหน่อยอาจได้รับการแต่งตั้งให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นก่อนตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนที่มี อาวุโสมากกว่าได้อันเป็นหลักตามความเหมาะสมตามความรู้ความสามารถ ดังภาพแสดงหลักเกณฑ์ การแต่งตั้งตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นดังนี้

ภาพที่ 4.13 แสดงหลักเกณฑ์การแต่งตั้งตำแหน่งสูงขึ้นของ
พนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ¹⁰⁸

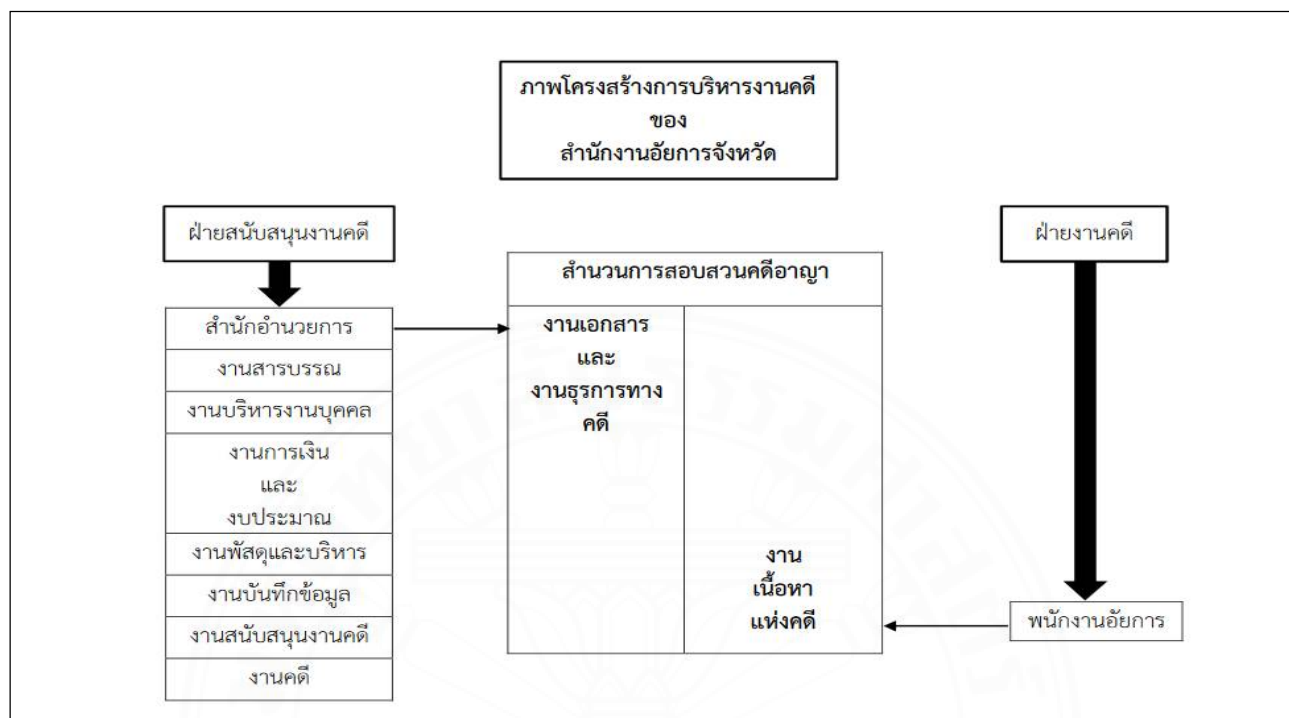

4.2.7 การบริหารงานคดีและความก้าวหน้าของอัยการไทย

4.2.7.1 การบริหารงานคดีของอัยการ องค์การอัยการมีสำนักงานอัยการและหน่วยงานปฏิบัติหน้าที่ระนาบเดียวกับสถานีตำรวจคือ สำนักงานอัยการจังหวัด ซึ่งภายในสำนักงานอัยการจังหวัดประกอบด้วยอัยการและสำนักอำนวยการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านธุรการคดีคอยสนับสนุนอัยการ และภายในสำนักอำนวยการแบ่งงานออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้ สำนักอำนวยการงานสารบรรณ งานบริหารงานบุคคล งานการเงินและงบประมาณ งานพัสดุและงานบริหารงานบันทึกข้อมูล งานสนับสนุนคดี งานคดี สำนักอำนวยการของสำนักงานอัยการจังหวัดทำหน้าที่สนับสนุนช่วยเหลืออัยการงานด้านธุรการเพื่อให้อัยการปฏิบัติหน้าที่ในงานด้านที่เป็นเนื้อหาคดีได้เต็มที่และพิจารณาสั่งคดีอย่างรอบคอบมีประสิทธิภาพเต็มความสามารถ การบริหารงานคดีของสำนักงานอัยการจังหวัดปรากฏดังภาพโครงสร้างการบริหารงานคดีดังนี้

¹⁰⁸ ภาพแสดงหลักเกณฑ์การแต่งตั้งตำแหน่งสูงขึ้นของพนักงานสอบสวนสำนักงานตำรวจแห่งชาติจากการค้นคว้าของผู้เขียน

ภาพที่ 4.14 แสดงโครงสร้างการบริหารงานคดีของสำนักงานอัยการจังหวัด¹⁰⁹

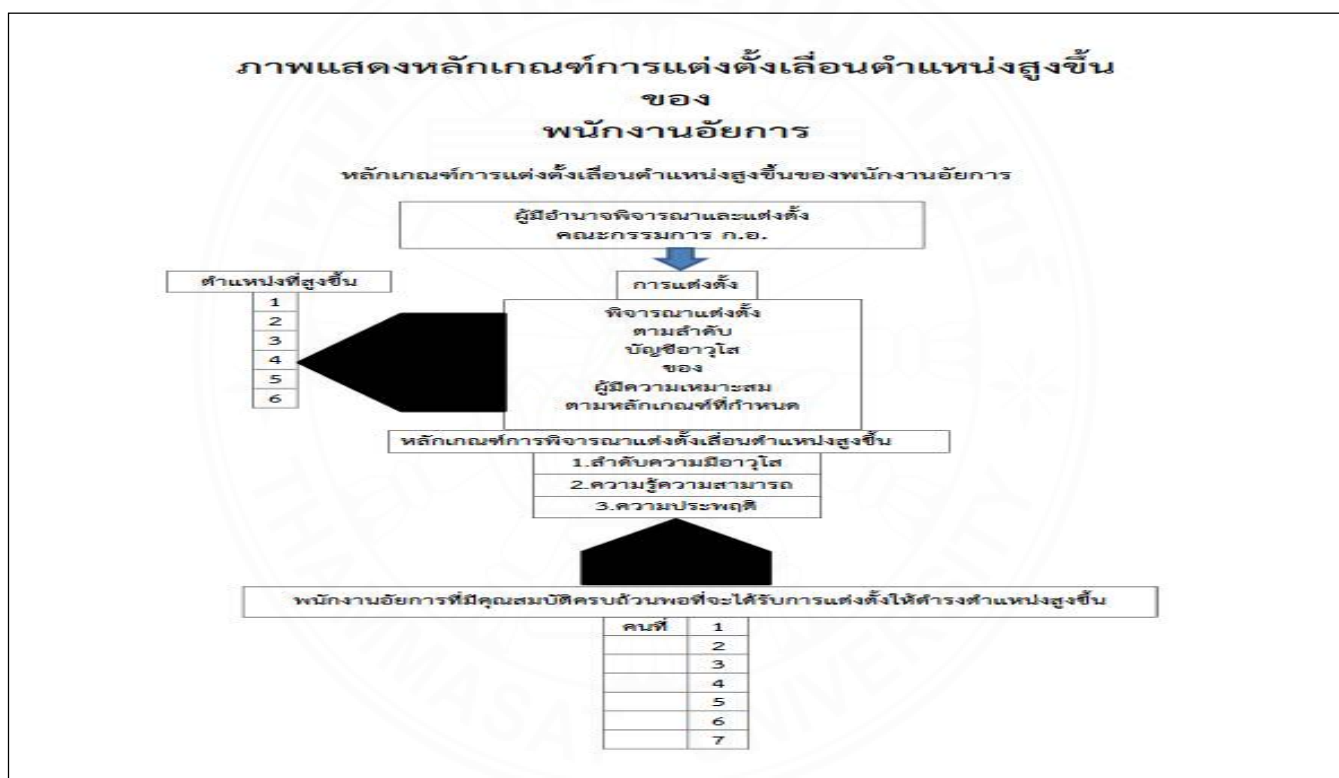
4.2.7.2 ความก้าวหน้าในวิชาชีพของอัยการ¹¹⁰ การเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของอัยการเป็นความก้าวหน้าในวิชาชีพที่ดำรง หลักเกณฑ์วิธีการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของอัยการสูงสุดเป็นไปตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553 มาตรา 10 ซึ่งบัญญัติว่า “การแต่งตั้งและการให้อัยการสูงสุดพ้นจากตำแหน่งต้องเป็นไปตามมติของ ก.อ. และได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา และให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งอัยการสูงสุด การแต่งตั้งพนักงานอัยการอื่นและการให้พนักงานอัยการพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ” ส่วนหลักเกณฑ์วิธีการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของอัยการเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ.2553 มาตรา 38 ซึ่งบัญญัติวางหลักเกณฑ์ว่า “การแต่งตั้งข้าราชการอัยการให้ดำรงตำแหน่งนอกจากตำแหน่งอัยการผู้ช่วยตำแหน่งอัยการอาวุโส ตำแหน่งรองอัยการสูงสุด และตำแหน่งอัยการสูงสุด ให้ประธาน ก.อ. เสนอ ก.อ. โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถ ความรับผิดชอบ ประวัติการปฏิบัติราชการ และพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลนั้นเทียบกับงานในตำแหน่งข้าราชการอัยการที่จะได้รับแต่งตั้งนั้น ๆ เพื่อให้ความ

¹⁰⁹ ภาพโครงสร้างการบริหารงานคดีของสำนักงานอัยการจังหวัดจากการค้นคว้าของผู้เขียน

¹¹⁰ พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553 มาตรา 10 มาตรา 38.

เห็นชอบก่อนเมื่อได้รับความเห็นชอบแล้ว จึงนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง” จากบทบัญญัติดังกล่าวการแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งอัยการเป็นอำนาจของคณะกรรมการอัยการ หรือ ก.อ. ซึ่ง ก.อ.ใช้หลักความอาวุโสเป็นเกณฑ์ในการจัดลำดับเพื่อแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งอัยการสูงขึ้น กล่าวคืออัยการที่มีอาวุโสมากกว่าอัยการอื่นย่อมได้รับการจัดลำดับและแต่งตั้งให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น ก่อนอัยการที่มีอาวุโสน้อยกว่าโดย ก.อ.จะแต่งตั้งตามลำดับความอาวุโสของอัยการเป็นลำดับ ต่อเนื่องกันไปซึ่งถือเป็นการใช้ระบบคุณธรรมตามความรู้ความสามารถปรากฏดังภาพแสดง หลักเกณฑ์การแต่งตั้งอัยการให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นดังนี้

ภาพที่ 4.15 แสดงหลักเกณฑ์การแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของอัยการ¹¹¹

4.2.8 โครงสร้างและการบริหารงานคดีของหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมอื่น

4.2.8.1 สำนักงานศาลยุติธรรม¹¹² สำนักงานศาลยุติธรรมมีประธานศาลฎีกา

เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดมีหน้าที่สนับสนุนงานด้านธุรการคดีให้แก่ผู้พิพากษาแบ่งส่วนราชการออกเป็น

¹¹¹ ภาพแสดงหลักเกณฑ์การแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของอัยการจากการค้นคว้าของผู้เขียน

¹¹² สำนักงานศาลยุติธรรม, โครงสร้างศาลยุติธรรม (Court of Justice, 1 ตุลาคม 2563)

<<https://www.coj.go.th>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

คณะกรรมการและสำนักงานอำนวยการต่างๆตามโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของสำนักงานศาลยุติธรรมดังนี้

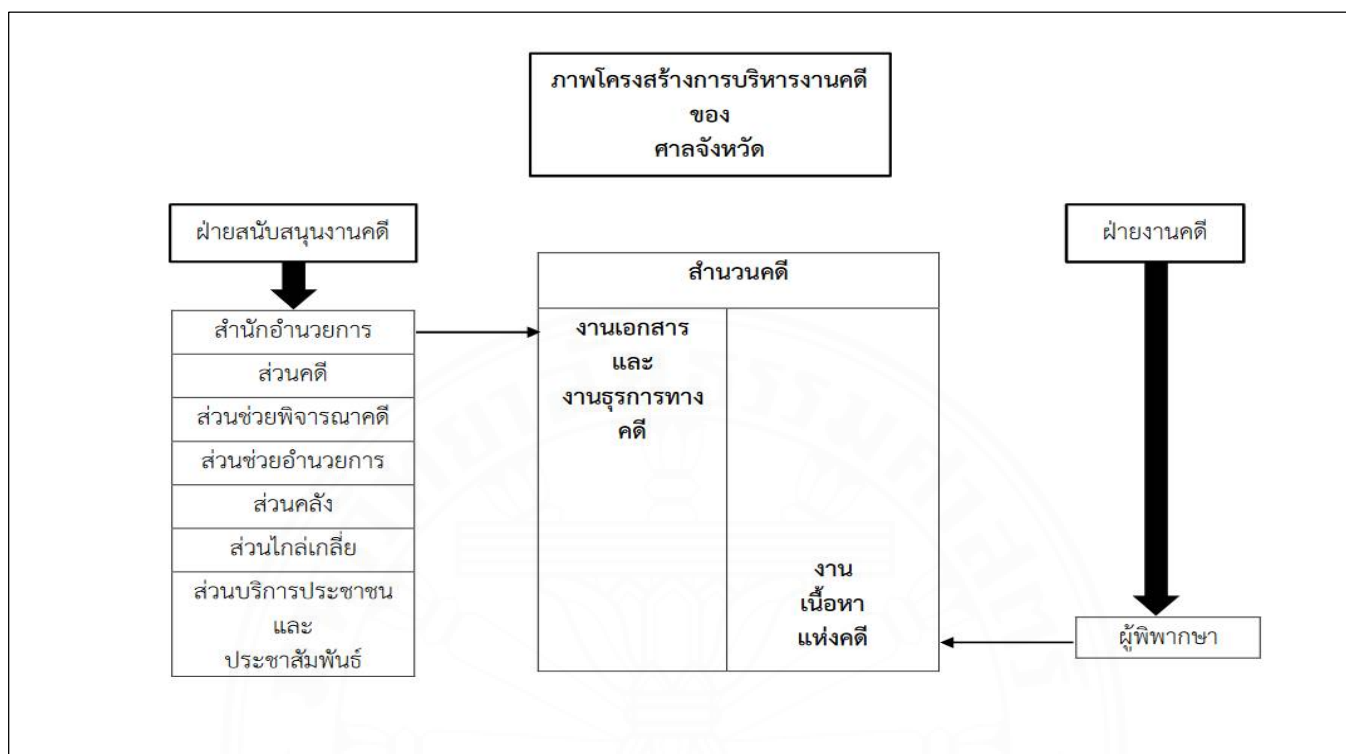
ภาพที่ 4.16 โครงสร้างของสำนักงานศาลยุติธรรมในภาพรวม¹¹³

4.2.8.2 ศาลจังหวัด เป็นหน่วยปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ประจำจังหวัดต่าง ระบายเดียวกับสำนักงานอัยการและสถานีตำรวจ การบริหารงานคดีภายในศาลจังหวัดประกอบด้วยผู้พิพากษาปฏิบัติหน้าที่พิจารณาพิพากษารรคดีที่เป็นเนื้อหาด้านงานคดีโดยตรงและเจ้าพนักงานศาลยุติธรรมซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในงานด้านธุรการคดีสนับสนุนผู้พิพากษา ในสังกัดสำนักงานงานด้านธุรการคดีแบ่งออกเป็นสำนัก คือ สำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดประกอบด้วย ส่วนคดี ส่วนช่วยพิจารณาคดี ส่วนช่วยอำนวยการ ส่วนคลัง ส่วนใกล้เคียง ส่วนบริการประชาชนและประชาสัมพันธ์ ทำหน้าที่คอยช่วยเหลือสนับสนุนผู้พิพากษาและเป็นฝ่ายธุรการคดี เพื่อให้ผู้พิพากษาปฏิบัติหน้าที่ด้านเนื้อหาคดีซึ่งเป็นงานตุลาการได้อย่างเต็มที่

¹¹³ เฟิงอ้าง.

ภาพที่ 4.17 แสดงโครงสร้างการบริหารงานคดีของศาลจังหวัด¹¹⁴

4.2.8.3 ความก้าวหน้าของผู้พิพากษา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

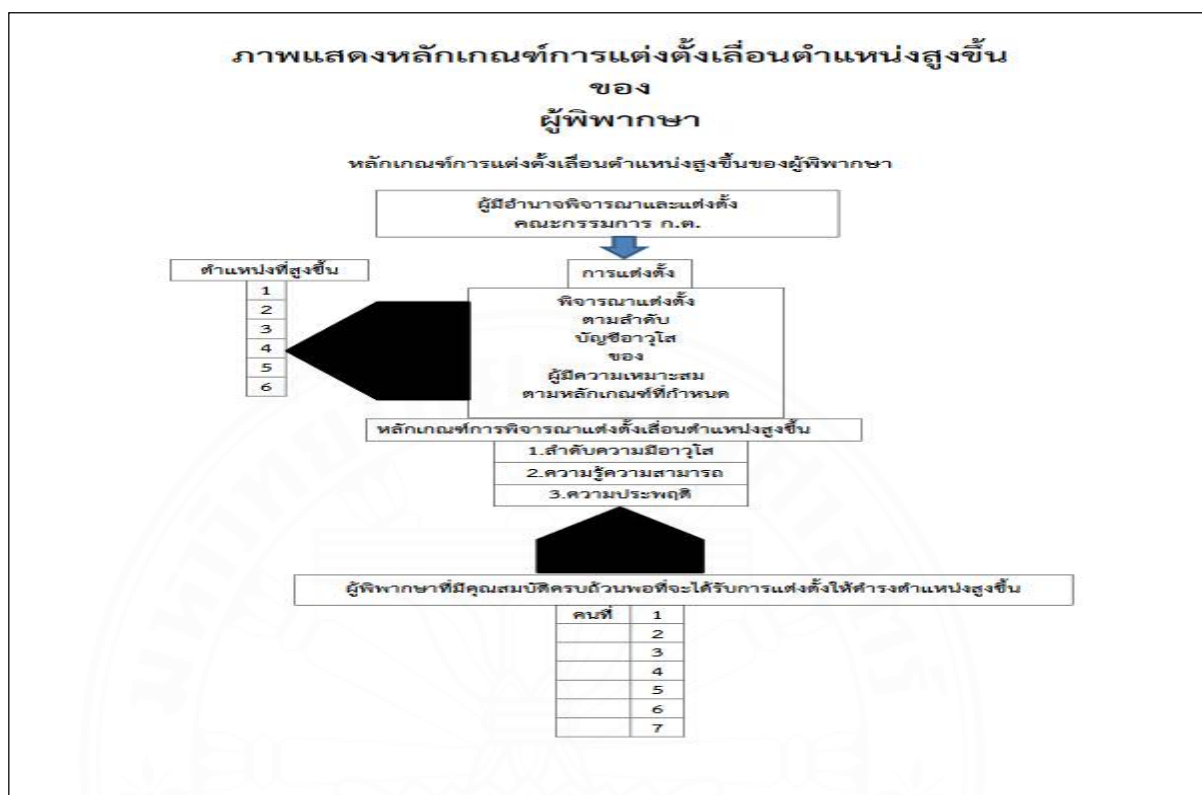
2560 ส่วนที่ 2 ศาลยุติธรรม มาตรา 196 บัญญัติเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของศาลยุติธรรมว่า ต้องมีความเป็นอิสระและดำเนินการโดยคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม หรือ คณะกรรมการ ก.ต. และตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543¹¹⁵ กำหนด ตำแหน่งของผู้พิพากษาไว้ใน มาตรา 11 ว่า “ตำแหน่งข้าราชการตุลาการมีดังนี้ ประธานศาลฎีกา รองประธานศาลฎีกา ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา ผู้พิพากษาศาลฎีกา ประธานศาลอุทธรณ์ ประธานศาลอุทธรณ์ภาค รองประธานศาลอุทธรณ์ รองประธานศาลอุทธรณ์ภาค ผู้พิพากษาหัวหน้า คณะในศาลอุทธรณ์ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ภาค ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ผู้พิพากษา ศาลอุทธรณ์ภาค อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาประจำ ศาลและผู้ช่วยผู้พิพากษา” และบัญญัติเกี่ยวกับผู้มีอำนาจพิจารณาแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งผู้พิพากษา

¹¹⁴ ภาพโครงสร้างการบริหารงานคดีของศาลจังหวัดจากการค้นคว้าของผู้เขียน

¹¹⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 มาตรา 196 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ ฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 11.

สูงขึ้นไว้ใน มาตรา 17 วรรคหนึ่งว่า “ ในการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งข้าราชการตุลาการ ที่มีใช้ตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา การโยกย้ายแต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่งข้าราชการตุลาการ และการงดการเลื่อนชั้นเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งต้องได้รับความเห็นชอบจาก ก.ต.” ส่วนหลักเกณฑ์การพิจารณาของ ก.ต. นั้น เป็นไปตาม มาตรา 17 วรรคสี่บัญญัติว่า การพิจารณาให้ความเห็นชอบของ ก.ต. ตามวรรคหนึ่ง ให้คำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ความรับผิดชอบ ประวัติและผลงานการปฏิบัติราชการ การอุทิศตนแก่ทางราชการและพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลนั้นเป็นสำคัญ” ซึ่ง ก.ต.ได้ออกระเบียบคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้ง การเลื่อน ตำแหน่ง การโยกย้ายแต่งตั้งและการเลื่อนเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งข้าราชการตุลาการ 2554 เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งผู้พิพากษา ปราบกฏตามความใน ข้อ 9 แห่งระเบียบดังกล่าวบัญญัติว่า “การแต่งตั้งข้าราชการตุลาการให้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ให้คำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ความเหมาะสมกับตำแหน่ง ความรับผิดชอบ ประวัติและผลงานการปฏิบัติราชการการอุทิศตนแก่ทางราชการ และพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลนั้นเป็นสำคัญ ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้พิจารณาถึงความรู้ ความสามารถพื้นฐาน เช่น การพิจารณาพิพากษาคดี การเรียงคำพิพากษา การบริหารงานคดี ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความไว้วางใจได้ ความวิริยะอุตสาหะ ความเสียสละ ชื่อเสียงเกียรติคุณ ประวัติการศึกษาอบรม และการรับราชการ การดำรงตนของตนเองและคู่ครอง มารยาทสังคมและทัศนคติ ประกอบกับแบบการประเมินบุคคล และรายงานการปฏิบัติราชการของข้าราชการตุลาการผู้นั้น ว่ามีคุณสมบัติตรงตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่งที่จะแต่งตั้งตามที่ระบุไว้ท้ายระเบียบนี้” จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 ประกอบพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 การแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งผู้พิพากษาสูงขึ้นเป็นอำนาจของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม หรือ คณะกรรมการ ก.ต. ใช้ระบบการประเมินความรู้ความสามารถและความประพฤติที่ผ่านมาก่อนได้รับการพิจารณาแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้นภายใต้ความมีอาวุโสเป็นลำดับในการแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น กล่าวคือผู้พิพากษาที่มีความเหมาะสมและมีอาวุโสสูงกว่าจะได้รับการพิจารณาแต่งตั้งให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นก่อนผู้พิพากษาที่มีความเหมาะสมแต่มีอาวุโสน้อยกว่าซึ่งการแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นจะเป็นไปตามลำดับความอาวุโสของผู้พิพากษาเป็นลำดับต่อเนื่องกันไปเป็นการใช้ระบบคุณธรรมตามความรู้ความสามารถดังภาพแสดงหลักเกณฑ์การแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของผู้พิพากษาดังนี้

ภาพที่ 4.18 แสดงหลักเกณฑ์การแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของผู้พิพากษา¹¹⁶

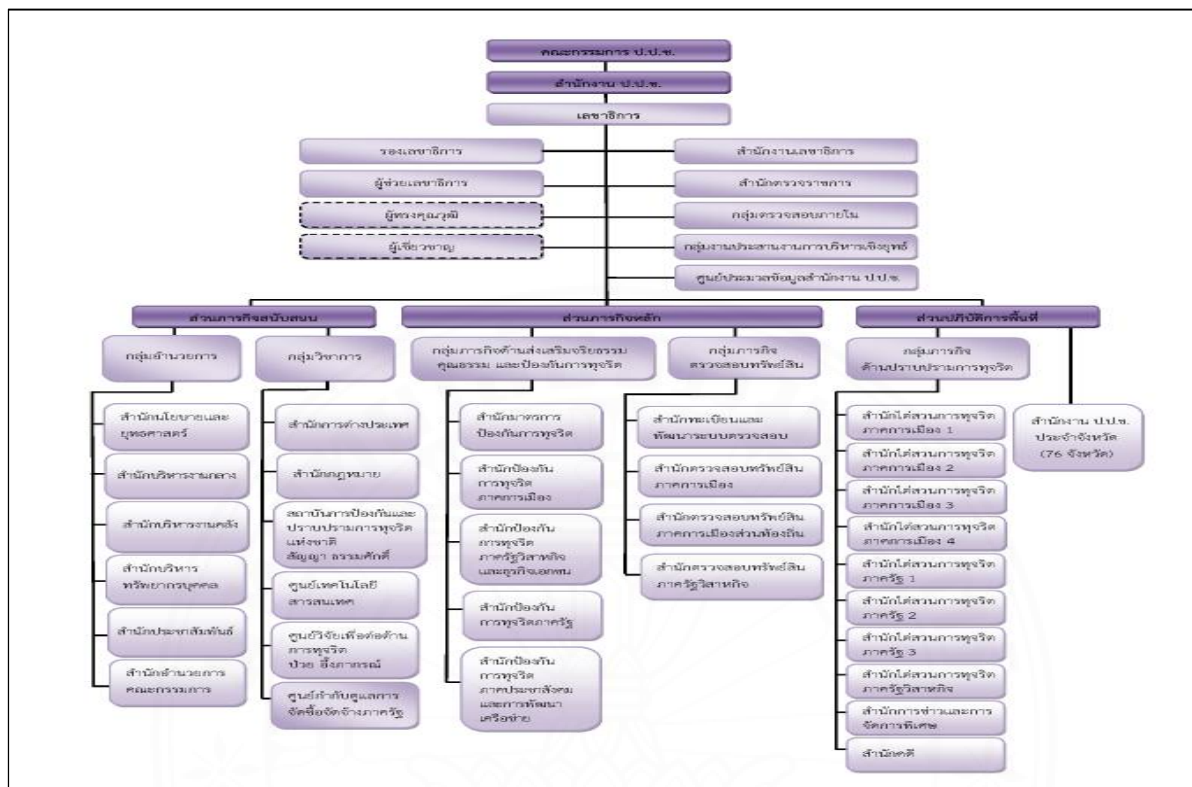

4.2.8.4 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือสำนักงาน ป.ป.ช.¹¹⁷ สำนักงาน ป.ป.ช.แบ่งองค์กรเป็นคณะกรรมการ ป.ป.ช.ปฏิบัติหน้าที่ในงานด้านที่เป็นเนื้อหาคดีและมีสำนักงาน ป.ป.ช. โดยเลขาธิการสำนักงานเป็นผู้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่งานด้านธุรการคดีสนับสนุนงานเนื้อหาคดี มีหน่วยปฏิบัติการพื้นที่ระนาบเดียวกับศาลจังหวัด สำนักงานอัยการและสถานีตำรวจคือ สำนักงาน ป.ป.ช. จังหวัด สำหรับสำนักงาน ป.ป.ช. แบ่งส่วนราชการเป็นสำนักและส่วนต่างๆตามภาพโครงสร้างการจัดองค์กรสำนักงาน ป.ป.ช.ดังนี้

¹¹⁶ ภาพแสดงหลักเกณฑ์การแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของผู้พิพากษาจากการค้นคว้าของผู้เขียน

¹¹⁷ สำนักงาน ป.ป.ช. <<https://www.nacc.go.th>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

ภาพที่ 4.19 แสดงโครงสร้างของสำนักงาน ป.ป.ช.ในภาพรวม¹¹⁸

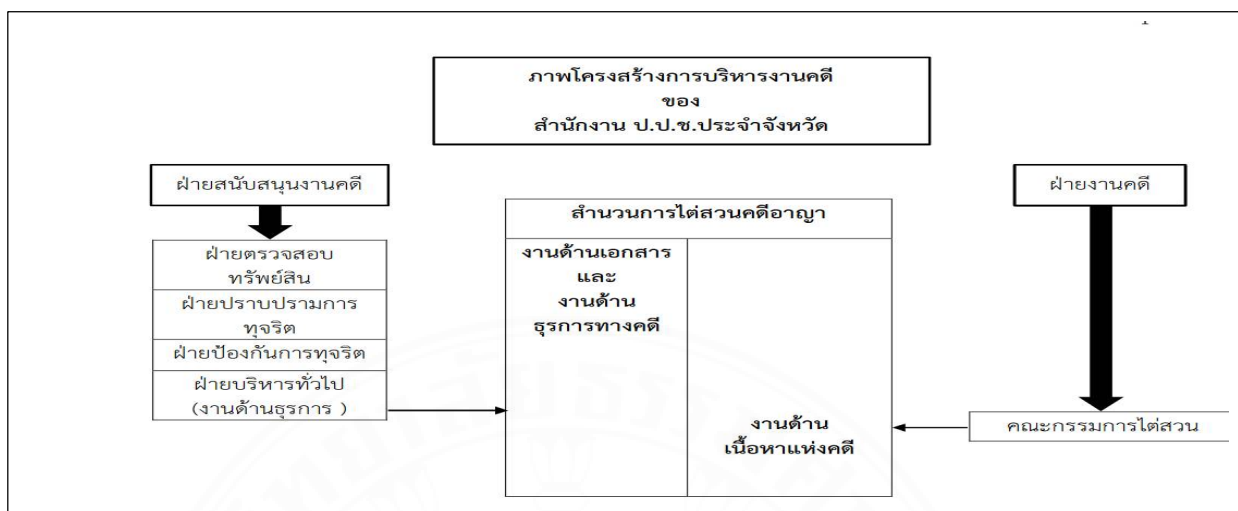

4.2.8.5 สำนักงาน ป.ป.ช.จังหวัด สำนักงาน ป.ป.ช.จังหวัด เป็นหน่วย

ปฏิบัติงานพื้นที่ของสำนักงาน ป.ป.ช. ระบายเดียวกับศาลจังหวัด อัยการจังหวัดและสถานีตำรวจภายในสำนักงาน ป.ป.ช.จังหวัด ประกอบด้วย คณะกรรมการไต่สวนปฏิบัติหน้าที่ในงานด้านที่เป็นเนื้อหาคดี และมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ในงานด้านที่เป็นธุรการคดีแบ่งเป็นฝ่ายตรวจสอบทรัพย์สิน ฝ่ายปราบปรามการทุจริต ฝ่ายป้องกันการทุจริต และฝ่ายธุรการคดี ทำหน้าที่สนับสนุนคณะกรรมการไต่สวนประจำจังหวัด เพื่อให้คณะกรรมการไต่สวนปฏิบัติหน้าที่ในงานด้านเนื้อหาคดีได้เต็มที่ ดังภาพโครงสร้างการบริหารงานคดีของสำนักงาน ป.ป.ช.จังหวัด ดังนี้

¹¹⁸ เพิ่งอ้าง.

ภาพที่ 4.20 แสดงโครงสร้างการบริหารงานคดีของสำนักงาน ป.ป.ช.จังหวัด¹¹⁹

4.2.8.6 กรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือ DSI¹²⁰ กรมสอบสวนคดีพิเศษมีอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด จัดองค์กรเป็นสำนักต่างๆเพื่อปฏิบัติงานพื้นที่ ตามภาพโครงสร้างการจัดองค์กรของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ดังนี้

ภาพที่ 4.21 แสดงโครงสร้างของกรมสอบสวนคดีพิเศษในภาพรวม¹²¹

¹¹⁹ ภาพโครงสร้างการบริหารงานคดีของสำนักงาน ป.ป.ช.จังหวัดจากการค้นคว้าของผู้เขียน

¹²⁰ กรมสอบสวนคดีพิเศษ <<https://www.dsi.go.th>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

¹²¹ เพิ่งอ้าง.

เพราะการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล การตรวจและออกคำสั่งทางคดีของอัยการ การไต่สวนคดีอาญาของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จะประกอบด้วยงานที่เป็นด้านเนื้อหาคดีและงานด้านธุรการคดีควบคู่กันเสมอ การจัดองค์กรเพื่อบริหารจัดการคดีของหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมดังกล่าวจึงประกอบด้วยฝ่ายที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับเนื้อหาคดีและฝ่ายที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกหรือธุรการคดีควบคู่กันเพื่อประสิทธิภาพการพิพากษาคดี การออกคำสั่งทางคดี หรือการรวบรวมพยานหลักฐานแห่งคดีเทียบกับการจัดองค์กรเพื่อบริหารจัดการคดีของงานสอบสวนประจำสถานีตำรวจซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติงานพื้นที่ในระนาบเดียวกันแล้วพบว่างานสอบสวนในสถานีตำรวจ ไม่มีหน่วยหรือฝ่ายที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกหรือธุรการคดีให้แก่พนักงานสอบสวน การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและทำสำนวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนประจำสถานีตำรวจ พนักงานสอบสวนจึงต้องทำหน้าที่ทั้งในงานด้านที่เป็นเนื้อหาคดีและในงานด้านธุรการคดีควบคู่กันไปด้วยตนเองเพียงลำพัง ภาวะดังกล่าวส่งผลถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่ออำนวยความสะดวกในการพิสูจน์ความจริงให้แก่ประชาชนซึ่งผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ในบทต่อไป

4.2.10 เปรียบเทียบระบบสอบสวนคดีอาญาไทยกับระบบสอบสวนคดีอาญา

ต่างประเทศ กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศทั้งประเทศโลกตะวันตกและประเทศโลกตะวันออก ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law และประเทศที่ใช้กฎหมายระบบ Civil Law เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธรัฐเยอรมัน ประเทศญี่ปุ่น มีลักษณะเป็นไปตามแนวคิด “หลักการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียว” กล่าวคืออัยการของประเทศเหล่านี้มีบทบาทและอำนาจสอบสวนคดีอาญาทุกคดีและมีอำนาจเริ่มต้นคดีได้ด้วยตนเองรวมทั้งมีอำนาจรับคำร้องทุกข์จากผู้เสียหายได้ด้วย ตำรวจมีอำนาจเพียงสอบสวนเบื้องต้นหรือสอบสวนคดีเล็กน้อยและคดีที่ตำรวจมีอำนาจสอบสวนก็ไม่ได้ตัดอำนาจอัยการที่จะเข้าร่วมหรือควบคุมการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นจนการสอบสวนเสร็จสิ้น ยกเว้นกระบวนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศอังกฤษ มีลักษณะเป็นไปตามแนวคิด “หลักการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้อง” กล่าวคืออำนาจสอบสวนเป็นของตำรวจส่วนอำนาจฟ้องร้องเป็นของอัยการแยกจากกัน แต่กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศอังกฤษกระจายอำนาจสอบสวนไปยังตำรวจหลายฝ่ายและทำการสอบสวนเป็นทีมโดยแบ่งหน้าที่กันในการรวบรวมพยานหลักฐาน ตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนรับผิดชอบการสอบปากคำแจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้ต้องหาและติดต่อขอความเห็นทางกฎหมายกับอัยการในการรวบรวมพยานหลักฐานตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นสอบสวนคดีอาญาอย่างมีคุณภาพ อัยการอังกฤษยังมีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่ตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนและรับสำนวนการสอบสวนจากตำรวจไว้พิจารณาป้องกันปัญหาสุญญากาศทางคดีนอกจากนี้ประเทศอังกฤษยังมี

หน่วยงานที่เรียกว่า Director of Public Prosecution (DPP) ทำหน้าที่ถ่วงดุลกระบวนการสอบสวนสวนคดีอาญาของตำรวจอีกส่วนหนึ่งด้วย สำหรับกระบวนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย มีลักษณะเป็นไปตามแนวคิด “หลักการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้อง” กล่าวคือ อำนาจสอบสวนเป็นของตำรวจ ส่วนอำนาจฟ้องร้องเป็นของอัยการ แยกจากกันเช่นเดียวกับประเทศอังกฤษก็ตามแต่กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของไทยขาดการควบคุมถ่วงดุลอำนาจตำรวจจากองค์กรอื่นและอัยการเป็นเพียง “ผู้ไต่ตรองคดี” ไม่มีอำนาจสอบสวน อำนาจเริ่มต้นคดี อำนาจรับคำร้องทุกข์ หรืออำนาจเข้าควบคุมการสอบสวนคดีอาญาของตำรวจเพื่อถ่วงดุลตำรวจ ทั้งที่อัยการเป็นผู้นำคดีที่ตำรวจทำการสอบสวนขึ้นสู่การพิจารณาคดีของศาล อัยการสูงสุดและอัยการคงมีอำนาจสอบสวนหรือร่วมสอบสวนคดีอาญาบางเรื่อง เช่น อัยการสูงสุดมีอำนาจสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิดอาญาจากราชอาณาจักรไทย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 อัยการทั่วไปมีอำนาจร่วมสอบสวนเด็กที่เป็นผู้เสียหาย พยาน หรือผู้ต้องหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ, 133 ตริ, มาตรา 134/2 และร่วมสอบสวนในคดีชั้นสูตรพลิกศพเฉพาะกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสาม และวรรคสี่ กล่าวได้ว่ากระบวนการสอบสวนคดีอาญาของไทยแยก “อำนาจสอบสวน” และ “อำนาจฟ้องร้อง” ออกจากกันค่อนข้างเด็ดขาด เทียบกับกระบวนการสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศแล้วมีข้อดีและข้อเสียอย่างไร กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของไทยควรนำหลักการตามแนวคิดใดมาใช้จึงเหมาะสมแก่การค้นหาความจริงและอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายและกระบวนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยควรพัฒนาไปในรูปแบบทิศทางใด ด้านใด ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์และนำเสนอในบทต่อไป ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจักเปรียบเทียบกระบวนการสอบสวนคดีอาญาของไทยกับกระบวนการสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศ ผ่านภาพโครงสร้างระบบการสอบสวนคดีอาญาดังนี้

ระบบสอบสวนคดีอาญาที่มีประสิทธิภาพสามารถรวบรวมพยานหลักฐานพิสูจน์ความจริงต้องมียุติธรรมด้านกฎหมายตามทฤษฎีการสอบสวนไม่ว่าจะเป็นหลักการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียว หรือหลักการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องคดี และจำต้องมีหลักการสืบสวนกับหลักการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ประกอบควบคู่ด้วยเสมอ นอกจากนี้ยังต้องนำองค์ความรู้ด้านการบริหารงานสอบสวนและการบริหารงานบุคคลตามทฤษฎีการบริหาร ทฤษฎีแรงจูงใจมาประกอบใช้ในการบริหารจัดการสำนวนคดีอาญาและรองรับความก้าวหน้าในอาชีพราชการของพนักงานสอบสวนระนาบผู้ปฏิบัติประกอบควบคู่กับแนวคิดคำตอบแทนที่เหมาะสมตามทฤษฎีค่าจ้างจึงจะทำให้ระบบสอบสวนคดีอาญามีประสิทธิภาพอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายได้.

4.3 ร่างพระราชบัญญัติสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ... และ ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.... กับการแก้ปัญหาาระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวน

4.3.1 สภาพปัญหาาระบบสอบสวนคดีอาญาของไทยในบทบาทพนักงานสอบสวน

4.3.1.1 ด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ปัญหาด้านนี้เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างอำนาจสอบสวนตามกฎหมายของตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนซึ่งยังมีช่องว่างระหว่างการใช้อำนาจสอบสวนกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนและส่งผลกระทบต่อผู้เสียหาย ผู้ถูกกล่าวหา และพยานในคดีอาญา โดยสามารถจำแนกประเด็นที่มาของสภาพปัญหาด้านนี้ได้ 5 ประเด็น ดังต่อไปนี้ ปัญหาโครงสร้างอำนาจสอบสวน ปัญหาโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน ปัญหาอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน ปัญหาการคุ้มครองดุลพินิจพนักงานสอบสวน และปัญหาขั้นตอนการสอบสวนและระยะเวลาควบคุมขังผู้ต้องหา

4.3.1.2 ด้านการบริหารงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปัญหาด้านนี้เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างการบริหารงานสอบสวน การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานคดีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งมีผลกระทบต่อตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนและประชาชนผู้มีอรรถคดีอาญา โดยสามารถจำแนกประเด็นที่มาของสภาพปัญหาด้านนี้ได้ 5 ประเด็น ดังต่อไปนี้ ปัญหาการสนับสนุนพนักงานสอบสวนของฝ่ายอำนวยการคดี ปัญหาบทบาทฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ปัญหาความเป็นวิชาชีพของการสอบสวนคดีอาญา ปัญหาความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน และประเด็นปัญหาคำตอบแทนพนักงานสอบสวน

4.3.1.3 การแก้ไขปัญหาระบบสอบสวนคดีอาญาที่ผ่านมา

จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 68 และหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 ประกอบข้อเสนอแนะแนวทางปฏิรูปตำรวจและกระบวนการสอบสวนคดีอาญาของคณะกรรมการชุดสภาปฏิรูปแห่งชาติ คณะกรรมการชุดสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ คณะกรรมการกระทรวงยุติธรรม คณะกรรมการการชดเชยสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และคณะกรรมการปฏิรูปตำรวจที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และรัฐบาลแต่งตั้งขึ้นมาศึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหานำไปสู่การเสนอร่างกฎหมาย 2 ฉบับ เพื่อปฏิรูปตำรวจและพัฒนากระบวนการสอบสวนคดีอาญาของไทยได้แก่¹²³

(1) ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ¹²⁴ ด้วยเหตุผลที่ต้องมีกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีอาญาฉบับดังกล่าวสืบเนื่องจาก มาตรา 258 ง.ด้านกระบวนการยุติธรรม(2) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศในด้านกระบวนการยุติธรรมให้เกิดผลโดยปรับปรุงระบบการสอบสวนคดีอาญาให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ชัดเจนเพื่อมิให้คดีขาดอายุความและสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา และเพื่อให้ระบบการสอบสวนคดีอาญาสามารถอำนวยความยุติธรรมได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ สมควรให้มีกฎหมายกลางว่าด้วยการสอบสวนคดีอาญาของข้าราชการตำรวจ เพื่อพัฒนาระบบการบริหารงานสอบสวนร่วมกันระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง และยกระดับการให้บริการแก่ประชาชนที่ดีและมีมาตรฐานจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

(2) ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ...¹²⁵ ด้วยเหตุผลที่ต้องปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยตำรวจแห่งชาติ เพื่อให้การแต่งตั้งและโยกย้ายข้าราชการตำรวจ และการ

¹²³ คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 203/2562 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ... และร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ... ลงวันที่ 22 สิงหาคม 2562.

¹²⁴ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ฉบับรับฟังความคิดเห็นตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน 2562 ถึงวันที่ 11 ตุลาคม 2562 <<https://www.krisdika.go.th>> สืบค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2564.

¹²⁵ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ฉบับรับฟังความคิดเห็นตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน 2562 ถึงวันที่ 11 ตุลาคม 2562 <<https://www.krisdika.go.th>> สืบค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2564.

พิจารณำเห็ญความชอบ มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติไว้โดยที่ มาตรา 258 ง. ด้านกระบวนการยุติธรรม(4) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมให้เกิดผลในการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับหน้าที่ อำนาจ และภารกิจของตำรวจให้เหมาะสม และแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการตำรวจให้เกิดประสิทธิภาพ มีหลักประกันว่าข้าราชการตำรวจจะได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม ได้รับความเป็นธรรมในการแต่งตั้งและโยกย้าย และการพิจารณำเห็ญความชอบตามระบบคุณธรรมที่ชัดเจน ซึ่งในการพิจารณาแต่งตั้งและโยกย้ายต้องคำนึงถึงอาวุโสและความรู้ความสามารถประกอบกัน เพื่อให้ข้าราชการตำรวจสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพไม่ตกอยู่ใต้อำนาจของบุคคลใด มีประสิทธิภาพและภาคภูมิใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตน จึงสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยตำรวจแห่งชาติ โดยโยกย้ายภารกิจที่ไม่ใช่ภารกิจหลักออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่เป็นภารกิจหลักและบริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว แก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการตำรวจให้เกิดประสิทธิภาพ โดยแบ่งออกเป็นสายงานต่างๆ เพื่อให้ข้าราชการตำรวจในแต่ละสายงานสามารถเจริญเติบโตตามสายงานด้วยความรู้ความชำนาญในสายงานของตน การกำหนดกระบวนการในการแต่งตั้งและเลื่อนตำแหน่งไว้ให้ชัดเจน โดยคำนึงถึงอาวุโส ความรู้ความสามารถ และความพึงพอใจในบริการที่ประชาชนได้รับ ให้มีคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมข้าราชการตำรวจ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์เรื่องร้องทุกข์ รวมทั้งการกำหนดระบบคุณธรรมให้เกิดขึ้น เพื่อเป็นที่พึงของข้าราชการตำรวจในการปลดเปลื้องทุกข์ของข้าราชการตำรวจที่เกิดจากผู้บังคับบัญชา รวมทั้งให้มีคณะกรรมการพิจารณาเรื่องร้องเรียนตำรวจ เพื่อเป็นกลไกสำหรับประชาชนในการร้องเรียนการปฏิบัติที่ไม่ชอบของข้าราชการตำรวจอันเป็นการปลดเปลื้องทุกข์ของประชาชนที่เกิดจากการกระทำของตำรวจตลอดจนให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ โดยการให้เงินอุดหนุนแก่สถานีตำรวจเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจในสถานีตำรวจนั้น และจัดตั้งกองทุนเพื่อการสืบสวนสอบสวน การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา เพื่อเป็นแหล่งสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

4.3.2 สาร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. จากหลักการและเหตุผลในการร่างและตราพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาด้านบทบาทการใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของพนักงานสอบสวน ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มีจำนวน 25 มาตรา มีสาระสำคัญเกี่ยวกับประเด็นการแก้ปัญหาในกระบวนการสอบสวนดังนี้

4.3.2.1 พนักงานสอบสวนภายใต้บังคับ มาตรา 4 ของร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา นิยามความหมายของ “พนักงานสอบสวน” หมายความว่า พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเฉพาะที่เป็นข้าราชการตำรวจ จากนิยามดังกล่าวร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญาบังคับใช้กับการสอบสวนของพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจสังกัด สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นการเฉพาะ

4.3.2.2 การสนับสนุนงานธุรการคดีให้พนักงานสอบสวน มาตรา 4 ของร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา นิยามความหมายของ “ผู้ช่วยพนักงานสอบสวน” หมายความว่า ข้าราชการตำรวจซึ่งดำรงตำแหน่งผู้ช่วยพนักงานสอบสวนตามกฎหมายว่าด้วยตำรวจแห่งชาติจากนิยามดังกล่าวผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในการปฏิบัติหน้าที่งานด้านธุรการคดีมีเพียงตำแหน่งเดียวคือผู้ช่วยพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นตำแหน่งที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดไว้ก่อนแล้ว ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญามีได้บัญญัติให้มีโครงสร้างฝ่ายอำนวยการคดีปฏิบัติหน้าที่งานด้านธุรการคดีสนับสนุนพนักงานสอบสวนเป็นการเฉพาะ

4.3.2.3 การร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนอื่นนอกจากท้องที่เกิดเหตุ มาตรา 7 ของร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา บัญญัติว่าเพื่อประโยชน์ในการบริการประชาชนและดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพและรวดเร็วให้พนักงานสอบสวนในทุกท้องที่มีหน้าที่และอำนาจรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษที่มีผู้ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อตน ณ ที่ทำการที่ตนปฏิบัติหน้าที่อยู่ไม่ว่าเหตุจะเกิดขึ้นในท้องที่ใดและเมื่อรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษแล้ว ให้มีหน้าที่สอบสวนเบื้องต้นเท่าที่จะพึงทำได้แล้วรีบส่งคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษพร้อมด้วยสำนวนการสอบสวนเบื้องต้นไปยังพนักงานสอบสวนซึ่งมีเขตอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยเร็วโดยให้ถือว่าการร้องทุกข์ การกล่าวโทษ และการสอบสวนดังกล่าวเป็นการชอบด้วยกฎหมายแล้วและให้แจ้งให้ผู้ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษทราบด้วยว่าจะส่งเรื่องไปยังพนักงานสอบสวนซึ่งมีเขตอำนาจแห่งใด

ให้นำความในวรรคหนึ่งไปใช้บังคับกับการแจ้งการสูญหายหรือเสียหายของทรัพย์สินหรือการแจ้งไว้เป็นหลักฐานด้วยโดยอนุโลมแต่ในกรณีที่เป็นการแจ้งการสูญหายหรือเสียหายของเอกสารหรือหลักฐานที่หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ออกให้ เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการขออนุญาตเอกสารหรือหลักฐานใหม่ให้ผู้แจ้งไปแจ้งโดยตรงต่อเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้ออกเอกสารหรือหลักฐานนั้นและให้ถือเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐดังกล่าวที่จะต้องรับแจ้งและออกเอกสารหรือหลักฐานให้แก่ผู้แจ้งแต่ทั้งนี้ ไม่ห้ามพนักงานสอบสวนที่จะรับแจ้ง

เมื่อได้รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษตามวรรคหนึ่ง หรือรับแจ้งตามวรรคสองแล้วให้พนักงานสอบสวนออกใบรับให้ผู้ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ หรือผู้แจ้ง โดยพินิจและให้

แจ้งให้ผู้ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษทราบถึงความคืบหน้าตามระยะเวลาที่ ก.ตร.กำหนด โดยการแจ้งดังกล่าวจะแจ้งผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้

เรื่องใดที่มีผู้มาร้องทุกข์หรือกล่าวโทษและพนักงานสอบสวนเห็นว่ามิใช่เป็นคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือเป็นเรื่องซึ่งแนะนำให้ผู้แจ้งไปแจ้งโดยตรงต่อเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐตามวรรคสอง ให้พนักงานสอบสวนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากพนักงานสอบสวนบันทึกสรุปไว้ในรายงานประจำวันและให้ผู้มาร้องทุกข์หรือกล่าวโทษหรือผู้แจ้งลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

มาตรา 8 ในกรณีที่พนักงานสอบสวนต่างท้องที่ในเขตจังหวัดเดียวกันมีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาเดียวกัน ผู้บังคับการสอบสวนมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนซึ่งมีเขตอำนาจคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนความผิดอาญานั้นได้โดยคำนึงถึงความสะดวกของพยาน ประสิทธิภาพ และความรวดเร็วในการดำเนินการประกอบกัน โดยผู้บังคับการสอบสวนจะสั่งก่อนเริ่มดำเนินการสอบสวนหรือในระหว่างสอบสวนก็ได้

ในกรณีที่มีการกระทำความผิดอาญาในรถไฟหรือยานพาหนะขนส่งสาธารณะให้ผู้เสียหายหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นเจ้าของหรือควบคุมดูแลรถไฟหรือยานพาหนะขนส่งสาธารณะมีสิทธิร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนในทุกท้องที่ ไม่ว่าเหตุเกิดขึ้นในท้องที่ใด และเมื่อพนักงานสอบสวนรับคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษแล้ว ให้พนักงานสอบสวนนั้นมีหน้าที่และอำนาจดำเนินการสอบสวนได้และเพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนหรือเพื่อประสิทธิภาพในการสอบสวน พนักงานสอบสวนซึ่งรับคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษไว้ ผู้บังคับการสอบสวนหรือผู้บัญชาการสอบสวนซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนนั้น หรือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ จะสั่งให้ส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานสอบสวนอื่นเพื่อดำเนินการสอบสวนต่อไปก็ได้ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

สาระของมาตรา 7 และมาตรา 8 บัญญัติแก้ไขปัญหาพนักงานสอบสวนไม่รับคำร้องทุกข์จากผู้เสียหายหรือผู้กล่าวหาไว้ทำการสอบสวน โดยการกำหนดให้พนักงานสอบสวนทุกเขตท้องที่มีอำนาจรับคำร้องทุกข์ เพื่อแก้ไขปัญหพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับคำร้องทุกข์จากประชาชนผู้เสียหายหรือผู้กล่าวโทษในคดีอาญา เป็นบทบัญญัติที่ซ้ำกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123 และ มาตรา 124 ซึ่งบัญญัติให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจและพนักงานสอบสวนมีอำนาจรับคำร้องทุกข์ได้ทั่วทุกท้องที่อยู่แล้ว ปัญหาการไม่ยอมรับคำร้องทุกข์ของพนักงานสอบสวนดังกล่าวมิได้อยู่ที่พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจรับคำร้องทุกข์แต่แรกแห่งปัญหาอยู่ที่พนักงานสอบสวนมีภาระในการทำสำนวนการสอบสวนมากงานล้นมือและบางกรณีเป็นนิสสัยส่วนตัวของพนักงานสอบสวน การกำหนดให้พนักงานสอบสวนทุกท้องที่มีอำนาจรับคำร้องทุกข์จึงมิได้

แก้ปัญหาที่รากฐานของปัญหา หากแต่ควรกำหนดให้อัยการมีอำนาจรับคำร้องทุกข์และส่งคำร้องทุกข์นั้นไปให้พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจทำการสอบสวนต่อไป

4.3.2.4 กรณีพนักงานสอบสวนหลายท้องที่ต่างมีอำนาจสอบสวน มาตรา 9 ของร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา มีความว่า ในกรณีที่พนักงานสอบสวนต่างท้องที่และต่างจังหวัดมีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาเดียวกัน หรือยังไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าความผิดอาญาเกิดขึ้นในท้องที่ใด ผู้บัญชาการสอบสวนมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในสถานีตำรวจหรือกองบังคับการที่อยู่ในเขตอำนาจของตนร่วมกันสอบสวนได้ในการพิจารณาสั่งการดังกล่าวให้นำความในมาตรา 8 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้พนักงานสอบสวนจากต่างกองบัญชาการเพื่อสอบสวนคดีหนึ่งคดีใดเป็นการเฉพาะ ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนดังกล่าวมาดำเนินการสอบสวนได้

ในการสั่งการตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้ระบุพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน

เมื่อได้รับคำสั่งตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้ว ให้พนักงานสอบสวนซึ่งได้รับคำสั่งมีอำนาจสอบสวนความผิดอาญานั้นได้

สาระของมาตรา 9 บัญญัติแก้ไขปัญหาพนักงานสอบสวนหลายท้องที่ต่างมีอำนาจสอบสวนและไม่แน่ชัดว่าพนักงานสอบสวนท้องที่ใดจะเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบโดยกำหนดให้ผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนท้องที่ใดท้องที่หนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบ และให้อำนาจผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติมีอำนาจสั่งแต่งตั้งพนักงานสอบสวนอื่นเข้าร่วมสอบสวน บทบัญญัติดังกล่าวขัดกับอำนาจของผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนที่มีอยู่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประกอบคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ¹²⁶ ที่ออกตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 เดิมซึ่งมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนท้องที่ใดเป็นผู้รับผิดชอบหรือสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นมามีอำนาจดำเนินการสอบสวนในกรณีเหตุเกิดหลายท้องที่ต่างกันมาก่อนอยู่แล้ว

4.3.2.5 แนวทางการพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา มาตรา 10 ของร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา มีความว่า การสอบสวนต้องกระทำโดยมุ่งให้ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆเกี่ยวกับความผิดที่ผู้ต้องหาถูกกล่าวหาเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง

¹²⁶ คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 เรื่อง การอำนวยความสะดวกยุติธรรมในการสอบสวนคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวน และมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เฝ้าระวังการสอบสวนคดีอาญา.

ตามความจริงที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นคุณหรือเป็นโทษต่อผู้ต้องหาและเพื่อจะได้รู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐาน แต่ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายอ้างพยานหลักฐานใด และนำพยานหลักฐานมามอบให้พนักงานสอบสวนโดยสมัครใจหรือในกรณีเป็นพยานบุคคลได้นำพยานบุคคลมาให้ถ้อยคำแก่พนักงานสอบสวนให้พนักงานสอบสวนสอบสวนพยานและรวบรวมพยานหลักฐานนั้นไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

ในกรณีตามวรรคสองถ้าพนักงานสอบสวนเห็นว่าพยานหลักฐานหรือพยานบุคคลที่ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนำมา ไม่เกี่ยวกับคดีหรือมีลักษณะเป็นการประวิงคดีพนักงานสอบสวนจะไม่รับไว้ในสำนวนหรือไม่สอบพยานบุคคลนั้น หรือสอบสวนเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับคดีก็ได้ และให้บันทึกพฤติการณ์ดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวน

ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายอ้างพยานหลักฐานหรือพยานบุคคลอื่น แต่ไม่สามารถนำมามอบหรือมาให้ถ้อยคำกับพนักงานสอบสวนได้ ให้พนักงานสอบสวนออกหมายเรียกพยานหลักฐานหรือพยานบุคคลนั้นตาม que ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายร้องขอและถ้าพนักงานสอบสวนไม่ได้พยานหลักฐานตามที่หมายเรียกหรือพยานบุคคลไม่มาภายในเวลาที่พนักงานสอบสวนกำหนด ให้บันทึกไว้ในสำนวนการสอบสวน และให้นำความในวรรคสามมาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

การดำเนินการตามวรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่ไม่เป็นเหตุให้พนักงานสอบสวนต้องรอการสอบสวนไว้ก่อนเว้นแต่พนักงานสอบสวนจะเห็นว่าพยานหลักฐานหรือพยานบุคคลที่ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายอ้างอิงจะมีผลสำคัญต่อการสอบสวน จะรอการสอบสวนไว้ก่อนก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุผลของการรอการสอบสวนไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

เพื่อประโยชน์ให้เกิดความเป็นธรรม ในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวน หรือหัวหน้าสถานีตำรวจได้รับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาในเรื่องใด ให้มีหน้าที่ส่งข้อเท็จจริงนั้นเป็นหนังสือให้แก่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ และให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนนั้นที่จะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงนั้นประกอบการสอบสวนและรวมหลักฐานการแจ้งดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้รับแจ้งตามวรรคหกภายหลังจากที่ส่งสำนวนให้พนักงานอัยการแล้ว ให้พนักงานสอบสวนส่งข้อเท็จจริงที่ได้รับแจ้งไปให้พนักงานอัยการเพื่อรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนต่อไป

สาระของมาตรา 10 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาด้วยเป็นบทบัญญัติที่ซ้ำกับบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ที่มีอยู่ก่อนแล้ว

สำหรับมาตรา 10 วรรคสอง บัญญัติถึงการรับพยานหลักฐานของคู่ความ เข้าสู่สำนวนการสอบสวน กรณีผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา นำพยานหลักฐานไปมอบให้แก่พนักงานสอบสวน หรือนำพยานบุคคลไปพบกับพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนมีดุลพินิจที่ไม่รับพยานหลักฐานไว้หรือปฏิเสธไม่สอบปากคำพยานไว้ได้ การใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนส่วนนี้ไม่มี การถ่วงดุลจึงอาจเกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาได้

ส่วนมาตรา 10 วรรคสาม บัญญัติว่า กรณีผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา อ้างพยานหลักฐานหรืออ้างพยานบุคคลแต่ไม่สามารถนำพยานหลักฐานหรือพยานบุคคลไปมอบหรือไปพบพนักงานสอบสวนได้ กลับบังคับให้พนักงานสอบสวนต้องออกหมายเรียกพยานหลักฐานหรือพยานบุคคลนั้นตามที่ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาร้องขอ ย่อมก่อให้เกิดช่องว่างในการประวิงคดี ตัวอย่าง เช่น การอ้างอิงพยานเอกสารหลักฐานที่ยากแก่การตรวจสอบเพื่อออกหมายเรียกหรืออ้างพยานบุคคลจำนวนมากเพื่อให้พนักงานสอบสวนเสียเวลาในการออกหมายเรียกมาสอบสวน

4.3.2.6 การแจ้งข้อหาผู้ต้องหา มาตรา 14 ของร่างพระราชบัญญัติ การสอบสวนคดีอาญา มีความว่า ในการแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาว่า พนักงานสอบสวนจะแจ้งข้อหาโดย ยังมีได้มีหลักฐานพอสมควรที่แสดงว่าผู้ต้องหาน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหา นั้นมีได้ บทบัญญัติของ มาตรา 14 ดังกล่าวซ้ำกับบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคสอง ที่บัญญัติไว้ทำนองเดียวกันและบังคับใช้อยู่ก่อนหน้าแล้ว

4.3.2.7 บทบาทของอัยการในกระบวนการสอบสวนคดีอาญา

(1) อำนาจสอบสวนของอัยการ มาตรา 15 ของร่างพระราชบัญญัติการ สอบสวนคดีอาญา มีความว่า เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการ สอบสวนคดีดังต่อไปนี้ และได้แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบแล้ว ให้แจ้งให้พนักงานอัยการที่มีเขต อำนาจทราบด้วย

1. คดีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษขั้นต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปหรือ โทษสถานหนักกว่านั้น
2. คดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและ กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
3. คดีอื่นตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

เมื่อได้รับแจ้งจากพนักงานสอบสวน ให้พนักงานอัยการมีอำนาจไปเข้า ร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวน ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวน หรือขอให้พนักงานสอบสวน แจ้งความคืบหน้าในการสอบสวนให้ทราบเป็นระยะ หรือขอให้ตรวจสอบพยานหลักฐานหรือประเด็น

ใดเพิ่มเติมเป็นการเฉพาะก็ได้ แต่ไม่เป็นการตัดอำนาจพนักงานสอบสวนในการดำเนินการสอบสวนไปก่อนที่พนักงานอัยการจะเข้าร่วมสอบสวน

ในการสอบสวนร่วมกันตามวรรคหนึ่ง หรือในกรณีที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าควรได้รับคำปรึกษาแนะนำจากพนักงานอัยการ เมื่อพนักงานอัยการเห็นสมควร ให้พนักงานอัยการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนเพื่อให้คำแนะนำหรือตรวจสอบพยานหลักฐานตั้งแต่ชั้นเริ่มการสอบสวน โดยให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำแนะนำของพนักงานอัยการในเรื่องที่เกี่ยวกับการสอบสวนคดีแต่ในกรณีที่พนักงานสอบสวนไม่เห็นด้วยกับคำแนะนำนั้นหรือมีเหตุขัดข้องไม่อาจปฏิบัติตามคำแนะนำนั้นได้ให้พนักงานสอบสวนบันทึกการไม่เห็นด้วยหรือเหตุขัดข้องพร้อมด้วยเหตุผลนั้นไว้ในสำนวนการสอบสวนในการดำเนินการตามวรรคสองและวรรคสามให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อัยการสูงสุดและผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติร่วมกันกำหนด

ในระหว่างที่ยังมิได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการไปตามที่พนักงานอัยการแจ้งให้ทราบตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่อัยการสูงสุดกำหนดในการแจ้งหรือติดต่อประสานงานกันตามมาตรา นี้ จะแจ้งหรือติดต่อกันทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้

สาระของมาตรา 15 บัญญัติให้พนักงานอัยการมีบทบาทตรวจสอบหรือร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนภายใต้เงื่อนไข ต้องเป็นคดีความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป หรือคดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าย หรือคดีนั้นผู้ต้องหาถูกต้องพนักงานสอบสวนแจ้งข้อกล่าวหาแล้ว และการจะเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนหรือไม่ยังเป็นดุลพินิจของพนักงานอัยการมิใช่บทบังคับ เมื่อพิจารณาถึงจำนวนพนักงานอัยการที่มีอยู่ในประเทศไทยกับภาระหน้าที่ของพนักงานอัยการที่มีอยู่เดิมเทียบกับการปฏิบัติหน้าที่ร่วมสอบสวนคุ้มครองผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีในชั้นสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ ที่ผ่านมาแล้ว เห็นได้ว่า เพียงแค่การเข้าไปมีบทบาทร่วมสอบปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่ถึงสิบแปดปีกับพนักงานสอบสวนที่ผ่านมาและการสอบสวนคดีอาญาที่เกิดนอกราชอาณาจักรของอัยการสูงสุดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 ที่ผ่านมา พนักงานอัยการไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่เพราะอัตรากำลังการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการมีน้อย ประกอบกับคดีอาญาที่ต้องรับผิดชอบพิจารณาทำความเข้าใจทางคดีและดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อในชั้นศาลมีจำนวนมาก ฉะนั้นการให้ดุลพินิจพนักงานอัยการในการเข้าไปร่วมสอบสวนคดีอาญาตามมาตรา 15 ของร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา จึงไม่น่าจะเกิดผลในทางปฏิบัติ นอกจากนี้ในคดีที่ผู้ต้องหายังไม่เข้าสู่สำนวนคดีหรือยังไม่ถูกแจ้งข้อหา พนักงานอัยการไม่มีอำนาจเข้าไปร่วม

สอบสวนกับพนักงานสอบสวน จึงไม่มีโอกาสตรวจสอบถ่วงดุลพินิจของพนักงานสอบสวนก่อนที่ผู้ต้องหาจะถูกแจ้งข้อหา บทบาทของพนักงานอัยการในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในกระบวนการสอบสวนจึงยังอยู่มีค่อนข้างน้อย และไม่เกิดผลในทางปฏิบัติ

(2) อำนาจสอบสวนเพิ่มเติมของอัยการ มาตรา 19 ของร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา มีความว่า เมื่อได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมหรือส่งพยานมาให้ซักถามหรือส่งพยานหลักฐานอื่นมาใช้ประกอบสำนวนหรือเมื่อมีเหตุอันควร พนักงานอัยการจะไปร่วมสอบสวนเพิ่มเติมกับพนักงานสอบสวนหรือจะดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมเองก่อนมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องก็ได้ ให้นำความในมาตรา 10 วรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับการสอบสวนของพนักงานอัยการด้วยโดยอนุโลม

สาระของมาตรา 19 บัญญัติทำนองเดียวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรคสอง บัญญัติให้พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร มาตรา 19 คงเพิ่มเติมให้พนักงานอัยการมีอำนาจที่จะสอบสวนพยานได้ด้วยตนเองเท่านั้น มิได้มีบทบัญญัติให้พนักงานอัยการต้องรับสำนวนไว้พิจารณาสั่งอันเป็นหลักความรับผิดชอบในกระบวนการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนต่อประชาชน

4.3.2.8 ระยะเวลาควบคุมขังผู้ต้องหาระหว่างการสอบสวน มาตรา 18 ของร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา มีความว่า ในกรณีผู้ต้องหาถูกขังอยู่หรืออยู่ในระหว่างที่ศาลสั่งปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราวให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนให้แล้วเสร็จและส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินหกเดือนแต่ไม่ถึงสิบปี หรือปรับเกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ให้ส่งสำนวนไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนวันครบกำหนดขังผู้ต้องหาครั้งสุดท้าย

(2) ในกรณีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ให้ส่งสำนวนไม่น้อยกว่าสิบสี่วันก่อนวันครบกำหนดขังผู้ต้องหาครั้งสุดท้าย

ในกรณีที่มิเหตุขัดข้องอันสำคัญและจำเป็นที่ไม่สามารถส่งสำนวนภายในระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง หรือมีเหตุอื่นใดที่ทำให้ระยะเวลาในการขังผู้ต้องหาเปลี่ยนแปลงไป ให้พนักงานสอบสวนรีบแจ้งไปยังพนักงานอัยการเพื่อประสานการดำเนินคดี และขอคำแนะนำในการดำเนินคดีดังกล่าวเพื่อให้สามารถดำเนินการส่งสำนวนการสอบสวนได้อย่างครบถ้วนโดยเร็ว ทั้งนี้ ต้องมีเวลาไม่น้อยกว่าห้าวันก่อนวันครบกำหนดขังผู้ต้องหาครั้งสุดท้าย

การสอบสวนหรือส่งสำนวนที่มีได้เป็นไปตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ไม่ทำให้การสอบสวนนั้นต้องเสียไป

สาระของมาตรา 18 มิได้ลดระยะเวลาในการควบคุมตัวหรือขังผู้ต้องหาไว้ในระหว่างสอบสวนเดิมลง เพียงแต่ลดระยะเวลาการทำสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนกรณีที่ผู้ต้องหาถูกจับกุมและฝากขังต่อศาลลงโดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องส่งสำนวนการสอบสวนให้อัยการก่อนครบกำหนดภายในระยะเวลาเดิม สำหรับคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่ถึง 10 ปี พนักงานสอบสวนต้องสอบสวนให้แล้วเสร็จและส่งสำนวนการสอบสวนให้แก่อัยการ ก่อนครบกำหนดที่ศาลสั่งขังผู้ต้องหาครั้งสุดท้ายไม่น้อยกว่า 7 วัน และคดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป พนักงานสอบสวนต้องสอบสวนให้แล้วเสร็จและส่งสำนวนการสอบสวนให้แก่อัยการก่อนครบกำหนดที่ศาลสั่งขังผู้ต้องหาครั้งสุดท้ายไม่น้อยกว่า 14 วัน

4.3.2.9 การถ่วงดุลคำสั่งอัยการ มาตรา 21 ของร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา มีความว่า ในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องและคำสั่งนั้นไม่ใช่ของอัยการสูงสุด ให้พนักงานอัยการส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมคำสั่งให้ผู้บังคับการสอบสวนพิจารณา ถ้าผู้บังคับการสอบสวนไม่แย้งคำสั่งดังกล่าวภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันได้รับสำนวนให้ถือตามความเห็นของพนักงานอัยการ ถ้ามีความเห็นแย้งคำสั่งของพนักงานอัยการ ให้ส่งสำนวนพร้อมกับความเห็นที่แย้งไปยังอัยการสูงสุดเพื่อชี้ขาดแต่ถ้าคดีจะขาดอายุความหรือมีเหตุอย่างอื่นอันจำเป็นจะต้องรีบฟ้องก็ให้ฟ้องคดีนั้นตามความเห็นของผู้บังคับการสอบสวนไปก่อนความเห็นของอัยการสูงสุดให้เป็นที่สุด

ในกรณีตามวรรคหนึ่งสำหรับกรุงเทพมหานคร ให้อำนาจของผู้บังคับการสอบสวนในการแย้งคำสั่งของพนักงานอัยการ เป็นอำนาจของผู้บัญชาการสอบสวน ถ้าผู้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการสอบสวนขึ้นไปเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ให้อำนาจของผู้บังคับการตามวรรคหนึ่งเป็นอำนาจของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติถ้าผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ให้อำนาจการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องของพนักงานอัยการเป็นอำนาจของอัยการสูงสุด และคำสั่งของอัยการสูงสุดดังกล่าวให้เป็นที่สุด

ในกรณีตามวรรคหนึ่งสำหรับจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ถ้าผู้บังคับการสอบสวนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ อำนาจของผู้บังคับการสอบสวนในการแย้งคำสั่งของพนักงานอัยการ ให้เป็นอำนาจของผู้บัญชาการสอบสวน ถ้าผู้ดำรงตำแหน่งสูงกว่าผู้บังคับการสอบสวนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ให้อำนาจของผู้บังคับการตามวรรคหนึ่งเป็นอำนาจของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ถ้าผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ให้อำนาจการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องของพนักงานอัยการเป็นอำนาจของอัยการสูงสุด และคำสั่งของอัยการสูงสุดดังกล่าวให้เป็นที่สุด

ให้นำความในวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม เว้นแต่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันมาใช้บังคับกับการแย้งคำสั่งไม่อุทธรณ์หรือไม่ฎีกาและการถอนฟ้อง ถอนอุทธรณ์หรือถอนฎีกาด้วยโดยอัตโนมัติในการดำเนินการดังกล่าวให้ผู้ที่เกี่ยวข้องคำนึงถึงระยะเวลาในการอุทธรณ์หรือฎีกาตามที่กฎหมายกำหนดด้วย

ความในวรรคสี่ไม่ใช้บังคับกับการไม่อุทธรณ์หรือไม่ฎีกาที่พนักงานอัยการเห็นว่าไม่มีเหตุที่จะต้องอุทธรณ์หรือฎีกาเพราะศาลได้พิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดตามที่พนักงานอัยการฟ้องแล้ว

สาระของมาตรา 21 เป็นกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลคำสั่งไม่ฟ้องคดีของอัยการมีขั้นตอนกระบวนการตรวจสอบทำนองเดียวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145/1 คือให้ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนเป็นผู้ตรวจสอบคำสั่งอัยการแตกต่างกันเพียงมาตรา 21 ของร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา บัญญัติให้ผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนในระดับผู้บังคับการเป็นผู้พิจารณาขณะที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145/1 บัญญัติให้ผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนระดับผู้บัญชาการเป็นผู้พิจารณา เห็นได้ว่ากระบวนการถ่วงดุลคำสั่งของพนักงานอัยการก็ยังเป็นกระบวนการเดิมขาดการตรวจสอบถ่วงดุลจากองค์กรกลางหรือหน่วยงานภายนอกที่มีได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวนและฟ้องร้องคดี

4.3.3 สาระ ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ... จากหลักการและเหตุผลในการร่างและตราพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. มีวัตถุประสงค์เพื่อปฏิรูปองค์กรตำรวจและพัฒนาการบริหารงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ... มีจำนวน 175 มาตรา แบ่งออกเป็น 8 ลักษณะ 12 หมวด ดังนี้ลักษณะ 1 บททั่วไป ลักษณะ 2 การจัดระเบียบราชการในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ลักษณะ 3 คณะกรรมการตำรวจแห่งชาติ ลักษณะ 4 คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมข้าราชการตำรวจ ลักษณะ 5 คณะกรรมการพิจารณาเรื่องร้องเรียนตำรวจ ลักษณะ 6 ยศตำรวจและชั้นข้าราชการตำรวจ ลักษณะ 7 ระเบียบข้าราชการตำรวจ หมวด 1 การจัดระเบียบราชการข้าราชการตำรวจ หมวด 2 ตำแหน่งและการกำหนดตำแหน่ง หมวด 3 การบรรจุการแต่งตั้งและการเลื่อนขึ้นเงินเดือน หมวด 4 เงินเดือน เงินประจำตำแหน่งและเงินเพิ่มอื่น หมวด 5 การรักษาราชการแทนและการปฏิบัติราชการแทน หมวด 6 วินัยและการรักษาวินัย หมวด 7 การดำเนินการทางวินัย หมวด 8 การออกจากราชการ หมวด 9 การอุทธรณ์ หมวด 10 การร้องทุกข์ หมวด 11 การคุ้มครองระบบคุณธรรม หมวด 12 เครื่องแบบตำรวจ และลักษณะ 8 กองทุนเพื่อการสืบสวนสอบสวนการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา สำหรับบทบัญญัติเกี่ยวกับการบริหารงานสอบสวนด้านงานบุคคล การจัดการคดีและค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนอยู่ในลักษณะที่ 7 หมวด 2 หมวด 3 หมวด 4 และกระบวนการ

ตรวจสอบถ่วงดุลการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนอยู่ในลักษณะที่ 3 ลักษณะที่ 4 และลักษณะ 5 ผู้เขียนจึงกล่าวถึงเฉพาะสาระบบบัญญัติที่เกี่ยวกับประเด็นสภาพปัญหาของงานวิจัยเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาระบบสอบสวนอาญาต่อไป

4.3.3.1 ตำแหน่งข้าราชการตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน

ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ ลักษณะ 7 ระเบียบข้าราชการตำรวจ หมวด 2 ตำแหน่งและการกำหนดตำแหน่ง มาตรา 54 และ มาตรา 55 บัญญัติกำหนดสายงานและตำแหน่งข้าราชการตำรวจไว้ดังนี้

มาตรา 54 ตำแหน่งข้าราชการตำรวจมี 5 สายงานดังต่อไปนี้

- (1) สายงานบริหาร
- (2) สายงานอำนวยการและสนับสนุน
- (3) สายงานสอบสวน ได้แก่ งานเกี่ยวกับการสอบสวนและงานสืบสวนที่เกี่ยวข้องกับงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากฎหมายว่าด้วยการสอบสวนและกฎหมายอื่น
- (4) สายงานป้องกันและปราบปราม ได้แก่ งานสืบสวน งานป้องกันและปราบปรามและงานอื่นที่ ก.ตร. กำหนด
- (5) สายงานวิชาชีพเฉพาะ ได้แก่ งานเกี่ยวกับการแพทย์ การพยาบาล การพิสูจน์หลักฐาน และการสอนในกองบัญชาการศึกษารองเรียนนายร้อยตำรวจหรือสถาบันการศึกษาอื่นในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติและงานอื่นที่มีลักษณะเป็นวิชาชีพตามที่ ก.ตร. กำหนด

ตำแหน่งใดอยู่ในสายงานใดให้เป็นไปตามที่ ก.ตร.กำหนดซึ่งต้องไม่ขัดหรือแย้งกับการแบ่งสายงานตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 55 ตำแหน่งข้าราชการตำรวจที่มียศมีดังนี้

- (1) ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
- (2) จเรตำรวจแห่งชาติและรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
- (3) ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและรองจเรตำรวจแห่งชาติ
- (4) ผู้บัญชาการ ผู้บัญชาการสอบสวนและจเรตำรวจ
- (5) รองผู้บัญชาการ รองผู้บัญชาการสอบสวนและรองจเรตำรวจ
- (6) ผู้บังคับการและผู้บังคับการสอบสวน

- (7) รองผู้บังคับการและรองผู้บังคับการสอบสวน
- (8) ผู้กำกับการและผู้กำกับการสอบสวน
- (9) รองผู้กำกับการและรองผู้กำกับการสอบสวน
- (10) สารวัตรและสารวัตรสอบสวน
- (11) รองสารวัตร รองสารวัตรสอบสวน รองสารวัตร

สืบสวนในการสอบสวน

- (12) ผู้บังคับหมู่และผู้ช่วยพนักงานสอบสวน
- (13) รองผู้บังคับหมู่

ก.ตร. จะกำหนดให้มีตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น โดยจะให้มีชื่อตำแหน่งใดเทียบกับตำแหน่งตามวรรคหนึ่งก็ได้ โดยให้กำหนดไว้ในกฎ ก.ตร.

สาระของมาตรา 54 (3) กำหนดให้มีสายงานสอบสวน ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติปฏิบัติหน้าที่สอบสวนโดยเฉพาะ และมาตรา 55 (4) ถึง (12) กำหนดตำแหน่งด้านงานสอบสวนโดยเฉพาะคือ ผู้บัญชาการสอบสวน รองผู้บัญชาการสอบสวน ผู้บังคับการสอบสวน รองผู้บังคับการสอบสวน ผู้กำกับการสอบสวน รองผู้กำกับการสอบสวน สารวัตรสอบสวน รองสารวัตรสอบสวน รองสารวัตรสืบสวนในการสอบสวน และผู้ช่วยพนักงานสอบสวน

4.3.3.2 หลักเกณฑ์และผู้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานสอบสวนให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติกำหนดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และผู้มีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนสูงขึ้นในระดับต่างๆไว้ดังนี้

มาตรา 56 สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นหัวหน้าส่วนราชการมีหน้าที่และอำนาจดังต่อไปนี้

(1) รับผิดชอบควบคุมราชการประจำในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กำหนดแนวทางและแผนการปฏิบัติราชการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และลำดับความสำคัญของแผนการปฏิบัติราชการประจำปีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้เป็นไปตามนโยบายและแนวทางการปฏิบัติราชการที่นายกรัฐมนตรีและ ก.ตร. กำหนด รวมทั้งกำกับ เร่งรัด ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติราชการของส่วนราชการในสำนักงานตำรวจแห่งชาติขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี

(2) เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการตำรวจในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(3) เป็นผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

(4) วางระเบียบหรือทำคำสั่งเฉพาะเรื่องไว้ให้ข้าราชการตำรวจปฏิบัติการเกี่ยวกับการใช้อำนาจหรือการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่นระเบียบหรือคำสั่งดังกล่าวจะขัดหรือแย้งกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีอาญาไม่ได้

(5) รับผิดชอบในการกำกับดูแลให้การแต่งตั้งและโยกย้ายข้าราชการตำรวจเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้และกฎ ก.ตร. โดยเคร่งครัด

(6) ดูแลให้หน่วยงานทุกหน่วยโดยเฉพาะตำรวจภูธรจังหวัดและสถานีตำรวจมีกำลังพลงบประมาณอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ที่จำเป็นตามมาตรฐานที่ ก.ตร.กำหนดตามมาตรา 16 (5)

มาตรา 59 ผู้บัญชาการมีหน้าที่และอำนาจและความรับผิดชอบดังต่อไปนี้

(1) บริหารราชการของกองบัญชาการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศของทางราชการ ก.ตร. และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(2) ควบคุมและกำกับดูแลบุคลากรการบริหารงบประมาณการเงิน การพัสดุ สถานที่ และทรัพย์สินอื่นของกองบัญชาการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศของทางราชการ ก.ตร. และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(3) หน้าที่และอำนาจของกองบัญชาการตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา เว้นแต่อำนาจในการสอบสวนและการทำความเห็นทางคดี ให้เป็นอำนาจของผู้บัญชาการสอบสวน

(4) พิจารณาแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรตำแหน่งตั้งแต่รองผู้บังคับการลงไปภายในเขตอำนาจตามมาตรา 72 (3) และ (5) แต่การแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจที่ดำรงตำแหน่งตั้งแต่รองผู้บังคับการสอบสวนลงไป ให้แต่งตั้งตามข้อเสนอของผู้บัญชาการสอบสวนแต่ในกรณีที่เห็นว่าข้อเสนอแนะของผู้บัญชาการสอบสวนมิได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายหรือกฎ ก.ตร.กำหนด ให้มีอำนาจสั่งให้ผู้บัญชาการสอบสวนทบทวนให้ถูกต้องตามที่กฎหมายหรือกฎ ก.ตร.กำหนด

(5) พิจารณาและสั่งเลื่อนเงินเดือนประจำปีข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรตำแหน่งตั้งแต่รองผู้บัญชาการลงไปภายในเขตอำนาจที่ไม่อยู่ในอำนาจของรองผู้บังคับการตามมาตรา 61(7) แต่การเลื่อนเงินเดือนข้าราชการตำรวจที่ดำรงตำแหน่งตั้งแต่รองผู้บัญชาการสอบสวนลงไป ให้พิจารณาตามข้อเสนอของผู้บัญชาการสอบสวนแต่ในกรณีที่เห็นว่า

ข้อเสนอแนะของผู้บัญชาการสอบสวนมิได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามมาตรา 91 หรือกฎ.ตร.กำหนดให้มีอำนาจสั่งให้ ผู้บัญชาการสอบสวนทบพวให้ถูกต้องตามที่กฎหมายหรือกฎ ก.ตร.กำหนด

(6) เป็นผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติในราชการทั่วไป
ของกองบัญชาการ

(7) รายงานผลการปฏิบัติงานพร้อมทั้งปัญหาและอุปสรรค
ต่อผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติทุกสี่เดือน หรือตามระยะเวลาที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติกำหนด

(8) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และ
ประกาศของทางราชการ ก.ตร. และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ในกรณีตาม (4) หรือ (5) ถ้าผู้บัญชาการสอบสวนทบพวแล้วยังยืนยัน
ตามข้อเสนอเดิม แต่ผู้บัญชาการเห็นว่าการดำเนินการนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือกฎ ก.ตร. ให้ผู้
บัญชาการมีอำนาจออกคำสั่งให้ถูกต้องตามกฎหมายหรือกฎ ก.ตร. แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ได้รับผลกระทบ
จากคำสั่งดังกล่าวที่จะร้องทุกข์ต่อ ก.พ.ค.ตร. หรือฟ้องศาลปกครองแล้วแต่กรณีในกรณีที่มีกฎหมาย
ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งใด หรือมติของคณะรัฐมนตรี ในเรื่องใดกำหนดให้การดำเนินการใดเป็น
อำนาจของอธิบดีหรือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ให้ผู้บัญชาการมีอำนาจเช่นว่านั้นในฐานะเป็นอธิบดี
หรือแทนผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติราชการในกองบัญชาการ ทั้งนี้ ตาม
หลักเกณฑ์ที่ ก.ตร. กำหนด

มาตรา 70 ภายใต้บังคับมาตรา 75 การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้
ดำรงตำแหน่งให้แต่งตั้งตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(1) ตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ จะได้ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจเอกซึ่งดำรงตำแหน่งจเรตำรวจแห่งชาติ
หรือรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

(2) ตำแหน่งจเรตำรวจแห่งชาติและรองผู้บัญชาการตำรวจ
แห่งชาติ จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจโทหรือพลตำรวจ
เอกและเคยดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือรองจเรตำรวจแห่งชาติมาแล้วไม่น้อย
กว่าสองปี แต่ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดเคยดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติมาแล้วถึงสองปี ให้
แต่งตั้งผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติมาในที่สุดเรียงตามลำดับ

(3) ตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและรองจเร
ตำรวจแห่งชาติจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจโทและเคย
ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการผู้บัญชาการสอบสวนหรือจเรตำรวจมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปี

(4) ตำแหน่งผู้บัญชาการและจเรตำรวจจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจตรีหรือพลตำรวจโทและเคยดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการรองผู้บัญชาการสอบสวน หรือรองจเรตำรวจ มาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี

(5) ตำแหน่งรองผู้บัญชาการ จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจตรีและเคยดำรงตำแหน่งผู้บังคับการหรือผู้บังคับการสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี

(6) ตำแหน่งผู้บังคับการ จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจเอกซึ่งได้รับอัตราเงินเดือนพันตำรวจเอก (พิเศษ) หรือพลตำรวจตรีและเคยดำรงตำแหน่งรองผู้บังคับการหรือรองผู้บังคับการสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสี่ปี

(7) ตำแหน่งรองผู้บังคับการ ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจเอกหรือพันตำรวจเอกซึ่งได้รับอัตราเงินเดือนพันตำรวจเอก (พิเศษ) และเคยดำรงตำแหน่งผู้กำกับการหรือผู้กำกับการสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสี่ปี

(8) ตำแหน่งผู้กำกับการ ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจโทหรือพันตำรวจเอกและเคยดำรงตำแหน่งรองผู้กำกับการหรือรองผู้กำกับการสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสี่ปี

(9) ตำแหน่งรองผู้กำกับการ ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจโทและเคยดำรงตำแหน่งสารวัตรมาแล้วไม่น้อยกว่าสี่ปี

(10) ตำแหน่งสารวัตร ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศร้อยตำรวจเอกขึ้นไปแต่ไม่สูงกว่าพันตำรวจโทและเคยดำรงตำแหน่งรองสารวัตรมาแล้วไม่น้อยกว่าเจ็ดปี

(11) ตำแหน่งรองสารวัตรให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศร้อยตำรวจตรีขึ้นไปแต่ไม่สูงกว่าร้อยตำรวจเอก

(12) ตำแหน่งผู้บังคับหมู่ ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศสิบตำรวจตรีขึ้นไปแต่ไม่สูงกว่าดาบตำรวจ

(13) ตำแหน่งรองผู้บังคับหมู่ ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจชั้นพลตำรวจระยะเวลตามวรรคหนึ่ง ให้นับระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งจริง มิให้นับระยะเวลาทวิคูณและให้นับจนถึงวันสิ้นปีงบประมาณที่มีการแต่งตั้ง การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตาม (2) ถึง (13) อาจแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่าด้วยก็ได้

การแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในสายงานสอบสวนให้เป็นไปตามมาตรา 77

มาตรา 71 ภายใต้บังคับมาตรา 73 การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา 70(1) (2) (3) และ (4) ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา 70(1) ให้ ก.ตร. ดำเนินการคัดเลือกจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา 70(1) โดยคำนึงถึงอาวุโส ความรู้ความสามารถในการบริหารงาน และประสบการณ์ในงานด้านสอบสวนหรืองานป้องกันและปราบปรามประกอบกัน แล้วเสนอนายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

(2) การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา 70(2) (3) และ (4) ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติพิจารณาแต่งตั้ง และรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกจากข้าราชการตำรวจซึ่งมีคุณสมบัติตามมาตรา 70(2) (3) และ (4) แล้วแต่กรณี เสนอ ก.ตร. เพื่อตรวจสอบเมื่อ ก.ตร. เห็นว่าการคัดเลือกเป็นไปตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่พระราชบัญญัตินี้กำหนด ให้ ก.ตร. เสนอนายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

ในกรณีที่ ก.ตร. ตรวจสอบแล้วเห็นว่าไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่พระราชบัญญัตินี้กำหนด ให้แจ้งให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเพื่อดำเนินการให้ถูกต้องต่อไป

มาตรา 72 ภายใต้บังคับมาตรา 73 การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา 70 (5) (6) (7) (8) (9) (10) (11) (12) และ (13) ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา 70(5) และ (6) ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติพิจารณาแต่งตั้ง และรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติร่วมกันพิจารณาคัดเลือกจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา 70(5) และ (6) แล้วแต่กรณี ไม่ว่าจะอยู่ในสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือกองบัญชาการใด แล้วเสนอนายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

(2) การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา 70(7) ในสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติร่วมกันพิจารณาคัดเลือกจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา 70(7) ในสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ แล้วให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้แต่งตั้ง

(3) การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา 70(7) ในกองบัญชาการที่ไม่สังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ให้ผู้บัญชาการและ

รองผู้บัญชาการร่วมกันพิจารณาคัดเลือกจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา 70(7) ในกองบัญชาการนั้น แล้วให้ผู้บัญชาการเป็นผู้แต่งตั้ง

(4) การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา 70(8) (9) (10) (11) (12) และ (13) ในสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และเจ้าพนักงานตำรวจแห่งชาติร่วมกันพิจารณาคัดเลือกจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา 70 (8) (9) (10) (11) (12) และ (13) แล้วแต่กรณีซึ่งดำรงตำแหน่งในสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ แล้วให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้แต่งตั้ง

(5) การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา 70(8) (9) (10) (11) (12) และ (13) ในกองบัญชาการที่มีได้สังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ให้ผู้บัญชาการและรองผู้บัญชาการร่วมกันพิจารณาคัดเลือกจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา 70(8) (9) (10) (11) (12) และ (13) แล้วแต่กรณี ซึ่งดำรงตำแหน่งในกองบัญชาการนั้นแล้วให้ผู้บัญชาการเป็นผู้แต่งตั้ง

การแต่งตั้งตาม (4) และ (5) ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้บัญชาการรับฟังความเห็นตามข้อเสนอแนะของผู้บังคับการที่เกี่ยวข้องด้วย

มาตรา 77 การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจในสายงานสอบสวนให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้น ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(1) ผู้บัญชาการสอบสวน จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจตรีหรือพลตำรวจโทและเคยดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี

(2) รองผู้บัญชาการสอบสวน จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจตรีและเคยดำรงตำแหน่งผู้บังคับการสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี

(3) ผู้บังคับการสอบสวน จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจเอกซึ่งได้รับอัตราเงินเดือนพันตำรวจเอก (พิเศษ) หรือพลตำรวจตรีและเคยดำรงตำแหน่งรองผู้บังคับการสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสี่ปี

(4) รองผู้บังคับการสอบสวนให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจเอกหรือพันตำรวจเอกซึ่งได้รับอัตราเงินเดือนพันตำรวจเอก(พิเศษ)และเคยดำรงตำแหน่งผู้กำกับการสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสี่ปี

(5) ผู้กำกับการสอบสวนให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศ พันตำรวจโทหรือพันตำรวจเอกและเคยดำรงตำแหน่งรองผู้กำกับการสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่า สี่ปี

(6) รองผู้กำกับการสอบสวนให้แต่งตั้งจากข้าราชการ ตำรวจยศพันตำรวจโทและเคยดำรงตำแหน่งสารวัตรสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสี่ปี

(7) สารวัตรสอบสวนให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศ ร้อยตำรวจเอกขึ้นไปแต่ไม่สูงกว่าพันตำรวจโทและเคยดำรงตำแหน่งรองสารวัตรมาแล้วไม่น้อยกว่า เจ็ดปี โดยในระหว่างเวลาดังกล่าวต้องดำรงตำแหน่งรองสารวัตรสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี

(8) รองสารวัตรสอบสวน ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศร้อยตำรวจตรีขึ้นไปแต่ไม่สูงกว่าร้อยตำรวจเอกซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากโรงเรียน นายร้อยตำรวจ หรือสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีทางกฎหมาย โดยจะแต่งตั้งจากผู้ซึ่งดำรง ตำแหน่งผู้ช่วยพนักงานสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปีและผ่านการคัดเลือกตามหลักเกณฑ์และ เงื่อนไขที่ ก.ตร.กำหนดด้วยก็ได้

(9) ผู้ช่วยพนักงานสอบสวน ให้แต่งตั้งจากข้าราชการ ตำรวจชั้นประทวนที่มียศจ่าสิบตำรวจหรือดาบตำรวจ และเคยดำรงตำแหน่งผู้บังคับหมู่มาแล้วไม่น้อย กว่าสามปี

สาระหลักเกณฑ์การแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งพนักงานสอบสวนสูงขึ้นตาม ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ และผู้มีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้น ตามร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติมีดังนี้

(1) การแต่งตั้ง ผู้บัญชาการสอบสวน เป็นไปตามมาตรา 70 (4) มาตรา 71 (2) ประกอบมาตรา 77 (1) กล่าวคือ เป็นอำนาจของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ จเรตำรวจ แห่งชาติ และรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ที่ร่วมกันคัดเลือกข้าราชการตำรวจที่เคยดำรงตำแหน่ง รองผู้บัญชาการสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปีเสนอ ก.ตร. เพื่อให้ ก.ตร.เสนอนายกรัฐมนตรี นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

(2) การแต่งตั้ง รองผู้บัญชาการสอบสวน และผู้บังคับการสอบสวน เป็นไปตามมาตรา 70 (5) (6) มาตรา 72 (1) ประกอบมาตรา 77 (2) (3) กล่าวคือ เป็นอำนาจของ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ จเรตำรวจแห่งชาติ และรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ร่วมกันคัดเลือก ข้าราชการตำรวจที่เคยดำรงตำแหน่งผู้บังคับการสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปีและข้าราชการ ตำรวจที่เคยดำรงตำแหน่งรองผู้บังคับการสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปีเสนอนายกรัฐมนตรี นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

(3) การแต่งตั้ง รองผู้บังคับการสอบสวน เป็นไปตามมาตรา 70 (7) มาตรา 72 (3) ประกอบมาตรา 77 (4) กล่าวคือ เป็นอำนาจของผู้บัญชาการและรองผู้บัญชาการ ร่วมกันคัดเลือกข้าราชการตำรวจที่เคยดำรงตำแหน่งผู้กำกับการสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสี่ปี ในกองบัญชาการ แล้วให้ผู้บัญชาการเป็นผู้แต่งตั้ง

(4) การแต่งตั้ง ผู้กำกับการสอบสวน รองผู้กำกับการสอบสวน สารวัตรสอบสวน เป็นไปตามมาตรา 70 (8) (9) (10) มาตรา 72 (5) ประกอบมาตรา 77 (5) (6) (7) กล่าวคือ เป็นอำนาจของผู้บัญชาการและรองผู้บัญชาการ ร่วมกันคัดเลือกข้าราชการตำรวจที่เคยดำรงตำแหน่งรองผู้กำกับการสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสี่ปี เคยดำรงตำแหน่งสารวัตรสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสี่ปี และรองสารวัตรที่เคยดำรงตำแหน่งรองสารวัตรมาแล้วไม่น้อยกว่าเจ็ดปีโดยในระหว่างเวลาดังกล่าวต้องดำรงตำแหน่งรองสารวัตรสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี ในกองบัญชาการ เพื่อดำรงตำแหน่งผู้กำกับการสอบสวน รองผู้กำกับการสอบสวนและสารวัตรสอบสวนตามลำดับ แล้วให้ผู้บัญชาการเป็นผู้แต่งตั้ง

สาระโดยสรุปของบทบัญญัติดังกล่าว การคัดเลือกเพื่อแต่งตั้งหรือการแต่งตั้งและการเลื่อนขั้นเงินเดือนของตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนยังคงเป็นอำนาจของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและผู้บัญชาการซึ่งเป็นโครงสร้างอำนาจเดิม ผู้บัญชาการสอบสวนไม่มีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการตำรวจหรือพนักงานสอบสวนให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น ผู้บัญชาการสอบสวนมีอำนาจเพียงทำความเห็นเสนอผู้บัญชาการเท่านั้นและกรณีความเห็นของผู้บัญชาการกับผู้บัญชาการสอบสวนไม่ตรงกัน ต้องยึดความเห็นของผู้บัญชาการเป็นหลักตาม มาตรา 59 วรรคสอง หมายความว่า การแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นและการเลื่อนขั้นเงินเดือนของตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนยังคงเป็นอำนาจของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและผู้บัญชาการมิใช่อำนาจของผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนโดยตรง และบัญชาการตำรวจแห่งชาติและผู้บัญชาการมีอำนาจแต่งตั้งตำรวจที่มีใช้พนักงานสอบสวนเพียงแต่เคยดำรงตำแหน่งในสายงานสอบสวนตามระยะเวลาที่กำหนดให้ดำรงตำแหน่งที่สูงขึ้นในสายงานสอบสวนได้เช่นเดิม ดังนั้นการแต่งตั้งพนักงานสอบสวนตามร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ... จึงมีหลักการตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 อันเป็นหลักการเดิม

4.3.3.3 การบริหารจัดการงานคดี ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.

ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีการบริหารจัดการคดีหรือการจัดตั้งหน่วยงานอำนวยการสนับสนุนงานธุรการคดี และไม่ได้บัญญัติให้ข้าราชการตำรวจฝ่ายสืบสวนและเจ้าหน้าที่ตำรวจหน่วยพิสูจน์หลักฐาน มีหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสอบสวนในการสอบสวนคดีอาญาร่วมกับพนักงาน

สอบสวน ตามหลักการรับผิดชอบในคดีความผิดหรือคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายร่วมกันภายใน
บทบัญญัติของกฎหมาย

4.3.3.4 ค่าตอบแทนของพนักงานสอบสวน ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ
ลักษณะ 7 หมวด 4 บัญญัติเกี่ยวกับเงินค่าตอบแทนของข้าราชการตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งพนักงาน
สอบสวนและการเลื่อนขั้นเงินเดือนไว้ดังนี้

มาตรา 92 อัตราเงินเดือนข้าราชการตำรวจให้เป็นไปตามบัญชีท้าย
พระราชบัญญัตินี้

อัตราเงินประจำตำแหน่งและการรับเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการ
ตำรวจให้เป็นไปตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้เงินประจำตำแหน่งไม่ถือเป็นเงินเดือน

ข้าราชการตำรวจตำแหน่งใดจะได้รับเงินประจำตำแหน่งท้าย
พระราชบัญญัตินี้ในอัตราใดให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

ในกรณีที่สมควรปรับอัตราเงินเดือนข้าราชการตำรวจให้สอดคล้องกับ
ภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้าการปรับอัตราเงินเดือนดังกล่าวเป็นการปรับเพิ่มร้อยละเท่ากันทุก
อัตรา และไม่เกินร้อยละสิบของอัตราที่ใช้บังคับอยู่ และเมื่อได้รับอนุมัติงบประมาณรายจ่ายจาก
รัฐสภาเพื่อการนั้นแล้วการปรับให้กระทำโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และให้ถือว่าบัญชีอัตรา
เงินเดือนท้ายพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวเป็นบัญชีอัตราเงินเดือนท้ายพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในกรณีที่
การปรับเป็นร้อยละเท่ากันทุกอัตราดังกล่าว หากทำให้อัตรานึงอัตราใดมีเศษไม่ถึงสิบบาท ให้
ปรับตัวเลขเงินเดือนของอัตราดังกล่าวให้เพิ่มขึ้นเป็นสิบบาทและมีให้ถือว่าเป็นการปรับอัตราร้อยละที่
แตกต่างกัน

การปรับอัตราเงินเดือนข้าราชการตำรวจให้เข้าอันดับและขั้น ระดับและ
ขั้น ระดับและขั้น หรือขั้นและขั้น แล้วแต่กรณี ตามบัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการตำรวจตามวรรค
หนึ่งและวรรคสี่ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ตร. กำหนด และให้มีผลเป็นการแก้ไขขั้น
หรือขั้นเงินเดือนข้าราชการตำรวจที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 93 ให้ข้าราชการตำรวจได้รับเงินเดือนดังต่อไปนี้

(1) ข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจเอก ซึ่งดำรงตำแหน่ง
ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ให้ได้รับเงินเดือนขั้นสูงสุดของระดับ ส.9

(2) ข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจเอก ให้ได้รับเงินเดือน
ระดับ ส.8

(3) ข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจโท ให้ได้รับเงินเดือน
ระดับ ส.7

(4) ข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจตรี ให้ได้รับเงินเดือน
ระดับ ส.6

(5) ข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจเอกอัตราเงินเดือน
พันตำรวจเอก (พิเศษ) ให้ได้รับเงินเดือนระดับ ส.5

(6) ข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจเอกให้ได้รับเงินเดือน
ระดับ ส.4

(7) ข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจโท ให้ได้รับเงินเดือน
ระดับ ส.3

(8) ข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจตรี ให้ได้รับเงินเดือน
ระดับ ส.2

(9) ข้าราชการตำรวจยศร้อยตำรวจเอก ร้อยตำรวจโท และ
ร้อยตำรวจตรี ให้ได้รับเงินเดือนระดับ ส.1

(10) ข้าราชการตำรวจยศดาบตำรวจ ให้ได้รับเงินเดือน
ระดับ ป.3

(11) ข้าราชการตำรวจยศจำสิบตำรวจ อัตราเงินเดือน
จำสิบตำรวจ (พิเศษ) ให้ได้รับเงินเดือนระดับ ป.2

(12) ข้าราชการตำรวจยศจำสิบตำรวจ สิบตำรวจเอก
สิบตำรวจโท และสิบตำรวจตรี ให้ได้รับเงินเดือนระดับ ป.1

(13) ข้าราชการตำรวจชั้นพลตำรวจสำรอง ให้ได้รับเงินเดือน
ระดับ พ.1

ให้ข้าราชการตำรวจตามวรรคหนึ่งได้รับเงินเดือนในขั้นต่ำของระดับนั้นๆ
ในกรณีที่จะให้ได้รับเงินเดือนสูงกว่าหรือต่ำกว่าขั้นต่ำหรือสูงกว่าขั้นสูงของระดับให้เป็นไปตาม
หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

ข้าราชการตำรวจตาม (2) ถึง (13) อาจได้รับเงินเดือนในระดับสูงขึ้นกว่า
ที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งก็ได้ โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา ซึ่งในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวให้กำหนด
หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการได้รับเงินเดือนในระดับสูงขึ้นดังกล่าวและการรับเงินประจำ
ตำแหน่งไว้ด้วย

เพื่อให้เห็นภาพ ค่าตอบแทนของพนักงานสอบสวน ตาม
ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ ผู้เขียนจะกล่าวถึงเฉพาะค่าตอบแทนของตำรวจผู้ดำรงตำแหน่ง
พนักงานสอบสวนและปฏิบัติหน้าที่สอบสวนคดีอาญาเป็นการเฉพาะ สำหรับตำรวจผู้ดำรงตำแหน่ง

พนักงานสอบสวนและปฏิบัติหน้าที่ทำสำนวนสอบสวนประจำสถานีตำรวจคือข้าราชการตำรวจที่มียศและตำแหน่งดังต่อไปนี้

(1) ข้าราชการตำรวจระดับ รองสารวัตรสอบสวน ยศร้อยตำรวจตรี ร้อยตำรวจโท และร้อยตำรวจเอก จะได้รับเงินค่าตอบแทน ตาม มาตรา 92 (9) ประกอบบัญชีท้ายพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติระดับ ส.1 ชั้น 1 ได้รับเงินเดือน 12,530 บาท และเลื่อนเงินเดือนที่ละครั้งขึ้นจนถึงระดับ ส.1 ชั้น 41 ได้รับเงินเดือน 54,820 บาท

(2) ข้าราชการตำรวจระดับ สารวัตรสอบสวน ยศพันตำรวจตรี จะได้รับเงินค่าตอบแทน ตาม มาตรา 92 (8) ประกอบบัญชีท้ายพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติระดับ ส.2 ชั้น 1 ได้รับเงินเดือน 16,920 บาท และเลื่อนเงินเดือนที่ละครั้งขึ้นจนถึงระดับ ส.2 ชั้น 43.5 ได้รับเงินเดือน 54,820 บาท

(3) ข้าราชการตำรวจระดับ รองผู้กำกับสอบสวน ยศพันตำรวจโท จะได้รับเงินค่าตอบแทน ตาม มาตรา 92 (7) ประกอบบัญชีท้ายพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติระดับ ส.3 ชั้น 1 ได้รับเงินเดือน 19,410 บาท และเลื่อนเงินเดือนที่ละครั้งขึ้นจนถึงระดับ ส.3 ชั้น 36.5 ได้รับเงินเดือน 58,390 บาท

อัตราเงินค่าตอบแทนและหลักเกณฑ์วิธีการเลื่อนเงินเดือนสูงขึ้นดังกล่าว ยึดโยงกับอัตราและหลักเกณฑ์การเลื่อนเงินเดือนตำรวจฝ่ายอื่นซึ่งมีหลักเกณฑ์รูปแบบเดิม และ มาตรา 92 วรรคสองบัญญัติให้ข้าราชการตำรวจได้รับเงินประจำตำแหน่งตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติเพิ่มเติมโดยไม่ถือเป็นเงินเดือนซึ่งตามบัญชีอัตราเงินประจำตำแหน่งท้ายพระราชบัญญัติตำรวจกำหนดเงินประจำตำแหน่งให้แก่ข้าราชการตำรวจที่ดำรงตำแหน่ง (1)ประเภทบริหาร (2) ประเภทวิชาชีพเฉพาะ(วช.) หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ(ชช.) และ(3) ประเภทวิชาการในโรงเรียนตำรวจ ได้รับเงินเพิ่มประจำตำแหน่ง มิได้กำหนดให้ข้าราชการตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนได้รับเงินเพิ่มประจำตำแหน่งเช่นพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 มาตรา 46 ซึ่งบัญญัติไว้โดยเฉพาะว่าให้ข้าราชการตำรวจซึ่งดำรงตำแหน่งตามมาตรา 44 (9) (10) และ (11) คือที่ผู้ดำรงตำแหน่ง รองผู้กำกับการสอบสวน สารวัตรสอบสวน และรองสารวัตรสอบสวน ซึ่งมีหน้าที่ทำการสอบสวนและอยู่ในสายงานสอบสวนได้รับเงินเพิ่มเป็นกรณีพิเศษตามระเบียบที่ ก.ตร. กำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง การกำหนดจำนวนเงินเพิ่มเป็นกรณีพิเศษดังกล่าวให้คำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานและการดำรงตนอยู่ในความยุติธรรมได้อย่างมีเกียรติ โดยเปรียบเทียบกับค่าตอบแทนที่รัฐจ่ายให้แก่ข้าราชการฝ่ายอื่นที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมประกอบด้วย

4.3.3.5 คณะกรรมการตำรวจ ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.

บัญญัติตั้งคณะกรรมการตำรวจไว้ 3 คณะคือ ลักษณะ 3 คณะกรรมการตำรวจแห่งชาติ ลักษณะ 4 คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมข้าราชการตำรวจ และลักษณะ 5 คณะกรรมการพิจารณาเรื่องร้องเรียนตำรวจ โดย คณะกรรมการตำรวจแห่งชาติ หรือ ก.ตร.มีหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 16 คือ กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การบริหารราชการตำรวจ และกำกับดูแลสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้ปฏิบัติตามกฎหมายนโยบาย ยุทธศาสตร์ชาติมติคณะรัฐมนตรี และระเบียบแบบแผน ฯลฯ คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมข้าราชการ หรือ ก.พ.ค.ตร.มีหน้าที่และอำนาจตาม มาตรา 33 คือเสนอแนะ ก.ตร.เพื่อดำเนินการจัดให้มีหรือปรับปรุงนโยบายการบริหารงานบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับการพิทักษ์ระบบคุณธรรม พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พิจารณาเรื่องการคุ้มครองระบบคุณธรรม ฯลฯ และคณะกรรมการพิจารณาเรื่องร้องเรียนตำรวจ หรือ ก.ร.ตร. มีหน้าที่และอำนาจตาม มาตรา 36 คือ พิจารณาเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับความเดือดร้อนหรือไม่ได้รับความเป็นธรรมของประชาชนจากการกระทำหรือไม่กระทำการของข้าราชการตำรวจอันมิชอบหรือการประพฤติปฏิบัติไม่เหมาะสมและเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของตำรวจ กระทำผิดวินัย หรือละเมิดประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ ฯลฯ ซึ่งมิได้มีการกล่าวถึงการจัดตั้งสภาวิชาชีพสอบสวนหรือคณะกรรมการสอบสวนแห่งชาติเพื่อแก้ไขสภาพปัญหางานสอบสวน

4.4 วิเคราะห์สภาพปัญหาระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวน ภายหลังประกาศใช้ ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. และร่างพระราชตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. เป็นกฎหมาย

4.4.1 สภาพปัญหาด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของพนักงานสอบสวน

4.4.1.1 ประเด็นปัญหาโครงสร้างอำนาจสอบสวน ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ... ยังคงบัญญัติให้พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจมีอำนาจสอบสวนทุกประเภทคดีโดยมิได้บัญญัติให้อัยการมีอำนาจสอบสวนหรือเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบความผิดอาญาโดยตรง หรือเป็นผู้ตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจสอบสวนของตำรวจ และมีได้บัญญัติให้อัยการมีหน้าที่ต้องรับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนไว้เพื่อวินิจฉัยและมีคำสั่งไปในทางใดทางหนึ่งให้สำนวนการสอบสวนนั้นมีแนวทางในการดำเนินการและมีคำสั่งถึงที่สุดในเรื่องนั้นป้องกันการเกิดสุญญากาศการดำเนินคดีอาญา ฉะนั้นสภาพปัญหาการผูกขาดอำนาจสอบสวน อำนาจสอบสวนขาดกระบวนการตรวจสอบตรวจสอบถ่วงดุล และปัญหาสุญญากาศการดำเนินคดีที่ผู้เขียนพิสูจน์ว่ามีอยู่

จริงและนำเสนอ จึงยังคงมีอยู่ไม่ได้รับการแก้ไขแม้จะมีการประกาศใช้ ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ... บังคับใช้เป็นกฎหมาย

4.4.1.2 ประเด็นปัญหาโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน

ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ... ยังคงบัญญัติให้พนักงานสอบสวนอยู่ภายใต้การปกครองบังคับบัญชาและสั่งการจากผู้บังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเกี่ยวกับการทำสำนวนสอบสวนและการทำความเห็นทางคดีเช่นเดิม ฉะนั้นสภาพปัญหาการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่และความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวน ที่ผู้เขียนพิสูจน์ว่ามีอยู่จริงและนำเสนอ จึงยังคงมีอยู่ไม่ได้รับการแก้ไขแม้จะมีการประกาศใช้ ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ... บังคับใช้เป็นกฎหมาย

4.4.1.3 ประเด็นปัญหาอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน

ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ... มิได้บัญญัติเกี่ยวกับวิธีการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนที่อยู่นอกเหนือจากบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและการรวบรวมพยานหลักฐานที่หากเน้นเข้าพยานหลักฐานนั้นจะสูญหายและสภาพบังคับกรณีผู้ฝ่าฝืนคำสั่งหรือคำสั่งบังคับของพนักงานสอบสวนตลอดจนกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจรวบรวมพยานหลักฐาน ดังนั้นปัญหาปัญหาอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนที่ไม่ครอบคลุมและมีสภาพบังคับไม่เพียงพอที่ผู้เขียนพิสูจน์ว่ามีอยู่จริงและนำเสนอจึงยังคงมีอยู่ไม่ได้รับการแก้ไขแม้มีการประกาศใช้ ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ... บังคับใช้เป็นกฎหมาย

4.4.1.4 ประเด็นปัญหาดุลพินิจพนักงานสอบสวนไม่ได้รับความคุ้มครอง

ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ... มิได้มีบทบัญญัติรับรองคุ้มครองการใช้ดุลพินิจซึ่งนำหลักพยานหลักฐานแจ้งข้อหาและทำความเห็นทางคดีที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานพยานหลักฐานและความสุจริตเพื่อการอำนวยความสะดวกให้แก่มิอรรถคดีของพนักงาน ดังนั้นปัญหาการกลั่นแกล้ง ร้องเรียนหรือฟ้องร้องพนักงานสอบสวนเพื่อต่อรองและหวังผลทางคดีสืบเนื่องจากดุลพินิจพนักงานสอบสวนไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ที่ผู้เขียนพิสูจน์ว่ามีอยู่จริงและนำเสนอจึงยังคงมีอยู่ไม่ได้รับการแก้ไขแม้มีการประกาศใช้ ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ... บังคับใช้เป็นกฎหมาย

4.4.1.5 ประเด็นปัญหาปัญหาขั้นตอนการสอบสวนและระยะเวลาควบคุมขัง

ผู้ต้องหา ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ... มิได้บัญญัติเกี่ยวกับวิธีการสอบสวนคดีอาญารูปแบบใหม่ให้เหมาะสมกับพฤติกรรมคดีจึงต้องใช้กระบวนการวิธีการสอบสวนคดีอาญาแบบที่เป็นอยู่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดเช่นเดิม ดังนั้นปัญหาขั้นตอนการทำสำนวนการสอบสวนคดีอาญาที่ยุ่งอย่างสลับซับซ้อนไม่เหมาะกับการสอบสวนคดีบางประเภทก่อให้เกิด

ความล่าช้าเกินจำเป็นที่ผู้เขียนพิสูจน์ว่ามีอยู่จริงจึงยังคงมีอยู่ไม่ได้รับการแก้ไขแม้มีการประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ... บังคับใช้เป็นกฎหมาย

4.4.2 สภาพปัญหาด้านการบริหารงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

4.4.2.1 ประเด็นปัญหาฝ่ายอำนวยการคดีสนับสนุนพนักงานสอบสวน

ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. มิได้บัญญัติให้มีหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่สนับสนุนช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนสอบสวนด้านเนื้อหาทางธุรการคดีทำนองฝ่ายอำนวยการคดีเป็นการเฉพาะการสนับสนุนช่วยเหลือพนักงานสอบสวนด้านธุรการทำสำนวนคดีอาญาจึงคงมีเพียงผู้ช่วยพนักงานสอบสวนและงานคดีที่มีกำลังพลและศักยภาพไม่เพียงพอเช่นเดิม ดังนั้นปัญหาการปฏิบัติหน้าที่เพียงลำพังของพนักงานสอบสวนทั้งด้านเนื้อหาทางคดีและด้านเนื้อหาทางธุรการขาดการสนับสนุนด้านการอำนวยการคดีที่ผู้เขียนพิสูจน์ว่ามีอยู่จริงและนำเสนอ จึงยังคงมีอยู่ไม่ได้รับการแก้ไขแม้มีการประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. บังคับใช้เป็นกฎหมาย

4.4.2.2 ประเด็นปัญหาบทบาทฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานทาง

นิติวิทยาศาสตร์ ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ... มิได้บัญญัติให้งานสืบสวนและงานพิสูจน์หลักฐานมีหน้าที่ตามกฎหมายต้องเข้าร่วมสืบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงและพิสูจน์หลักฐานและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสอบสวนคดีอาญาร่วมกับพนักงานสอบสวน การสืบสวนและการพิสูจน์หลักฐานจะเข้าเกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนขอรับการสนับสนุน ดังนั้นแล้วการขอรับการสนับสนุนหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของพนักงานสอบสวนที่จะวินิจฉัยว่าคดีอาญานั้นๆควรขอรับการสนับสนุนจากฝ่ายสืบสวนและหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานหรือไม่ ส่วนหนึ่งและเมื่อพนักงานสอบสวนขอรับการสนับสนุนแล้วโดยเฉพาะฝ่ายสืบสวนจะต้องปฏิบัติหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงแห่งคดีสำหรับสำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนอยู่หรือไม่ เพียงใด ก็เป็นดุลพินิจของฝ่ายสืบสวนอีกส่วนหนึ่ง นอกจากนี้การปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานยังไม่เป็นไปตามหลักความรับผิดชอบร่วมกันต่อคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษของผู้เสียหายในกระบวนการสอบสวนคดีอาญา ปัญหาการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานโดยขาดการแสวงหาข้อเท็จจริงและพิสูจน์หลักฐานสนับสนุนอย่างจริงจังจากงานสืบสวนและหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานทำให้กระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานขาดประสิทธิภาพที่ผู้เขียนพิสูจน์ว่ามีอยู่จริงและนำเสนอ จึงยังคงมีอยู่เช่นเดิมแม้มีการประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ... บังคับใช้เป็นกฎหมาย

4.4.2.3 การแก้ไขปัญหาคือความเป็นวิชาชีพของการสอบสวน ร่างพระราชบัญญัติ

ตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ... มิได้มีบทบัญญัติให้กระบวนการสอบสวนคดีอาญาเป็นวิชาชีพสอบสวนและตำแหน่งพนักงานสอบสวนเป็นตำแหน่งของผู้ประกอบวิชาชีพสอบสวน และได้บัญญัติให้มีสภา

วิชาชีพสอบสวนหรือคณะกรรมการสอบสวนทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานการสอบสวนคดีอาญาและจรรยาบรรณมรรยาทของพนักงานสอบสวน ดังนั้นปัญหาการสอบสวนขาดความเป็นมาตรฐานวิชาชีพและพนักงานสอบสวนขาดความเป็นมืออาชีพที่ผู้เขียนพิสูจน์ว่ามีอยู่จริงจึงยังคงมีอยู่ไม่ได้รับการแก้ไขพัฒนาแม้มีการประกาศใช้ ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ... บังคับใช้ เป็นกฎหมาย

4.4.2.4 การแก้ไขปัญหาค่าตอบแทนพนักงานสอบสวน

ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ... กำหนดให้มีตำแหน่ง รองสารวัตรสอบสวน สารวัตรสอบสวน รองผู้กำกับการสอบสวน ผู้กำกับการสอบสวน รองผู้บังคับการสอบสวน ผู้บังคับการสอบสวน รองผู้บัญชาการสอบสวน และผู้บัญชาการสอบสวน เป็นการเฉพาะก็ตามแต่ผู้มีอำนาจคัดเลือกและแต่งตั้งตำรวจให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวยังคงเป็นผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและผู้บัญชาการตำรวจ ผู้บัญชาการสอบสวนซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนตามร่างพระราชบัญญัติตำรวจฉบับดังกล่าว ไม่มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานสอบสวนให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้น และเกณฑ์การแต่งตั้งตำรวจเข้าดำรงตำแหน่งดังกล่าวผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้บัญชาการตำรวจมีอำนาจแต่งตั้งตำรวจฝ่ายอื่นให้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนในระดับที่สูงขึ้นดังกล่าวได้เช่นเดิม การกำหนดให้มีกองบัญชาการสอบสวนและตำแหน่งพนักงานสอบสวนตามร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติดังกล่าว จึงเป็นเพียงการกำหนดตำแหน่งตำรวจเพิ่มเติมขึ้นจากสายงานสอบสวนเท่านั้น มิใช่การกำหนดตำแหน่งเพื่อความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน ดังนั้นปัญหาพนักงานสอบสวนขาดความก้าวหน้าที่ผู้เขียนพิสูจน์ว่ามีอยู่จริงและนำเสนอจึงยังคงมีอยู่ไม่ได้รับการแก้ไขแม้มีการประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ... เป็นกฎหมาย

4.4.2.5 การแก้ไขปัญหาค่าตอบแทนพนักงานสอบสวน ร่างพระราชบัญญัติ

ตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ... กำหนดให้พนักงานสอบสวนได้รับค่าตอบแทนอัตราเท่าเดิมและการปรับเพิ่มเงินเดือนยังคงใช้ระบบสะสมขั้นเงินเดือน ส่วนการปรับเพิ่มเงินประจำตำแหน่งของพนักงานสอบสวนใช้ระบบปรับตามการได้รับแต่งตั้งให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นเช่นเดิม ดังนั้นปัญหาพนักงานสอบสวนได้รับค่าตอบแทนไม่เพียงพอต่ำกว่าผู้ประกอบการวิชาชีพกฎหมายและเจ้าพนักงานรัฐผู้ทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายในกระบวนการยุติธรรมฝ่ายอื่นที่ผู้เขียนพิสูจน์ว่ามีอยู่จริงและนำเสนอจึงยังคงมีอยู่ไม่ได้รับการแก้ไขแม้มีการประกาศใช้ ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ... บังคับใช้เป็นกฎหมาย

4.4.3 สรุปผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาในระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวน ภายหลังประกาศใช้ ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. และร่างพระราชดำริแห่งชาติ พ.ศ. เป็นกฎหมาย

จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาในระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวนเปรียบเทียบกับเนื้อหาพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. และร่างพระราชดำริแห่งชาติ พ.ศ. แล้วกล่าวโดยได้ว่าถึงแม้จะมีการประกาศใช้ ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ... บังคับใช้เป็นกฎหมายแล้วก็ตามแต่ผู้เขียนเห็นว่า ปัญหาในระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนที่ผู้เขียนได้ศึกษาวิเคราะห์และนำเสนออย่างคงมีอยู่ไม่ได้รับการแก้ไขเหตุเพราะร่างพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับ มิได้บัญญัติให้มีการแบ่งอำนาจสอบสวนขององค์กรตำรวจให้แก่หน่วยงานอื่นชัดเจนแม้จะมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติให้อัยการมีอำนาจสอบสวนในคดีบางประเภทแต่ก็มีใช้การกำหนดให้อัยการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนคดีด้วยตนเองโดยตรงคงเป็นเพียงการกำหนดให้อัยการมีอำนาจสอบสวนร่วมกับตำรวจในคดีบางประเภทเช่นการบัญญัติให้อัยการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนเด็กหรือให้อัยการร่วมสอบสวนในคดีชั้นสูตรพลศึกษาเช่นที่ผ่านมา การสอบสวนคดีอาญาจึงยังคงตกอยู่กับตำรวจฝ่ายเดียว และร่างพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับก็มิได้บัญญัติถึง บทบาทหน้าที่อำนาจของหน่วยสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานในกระบวนการสอบสวนทำสำนวนคดีอาญา มิได้บัญญัติถึงปัญหาข้อขัดข้องในการรวบรวมพยานหลักฐานและกระบวนการคุ้มครองดุลพินิจของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนตลอดจนสภาพการควบคุมซึ่งผู้ต้องหาในคดีความผิดอาญาที่ไม่มีความยุ่งยากซับซ้อนและผู้ต้องหาให้การรับสารภาพเพื่อแก้ไขสภาพปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมซึ่งระหว่างการสอบสวนมากกว่าโทษที่รับโทษตามคำพิพากษา ดังนั้นแล้วสภาพปัญหาในระบบสอบสวนคดีอาญาด้านโครงสร้างอำนาจสอบสวนด้านอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน ด้านการคุ้มครองดุลพินิจพนักงานสอบสวนและด้านขั้นตอนการสอบสวนและระยะเวลาควบคุมซึ่งผู้ต้องหาจึงไม่ได้รับการแก้ไข ส่วนปัญหาในระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนด้านการบริหารงานสอบสวนที่ผู้เขียนได้ศึกษาวิเคราะห์และนำเสนออีกยังคงมีอยู่ไม่ได้รับการแก้ไขเช่นกัน เหตุเพราะร่างพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับยังคงกำหนดให้ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนอยู่ภายใต้การปกครองบังคับบัญชาขององค์กรตำรวจอยู่เช่นเดิม แม้จะมีการกำหนดให้มีกองบัญชาการสอบสวนก็เป็นเพียงการกำหนดตำแหน่งและจัดตั้งกองบัญชาการเพิ่มเติมในองค์กรตำรวจเท่านั้น กองบัญชาการสอบสวน มิได้มีลักษณะเป็นกองบัญชาการของผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนโดยเฉพาะ ผู้บังคับบัญชาของตำรวจยังมีอำนาจแต่งตั้งตำรวจฝ่ายอื่นมาดำรงตำแหน่งในกองบัญชาการสอบสวนได้และผู้บัญชาการ

กองบัญชาการสอบสวนไม่มีอำนาจแต่งตั้งตำรวจภายในสังกัดกองบัญชาการสอบสวน และร่างพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับก็ได้บัญญัติถึงฝ่ายอำนวยการคดีที่สนับสนุนพนักงานสอบสวนด้านธุรการคดี ความเป็นวิชาชีพของการทำหน้าที่สอบสวนคดีอาญา และการปรับเปลี่ยนหรือการปรับเลื่อนค่าตอบแทนให้เหมาะสมตามประสบการณ์และอายุงานของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน ดังนั้นแล้วสภาพปัญหาในระบบสอบสวนคดีอาญาด้านโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนด้านการสนับสนุนพนักงานสอบสวนของฝ่ายอำนวยการคดี ด้านความเป็นวิชาชีพของการสอบสวนคดีอาญา ด้านความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน และด้านค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนจึงไม่ได้รับการแก้ไข

4.5 สรุปข้อมูลจากการสอบถามและขอความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้เสีย¹²⁷

จากการศึกษาวิจัยดำเนินการสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผู้ปฏิบัติหน้าที่สืบสวน สอบสวนคดีอาญา และผู้มีประสบการณ์ ตลอดจนผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ขั้นการสอบสวน ได้แก่ กลุ่มผู้พิพากษาประกอบด้วยประธานศาลฎีกา อธิบดีศาลอาญา ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล และผู้พิพากษา กลุ่มอัยการประกอบด้วยอัยการสูงสุด อธิบดีอัยการสำนักงานคดีอาญา อัยการจังหวัด อัยการประจำสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายอัยการ และพนักงานอัยการ กลุ่มตำรวจแบ่งเป็นกลุ่มผู้บริหารองค์กรประกอบด้วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้บัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง ผู้บัญชาการสำนักงานกฎหมายและคดี กลุ่มผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนประกอบด้วยผู้กำกับการสอบสวน รองผู้กำกับการสอบสวน สารวัตรสอบสวน รองสารวัตรสอบสวน กลุ่มผู้ปฏิบัติหน้าที่สืบสวนประกอบด้วยรองผู้กำกับการสืบสวน รองสารวัตรสืบสวน กลุ่มผู้ปฏิบัติหน้าที่ป้องกันปราบปรามระดับประกอบด้วยรองผู้กำกับการป้องกันปราบปราม สารวัตรป้องกันปราบปราม รองสารวัตรป้องกันปราบปราม กลุ่มผู้ปฏิบัติหน้าที่พิสูจน์หลักฐานประกอบด้วยผู้บังคับการกองพิสูจน์หลักฐานกลาง กลุ่มผู้ทำหน้าที่สนับสนุนงานสอบสวนประกอบด้วย ผู้บังคับการสถาบันส่งเสริมงานสอบสวน กลุ่มหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานประกอบด้วยผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กลุ่มหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่สอบสวนคดีอาญาประกอบด้วยอธิบดีกรมสอบสวนคดี

¹²⁷ ผู้เขียนสรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูลการสอบถามและขอความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้เสีย ภาคผนวก ค ภาคผนวก ง และภาคผนวก จ

พิเศษ (DSI) ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการคดีพิเศษเขตพื้นที่ 3 กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) กลุ่มทนายความประกอบด้วยทนายสภาทนายความ เลขาธิการสภาทนายความ อุปนายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายสภาทนายความ หัวหน้าสำนักงานทนายความ และทนายความ กลุ่มองค์กรเพื่อการสืบสวนสอบสวนประกอบด้วย เลขาธิการสมาคมพนักงานสอบสวนแห่งประเทศไทย กลุ่มนักวิชาการประกอบด้วยคณะบดีคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง คณะบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ผู้สอนวิชากฎหมาย กลุ่มประชาชนผู้เคยเป็นผู้เสียหาย ผู้กล่าวหา ผู้ต้องหา และจำเลยในคดีอาญา เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรค ขอบ่งชี้ ตลอดจนข้อเสนอแนะในการแก้ไขสภาพปัญหาและเสนอแนะพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวน โดยได้ข้อสรุปดังนี้

4.5.1. ปัญหาและอุปสรรคของระบบสอบสวนคดีอาญาไทย

ปัญหาระบบสอบสวนคดีอาญาไทย จากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่มีใช้พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่เคยประสบปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความ ไม่ยอมรับคำร้องทุกข์ และไม่สามารถไปร้องทุกข์ยังหน่วยงานอื่นได้นอกจากร้องเรียนการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน หรือละทิ้งไม่ร้องทุกข์ในคดีความผิดนั้นไป ทำให้เกิดความเสียหายทางคดี นอกจากนี้ผู้มีส่วนได้เสียที่เคยตกเป็นผู้ต้องหาคดีอาญาเคยพบปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมสอบสวนพยานที่อ้างอิงและไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างอิงหรือพยานหลักฐานที่นำมามอบให้เพื่อรวมเข้าสำนวนสอบสวน ใช้พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และผู้มีส่วนได้เสียที่เคยตกเป็นผู้เสียหายหรือผู้กล่าวหาในคดีความผิดอาญาเคยพบปัญหาหลังจากร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนแล้วคดีไม่มีความคืบหน้า คดีล่าช้า เพราะขั้นตอนการสอบสวนทำสำนวนคดีมีความยุ่งยาก การสอบสวนไม่มีความต่อเนื่องเพราะหากไม่ติดตามทวงถามผลการสอบสวนคดีก็จะไม่แล้วเสร็จ และผู้มีส่วนได้เสียที่เคยเป็นผู้เสียหายและผู้ต้องหาในคดีอาญาต่างเห็นตรงกันว่าคำสั่งหรือการดำเนินการใดๆของพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับการทำสำนวนความไม่อาจโต้แย้งหรืออุทธรณ์ไปยังหน่วยงานอื่นใดได้ นอกจากนี้ผู้มีส่วนได้เสียที่เคยตกเป็นผู้ต้องหาต้องขังในเรือนจำระหว่างรอพนักงานสอบสวนทำสำนวนสอบสวนเป็นเวลานานกว่าโทษจำคุกที่ได้รับตามคำพิพากษาของศาล ทั้งที่ให้การรับสารภาพมาตลอด กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่มีใช้พนักงานสอบสวนและผู้ที่เคยปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่เห็นว่า ขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนมีความยุ่งยากและต้องรวบรวมพยานหลักฐานเกินความจำเป็นทำให้ต้องใช้เวลาในการสอบสวนยาวนานแม้ผู้ต้องหาจะให้การรับสารภาพหรือคดีไม่มีข้อยุ่งยาก การสอบสวนและการทำสำนวนคดีของพนักงานสอบสวนแต่ละคดีพนักงานสอบสวนต้องทำด้วยตนเองแทบทั้งหมด เพราะไม่มีเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่ธุรการงานคดีสนับสนุนการทำสำนวนสอบสวนโดยตรง

สำหรับเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนและเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานที่ไม่มีบทบาทหน้าที่ต้องเข้าร่วมทำการสอบสวนกับพนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนมีภารกิจหลักคือการจับกุมผู้กระทำความผิดตามนโยบายและเป้าหมายการจับกุมในแต่ละเดือนที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนด ส่วนเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานจะเข้ามาในคดีเฉพาะกรณีพนักงานสอบสวนขอให้ร่วมตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและส่งพยานวัตถุของกลางไปให้ตรวจพิสูจน์ เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนและเจ้าหน้าที่หน่วยพิสูจน์หลักฐานมิได้มีบทบาทหน้าที่และอำนาจในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาร่วมกับพนักงานสอบสวนโดยตรง กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียส่วนใหญ่ไม่เชื่อมั่นว่ากระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมไร้การวิ่งเต้นหรือแทรกแซง ภาพรวมของกระบวนการสอบสวนคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนหรือชั้นตำรวจควรปรับปรุงแก้ไข และกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นพนักงานสอบสวนหรือเคยเป็นพนักงานสอบสวนเห็นว่า งานสอบสวนคดีอาญาที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดวางระบบไว้ ไม่ได้สัดส่วนกับอำนาจหน้าที่ตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ผู้บังคับบัญชาฝ่ายอื่นของสำนักงานตำรวจแห่งชาติแทรกแซงการทำหน้าที่สอบสวนของพนักงานสอบสวนทั้งทางตรงคือการสั่งให้พนักงานสอบสวนบิดเบือนข้อเท็จจริงในสำนวนคดี และทางอ้อมคือการสั่งให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่ไม่เกี่ยวข้องกับคดีซึ่งทำให้คดีล่าช้า นอกจากนี้จำนวนพนักงานสอบสวนผู้ปฏิบัติหน้าที่จริงกับจำนวนปริมาณคดีความผิดอาญาที่เกิดขึ้นก็ไม่ได้สัดส่วนกันกล่าวคือ พนักงานสอบสวนหนึ่งนายต้องแบกรับภาระสอบสวนคดีอาญาเป็นจำนวนมากโดยลำพังขาดการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ และปฏิบัติหน้าที่อยู่บนความขาดแคลนอุปกรณ์การทำงานและงบประมาณสนับสนุน กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนเห็นตรงกันว่าในการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐาน แจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา และการทำความเห็นทางคดี มักถูกอีกฝ่ายร้องเรียนอยู่เสมอ กล่าวคือ หากพนักงานสอบสวนทำความเห็นสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา ก็จะถูกผู้กล่าวหาร้องเรียนว่าปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ กลับกันหากสั่งฟ้องผู้ต้องหาและต่อมามีคดีนั้นอัยการสั่งไม่ฟ้อง หรือศาลยกฟ้อง ก็มักจะถูกผู้ต้องหาหรือญาติของผู้ต้องหาร้องเรียนบ่อยครั้งว่าใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ การรวบรวมพยานหลักฐานพนักงานสอบสวนกระทำเพียงลำพังขาดการสนับสนุนช่วยเหลือจากตำรวจฝ่ายป้องกันปราบปรามและฝ่ายสืบสวนพิสูจน์หลักฐาน นอกจากนี้อำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีความผิดตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาโดยเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 และพยานหลักฐานทางเทคนิค เช่น รายงานการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยานก็ถูกเจ้าของข้อมูลปฏิเสธที่จะให้พนักงานสอบสวนรวมเข้าสำนวนโดยอ้างเหตุว่า พนักงานสอบสวนมิใช่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายดังกล่าว ก่อให้เกิดอุปสรรคในการค้นหาความจริง และพยานหลักฐานในสำนวนสอบสวนไม่สมบูรณ์ ทำให้อัยการไม่รับสำนวนสอบสวนไว้พิจารณาสั่งคดีและคืนสำนวนกลับมายังพนักงานสอบสวน

การอยู่ในตำแหน่งพนักงานสอบสวนขาดความก้าวหน้า และไม่มีโอกาสได้เติบโตเป็นผู้บริหารสถานีในตำแหน่งผู้กำกับการสถานีตำรวจ หากไม่ย้ายออกจากตำแหน่งพนักงานสอบสวนเสียก่อน ในส่วนของค่าตอบแทนส่วนที่เป็นเงินประจำตำแหน่งของพนักงานสอบสวน ก็ต้องรอให้ได้รับการแต่งตั้งให้เลื่อนตำแหน่งให้สูง ขึ้นจากรองสารวัตรสอบสวนเป็นสารวัตรสอบสวน หรือจากสารวัตรสอบสวนเป็นรองผู้กำกับการสอบสวนเสียก่อน พนักงานสอบสวนจึงจะมีสิทธิได้รับการเลื่อนเงินประจำตำแหน่งสูงขึ้นตาม การปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ มีความกดดันและมีภาระหน้าที่มากมาย กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นพนักงานสอบสวนและเคยเป็นพนักงานสอบสวนเห็นตรงกันว่าหากเป็นไปได้ก็ประสงค์ขอย้ายจากตำแหน่งพนักงานสอบสวนไปดำรงตำแหน่งอื่น เช่น ตำแหน่งในฝ่ายจราจร ฝ่ายป้องกันปราบปราม ฝ่ายสืบสวน สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ นอกจากนี้กระบวนการทำสำนวนสอบสวนนั้นมีความยุ่งยากแล้ว เมื่อทำสำนวนการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว ต้องเผชิญกับปัญหาอัยการไม่ยอมรับสำนวนสอบสวนไว้พิจารณาด้วยวาทะซึ่งไม่สามารถชี้แจงกับผู้บังคับบัญชาได้ว่าเหตุใดจึงไม่ยอมส่งสำนวนการสอบสวนดังกล่าวไปให้อัยการและเหตุใดจึงไม่ยอมทำการสอบสวนต่อไปเพราะอัยการมิได้คืนสำนวนกลับมาเป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมกับคำสั่งให้ดำเนินการสอบสวนในประเด็นที่เกี่ยวข้องให้แล้วเสร็จก่อนแล้วจึงส่งสำนวนไปให้อัยการพิจารณาอีกครั้ง ทำให้สำนวนสอบสวนที่ถูกคืนด้วยวาทะเกิดภาวะสูญญากาศรอวันขาดอายุความ ผู้มีส่วนได้เสียเห็นตรงกันว่าสภาพปัญหาเหล่านี้ยังคงมีอยู่และยังไม่ได้รับการแก้ไข

4.5.2. ความเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียต่อสภาพปัญหา

กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียเห็นว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคระบบสอบสวนคดีอาญาไทยที่ปรากฏ สมควรมีการปรับปรุงพัฒนาระบบสอบสวนให้มีมาตรฐานน่าเชื่อถือเข้าถึงได้ โดยแยกพนักงานสอบสวนออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พนักงานสอบสวนและอัยการควรร่วมมือกัน ค้นหาความจริงและสืบสวนสอบสวน อัยการ และเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายเฉพาะ เช่น เจ้าพนักงานศุลกากร เจ้าพนักงานสรรพสามิต ควรมีบทบาทอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญา รวมทั้งควรมีอำนาจรับคำร้องทุกข์เริ่มต้นสอบสวนคดีด้วยตนเองเพื่อถ่วงดุลพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ ควรมีการปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญา ให้กระชับ สะดวก รวดเร็ว กว่าที่เป็นอยู่เดิม จัดให้มีการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่พนักงานสอบสวนให้มีความเป็นมืออาชีพ กำหนดให้ตำรวจฝ่ายสืบสวน ฝ่ายปราบปราม และหน่วยพิสูจน์หลักฐานมีบทบาทหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนพิสูจน์หลักฐานร่วมกับพนักงานสอบสวน เพื่อค้นหาความจริง สร้างระบบความก้าวหน้าหรือแห่งการเติบโตในตำแหน่งพนักงานสอบสวน เป็นการตอบแทนและแรงจูงใจให้ตำรวจเข้าสู่และดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน และควรจัดให้มีหลักสูตรการศึกษาอบรมพัฒนาศักยภาพการสอบสวนคดีอาญา

ให้เป็นวิชาชีพสอบสวนมีมาตรฐานทัดเทียมกับการประกอบวิชาชีพกฎหมายของผู้พิพากษา อัยการ และทนายความ

4.5.3. ข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย

กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียส่วนใหญ่เห็นว่า ปัจจุบันประชาชนขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนภายใต้การควบคุมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงมีความเห็นและข้อเสนอแนะให้เร่งศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการสอบสวนคดีอาญาให้มีมาตรฐานสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนผู้มีส่วนได้เสียต่อไป

4.5.4 ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

4.5.4.1 ศาสตราจารย์(พิเศษ)วิชา มหาคุณ คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ในฐานะกรรมการและที่ปรึกษาคณะกรรมการ (กมธ.) วิสามัญพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.... รัฐสภา¹²⁸ เห็นว่า รัฐธรรมนูญปี 2560 ตระหนักถึง การปฏิรูปตำรวจ และกระบวนการสอบสวนคดีอาญา ตลอดจนปัญหาในกระบวนการสอบสวนของตำรวจ จึงได้เขียนไว้ในมาตรา 258 (ง) ด้านกระบวนการยุติธรรม ว่าต้องดำเนินการอย่างไร สร้างกลไกการบังคับใช้กฎหมาย ลดความเหลื่อมล้ำ ความไม่เป็นธรรม ปรับปรุงระบบการสอบสวนคดีอาญา ถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ เป็นต้น ปัจจุบันมีการร่าง พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติ และอยู่ระหว่างการพิจารณาของรัฐสภา โดยร่างเดิมมีการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจการบังคับบัญชา คือ ให้อำนาจสอบสวนเป็นอิสระ เพราะถ้าผู้บังคับบัญชาสามารถควบคุมได้จะต้องสอบสวนตามใจผู้บังคับบัญชา ก็จะไม่เป็นอิสระ เพราะอำนาจรวมศูนย์อยู่ที่ผู้กำกับการสถานีตำรวจ คือ คุณทั้งเรื่องการสอบสวน การดำเนินคดี แล้วก็จับกุมด้วย จากผู้กำกับการก็ไปให้ผู้บังคับการ ไปผู้บัญชาการ โดยไม่มีสายงานสอบสวน เป็นสายตรงของเขา ขณะที่สายงานสอบสวน ต้องมีความรู้ความสามารถด้านวิชาชีพในการสอบสวน มีนิติวิทยาศาสตร์ มีองค์ความรู้ที่จะดูว่าพฤติกรรมของมนุษย์เป็นอย่างไร มีการศึกษา มีการอบรม ด้านสายงานนี้โดยเฉพาะ เพราะการสอบสวนเป็นศาสตร์ที่ไม่ใช่ใครก็ทำได้ เราจึงเห็นว่า ตำรวจที่ถูกโยกย้ายออกจากฝ่ายสืบสวนจับกุมมาเป็นฝ่ายสอบสวนจะมีความทุกข์มาก บางคนถึงขนาดฆ่าตัวตาย เพราะไม่เคยทำงานสอบสวน ข้อสำคัญคือไม่รู้ข้อกฎหมาย ทำให้กระบวนการมีแต่นายสั่งมา คนนี้เอ็งต้องเอาเข้าคุกให้ได้ หรือให้หลุดให้ได้ คือมีธงไว้ตลอดเวลา ไม่สามารถใช้ความรู้ความสามารถของตัวเองได้เลย ต่างจากอัยการ

¹²⁸ วิชา มหาคุณ,คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ในฐานะกรรมการและที่ปรึกษา คณะกรรมการ (กมธ.) วิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.... รัฐสภา, ‘ผาคติผู้กำกับไว้กับอนาคตการปฏิรูปตำรวจ’ (เสวนาออนไลน์, สถาบันปฏิรูปประเทศไทย, 29 สิงหาคม 2564).

ต่างจากศาล ที่จะมีความรู้เฉพาะ อัยการก็มีความรู้ด้านการฟ้องคดี ศาลก็มีอำนาจจัดการเบ็ดเสร็จในการตัดสินคดี ขณะที่การส่งฟ้อง การตัดสิน ต้องเริ่มต้นมาจาก 2 ส่วนก่อน คือ สอบสวน แล้วต้องดูว่าสมควรฟ้องหรือไม่ฟ้อง ก่อนส่งให้อัยการต่อไป ถ้ากระบวนการสอบสวนไม่เป็นที่น่าเชื่อถือ อัยการก็จะมองว่า ตำรวจคนนี้แย่มาก ไม่น่าเคารพ แล้วได้ยินมาว่ากินสินบนด้วย ยิ่งแย่ใหญ่ สำนวนคดีมีปัญหาทันที ผมเองก็เคยเป็นอัยการ แล้วก็มาเป็นผู้พิพากษา ต้องทำงานกับตำรวจ ผู้พิพากษารุ่นพี่ อัยการรุ่นพี่ ก็จะมากระซิบเลยว่า ตำรวจคนนี้ไม่น่าเชื่อถือ ต้องระวังให้ดี เดี่ยวจะสอดแทรกอะไรเข้ามายุ่งมากเลย คือหากมีการใช้พยานหลักฐานเท็จ แล้วอัยการไม่รอบคอบ ฟ้องคดีทั้งที่เขาไม่ผิด แม้จะมีการสอบเพิ่มว่าผิดจริงหรือไม่ แต่จำเลยมักจะอยากหลุดคดีให้เร็ว ก็จะรับสารภาพ แล้วส่งไปที่ศาลปรากฏว่า 80% ของจำเลยที่รับสารภาพ เป็นการรับไปทั้งที่บางทีไม่ได้ทำผิด แต่ต้องการให้จบ เพราะรู้ว่า หากเป็นคดีเล็กน้อย ศาลจะให้รอลงอาญา แต่ก็จะทำให้ความผิดนั้นติดตัวเขาไป แล้วอาจทำให้เขาตกงาน หรือถูกไล่ออกจากงาน ไม่สามารถทำงานอื่นได้ด้วย เพราะมีประวัติอาชญากรรม นี่คือสิ่งที่ต้องปรับปรุง ส่วนในด้านวิชาการนั้นต้องแยกฝ่ายสืบสวนออกจากตำรวจแบบเบ็ดเสร็จเพื่อไม่ให้ถูกแทรกแซง เพราะถ้าไม่แยกออกมา การเลื่อนลดปลดย้ายจะพัวพันอยู่ในองค์กรตำรวจ ที่มีความเป็นพี่น้อง มีการอุปถัมภ์ค้ำชูกัน ทำให้มีผลประโยชน์ทับซ้อน แม้จะแยกสายงานออกมา ก็ไม่ดีเท่าให้เป็นสายอิสระและประเทศส่วนใหญ่เห็นว่า พนักงานสอบสวนไม่ควรมียศ คือให้เป็นข้าราชการ เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ที่แต่งตัวใส่เสื้อเชิ้ต เพราะถ้ามียศ มีหัวโขน จะทำให้คิดถึงหัวโขนมากกว่าคิดถึงงานในหน้าที่ สรุปลงแล้วคือเห็นด้วยกับการแยกองค์กรสอบสวนออกมาจะดีกว่า แต่เป็นเรื่องยากถ้าจะแยกองค์กรสอบสวนออกมาต้องสู้กันถึง 2 ชั้น คือ หนึ่งต้องให้องค์กรสอบสวนเป็นอิสระ สองให้แยกองค์กรสอบสวนเมืองครสอบสวนเป็นของตัวเอง ซึ่งเคยคิดจะทำกันมาแล้วหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 หรือรัฐธรรมนูญปี 2540 มีเรื่องการปฏิรูปตำรวจด้วย โดยให้แยกออกมาขึ้นกับกระทรวงยุติธรรม ปรากฏว่าตำรวจไม่เห็นด้วย ทำไปทำมากลายเป็นเกิด กรมสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) ขึ้นมา ทั้งที่ควรเป็น กรมสืบสวนสอบสวนเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ ร่าง พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของรัฐสภา จึงหาทางออกที่พอจะประนีประนอมกันได้ คือ ให้แยกสายงานสอบสวนออกมาเป็นอิสระ โดยยังขึ้นตรงกับตำรวจ โดยก่อนหน้านี้ คณะกรรมการชุดอาจารย์มีชัย ฤชุพันธุ์เป็นประธาน ได้ร่างกฎหมายให้สายงานสอบสวนเป็นอิสระ ตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน โรงพักก็มีสายงานสอบสวน แต่ไม่ได้ขึ้นกับผู้กำกับฯ ให้ขึ้นกับผู้บังคับการสอบสวน เหนือขึ้นไปคือผู้บัญชาการสอบสวน ขึ้นกับรองผู้บัญชาการตำรวจ (ผบ.ตร.) ฝ่ายสอบสวน เป็นสายงานต่างหาก โดยรองผู้บัญชาการตำรวจ (รอง ผบ.ตร.) ฝ่ายสอบสวนสามารถแข่งขันเป็นผู้บัญชาการตำรวจ (ผบ.ตร.) ได้คือเพิ่มสายงานสอบสวนเข้าไป แต่เมื่อส่งไปที่คณะรัฐมนตรี (ครม.) และคณะรัฐมนตรีส่งไปให้ตำรวจ ตำรวจก็คัดค้านออกไป คือตำรวจไม่เห็นด้วยกับข้อนี้ โดยยังคงมีสายสอบสวนอยู่ แต่

ขึ้นตรงกับผู้บังคับบัญชาของตำรวจเหมือนเดิม ทั้งนี้ ร่าง พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติอยู่ระหว่างการตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างกฎหมายดังกล่าว มีการหารือกับคณะกรรมการที่ไม่ได้มาจากอดีตข้าราชการตำรวจ เพื่อแปรรูปคดีในชั้นกรรมการให้นำข้อความร่างพ.ร.บ. ชุดอาจารย์มีชัยกลับคืนมา แต่ก็ยอมรับว่าเป็นเรื่องยาก เพราะกรรมการส่วนใหญ่เป็นอดีตข้าราชการตำรวจ แต่เราก็ต้องสู้จนถึงที่สุด คือถ้ากรรมการส่วนใหญ่ไม่ยอม ก็ต้องไปสู้กันในชั้นรัฐสภาในวาระสาม ว่าเรายังยืนยันจะต้องเปลี่ยนตามร่างของอาจารย์มีชัยเพื่อพัฒนาปรับปรุงสายงานฝ่ายสอบสวน สุดท้ายหากไม่สามารถแยกฝ่ายสอบสวนออกมาเป็นอิสระจากตำรวจได้ ก็เท่ากับการปฏิรูปตำรวจลอยหลังเข้าคลองอีกครั้ง เพราะการที่ทุกอย่างกลับไปเหมือนเดิมก็เท่ากับลอยหลังไม่ได้ปฏิรูปงานสอบสวนเลย

4.5.4.2 ศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต อาจารย์ประจำศูนย์กฎหมายอาญา

และอาชญาวิทยา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์¹²⁹ เห็นว่า ประเด็นเรื่องของการพัฒนาองค์กรตำรวจ ทุกฝ่ายน่าจะเห็นตรงกันว่าองค์กรตำรวจมีภาระค่อนข้างมาก ทั้งในเรื่องของงานที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความสงบเรียบร้อย และเรื่องของคดีความ แต่ปรากฏว่าในทางความเป็นจริงนั้นมีทั้งสองส่วน คือส่วนหนึ่งก็มีความพยายามในการที่จะดึงงานที่ตำรวจรับผิดชอบอยู่ออกมาเพื่อที่จะให้ตำรวจมีประสิทธิภาพในการทำงานที่เหมาะสม โดยมีข้อเสนอหลายข้อในการที่จะดึงงานที่เป็นเรื่องของการบริหารจัดการ เรื่องของการดูแล เรื่องความเป็นระเบียบ ซึ่งมีหน่วยงาน หรือมีองค์กรที่ดูแลอยู่แล้วออกมา เพื่อไม่ให้ตำรวจต้องไปเกี่ยวข้อง โดยภาพรวมคืออยากเห็นองค์กรตำรวจมีสมรรถนะในการที่จะทำงานในเรื่องของการดูแลและประโยชน์ของสังคมอย่างแท้จริง นอกจากตำรวจมีความภารกิจที่ต้องรับผิดชอบค่อนข้างมากแล้ว ก็ยังมีปัญหาเรื่องของทุกข์ของตำรวจเอง คือเรื่องของการบริหารงานขององค์กรตำรวจ สองประเด็นนี้คือประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับการที่ต้องมีการปฏิรูปองค์กรตำรวจ สำหรับการปฏิรูปในเรื่องของภารกิจหน้าที่กรณีความผิดอาญาที่มีลักษณะที่เป็นความผิดในตัวของตนเอง นอกเหนือจากฝ่ายปกครองโดยทั่วๆ ไปตำรวจก็เป็นคนที่ดูแลเรื่องนี้โดยตรง เพราะว่าอยู่กับเรื่องของชีวิตประจำวันทั่วๆ ไปของชาวบ้าน เรื่องเหล่านี้เรามองว่าเป็นอำนาจหน้าที่ของตำรวจที่จะต้องเข้าไปช่วยดูแล ซึ่งคนมักจะมองว่าการให้องค์กรตำรวจดูแลนั้นดีอยู่แล้ว เพราะตำรวจมีการกระจายตัว มีองค์กรที่อยู่ในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ มีอัตรากำลังต่างๆ พอสมควร ส่วนกรณีของความผิดที่กฎหมายห้าม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจราจร เรื่องป่าไม้ ตำรวจน่าจะเข้ามารับผิดชอบด้วยเหตุที่ว่า หนึ่งกลไกในเรื่องของการสอบสวนอาจจะเป็นภาระที่ทำให้หน่วยงานที่

¹²⁹ อุดม รัฐอมฤต, อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ‘กระบวนการยุติธรรม บิดเบี้ยวกับโสกนาฏกรรมการสอบสวน : ปัญหาและทางออก’ (เสวนา, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 8 กันยายน 2564).

เกี่ยวข้องโดยตรงติดออก กับสอง คือ เติมนานเหล่านี้อาจจะไม่มากนัก แต่ฟังจะมาขยายตัวค่อนข้างมาก ทำให้กระบวนการที่คิดว่าจะให้องค์กรอื่นมารับเริ่มมีความแข็งตัว ในขณะที่บางคนบอกว่าบางเรื่องไม่ควรที่จะต้องมาให้ตำรวจทำ ซึ่งอันนี้ค่อนข้างจะเป็นแนวโน้มที่ดีสำหรับการปฏิรูป แม้ว่าจะมีความคิดในเรื่องที่ยังติดขัดอยู่บ้าง เช่น อยากจะโอนงานจราจรไปให้ท้องถิ่น อยากจะโอนเรื่องเกี่ยวกับคดีป่าไม้ไปให้กระทรวงป่าไม้ หรือกรมที่ทำหน้าที่ดูแลเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ หรือว่าเรื่องของรถไฟ เรื่องอะไรต่าง ๆ เหล่านี้ ว่าไม่จำเป็นที่จะต้องมืองค์กรตำรวจเข้าไปดูแลเป็นหน่วยประจำการจัดการในส่วนเหล่านี้ส่งผลต่อเรื่องของภารกิจหน้าที่ และอาจจะส่งผลต่อความเข้าใจเรื่องภาพลักษณ์ของตำรวจในส่วนของการงานโดยทั่วๆ ไป ในส่วนที่เรายังคงคิดเกี่ยวกับตำรวจที่สำคัญมาก คือว่า ตำรวจที่แบกรับงานเยอะทำให้ทำงานไม่ดี อีกทั้งก็อาจจะยังมีข้อที่ทำให้เกิดความรู้สึกว่า ตำรวจทำงานมาก แต่ความเจริญก้าวหน้า ค่าตอบแทน หรือว่าความรู้ความสามารถที่ได้ บางที่ไม่คุ้ม ก็กลายเป็นว่าหลายคนถ้าต้องการให้รายได้ดีขึ้น มีความเจริญก้าวหน้า ก็ไปใช้วิธีการในทางที่ไม่ถูกไม่ควร ซึ่งเป็นปัญหาพื้นฐานที่เราอยากให้มีการปฏิรูป ในกรณีของการพัฒนาองค์กรตำรวจเห็นว่าตำรวจที่มีปัญหาทุกวันนี้ส่วนใหญ่ก็เป็นเพราะว่าทุกคนอยากจะเจริญก้าวหน้า เนื่องด้วยโอกาสในการเจริญก้าวหน้าส่วนใหญ่ไปขึ้นอยู่กับนาย ขึ้นอยู่กับฝ่ายการเมือง ซึ่งตำรวจมักจะมีฝ่ายการเมืองเข้ามาแทรกแซง ซึ่งตนมองว่าเป็นเรื่องที่ทำให้ความไว้วางใจที่มีต่อองค์กรตำรวจลดลง เพราะว่าตำรวจไม่ตอบโจทย์เรื่องของประโยชน์ที่จะทำให้กับประชาชนโดยตรง เพราะความเจริญก้าวหน้าของเขาไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวประชาชนแท้ ซึ่งเป็นปัญหาแท้ๆ ขององค์กรตำรวจที่เป็นอยู่ แต่ว่าการปฏิรูปค่อนข้างยาก เพราะอยู่ในมือของฝ่ายการเมือง ซึ่งฝ่ายการเมืองมีข้อโต้แย้งในเรื่องของการที่จะสร้างความก้าวหน้า หรือการที่จะยกระดับองค์กรตำรวจ ในการปฏิรูป เห็นว่าการแต่งตั้งโยกย้าย และความเจริญก้าวหน้า ควรมีเกณฑ์ที่ชัดเจน ไม่ขึ้นกับดุลพินิจโดยเด็ดขาดของผู้บังคับบัญชา ทั้งนี้ ควรจะต้องมีทั้งอาวุโส ซึ่งเป็นเรื่องของส่งเสริมกำลังใจของคนทำงานในองค์กรตำรวจส่วนหนึ่ง โดยต้องมีการถ่วงดุลกันระหว่างอาวุโสกับความรู้ความสามารถ แต่ที่สำคัญคือ ต้องให้ประชาชน ซึ่งเกี่ยวข้องในการรับบริการให้คะแนนด้วย ต้องมีการประเมินความพึงพอใจของประชาชนเพื่อที่จะส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าของตำรวจ หรือของคนที่ทำหน้าที่ด้วย ซึ่งอันนี้เป็นสาระสำคัญในการปฏิรูป เรื่องเกี่ยวกับองค์กรที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือว่า ภารกิจหน้าที่ที่ควรจะต้องเป็น คือ ภารกิจหน้าที่ที่ไปบริการประชาชน โครงสร้างของการที่ให้ตำรวจไปบริการประชาชน คือการจัดกำลังตำรวจให้พร้อมจะทำหน้าที่ในระดับโรงพัก ไม่ใช่เป็นตำรวจในระดับกองบัญชาการ หรือติดตามนักการเมือง หรือไปทำกิจการอย่างอื่นที่ไม่ตอบโจทย์ประโยชน์สาธารณะแท้ จึงมีการพยายามจะปฏิรูปว่าตำรวจต้องพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะดูแลประชาชนจริงๆ โครงสร้างเรื่องการให้ตำรวจดูแลประชาชนให้ดีเป็นเรื่องที่คุยกันมานาน บางคนถึงขนาดบอกว่าควรกระจายโครงสร้างของตำรวจให้ไป

อยู่ประจำพื้นที่ด้วยการกระจายไปอยู่ตามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งคนหลายคนก็คัดค้านว่าเดี๋ยวจะกลายเป็นตำรวจของนักการเมืองท้องถิ่น หรือผู้มีอิทธิพลท้องถิ่น จึงควรเอามาอยู่ที่ส่วนกลางเสีย ภาพรวมของการสร้างองค์กรตำรวจในปัจจุบัน คือ เราเห็นแล้วว่าตำรวจถือเป็นกองกำลัง หรืออาจจะเรียกว่าเป็นกองทัพรักษาเมือง ปัญหาตรงนี้ทำให้ลักษณะของการบริหารจัดการยาก เพราะว่าการเมืองก็ต้องเข้าไปแทรกอยู่แล้ว เพราะเราไม่แบ่งแยกหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยกับงานคดี เราพยายามเอาสองอย่างมารวมอยู่ด้วยกันเพื่อรักษาเกียรติของตำรวจ กล่าวคือ งานที่ดูเหมือนว่าเป็นภาระ คืองานคดี แต่มันได้เกียรติ ได้อำนาจที่สำคัญ การปราบปรามคงเป็นหน้าที่ของตำรวจแน่นอน แต่เราควรจะต้องแยกเรื่องของการสอบสวนออกมา ซึ่งกรณีการแยกการสอบสวน โครงสร้างต้องพัฒนาให้ตำรวจที่มีความรู้ความสามารถ คือแยกสายงานการสอบสวนโดยเฉพาะ ออกมาจากสายงานที่เกี่ยวข้องกับการปราบปราม งานธุรการอื่นๆ งานแพทย์ หรืองานโรงเรียน ซึ่งเป็นเรื่องสายบริหาร เราพยายามจะส่งเสริมงานตรงนี้ว่าต้องมี ซึ่งเดิมเขามี แต่ว่าพอเปลี่ยนไปเปลี่ยนมาทำให้การพัฒนาพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นสายงานที่สำคัญของตำรวจอีกด้านหนึ่งมันไม่พัฒนา การปฏิรูปประเด็นที่สอง ในเรื่องของการพัฒนางานสอบสวน หรือการปฏิรูประบบสอบสวน ต้องยอมรับว่าเวลาเรานึกถึงเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่นอกกลุ่มนอกทาง เราก็มักจะพูดกันว่ามันเป็นธรรมดา ไม่ใช่เฉพาะตำรวจ แต่ในทางความเป็นจริงตนกลับมองว่าพัฒนาการในเรื่องของการจัดองค์กร หรือเรื่องของอำนาจหน้าที่เพื่อป้องกันเรื่องพวกนี้เป็นเรื่องที่ดี ในหลายประเทศเขาไม่ปล่อยให้ตำรวจทำการสอบสวนเบื้องต้นไปโดยลำพังคนเดียว กล่าวคือ การจะทำให้ตำรวจสามารถทำหน้าที่ได้ดีตามที่กฎหมายวางไว้ จำเป็นที่จะต้องมีการบูรณาการในการสอดส่องดูแล โดยเฉพาะกรณีที่สำคัญๆ สมควรที่จะต้องให้มือกรอื่นเข้าไปร่วมในการสอบสวนด้วย เช่น คดีที่มีลักษณะเรียกร้องจากสังคม หรือว่ามีโทษสถานหนัก สมควรที่จะให้มีกลไกข้างนอก เช่น อัยการ เข้าไปร่วมในการสอบสวน ซึ่งจริงๆ ก็เป็นแนวโน้มที่หลายฝ่ายรับ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย DSI กฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนเด็ก การสอบสวนคดีวิสามัญฆาตกรรม ซึ่งเราเห็นอยู่แล้วว่าแนวทางในกรณีเหล่านี้ อัยการควรจะยื่นมือเข้าไป แต่ความพร้อมขององค์กรอื่น ไม่ว่าจะเป็นการรับหน้าที่ใหม่ เรื่องแบ่งเบาภาระการสอบสวน หน่วยงานราชการอื่น รวมถึงอัยการ หลายหน่วยงานบอกว่าไม่พร้อม เมื่อเราเสนอให้ทำ ตำรวจเขาอาจจะอดอดบ้าง แต่ว่าหน่วยงานอื่นที่เราเสนอให้ยื่นมือเข้ามา บางหน่วยงานไม่พร้อมที่จะทำ ต้องการทั้งงบประมาณ บุคลากร รวมถึงปัจจัยอื่นๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องยอมรับว่า ทำายที่สุดการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในส่วนของการสอบสวน การที่เราปล่อยให้ตำรวจดำเนินการในขั้นต้นที่เป็นอันตรายของกระบวนการยุติธรรม โดยที่ให้ตำรวจเขาคูณกันเอง เป็นเรื่องที่น่าเศร้า และไม่มีประเทศไหนเขาทำกัน ยิ่งตำรวจถูกแทรกแซงในทางการเมืองได้ง่าย ตำรวจมีผู้บังคับบัญชาหลายชั้น ตำรวจต้องพึ่งความเจริญก้าวหน้าจากนาย สิ่งต่างๆ เหล่านี้มันมาผสมกันจนทำให้เรื่องการทำหน้าที่ในการ

สอบสวนหลายครั้งตำรวจก็ต้องหาประโยชน์บ้าง หรือบางครั้งก็รับเอาคำสั่ง หรือแนวทางที่ฝ่ายที่มีอำนาจเหนือมาเป็นตัวกำหนด การปฏิรูปเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีข้อที่เราคิดกันมานาน แต่การดำเนินการมันทำได้ค่อนข้างยาก เพราะว่าตำรวจเป็นสายความมั่นคง การแยกกระบวนการยุติธรรมกับความมั่นคง เรายังแยกไม่ออกเลย ซึ่งทำให้ผลกระทบที่จะมีต่อประชาชนที่มองว่าตำรวจควรจะทำหน้าที่เพื่อดูแลสิทธิของประชาชนมันกลายเป็นสิ่งที่รองลงไป เราควรจะพัฒนาองค์กรตำรวจให้มีลักษณะที่แตกต่างจากกองกำลังที่ติดอาวุธ สิ่งที่เราควรปฏิรูปในเบื้องต้นควรจะต้องทำให้งานด้านความมั่นคงของตำรวจเป็นงานด้านหนึ่ง เป็นเรื่องที่ไม่มีความจำเป็นต้องไปรวมกับตำรวจสายคดี ที่ไม่จำเป็นต้องเอาตำรวจที่ใช้กำลังเหล่านี้มารวมกับหน่วยที่ทำหน้าที่เพื่อดูแลความยุติธรรม เพราะฉะนั้น การแยกงานตรงส่วนนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญในประเด็นแรก ส่วนว่าการทำงานที่จะจัดหาคนที่มาทำหน้าที่ด้านกระบวนการยุติธรรมอย่างไร จะมีความเชื่อมโยงเชื่อมต่อกันอย่างไร ส่วนนี้ตนคิดว่าเราคุยกันได้ แต่ในเบื้องต้นต้องแยกงานตรงนี้ให้ออกเสียก่อนว่า ถ้าสายกำลังมาทำหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมแล้ว กระบวนการยุติธรรมจะทำงานได้ยากมาก เพราะสายกำลังนี้การเมืองต้องมาคุมอย่างเข้มอยู่แล้ว เพราะว่ามันเป็นเรื่องที่ยากที่เราจะปล่อยให้ไปว่ากันอย่างไรก็ได้ แต่เรื่องความยุติธรรมมันต้องเอื้อประโยชน์ต่อทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อประชาชน

4.5.4.3 ศาสตราจารย์ ณรงค์ ใจหาญ อาจารย์ประจำศูนย์กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์¹³⁰ เห็นว่า การทำให้พนักงานสอบสวนเป็นวิชาชีพ หรือเป็นมืออาชีพ นั้นหมายความว่ากลไกในการที่จะได้มาซึ่งพยานหลักฐานเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ๆ ถ้าเราจะดูย้อนไปการปฏิรูปการสอบสวน จะมีรายงานตัวหนึ่งที่เห็นอยู่ในการปฏิรูป คือรายได้น้อย และขาดเครื่องมือ งบประมาณของตำรวจสองแสนคน เป็นพนักงานสอบสวนประมาณ 6-8 หมื่นเท่านั้นเอง พนักงานสอบสวนรับผิดชอบเฉลี่ยเดือนหนึ่งประมาณ 20 คดี และต้องทำคนเดียวจนจบ ในขณะที่อัยการ ศาล กรณีคดีซับซ้อนก็อาจจะทำกันสองคน เป็นต้น ฉะนั้น เมื่อรับผิดชอบก็เกิดปัญหาว่า ถ้าคดีค้าง ถูกตั้งกรรมการสอบเรื่องคดีค้าง ว่าทำไมละเลยแบบนี้ ฉะนั้นก็เลยมีความจำเป็นที่ต้องใช้เทคนิคบางอย่างที่ทำให้การหาพยานหลักฐานมีกระบวนการที่เร็วขึ้น โดยที่อาจจะมีการพัฒนาระบบอะไรต่างๆ เข้ามา เป็นจุดที่ตนคิดว่ามันเป็นช่องที่ทำให้เกิดแรงจูงใจ หรือสภาพกดดันของพนักงานสอบสวน ว่าถ้าเกิดทำอย่างนี้ โดยที่ทุกอย่าง เครื่องมือกลไกในเรื่องของการใช้เงินในการสืบราชการลับ หรือหาสายลับต่างๆ มันก็ไม่มีมาก ต่างกับ DSI หรือทาง ป.ป.ช. ฉะนั้นเครื่องมือพวกนี้ตน

¹³⁰ ณรงค์ ใจหาญ, อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ‘กระบวนการยุติธรรมบิดเบี้ยวกับโศกนาฏกรรมการสอบสวน : ปัญหาและทางออก’ (เสวนา, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 8 กันยายน 2564).

คิดว่า ถ้าเกิดจะปฏิรูประบบการสอบสวนเพื่อให้ตำรวจสามารถที่จะหาพยานหลักฐานได้อย่างครบถ้วน โดยไม่จำเป็นต้องไปเอากับตัวผู้ต้องหา ซึ่งถือว่าเป็นหลักประกันสำคัญ ก็ต้องให้เครื่องมือเขา ให้เวลาเขา ซึ่งการให้เครื่องมือเขา ตนมองว่าก็ต้องเสริมในแง่ของเทคโนโลยี เสริมในเรื่องของการที่ตัวพนักงานสอบสวนเองอาจจะต้องมีผู้ช่วยหรือว่าเครื่องมือเครื่องมือ รวมถึงงบประมาณอะไรต่าง ๆ ที่จะไปรวบรวมพยานหลักฐาน มีฉะนั้นแล้วหลักการที่ได้วางไว้สำหรับกรณีตำรวจที่เอามาเพื่อปฏิรูประบบการสอบสวนที่เป็นมืออาชีพ และก็ไม่ต้องไปบังคับเอากับตัวผู้ต้องหาจะไม่เกิดผล เพราะว่ามันไม่มีเครื่องมืออะไรเลยที่จะไปรวบรวมพยานหลักฐานให้ทันเวลา หรือว่าอยู่ภายในเวลากำหนด เพราะว่าบางคนก็เป็นคดีที่เป็นที่สนใจกับประชาชนมาก เราก็ต้องยอมรับว่าสื่อมวลชนก็ให้ความสนใจ ก็จะไปถามพนักงานสอบสวนว่า คดีไปถึงไหนแล้ว ผู้บังคับบัญชาก็จะมาบอกว่า เรื่องนี้ต้องสอบสวนให้เสร็จภายในเวลากำหนด แต่เครื่องมือไม่ค่อยมีเท่าไร ฉะนั้นสองประการที่ตนคิดว่าเป็นการพัฒนาข้างใน คือ สร้างระบบที่เป็นมืออาชีพ มีเทคนิคของการสอบสวน และก็ต้องให้เครื่องมือเขาด้วย ให้เขาสามารถที่จะดำเนินการได้ ฉะนั้นถ้าเกิดเขามีพวกนี้ เขาไม่จำเป็นต้องไปบังคับให้รับสารภาพอะไรเลย เพราะมันมีหลักฐานชัดเจนอยู่แล้ว ตนคิดว่าร้อยทั้งร้อยผู้ต้องหาที่ต้องรับสารภาพ จะเหลือเพียงประเด็นว่า ทำไม่ถึงต้องทำเช่นนั้น ก็อาจจะเป็นเรื่องของแรงจูงใจ หรือว่าเหตุในการลดโทษไป แต่ตรงนี้ต้องอาศัยเครื่องมือ งบประมาณ และอื่นๆ นอกจากนี้ยังต้องอาศัยการเปลี่ยนทัศนคติ ว่ากรณีที่จะทำให้เร็วโดยไปบังคับเขามันเกิดผลเสียอย่างมหาศาล คือ หนึ่ง พยานหลักฐานรับฟังไม่ได้ สอง จะถูกต้องกรรมการสอบสวนวินัย และก็ไล่ออก ซึ่งอาจโดนคดีอาญาด้วย แต่อาจจะหลุดตรงที่บางทีมันไม่มีใครเห็นเพราะอยู่ในห้องปิด ประจักษ์พยานไม่มี แต่ถ้ามีพฤติการณ์แวดล้อมอื่น ๆ ประกอบกันทั้งหมด ศาลก็ลงได้ เพราะถือว่ามันสามารถชี้ชัดได้ ฉะนั้นในเรื่องนี้ ตนเลยเสนอว่าตำรวจเองต้องปฏิรูประบบนี้ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการ เทคนิควิธีการ ซึ่งในต่างประเทศก็มี เทรนตรงนี้ ตำรวจเองก็มี เพียงแต่ว่าพอออกมาแล้วก็ไม่ได้ใช้วิชาชีพพวกนี้มากเท่าที่ควร ก็ไปใช้เทคนิคต่างๆ ในการที่จะได้มาอย่างรวดเร็ว และขยายผล ซึ่งเป็นเรื่องสืบ เพราะว่าพอเรารู้ว่าหลักฐานมีแบบนี้ การได้มามันก็ง่ายแล้ว เหมือนกับตำรวจไปหาเองได้ เพราะเราไม่ได้ตรวจสอบตรงนี้ ประเด็นที่ว่ากลไกภายนอกจะเข้ามาในการตรวจสอบอย่างไร ตนคิดว่าระบบภายในคงต้องเป็นไปตามนี้ แต่ระบบภายนอก ตนคิดว่าองค์กรอัยการ องค์กรของศาลจะเข้ามาตรวจสอบ และในส่วนที่เป็นเรื่องป้องกันการทรมาน ตนคิดว่าคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ก็ถือว่าเป็นกรรมการที่สามารถเข้ามาตรวจสอบได้ใน 2 เรื่อง คือ หนึ่ง ถ้ามีข้อร้องเรียนว่ามีการทรมาน หรือตัวกรรมการสิทธิมนุษยชนเองขอเข้าไปในการตรวจห้องคุมขังหรือห้องลับต่างๆ ก็คิดว่าน่าจะใช้สิทธิตรงนี้ได้ โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายของกรรมการสิทธิมนุษยชนที่จะเข้ามา ถ้าเกิดว่าสามารถตรวจสอบตรงนี้ได้ กระบวนการก็จะเป็นการป้องกันในระดับหนึ่ง สอง คือ ถ้ามีข้อร้องเรียนส่งมาที่อัยการ โดยอาจจะเป็นการสิทธิมนุษยชนส่งข้อ

ร้องเรียนไป เป็นเรื่องการสอบสวนไม่เป็นธรรม หรือว่ากรณีที่ส่งไปที่ศาลถ้ามันมีกรณีนี้ตามมาตรา 25 ของรัฐธรรมนูญ ศาลก็ใช้กลไกของศาลเข้ามาตรวจสอบ ก็คิดว่าควบคุมภายใน ควบคุมภายนอก ก็น่าจะเป็นแนวทางที่จะป้องกันในเรื่องนี้ ส่วนในเรื่องของการแยกการสอบสวนออกไปล้วนๆ เลย แล้วก็ให้เป็นมืออาชีพตนเห็นด้วย และก็มาตรฐานในการที่จะรวบรวมพยานหลักฐาน ก็ถือว่าเป็นมาตรการที่ดี คือขึ้นเป็นแท่งเหมือนสมัยก่อน ตำรวจก็จะสามารถสั่งสมประสพการณ์ แล้วก็กระบวนการ โดยใช้ความเป็นมืออาชีพเข้ามา ก็ไม่ต้องไปสลับไปสลับมาเป็นสายปราบบ้างอะไรบ้าง ซึ่งอันนี้ก็ต้องเป็นนโยบายของทางรัฐบาล และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

4.5.4.4 รองศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ศรีสนิท อาจารย์ประจำศูนย์กฎหมาย

อาญาและอาชญวิทยา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์¹³¹ ให้ความเห็นอ้างอิงตัวอย่างการออกแบบอำนาจของกระบวนการยุติธรรมในบางประเทศ ที่ทำให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมว่า อำนาจเชิงโครงสร้างในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ คือ การใช้อำนาจในกระบวนการยุติธรรมที่ดำเนินการตามหน้าที่เกี่ยวกับคดี ซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะมีความเกี่ยวข้องกับประชาชน และการใช้อำนาจเชิงโครงสร้างภายในองค์กรที่มีผลต่อการแต่งตั้งโยกย้าย ให้คุณให้โทษในองค์กรอย่าง ตำรวจ อัยการ และศาล ซึ่งอำนาจทั้งสองส่วนมีความเกี่ยวข้องกัน จึงควรมีความสอดคล้องกับหลักการสากล คือ บรรลุวัตถุประสงค์ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและคุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชน ประเด็นแรก การใช้อำนาจในกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับคดี เมื่อยกตัวอย่างการทำงานของตำรวจ การทำงานในชั้นจับกุม สืบสวน สอบสวน หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่เจ้าหน้าที่จะใช้อำนาจ แต่การใช้อำนาจของตำรวจต้องเป็นไปตามหลักการสากลพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรม คือ รักษาสมดุลระหว่างการคุ้มครองสังคมกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังนั้น การรักษาความสงบหาผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี ต้องควบคู่ไปกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในทุกขั้นตอนด้วย ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำนาย ถ้ากระทำผิดจริง ต้องให้มีการลงโทษที่เหมาะสม แต่ถ้าไม่มีหลักฐานการทำความผิด ก็ต้องคืนความบริสุทธิ์ พนักงานสอบสวนก็ต้องยุติคดี การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ยังรวมถึง สิทธิในการให้มีทนาย ให้สิทธิผู้คดีอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นไปตามกฎหมายประมวลวิธีพิจารณาอาญาที่เป็นหลักสากลอยู่แล้ว รวมทั้งมีหลักการสำคัญที่ตำรวจหรือพนักงานสอบสวนห้ามทำ ไม่ว่าด้วยเหตุผลใดก็ตาม คือ การซ้อมทรมาน การบังคับสูญหาย และการฆาตกรรมด้วยกฎหมาย

¹³¹ ปกป้อง ศรีสนิท, อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ‘TJ Forum : Way Out อำนาจเชิงโครงสร้างในกระบวนการอำนวยความยุติธรรม’ (เสวนา, สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ), 29 กันยายน 2564).

เพราะถือเป็น “สิทธิเด็ดขาด” ตามหลักสากล ส่วนตัวอย่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในชั้นอัยการ ยกตัวอย่าง ระบบอัยการของประเทศญี่ปุ่น ที่จัดให้มี “คณะกรรมการประชาชน” ซึ่งมาจากการเลือกของประชาชน ทำหน้าที่ตรวจสอบในคดีที่อัยการมีความเห็นสั่งไม่ฟ้อง เพื่อให้เกิดความโปร่งใสว่าไม่มีความพยายามในการปกป้องผู้กระทำความผิด หากเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ หรือผู้มีอิทธิพล “ในประเด็นนี้มีข้อถกเถียงว่า หากอัยการมีความเห็นสั่งไม่ฟ้อง ระบบของไทยอาจจะดีกว่า เพราะเปิดช่องให้ผู้เสียหายยื่นฟ้องตรงต่อศาลเองได้ แต่เมื่อไปดูข้อเท็จจริง จะพบว่า มีหลายคดีที่ไม่มีผู้เสียหายมาฟ้องตรงต่อศาล ทำให้คดีจบไปเลยทั้งที่ยังมีข้อสงสัย เช่น คดีต่อรัฐ เป็นคดีที่ไม่มีผู้เสียหาย หรือคดีของนายวรยุทธ อยู่วิทยา ซึ่งมีช่วงที่ทั้งตำรวจ อัยการ ศาล และผู้เสียหายไม่ฟ้อง ดังนั้นการเปิดช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในชั้นอัยการ จะช่วยแก้ไขปัญหานี้ได้” ส่วนช่องทางการมีส่วนร่วมกับศาล แม้ในหลักสากล “ศาลจะต้องโปร่งใส เป็นอิสระไม่อาจแทรกแซงได้” แต่ประชาชนสามารถเข้าไปตรวจสอบการทำหน้าที่ของศาลได้ โดยยกตัวอย่างประเทศที่ใช้ระบบ Common Law จะมีคณะลูกขุนซึ่งถูกเลือกมาจากประชาชนทั่วไป เข้าร่วมตัดสินในคดีอาญา โดยศาลต้องตัดสินตามความเห็นของคณะลูกขุน หรือแม้แต่ฝรั่งเศส ที่เป็นต้นแบบของระบบ Civil Law ก็ให้มีคณะลูกขุนในคดีอุกฉกรรจ์ที่มีโทษจำคุก 10 ปีขึ้นไป โดยตัวแทนคณะลูกขุนมีทั้งผู้พิพากษาอาชีพและประชาชน และยังยกตัวอย่างศาลของอังกฤษ มีสภาที่ประชาชนเข้าร่วมด้วย เรียกว่า Sentencing Council กำหนดมาตรฐานในการกำหนดโทษของคดีต่าง ๆ ไว้แบบกว้างๆ เมื่อศาลใช้ดุลยพินิจในการลงโทษแต่ละคดี สภาแห่งนี้ก็จะทำประชาพิจารณ์ว่าเห็นชอบกับการลงโทษนั้นหรือไม่ จากนั้นก็จะเปิดเผยต่อสาธารณะให้คนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ “เราต้องแยกประเด็นความเป็นอิสระของศาล ออกจากประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชน ศาลที่อิสระ ก็คือ ศาลที่อิสระ ส่วนการมีประชาชนร่วมตัดสินคดี คือ การให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม” ประเด็นที่สอง การใช้อำนาจเชิงโครงสร้างภายในองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ตัวอย่างการจัดให้มีคณะกรรมการตำรวจแห่งชาติ และคณะกรรมการตำรวจท้องถิ่นในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการ ทำให้ประชาชนสะท้อนการทำงานของเจ้าหน้าที่ในแต่ละท้องถิ่นได้ต่างจากประเทศไทยที่ใช้ระบบรวมศูนย์อำนาจในการพิจารณาแต่งตั้งโยกย้าย หรือที่ฝรั่งเศส ใช้ระบบกระจายอำนาจการแต่งตั้งโยกย้ายด้วยรูปแบบคณะกรรมการ เช่นในฝ่ายตุลาการจะมีคณะกรรมการตุลาการ มีประธานศาลฎีกาเป็นประธานคณะฯ ประกอบไปด้วยคนจากการเลือกตั้งของผู้พิพากษา ศาลปกครอง สภานาย คนที่ได้รับการเลือกจากประธานาธิบดี รวมทั้งสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งแต่เดิมประเทศไทยก็ใช้ระบบที่คล้ายกัน คือ ให้สามารถเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคส่วนอื่นเข้ามาเป็นคณะกรรมการตุลาการได้ แต่รัฐธรรมนูญปี 2560 เปลี่ยนให้บุคลากรจากศาลเท่านั้น มาเลือกกันเอง ตัดการมีส่วนร่วมของประชาชนออกไป ส่วนแนวทางการแก้ปัญหาที่รวดเร็วต่อการใช้อำนาจไปละเมิดสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม และเห็นด้วย

กับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยให้กระบวนการยุติธรรมทันสมัย มีประสิทธิภาพ และโปร่งใส โดยหากติดกล้องบันทึกการทำหน้าที่ของตำรวจในชั้นสอบสวน ก็อาจช่วยลดการข่มขู่ ลดการซ้อมทรมานได้ และยังถือเป็นการปกป้องเจ้าหน้าที่รัฐที่ทำหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาให้พ้นจากการถูกกล่าวหาว่าไปกระทำความผิดได้ด้วย แต่ต้องมีข้อยกเว้น คือ ต้องสงวนสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการปรึกษา กับทนายความเป็นส่วนตัว โดยไม่มีการบันทึกใดๆ

4.5.4.5 นายวิพล กิตติศาสนาสชัย ผู้อำนวยการสำนักงานวิจัยกฎหมายอาญา และพัฒนาระบบการยุติธรรม สถาบันนิติวัชร์ สำนักงานอัยการสูงสุด ในฐานะพนักงานอัยการ¹³² เห็นว่า การแก้ปัญหาการใช้อำนาจในกระบวนการยุติธรรมที่ผ่านมาขอยกตัวอย่าง ทฤษฎี แอปเปิลเน่า มาเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นว่าได้มองทั้งระบบแล้วหรือไม่ โดยเฉพาะระบบตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ที่ประหลาดมิชอบ ยังเป็นระบบปิด ใช้วิธีตรวจสอบกันเองเหมือนแมลงวันตอมแมลงวัน ก็อาจทำให้เกิดปัญหาเดิมซ้ำได้อีก เพราะยังไม่ได้แก้ปัญหาที่อำนาจเชิงโครงสร้าง ดังนั้นการแก้ไขปัญหานี้ จะต้องขยับไปแตะให้ถึงเขตแดนความจริงของสังคมไทยอย่างตรงไปตรงมาและซื่อสัตย์ แต่ก็ยอมรับว่า การจะแก้ปัญหาโดยเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร เปลี่ยนทัศนคติของสังคม ต้องใช้เวลานาน อัยการวิพล ยังให้ความสำคัญกับปัญหาการแต่งตั้งโยกย้าย การเติบโตในหน้าที่การงานของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม โดยเห็นว่า คนทำงานต้องมีแรงจูงใจให้เห็นความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ตามมาตรฐาน คือ มีหลักเกณฑ์ในการแต่งตั้งโยกย้าย สร้าง Profile ในการทำงาน ทำให้คนดีมีกำลังใจทำงาน มีระบบตรวจสอบที่โปร่งใส ตรงไปตรงมา และคณะกรรมการสูงสุดของแต่ละองค์กรต้องเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วม เมื่омองว่า การแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างต้องใช้เวลา อัยการวิพล จึงมองถึงการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยอำนวยความสะดวกและความโปร่งใสในการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเสนอแนะระเบียบและกฎหมายให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการดำเนินคดีอาญา ต้องบันทึกทุกกระบวนการทำงานแบบ Real-Time ซึ่งจะช่วยเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานได้ทันที เช่นเดียวกับ ในการฟุตบอลที่ใช้เทคโนโลยี VAR (VDO Assistant Referee) ช่วยในการตัดสิน ก็สามารถแก้ปัญหาหนักกีฬาฟุตซอล หรือแก่งเลี้ยวเพื่อให้องค์กรฝ่ายตรงข้ามได้อย่างเห็นผลในเวลาอันสั้น เจ้าหน้าที่รัฐ มักใช้คำที่เลียดกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่น “เชิญตัวมาแค่เป็นพยาน ยังไม่ทำบันทึกจับกุม ยังไม่ใช่ผู้ถูกจับกุม มาคุยกัน เช่นเอกสารให้คดีจบ” เป็นต้น ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงทนายความ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของกระบวนการยุติธรรม เราจำเป็นต้อง

¹³² วิพล กิตติศาสนาสชัย, พนักงานอัยการ, ผู้อำนวยการสำนักงานวิจัยกฎหมายอาญาและพัฒนากระบวนการยุติธรรม สถาบันนิติวัชร์ สำนักงานอัยการสูงสุด, ‘TIJ Forum : Way Out อำนาจเชิงโครงสร้างในกระบวนการอำนวยความยุติธรรม’ (เสวนา, สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ), 29 กันยายน 2564).

ทำให้ประชาชนรู้สึกท้อใจของตนเอง และเมื่อต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ประชาชนจะต้องมี ทุนความโดยเร็วที่สุด นอกจากนี้ กระบวนการยุติธรรมต้องเคารพสิทธิของประชาชนที่จะพูดคุยกับ ทนายได้อย่างอิสระ เป็นความลับ และต้องไม่ถูกบังคับ ช่มชู้ ทำร้าย หรือทรมาน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ที่รัฐต้องการ

4.5.4.6 ร้อยตำรวจเอก พิระพัฒน์ มังคละศิริ อาจารย์ประจำคณะตำรวจ ศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ¹³³ เห็นว่า ปัญหาโครงสร้างขององค์กรตำรวจและหน่วยงานใน กระบวนการยุติธรรม โดยมองว่า การใช้อำนาจแบบรวมศูนย์เป็นปัญหาใหญ่ เช่น สำนักงานตำรวจ แห่งชาติ สามารถสั่งการกองบัญชาการได้ทั่วประเทศ แม้จะทำให้ทำงานได้ด้วยความเร็ว แต่ก็ ทำให้ตรวจสอบการใช้อำนาจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ยาก โดยเฉพาะ “อำนาจในการแต่งตั้ง โยกย้าย” เปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ เช่น อังกฤษ เยอรมัน สหรัฐอเมริกา แคนาดา และ ไอร์แลนด์เหนือ ที่ใช้รูปแบบการกระจายอำนาจในโครงสร้างการทำงานของตำรวจ ทำให้การทำงานของ ตำรวจในท้องที่ต่าง ๆ ถูกยึดโยงกับประชาชน ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมกับการ กระทั่งโยกย้ายได้ ตัวอย่างการรวมศูนย์อำนาจของประเทศไทยในด้านกระบวนการยุติธรรมที่ส่งผล กระทบต่อประชาชน ช่วงปี 2557 ซึ่งมีการปรับโครงสร้างตำรวจด้วยการ “ทุบแท่ง พนักงาน สอบสวน” ออกไป โดยอ้างหลักการว่า เพื่อให้สามารถทำงานข้ามสายงานได้ แต่กลายเป็นว่า ตำแหน่งพนักงานสอบสวน(ร้อยเวร) ที่ควรจะได้เติบโตได้ในตำแหน่งรองสารวัตร และ สารวัตร กลับไม่มี เส้นทางเติบโตในสายอาชีพที่ชัดเจน และถูกโยกย้ายไปอยู่ในสายงานอื่น ส่วนผู้ที่เข้ามาทำงานใน ตำแหน่งนี้บางส่วนไม่มีความเชี่ยวชาญในงานสอบสวนเลย ผลกระทบสำคัญต่อประชาชน คือ แทนที่ ประชาชนจะได้คนที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นรองสารวัตร หรือ สารวัตร มาอยู่ในท้องที่ ประชาชนก็กลับได้คนที่ไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญจากท้องที่อื่นมาแทน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาการ ดำเนินงานขาดตอนในพื้นที่ ขาดความยึดโยง ประชาชนไม่สามารถตรวจสอบที่มาของเจ้าหน้าที่ ตำรวจในท้องที่ของตนเองได้ ยกตัวอย่างเยอรมัน หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ผลพวงจากยุคฮิตเลอร์ทำ ให้เกิดปัญหาทางโครงสร้าง อำนาจแต่งตั้งโยกย้ายตำรวจมาจากศูนย์กลางอำนาจเหมือนกัน ทำให้ 2 อาชีพที่ประชาชนที่เกลียดที่สุด คือ นักการเมือง กับ ตำรวจ เมื่อเห็นว่าเป็นปัญหา ผู้นำในยุคต่อมาจึง ปรับโครงสร้างให้อำนาจการแต่งตั้งโยกย้ายตำรวจมีความยึดโยงไว้กับประชาชน กลายเป็นตัวอย่างที่ดี ซึ่งการจะทำเช่นนี้ ผู้นำต้องมีความกล้ามากพอที่จะเปิดช่องให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น และให้มี

¹³³ พิระพัฒน์ มังคละศิริ, อาจารย์ประจำคณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, ‘TIJ Forum : Way Out อำนาจเชิงโครงสร้างในกระบวนการอำนวยความยุติธรรม’ (เสวนา, สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่ง ประเทศไทย (TIJ), 29 กันยายน 2564).

ตัวแทนประชาชน องค์กรอิสระ หรือองค์กรยุทธธรรมอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการแต่งตั้งโยกย้ายด้วย อีกปัญหาที่สำคัญขององค์กรตำรวจไทย คือ “คนที่เติบโต มักเป็นคนใกล้ชิดของผู้มีอำนาจ แต่ขาดความรู้ความสามารถ” เป็นปัญหาที่ต้องรีบแก้ไขด้วยการปลูกฝังทัศนคติ เรื่อง “ความถูกต้อง” ให้แก่คนรุ่นใหม่ โดยให้คำนึงถึง “การเลือกคนให้ถูกกับงาน” เลือกคนที่ถูกต้องเหมาะสม มีความสามารถมากกว่า คนที่ทำตามนายสั่ง ถือเป็นเรื่องสำคัญ แม้ว่าจะใช้เวลา แต่ก็หวังว่าจะช่วยแก้ปัญหาเรื่องนี้ได้ ส่วนข้อเสนอการใช้เทคโนโลยีมาบันทึกภาพการสอบสวนเพื่อแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิ หรือ การทำร้ายผู้ถูกกล่าวหา จึงเสนอให้หน่วยงานสอบสวนทุกแห่งติดกล้องวงจรปิดทุกที่ และต้องมีระเบียบเปิดช่องให้ประชาชนสามารถขอตรวจสอบได้ทุกกรณี โดยไม่มีข้ออ้างว่า “กล้องชำรุด” และยังเสนอให้ประเทศไทยลงทุนใช้ Blockchain ในการช่วยตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้การดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมเป็นไปด้วยความโปร่งใสมากขึ้น

4.5.4.7 นางสาวศิริกาญจน์ เจริญศิริ ทนายความ ประจำศูนย์ทนายความเพื่อ

สิทธิมนุษยชน¹³⁴ ให้ความเห็นอ้างอิงจากประสบการณ์ทำงานจริงหลายคดี ซึ่งพบว่า การอำนวยความสะดวกให้ประชาชนยังคงมีปัญหา เช่น การให้สิทธิของผู้ต้องหา ตั้งแต่สิทธิในการขอพบทนายตั้งแต่ต้น โดยยกตัวอย่าง “สิทธิ” ที่ตำรวจควรจะต้องแจ้งกับผู้ต้องหา เช่น “คุณมีสิทธิจะให้การหรือไม่ให้การก็ได้” หรือ “คำพูดของคุณอาจจะถูกใช้พยานหลักฐานได้” หรือ “คุณมีสิทธิที่จะปรึกษากับทนายความเป็นการเฉพาะตัว และให้ทนายความเข้าร่วมฟังการสอบสวนได้” หรือ “หากไม่มีทนายความ รัฐจะจัดหาทนายความให้” ซึ่งในทางปฏิบัติจริง กลับไม่ได้เป็นไปตามคำกล่าวเหล่านั้น และหลายครั้งพบว่า เจ้าหน้าที่พยายามเลี่ยงกฎหมาย มีความพยายามที่จะทำให้ผู้ต้องหาไม่ได้พบกับทนายตั้งแต่ขั้นการจับกุม ควบคุมตัว ฝากขัง นำตัวเข้าเรือนจำก่อนการสั่งฟ้อง หรือระหว่างพิจารณาคดี โดยมักจะเลี่ยงไปใช้คำว่า “เชิญตัว” หรือ “เรียกมาเป็นแค่พยาน” แทน คำว่า “จับกุม” และเมื่อไม่มีบันทึกจับกุม ไม่มีการแจ้งข้อกล่าวหา ตำรวจก็มักจะอ้างได้ว่า “ไม่จำเป็นต้องมีทนาย” เมื่อกระบวนการเริ่มต้นปราศจากทนายความ ทำให้ผู้ต้องหาถูกละเมิดสิทธิอีกหลายรูปแบบ เช่น ถูกยึดโทรศัพท์ หรือ ถูกบังคับให้เซ็นเอกสาร โดยที่ผู้ต้องหาส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงผลทางกฎหมายที่ตามมา รวมถึงไม่ทราบด้วยว่าจะถูกนำไปดำเนินคดีต่อ การใช้กฎหมายพิเศษ เช่น กฎอัยการศึก หรือ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เป็นอีกประเด็นที่เห็นว่าเป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจละเมิดสิทธิของประชาชน เพราะเมื่อผู้ถูกกล่าวหาถูกควบคุมตัวโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายพิเศษ จะทำให้ทนายความ หรือแม้แต่

¹³⁴ ศิริกาญจน์ เจริญศิริ, ทนายความ, ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, ‘TIJ Forum : Way Out อำนาจเชิงโครงสร้างในกระบวนการอำนวยความยุติธรรม’ (เสวนา, สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ), 29 กันยายน 2564).

ศาลจะไม่สามารถตรวจสอบได้ว่า ผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาถูกละเมิดสิทธิหรือไม่ แม้ทนายจะยื่นเรื่องให้ศาลตรวจสอบการควบคุมตัว ศาลก็จะพิจารณาเพียงว่า มีกฎหมายฉบับใดให้อำนาจในการควบคุมตัวหรือไม่ ซึ่งเมื่อเป็นการควบคุมตัวโดยอำนาจตามกฎหมายพิเศษ ศาลก็จะถือว่าการควบคุมตัวดังกล่าวชอบด้วยกฎหมาย โดยที่ไม่ได้พิจารณาว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกละเมิดสิทธิในระหว่างควบคุมตัวหรือไม่ ปัญหาที่ทนายความ ไม่ได้เข้าพบผู้ถูกกล่าวหาตั้งแต่ต้น ยังนำไปสู่ปัญหาการละเมิดสิทธิอื่นๆ ตามมาได้ เพราะแม้ว่าประชาชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมจะเป็นคนที่มีความรู้ทางกฎหมายบ้าง แต่เมื่ออยู่ต่อหน้าเจ้าหน้าที่ มักจะมีความรู้สึกต้องปฏิบัติตามเจ้าหน้าที่เท่านั้น หรือแม้แต่ในกระบวนการประกันตัว หากไม่มีทนายหรือไม่มีข้อเท็จจริงอื่นๆ มาประกอบการพิจารณา ศาลก็อาจใช้ดุลพินิจตัดสินให้หรือไม่ให้ประกันตัวก็ได้ ทำให้ผู้ต้องหาอาจถูกละเมิดสิทธิ เช่น ข่มขู่ ซ้อมทรมาน ในระหว่างฝากขังได้ หากผู้ต้องหาได้พบกับทนายตั้งแต่เริ่มกระบวนการ ผู้ต้องหาก็คจะสามารถแต่งตั้งทนายให้คัดค้านการฝากขัง เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา แต่ในความเป็นจริงก็ยังมีปัญหา คือ ศาลมักจะตัดสินให้ฝากขังไว้ก่อน แต่ในหลายกรณี พนักงานสอบสวนจะยอมรับว่า ไม่จำเป็นต้องฝากขังก็สามารถสอบสวนได้ หรือในกรณีที่มีภักอ้างว่า ขอฝากขังในระหว่างรอการจัดทำสำนวน แต่แท้จริงพนักงานอัยการทำการสำนวนสอบสวนเรียบร้อยแล้ว เหลือเพียงแค่ขั้นตอนตามระเบียบภายในเพื่อส่งสำนวนให้สำนักอัยการสูงสุดทำคำสั่งเท่านั้น ดังนั้น จึงเสนอว่า ต้องมีกระบวนการตรวจสอบขั้นตอนต่าง ๆ เหล่านี้ เพื่อลดช่องทางการละเมิดสิทธิผู้ถูกกล่าวหาคำถามสำคัญ คือ ในเมื่อเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมส่วนใหญ่ ทราบถึงสิทธิของผู้ต้องหา โดยเฉพาะการที่ผู้ต้องหาสิทธิในการพบและปรึกษากับทนายความเป็นการเฉพาะตัวและเป็นความลับ ก็ควรเริ่มกระบวนการด้วยความเคารพสิทธิของผู้ต้องหา แต่เหตุใดจึงยังใช้คำพูด คำกล่าวอ้าง ซึ่งเป็นความพยายามในการเลี่ยงกฎหมาย นำไปสู่การละเมิดสิทธิของประชาชนที่ตกเป็นผู้ต้องหา นอกจากนี้สถานการณ์ทางการเมือง มีผลต่อความเป็นอิสระของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม โดยยกตัวอย่างคดีเยาวชนที่ถูกจับจากการชุมนุม คดีที่ประชาชนวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับการใช้สิทธิ เสรีภาพ ตามระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น หากจะพูดถึงการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม ก็จำเป็นต้องให้ความสำคัญในประเด็นนี้ด้วย ส่วนข้อเสนอในการแก้ปัญหาโดยการใช้เทคโนโลยีแม้ว่าจะมีเทคโนโลยีเข้ามาช่วยงานสอบสวนให้โปร่งใสขึ้นแต่มีข้อกังวล คือ “เจ้าหน้าที่จำเป็นต้องเคารพสิทธิผู้ต้องหาตั้งแต่ต้น” โดยเฉพาะสิทธิในการปรึกษาทนายเป็นความลับ เพราะเคยมีหลายกรณี โดยเฉพาะคดีชุมนุมทางการเมือง เจ้าหน้าที่จะใช้กล้องขนาดเล็กบันทึกทุกอย่างแบบ Real Time ทั้งบันทึกภาพและเสียงในห้องสอบสวน บันทึกการหารือกับทนายความ หรือขยายภาพให้เห็นข้อความที่ทนายเขียนส่งให้ผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งถือเป็นการละเมิดสิทธิ หรือแม้ว่าผู้ต้องหาจะแจ้งว่าไม่สบายใจที่ถูกกระทำเช่นนี้ แต่พนักงานสอบสวนก็จะยืนยันว่า “ต้องทำตามที่นายสั่ง” การสร้างความเชี่ยวชาญ

เฉพาะทางของเจ้าหน้าที่เป็นสิ่งสำคัญ หากระบบไม่เอื้อ เราจะได้คนที่ไม่มี ความเชี่ยวชาญมาทำงานในตำแหน่งที่ต้องการความเชี่ยวชาญ ไม่ว่าจะระดับปฏิบัติการหรือระดับบริหาร เช่น สายงานพนักงานสอบสวน ควรสามารถเติบโตและพัฒนาทักษะเฉพาะทางได้ในระยะยาว เป็นต้น อุปสรรคอีกประการหนึ่ง คือ การเติบโตที่อาศัยความใกล้ชิดผู้มีอำนาจ ดังนั้น เราต้องมีความเชื่อว่าจะสามารถแก้ไขเชิงระบบได้ แม้จะต้องใช้ระยะเวลานานในการปฏิรูปโครงสร้างขององค์กรตำรวจและกระบวนการยุติธรรมโดยรวมก็ตาม

4.5.4.8 พันตำรวจเอก ดร.มานะ เผาะช่วย เลขาธิการสมาคมพนักงานสอบสวน ในฐานะที่ปรึกษาคณะกรรมการพัฒนางานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ¹³⁵ เห็นว่า พนักงานสอบสวนมีบทบาทอำนาจหน้าที่สำคัญยิ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นก่อนฟ้อง เป็นผู้รับผิดชอบการสืบสวนสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อค้นหาความจริงที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นงานที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อน และยังต้องให้คำปรึกษาและนำช่วยเหลือประชาชนในเรื่องต่างๆ เช่น การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาททางแพ่ง อันเป็นการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับประชาชนและสังคม รัฐบาล และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาให้มีประสิทธิภาพ สร้างขวัญกำลังใจให้พนักงานสอบสวนในการปฏิบัติหน้าที่เช่นเดียวกับอัยการ และผู้พิพากษา ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนได้รับประโยชน์ แต่สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น พนักงานสอบสวนยังขาดขวัญกำลังใจอย่างรุนแรง มีการขอย้ายออกจากงานสอบสวน และขอไปช่วยปฏิบัติราชการงานอื่น เพื่อหนีออกจากงานสอบสวนถึงขนาดพนักงานสอบสวนบางรายฆ่าตัวตายเพราะเหตุเกิดความเครียดจากการปฏิบัติหน้าที่หลายราย สภาวะในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า ไม่มีข้าราชการตำรวจคนใดต้องการดำรงตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน ซึ่งแตกต่างจากการเป็นพนักงานอัยการ และผู้พิพากษา โดยสิ้นเชิงซึ่งมีความภาคภูมิใจในตำแหน่งหน้าที่การงานของตน สาเหตุสำคัญที่พนักงานสอบสวนหนีออกจากงานสอบสวนนั้นเกิดจากสาเหตุสำคัญที่พอสรุปได้ดังนี้ ประการแรกความยุ่งยากของงานสอบสวน ที่ต้องอาศัยความรู้ด้านกฎหมายอย่างครอบคลุมและต้องฝึกอบรมเพิ่มทักษะความรู้อย่างต่อเนื่องเสมอ มีภาระรับผิดชอบติดต่อตลอดเวลา การรวบรวมพยานหลักฐานมีความยุ่งยากต้องใช้ความละเอียดรอบคอบและขยันหมั่นเพียรอย่างมาก รวมทั้งต้องได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดความเครียดจากการปฏิบัติหน้าที่ได้ง่าย และมีโอกาสถูกร้องเรียนหรือถูกฟ้องร้องทางแพ่งและทางอาญาได้ตลอดเวลา ประการที่สองระบบงานสอบสวนขาดการพัฒนา

¹³⁵ สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, มานะ เผาะช่วย, เลขาธิการสมาคมพนักงานสอบสวน ในฐานะที่ปรึกษา คณะกรรมการพัฒนางานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, สมาคมพนักงานสอบสวน, (12 ตุลาคม 2564).

และด้อยประสิทธิภาพ ยังผลให้พนักงานสอบสวนต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการรวบรวมพยานหลักฐาน แต่เพียงผู้เดียว แม้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 128 จะบัญญัติให้พนักงานสอบสวนอาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานอื่นทำการแทนได้ แต่ก็ไม่มีการสร้างหรือพัฒนาระบบการทำงานสอบสวน เช่น แผนกธุรการคดี ผู้ช่วยพนักงานสอบสวน ฝ่ายอำนวยการคดี เพื่อแบ่งเบาภาระงานของพนักงานสอบสวน ซึ่งต่างจากการทำงานของอัยการและผู้พิพากษาที่มีเจ้าหน้าที่ด้านธุรการช่วยเหลือ ดำเนินการ ประการที่สามการขาดแคลนพนักงานสอบสวน ทำให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนและทำสำนวนคดีจริงๆ มีงานล้นมือ สำนวนการสอบสวนค้างค้ำสะสมโดยผู้บังคับบัญชา ไม่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริงในความเป็นจริง ผู้ครองตำแหน่งพนักงานสอบสวนแต่ไปช่วยปฏิบัติราชการที่อื่น เช่น ประจำสำนักงานผู้บังคับบัญชา หรือศูนย์เฉพาะกิจ ศูนย์ปราบปรามต่างๆ พนักงานสอบสวนที่เหลืออยู่จำต้องเข้าเวรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจำใจ ขาดการแก้ปัญหาจากผู้บังคับบัญชา ทำให้เกิดความตึงเครียด ท้อแท้ ประการที่สี่ระบบการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นไม่เอื้อต่อพนักงานสอบสวน เนื่องจากการยกเลิกการเลื่อนตำแหน่งพนักงานสอบสวนสูงขึ้นด้วยวิธีการประเมินจากความรู้ความสามารถซึ่งเป็นระบบคุณธรรม และในสภาพความเป็นจริงแล้ว ตำรวจผู้อยู่ในตำแหน่งพนักงานสอบสวนไม่สามารถดิ้นรนแสวงหาการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นได้เมื่อเปรียบเทียบกับตำรวจผู้อยู่ในตำแหน่งสายงานด้านอื่น ทำให้เกิดความท้อแท้สิ้นหวังในความเจริญก้าวหน้าด้านชีวิตอาชีพราชการ นอกจากนี้ยังมีการบังคับแต่งตั้งตำรวจฝ่ายอื่นที่ ไม่มีความรู้ความสามารถ ขาดทักษะ ประสบการณ์งานสอบสวน และไม่สมัครใจ มาดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน ทำให้ผู้ถูกบังคับแต่งตั้งไม่อยากปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน และขอไปช่วยปฏิบัติราชการด้านอื่นโดยไม่นำพาต่อนโยบายและหนังสือสั่งการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่กำชับและห้ามมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนไปช่วยปฏิบัติราชการด้านอื่น ทั้งยังไม่นำพาต่อความยากลำบากของเพื่อนร่วมงาน และความเดือดร้อนของประชาชน ประการที่ห้าค่าตอบแทนการปฏิบัติหน้าที่ต่ำ เนื่องจากการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานต้องมีค่าใช้จ่ายและงบประมาณดำเนินการงานจึงจะสัมฤทธิ์ผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพนักงานสอบสวนต้องคอยรับคำร้องทุกข์ตลอด 24 ชั่วโมง อีกทั้งต้องคอยรับเรื่องราวร้องทุกข์กล่าวโทษที่อัยการสูงสุด และคณะกรรมการป้องกันปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) มอบหมายให้พนักงานสอบสวนรับผิดชอบสอบสวนแทน ซึ่งทำให้พนักงานสอบสวนมีภาระหน้าที่และงานล้นมืออีกมาก แต่กลับได้รับค่าตอบแทนในอัตราที่ต่ำมากอย่างไม่น่าเชื่อ ยังผลให้พนักงานสอบสวนเกิดความท้อแท้ ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากรัฐ ขาดขวัญและกำลังใจ สำหรับแนวทางพัฒนางานสอบสวนควรสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงานสอบสวนโดยให้มีการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นด้วยระบบการประเมิน ทดสอบความรู้ความสามารถ ตั้งแต่พนักงานสอบสวนระดับรองสารวัตรสอบสวนถึงระดับผู้กำกับการสอบสวนโดยเร่งด่วน พัฒนาปรับปรุง

ระบบงานสอบสวนให้มีคุณภาพเท่ากับหรือใกล้เคียงกับหน่วยงานอื่นซึ่งทำหน้าที่สอบสวนหรือไต่สวน ที่รัฐจัดสรรค่าตอบแทนให้ โดยแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจ่ายเงินตอบแทน การสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. 2534 และบริหารจัดการเงินกองทุนสืบสวนสอบสวน ให้พนักงาน สอบสวนสามารถเบิกจ่ายไปใช้ในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและทำสำนวนคดีได้ นอกจากนี้ ควรจัดให้มีทุนการศึกษา การฝึกอบรมและดูงานในต่างประเทศ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ศักยภาพในการ ปฏิบัติหน้าที่ ให้เท่าทันกับสภาวะการณ์โลกในปัจจุบัน และเป็นขวัญกำลังใจให้กับพนักงานสอบสวน

บทที่ 5

วิเคราะห์ผลการศึกษา

5.1 วิเคราะห์สภาพปัญหาในระบบสอบสวนคดีอาญาไทยเปรียบเทียบกับระบบสอบสวนคดีอาญาต่างประเทศ

5.1.1 ประเด็นโครงสร้างอำนาจสอบสวน

5.1.1.1 โครงสร้างอำนาจสอบสวนในระบบสอบสวนคดีอาญาไทย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดโครงสร้างอำนาจสอบสวนในการดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานไทยเป็นสองขั้นตอนคือ ขั้นตอนการสอบสวนทำสำนวนและความเห็นทางคดีของตำรวจกับขั้นตอนการพิจารณาออกคำสั่งทางคดีและการฟ้องคดีของอัยการโดยให้ตำรวจมีอำนาจสอบสวนภายใต้การบังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และให้อัยการมีอำนาจออกคำสั่งทางคดีและฟ้องร้องดำเนินคดีภายใต้การบังคับบัญชาของสำนักงานอัยการสูงสุด แยกออกจากกัน ความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนกับอัยการมีลักษณะเป็นแนวนอน กล่าวคือ อัยการไม่มีอำนาจสอบสวนตรวจสอบกำกับดูแลการสอบสวนทำสำนวนคดีของตำรวจในชั้นเริ่มต้นคดีเพราะถือว่าต่างฝ่ายต่างมีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบคนละส่วน พนักงานสอบสวนและอัยการไม่มีอำนาจบังคับบัญชาซึ่งกันและกัน การทำความเห็นทางคดีของตำรวจและการสั่งคดีของอัยการแยกออกไม่ยึดโยงกัน ตำรวจและอัยการไม่ต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายและสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา โครงสร้างระบบสอบสวนคดีอาญาไทยลักษณะดังกล่าวเป็นไปตามแนวคิดหลักการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้องและเป็นการแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด การดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานในระบบสอบสวนคดีอาญาไทยจึงแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของตำรวจตั้งแต่การรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ การเริ่มต้นคดี การรวบรวมพยานบุคคล พยานวัตถุและพยานเอกสาร การยึดของกลางในคดี การตั้งข้อหา การแจ้งข้อหา การขออนุมัติหมายจับหมายค้นหมายควบคุมขังต่อศาล และการสรุปสำนวนสอบสวนและทำความเห็นทางคดีก่อนจะส่งสำนวนสอบสวนให้อัยการ และขั้นตอนการพิจารณาออกคำสั่งทางคดีและฟ้องร้องซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของอัยการ ตั้งแต่การพิจารณาว่าจะรับสำนวนสอบสวนของตำรวจไว้ออกคำสั่งหรือไม่ การสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติม การออกคำสั่งทางคดีและการฟ้องร้องดำเนินคดีชั้นศาล อัยการไทยจะรับทราบข้อเท็จจริงและรายละเอียดแห่งคดี การตั้งข้อหา การควบคุมผู้ต้องหา การขออนุมัติหมายค้นหมายจับและหมายอาญาต่อศาลตลอดจน

พยานหลักฐานแห่งคดีเท่าที่ตำรวจได้รวบรวมไว้ในสำนวนสอบสวนและทราบภายหลังจากวันที่ตำรวจส่งสำนวนให้และอัยการได้รับสำนวนสอบสวนไว้เพื่อพิจารณาและออกคำสั่งทางคดี

5.1.1.2 โครงสร้างอำนาจสอบสวนในระบบสอบสวนคดีอาญาต่างประเทศ

จากการศึกษาโครงสร้างระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่นพบว่าโครงสร้างอำนาจสอบสวนเป็นไปตามหลักแนวคิดอำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันและจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าระบบการสอบสวนที่มีลักษณะเป็นสากลหรือเป็นระบบการดำเนินคดีชั้นเจ้าพนักงานที่สมบูรณ์ อัยการต้องมีส่วนบทบาทหรืออำนาจหน้าที่สอบสวนและเป็นผู้รับผิดชอบสำนวนสอบสวนคดีอาญา หรืออย่างน้อยการสอบสวนของตำรวจตั้งแต่เริ่มต้นคดี การรวบรวมพยานบุคคล พยานวัตถุและพยานเอกสาร การยึดของกลางในคดี การตั้งข้อหา การแจ้งข้อหาต้องอยู่ภายใต้ดุลพินิจและการตรวจสอบของอัยการ โดยเฉพาะการขออนุมัติหมายจับ หมายค้น หมายควบคุมซึ่งผู้ถูกกล่าวหาต่อศาลของตำรวจควรได้รับคำรับรองจากอัยการเสียก่อนว่ามีเหตุผลและพยานหลักฐานเพียงพอยื่นคำร้องดังกล่าวต่อศาล เพราะเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยตรง ด้วยเหตุดังกล่าวโครงสร้างระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่นจึงกำหนดให้อัยการมีส่วนบทบาทกำกับดูแลตรวจสอบถ่วงดุลการสอบสวนของตำรวจ แม้แต่ประเทศอังกฤษที่มีโครงสร้างระบบสอบสวนคดีอาญาตามแนวคิดหลักการแยกอำนาจสอบสวนฟ้องร้องออกจากกันเช่นเดียวกับประเทศไทยก็ได้แยกอำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องร้องออกจากกันอย่างเด็ดขาดเช่นประเทศไทย อัยการอังกฤษยังมีหน้าที่ให้คำรับรองการขอหมายอาญาของตำรวจต่อศาลและมีหน้าที่คำแนะนำแก่ตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนในการตั้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาเพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการดำเนินคดีชั้นเจ้าพนักงาน ระบบสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นไปตามหลักแนวคิดอำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันหรือตามหลักการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้อง อัยการจะมีบทบาทหน้าที่ควบคุม ตรวจสอบและถ่วงดุลหรือสนับสนุนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของตำรวจโดยไม่ปล่อยให้ตำรวจมีอำนาจเด็ดขาดทำการสอบสวนฝ่ายเดียว

5.1.1.3 วิเคราะห์สภาพปัญหาโครงสร้างอำนาจสอบสวนในระบบสอบสวนคดีอาญาไทย

จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่าลักษณะโครงสร้างอำนาจสอบสวนในระบบสอบสวนคดีอาญาไทยตามหลักแนวคิดการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้องจากกันอย่างเด็ดขาดเป็นช่องว่างการปฏิบัติหน้าที่ระหว่างตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนและอัยการ อัยการไทยไม่มีอำนาจสอบสวน ไม่มีอำนาจรับคำร้องทุกข์ ไม่มีโอกาสคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาระหว่างการสอบสวนของตำรวจ อำนาจการสอบสวนถูกผูกขาดโดยตำรวจฝ่ายเดียว

จึงเกิดสภาพการไม่รับคำร้องทุกข์จากผู้เสียหายไว้ทำการสอบสวนโดยไม่มีเหตุผลหรือไม่ยอมรับคำร้องทุกข์เพราะเหตุทำตามนโยบายควบคุมสถิติคดีอาญาของผู้บังคับบัญชา หรือรับคำร้องทุกข์ไว้แต่ไม่ทำการสอบสวนหรือทำการสอบสวนล่าช้าจนเกิดความเสียหายและคดีขาดอายุความ การบิดเบือนพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงในสำนวนสอบสวน การแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาตามอำเภอใจหรือแจ้งข้อหาหนักเกินกว่าพฤติการณ์ข้อเท็จจริงแห่งการกระทำเพื่อสนองนโยบายผู้บังคับบัญชาหรือเพื่อประโยชน์แห่งระยะเวลาในการขอให้ศาลสั่งขังผู้ต้องหาระหว่างสอบสวน การสอบสวนที่ไม่ถูกต้องตามกระบวนการวิธีที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือระเบียบการดำเนินคดีที่สำนักงานอัยการกำหนดอัยการจึงไม่รับสำนวนการสอบสวนไว้พิจารณาเกิดสุญญากาศและช่องว่างการดำเนินคดีผู้ต้องหาต้องถูกดำเนินคดีชั้นตำรวจและชั้นอัยการซ้ำซ้อนกันทั้งที่เป็นการดำเนินคดีชั้นเจ้าพนักงาน เช่น ผู้ต้องหาต้องประกันตัวชั้นตำรวจและชั้นอัยการซ้ำซ้อนสองครั้ง และกลับกันเป็นช่องว่างให้ผู้ต้องหาต่อสู่คดีชั้นตำรวจและชั้นอัยการเพื่อประวิงและยืดเวลาให้คดีขาดอายุความ การขอหมายค้นหมายจับและหมายคุมขังผู้ต้องหาต่อศาลปราศจากหลักฐานที่หนักแน่นเพียงพอซึ่งลิดรอนสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชน การแบ่งเขตพื้นที่สอบสวนของสถานีตำรวจเพื่อบริหารจัดการภารกิจสอบสวนตามหลักการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้องอย่างเด็ดขาดยังกระทบต่อปรัชญาการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐที่มีอัยการเป็นผู้แทนฟ้องร้องดำเนินคดีกับจำเลย ดังกรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1381/2555¹ เหตุเกิดตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจสอบสวนของสถานีตำรวจภูธรบางโพธิ์ แต่ตำรวจผู้จับนำผู้ต้องหาส่งสถานีตำรวจภูธรเมืองสมุทรสาครทำการสอบสวนและสรุปสำนวนส่งอัยการฟ้องคดีศาลฎีกาพิพากษาว่าพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรเมืองสมุทรสาครไม่มีอำนาจสอบสวน การสอบสวนไม่ชอบอัยการไม่มีอำนาจฟ้องจึงยกฟ้องและปล่อยอาชญากรลอยนวลโดยใช้เขตพื้นที่การบริหารจัดการมาเป็นเหตุผลสำคัญว่าการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้ปรากฏ สภาพระบบสอบสวนคดีอาญาไทยดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาในกระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่สำคัญคือ

(1) การผูกขาดอำนาจสอบสวน ผูกขาดดุลพินิจในการรับคำร้องทุกข์ การรวบรวมพยานหลักฐานเข้าสำนวนสอบสวน การแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา การขออนุมัติหมายค้นหมายจับ หมายอาญาจากศาล และระยะเวลาทำสำนวนสอบสวนไว้กับตำรวจฝ่ายเดียว

(2) อำนาจสอบสวนและดุลพินิจการสอบสวนของตำรวจขาดกระบวนการตรวจสอบและถ่วงดุล

¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1381/2555.

(3) สำนวนการดำเนินคดีกรณีการปฏิเสธไม่ยอมรับสำนวนสอบสวนของตำรวจไว้พิจารณาออกคำสั่งทางคดี

(4) การศึกษาวิเคราะห์หารูปแบบโครงสร้างอำนาจสอบสวนที่เหมาะสมจึงมีความสำคัญจำเป็นต่อการพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวนของประเทศไทย

5.1.2 ประเด็นโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน

5.1.2.1 โครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนไทย

องค์กรตำรวจโดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติแบ่งหน่วยปฏิบัติการพื้นที่เพื่อภารกิจบังคับใช้กฎหมายและสอบสวนคดีอาญาเป็นสถานีตำรวจซึ่งภายในสถานีตำรวจสถานีหนึ่งประกอบด้วย งานป้องกันปราบปราม งานจราจร งานสืบสวน ทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายงานสอบสวน ทำหน้าที่สอบสวนดำเนินคดีอาญา และงานอำนวยการ ทำหน้าที่สนับสนุนงานธุรการของสถานีตำรวจในภาพรวม โดยมีตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งผู้กำกับการเป็นหัวหน้าสถานีตำรวจและเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคท้าย² ผู้กำกับการสถานีตำรวจจึงมีอำนาจควบคุมบังคับบัญชาตำรวจในการบังคับใช้กฎหมายและควบคุมสั่งการพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนสอบสวนและความเห็นทางคดี บริหารจัดการงบประมาณของสถานีตำรวจภายใต้การบังคับบัญชาสั่งการของผู้บังคับบัญชาที่อยู่เหนือขึ้นไปเป็นลำดับจนถึงผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

5.1.2.2 โครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนในระบบสอบสวนคดีอาญาต่างประเทศ

จากการศึกษารูปแบบระบบการสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศ กลุ่มประเทศ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่นซึ่งมีระบบการสอบสวนตามหลักแนวคิดอำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกัน ประเทศกลุ่มนี้ยึดการมีอำนาจสอบสวนและเป็นผู้รับผิดชอบสำนวนสอบสวนคดีอาญา ดุลพินิจการรวบรวมพยานหลักฐานเป็นของอัยการ ตำรวจแม้มีอำนาจสอบสวนแต่การสอบสวนจะอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของอัยการและตำรวจทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยอัยการจึงไม่พบปัญหาผู้บังคับบัญชาตำรวจเข้าแทรกแซงควบคุมสั่งการรวบรวมพยานหลักฐานหรือแทรกแซงดุลพินิจความเป็นอิสระการทำความเห็นและออกคำสั่งทางคดีของอัยการ โดยเฉพาะ

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคท้าย. ในเขตท้องที่ใดมีพนักงานสอบสวนหลายคน การดำเนินการสอบสวนให้อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าในท้องที่นั้น หรือผู้รักษาการแทน

ประเทศฝรั่งเศสที่อัยการมีอำนาจสมบูรณ์และเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการทางการสอบสวนในฐานะตุลาการยื่น จะแบ่งตำรวจออกเป็นสองประเภทคือตำรวจฝ่ายปกครองทำหน้าที่สืบสวน จับกุม ปรามปราม และอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของฝ่ายปกครองหรือฝ่ายบริหาร กับตำรวจฝ่ายคดีซึ่งทำหน้าที่สอบสวนคดีอาญาอยู่ภายใต้บังคับบัญชาของฝ่ายตุลาการหรืออัยการ จึงไม่เกิดปัญหาผู้บังคับบัญชารับผิดชอบตำรวจฝ่ายบริหารแทรกแซงสั่งการอัยการผู้เป็นพนักงานสอบสวนและตำรวจฝ่ายคดีผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนหรือเป็นพนักงานสอบสวนในกรณีได้รับมอบหมายให้ทำการสอบสวน ซึ่งเป็นกระบวนการป้องกันการแทรกแซงความเป็นอิสระและป้องกันการแทรกแซงดุลพินิจของอัยการและตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนของกลุ่มประเทศนี้ค่อนข้างมีความเข้มแข็งสามารถคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ดี

5.1.2.3 วิเคราะห์สภาพปัญหาโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนไทย

การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทำสำนวนสอบสวนและความเห็นทางคดีของพนักงานสอบสวน เป็นกระบวนการใช้อำนาจตามกฎหมายวิธีสบัญญัติโดยนำข้อเท็จจริงที่ปรากฏปรับด้วยข้อกฎหมายสารบัญญัติแล้วใช้ดุลพินิจพิจารณาซึ่งนำพยานหลักฐานทำความเห็นทางคดีชี้ขาดเบื้องต้นว่าควรจะสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ถูกกล่าวหาและดำเนินคดีต่อในชั้นศาล การสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนจึงเป็นการทำงานที่ใช้อำนาจกึ่งตุลาการมิใช่การใช้อำนาจบังคับใช้กฎหมายเช่นการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจฝ่ายอื่นทั่วไป แต่โครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กำหนดให้ผู้กำกับสถานีตำรวจเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนมีอำนาจบังคับบัญชา ควบคุม สั่งการ เกี่ยวกับการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน และมีอำนาจให้คุณให้โทษแก่ตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจกึ่งตุลาการ ขณะเดียวกันผู้กำกับการสถานีตำรวจก็มีสถานะเป็นหัวหน้าตำรวจฝ่ายป้องกันปราบปราม ฝ่ายสืบสวน ฝ่ายจราจร และฝ่ายอำนวยการซึ่งเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายอีกสถานะหนึ่ง ดุลอำนาจดังกล่าวทำให้ผู้กำกับการสถานีตำรวจใช้อำนาจขัดแย้งกันในตัวเอง กล่าวคือผู้กำกับการต้องบริหารจัดการงานป้องกันปราบปราม งานสืบสวน งานจราจร เพื่อบังคับใช้กฎหมายกับประชาชนจึงมีโอกาสพิพาทกับประชาชนจากการปฏิบัติหน้าที่ เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นประชาชนย่อมต้องนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาขึ้นเจ้าพนักงานคือการสอบสวนของตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนเมื่อผู้กำกับการสถานีตำรวจเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมและสั่งการเกี่ยวกับการสอบสวนทำสำนวนคดีของพนักงานสอบสวน และเป็นผู้ทำความเห็นทางคดีว่าควรสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ถูกกล่าวหาในสำนวนคดี การใช้อำนาจกึ่งตุลาการกับอำนาจจับกุมปราบปรามโดยผู้กำกับการสถานีตำรวจผู้เดียวย่อมขัดแย้งกันโดยสภาพหรือกล่าวได้ว่าพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจกึ่งตุลาการต้องอยู่

ภายใต้การควบคุม สั่งการ และบังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาฝ่ายบริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ย่อมมีแนวโน้มและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติหน้าที่ ที่ผู้กำกับการสถานีตำรวจใช้อำนาจสั่งการ ควบคุม และแทรกแซงการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน และครอบงำดุลพินิจการทำความเข้าใจทางคดีของพนักงานสอบสวนให้ทำความเข้าใจทางคดีไปในทางที่ต้องการได้กรณีหนึ่ง และอีกกรณีหนึ่งคือการแต่งตั้งตำรวจให้ดำรงตำแหน่งผู้กำกับการสถานีตำรวจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทำหน้าที่หัวหน้าพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติสามารถแต่งตั้งตำรวจฝ่ายอื่นแม้ไม่มีความรู้ความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญด้านการสอบสวนคดีอาญาให้ดำรงตำแหน่งผู้กำกับการสถานีตำรวจได้ ผู้กำกับการสถานีตำรวจที่ไม่มีความรู้ความชำนาญและความเข้าใจงานสอบสวนมีแนวโน้มที่จะสั่งการให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานตามความเข้าใจของตนทำให้มีพยานหลักฐานในสำนวนสอบสวนคดีอาญาฟุ้งเฟ้อและแจ้งข้อหาผู้ต้องหาไม่ถูกต้องหนักหรือเบา กว่าความเป็นจริงซึ่งเป็นการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ดุลพินิจและความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวน สภาพโครงสร้างการบังคับบัญชาตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาสำคัญในระบบสอบสวนคดีอาญาไทยคือ

- (1) ผู้บังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และ
- (2) พนักงานสอบสวนขาดความเป็นอิสระในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและทำความเข้าใจทางคดี
- (3) การศึกษาวิเคราะห์หารูปแบบโครงสร้างการบังคับบัญชาตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนที่เหมาะสม จึงมีความสำคัญจำเป็นต่อการพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวนของประเทศไทย

5.1.3 ประเด็นอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน

5.1.3.1 อำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนในระบบสอบสวนคดีอาญาไทย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดอำนาจหน้าที่และขั้นตอนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทำสำนวนคดีของพนักงานสอบสวนไว้ในลักษณะ 2 การสอบสวน หมวด 1 การสอบสวนสามัญ โดยมาตรา 131 บัญญัติให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และมาตรา 131/1 บัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนรวบรวมพยานวัตถุเกี่ยวกับสารคัดหลังตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ มาตรา 132 บัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนรวบรวม

พยานวัตถุและพยานเอกสาร มาตรา 133 บัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนเรียกพยานบุคคลมาพบและให้ปากคำได้ ทั้งนี้ภายในเงื่อนไขที่กฎหมายดังกล่าวกำหนด³ การใช้อำนาจตามบทกฎหมายดังกล่าวเป็นดุลพินิจและเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนนายเดียว การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำบังคับของพนักงานสอบสวนมีบทกำหนดโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 168 และมาตรา 169 คือจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินห้าพันบาท⁴

5.1.3.2 อำนาจรวบรวมพยานหลักฐานในระบบสอบสวนคดีอาญาต่างประเทศ

จากการศึกษารูปแบบระบบการสอบสวนคดีอาญา กลุ่มประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน อังกฤษ และญี่ปุ่นพบว่า ตำรวจมีอำนาจเรียกตัวผู้ต้องสงสัยหรือพยานบุคคลมาทำการสอบปากคำและจับกุมบุคคลผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า แต่การรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นพยานวัตถุหรือพยานเอกสารจำเป็นต้องขอให้ศาลออกหมายเรียกไปยังผู้ครอบครอง การทำคำร้องขอหมายเรียกหรือหมายอาญาจากศาล คำร้องขอของตำรวจต้องได้รับการรับรองจากอัยการผู้รับผิดชอบสำนวนสอบสวนอันเป็นการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจของตำรวจและเป็นหลักประกันคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และการออกหมายเรียกพยานหลักฐานรูปแบบดังกล่าวเป็นการใช้อำนาจตุลาการในกระบวนการสอบสวนโดยอัยการ อำนาจการรวบรวมจึงครอบคลุมพยานหลักฐานทุกชนิดที่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงแห่งคดีได้ การรวบรวมพยานหลักฐานในระบบการสอบสวนคดีอาญาต่างประเทศจึงไม่เกิดช่องว่างกรณีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนไม่เพียงพอหรือขาดสภาพบังคับ โดยเฉพาะประเทศฝรั่งเศส การสอบสวนคดีสำคัญอัยการอาจร้องขอให้ผู้พิพากษาทำหน้าที่สอบสวนใช้อำนาจตุลาการเรียกพยานหลักฐานรวบรวมเข้าสู่สำนวนสอบสวนได้โดยตรง และในประเทศอังกฤษตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนมีอำนาจพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องหาเพื่อตรวจพิสูจน์โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมและในคดีอาญาร้ายแรงตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนมีอำนาจบังคับตรวจเก็บสารพันธุกรรมสารคัดหลั่งหรืออำนาจได้ในระบบสอบสวนคดีอาญาต่างประเทศจึงไม่เกิดประเด็นปัญหาอำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของอัยการหรือตำรวจซึ่งทำหน้าที่พนักงานสอบสวนไม่เพียงพอ

5.1.3.3 วิเคราะห์สภาพปัญหาอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนในระบบสอบสวนคดีอาญาไทย

อำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนในการดำเนินคดีอาญาไทย พนักงานสอบสวนมีอำนาจรวบรวมได้ด้วยตนเองแต่จำกัดอำนาจไว้เพียงเท่าที่ประมวล

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 มาตรา 131/1 มาตรา 132 มาตรา 133.

⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 168 มาตรา 169.

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนด และมีอำนาจรวบรวมเพียงเท่าที่สามารถจะทำได้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยบัญญัติและบังคับใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2477 เป็นต้นมานับถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า 87 ปี ตลอดเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยได้บัญญัติกฎหมายที่มีโทษทางอาญาและมีลักษณะองค์ประกอบความผิดเฉพาะขึ้นมาภายหลังจำนวนมาก อำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดทางอาญาที่เป็นอยู่ปัจจุบัน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1⁵ ให้อำนาจพนักงานสอบสวนรวบรวมพยานวัตถุเกี่ยวกับสารคัดหลั่งเพื่อตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์แต่ตาม มาตรา 131/1 วรรคสอง บัญญัติจำกัดอำนาจพนักงานสอบสวนไว้เฉพาะกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปีหากจำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ ดังนั้นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินสามปีหากมีความจำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง พนักงานสอบสวนจึงไม่มีอำนาจให้แพทย์ดำเนินการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าว และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 (1) ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องหาแต่มีได้บัญญัติบทกำหนดโทษกรณีผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยไม่ยินยอมให้พิมพ์ลายนิ้วมือเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงหรือเพื่อประโยชน์แห่งการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน อำนาจพนักงานสอบสวนตามมาตราดังกล่าว

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1.

วรรคหนึ่ง ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามมาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้

วรรคสอง ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หากการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่ง จำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควรโดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม หากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนั้น แล้วแต่กรณี

จึงไม่มีสภาพบังคับ⁶ ภายหลังคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขจึงออกประกาศฉบับที่ 25 บัญญัติให้การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตราดังกล่าวเป็นความผิดฐานกระทำความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรมและมีโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ⁷ เพื่อให้อำนาจพนักงานสอบสวนตามมาตราดังกล่าวเกิดสภาพบังคับ หากแต่ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ 2/2562 ว่าประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขฉบับที่ 25 ส่วนที่กำหนดให้เป็นความผิดและกำหนดโทษทางอาญาขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 26 วรรคหนึ่ง และมาตรา 28 วรรคหนึ่ง⁸ ส่งผลให้ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขฉบับที่ 25 ตกไปและอำนาจการพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องหา ผู้ต้องสงสัยของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 (1) ขาดสภาพบังคับอีกครั้ง ปัจจุบันพนักงานสอบสวนจึงไม่มีอำนาจพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องหาเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงเป็นช่องว่างของการรวบรวมพยานหลักฐานทำสำนวนสอบสวน ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133⁹ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนออกหมายเรียกบุคคลใดๆ มาให้ถ้อยคำได้ก็ตามแต่บทกำหนดโทษอันเป็นสภาพบังคับผู้ฝ่าฝืนไม่ยอมไปพบและให้ปากคำต่อพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 168 มีอัตราโทษเพียงจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132.

(1) ตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอม หรือตรวจตัวผู้ต้องหา หรือตรวจสิ่งของหรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ให้รวมทั้งทำภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาดจำลอง หรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้เกิดความผิดขึ้น

(3) หมายเรียกบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่บุคคลที่ถูกหมายเรียกไม่จำต้องมาเอง เมื่อจัดส่งสิ่งของมาตามหมายแล้ว ให้ถือเสมือนว่าได้ปฏิบัติตามหมาย.

⁷ ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขฉบับที่ 25 เรื่อง การดำเนินการเกี่ยวกับการยุติธรรมทางอาญา. ผู้ซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา มีหน้าที่ต้องพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า ตามคำสั่งของพนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี หรือพนักงานสอบสวน ผู้ใดฝ่าฝืนมีความผิดฐานกระทำความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

⁸ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2562.

⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133.

วรรคหนึ่ง พนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียกผู้เสียหายหรือบุคคลใดซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดีให้มาตามเวลาและสถานที่ในหมายแล้วให้ถามปากคำบุคคลนั้นไว้

เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁰ ซึ่งเป็นอัตราโทษที่ค่อนข้างต่ำทำให้พยานบุคคลไม่เกรงกลัวและไม่ให้ความร่วมมือกับพนักงานสอบสวนในการเข้าพบและให้ถ้อยคำตามหมายเรียกเป็นอุปสรรคต่อการรวบรวมพยานหลักฐานเช่นกัน นอกจากนี้การรวบรวมพยานหลักฐานอื่นนอกเหนือจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนด เช่น การตรวจปัสสาวะเพื่อหาสารเสพติดจากผู้ต้องสงสัย การตรวจหรือดักฟังโทรศัพท์หรือการสื่อสารผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การอายัดเงินที่ได้มาหรือได้ใช้จากการกระทำผิดทางอาญาไปยังธนาคารผู้รับฝาก การเรียกข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ การเรียกข้อมูลจราจรโทรศัพท์เคลื่อนที่ซึ่งมีเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติโดยเฉพาะทางปฏิบัติผู้ให้บริการซึ่งครอบครองข้อมูลดังกล่าวจะปฏิเสธที่จะเปิดเผยหรือมอบข้อมูลให้แก่พนักงานสอบสวนโดยอ้างว่าพนักงานสอบสวนไม่ใช่เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติเกี่ยวกับข้อมูลดังกล่าวอันเป็นการปฏิเสธไม่ยอมรับอำนาจพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สภาพดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาสำคัญในระบบสอบสวนคดีอาญาไทยคือ

(1) อำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนไม่ได้สัดส่วนเพียงพอกับความผิดอาญาที่เกิดขึ้น และมีสภาพบังคับไม่เพียงพอเป็นอุปสรรคต่อการพิสูจน์ข้อเท็จจริง

(2) การศึกษาวิเคราะห์พิจารณาขอบเขตอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน และสภาพบังคับที่เหมาะสม ตลอดจนกระบวนการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน จึงมีความสำคัญจำเป็นต่อการพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาของไทยในบทบาทพนักงานสอบสวน

5.1.4 ประเด็นการคุ้มครองดุลพินิจพนักงานสอบสวน

5.1.4.1 การคุ้มครองดุลพินิจพนักงานสอบสวนในระบบสอบสวนคดีอาญาไทย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคสอง¹¹ ให้อำนาจพนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจระหว่างสอบสวนพิจารณาพยานหลักฐานว่ามีเพียงพอตั้งและแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาหรือไม่ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141¹² ให้อำนาจ

¹⁰ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 168.

ผู้ใดขัดขืนคำสั่งตามกฎหมายของพนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวน ซึ่งให้มาเพื่อให้ถ้อยคำ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

¹¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134.

¹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141.

ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่เรียกหรือจับตัวยังไม่ได้ เมื่อได้ความตามทางสอบสวนอย่างใด ให้ทำความเห็นควรรั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องส่งไปพร้อมกับสำนวนยังพนักงานอัยการ

พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจเมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้นพิจารณาซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานทำความเข้าใจทางคดีว่าควรสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหา ก่อนส่งสำนวนไปยังอัยการ กระบวนการดังกล่าวเป็นการนำข้อเท็จจริงที่ได้จากพยานหลักฐานตามท้องสำนวนสอบสวนปรับเข้าด้วยบทบัญญัติของกฎหมายสารบัญญัติแล้วจึงใช้ดุลพินิจพิจารณาว่าการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาเป็นความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่ การตั้งข้อหาและการทำความเข้าใจทางคดีของพนักงานสอบสวนมีลักษณะเป็นการชี้ขาดคดีเบื้องต้นเป็นการใช้อำนาจกึ่งตุลาการมีผลกระทบต่อผู้ต้องหาอย่างน้อยหากพนักงานสอบสวนตั้งข้อหาผิดพลาดหรือหนักเกินกว่าข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ปรากฏย่อมทำให้ผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างสอบสวนเป็นเวลานานหรือหากผู้ต้องหาจะขอรับการปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างสอบสวนก็ต้องใช้หลักทรัพย์ประกันตัวราคาสูงตามอัตราโทษของข้อหาที่พนักงานสอบสวนพิจารณาตั้ง และกรณีพนักงานสอบสวนทำความเข้าใจทางคดีแล้วสั่งฟ้องและผู้ต้องหาถูกควบคุมขังอยู่ผลของคำสั่งพนักงานสอบสวนผู้ต้องหาที่ต้องถูกคุมขังระหว่างการดำเนินคดีชั้นอัยการต่อไป แต่หากพนักงานสอบสวนทำความเข้าใจทางคดีแล้วไม่ฟ้องและผู้ต้องหาถูกควบคุมขังอยู่ พนักงานสอบสวนต้องขอให้ศาลปล่อยตัวผู้ต้องหาไประหว่างการดำเนินคดีชั้นอัยการ¹³ การตั้งข้อหาและทำความเข้าใจทางคดีของพนักงานสอบสวนจึงมีผลต่ออิสรภาพของผู้ต้องหาและมีผลเป็นการถ่วงดุลการออกคำสั่งทางคดีของอัยการอีกส่วนหนึ่ง

5.1.4.2 การคุ้มครองดุลพินิจพนักงานสอบสวนในระบบสอบสวนคดีอาญาต่างประเทศ

จากการศึกษารูปแบบระบบสอบสวนคดีอาญากลุ่มประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่นพบว่ากลุ่มประเทศดังกล่าวอัยการมีอำนาจสอบสวนและเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวน และเป็นผู้รับรองความจำเป็นให้ตำรวจยื่นคำร้องขออนุมัติหมายจับหรือหมายคุมขังผู้ต้องหาต่อศาล อัยการจึงทราบรายละเอียดแห่งคดีและได้รู้เห็นพยานหลักฐานในสำนวนคดีตั้งแต่เริ่มต้นคดี เมื่อตำรวจเห็นว่าการสอบสวนเสร็จสิ้นหรือครบกำหนดเวลาที่ศาลอนุญาตให้ควบคุมขังผู้ต้องหาแล้วก่อนส่งสำนวนคดีอาญาให้อัยการ การตั้งข้อกล่าวหาและแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาจึงผ่านการกลั่นกรองของอัยการตำรวจจึงไม่ต้องทำความเข้าใจทางคดีเสนออัยการเมื่อทำสำนวนเสร็จสิ้นและอัยการใช้เวลาพิจารณาออกคำสั่งทางคดีไม่นานเพราะเป็นผู้รับผิดชอบสำนวนสอบสวนคดีอยู่แล้ว ส่วนประเทศอังกฤษตำรวจมีเวลาสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพียง 96 ชั่วโมงและก่อนแจ้ง

¹³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 142. วรรคสอง ในกรณีที่เสนอความเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง ให้ส่งแต่สำนวนพร้อมด้วยความเห็นไปยังพนักงานอัยการ ส่วนตัวผู้ต้องหาให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจปล่อยหรือปล่อยชั่วคราวถ้าผู้ต้องหาถูกขังอยู่ ให้ขอเองหรือขอให้พนักงานอัยการขอต่อศาลให้ปล่อย

ข้อหาแก่ผู้ต้องหาอาจนำพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงในสำนวนสอบสวนไปปรึกษาขอคำแนะนำจากอัยการก่อนจึงจะตั้งข้อกล่าวหาและแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา ทำให้ข้อหาที่แจ้งถูกต้องตรงกับกรกระทำที่กล่าวหาและอัยการมีโอกาสทราบข้อเท็จจริงรายละเอียดพยานหลักฐานในคดีก่อน เมื่อตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าการสอบสวนเสร็จสิ้นหรือจะครบกำหนดเวลา 96 ชั่วโมง ที่ศาลอนุญาตให้ควบคุมซึ่งผู้ต้องหาจะต้องส่งสำนวนสอบสวนให้อัยการโดยไม่ต้องทำความเข้าใจทางคดี ผลจากการที่อัยการมีบทบาทส่วนร่วมตรวจสอบพยานหลักฐานและให้คำแนะนำตำรวจในการแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาตั้งแต่เริ่มต้น หรือคดีที่อัยการพิจารณาพยานหลักฐานรับรองความจำเป็นให้แก่ตำรวจยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายควบคุมซึ่งผู้ต้องหาระหว่างสอบสวน ทำให้กระบวนการการแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา และกระบวนการควบคุมซึ่งผู้ต้องหาระหว่างสอบสวนผ่านการพิจารณารับรองจากอัยการ จึงมีลักษณะถ่วงดุลการใช้อำนาจและดุลพินิจในการดำเนินการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ทำให้ไม่เกิดปัญหาร้องเรียนหรือฟ้องร้องตำรวจจากการใช้ดุลพินิจตั้งข้อหาหรือทำความเข้าใจทางคดีในสำนวนการสอบสวนเช่นประเทศไทย และหากมีการร้องเรียนหรือฟ้องร้องก็เห็นได้ชัดว่ากระบวนการสอบสวน แจ้งข้อหา หรือการทำความเข้าใจทางคดีมีระบบถ่วงดุลและได้รับความเห็นชอบจากอัยการอีกชั้นเรื่องที่กล่าวหาและหรือร้องเรียนฟ้องร้อง จึงยากที่จะนำมาเป็นข้อเอาผิดกับพนักงานสอบสวนได้ แม้การใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนในระบบสอบสวนคดีอาญาต่างประเทศจะมีการตรวจสอบถ่วงดุลกันเองก็ตามแต่ก็มียุทธศาสตร์ทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนเช่นกัน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา มีคณะกรรมการสอบสวน เช่น คณะกรรมการ The Wickersham Commission คณะกรรมการ The Knapp Commission และคณะกรรมการ The Mollen Commission ซึ่งได้รับการแต่งตั้งต่างวาระเพื่อตรวจสอบการประพฤติมิชอบและการทำผิดกฎหมายของตำรวจ และคณะกรรมการตรวจสอบโดยประชาชน (Citizen Review Board) ซึ่งมีหน้าที่เบื้องต้นรับคำร้องทุกข์จากประชาชนเกี่ยวกับความประพฤติผิดของตำรวจ ประเมินข้อกล่าวหา และเสนอมาตรการลงโทษ คณะกรรมการตรวจสอบโดยประชาชนมี 3 แบบ คือ แบบ The Citizen Monitors Model เป็นตัวแบบคณะกรรมการที่มีสมาชิกของคณะกรรมการเป็นเจ้าหน้าที่พลเรือนของสำนักงานตำรวจที่แต่งตั้งโดยหัวหน้าสำนักงานตำรวจ แบบ The Citizen Input Model สมาชิกของคณะกรรมการตัวแบบนี้เป็นบุคคลที่ไม่ได้ทำหน้าที่ตำรวจ มีอำนาจหน้าที่รับและสอบสวนคำร้องทุกข์เกี่ยวกับการกระทำโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจและแบบ The Citizen Review Model สมาชิกของคณะกรรมการตรวจสอบได้รับการแต่งตั้งโดยหน่วยงานรัฐบาลกลาง เป็นต้น ส่วนประเทศญี่ปุ่นมี คณะกรรมการตรวจสอบการฟ้อง และศาลจังหวัดทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวน เป็นต้น

5.1.4.3 วิเคราะห์สภาพปัญหาการคุ้มครองดุลพินิจพนักงานสอบสวนในระบบสอบสวนคดีอาญาไทย

การใช้ดุลพินิจตั้งข้อกล่าวหา แจ้งข้อหา และทำความเห็นทางคดีของพนักงานสอบสวนเป็นการนำข้อเท็จจริงที่ปรากฏจากพยานหลักฐานปรับเข้าด้วยบทกฎหมายแล้ว พิจารณาว่าการกระทำของผู้ต้องหาเป็นความผิดตามข้อกล่าวหาหรือไม่ มีลักษณะเกี่ยวกับการวินิจฉัย ออกคำสั่งฟ้องคดีของอัยการทำนองเดียวกับพิพากษาชี้ขาดคดีของศาล ดุลพินิจการตั้งข้อหาและดุลพินิจทำความเห็นทางคดีของพนักงานสอบสวนจึงเป็นการใช้อำนาจกึ่งตุลาการชี้ขาดคดีเบื้องต้นชั้นเจ้าพนักงาน ข้อหาที่แจ้งแก่ผู้ต้องหาเมื่อผลต่อระยะเวลาควบคุมผู้ต้องหาระหว่างสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 และมีผลต่อการพิจารณาปล่อยชั่วคราวและราคาหลักทรัพย์ประกันตัวผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108¹⁴ คำสั่งหรือความเห็นของพนักงานสอบสวนยังมีผลต่อผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมขังระหว่างตามสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรคสอง กล่าวคือ หากพนักงานสอบสวนทำความเห็นควรสั่งฟ้องและผู้ต้องหาถูกควบคุมขังอยู่เช่นนี้ผู้ต้องหาต้องถูกควบคุมขังต่อระหว่างการดำเนินคดีชั้นอัยการ แต่หากพนักงานสอบสวนทำความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องและผู้ต้องหาถูกควบคุมขังอยู่ เช่นนี้พนักงานสอบสวนต้องขอให้ศาลปล่อยตัวผู้ต้องหาระหว่างการดำเนินคดีชั้นอัยการ และการตั้งข้อกล่าวหาและแจ้งข้อหาที่ตั่งนั้นแก่ผู้ต้องหาหรือการทำความเห็นสั่งฟ้องผู้ต้องหาเป็นปฏิปักษ์ต่อผู้ต้องหา ส่วนการทำความเห็นสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาเป็นปฏิปักษ์ต่อผู้เสียหาย การแจ้งข้อหาและทำความเห็นทางคดีของพนักงานสอบสวนย่อมมีโอกาสถูกผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนำไปเป็นเหตุร้องเรียนหรือฟ้องร้องได้จึงควรได้รับการคุ้มครองทำนองเดียวกับการออกคำสั่งทางคดีของอัยการที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 248¹⁵ สืบเนื่องจากอัยการใช้

¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 มาตรา 108.

¹⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 248. พนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยรวดเร็ว เทียงธรรม และปราศจากอคติทั้งปวง และไม่ให้อึดว่าเป็นคำสั่งทางปกครอง

³¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3509/2549. จำเลยซึ่งเป็นพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องบริษัท ส. และ ป. ที่ถูกกล่าวหาว่าหมิ่นประมาทโจทก์ ทั้งที่หนังสือพิมพ์ ด. ซึ่งบริษัท ส. เป็นเจ้าของและ ป. เป็นบรรณาธิการ ลงข้อความในหนังสือพิมพ์เป็นความเท็จ และก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ เป็นการใช้ดุลพินิจที่มีได้อยู่บนรากฐานของความสมเหตุสมผล แต่เป็นการใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจ จึงเกินล้าออกนอกขอบเขตของความชอบด้วยกฎหมาย และในฐานะที่จำเลยเป็นข้าราชการอัยการชั้นสูง จำเลยย่อมทราบถึงเกณฑ์วินิจฉัยมูลความผิดของพนักงานอัยการ การใช้ดุลพินิจผิดกฎหมายในกรณีนี้ จำเลยเห็นได้อยู่ในตัวแล้วว่าเป็นการมิชอบและมีเจตนาเพื่อให้เกิดความเสียหาย

ดุลพินิจออกคำสั่งไม่ฟ้องคดีและถูกผู้เสียหายนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องดำเนินคดีและศาลฎีกาพิพากษาว่า อัยการกระทำผิดฐานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ¹⁶ ดุลพินิจการออกคำสั่งทางคดีของอัยการและดุลพินิจการพิพากษาคดีของศาลได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแต่ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้ความคุ้มครอง สภาพดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาสำคัญในระบบสอบสวนคดีอาญาไทยคือ

(1) พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจบนความหวาดกลัวและใช้ดุลพินิจไปในทางเพื่อไม่ให้ถูกร้องเรียนหรือถูกฟ้องร้องมากกว่าการใช้ดุลพินิจไปในทางเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้มีอรรถคดีอาญา

(2) การศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางคุ้มครองดุลพินิจพนักงานสอบสวนโดยมีการคำนึงอำนาจและระบบตรวจสอบถ่วงดุลที่เหมาะสม จึงมีความสำคัญจำเป็นต่อการพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาของไทยในบทบาทพนักงานสอบสวน

5.1.5 ประเด็นขั้นตอนการสอบสวนและระยะเวลาควบคุมขังผู้ต้องหา

5.1.5.1 ขั้นตอนการสอบสวนและระยะเวลาควบคุมขังผู้ต้องหาในระบบสอบสวนคดีอาญาไทย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ลักษณะ 2 การสอบสวน หมวด 1 การสอบสวนสามัญ มาตรา 130 ถึง มาตรา 142 กำหนดขั้นตอนการสอบสวนทำสำนวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนตั้งแต่การรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ การรวบรวมพยานหลักฐาน การแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา การจับกุมควบคุมและฝากขังผู้ต้องหาต่อศาล การสรุปสำนวนสอบสวนและทำความเห็นทางคดี ส่วนระยะเวลาควบคุมขังผู้ต้องหาระหว่างสอบสวนเป็นไปตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87¹⁷ สำหรับคดีที่มีอัตราโทษจำคุกกว่า 3 ปี ขึ้นไป

แก่โจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหาย อีกทั้งเพื่อจะช่วยบริษัท ส. และ ป. มิให้ต้องโทษจากการกระทำความผิดของตนอีกด้วย จำเลยจึงมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 157 และมาตรา 200 วรรคหนึ่ง.

¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87.

วรรคห้า ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าหกเดือนแต่ไม่ถึงสิบปี หรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินสี่สิบแปดวัน

วรรคหก ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินแปดสิบสี่วัน

แต่ไม่ถึง 10 ปี หรือปรับเกิน 60,000 บาท อย่างใดอย่างหนึ่ง พนักงานสอบสวนมีอำนาจขอให้ศาลสั่งให้ผู้ต้องหาไต่สวนระหว่างทำสำนวนสอบสวน 48 วัน ส่วนคดีที่มีอัตราโทษจำคุกจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป พนักงานสอบสวนมีอำนาจขอให้ศาลสั่งให้ผู้ต้องหาไต่สวนระหว่างทำสำนวนสอบสวน 84 วัน ทั้งนี้ไม่ว่าคดีที่สอบสวน ผู้ต้องหาจะให้การรับสารภาพหรือปฏิเสธ พนักงานสอบสวนก็ต้องสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและสรุปสำนวนพร้อมทำความเข้าใจทางคดีเต็มรูปแบบทุกคดีก่อนจะส่งสำนวนความไปให้อัยการพิจารณาเพื่อออกคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหาและดำเนินคดีในชั้นศาลต่อไป

5.1.5.2 ขั้นตอนการสอบสวนและระยะเวลาควบคุมผู้ต้องหาในระบบสอบสวนคดีอาญาต่างประเทศ

จากการศึกษาโครงสร้างระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่นพบว่าอัยการเป็นผู้รับผิดชอบสำนวนสอบสวน ขั้นตอนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและส่งพยานหลักฐานจากตำรวจไปให้อัยการจึงไม่ยุ่งยากซับซ้อน เพราะสำนวนสอบสวนอยู่ในความรับผิดชอบของอัยการอยู่แล้ว และถือเป็นการดำเนินคดีขึ้นก่อนฟ้องหรือขึ้นเจ้าพนักงานโดยตำรวจและอัยการในขั้นตอนเดียวกันจึงใช้ระยะเวลาสอบสวนและออกคำสั่งทางคดีไม่นานนักเช่นการสอบสวนคดีอาญาของไทยที่แยกขั้นตอนการดำเนินคดีขึ้นก่อนฟ้องหรือขึ้นเจ้าพนักงานออกเป็นการดำเนินคดีขึ้นตำรวจหรือพนักงานสอบสวน และการดำเนินคดีขึ้นอัยการส่งผลให้ต้องใช้เวลาควบคุมผู้ต้องหาระหว่างสอบสวนยาวนาน และผู้ต้องหาถูกดำเนินคดีขึ้นก่อนฟ้องซ้ำซ้อนกันสองครั้ง ตัวอย่างเช่น การประกันตัวต้องประกันตัวขึ้นตำรวจและประกันตัวขึ้นอัยการ เป็นต้น สำหรับระยะเวลาควบคุมผู้ต้องหาระหว่างสอบสวนเมื่อมีการจับกุมตัวผู้ต้องหาในประเทศสหรัฐอเมริกาอัยการมีเวลา 72 ชั่วโมง ในการแจ้งข้อหาและต้องฟ้องผู้ต้องหาภายใน 30 วัน นับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาถูกจับ ขณะที่ประเทศญี่ปุ่นอัยการต้องฟ้องผู้ต้องหาภายใน 10 วันหลังจากการจับกุมและควบคุมผู้ต้องหา ส่วนประเทศอังกฤษตำรวจมีอำนาจสอบสวนส่วนอัยการมีอำนาจฟ้องร้องแยกจากกันคล้ายกับประเทศไทย แต่ตำรวจอังกฤษต้องสอบสวนและส่งสำนวนคดีไปให้อัยการภายใน 96 ชั่วโมง นับแต่ผู้ต้องหาถูกจับและควบคุมฯ และตำรวจอังกฤษยังมีอำนาจพิเศษในการเปียงคดีอาญาออกจากกระบวนการสอบสวนตั้งแต่ขึ้นรับแจ้งความหรือรับคำร้องทุกข์ด้วยการการว่ากล่าวตักเตือนอย่างเป็นทางการแทนการฟ้องคดีตามคำแนะนำของ กระทรวงมหาดไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาผู้กระทำความผิดไม่ร้ายแรงอย่างสะดวกและรวดเร็ว เพื่อหลีกเลี่ยงการดำเนินคดีในศาลโดยไม่จำเป็นอีกส่วนหนึ่ง กระบวนการทำสำนวนสอบสวนคดีอาญาในระบบสอบสวนต่างประเทศที่อัยการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสามารถสามารถออกคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องได้ทันทีที่การสอบสวนเสร็จสิ้น โดยตำรวจไม่ต้องทำความเข้าใจทางคดีเสนอต่ออัยการ ประกอบกับระยะเวลาการสอบสวนและออกคำสั่งทางคดีกรณีผู้ต้องหาถูกจับกุมคุมขังมีค่อนข้างน้อย

กระบวนการวิธีการสอบสวนคดีอาญาของแต่ละประเทศจึงมีความสะดวก รวดเร็วกว่ากระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทำสำนวนคดีอาญาของไทย

5.1.5.3 วิเคราะห์สภาพปัญหาขั้นตอนการสอบสวนและระยะเวลาควบคุมขังผู้ต้องหาในระบบสอบสวนคดีอาญาไทย

บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ลักษณะ 2 การสอบสวน หมวด 1 การสอบสวนสามัญ มาตรา 130 ถึง มาตรา 142 กำหนดให้คดีที่มีอัตราโทษจำคุกกว่า 3 ปี หรือปรับกว่า 60,000 บาท ขึ้นไปพนักงานสอบสวนต้องสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานสรุปสำนวนพร้อมทำความเห็นทางคดีเต็มรูปแบบทุกคดีก่อนจะส่งสำนวนสอบสวนไปให้อัยการ แม้ผู้ต้องหาจะให้การรับสารภาพ หรือเป็นคดีความผิดที่มีพฤติการณ์ไม่มีข้อยุ่งยาก หรือแม้อัยการจะไม่ได้ใช้พยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมสืบพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาในชั้นศาลเลยก็ตาม ทำให้พนักงานสอบสวนต้องทำสำนวนสอบสวนเต็มรูปแบบทุกคดี แม้ผู้ต้องหาจะให้การรับสารภาพหรือเป็นคดีที่ไม่มีข้อยุ่งยาก และอัยการไม่จำเป็นต้องใช้หลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมสืบพิสูจน์ข้อเท็จจริงในชั้นศาล¹⁸ สภาพดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาสำคัญในระบบสอบสวนคดีอาญาไทยคือ

- (1) ขั้นตอนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทำสำนวนคดีในระบบสอบสวนคดีอาญาไทยมีความยุ่งยาก
- (2) ระยะเวลาควบคุมขังผู้ต้องหาระหว่างการทำสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนยาวนาน
- (3) ผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างทำสำนวนสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษาของศาล
- (4) พยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมเปลืองสูญเปล่า
- (5) การศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางปรับปรุงขั้นตอนวิธีการสอบสวนและระยะเวลาควบคุมขังผู้ต้องหาที่เหมาะสม จึงมีความสำคัญจำเป็นต่อการพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวน

¹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176.

วรรคหนึ่ง ในชั้นพิจารณา ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง ศาลจะพิพากษาโดยไม่สืบพยานหลักฐานต่อไปก็ได้ เว้นแต่คดีที่มีข้อหาในความผิดซึ่งจำเลยรับสารภาพนั้นกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น ศาลต้องฟังพยานโจทก์จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง

5.1.6 ประเด็นการสนับสนุนพนักงานสอบสวนของฝ่ายอำนวยการคดี

5.1.6.1 การสนับสนุนพนักงานสอบสวนของฝ่ายอำนวยการคดีในระบบสอบสวนคดีอาญาไทย

ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญานับแต่รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ สอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน ติดตามผู้ต้องหามาแจ้งข้อหา สรุปลำนวนและส่งสำนวนสอบสวน ไปให้อัยการประกอบด้วยเนื้อหาสอบสวนด้านกฎหมายส่วนหนึ่ง และเนื้อหางานธุรการคดี สนับสนุนงานด้านกฎหมายอีกส่วนหนึ่งประกอบกันเสมอ ดังนั้นระบบสอบสวนคดีอาญาที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องประกอบด้วยเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านกฎหมาย และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านธุรการคดีควบคู่สนับสนุนกันและกัน สำนักงานตำรวจแห่งชาติแบ่งหน่วยปฏิบัติการ พื้นที่เป็นสถานีตำรวจซึ่งประกอบด้วย งานป้องกันปราบปราม งานสืบสวน งานจราจร ทำหน้าที่ บังคับใช้กฎหมาย งานสอบสวน รับผิดชอบภารกิจสอบสวนคดีอาญา และงานอำนวยการทำหน้าที่ สนับสนุนงานธุรการของสถานีตำรวจ ในงานสอบสวน ประกอบด้วยพนักงานสอบสวนทำหน้าที่ด้าน กฎหมายโดยมีผู้ช่วยพนักงานสอบสวน และเจ้าหน้าที่งานคดีทำหน้าที่ด้านธุรการคดี โดยสำนักงาน ตำรวจไม่ได้จัดให้มีฝ่ายอำนวยการงานสอบสวนเป็นการเฉพาะ สำหรับฝ่ายอำนวยการประจำสถานี ตำรวจที่มีอยู่ทำหน้าที่รับผิดชอบสนับสนุนงานธุรการคดีในภาพรวมของสถานีตำรวจทั้งหมด มิได้ทำหน้าที่สนับสนุนงานสอบสวนของสถานีตำรวจโดยตรง

5.1.6.2 การสนับสนุนพนักงานสอบสวนของฝ่ายอำนวยการคดีในระบบสอบสวนคดีอาญาต่างประเทศ

จากการศึกษาโครงสร้างระบบการดำเนินคดีอาญาของต่างประเทศและ โครงสร้างระบบการดำเนินคดีอาญาหน่วยงานยุติธรรมอื่นของไทยพบว่าระบบการดำเนินคดีอาญา ประกอบด้วย การปฏิบัติงานด้านกฎหมายคือการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานดำเนินการตาม ขั้นตอนของกฎหมาย กับ การปฏิบัติงานด้านธุรการคดีสนับสนุนงานด้านกฎหมายควบคู่กันจึงจะมีผล ให้ผู้ปฏิบัติงานด้านกฎหมายปฏิบัติหน้าที่ได้เต็มประสิทธิภาพ กล่าวได้ว่าโครงสร้างองค์กรใน ระบบงานยุติธรรมทางอาญาต้องประกอบด้วยฝ่ายที่ทำหน้าที่ด้านกฎหมายและฝ่ายอำนวยการ สนับสนุนงานคดีควบคู่กัน และจากการศึกษาโครงสร้างระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน อังกฤษ และญี่ปุ่น ต่างมีหน่วยงานฝ่ายธุรการคดีทำหน้าที่ช่วยเหลือ สนับสนุนอัยการผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวน หรือตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวน โดยเฉพาะใน ประเทศญี่ปุ่น อัยการในฐานะพนักงานสอบสวนจะมีเจ้าพนักงานธุรการประจำสำนักงานอัยการ (Public Prosecutor's Assistant Officer) ทำหน้าที่ช่วยเหลืออัยการในด้านการสอบสวนและงาน ธุรการคดี และอัยการมีอำนาจออกคำสั่งให้ตำรวจญี่ปุ่นช่วยเหลือหรือให้ความร่วมมือในการ

ปฏิบัติงานด้านสอบสวนได้และตำรวจจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของอัยการด้วย ส่วนประเทศฝรั่งเศส อัยการในฐานะพนักงานสอบสวนจะตำรวจฝ่ายคดีคอยช่วยเหลือสนับสนุนทั้งงานด้านการสอบสวน และงานด้านธุรการคดีเช่นกัน และแม้แต่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยที่มีอำนาจหน้าที่สอบสวนคดีอาญา ไตสวนคดีอาญา หรือพิจารณาคดีอาญา ก็มีหน่วยธุรการคดีทำหน้าที่คอยช่วยเหลือผู้ทำหน้าที่สอบสวนหรือทำหน้าที่ในเนื้อหาทางด้านกฎหมายเช่นกัน ตัวอย่าง เช่น โครงสร้างการสอบสวนคดีอาญาของกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) ซึ่งมีหน้าที่สอบสวนคดีอาญาแบ่งหน่วยปฏิบัติการพื้นที่ที่ระนาบเดียวกับสถานีตำรวจออกเป็นสำนักคดีอาญาประกอบพนักงานสอบสวนคดีพิเศษปฏิบัติหน้าที่ด้านกฎหมายและส่วนอำนวยการคดี และฝ่ายบริหารทั่วไปประกอบด้วยเจ้าพนักงานคดีปฏิบัติงานด้านธุรการคดีสนับสนุนพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ โครงสร้างการไต่สวนคดีอาญาของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่งมีหน้าที่ไต่สวนคดีอาญา แบ่งหน่วยปฏิบัติการพื้นที่ที่ระนาบเดียวกับสถานีตำรวจออกเป็น สำนักงาน ป.ป.ช.จังหวัด ประกอบด้วย คณะกรรมการไต่สวนปฏิบัติหน้าที่งานด้านกฎหมาย และฝ่ายตรวจสอบทรัพย์สิน ฝ่ายปราบปรามการทุจริต ฝ่ายป้องกันการทุจริต ฝ่ายธุรการคดีประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านธุรการคดีสนับสนุนคณะกรรมการไต่สวน โครงสร้างการพิจารณาคดีเพื่อออกคำสั่งทางคดีของอัยการ ซึ่งมีหน้าที่ออกคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องและดำเนินคดีในชั้นศาล แบ่งหน่วยปฏิบัติการพื้นที่ที่ระนาบเดียวกับสถานีตำรวจออกเป็น สำนักงานอัยการจังหวัด ประกอบด้วยอัยการปฏิบัติหน้าที่งานด้านกฎหมายและสำนักอำนวยการประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านธุรการคดีสนับสนุนอัยการ โครงสร้างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม ซึ่งมีหน้าที่พิจารณาพิพากษารอคดี แบ่งหน่วยปฏิบัติการพื้นที่ที่ระนาบเดียวกับสถานีตำรวจเป็น ศาลจังหวัด ประกอบด้วยผู้พิพากษาปฏิบัติหน้าที่งานด้านกฎหมาย และสำนักอำนวยการ ส่วนช่วยพิจารณาคดี ส่วนช่วยอำนวยการ ส่วนคลัง ส่วนใกล้เคียง ส่วนบริการประชาชนและประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วยเจ้าพนักงานศาลผู้ปฏิบัติงานด้านธุรการคดีสนับสนุนผู้พิพากษาสะท้อนให้เห็นว่าโครงสร้างการบริหารงานคดีของหน่วยงานยุติธรรมทางอาญาทั้งในระบบต่างประเทศและระบบในประเทศไทยต่างประกอบด้วยเจ้าพนักงานผู้ทำหน้าที่ด้านกฎหมายคือพนักงานสอบสวน อัยการ คณะกรรมการไต่สวน ผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่ด้านธุรการคดีสนับสนุนคือเจ้าพนักงานฝ่ายอำนวยการ ควบคู่กันจึงจะทำให้กระบวนการสอบสวน กระบวนการไต่สวน กระบวนการออกคำสั่งทางคดีหรือฟ้องร้อง และกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปอย่างเต็มที่เต็มความสามารถและเต็มประสิทธิภาพการอำนวยความสะดวกยุติธรรมทางอาญา

5.1.6.3 วิเคราะห์สภาพปัญหาการสนับสนุนพนักงานสอบสวนของฝ่ายอำนวยการคดีในระบบสอบสวนคดีอาญาไทย

การสอบสวนทำสำนวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนนับแต่รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ การติดตามรวบรวมพยานหลักฐาน การสรุปสำนวนสอบสวน และส่งสำนวนสอบสวนไปให้อัยการประกอบด้วยเนื้อหาทางด้านกฎหมาย และเนื้อหาทางธุรการคดีสนับสนุนช่วยเหลือพนักงานสอบสวน เช่น การรับส่งและติดตามพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ การส่งหมายเรียก การบันทึกข้อมูล การคัดถ่ายเอกสาร การจัดเก็บและบันทึกข้อมูล การถ่ายภาพ ฯลฯ จึงจะทำให้การสอบสวนทำสำนวนคดีอาญาสำเร็จได้ แม้งานสอบสวนประจำสถานีตำรวจจะมีผู้ช่วยพนักงานสอบสวน และงานคดี ช่วยเหลือพนักงานสอบสวน แต่จากการศึกษาพบว่าผู้ช่วยพนักงานสอบสวน และงานคดี ที่มีและเป็นอยู่ไม่เพียงพอช่วยเหลือพนักงานสอบสวน และไม่มีศักยภาพเพียงพอสนับสนุนพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน ทำให้พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติหน้าที่ด้านกฎหมายรวบรวมพยานหลักฐานทางคดีพร้อมกับทำหน้าที่ด้านธุรการคดีเพียงลำพัง สภาพขั้นตอนการสอบสวนที่มีความยุ่งยาก และต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งงานด้านเนื้อหาคดีและงานด้านธุรการคดีเพียงลำพังประกอบกับพนักงานสอบสวนมีจำนวนคดีที่ต้องสอบสวนมากดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญในระบบสอบสวนคดีอาญาไทยคือ

- (1) พนักงานสอบสวนมีภาระงานหนัก จึงไม่ยอมรับคำร้องทุกข์ไว้ทำการสอบสวน
- (2) การสอบสวนล่าช้า การรวบรวมพยานหลักฐานทำได้ไม่เต็มศักยภาพความสามารถ
- (3) การศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางปรับปรุงให้มีการสนับสนุนงานด้านธุรการคดีแก่พนักงานสอบสวนในรูปแบบฝ่ายอำนวยการคดีที่มีประสิทธิภาพ จึงมีความสำคัญจำเป็นต่อการพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวน

5.1.7 ประเด็นบทบาทฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์

5.1.7.1 บทบาทฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในระบบสอบสวนคดีอาญาไทย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาภาค 2 ว่าด้วยการสอบสวนกำหนดบทบาท อำนาจ หน้าที่ และวิธีการสอบสวนของพนักงานสอบสวนไว้ แต่ไม่ได้กำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่ของตำรวจฝ่ายสืบสวน และหน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไว้ด้วย เมื่อมีความผิดอาญาเกิดขึ้นฝ่ายสืบสวนหรือหน่วยพิสูจน์หลักฐานจะเข้าร่วมกระบวนการสอบสวนทำสำนวนคดีอาญาสนับสนุนพนักงานสอบสวนต่อเมื่อพนักงานสอบสวนร้องขอ และเมื่อฝ่ายสืบสวน

หรือหน่วยพิสูจน์หลักฐานได้รับการร้องขอจากพนักงานสอบสวนแล้ว ก็ไม่มีขอบเขตที่แน่ชัดว่า ฝ่ายสืบสวน และหน่วยพิสูจน์หลักฐานต้องปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนมากน้อยเพียงใด และทางปฏิบัติฝ่ายสืบสวนจะเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุบางคดี เช่นคดี ความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์ที่ไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิด และหน่วยพิสูจน์หลักฐานจะเข้าร่วมกับ พนักงานสอบสวนในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุเฉพาะคดีที่พนักงานสอบสวนร้องขอเท่านั้น และทำการ ตรวจสอบพิสูจน์พยานหลักฐานเฉพาะพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนส่งให้ไปตรวจพิสูจน์เท่านั้น เช่นกัน

5.1.7.2 บทบาทฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ในระบบสอบสวนคดีอาญาต่างประเทศ

จากการศึกษาโครงสร้างระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่นพบว่า เมื่อเกิดเหตุอาชญากรรมขึ้นตำรวจจะต้องแจ้งเหตุ อาชญากรรมทันทีต่อสำนักงานอัยการท้องที่เกิดเหตุ ฝ่ายสืบสวนหรือนักสืบ (Detective) และ หน่วยงานพิสูจน์หลักฐาน (Forensic Science) จะร่วมกันเข้าตรวจสอบและเก็บพยานหลักฐานจาก สถานที่เกิดเหตุ การเก็บหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นดุลพินิจของฝ่ายพิสูจน์หลักฐานว่ามีความ จำเป็นจะต้องเก็บหลักฐานชนิดใดบ้างเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดี ไม่ใช่ดุลพินิจของตำรวจหรือ พนักงานสอบสวน ขณะเดียวกันฝ่ายสืบสวนมีหน้าที่สืบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงติดตามคนร้ายหรือ ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในการค้นหาความจริงในประเด็นแห่งคดีจนสิ้นกระแสความ ระบบ สอบสวนคดีอาญาต่างประเทศมีลักษณะเป็นทีมบูรณาการ ประกอบด้วยพนักงานสอบสวน ตำรวจ ฝ่ายสืบสวน (Detective) และหน่วยพิสูจน์หลักฐานซึ่งมีบทบาทอำนาจหน้าที่ร่วมกันค้นหา ความจริงเพื่อคลี่คลายคดีเพราะการสืบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อทราบรายละเอียดความผิดและ พิสูจน์ความแท้จริงของข้อเท็จจริงจากหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นขั้นตอนการรวบรวม พยานหลักฐานที่สำคัญของการสอบสวนคดีอาญา การสืบสวน (Investigation) และการพิสูจน์ หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ (Forensic Science) จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ด้วยเหตุนี้งานสืบสวน และหน่วยพิสูจน์หลักฐานจึงเป็นส่วนหนึ่งของระบบสอบสวนคดีอาญาต่างประเทศ และยังเป็นการ ถ่วงดุลการรวบรวมพยานหลักฐานเข้าสู่สำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนด้วย กล่าวคือ ใน การเก็บพยานหลักฐานจากที่เกิดเหตุ พยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนตรวจพบและตรวจเก็บเป็น ขึ้นเดียวกันกับพยานหลักฐานที่หน่วยพิสูจน์หลักฐานตรวจพบและตรวจเก็บ และพยานบุคคลปากที่ พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเป็นพยานบุคคลปากเดียวกับที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนทำการ สอบถามข้อเท็จจริงที่ให้ไว้กับพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนจึงเป็นข้อเท็จจริงเดียวกัน ดังนั้นพยานหลักฐานที่เป็นพยานวัตถุหรือพยานบุคคลที่พนักงานสอบสวนรวบรวมเข้าสู่สำนวนสอบสวน

กับพยานหลักฐานที่เป็นพยานวัตถุที่หน่วยพิสูจน์หลักฐานตรวจเก็บและส่งรวมเข้าสำนวนสอบสวน และคำให้การของพยานบุคคลที่ฝ่ายสืบสวนซักถามและส่งรวมเข้าสำนวนการสอบสวนจึงต้องถูกต้อง ตรงกันอันเป็นการตรวจสอบและถ่วงดุลพนักงานสอบสวนมิให้เปลี่ยนแปลงพยานหลักฐานหรือ บิดเบือนคำให้การของพยานบุคคลได้ตามอำเภอใจอีกส่วนหนึ่ง

5.1.7.3 วิเคราะห์สภาพปัญหาบทบาทฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐาน ทางนิติวิทยาศาสตร์ในระบบสอบสวนคดีอาญาไทย

การสอบสวนคดีอาญาจำเป็นต้องมีการสืบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อที่จะ ทราบรายละเอียดแห่งความผิด และจำเป็นต้องมีการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อทราบ ความแท้จริงของข้อเท็จจริงจากหลักฐาน การสืบสวนและการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ จึงเป็นเครื่องมือสำคัญของกระบวนการสอบสวนรวมรวมพยานหลักฐาน จากการศึกษาพบว่า งานสืบสวนประจำสถานีตำรวจที่มีและเป็นผู้มีได้ทำหน้าที่ช่วยเหลือตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงาน สอบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานโดยตรง หากแต่งานสืบสวนมีภารกิจหลักคือการ สืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดเพื่อปราบปรามอาชญากรรมตามนโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็น หลัก ทำให้การแสวงหาข้อเท็จจริงส่วนสืบสวนของการสอบสวนทำสำนวนคดีอาญาเกิดช่องว่าง โดยเฉพาะคดีความผิดที่ไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิดมีแนวโน้มที่อาชญากรจะล่องหนเพราะขาดการ สืบสวนแสวงหาตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี ส่วนหน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มี อยู่ในกระบวนการสอบสวนคดีอาญามีได้มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบร่วมสอบสวนหรือเป็นส่วนหนึ่งของการ สอบสวนทำสำนวนคดีอาญากับพนักงานสอบสวน หน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จะ เข้าร่วมพิสูจน์หลักฐานสนับสนุนการสอบสวน ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนประสงค์ให้คดีนั้นมีการพิสูจน์ หลักฐานด้วยการขอความร่วมมือหรือส่งพยานวัตถุไปให้เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานตรวจพิสูจน์เป็นราย กรณี ผลคือหากพนักงานสอบสวนไม่แจ้งหน่วยพิสูจน์หลักฐานให้เข้าร่วมตรวจพิสูจน์หลักฐาน เช่น ไม่แจ้งให้เข้าร่วมตรวจสถานที่เกิดเหตุเพราะพนักงานสอบสวนไม่ทราบหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ว่าคดี ความผิดดังกล่าวจำเป็นต้องมีการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ หรือพนักงานสอบสวนละเลยไม่แจ้ง หรือไม่ยอมส่งพยานวัตถุสำคัญแห่งคดีไปให้หน่วยพิสูจน์หลักฐานตรวจเก็บและพิสูจน์หาลายนิ้วมือ แผลหรือสารพันธุกรรม (DNA) เพื่อใช้ยืนยันข้อเท็จจริงหรือตัวบุคคลผู้กระทำความผิดภายหลังก็จักทำให้ คดีอาญาเรื่องนั้นไม่ได้รับการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ทำให้สูญเสียพยานวัตถุที่สำคัญ งานสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในระบบสอบสวนคดีอาญาไทยที่เป็นอยู่มีได้ ยึดโยงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสอบสวนและไม่มีหน้าที่ร่วมสอบสวนทำสำนวนคดีกับตำรวจ ผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวน และแม้ฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานได้รับการร้องขอจาก พนักงานสอบสวนให้เข้าร่วมสนับสนุนสอบสวนคดีอาญาแล้วแต่ก็ไม่มีขอบเขตแน่ชัดว่าฝ่ายสืบสวน

ต้องดำเนินการสืบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงสนับสนุนกระบวนการสอบสวนไม่น้อยเพียงใดหรือหน่วยพิสูจน์หลักฐานต้องตรวจเก็บพยานหลักฐานและพิสูจน์หลักฐานสนับสนุนกระบวนการสอบสวนไม่น้อยเพียงใดเช่นกัน สภาพดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาสำคัญในระบบสอบสวนคดีอาญาไทยคือ

(1) กระบวนการสอบสวนทำสำนวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานไม่เพียงพอส่งผลให้การพิสูจน์ความจริงขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อพิสูจน์ทราบตัวผู้กระทำความผิดในคดีที่ไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิดมีแนวโน้มที่อาชญากรจะลอยนวลเพราะขาดกระบวนการสืบสวนและพิสูจน์หลักฐานเพื่อป้องกันให้ทราบตัวผู้กระทำความผิด

(2) การศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางปรับปรุงบทบาทฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานในกระบวนการสอบสวนจึงมีความสำคัญจำเป็นต่อการพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวน

5.1.8 ประเด็นความเป็นวิชาชีพของการสอบสวนคดีอาญา

5.1.8.1 ความเป็นวิชาชีพของการสอบสวนคดีอาญาในระบบสอบสวนคดีอาญาไทย

ระบบสอบสวนคดีอาญาไทยภายใต้ความรับผิดชอบขององค์กรตำรวจ โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้แบ่งหน่วยปฏิบัติการพื้นที่เป็นสถานีตำรวจมีงานสอบสวนรับผิดชอบภารกิจสอบสวนคดีอาญาโดยตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวน และตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งผู้กำกับการเป็นผู้บังคับบัญชาเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน ทำหน้าที่กำกับดูแลพนักงานสอบสวนให้ดำรงตนตามแบบอุดมคติตำรวจ¹⁹ และจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน²⁰ ภายใต้การกำกับของ

¹⁹ ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 16 การส่งเสริมจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ. 2555 ข้อ 4 บทอุดมคติของตำรวจ.

เคารพเอื้อเฟื้อต่อหน้าที่ กรุณาปราณีต่อประชาชน อดทนต่อความเจ็บใจ ไม่หวั่นไหวต่อความยากลำบาก ไม่มักมากในลาภผลมุ่งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ดำรงตนในยุติธรรม กระทำการด้วยปัญญา รักษาความไม่ประมาทเสมอชีวิต

²⁰ ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน พ.ศ. 2544.

ข้อ 3 จรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน ที่ต้องประพฤติปฏิบัติควบคู่ไปกับอุดมคติของตำรวจเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนและสังคมส่วนรวม มีดังนี้

- (1) พนักงานสอบสวนต้องเคารพในสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
- (2) พนักงานสอบสวนต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต และยึดมั่น ในศีลธรรม

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โครงสร้างกระบวนการดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานชั้นตอนการสอบสวน ของตำรวจตั้งแต่การกำหนดคุณสมบัติพนักงานสอบสวน การคัดเลือก การฝึกอบรม การแต่งตั้ง การควบคุมจรรยาบรรณ และกำหนดมาตรฐานการสอบสวน จึงอยู่ในความรับผิดชอบและการกำกับดูแลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพียงลำพัง สำหรับการคัดเลือกบุคคลที่จะเข้าทำหน้าที่พนักงานสอบสวนสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ หรือได้รับปริญญาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี หรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่านี้ทางกฎหมายโดยสำเร็จวิชากฎหมายไทยอย่างน้อยเพียง 3 วิชา คือ ประมวลกฎหมายอาญาครบทุกลักษณะ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาครบทุกลักษณะ และกฎหมายลักษณะพยาน ทั้งนี้จะเป็นการศึกษาเพื่อการได้รับปริญญาดังกล่าวหรือเป็นการศึกษาเพิ่มเติมภายหลังก็ได้²¹

5.1.8.2 ความเป็นวิชาชีพของการสอบสวนคดีอาญาในระบบสอบสวนคดีอาญาต่างประเทศ

จากการศึกษาโครงสร้างระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมันและญี่ปุ่นพบว่าอัยการซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายมีอำนาจ

-
- (3) พนักงานสอบสวนต้องอำนวยความสะดวกด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง โปร่ง และเป็นธรรมโดยปราศจากอคติ
 - (4) พนักงานสอบสวนต้องกล้ายืนหยัดกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง
 - (5) พนักงานสอบสวนพึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะอุตสาหะ เสียสละ และอดทน เพื่อประโยชน์แห่งการอำนวยความสะดวก
 - (6) พนักงานสอบสวนพึงมีมนุษยสัมพันธ์ดี ด้วยความสุภาพอ่อนโยนมีไมตรีจิต และเต็มใจให้บริการประชาชน
 - (7) พนักงานสอบสวนพึงหมั่นศึกษาหาความรู้ และพัฒนาตนเองตลอดเวลา
 - (8) พนักงานสอบสวนพึงสำนึก และยึดมั่นในวิชาชีพการสอบสวน มีความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีและวิชาชีพของตนเอง

ให้ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนทุกระดับชั้น ทำความเข้าใจและสอดส่องควบคุม ดูแลให้พนักงานสอบสวนยึดถือประพฤติปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนอย่างแท้จริง เพื่อให้บังเกิดผลดีแก่ทั้งการปฏิบัติหน้าที่ของตน และสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่สังคม หากมีการละเลยหรือทำให้เห็นว่าพนักงานสอบสวนผู้ใดฝ่าฝืน ก็ให้ผู้บังคับบัญชาได้พิจารณาไปตามระเบียบแบบแผนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และหากเข้าข่ายผิดวินัยก็ให้ดำเนินการในเรื่องวินัยด้วย

²¹ พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 48 ; ดูประกอบ กฎ ก.ตร.ว่าด้วยการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจ พ.ศ.2561 และระเบียบ ก.ตร.ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินเพื่อพิจารณาเลื่อนตำแหน่งพนักงานสอบสวน พ.ศ.2555.

สอบสวนและเป็นผู้รับผิดชอบสำนวนสอบสวนคดีอาญา ซึ่งอัยการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพด้านกฎหมาย กระบวนการสอบสวนในระบบสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศจึงมีลักษณะเป็นการประกอบวิชาชีพกฎหมายส่วนหนึ่ง และประเทศสหรัฐอเมริกา มีเนติบัณฑิตยสภา(The American Association) ทำหน้าที่ควบคุมจรรยาบรรณ และมรรยาทอัยการในการประกอบวิชาชีพกฎหมาย อัยการสหรัฐอเมริกาที่มาจาก การเลือกตั้งจะถูกควบคุมมรรยาทและความประพฤติโดยประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งอีกส่วนหนึ่ง ขณะที่ประเทศญี่ปุ่น มีนิชิเบนเรน (Nichibenren) หรือสหพันธ์เนติบัณฑิตยสมาคมแห่งประเทศญี่ปุ่น (The Japan Federation of Bar Association) เป็นสภาวิชาชีพควบคุมมาตรฐานความรู้และจรรยาบรรณวิชาชีพของอัยการในฐานะ ผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายและในฐานะพนักงานสอบสวน สำหรับการประกอบวิชาชีพกฎหมายในประเทศไทยพบว่า ผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายที่เป็นทนายความต้องเป็นสามัญสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตยสภาไทย โดยมีสภาทนายความเป็นองค์กรวิชาชีพกำหนดมาตรฐานการประกอบวิชาชีพและควบคุมจรรยาบรรณมรรยาท ส่วนผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายที่เป็นอัยการต้องเป็นสามัญสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตยสภาไทย และมีคณะกรรมการอัยการ (ก.อ.) ทำหน้าที่ควบคุมจรรยาบรรณและการปฏิบัติหน้าที่ ขณะที่ผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายที่เป็นผู้พิพากษาต้องเป็นสามัญสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตยสภาไทย และมีคณะกรรมการตุลาการ (ก.ต.) ทำหน้าที่ควบคุมจรรยาบรรณและการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้การประกอบวิชาชีพกฎหมายของทนายความ อัยการ และผู้พิพากษา มีความเป็นมาตรฐาน และควบคุมจรรยาบรรณในการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม ซึ่งไม่รวมถึงการปฏิบัติหน้าที่สอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนที่ไม่มีลักษณะเป็นการประกอบวิชาชีพกฎหมาย

5.1.8.3 วิเคราะห์สภาพปัญหาความเป็นวิชาชีพของการสอบสวนคดีอาญาในระบบสอบสวนคดีอาญาไทย

การดำเนินคดีอาญาอาญาชั้นเจ้าพนักงานเป็นการใช้อำนาจกึ่งตุลาการของตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวน การสอบสวนคดีอาญานับเป็นต้นธารแห่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่สามารถอำนวยความสะดวกและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รวดเร็ว โดยเฉพาะ ในระบบสอบสวนคดีอาญาของไทยได้แบ่งแยกขั้นตอนการดำเนินคดีชั้นเจ้าพนักงานออกเป็นการดำเนินคดีชั้นสอบสวนของตำรวจกับการดำเนินคดีชั้นอัยการ สำนวนสอบสวนคดีอาญาที่พนักงานสอบสวนรวบรวมและจัดทำเป็นฐานแห่งการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่สำคัญซึ่งอัยการใช้ค้นหาความจริงในการออกคำสั่งทางคดี และศาลใช้ค้นหาความจริงในชั้นพิจารณาพิพากษา การสอบสวนคดีอาญาจึงมีผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิ เสรีภาพของบุคคล การปฏิบัติหน้าที่สอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทำสำนวน และการทำความเข้าใจทางคดีของพนักงานจำต้องมีมาตรฐานและจรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่ การสอบสวนคดีอาญาจึงควรมีลักษณะเป็นการประกอบวิชาชีพและ

ตำแหน่งพนักงานสอบสวนควรเป็นตำแหน่งของผู้ประกอบวิชาชีพโดยมีองค์กรวิชาชีพรับผิดชอบมาตรฐานการประกอบวิชาชีพ จากการศึกษาพบว่าระบบสอบสวนคดีอาญาไทยภายใต้ความรับผิดชอบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เป็นอยู่ระบบสอบสวนคดีอาญามีสถานะเป็นเพียง “งานสอบสวน” เล็กๆงานหนึ่งสังกัดสถานีตำรวจภายใต้การปกครองบังคับบัญชาของผู้กำกับการสถานี ตำแหน่งพนักงานสอบสวนเป็นตำแหน่งทั่วไปของตำรวจ ไม่มีลักษณะเป็นตำแหน่งของผู้ประกอบวิชาชีพ และไม่มีการกำหนดมาตรฐานการสอบสวน การอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพ และควบคุมจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพสอบสวน การแต่งตั้งบุคคลให้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนเพียงแต่มีคุณสมบัติปริญญาด้านกฎหมาย หรือสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจโดยสำเร็จวิชากฎหมายไทยอย่างน้อยเพียง 3 วิชา คือ ประมวลกฎหมายอาญาครบทุกลักษณะ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาครบทุกลักษณะ และกฎหมายลักษณะพยาน ทั้งนี้จะเป็นการศึกษาเพื่อการได้รับปริญญาดังกล่าวหรือเป็นการศึกษาเพิ่มเติมภายหลังก็ได้เท่า นั้น แม้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะกำหนดให้มีอุดมคติตำรวจและจรรยาบรรณพนักงานสอบสวนให้ตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนยึดถือปฏิบัติแต่อุดมคติและจรรยาบรรณพนักงานสอบสวนมีลักษณะเป็นนามธรรมยากแก่การบังคับให้เกิดผลเป็นรูปธรรมและเป็นที่เชื่อถือ สภาพดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาสำคัญในระบบสอบสวนคือ

- (1) กระบวนการสอบสวนคดีอาญาไทยไม่มีมาตรฐานความเป็นวิชาชีพ
- (2) ผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนขาดความเป็นมืออาชีพ
- (3) ประชาชนและสังคมขาดความเชื่อมั่นในการดำเนินคดีอาญาชั้นพนักงานสอบสวน

สอบสวน

(4) การศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางกำหนดให้กระบวนการสอบสวนคดีอาญามีลักษณะเป็นการประกอบวิชาชีพ และผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนมีความเป็นมืออาชีพ จึงมีความสำคัญจำเป็นต่อ การแก้ไขพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวน

5.1.9 ประเด็นความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน

5.1.9.1 ความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวนในระบบสอบสวนคดีอาญาไทย

ความก้าวหน้าในอาชีพราชการอันเป็นการจูงใจให้ผู้ที่ทำหน้าที่เกิดความขยันและตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ในการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของตำรวจเป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 มาตรา 44 ให้อำนาจเต็มแก่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติพิจารณาแต่งตั้งตำรวจและพนักงานสอบสวนให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นด้วยวิธีการแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกตำรวจ และพนักงานสอบสวนผู้สมควรได้รับการแต่งตั้งให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นเสนอผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติพิจารณาแต่งตั้งโดยใช้เกณฑ์ความเหมาะสมเป็นหลักในการพิจารณา

คัดเลือก การแต่งตั้งพนักงานสอบสวนให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นจึงมีลักษณะตามความเหมาะสมภายใต้ความเห็นของผู้บังคับบัญชาและผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติมีอำนาจแต่งตั้งตำรวจฝ่ายอื่นที่มีได้เป็นพนักงานสอบสวนให้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนที่สูงขึ้นและเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนได้

5.1.9.2 ความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวนในระบบสอบสวนคดีอาญาต่างประเทศ

จากการศึกษาโครงสร้างระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่น พบว่าอัยการทำหน้าที่หลักเป็นพนักงานสอบสวน การเข้าสู่ตำแหน่งและการเติบโตของอัยการ ส่วนหนึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชน และอีกส่วนมาจากการแต่งตั้งของอัยการสูงสุด ส่วนความก้าวหน้าของตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนในระบบสอบสวนคดีอาญาต่างประเทศจะขึ้นอยู่กับโครงสร้างองค์กรตำรวจของประเทศนั้นๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะจัดองค์กรตำรวจในรูปแบบการกระจายอำนาจ เช่น ประเทศอังกฤษจัดองค์กรตำรวจเป็นตำรวจระดับจังหวัดขึ้นตรงต่อรัฐบาลท้องถิ่น (Provincial Police Force) และตำรวจนครบาลลอนดอนขึ้นตรงต่อรัฐบาลแห่งชาติ ประเทศฝรั่งเศสจัดองค์กรตำรวจเป็นตำรวจระดับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (La Police Nationale) สังกัดกระทรวงมหาดไทย และกองกำลังรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (La Gendarmerie Nationale) เป็นกองกำลังทหารสังกัดอยู่ในกระทรวงกลาโหม แต่ทำหน้าที่ตำรวจฝ่ายปกครองรักษาดินแดนของประเทศ สอดส่องดูแลกองทัพบก กองทัพเรือและการทำงานร่วมกับตำรวจฝ่ายคดี และแบ่งตำรวจออกเป็นตำรวจฝ่ายปกครองอยู่ภายใต้อำนาจการบังคับบัญชาของฝ่ายปกครองกับตำรวจฝ่ายคดีอยู่ภายใต้อำนาจตุลาการและเข้ามาเกี่ยวกับในคดีต่อเมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นแล้ว ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศเยอรมนีจัดองค์กรตำรวจเป็นตำรวจมลรัฐประจำแต่ละมลรัฐ และตำรวจสหพันธรัฐอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของกระทรวงมหาดไทย ประเทศญี่ปุ่นจัดองค์กรตำรวจเป็นองค์กรตำรวจแห่งชาติ ประกอบด้วยคณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะแห่งชาติ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสำนักงานตำรวจเขตกับองค์กรตำรวจจังหวัด ประจำแต่ละจังหวัดของญี่ปุ่นจะมีการจัดตั้งองค์กรตำรวจดำเนินงานตำรวจภายในจังหวัด องค์กรตำรวจจังหวัดประกอบด้วยคณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะจังหวัดและสำนักงานตำรวจจังหวัด โครงสร้างองค์กรตำรวจดังกล่าวส่วนหนึ่งทำให้มีสำนักงานตำรวจเทียบเท่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติกระจายอยู่ตามมลรัฐ หรือท้องถิ่น ส่งผลให้มีตำแหน่งในระดับผู้บริหารองค์กรถึงตำแหน่งระดับหัวหน้าสถานีตำรวจเพียงพอรองรับความก้าวหน้าของตำรวจ ขณะที่ประเทศไทยมีการจัดองค์กรตำรวจในลักษณะรวมศูนย์อำนาจ จึงมีสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพียงแห่งเดียวทำหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยทั่วประเทศทุกจังหวัดทุกท้องถิ่นตำแหน่งผู้บริหารองค์กรและ

หัวหน้าสถานีดำรวจจึงขึ้นกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เดียวส่วนหนึ่งทำให้ตำแหน่งผู้บริหารและตำแหน่งหัวหน้าสถานีดำรวจไม่เพียงพอต่อจำนวนตำรวจในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ก่อให้เกิดปัญหาการแย่งชิงตำแหน่งและขาดความก้าวหน้าในอาชีพราชการซึ่งรวมถึงความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวนในตำแหน่งของตำรวจด้วยเนื่องจากโครงสร้างองค์กรตำรวจต่างประเทศแตกต่างจากโครงสร้างองค์กรตำรวจของไทยลักษณะการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นจึงมีที่มาแตกต่างกันและจำนวนตำแหน่งที่ใช้รองรับรับความก้าวหน้าของตำรวจก็มีจำนวนที่แตกต่างกัน และการเข้าสู่ตำแหน่งระดับสูงของตำรวจต่างประเทศบางประเทศใช้ระบบการเลือกตั้งผ่านคณะกรรมการประชาชนซึ่งเหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้กับองค์กรตำรวจไทยในตำแหน่งผู้บริหารองค์กรระดับสูงซึ่งมีเพียงบางตำแหน่งแต่ไม่เหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้กับความก้าวหน้าของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน ผู้เขียนจึงหยิบยกเอาระบบความก้าวหน้าขององค์กรยุติธรรมไทยที่มีลักษณะอำนาจหน้าที่และโครงสร้างองค์กรใกล้เคียงกับลักษณะอำนาจหน้าที่และโครงสร้างของพนักงานสอบสวนคือองค์กรศาลและอัยการซึ่งใช้ระบบคุณธรรมควบคู่กับระบบอาวุโสในการปรับเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นให้แก่ผู้พิพากษาและอัยการทั้งในระดับผู้บริหารองค์กรและในระดับผู้ปฏิบัติหน้าที่ซึ่งที่ผ่านมาค่อนข้างเป็นที่ประจักษ์ต่อสังคมว่าองค์กรศาลยุติธรรมและองค์กรอัยการไม่เคยมีเหตุเกี่ยวกับการวิ่งเต้นหรือซื้อขายตำแหน่ง แลกเช่นองค์กรตำรวจ ผู้เขียนเห็นว่าระบบคุณธรรมหรือ ระบบอาวุโสขององค์กรศาลและองค์กรอัยการมีความเหมาะสมที่จะนำมาเป็นแบบในการปรับใช้กับการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นหรือความก้าวหน้าของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน จึงหยิบยกมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลดังนี้จากการศึกษารูปแบบความก้าวหน้าและการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของอัยการที่ปฏิบัติหน้าที่ทำนองเดียวกับพนักงานสอบสวนพบว่า การแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งอัยการสูงขึ้นเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ.2553 ที่กำหนดให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการอัยการ หรือ ก.อ. พิจารณา ซึ่ง ก.อ.ใช้เกณฑ์ความมีอาวุโสเป็นหลักในการจัดลำดับแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งอัยการสูงขึ้น กล่าวคืออัยการที่มีอาวุโสมากกว่าอัยการอื่นย่อมได้รับการจัดลำดับและแต่งตั้งให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นก่อนอัยการที่มีอาวุโสน้อยกว่า โดย ก.อ.จะแต่งตั้งตามลำดับความมีอาวุโสของอัยการเป็นลำดับต่อเนื่องกันไปซึ่งเป็นการใช้ระบบคุณธรรมตามความรู้ความสามารถและจากการศึกษารูปแบบความก้าวหน้าในวิชาชีพของผู้พิพากษาซึ่งเป็นตำแหน่งที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเช่นกันพบว่า การแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งผู้พิพากษาสูงขึ้นเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 ประกอบพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 กำหนดให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม หรือ คณะกรรมการ ก.ต. กำหนดเกณฑ์การแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งผู้พิพากษาสูงขึ้นโดยใช้ระบบการประเมินความรู้ความสามารถและความประพฤติที่ผ่านมาก่อนได้รับการพิจารณาแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้นภายใต้ความมีอาวุโสเป็นลำดับในการแต่งตั้ง

เลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นกล่าวคือผู้พิพากษาที่มีความเหมาะสมและมีอาวุโสสูงกว่าจะได้รับการพิจารณาแต่งตั้งให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นก่อนผู้พิพากษาที่มีความเหมาะสมแต่มีอาวุโสน้อยกว่าซึ่งการแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นจะเป็นไปตามลำดับความอาวุโสของผู้พิพากษาเป็นลำดับต่อเนื่องกันไปเป็นการใช้ระบบคุณธรรมตามความรู้ความสามารถเช่นเดียวกับการแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของอัยการระบบคุณธรรมและระบบอาวุโสขององค์กรศาลและองค์กรอัยการดังกล่าวยังสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจและทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของ Maslow ที่ว่ามนุษย์มีความต้องการในลำดับแรกคือปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตบรรลุผลแล้วก็จะไม่เป็นตัวจูงใจอีกแต่จะมีความต้องการในลำดับที่สูงขึ้นไปตามลำดับจนกว่าจะถึงลำดับสุดท้าย คือความต้องการความสำเร็จย่อหมายถึงความว่า ตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนย่อมมีความต้องการความก้าวหน้าในการประกอบวิชาชีพที่ตนดำรงอยู่เฉกเช่นกัน

5.1.9.3 วิเคราะห์สภาพปัญหาความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวนในระบบสอบสวนคดีอาญาไทย

ตำแหน่งของพนักงานสอบสวนเป็นไปตามโครงสร้างตำแหน่งของตำรวจตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 มาตรา 44 ได้แก่ตำแหน่ง รองสารวัตร, สารวัตร รองผู้กำกับการ, ผู้กำกับการ, รองผู้บังคับการ, ผู้บังคับการ, รองผู้บัญชาการ, ผู้บัญชาการผู้ช่วย ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ, จเรตำรวจแห่งชาติ และรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ, ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ การแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของพนักงานสอบสวนใช้หลักเกณฑ์เดียวกับการแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของตำรวจฝ่ายตามที่สำคัญพนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดคือการใช้ระบบความเหมาะสมซึ่งพิจารณาโดยผู้บังคับบัญชาและผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ทางปฏิบัติโอกาสที่ตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนจะได้รับการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นเป็นไปได้ค่อนข้างน้อยเหตุเพราะตำแหน่งของตำรวจฝ่ายอื่นและพนักงานสอบสวนปะปนกันส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งเพราะอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนมีลักษณะเป็นการใช้อำนาจกึ่งตุลาการทำสำนวนสอบสวนคดีอาญาต่างกับอำนาจหน้าที่ของตำรวจฝ่ายป้องกันปราบปราม ฝ่ายสืบสวน ฝ่ายจราจร หรือฝ่ายอื่นซึ่งมีลักษณะเป็นอำนาจทางบริหารบังคับใช้กฎหมายจึงมีโอกาสรสร้างผลงานและความพึงพอใจให้แก่ผู้บังคับบัญชามากกว่าตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน เหตุนี้จึงทำให้ตำรวจฝ่ายอื่นจึงมีแนวโน้มและโอกาสได้รับการแต่งตั้งให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นมากกว่าตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวน สภาพดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาในระบบสอบสวนคือ

(1) ตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนขาดความก้าวหน้าในอาชีพราชการ ส่งผลให้ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ตามทฤษฎีแรงจูงใจ และทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์

(2) การปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนของตำรวจที่อยู่ในตำแหน่งขาดความสนใจและเต็มใจในการปฏิบัติหน้าที่ เพราะตำรวจส่วนใหญ่ไม่ประสงค์ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนเนื่องจากขาดความก้าวหน้า การถูกแต่งตั้งให้มาดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนส่วนหนึ่งเกิดจากการบังคับ หรือความจำเป็น การปฏิบัติหน้าที่ก็เพียงเพื่อรอเวลาย้ายออกจากตำแหน่งพนักงานสอบสวน

(3) เกิดความแตกต่างเหลื่อมล้ำกับเจ้าหน้าที่รัฐในหน่วยงานยุติธรรมอื่นที่ปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะเดียวกัน

(4) การศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางปรับปรุงความก้าวหน้าของตำแหน่งพนักงานสอบสวน จึงมีความสำคัญจำเป็นต่อการพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาของไทยในบทบาทพนักงานสอบสวน

5.1.10 ประเด็นค่าตอบแทนพนักงานสอบสวน

5.1.10.1 ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนในระบบสอบสวนคดีอาญาไทย

ตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนจะได้รับค่าตอบแทนตามที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดเป็นเงินเดือนและเงินเพิ่มประจำตำแหน่งรวมกันเฉลี่ยขั้นต่ำไม่น้อยกว่าเดือนละ 13,160 บาท และขั้นสูงไม่เกินเดือนละ 72,120 บาท ตามขั้นยศและตำแหน่งที่ดำรงสำหรับการเลื่อนเงินเดือนสูงขึ้นใช้ระบบปรับเพิ่มตามขั้นเงินเดือนที่ได้รับจากผู้บังคับบัญชาซึ่งปกติในปีงบประมาณหนึ่งจะได้รับพิจารณาให้เลื่อนขั้นเงินเดือนสูงสุดได้ไม่เกินปีละ 2 ขั้น โดย 1 ขั้นเงินเดือนเท่ากับการปรับเพิ่มเงินเดือน 250 บาท ส่วนการเลื่อนเงินเพิ่มประจำตำแหน่งสูงขึ้นจะปรับเพิ่มตามตำแหน่งที่พนักงานสอบสวนได้รับการแต่งตั้งให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น เช่น พนักงานสอบสวนระดับรองสารวัตรสอบสวนได้รับเงินเพิ่มประจำตำแหน่ง 12,000 บาท หากจะปรับเพิ่มเป็น 13,160 บาท จะต้องได้รับแต่งตั้งให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นจากรองสารวัตรสอบสวนเป็นสารวัตรสอบสวน จึงจะมีสิทธิได้รับปรับเลื่อนเงินประจำตำแหน่งสูงขึ้นเป็น 13,160 บาท ซึ่งทางปฏิบัติต้องสะสมระยะเวลาและเป็นการยากที่จะได้รับการพิจารณาจากผู้บังคับบัญชาให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นจึงจะได้รับการปรับเพิ่มเงินประจำตำแหน่งสูงขึ้นตาม

5.1.10.2 ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนในระบบสอบสวนคดีอาญาต่างประเทศ

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีค่าจ้างและทฤษฎีค่าตอบแทนพบว่า ค่าจ้างค่าตอบแทนมีผลจูงใจการปฏิบัติหน้าที่อย่างหนึ่ง จากการศึกษาอัตราค่าจ้างค่าตอบแทนและการเลื่อนค่าตอบแทนของตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนและอัยการของต่างประเทศ กลุ่มประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่น พบว่าตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงาน

สอบสวนจะได้รับค่าจ้างค่าตอบแทนคิดเป็นอัตราประมาณร้อยละ 50 ของค่าตอบแทนอัยการ และการเลื่อนค่าตอบแทนสูงขึ้นของตำรวจต่างประเทศใช้ระบบประสบการณ์คำนวณจากระยะเวลา การปฏิบัติหน้าที่ และจากการศึกษาเปรียบเทียบอัตราค่าจ้างค่าตอบแทนของตำรวจผู้ดำรงตำแหน่ง พนักงานสอบสวนและอัยการไทยผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในระนาบเดียวกันพบว่าตำรวจผู้ดำรงตำแหน่ง พนักงานสอบสวนได้รับค่าตอบแทนคิดเป็นอัตราร้อยละประมาณ 50 ของค่าตอบแทนอัยการ ส่วนการพิจารณาเลื่อนหรือปรับเงินเดือนสูงขึ้นอัยการใช้ระบบการปรับค่าตอบแทนสูงขึ้นตาม ประสบการณ์ระยะเวลารับราชการกล่าวคือหากอัยการรับราชการครบระยะเวลาที่กำหนดจะได้รับ การปรับเลื่อนค่าตอบแทนสูงขึ้นตามจำนวนที่กำหนดโดยไม่ต้องสะสมขั้นเงินเดือนหรือรอจนกว่าจะ ได้รับการปรับเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นแบบพนักงานสอบสวน การปรับเลื่อนค่าตอบแทนสูงขึ้นของอัยการ มีลักษณะเป็นแบบระบบ“ขั้นเงินเดือน” อย่างไรก็ตามแม้พบว่าค่าตอบแทนของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ พนักงานสอบสวนของต่างประเทศจะคิดเป็นอัตราประมาณร้อยละ 50 ของค่าตอบแทนอัยการ ต่างประเทศ ซึ่งเทียบเท่ากับค่าตอบแทนของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนของไทยซึ่งคิด เป็นอัตราประมาณร้อยละ 50 ของค่าตอบแทนอัยการไทยเช่นเดียวกันก็ตามหากแต่ภาระหน้าที่การ สอบสวนและทำสำนวนคดีอาญาของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนของต่างประเทศนั้นมี น้อยกว่าภาระหน้าที่การสอบสวนและทำสำนวนคดีอาญาของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน ไทย เหตุเพราะระบบสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศโดยเฉพาะกลุ่มประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่น อัยการจะทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนหลักตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงาน สอบสวนจะได้รับหน้าที่ทำการสอบสวนในคดีเล็กน้อยหรือคดีที่อัยการมอบหมาย และทำหน้าที่ ช่วยเหลืออัยการในฐานะพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเป็นหลัก แต่ในระบบสอบสวนคดีอาญาไทย ตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนจะต้องทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบทำการ สอบสวนทำสำนวนคดีอาญาทุกลักษณะประเภทที่เกิดขึ้น โดยอัยการมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องช่วยเหลือ หรือแบ่งเบาภาระหน้าที่ด้านการสอบสวนเล็กน้อยเช่นอัยการและตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน ในระบบสอบสวนคดีอาญาต่างประเทศ กล่าวได้ว่าภาระหน้าที่ของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงาน สอบสวนไทยหนักกว่าภาระหน้าที่ของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนในระบบสอบสวน คดีอาญาต่างประเทศ

5.1.10.3 วิเคราะห์สภาพปัญหาค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนในระบบ สอบสวนคดีอาญาไทย

ภารกิจทั่วไปของตำรวจฝ่ายป้องกันปราบปราม ฝ่ายสืบสวน ฝ่ายจราจร คือ การบังคับใช้กฎหมาย ป้องกันปราบปราม สืบสวน กวดขัน จับกุมผู้กระทำความผิดอาญา เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยให้แก่สังคมอันเป็นการใช้อำนาจบริหาร ส่วนภารกิจของตำรวจ

ผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนคือการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและชี้ขาดคดีอาญาเบื้องต้น อันเป็นการใช้อำนาจกึ่งตุลาการเพื่อประสาทความยุติธรรมให้แก่ผู้มีอรรถคดีอาญาทำนองเดียวกับ อัยการและผู้พิพากษา ค่าตอบแทนการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน จึงควรมีอัตราใกล้เคียงกับอัยการ ผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่รัฐผู้ปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงาน กระบวนการยุติธรรมอื่น แต่ตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 กำหนดให้ตำรวจผู้ดำรง ตำแหน่งพนักงานสอบสวนได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนและเงินเพิ่มประจำตำแหน่งตามขั้นยศและ ตำแหน่งที่ดำรงเฉลี่ยไม่น้อยกว่าเดือนละ 13,160 บาท แต่ไม่เกินเดือนละ 72,120 บาท การปรับ เลื่อนเงินเดือนสูงขึ้นใช้เกณฑ์สะสมขั้นเงินเดือนขั้นละ 250 บาท ที่ผู้บังคับบัญชากำหนดให้เป็นปี ละไม่น้อยกว่าหนึ่งขั้นแต่ไม่เกินสองขั้น ส่วนการปรับเลื่อนเงินเพิ่มประจำตำแหน่งสูงขึ้นใช้เกณฑ์ ปรับตามตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้นดังนี้หากพนักงานสอบสวนไม่ได้รับการ แต่งตั้งให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นก็จะไม่ได้รับการปรับเลื่อนเงินเพิ่มประจำตำแหน่งแม้จะรับราชการและ มีประสบการณ์มากเพียงใดก็ตาม จากการศึกษาพบว่าค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนไทยคิดเป็น ประมาณร้อยละ 50 ของค่าตอบแทนอัยการไทยเมื่อเทียบกับอัตราค่าตอบแทนตำรวจต่างประเทศซึ่ง คิดเป็นประมาณร้อยละ 50 ของค่าตอบแทนอัยการเช่นกัน แม้ภาระหน้าที่ของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ พนักงานสอบสวนไทยจะมากกว่าภาระหน้าที่ของตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนต่างประเทศ แต่พนักงานสอบสวนไทยมีค่าตอบแทนเป็นเงินประจำตำแหน่งมาชดเชย ผู้เขียนจึงเห็นว่า ค่าตอบแทนของพนักงานสอบสวนไทยจึงมีความใกล้เคียงกับอัตราค่าตอบแทนของตำรวจต่างประเทศ เมื่อเทียบกับอัยการผู้ปฏิบัติงานด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในระนาบเดียวกัน ค่าตอบแทน ของพนักงานสอบสวนไทยจึงมีความเหมาะสมระดับหนึ่งแล้ว แต่การเลื่อนค่าตอบแทนสูงขึ้นพบว่า ตำรวจต่างประเทศใช้ประสบการณ์ทำงานและระยะเวลาการดำรงตำแหน่งเป็นเกณฑ์ปรับเลื่อน ค่าตอบแทนสูงขึ้นเช่นเดียวกับอัยการไทยที่ใช้ประสบการณ์และระยะเวลาการดำรงตำแหน่งเป็น เกณฑ์ปรับค่าตอบแทนสูงขึ้นแบบระบบ “ขั้นเงินเดือน” ซึ่งต่างจากการปรับเลื่อนค่าตอบแทนสูงขึ้น ของพนักงานสอบสวนไทยที่ต้องสะสม “ขั้นเงินเดือนและได้รับการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น” จึงจะได้รับการ ปรับเลื่อนค่าตอบแทนสูงขึ้น สภาพดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาในระบบสอบสวนคือ

(1) พนักงานสอบสวนมีอัตราค่าตอบแทนที่พอเพียงแต่ได้รับไม่เพียงพอ

(2) การศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางปรับปรุงให้พนักงานสอบสวนได้รับ

ค่าตอบแทนที่เพียงพอเหมาะสมตามอัตราที่กำหนดไว้ จึงมีความสำคัญจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบบ สอบสวนคดีอาญาของไทยในบทบาทพนักงานสอบสวน

5.1.11 สรุปสภาพปัญหากระบวนการสอบสวนคดีอาญาไทยจากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหา แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ระบบสอบสวนคดีอาญาต่างประเทศ และข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามและข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนได้เสียและผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

จากการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการยุติธรรมทางอาญาขึ้นก่อนฟ้อง (Pre-Trial Stages) หรือชั้นเจ้าพนักงานของประเทศไทยพบว่า มีหลักเกณฑ์วิธีการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งกำหนดให้ตำรวจและอัยการมีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีโดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินคดีออกเป็นขั้นตอนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและทำความเห็นทางคดีของตำรวจและขั้นตอนการพิจารณาออกคำสั่งทางคดีและฟ้องร้องดำเนินคดีชั้นศาลของอัยการแยกจากกันตามแนวคิดหลักการแยกอำนาจการสอบสวนออกจากอำนาจการฟ้องร้องหากแต่ระบบสอบสวนคดีอาญาไทยแยกอำนาจทั้งสองออกจากกันเด็ดขาด เมื่อมีความผิดอาญาเกิดขึ้นตำรวจจะเป็นผู้รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวหาโทษและสืบสวนสอบสวนฝ่ายเดียวจนเห็นว่าการสอบสวนเสร็จสิ้นและสรุปสำนวนสอบสวนทำความเห็นทางคดีส่งสำนวนไปให้อัยการพิจารณาและฟ้องร้องดำเนินคดีต่อในชั้นศาล (Pre-Trial Stages) ดังนั้นอัยการไทยจึงไม่มีโอกาสพิจารณาว่าควรตั้งข้อกล่าวหาแก่ผู้ถูกกล่าวหาฐานใดควรสอบสวนพยานบุคคลประเด็นใด และควรรวบรวมพยานเอกสารหรือพยานวัตถุชนิดใดเข้าสู่สำนวนสอบสวนเพื่อนำสืบพิสูจน์ชั้นพิจารณาคดีของศาล การแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้องอย่างเด็ดขาดยังส่งผลให้ระบบการดำเนินคดีอาญาของไทยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนการดำเนินคดีของตำรวจ ขั้นตอนการดำเนินคดีของอัยการ และขั้นตอนการพิจารณาคดีชั้นศาล หากผู้ต้องหาถูกจับกุมควบคุมระหว่างสอบสวนจะต้องประกันตัวชั้นตำรวจ ชั้นอัยการ และชั้นศาลและในขั้นตอนการดำเนินคดีของตำรวจหากผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวต้องถูกควบคุมขังไว้สอบสวนตามดุลพินิจของตำรวจตั้งแต่ 48 วัน มากถึง 84 วัน ส่งผลให้คดีที่อัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ถูกกล่าวหาต้องถูกคุมขังโดยปราศจากความผิดและบางคดีผู้ถูกกล่าวหาถูกควบคุมขังระหว่างการสอบสวนดำเนินคดีชั้นตำรวจมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษาของศาล (Excessive Pretrial Detention) ต่างกับระบบสอบสวนคดีอาญาขึ้นก่อนฟ้อง (Pre-Trial Stages) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมัน และประเทศญี่ปุ่น ที่มีแนวคิดตามหลักอำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันกำหนดให้อัยการมีอำนาจสอบสวนและเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนตั้งแต่ชั้นเริ่มต้นจนถึงชั้นพิจารณาของศาล (Trial Stages) โดยกำหนดให้ตำรวจมีอำนาจสอบสวนในฐานะผู้ช่วยอัยการเท่านั้น ผลจากการที่อัยการมีอำนาจสอบสวนและมีส่วนร่วมตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ กลั่นกรองตรวจสอบเหตุผลความจำเป็นและพยานหลักฐานก่อนที่ตำรวจจะขอหมายอาญา หมายจับ หมายค้น หมายขัง หรือหมายเรียกพยานหลักฐานต่อศาล ตรวจสอบความ

ชัดเจนของพยานหลักฐานก่อนแจ้งข้อกล่าวหา ตรวจสอบพฤติการณ์การใช้อำนาจจับกุมบุคคลใดเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชนทันทีและมีอำนาจรับคำร้องทุกข์จากผู้เสียหายเริ่มต้นสอบสวนคดีได้เองทำให้การดำเนินคดีอาญามีเพียงสองขั้นตอนคือขั้นตอนการดำเนินคดีขึ้นเจ้าพนักงานและขั้นตอนการพิจารณาชั้นศาลและใช้ระยะเวลาควบคุมซึ่งผู้ถูกกล่าวหาระหว่างสอบสวนไม่มากเท่ากับประเทศไทยเป็นกลไกป้องกันปัญหาการจับและคุมขังผู้บริสุทธิ์โดยมิชอบและปัญหาประชาชนถูกแจ้งข้อหาและหนักเกินความผิดที่อัยการสั่งฟ้องดำเนินคดีชั้นศาล ส่วนประเทศอังกฤษแม้ระบบสอบสวนคดีอาญาเป็นไปตามหลักแนวคิดการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้องเช่นเดียวกับประเทศไทยก็ตามแต่ระบบการสอบสวนของอังกฤษมิได้แยกอำนาจหน้าที่ตำรวจออกจากอัยการเด็ดขาดเช่นประเทศไทย และประเทศอังกฤษกำหนดให้การสอบสวนคดีอาญาทำเป็นทีมสืบสวนสอบสวนโดยกระจายอำนาจสอบสวนให้แก่ตำรวจฝ่ายต่างๆและให้ตำรวจมีอำนาจเบี่ยงคดีอาญาบางประเภทและอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดประเภท ขั้นตอนการสอบสวนทำสำนวนไม่ยุ่งยากและระยะเวลาควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาไม่ยาวนาน อัยการมีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่ตำรวจในการตั้งข้อหาแก่ผู้ถูกกล่าวหาและหน้าที่ต้องรับสำนวนสอบสวนจากตำรวจไว้พิจารณาสั่งคดีแม้คดีนั้นตำรวจยังสอบสวนไม่เสร็จสิ้นด้วยเหตุระยะเวลาควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาตามที่กฎหมายกำหนดจะสิ้นสุดลงตำรวจและอัยการของประเทศอังกฤษมีความรับผิดชอบร่วมกันในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนผ่านระบบสอบสวนคดีอาญา จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวน มีสภาพปัญหาสำคัญจำแนกเป็นด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนและด้านการบริหารงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติแบ่งเป็นประเด็นปัญหาที่จำต้องได้รับการแก้ไขเพื่อการปรับปรุงพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาไทยเป็น 10 ประเด็นอันเป็นผลสู่สภาพปัญหาดังต่อไปนี้

(1) ประเด็นปัญหาโครงสร้างอำนาจสอบสวน เป็นที่มาของสภาพปัญหาการผูกขาดอำนาจสอบสวน ผูกขาดดุลพินิจในการรับคำร้องทุกข์ ผูกขาดการรวบรวมพยานหลักฐานเข้าสำนวนสอบสวน ผูกขาดการตั้งและแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา ผูกขาดการขออนุมัติหมายค้นหมายจับ หมายอาญาจากศาล และระยะเวลาทำสำนวนสอบสวนไว้กับองค์กรตำรวจฝ่ายเดียว สภาพปัญหาอำนาจสอบสวนและดุลพินิจการสอบสวนของตำรวจขาดกระบวนการตรวจสอบและถ่วงดุลและสภาพปัญหาสูญเสียการดำเนินคดีกรณีอัยการปฏิเสธไม่ยอมรับสำนวนสอบสวนของตำรวจไว้พิจารณาออกคำสั่งทางคดี

(2) **ประเด็นโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน** เป็นที่มาของสภาพปัญหาผู้บังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และสภาพปัญหาพนักงานสอบสวนขาดความเป็นอิสระในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและทำความเข้าใจทางคดี

(3) **ประเด็นอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน** เป็นที่มาของสภาพปัญหา อำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนไม่ได้สัดส่วนเพียงพอกับความผิดอาญาที่เกิดขึ้น สภาพปัญหาสภาพบังคับเพื่อการรวบรวมพยานหลักฐานไม่เพียงพอเป็นอุปสรรคต่อการพิสูจน์ข้อเท็จจริง

(4) **ประเด็นการคุ้มครองดุลพินิจพนักงานสอบสวน** เป็นที่มาของสภาพปัญหาพนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจบนความหวาดกลัวและใช้ดุลพินิจไปในทางเพื่อไม่ให้ถูกร้องเรียนหรือถูกฟ้องร้องมากกว่าการใช้ดุลพินิจไปในทางเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้มีอรรถคดีอาญา

(5) **ประเด็นขั้นตอนการสอบสวนและระยะเวลาควบคุมขังผู้ต้องหา** เป็นที่มาของสภาพปัญหา ขั้นตอนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทำสำนวนคดีในระบบสอบสวนคดีอาญาไทยมีความยุ่งยาก สภาพปัญหาระยะเวลาควบคุมขังผู้ต้องหาระหว่างการทำสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนยาวนาน สภาพปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างทำสำนวนสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษาของศาล และสภาพปัญหาพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมเปลืองสูญเปล่า

(6) **ประเด็นการสนับสนุนพนักงานสอบสวนของฝ่ายอำนาจการคดี** เป็นที่มาของสภาพปัญหา พนักงานสอบสวนมีภาระงานหนัก จึงไม่ยอมรับคำร้องทุกข์ไว้ทำการสอบสวน และสภาพปัญหาการสอบสวนล่าช้า การรวบรวมพยานหลักฐานทำได้ไม่เต็มศักยภาพความสามารถ

(7) **ประเด็นบทบาทฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์** เป็นที่มาของสภาพปัญหากระบวนการสอบสวนทำสำนวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานไม่เพียงพอส่งผลให้การพิสูจน์ความจริงขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อพิสูจน์ทราบตัวผู้กระทำความผิดในคดีที่ไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิดมีแนวโน้มที่อาชญากรจะลอยนวลเพราะขาดกระบวนการสืบสวนและพิสูจน์หลักฐานเพื่อบ่งชี้ให้ทราบตัวผู้กระทำความผิด

(8) **ประเด็นความเป็นวิชาชีพของการสอบสวนคดีอาญา** เป็นที่มาของสภาพปัญหากระบวนการสอบสวนคดีอาญาไทยไม่มีมาตรฐานความเป็นวิชาชีพ สภาพปัญหาผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนขาดความเป็นมืออาชีพ และสภาพปัญหาประชาชนและสังคมขาดความเชื่อมั่นในการดำเนินคดีอาญาชั้นพนักงานสอบสวน

(9) **ประเด็นความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน** เป็นที่มาของสภาพปัญหาตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนขาดความก้าวหน้าในอาชีพราชการ ส่งผลให้ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ สภาพปัญหาการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนของตำรวจที่อยู่ในตำแหน่งขาดความสนใจและเต็มใจในการปฏิบัติหน้าที่ เพราะตำรวจส่วนใหญ่ไม่ประสงค์ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนเนื่องจากขาดความก้าวหน้า การถูกแต่งตั้งให้มาดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนส่วนหนึ่งเกิดจากการบังคับ หรือความจำเป็น การปฏิบัติหน้าที่ก็เพียงเพื่อรอเวลาย้ายออกจากตำแหน่งพนักงานสอบสวน และสภาพปัญหาความแตกต่างเหลื่อมล้ำกับเจ้าหน้าที่รัฐในหน่วยงานยุติธรรมอื่นที่ปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะเดียวกัน

(10) **ประเด็นค่าตอบแทนพนักงานสอบสวน** เป็นที่มาของสภาพปัญหาพนักงานสอบสวนมีอัตราค่าตอบแทนที่พอเพียงแต่ได้รับไม่เพียงพอ และสภาพปัญหาขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่เต็มความสามารถ

5.2 แนวทางพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาไทยด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของพนักงานสอบสวน

5.2.1. การปรับโครงสร้างอำนาจสอบสวน (พิสูจน์สมมุติฐานการแบ่งอำนาจสอบสวนอย่างเหมาะสม กระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจสอบสวน และกระบวนการป้องกันสฤญญาทางคดี)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการแก้ไขสภาพปัญหาด้านนี้จำเป็นต้องผ่อนคลายแนวคิดการแยกอำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องร้องออกจากกันอย่างเด็ดขาดในระบบสอบสวนคดีอาญาไทย และนำเอาหลักแนวคิดอำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันมาปรับใช้อย่างสอดคล้อง โดยแบ่งอำนาจสอบสวนอย่างสมดุล ซึ่งสามารถแยกโครงสร้างอำนาจสอบสวนคดีอาญาไทยออกเป็น 3 รูปแบบดังนี้

5.2.1.1 โครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 1 อัยการเป็นพนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบ ตำรวจ และเจ้าพนักงานอื่นมีอำนาจสอบสวน

(1) ลักษณะโครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 1

1. อัยการ มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทุกประเภทและมีอำนาจมอบหมายให้ตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาหรือเจ้าหน้าที่ของอัยการทำการสอบสวนแทนได้
2. ตำรวจ มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทุกประเภทเว้นแต่คดีอาญาที่อยู่ในอำนาจสอบสวนของเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญากำหนด
3. เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญามีอำนาจสอบสวนความผิดตามพระราชบัญญัติที่ตนเป็นเจ้าพนักงาน
4. อัยการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสำนวนสอบสวนที่ตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาหรือเจ้าหน้าที่ของอัยการทำการสอบสวน
5. การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาอยู่ภายใต้การกำกับ ควบคุม ดูแลตามแนวทางของอัยการ
6. การยื่นคำร้องขออนุมัติหมายอาญาต่อศาลของตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาต้องมีคำรับรองของอัยการ

(2) ผลการปรับโครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 1

1. อัยการมีบทบาทในกระบวนการสอบสวนตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นคดีและเป็นผู้รับผิดชอบสำนวนการสอบสวนคดีอาญา อำนาจการสอบสวนคดีอาญา ดุลพินิจในการรับคำร้องทุกข์ การรวบรวมพยานบุคคล พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือหลักฐานอื่นใดเข้าสู่สำนวนการสอบสวน การแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา การขออนุมัติหมายค้น หมายจับ หมายอาญาจากศาล และระยะเวลาการทำสำนวนสอบสวนไม่ถูกผูกขาดอยู่กับตำรวจฝ่ายเดียว
2. การใช้อำนาจสอบสวน การใช้ดุลพินิจรวบรวมพยานหลักฐาน การแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา การขออนุมัติหมายค้น หมายจับ หมายอาญาจากศาล และระยะเวลาทำสำนวนสอบสวนของตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาได้รับการตรวจสอบและ ถูกถ่วงดุลโดยอัยการในฐานะนักกฎหมายและทนายแผ่นดิน
3. อัยการเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบสำนวนสอบสวนที่ตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาทำการสอบสวนโดยตรง จึงไม่มีกรณีอัยการปฏิเสธไม่รับสำนวนสอบสวนไว้พิจารณาออกคำสั่งทางคดีปัญหาสุญญากาศทางคดีจึงหมดไป
4. การยื่นคำร้องขอหมายอาญาต่อศาลของตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาผ่านการตรวจสอบและรับรองจากอัยการว่ามีเหตุเพียงพอและ

สมควรก่อนที่จะยื่นคำร้องขอนั้นต่อศาล เป็นการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน จากการใช้อำนาจจับกุม ตรวจค้น และสอบสวนโดยมิชอบเพื่อหวังผลประโยชน์ในด้านอื่น

5. อำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องร้องอยู่ในความรับผิดชอบของอัยการ จึงเป็นกระบวนการเดียวกัน อัยการเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นโดยตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาเป็นผู้ช่วย ปัญหาการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายด้วยผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจสอบสวนจึงหมดไป

6. อัยการเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวน พยานหลักฐานที่อัยการรวบรวมเข้าสำนวนคดีจึงตรงประเด็นไม่ฟุ้งเฟ้อและจำเป็นต้องใช้สืบพิสูจน์ความจริงในชั้นศาล

7. อัยการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ปัญหาการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนจากผู้บังคับบัญชาตำรวจและปัญหาพนักงานสอบสวนขาดความเป็นอิสระจึงหมดไป

8. โครงสร้างอำนาจสอบสวนคดีอาญาไทยมีความเป็นสากลและเป็นระบบสอบสวนคดีอาญาที่สมบูรณ์ในการดำเนินคดีชั้นเจ้าพนักงาน

(3) อุปสรรคการนำโครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 1 ไปใช้

1. จากข้อมูลอัตรากำลังอัยการประจำปี 2562 พบว่าอัยการมีจำนวนทั้งสิ้น 3,860 คน และจากข้อมูลสถิติคดีอาญา คดีจราจรของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2562 พบว่ามีจำนวนปริมาณคดีทั้งสิ้น 899,311 คดี สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนจำนวน 11,844 นาย เป็นผู้รับผิดชอบ ดังนั้นเมื่อเฉลี่ยอัตรากำลังอัยการจำนวน 3,860 คน ไปปฏิบัติหน้าที่ฟ้องร้องดำเนินคดีว่าความในศาลและปฏิบัติหน้าที่ด้านการบริหารองค์กรอัยการแล้วคงเหลืออัยการทำหน้าที่สอบสวนและรับผิดชอบคดีอาญาอย่างมาก 3,000 คน ต้องรับผิดชอบสำนวนสอบสวนคดีอาญา 899,311 ต่อปี เฉลี่ยเท่ากับอัยการ 1 คน ต้องรับผิดชอบสอบสวนคดีอาญาอย่างน้อย 300 คดี ต่อคนต่อปี ย่อมเป็นภาระหน้าที่หนักเกินกำลังของอัยการทางกายภาพ จำนวนอัยการของไทยที่มีอยู่จึงไม่พร้อมรองรับโครงสร้างอำนาจสอบสวน รูปแบบที่ 1

2. การกำหนดให้อัยการมีอำนาจสอบสวนและเป็นผู้รับผิดชอบสำนวนสอบสวนคดีอาญามีผลกระทบต่อโครงสร้างองค์กรอัยการเนื่องจากสำนักงานอัยการต้องเฉลี่ยอัตรากำลังอัยการไปปฏิบัติภารกิจสอบสวนคดีอาญา นอกจากจะต้องเพิ่มอัตรากำลังอัยการแล้ว ต้องเพิ่มพื้นที่และสร้างอาคารสำนักงานที่ทำการและเพิ่มบุคลากรสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของอัยการต้องใช้งบประมาณจำนวนมากเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการปรับโครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบนี้

3. การแก้ไขเฉพาะตัวบทกฎหมายกำหนดให้อัยการมีอำนาจสอบสวนและเป็นผู้รับผิดชอบสำนวนสอบสวนคดีอาญาโดยไม่เพิ่มอัตรากำลังอัยการและเจ้าหน้าที่สนับสนุน

ภารกิจเป็นเพียงการแก้ไขปัญหาทางทฤษฎีทางนามธรรม สภาพปัญหาจึงยังคงอยู่ และไม่สามารถพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาไทยได้อย่างเป็นรูปธรรมตามความเป็นจริงได้

4. องค์กรตำรวจผูกขาดอำนาจสอบสวนเด็ดขาดฝ่ายเดียวมาเป็นเวลานานวัฒนธรรมองค์กรที่ฝังรากลึกส่งผลให้มีแนวโน้มที่ตำรวจจะไม่ให้ความร่วมมือเป็นผู้ช่วยอัยการในกระบวนการสอบสวน

5. อัยการแม้จะเชี่ยวชาญกฎหมายแต่ยังขาดทักษะการสืบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงและขาดเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนสนับสนุนการสอบสวน หากแยกอำนาจสอบสวนจากตำรวจเป็นของอัยการให้อำนาจสอบสวนและอำนาจสืบสวนแยกจากกัน สำนวนสอบสวนในความรับผิดชอบของอัยการจึงขาดกระบวนการสืบสวนอันเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาข้อเท็จจริงสนับสนุน

6. โครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 1 แตกต่างจากโครงสร้างอำนาจสอบสวนคดีอาญาของไทยที่เป็นอยู่มาก จึงเป็นการยากที่จะนำโครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบนี้ไปปรับใช้เพื่อการพัฒนาพัฒนาระบบการสอบสวนคดีอาญาไทย

ตารางที่ 5.1 แสดงโครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 1²²

โครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 1 อัยการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบโดยให้ตำรวจและเจ้าพนักงานอื่นมีอำนาจสอบสวน				
ลำดับ	ผู้มีอำนาจสอบสวน	ประเภทคดีอาญา	พนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบ	อำนาจอัยการ
1.	อัยการ	ทุกประเภทคดี		1.รับคำร้องทุกข์
2.	ตำรวจ	ทุกประเภทคดี ยกเว้นความผิดที่อยู่ใน อำนาจสอบสวนของ เจ้าพนักงาน ตามพระราชบัญญัติที่มีโทษ ทางอาญา		2.มอบหมายให้ 2.1 ตำรวจ 2.2 เจ้าพนักงานตาม พระราชบัญญัติที่มีโทษ ทางอาญา

²² โครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 1 ตามแนวคิดผู้เขียน

3.	เจ้าพนักงาน ตามพระราชบัญญัติ ที่มีโทษทางอาญากำหนด	ความผิด ตามพระราชบัญญัติ ที่มีโทษทางอาญา ที่ตนเป็นเจ้าพนักงาน	อัยการ	2.3 เจ้าพนักงานของ สำนักงานอัยการ ทำการสอบสวนคดีอาญา แทน 3.รับรองคำร้องขอหมาย อาญาต่อศาลให้แก่ ผู้มีอำนาจสอบสวน 4.ขอหมายอาญาด้วย ตนเอง

5.2.1.2 โครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 2 อัยการ ดำรวจ และ เจ้าพนักงานอื่นต่างมีอำนาจสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

(1) ลักษณะโครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 2

1. อัยการ ดำรวจและเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา
มีอำนาจสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสอบสวนคดีอาญาตามประเภทคดีที่กฎหมาย
กำหนด

2. อัยการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสอบสวนคดีอาญาดังต่อไปนี้

(2.1) คดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต

(2.2) คดีอาญาที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกกล่าวหาว่า

กระทำความผิดทางอาญาและไม่อยู่ในอำนาจการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือ คณะกรรมการ
ป.ป.ท.

(2.3) คดีอาญาที่ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาร้องขอและอัยการเห็นสมควร
เข้ารับผิดสอบสวนด้วยตนเอง

(2.4) อัยการมีอำนาจเข้าร่วมสอบสวนหรือเรียกสำนวนการสอบสวน
จากตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญารับผิดสอบสวนด้วยตนเองได้
ทุกประเภทคดีหากเห็นจำเป็นและสมควร

(2.5) อัยการมีอำนาจรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษและส่งมอบคำ
ร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษไปยังพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบและพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบต้อง
แจ้งผลการสอบสวนให้อัยการทราบ

3. ตำรวจ มีอำนาจสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีอาญาทุกประเภทเว้นแต่คดีอาญาที่อยู่ในอำนาจสอบสวนของอัยการและเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา

4. เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญามีอำนาจสอบสวนความผิดตามพระราชบัญญัติที่ตนเป็นเจ้าพนักงาน

5. การยื่นคำร้องขออนุมัติหมายอาญาต่อศาลของตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาต้องมีคำรับรองของอัยการ

6. อัยการมีหน้าที่ต้องรับสำนวนการสอบสวนคดีอาญาของตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาไว้พิจารณาและออกคำสั่งไปในทางใดทางหนึ่งให้ตำรวจและเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาปฏิบัติภายในกำหนดและออกคำสั่งทางคดีต่อไป

(2) ผลการปรับโครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 2

1. อัยการมีอำนาจสอบสวนและเป็นผู้รับผิดชอบสอบสวน คดีที่มีอัตราโทษสูงคดีที่ตำรวจหรือเจ้าพนักงานผู้ทำการสอบสวนมีประโยชน์ขัดกับการสอบสวนและเห็นได้ว่ากระบวนการสอบสวนจะไม่เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม และอัยการมีอำนาจเข้าร่วมสอบสวนหรือเข้ารับผิดชอบสอบสวนคดีที่เห็นเป็นการสมควรและจำเป็น อำนาจสอบสวนคดีอาญาไม่ถูกผูกขาดอยู่ตำรวจฝ่ายเดียว

2. อัยการมีอำนาจรับคำร้องทุกข์ รับรองคำร้องขอหมายจับ คำร้องขอหมายค้นและหมายอาญาต่อศาลให้แก่ตำรวจและเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาทำให้การใช้อำนาจสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและดุลพินิจในการรับหรือไม่รับคำร้องทุกข์ของตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาได้รับการตรวจสอบและถูกถ่วงดุลโดยอัยการในฐานะนักกฎหมายทนายแผ่นดิน

3. อัยการมีอำนาจสอบสวนรับคำร้องทุกข์ และมีหน้าที่รับสำนวนสอบสวนของตำรวจและเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาไว้พิจารณาออกคำสั่งทางคดีเพื่อให้สำนวนสอบสวนดำเนินไปตามขั้นตอนของกฎหมายปัญหาช่องว่างการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและอัยการอันเป็นสัญญาณทางคดีทั้งหมดไป

4. การยื่นคำร้องขอหมายอาญาต่อศาลของตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาได้รับการตรวจสอบจากอัยการว่ามีเหตุผลสมควรและเพียงพอที่จะยื่นคำร้องขออนุมัติจากศาล เป็นการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจจับกุม ตรวจค้น และสอบสวนโดยมิชอบเพื่อหวังผลประโยชน์ในทางใดทางหนึ่ง

5. อำนาจสอบสวนของตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาและอำนาจฟ้องร้องของอัยการแยกออกจากกันแต่ไม่ได้เด็ดขาดเพราะอัยการมีอำนาจสอบสวนและตรวจสอบพยานหลักฐานในคดีที่เห็นว่าจำเป็นตั้งแต่ชั้นเริ่มต้นกระบวนการสอบสวนทำให้กระบวนการสอบสวนคดีอาญามีคุณภาพ

6. ตำรวจ เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาและอัยการต่างมีอำนาจสอบสวนและเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนในแต่ละลักษณะคดี กระบวนการสอบสวนจึงมีความคล่องตัว รวดเร็ว เป็นธรรม ลดปัญหาพยานเพ้อหรือพยานฟุ่มเฟือยในสำนวนคดีได้

7. เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา มีอำนาจสอบสวนและรับผิดชอบในคดีความผิดตามพระราชบัญญัติที่ตนเป็นเจ้าพนักงาน ทำให้สำนวนการสอบสวนในคดีความผิดเฉพาะได้รับการสอบสวนโดยผู้มีความรู้เฉพาะด้าน พยานหลักฐานที่รวบรวมไม่ฟุ่มเฟือย การสอบสวนเป็นไปด้วยความรวดเร็วตรงประเด็นและเป็นการแบ่งเบาภาระงานของตำรวจและกระจายอำนาจสอบสวนไปยังหน่วยงานอื่น

8. การนำโครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบนี้ไปใช้ แม้ต้องเพิ่มอัตรากำลังอัยการ และเจ้าหน้าที่สนับสนุนภารกิจแต่งงบประมาณที่ใช้ดำเนินการไม่มากเท่ากับโครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 1 จึงมีความเป็นไปได้ที่จะนำโครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบนี้ไปใช้แก้ปัญหาพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาไทย

9. โครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 2 แตกต่างจากโครงสร้างอำนาจสอบสวนคดีอาญาของไทยที่เป็นอยู่ไม่มาก จึงมีความเป็นไปได้ที่จะนำโครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบนี้ไปใช้แก้ปัญหาพัฒนาระบบการสอบสวนคดีอาญาไทย

(3) อุปสรรคการนำโครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 2 ไปใช้

1. องค์กรตำรวจผูกขาดอำนาจสอบสวนเด็ดขาดฝ่ายเดียวมาเป็นเวลายาวนานวัฒนธรรมองค์กรที่ฝังรากลึกส่งผลให้มีแนวโน้มที่ตำรวจจะไม่ให้ความร่วมมือเป็นผู้ช่วยอัยการในการสอบสวนคดีความผิดที่อยู่ในความรับผิดชอบของอัยการ

2. อัยการแม้จะเชี่ยวชาญกฎหมายแต่ยังขาดทักษะการสืบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงและขาดเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนสนับสนุนการสอบสวน สำนวนสอบสวนที่อยู่ในความรับผิดชอบของอัยการจึงขาดกระบวนการสืบสวนอันเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาข้อเท็จจริงสนับสนุน

3. การเพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนของสำนักงานอัยการ โดยเฉพาะต้องใช้งบประมาณและระยะเวลาในการฝึกอบรม

ตารางที่ 5.2 แสดงโครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 2²³

โครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 2 อัยการ ตำรวจ และเจ้าพนักงานอื่นมีอำนาจสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ				
ลำดับ	พนักงานสอบสวน ผู้มีอำนาจสอบสวน	ประเภทคดีอาญา	พนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบ	อำนาจอัยการ
1.	อัยการ	1.คดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต 2.คดีอาญาที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกกล่าวหา 3.คดีอาญาที่ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาร้องขอและอัยการเห็นสมควรเข้ารับผิดชอบสอบสวน 4.คดีอาญาที่พนักงานอัยการเห็นควรเข้าร่วมสอบสวนหรือเข้ารับผิดชอบสอบสวน	อัยการ	1.มีอำนาจรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ 2.รับรองคำร้องขอหมายอาญาต่อศาลให้แก่ ตำรวจและเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา
2.	ตำรวจ	ทุกประเภทคดียกเว้นความผิดที่อยู่ในอำนาจสอบสวนของอัยการและเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา	ตำรวจ	
3.	เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญากำหนด	ความผิดตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาที่ตนเป็นเจ้าพนักงาน	เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา	

²³ โครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 2 ตามแนวคิดผู้เขียน

5.2.1.3 โครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 3 ตำรวจและเจ้าพนักงานอื่นมีอำนาจสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ โดยอัยการมีอำนาจสอบสวน

(1) ลักษณะโครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 3

1. ตำรวจมีอำนาจสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีอาญาทุกประเภทเว้นแต่คดีอาญาที่อยู่ในอำนาจสอบสวนและรับผิดชอบของเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา
2. เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญามีอำนาจสอบสวนและเป็นผู้รับผิดชอบสอบสวนคดีความผิดตามพระราชบัญญัติที่ตนเป็นเจ้าพนักงาน
3. อัยการมีอำนาจสอบสวนและมีดุลพินิจเริ่มสอบสวนและรับผิดชอบต่อคดีอาญาทุกประเภท
4. อัยการมีอำนาจและดุลพินิจเข้าร่วมสอบสวนคดีอาญากับตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาได้ตลอดเวลาหากเห็นจำเป็นและสมควร
5. อัยการมีอำนาจและดุลพินิจเรียกสำนวนการสอบสวนจากตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญามาสอบสวนและรับผิดชอบด้วยตนเองได้ตลอดเวลาหากเห็นจำเป็นและสมควร
6. อัยการมีอำนาจรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษและส่งมอบคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษไปยังพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบและพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบต้องแจ้งผลการสอบสวนให้อัยการทราบ
7. การยื่นคำร้องขออนุมัติหมายอาญาต่อศาลของตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาต้องมีคำรับรองของอัยการ
8. อัยการมีหน้าที่ต้องรับสำนวนสอบสวนคดีอาญาของตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาไว้พิจารณาและออกคำสั่งไปในทางใดทางหนึ่งให้ตำรวจและเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาปฏิบัติภายในกำหนดเพื่อออกคำสั่งทางคดีต่อไป

(2) ผลการปรับโครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 3

1. อัยการมีบทบาทในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาเป็นผู้ตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจสอบสวนและดุลพินิจของตำรวจและเจ้าพนักงานผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวน อำนาจสอบสวนไม่ถูกผูกขาดอยู่กับตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาฝ่ายเดียว

2. อัยการมีอำนาจรับคำร้องทุกข์ รับรองคำร้องขอหมายจับ หมายค้นและหมายอาญาต่อศาลให้แก่ตำรวจและเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา การใช้อำนาจและดุลพินิจตรวจค้น จับกุม ควบคุมขังของตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาได้รับการตรวจสอบถ่วงดุลจากอัยการเป็นการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน มิให้ถูกตรวจค้น จับกุม คุมขังโดยมิชอบเพื่อแสวงหาประโยชน์ด้านอื่น

3. อัยการมีอำนาจสอบสวน อำนาจรับคำร้องทุกข์ และหน้าที่รับสำนวน สอบสวนของตำรวจและเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาไว้พิจารณาออกคำสั่งทาง คดีเพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมายปัญหาช่องว่างการปฏิบัติหน้าที่อันเป็น สุนทรียภาพทางคดีจึงหมดไป

4. อำนาจสอบสวนของตำรวจและอำนาจฟ้องร้องของอัยการแยกออกจากกันแต่ ไม่ได้เด็ดขาด อัยการมีอำนาจสอบสวนและตรวจสอบพยานหลักฐานทุกประเภทคดีที่ เห็นสมควรจำเป็นตั้งแต่ชั้นเริ่มต้นกระบวนการสอบสวนลดปัญหาการแจ้งข้อหาหนักเกินพฤติการณ์ คดี พยานหลักฐานฟุ่มเฟือย

5. ตำรวจ เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาและอัยการ ต่างมีอำนาจสอบสวนและมีอำนาจรับคำร้องทุกข์ ประชาชนสามารถเลือกร้องทุกข์ หรือมอบ พยานหลักฐานต่ออัยการได้ หากตำรวจไม่รับคำร้องทุกข์หรือไม่ยอมรับพยานหลักฐาน เป็นการอำนวยความสะดวกทางเลือกให้แก่ผู้มีรรถคดีอาญาในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาตั้งแต่ ชั้นเริ่มต้นคดี

6. โครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 3 ไม่แตกต่างจากโครงสร้าง อำนาจสอบสวนของไทยในปัจจุบัน สามารถนำไปปรับใช้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาระบบ สอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนได้เป็นรูปธรรมทันที

7. ตำรวจและเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญามีอำนาจ สอบสวนและเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนทำสำนวนคดีอาญาที่มีความคล่องตัวสามารถประสานและ ทำงานร่วมกับงานสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในระนาบเดียวได้ดี

8. เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา มีอำนาจสอบสวน และรับผิดชอบในคดีความผิดตามพระราชบัญญัติที่ตนเป็นเจ้าพนักงาน ทำให้สำนวนการสอบสวนใน คดีความผิดที่มีลักษณะเฉพาะได้รับการสอบสวนโดยผู้มีความรู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ พยานหลักฐานที่ รวบรวมไม่ฟุ่มเฟือยและการสอบสวนเป็นไปด้วยความรวดเร็วตรงประเด็นและเป็นการแบ่งเบาภาระ งานของพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ

(3) อุปสรรคการนำโครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 3 ไปใช้

1. แม้อัยการมีอำนาจสอบสวนแต่เป็นดุลพินิจของอัยการที่จะเข้ารับผิดชอบสอบสวนหรือเข้าร่วมสอบสวน หรือเรียกสำนวนสอบสวนจากตำรวจและเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญารับผิดชอบสอบสวน แต่ด้วยภารกิจและอัตรากำลังอัยการที่มีทางกายภาพประกอบสภาพความเป็นจริงแล้วอัยการไม่อาจใช้อำนาจเข้าตรวจสอบถ่วงดุลการสอบสวนของตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาได้เป็นรูปธรรม ทำให้การสอบสวนคดีอาญาผูกขาดอยู่กับตำรวจเช่นเดิม ส่งผลให้สภาพปัญหาโครงสร้างอำนาจสอบสวนไม่ได้รับการแก้ไขในทางปฏิบัติแม้จะแก้ไขกฎหมายกำหนดให้อัยการมีอำนาจสอบสวนหรือร่วมสอบสวนคดีอาญากับตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา

2. โครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 3 มีลักษณะแยกอำนาจสอบสวนของตำรวจออกจากอำนาจฟ้องร้องของอัยการแม้ตรวจสอบถ่วงดุลและคานอำนาจกันได้ตามแนวคิดทฤษฎีสอบสวนแต่สภาพความเป็นจริงโครงสร้างองค์กรตำรวจและองค์กรอัยการมีความสัมพันธ์ลักษณะแนบราบขาดความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกันในคำร้องทุกข์และสำนวนสอบสวนสภาพปัญหาสุญญากาศทางคดีและสภาพปัญหาที่มีอยู่ก่อนอาจไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม

3. การสอบสวนของตำรวจอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สภาพปัญหาการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ดุลพินิจและความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจอาจมีอยู่เช่นเดิมไม่ได้รับการแก้ไข

4. สำนวนสอบสวนคดีอาญาของตำรวจที่อัยการไม่ได้เข้าร่วมสอบสวนหรือเข้ารับผิดชอบสอบสวน ประชาชนอาจไม่เชื่อมั่นต่อความเป็นอิสระ ประสิทธิภาพ และความเป็นมืออาชีพ เนื่องจากกระบวนการสอบสวนยังคงอยู่ภายใต้การบังคับบัญชา ควบคุม สั่งการ ของผู้บังคับบัญชาสำนักงานตำรวจแห่งชาติเช่นเดิม

5. โครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 3 มีลักษณะคล้ายกับโครงสร้างอำนาจสอบสวนคดีอาญาของไทยที่เป็นอยู่ การนำโครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบนี้ไปใช้เป็นแนวทางที่อาจเกิดขึ้นได้ง่ายที่สุดแต่สภาพปัญหาที่สะสมฝังลึกมายาวนานอาจไม่ได้รับการแก้ไข

6. อัยการไม่มีบทบาทโดยตรงในการพิจารณาพยานหลักฐานตั้งแต่ชั้นเริ่มต้นคดี สำนวนสอบสวนที่อยู่ในความรับผิดชอบของตำรวจและเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาอาจเกิดประเด็นปัญหาพยานหลักฐานเพื่อ ฟุ่มเฟือยและไม่ตรงประเด็นที่อัยการใช้สืบพิสูจน์ในชั้นพิจารณาของศาล

ตารางที่ 5.3 แสดงโครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 3²⁴

โครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 3 ตำรวจและเจ้าพนักงานอื่นเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบโดยให้อัยการมีอำนาจสอบสวน				
ลำดับ	พนักงานสอบสวน ผู้มีอำนาจสอบสวน	ประเภทคดีอาญา	พนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบ	อำนาจอัยการ
1.	ตำรวจ	ความผิดทุกประเภทคดี ยกเว้นความผิดที่อยู่ใน อำนาจสอบสวนของ เจ้าพนักงาน ตามพระราชบัญญัติที่มีโทษ ทางอาญา	ตำรวจ	อัยการมีอำนาจ 1.รับคำร้องทุกข์ 2.เริ่มสอบสวน คดีอาญาทุกประเภท 3.เข้าร่วมสอบสวน คดีอาญากับตำรวจหรือ เจ้าพนักงานตาม พระราชบัญญัติที่มีโทษ ทางอาญาทุกประเภท คดีเมื่อเห็นสมควร
2.	เจ้าพนักงาน ตามพระราชบัญญัติ ที่มีโทษทางอาญากำหนด	ความผิด ตามพระราชบัญญัติ ที่มีโทษทางอาญา ที่ตนเป็นเจ้าพนักงาน	เจ้าพนักงาน ตามพระราชบัญญัติ ที่มีโทษทางอาญา	4.รับสำนวนการ สอบสวนไว้พิจารณา มีคำสั่งทุกกรณี 5.ให้คำแนะนำหรือ ตรวจสอบสำนวนการ สอบสวน 6.รับรองคำร้องขอ หมายอาญาต่อศาล ให้แก่ตำรวจและเจ้า พนักงานตาม พระราชบัญญัติที่มีโทษ ทางอาญา

²⁴ โครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 3 ตามแนวคิดผู้เขียน

5.2.1.4 โครงสร้างอำนาจสอบสวนที่เหมาะสมกับระบบสอบสวนคดีอาญาไทย

จากการศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างอำนาจสอบสวนทั้งสามรูปแบบข้างต้น ข้อดี ข้อเสีย ประกอบบริบทกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย สถานภาพอัยการกำลังองค์กร ตำรวจ องค์กรอัยการ และองค์กรบังคับใช้กฎหมายอื่น ประวัติศาสตร์การดำเนินคดีอาญา วัฒนธรรม องค์กรตำรวจกับองค์กรอัยการที่ฝังรากลึกมายาวนาน และความเป็นไปได้ในการนำเอาโครงสร้าง อำนาจสอบสวนที่นำเสนอไปปรับใช้แล้วพบว่า โครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 2 มีลักษณะผ่อน คลายแนวคิดการแยกอำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องร้องออกจากกันอย่างเด็ดขาดในโครงสร้าง อำนาจสอบสวนในระบบสอบสวนคดีอาญาของไทยและนำแนวคิดอำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็น กระบวนการเดียวกันมาปรับใช้ได้สมดุลกระจายอำนาจสอบสวนให้แก่อัยการกับเจ้าพนักงานอื่นของ รัฐอย่างเหมาะสม ควรปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้อัยการ ตำรวจและเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญามีอำนาจสอบสวนและเป็นพนักงาน สอบสวนผู้รับผิดชอบในคดีความผิดที่กำหนด เพื่อแบ่งอำนาจสอบสวน ป้องกันการผูกขาดอำนาจ สอบสวน เกิดการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจสอบสวนและป้องกันสัญญาการดำเนินคดีอาญาตาม โครงสร้างอำนาจสอบสวนรูปแบบที่ 2 ซึ่งเหมาะสมกับระบบสอบสวนคดีอาญาไทยมากที่สุด

5.2.2 การปรับโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน (พิสูจน์สมมติฐานการ มีหลักประกันความเป็นอิสระป้องกันการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการแก้ไขสภาพปัญหาจำเป็นต้องปรับโครงสร้างการ บังคับบัญชาตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องผ่อนคลายการบังคับบัญชาแบบชั้นยศ ทหารสั่งการบังคับบัญชาจากบนสู่ล่างเป็นแนวดิ่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และนำเอาหลักการ บังคับบัญชาดุลพินิจของอัยการและตุลาการซึ่งเป็นการบังคับบัญชาแนวนอนมาปรับใช้อย่าง สอดคล้องสมดุลซึ่งแยกโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนออกเป็น 3 รูปแบบดังนี้

5.2.2.1 โครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนรูปแบบที่ 1 พนักงาน สอบสวนเป็นอิสระจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของอัยการสูงสุด

(1) ลักษณะโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนรูปแบบที่ 1

1. พนักงานสอบสวนเป็นตำรวจแต่แยกเป็นอิสระจากสำนักงานตำรวจ แห่งชาติขึ้นตรงต่อสำนักงานสอบสวนแห่งชาติอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของอัยการสูงสุด
2. การปกครองบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนเป็นอำนาจผู้บังคับบัญชา ของพนักงานสอบสวนอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของอัยการสูงสุด
3. ผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนแต่งตั้งจากผู้ดำรงตำแหน่งพนักงาน สอบสวน ด้วยการสอบคัดเลือก การกำหนดคุณสมบัติการศึกษา และการเลือกตั้งโดยพนักงานสอบสวน

(2) ผลการปรับโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนแบบที่ 1

1. พนักงานสอบสวนไม่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาและสั่งการแบบชั้นยศทหารของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้บังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่อาจใช้อำนาจบริหารแทรกแซง สั่งการ ควบคุม พนักงานสอบสวนได้เช่นเดิม ปัญหาการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจึงหมดไปและพนักงานสอบสวนมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่

2. กระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทำสำนวนคดีอาญา การแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา มีแนวโน้มถูกต้องตรงกับพฤติการณ์ที่เกิดขึ้น เพราะปราศจากการแทรกแซงสั่งการพนักงานสอบสวนให้บิดเบือนหรือปกปิดข้อเท็จจริง

3. สำนวนสอบสวนและพยานหลักฐานมีความกระชับ เพราะปราศจากการควบคุมสั่งการให้ทำสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่ไม่จำเป็น ตามความเห็นของผู้บังคับบัญชาที่ไม่มีความรู้ความชำนาญในกระบวนการสอบสวนคดีอาญา

4. งานสอบสวนและกระบวนการสอบสวนคดีอาญา มีศักยภาพและความเป็นกลางในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงแห่งคดี ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ปราศจากแรงกดดันที่มุ่งเน้นให้พิสูจน์เอาผิดผู้ต้องหาให้ได้ตามนโยบายผู้บังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(3) อุปสรรคการนำโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนรูปแบบ

ที่ 1 ไปใช้

1. พนักงานสอบสวนและตำรวจฝ่ายสืบสวนแยกการบังคับบัญชาออกจากกันเด็ดขาด กระบวนการสอบสวนอาจขาดศักยภาพการสืบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานสนับสนุน พนักงานสอบสวนอาจไม่ได้รับความร่วมมือจากตำรวจฝ่ายสืบสวน หากจัดตั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนของพนักงานสอบสวนขึ้นมาใหม่จะซ้ำซ้อนกับงานสืบสวนของตำรวจและต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก

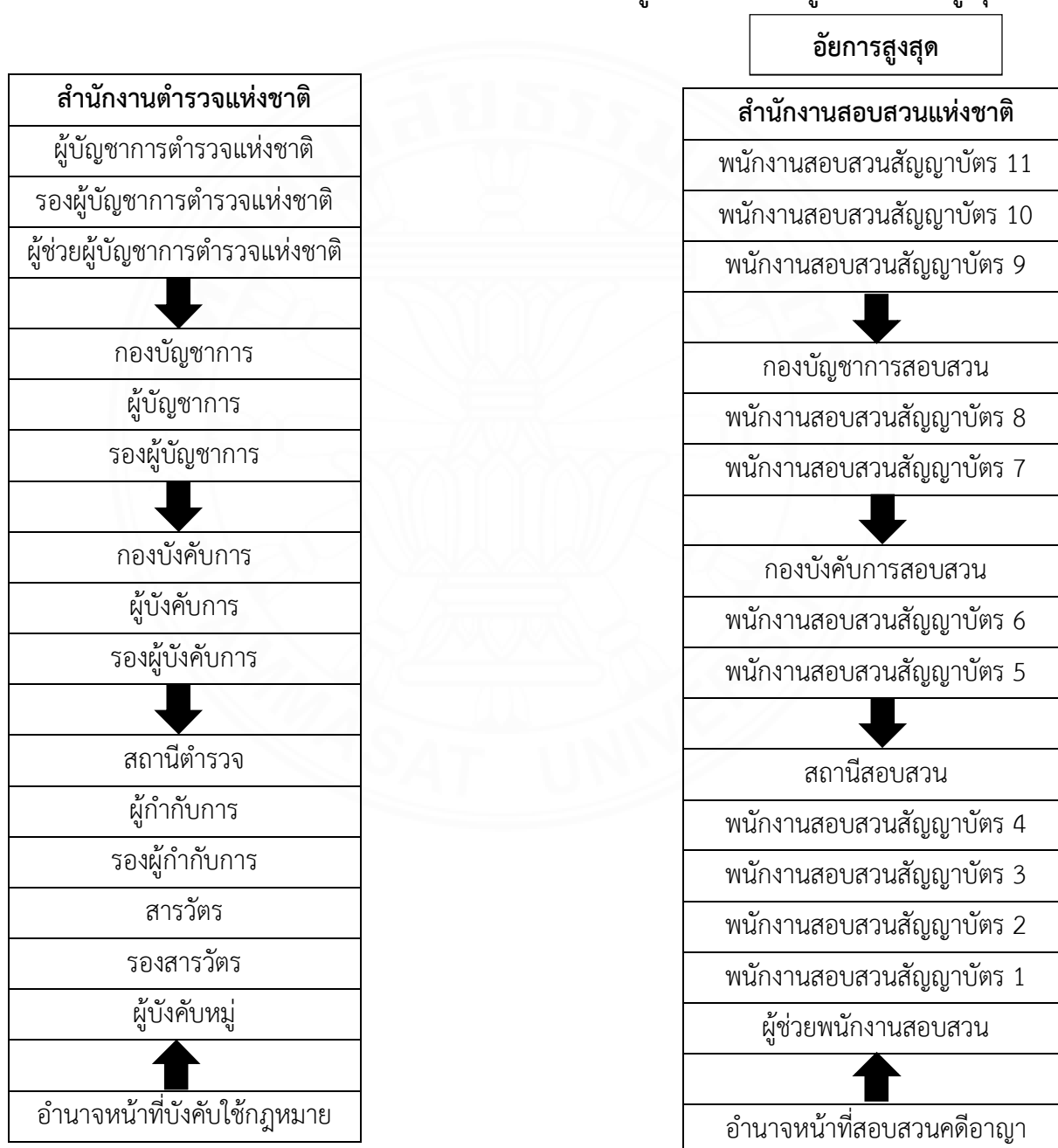
2. การแยกสายการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติเด็ดขาด อาจต้องจัดหาสถานที่ตั้งที่ทำการของสถานตำรวจสอบสวน กองบังคับการตำรวจสอบสวน กองบัญชาการตำรวจสอบสวน และสำนักงานสอบสวนแห่งชาติ ต้องเพิ่มจำนวนบุคลากรสนับสนุนงานด้านธุรการคดีให้แก่พนักงานสอบสวนต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก

3. โครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนรูปแบบที่ 1 แตกต่างจากโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เป็นอยู่มาก สำนักงานตำรวจแห่งชาติผูกขาดอำนาจและครอบงำพนักงานสอบสวนมาเป็นเวลานาน การนำโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนรูปแบบที่ 1 มาปรับใช้อาจถูกต่อต้านและไม่เห็นด้วยจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

4. โครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนรูปแบบที่ 1 แตกต่างจากโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เป็นอยู่มาก การนำโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนรูปแบบที่ 1 มาปรับใช้จริงจึงเป็นไปได้ยากเฉกเช่นข้อเสนอให้แยกงานสอบสวนออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ผ่านมา

ภาพที่ 5.1 ภาพโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน รูปแบบที่ 1²⁵

พนักงานสอบสวนเป็นอิสระจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของอัยการสูงสุด

²⁵ โครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน รูปแบบที่ 1 ตามแนวคิดผู้เขียน

5.2.2.2 โครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนรูปแบบที่ 2 พนักงานสอบสวนเป็นอิสระจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติภายใต้การกำกับดูแลของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

(1) ลักษณะโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนรูปแบบที่ 2

1. พนักงานสอบสวนเป็นตำรวจสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แต่แยกการปกครองบังคับบัญชาเป็นอิสระจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติขึ้นตรงต่อสำนักงานสอบสวนและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

2. การปกครองบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนเป็นอำนาจผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนภายใต้การกำกับดูแลของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

3. ผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนแต่งตั้งจากผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน ด้วยการสอบคัดเลือก การกำหนดคุณวุฒิการศึกษา และการเลือกตั้งโดยพนักงานสอบสวน

(2) ผลการปรับโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนแบบที่ 2

1. พนักงานสอบสวนไม่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาและสั่งการแบบชั้นยศทหารของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้บังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่อาจใช้อำนาจบริหารแทรกแซง สั่งการ ควบคุม พนักงานสอบสวนได้เช่นเดิม ปัญหาการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจึงหมดไปและพนักงานสอบสวนมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่

2. กระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทำสำนวนคดีอาญา การแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา มีแนวโน้มถูกต้องตรงกับพฤติการณ์ที่เกิดขึ้น เพราะปราศจากการแทรกแซงสั่งการพนักงานสอบสวนให้บิดเบือนหรือปกปิดข้อเท็จจริงเพื่อหวังผลการดำเนินคดีตามนโยบายการปราบปรามอาชญากรรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

3. สำนวนสอบสวนและพยานหลักฐานมีความกระชับ เพราะปราศจากการควบคุมสั่งการให้ทำสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่ไม่จำเป็น ตามความเห็นของผู้บังคับบัญชาฝ่ายตำรวจ ผู้เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนที่ขาดความรู้ความชำนาญในกระบวนการสอบสวนคดีอาญา

4. งานสอบสวนและกระบวนการสอบสวนคดีอาญา มีศักยภาพและความเป็นกลางในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงแห่งคดี ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ปราศจากแรงกดดันมุ่งเน้นให้พิสูจน์เอาผิดผู้ต้องหาตามนโยบายผู้บังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

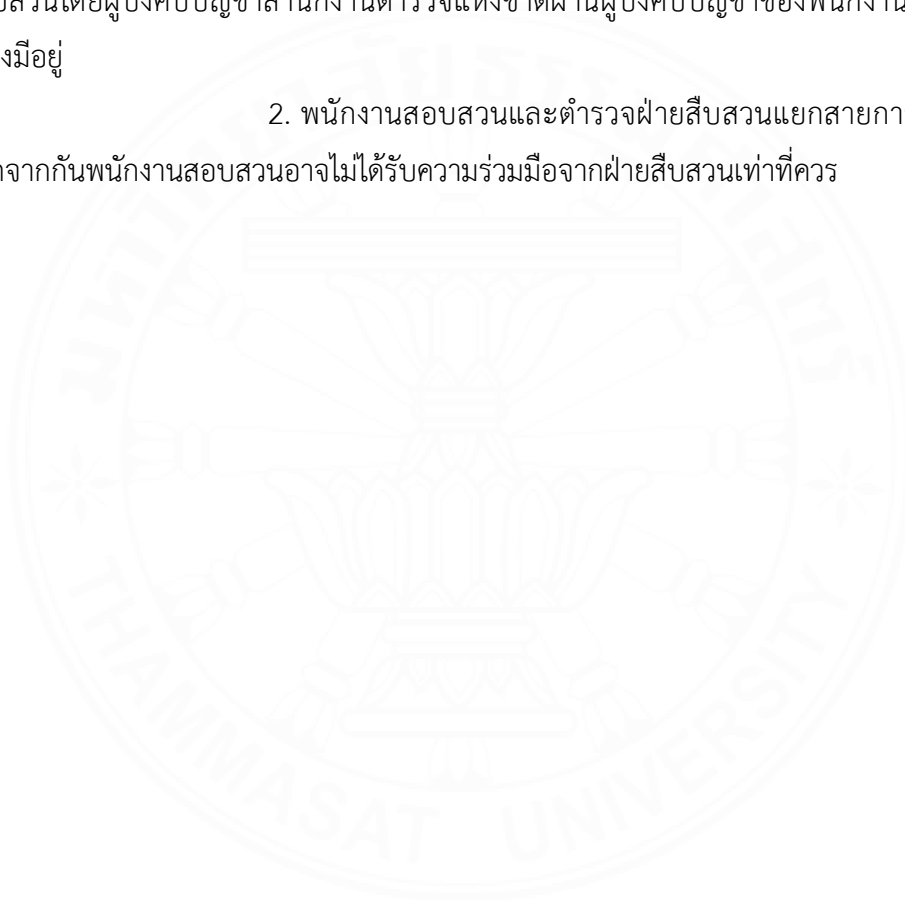
5. การแยกสายบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แต่ยังคงเป็นสำนักงานสอบสวนและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ จึงไม่ต้องแยกจัดตั้งที่ทำการสถานีสอบสวน กองบังคับการสอบสวน กองบัญชาการสอบสวน และ

สำนักงานสอบสวนเพื่อรองรับโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน จึงใช้ใช้งบประมาณ
ดำเนินการไม่มากนัก

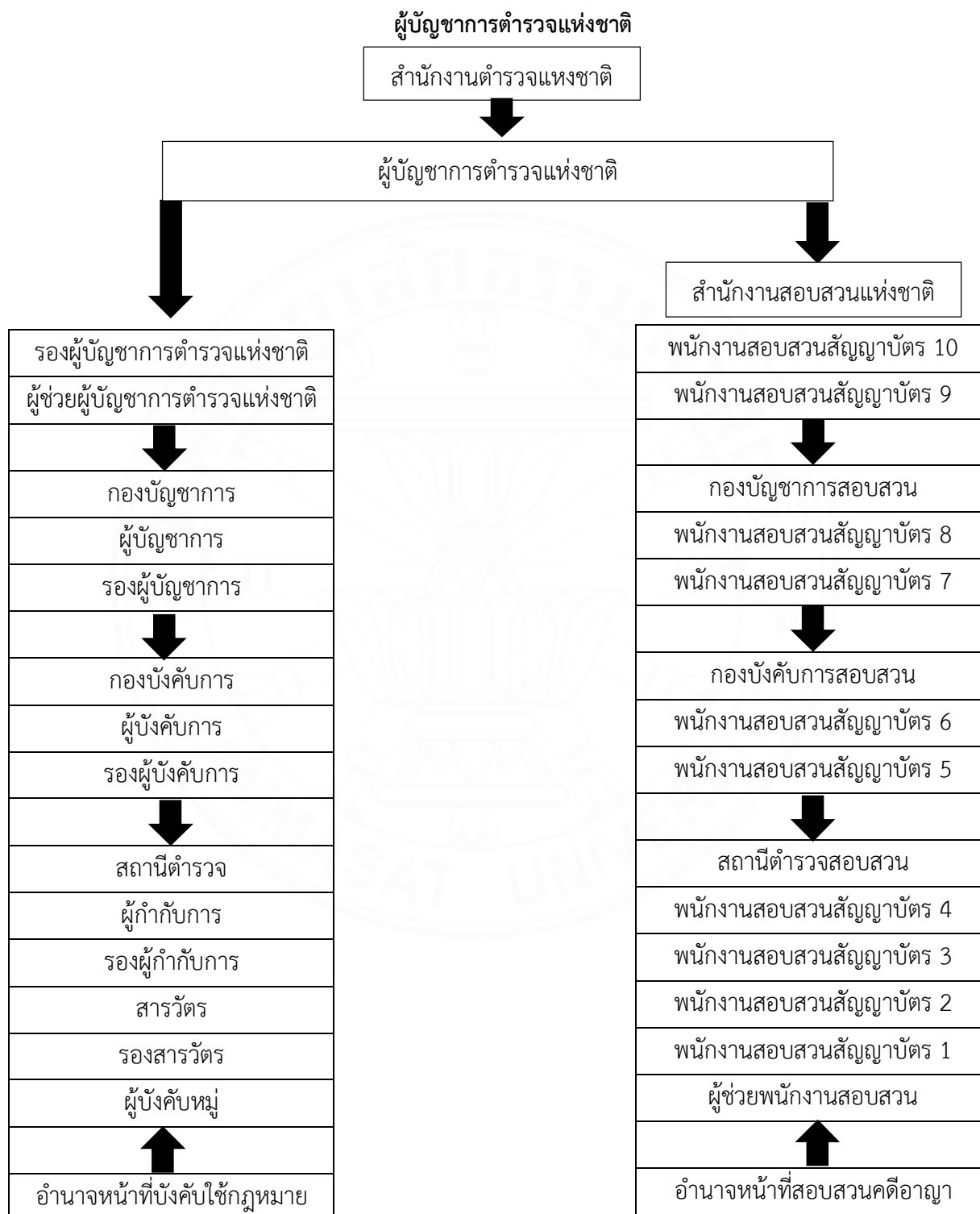
**(3) อุปสรรคการนำโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนรูปแบบ
ที่ 2 ไปใช้**

1. ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติมีอำนาจกำกับดูแล ผู้บังคับบัญชาของ
พนักงานสอบสวนและพนักงานสอบสวน ปัญหาการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่และดุลพินิจพนักงาน
สอบสวนโดยผู้บังคับบัญชาสำนักงานตำรวจแห่งชาติผ่านผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนอาจ
ยังคงมีอยู่

2. พนักงานสอบสวนและตำรวจฝ่ายสืบสวนแยกสายการบังคับบัญชา
ออกจากกันพนักงานสอบสวนอาจไม่ได้รับความร่วมมือจากฝ่ายสืบสวนเท่าที่ควร

ภาพที่ 5.2 ภาพโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน รูปแบบที่ 2²⁶
 พนักงานสอบสวนเป็นอิสระจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติภายใต้การกำกับดูแลของ

²⁶ โครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน รูปแบบที่ 2 ตามแนวคิดผู้เขียน

5.2.2.3 โครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนรูปแบบที่ 3 พนักงานสอบสวนเป็นอิสระภายใต้การบังคับบัญชาและกำกับดูแลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(1) ลักษณะโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนรูปแบบที่ 3

1. พนักงานสอบสวนเป็นตำรวจสังกัดกองบัญชาการสอบสวนภายใต้การปกครองบังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
2. การบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนเป็นอำนาจผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนภายใต้การปกครองบังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
3. ผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนแต่งตั้งจากผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน ด้วยการสอบคัดเลือก การกำหนดคุณวุฒิการศึกษา และการเลือกตั้งโดยพนักงานสอบสวน

(2) ผลการปรับโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนรูปแบบที่ 3

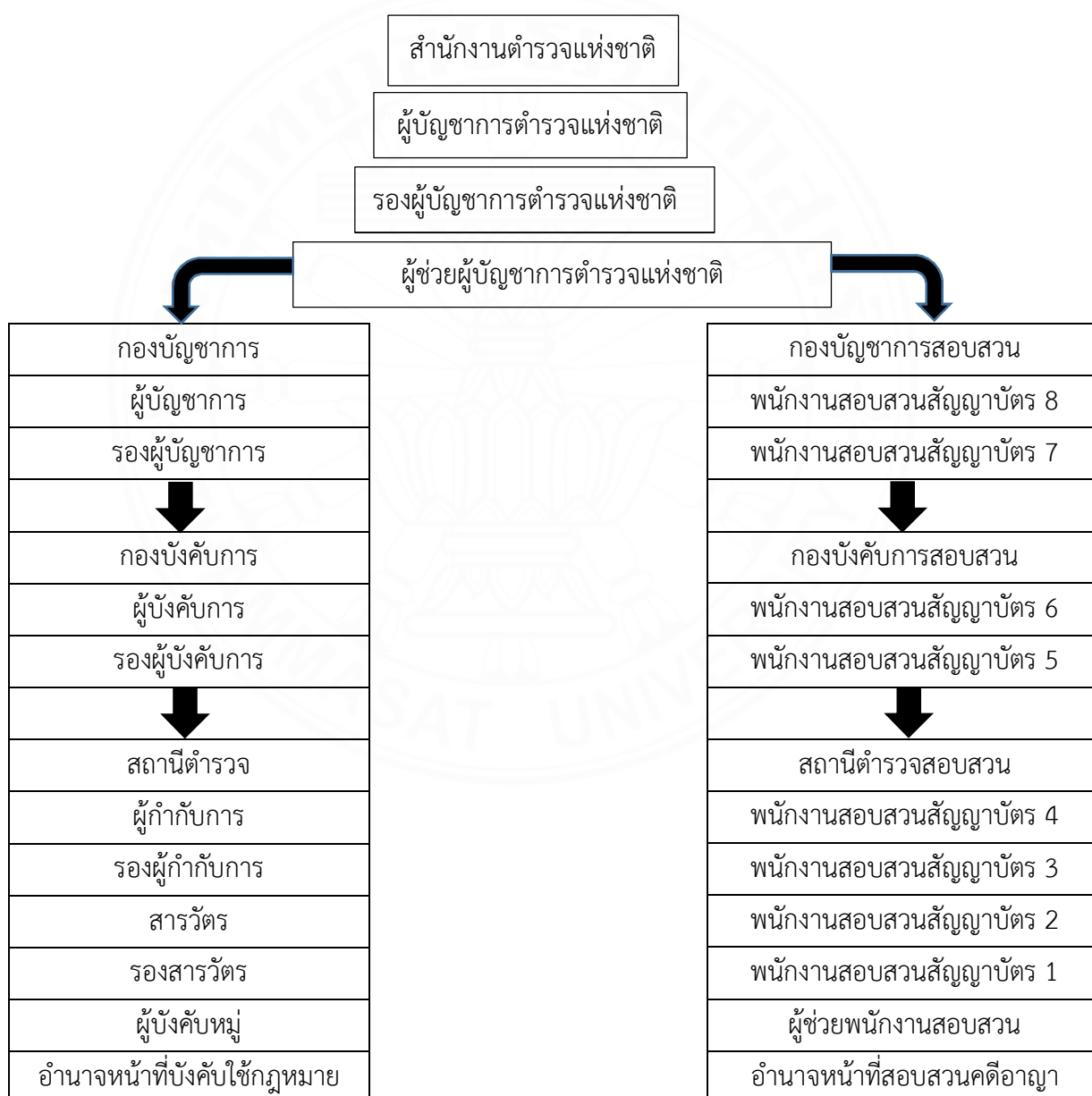
1. พนักงานสอบสวนและตำรวจฝ่ายสืบสวนยังคงสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไม่แยกการบังคับบัญชาออกจากกัน การสืบสวนสอบสวนเป็นกระบวนการเดียวกัน พนักงานสอบสวนมีแนวโน้มได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากตำรวจฝ่ายสืบสวนมากกว่าโครงสร้างการบังคับบัญชาแบบอื่น
2. โครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนรูปแบบที่ 3 มีลักษณะโครงสร้างการบังคับบัญชาใกล้เคียงรูปแบบการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เป็นอยู่เป็นการง่ายแก่การนำไปปรับใช้

(3) อุปสรรคการนำโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนรูปแบบที่ 3 ไปใช้

1. พนักงานสอบสวนและผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนยังคงอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้บังคับบัญชาสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีโอกาสแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนผ่านผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนปัญหาการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ตุลพินิจและความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนอาจไม่ได้รับการแก้ไข
2. พนักงานสอบสวนและผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนยังคงอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประชาชนอาจไม่เชื่อมั่นต่อความเป็นอิสระประสิทธิภาพ ความเป็นกลางและความเป็นมืออาชีพของพนักงานสอบสวน เพราะลักษณะโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนรูปแบบที่ 3 เป็นเพียงการปรับปรุงการบริหารจัดการองค์กร ไม่ใช่การปฏิรูประบบสอบสวนคดีอาญาและบทบาทพนักงานสอบสวนทั้งระบบ

3. โครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนรูปแบบที่ 3 มีลักษณะใกล้เคียงกับโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เป็นอยู่แม้การนำโครงสร้างตามรูปแบบที่ 3 ไปปรับใช้อาจเกิดขึ้นและเป็นไปได้ง่ายแต่ สภาพปัญหาการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนและการแทรกแซงความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนยังคงมีอยู่ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างแท้จริง

ภาพที่ 5.3 ภาพโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน รูปแบบที่ 3²⁷
พนักงานสอบสวนเป็นอิสระภายใต้การบังคับบัญชาและกำกับดูแลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

²⁷ โครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน รูปแบบที่ 3 ตามแนวคิดผู้เขียน

5.2.2.4 โครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนที่เหมาะสมกับระบบสอบสวนคดีอาญาไทย

จากการศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนทั้งสามรูปแบบข้างต้น ข้อดี ข้อเสีย ประกอบโครงสร้างองค์กรตำรวจปัจจุบัน บริบทวัฒนธรรมองค์กรตำรวจ และความเป็นไปได้ในการนำเอาโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนที่นำเสนอไปปรับใช้แล้ว พบว่าโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนรูปแบบที่ 2 มีลักษณะผ่อนคลายเป็นหลักการบังคับบัญชาสั่งการแบบชั้นยศทหารของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนและนำแนวคิดการบังคับบัญชาดุลพินิจของอัยการ และตุลาการมาปรับใช้ได้สมควรควรปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 จัดตั้งสำนักงานสอบสวนแห่งชาติ แยกการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนออกจากการบังคับบัญชาตำรวจฝ่ายอื่นของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้พนักงานสอบสวนอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนภายใต้การกำกับดูแลของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เพื่อป้องกันการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและเป็นหลักประกันความเป็นอิสระและความเป็นกลางของพนักงานสอบสวนในการปฏิบัติหน้าที่ ตามโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนรูปแบบที่ 2 ซึ่งเหมาะสมกับระบบสอบสวนคดีอาญาไทยมากที่สุด

5.2.3 การปรับอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน (พิสูจน์สมมุติฐานอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนตามกฎหมายครอบคลุมและมีสภาพบังคับตรวจสอบได้)

จากการศึกษารูปแบบระบบการสอบสวนคดีอาญา กลุ่มประเทศ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน อังกฤษ และญี่ปุ่นพบว่า ตำรวจมีอำนาจเรียกตัวผู้ต้องสงสัยหรือพยานบุคคลมาทำการสอบปากคำและจับกุมบุคคลผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า แต่การรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นพยานวัตถุหรือพยานเอกสารจำเป็นต้องขอให้ศาลออกหมายเรียกไปยังผู้ครอบครอง การทำคำร้องขอหมายเรียกหรือหมายอาญาจากศาล คำร้องขอของตำรวจต้องได้รับการรับรองจากอัยการผู้รับผิดชอบสำนวนสอบสวนอันเป็นการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจของตำรวจและเป็นหลักประกันคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และการออกหมายเรียกพยานหลักฐานรูปแบบดังกล่าวเป็นการใช้อำนาจตุลาการในกระบวนการสอบสวนโดยอัยการ อำนาจการรวบรวมจึงครอบคลุมพยานหลักฐานทุกชนิดที่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงแห่งคดีได้ การรวบรวมพยานหลักฐานในระบบการสอบสวนคดีอาญาต่างประเทศจึงไม่เกิดช่องว่างกรณีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนไม่เพียงพอหรือขาดสภาพบังคับ โดยเฉพาะประเทศฝรั่งเศส การสอบสวนคดีสำคัญอัยการอาจร้องขอให้ผู้พิพากษาทำหน้าที่สอบสวนใช้อำนาจตุลาการเรียกพยานหลักฐานรวบรวมเข้าสู่สำนวนสอบสวนได้

โดยตรงและในภาษาอังกฤษ ตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนมีอำนาจพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องหาเพื่อตรวจพิสูจน์โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมและในคดีอาญาร้ายแรงตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนมีอำนาจบังคับตรวจเก็บสารพันธุกรรมสารคัดหลั่งหรืออำนาจได้ จากการศึกษาบทบาทอำนาจหน้าที่พนักงานสอบสวนไทยในการรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นอยู่ในปัจจุบันพบว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนล้าสมัย ปัจจุบันมีการบัญญัติกฎหมายที่มีโทษอาญามุ่งประกอบความผิดลักษณะเฉพาะมากขึ้น เช่น พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติป้องกันปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และมีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมากขึ้น เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 นอกจากนี้วิธีการกระทำผิดของอาชญากรมีรูปแบบสลับซับซ้อนมากขึ้น มีการกระทำผิดผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์จำนวนมากควรปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดประเภทที่จำเป็นต่อการสอบสวนคดีอาญา มีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานในกรณีจำเป็นเร่งด่วนหากเห็นเข้าพยานหลักฐานอาจสูญสิ้นหายไป โดยกำหนดให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจ พร้อมกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดหรือบทกำหนดโทษอันมีผลให้อำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเกิดสภาพบังคับเป็นรูปธรรม จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าควรปรับปรุงอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนในประเด็นดังต่อไปนี้

(1) กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดอันเกี่ยวกับความผิดที่สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานตามบทกฎหมายอื่นใดที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้บัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนขัดแย้ง รวบรวมพยานหลักฐานที่จำเป็นเร่งด่วนหากเห็นเข้าพยานหลักฐานนั้นจะสูญหายโดยใช้วิธีการทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการรวบรวมพยานหลักฐานนั้นโดยไม่กระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลของประชาชน

(2) กำหนดให้กรณีพนักงานสอบสวนมีเหตุขัดข้องอื่นใดทำให้ไม่สามารถรวบรวมพยานหลักฐานใดๆ ได้ พนักงานสอบสวนมีอำนาจร้องขอต่อศาลให้ออกคำสั่งเรียกหรือคำสั่งอื่นใดเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานนั้นเข้าสู่สำนวนการสอบสวน

(3) กำหนดให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบ และถ่วงดุลการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

(4) กำหนดให้มีบทสันนิษฐานเบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายแล้วแต่กรณี หากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ยินยอมหรือกระทำการป้องกันขัดขวางให้บุคคลที่เกี่ยวข้องมอบพยานหลักฐานให้แก่พนักงานสอบสวน หรือไม่ยินยอมหรือกระทำการป้องกัน

ขัดขวางให้บุคคลที่เกี่ยวข้องตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์พิสูจน์ข้อเท็จจริงต่อพนักงานสอบสวน โดยไม่มีเหตุสมควร และให้สันนิษฐานเป็นผลเสียเด็ดขาดหากฝ่าฝืนคำสั่งศาลโดยไม่มีเหตุสมควร

(5) กำหนดให้มีบทลงโทษกรณีฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำสั่งบังคับของพนักงานสอบสวนโดยไม่มีเหตุผลเพื่อให้คำสั่งหรือคำสั่งบังคับของพนักงานสอบสวนเกิดสภาพบังคับ

5.2.4 ปรับการคุ้มครองดุลพินิจพนักงานสอบสวน (พิสูจน์สมมติฐานการคุ้มครองดุลพินิจที่สุจริตของพนักงานสอบสวนและระบบตรวจสอบถ่วงดุลการใช้ดุลพินิจ)

จากการศึกษารูปแบบระบบสอบสวนคดีอาญากลุ่มประเทศ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่นพบว่ากลุ่มประเทศดังกล่าวอัยการมีอำนาจสอบสวนและเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนและเป็นผู้รับรองความจำเป็นให้ตำรวจยื่นคำร้องขออนุมัติหมายจับหรือหมายคุมขังผู้ต้องหาต่อศาล อัยการจึงทราบรายละเอียดแห่งคดีและได้รู้เห็นพยานหลักฐานในสำนวนคดีตั้งแต่เริ่มต้นคดี เมื่อตำรวจเห็นว่าการสอบสวนเสร็จสิ้นหรือครบกำหนดเวลาที่ศาลอนุญาตให้ควบคุมขังผู้ต้องหาแล้วก่อนส่งสำนวนคดีอาญาให้อัยการ การตั้งข้อกล่าวหาและแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาจึงผ่านการกลั่นกรองจากอัยการ ตำรวจจึงไม่ต้องทำความเข้าใจทางคดีเสนออัยการเมื่อทำสำนวนเสร็จสิ้นและอัยการใช้เวลาพิจารณาออกคำสั่งทางคดีไม่นานเพราะเป็นผู้รับผิดชอบสำนวนสอบสวนคดีอยู่แล้ว ส่วนประเทศอังกฤษตำรวจมีเวลาสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพียง 96 ชั่วโมงและก่อนแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาอาจนำพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงในสำนวนสอบสวนไปปรึกษาขอคำแนะนำจากอัยการก่อนจึงจะตั้งข้อกล่าวหาและแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา ทำให้ข้อหาที่แจ้งถูกต้องตรงกับการกระทำที่กล่าวหาและอัยการมีโอกาสทราบข้อเท็จจริงรายละเอียดพยานหลักฐานในคดีก่อน เมื่อตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าการสอบสวนเสร็จสิ้นหรือจะครบกำหนดเวลา 96 ชั่วโมงที่ศาลอนุญาตให้ควบคุมขังผู้ต้องหาจะต้องส่งสำนวนสอบสวนให้อัยการโดยไม่ต้องทำความเข้าใจทางคดี ผลจากการที่อัยการมีบทบาทส่วนร่วมตรวจสอบพยานหลักฐานและให้คำแนะนำตำรวจในการแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาตั้งแต่เริ่มต้น หรือคดีที่อัยการพิจารณาพยานหลักฐานรับรองความจำเป็นให้แก่ตำรวจยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายควบคุมขังผู้ต้องหาระหว่างสอบสวน ทำให้กระบวนการการแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา และกระบวนการควบคุมขังผู้ต้องหาระหว่างสอบสวนผ่านการพิจารณารับรองจากอัยการ จึงไม่เกิดปัญหาร้องเรียนหรือฟ้องร้องตำรวจจากการใช้ดุลพินิจตั้งข้อหาหรือทำความเข้าใจทางคดีในสำนวนการสอบสวนเอกชนประเทศไทย จากการศึกษาบทบาทอำนาจหน้าที่พนักงานสอบสวนในระบบสอบสวนคดีอาญาของไทยพบว่ากระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในการทำสำนวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนต้องพิจารณาซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานและ

ใช้ดุลพินิจพิจารณาว่าคดีมีหลักฐานตามสมควรที่จะแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาในข้อหาใดหรือไม่¹⁶ หากเห็นว่าคดีมีพยานหลักฐานเพียงพอก็ต้องแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาและเมื่อพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเสร็จสิ้นแล้ว พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานและใช้ดุลพินิจพิจารณาทำความเข้าใจทางคดีว่าพนักงานสอบสวน “เห็นควรสั่งฟ้องหรือเห็นควรสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา” ก่อนจึงจะส่งสำนวนสอบสวนไปให้อัยการดำเนินคดีต่อไป¹⁷ การแจ้งข้อหาไม่ผลกระทบต่อผู้ต้องหา ส่วนการทำความเข้าใจทางคดีมีผลกระทบต่อผู้ต้องหาและผู้เสียหาย ผลกระทบจากการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนหากภายหลังผลการดำเนินคดีไม่เป็นไปตามที่พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจแจ้งข้อหาหรือทำความเข้าใจทางคดี เช่น อัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาหรือศาลพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหา ผู้ต้องหาไม่พอใจนำเอาผลคดีถึงที่สุดดังกล่าวย้อนกลับมาดำเนินคดีกับพนักงานสอบสวนในความผิดฐานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยฉ้อฉลการใช้ดุลพินิจกลับแก้งแจ้งข้อหาและทำความเข้าใจทางคดีสั่งฟ้องผู้ต้องหา ทำให้การปฏิบัติหน้าที่และการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนเป็นไปด้วยความยากลำบากและอยู่บนความหวาดกลัวนำไปสู่การไม่กล้าใช้ดุลพินิจและไม่พยายามพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือบางกรณีอาจบิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อให้ผลคดีเป็นไปตามข้อหาที่พนักงานสอบสวนแจ้งแก่ผู้ต้องหาและทำความเข้าใจสั่งฟ้องผู้ต้องหาเพื่อป้องกันการฟ้องร้องกลับ กระทบต่อการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน ควรปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้การใช้ดุลพินิจชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานตั้งข้อกล่าวหาและแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา การใช้ดุลพินิจชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทำความเข้าใจทางคดีของพนักงานสอบสวนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานพยานหลักฐานที่ปรากฏและความสุจริตได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเพื่อให้พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจโดยปราศจากภัยาคติและมีความเป็นกลางเที่ยงธรรมจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการคุ้มครองดุลพินิจพนักงานสอบสวนที่เหมาะสมกับระบบสอบสวนคดีอาญาไทยจำเป็นต้องคุ้มครองการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนในแจ้งข้อหาหรือทำความเข้าใจทางคดีในประเด็นดังต่อไปนี้

(1) กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีดุลพินิจอิสระในการพิจารณาพยานหลักฐานตั้งข้อกล่าวหาและแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา

(2) กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีดุลพินิจอิสระในการพิจารณาชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานและทำความเข้าใจทางคดี

¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคหนึ่ง วรรคสอง.

¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141 วรรคหนึ่ง วรรคสอง.

(3) กำหนดให้การใช้ดุลพินิจแจ้งข้อหาหรือทำความเห็นทางคดีของพนักงานสอบสวนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของพยานหลักฐานและความสุจริต หรือการใช้ดุลพินิจและทำความเห็นทางคดีที่ได้รับการรับรองจากผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปและหัวหน้าพนักงานสอบสวน หรือการใช้ดุลพินิจแจ้งข้อหาที่ได้รับการรับรองจากอัยการที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่ทำการสอบสวน ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

(4) กำหนดให้กรณีมีการร้องเรียนกล่าวหาพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจแจ้งข้อหาหรือทำความเห็นทางคดี ให้คณะกรรมการสอบสวนแห่งชาติ มีหน้าที่และอำนาจกลั่นกรองและตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนว่ามีมูลหรือไม่เพียงใด ก่อนที่จะส่งเรื่องร้องเรียนกล่าวหาขึ้นไปให้ผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่

5.2.5 การปรับขั้นตอนการสอบสวนและระยะเวลาควบคุมขังผู้ต้องหา (พิสูจน์สมมุติฐานการมีขั้นตอนการสอบสวนและระยะเวลาควบคุมขังผู้ต้องหาระหว่างสอบสวนที่เหมาะสม)

จากการศึกษาโครงสร้างระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่น พบว่ากลุ่มประเด็นดังกล่าวอัยการเป็นผู้รับผิดชอบสำนวนสอบสวน ขั้นตอนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน และการส่งพยานหลักฐานจากตำรวจไปให้อัยการจึงไม่ยุ่งยากซับซ้อนเพราะสำนวนสอบสวนอยู่ในความรับผิดชอบของอัยการอยู่แล้ว และถือเป็นการดำเนินคดีขั้นก่อนเจ้าพนักงานของตำรวจและอัยการในขั้นตอนเดียวกันจึงใช้ระยะเวลาสอบสวนและออกคำสั่งทางคดีไม่นานเนิ่นช่นประเทศไทยที่แยกขั้นตอนการดำเนินคดีขั้นก่อนฟ้องหรือขั้นเจ้าพนักงานออกเป็นการดำเนินคดีขั้นตำรวจ และการดำเนินคดีขั้นอัยการ ส่งผลให้ต้องใช้เวลาคควบคุมขังผู้ต้องหาระหว่างสอบสวนยาวนาน และผู้ต้องหาถูกดำเนินคดีขั้นก่อนฟ้องซ้ำซ้อนกันสองครั้ง ตัวอย่างเช่น การประกันตัวต้องประกันตัวขั้นตำรวจและประกันตัวขั้นอัยการ เป็นต้น สำหรับระยะเวลาควบคุมขังผู้ต้องหาระหว่างสอบสวนเมื่อมีการจับกุมตัวผู้ต้องหาในประเทศสหรัฐอเมริกา อัยการมีเวลา 72 ชั่วโมง ในการแจ้งข้อหาและต้องฟ้องผู้ต้องหาภายใน 30 วันนับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาถูกจับ ขณะที่ประเทศญี่ปุ่นอัยการต้องฟ้องผู้ต้องหาภายใน 10 วันหลังจากการจับกุมและควบคุมผู้ต้องหา ส่วนประเทศอังกฤษตำรวจมีอำนาจสอบสวนส่วนอัยการมีอำนาจฟ้องร้องแยกจากกันคล้ายกับประเทศไทย แต่ตำรวจอังกฤษต้องสอบสวนและส่งสำนวนคดีไปให้อัยการภายใน 96 ชั่วโมงนับแต่ผู้ต้องหาถูกจับและควบคุมขัง จากการศึกษากระบวนการทำสำนวนสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยพบว่า พนักงานสอบสวนต้องสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทำสำนวนคดีอาญาเต็มรูปแบบในคดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกเกินกว่า 3 ปี หรือ ปรับเกินกว่า 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ทุกกรณีทุกคดี และให้อำนาจพนักงานสอบสวนร้องขอต่อศาลให้สั่งขังผู้ต้องหาไว้ระหว่าง

สอบสวนตั้งแต่ 48 วัน มากถึง 84 วัน²⁰ โดยไม่คำนึงถึงพฤติการณ์ความผิดและข้อเท็จจริงในคดีว่ามีความยุ่งยากสลับซับซ้อนหรือไม่เพียงใด ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพหรือปฏิเสธ เป็นภาระในการสอบสวนและทำสำนวนคดีอาญาแก่พนักงานสอบสวนโดยไม่จำเป็น คดีที่ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ บางคดีพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนรวบรวมจัดทำไม่ได้ให้นำสืบในชั้นพิจารณา และผู้ต้องหาต้องชั่งระหว่างสอบสวนของพนักงานสอบสวนมากกว่าโทษตามคำพิพากษาที่ได้รับเป็นอุปสรรคจำกัดการเข้าถึงความยุติธรรมทางอาญา ควรปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำจำคุกไม่ถึงห้าปีและผู้ต้องหาให้การรับสารภาพตลอดข้อกล่าวหาด้วยความเต็มใจต่อหน้าทนายความ พนักงานสอบสวนไม่จำเป็นต้องทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทำสำนวนคดีและทำความเข้าใจทางคดีเต็มรูปแบบเพียงแต่รวบรวมข้อเท็จจริงเท่าที่อัยการบรรยายฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลได้และกรณีเช่นนี้ อัยการต้องฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลภายในกำหนด 72 ชั่วโมง นับแต่ผู้ต้องหาถูกแจ้งข้อหาหรือถูกจับกุม เพื่อให้ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาสะดวก รวดเร็วและเป็นธรรมกับคดีความผิดที่ผู้ต้องหาให้การรับสารและเป็นการย่นระยะเวลาควบคุมซึ่งผู้ต้องหาระหว่างสอบสวนให้เหมาะสมลดปัญหาการเปลืองเปล่าของพยานหลักฐานที่รวบรวมและผู้ต้องหาถูกควบคุมซึ่งระหว่างสอบสวนนานกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษาของศาลบางกรณี จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าควรปรับปรุงแก้ไขขั้นตอนการสอบสวนและระยะเวลาควบคุมซึ่งผู้ต้องหาในประเด็นดังต่อไปนี้

(1) กำหนดให้คดีอาญาที่มีอัตราโทษอย่างต่ำจำคุกไม่ถึงห้าปีหากผู้ต้องหาให้การรับสารภาพตลอดข้อกล่าวหาด้วยความเต็มใจหลังจากรับทราบสิทธิของผู้ต้องหาแล้ว พนักงานสอบสวนไม่ต้องทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทำสำนวนคดีเต็มรูปแบบแต่ให้สอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเท่าที่มีข้อเท็จจริงเพียงพอให้อัยการบรรยายฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลได้ และอัยการต้องฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลภายในกำหนด 72 ชั่วโมง นับแต่ผู้ต้องหาถูกแจ้งข้อหาหรือถูกจับกุม

(2) กำหนดให้ทนายความมีบทบาทเข้าร่วมตรวจสอบถ่วงดุลและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวน

²⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคห้า วรรคหก.

5.3 แนวทางพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาไทยด้านการบริหารงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

5.3.1 การปรับฝ่ายอำนาจการคดีสนับสนุนพนักงานสอบสวน (พิสูจน์สมมุติฐานการมีฝ่ายอำนาจการคดีที่มีศักยภาพในการสนับสนุนพนักงานสอบสวน)

จากการศึกษาโครงสร้างระบบการดำเนินคดีอาญาของต่างประเทศ และโครงสร้างระบบการดำเนินคดีอาญาหน่วยงานยุติธรรมของประเทศไทยพบว่าระบบการดำเนินคดีอาญาประกอบด้วย การปฏิบัติงานด้านกฎหมาย คือ การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน ดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย กับ การปฏิบัติงานด้านธุรการคดีสนับสนุนงานด้านกฎหมาย ควบคู่กันจึงจะมีผลให้ผู้ปฏิบัติงานด้านกฎหมายปฏิบัติหน้าที่ได้เต็มประสิทธิภาพ โครงสร้างองค์กรในระบบงานยุติธรรมทางอาญาจึงประกอบด้วยฝ่ายที่ทำหน้าที่ด้านกฎหมาย และฝ่ายอำนาจการสนับสนุนงานคดีควบคู่กัน ดังเช่น โครงสร้างการสอบสวนคดีอาญาของกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) แบ่งหน่วยปฏิบัติการพื้นที่ระนาบเดียวกับสถานีตำรวจออกเป็นสำนักงานคดีอาญาประกอบพนักงานสอบสวนคดีพิเศษปฏิบัติหน้าที่ด้านกฎหมายและส่วนอำนาจการคดีและฝ่ายบริหารทั่วไป ประกอบด้วยเจ้าพนักงานคดีปฏิบัติงานด้านธุรการคดีสนับสนุนพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ โครงสร้างการไต่สวนคดีอาญาของคณะกรรมการ ป.ป.ช. แบ่งหน่วยปฏิบัติการพื้นที่ระนาบเดียวกับสถานีตำรวจออกเป็น สำนักงาน ป.ป.ช.จังหวัด ประกอบด้วย คณะกรรมการไต่สวนปฏิบัติหน้าที่งานด้านกฎหมาย และฝ่ายตรวจสอบทรัพย์สิน ฝ่ายปราบปรามการทุจริต ฝ่ายป้องกันการทุจริต ฝ่ายธุรการคดีประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านธุรการคดีสนับสนุนคณะกรรมการไต่สวน โครงสร้างการออกคำสั่งฟ้องร้องดำเนินคดีของอัยการ แบ่งหน่วยปฏิบัติการพื้นที่ระนาบเดียวกับสถานีตำรวจออกเป็น สำนักงานอัยการจังหวัด ประกอบด้วยอัยการปฏิบัติหน้าที่งานด้านกฎหมาย และสำนักอำนวยการประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านธุรการคดีสนับสนุนอัยการ และโครงสร้างการพิจารณาพิพากษาคดีของสำนักงานศาลยุติธรรม แบ่งหน่วยปฏิบัติการพื้นที่ระนาบเดียวกับสถานีตำรวจเป็น ศาลจังหวัด ประกอบด้วยผู้พิพากษาปฏิบัติหน้าที่งานด้านกฎหมาย และสำนักอำนวยการ ส่วนช่วยพิจารณาคดี ส่วนช่วยอำนวยการ ส่วนคลัง ส่วนใกล้เคียง ส่วนบริการประชาชนและประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วยเจ้าพนักงานศาลผู้ปฏิบัติงานด้านธุรการคดีสนับสนุนผู้พิพากษา สะท้อนให้เห็นว่าโครงสร้างการบริหารงานคดีของหน่วยงานยุติธรรมทางอาญาต้องประกอบด้วยเจ้าพนักงานผู้ทำหน้าที่ด้านกฎหมายคือ พนักงานสอบสวน อัยการ คณะกรรมการไต่สวน ผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่ด้านธุรการคดีสนับสนุนคือเจ้าพนักงานฝ่ายอำนาจการควบคู่กันจึงจะทำให้กระบวนการสอบสวน กระบวนการไต่สวน กระบวนการออกคำสั่งทางคดีหรือ

ฟ้องร้อง และกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปอย่างเต็มที่เต็มความสามารถและเต็มประสิทธิภาพการอำนวยความยุติธรรมทางอาญา ตามแนวคิดทฤษฎีการบริหารและการจัดการ จากการศึกษาพบว่า “งานสอบสวน” สังกัดสถานีตำรวจรับผิดชอบภารกิจสอบสวนคดีอาญามีเพียงผู้ช่วยพนักงานสอบสวนและงานคดีทำหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนด้านงานธุรการคดีแต่สภาพความเป็นจริงผู้ช่วยพนักงานสอบสวนมีไม่เพียงพอต่อจำนวนพนักงานสอบสวน และงานคดีมีศักยภาพไม่เพียงพอสนับสนุนพนักงานสอบสวน ควรปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 กำหนดให้มีโครงสร้างของฝ่ายอำนวยการคดีสนับสนุนงานสอบสวนประจำสถานีตำรวจโดยมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน อุปกรณ์เครื่องมือปฏิบัติงาน และงบประมาณประจำฝ่ายอำนวยการที่เพียงพอมีศักยภาพสนับสนุนพนักงานสอบสวนเป็นรูปธรรม เพื่อให้พนักงานสอบสวนใช้ความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอบสวนและทำสำนวนคดีอาญาได้เต็มที่เต็มความสามารถและมีประสิทธิภาพจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการสนับสนุนพนักงานสอบสวนของฝ่ายอำนวยการคดีที่เหมาะสมกับระบบสอบสวนคดีอาญาไทยจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขระบบสนับสนุนพนักงานสอบสวนในประเด็นดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดยกฐานะผู้ช่วยพนักงานสอบสวนและงานคดีประจำสถานีตำรวจเป็นฝ่ายอำนวยการโดยมีเจ้าหน้าที่ประจำฝ่ายอำนวยการระดับรองผู้กำกับการ สารวัตร รองสารวัตร และผู้บังคับหมู่ทำหน้าที่สนับสนุนช่วยเหลือพนักงานสอบสวนด้านเนื้อหางานธุรการคดี
- (2) กำหนดให้ ฝ่ายอำนวยการและเจ้าหน้าที่ประจำฝ่ายอำนวยการ อยู่ภายใต้การปกครองบังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวน
- (3) กำหนดให้มีงบประมาณสนับสนุนฝ่ายอำนวยการและเจ้าหน้าที่ประจำฝ่ายอำนวยการ ในการทำหน้าที่สนับสนุนช่วยเหลือพนักงานสอบสวนด้านเนื้อหางานธุรการคดีที่เพียงพอ

5.3.2 การปรับบทบาทฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ (พิสูจน์สมมุติฐานการให้ฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานมีบทบาทอำนาจหน้าที่ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสอบสวน)

จากการศึกษาโครงสร้างระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่น พบว่าเมื่อเกิดเหตุอาชญากรรมขึ้นตำรวจจะต้องแจ้งเหตุอาชญากรรมทันทีต่อสำนักงานอัยการท้องที่เกิดเหตุ ฝ่ายสืบสวนหรือนักสืบ (Detective) และหน่วยงานพิสูจน์หลักฐาน (Forensic Science) จะร่วมกันเข้าตรวจสอบและเก็บพยานหลักฐานจากสถานที่เกิดเหตุ การเก็บหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นดุลพินิจของฝ่ายพิสูจน์หลักฐานว่ามีความจำเป็นจะต้องเก็บหลักฐานชนิดใดบ้างเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดี ไม่ใช่ดุลพินิจของตำรวจหรือพนักงานสอบสวน

ขณะเดียวกันฝ่ายสืบสวนมีหน้าที่สืบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงติดตามคนร้ายหรือช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในการค้นหาความจริงในประเด็นแห่งคดีจนสิ้นกระแสความ ระบบสอบสวนคดีอาญาต่างประเทศมีลักษณะเป็นทีมบูรณาการประกอบด้วยพนักงานสอบสวน ตำรวจฝ่ายสืบสวน (Detective) และหน่วยพิสูจน์หลักฐานซึ่งมีบทบาทอำนาจหน้าที่ร่วมกันค้นหาความจริงเพื่อคลี่คลายคดีเพราะการสืบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อทราบรายละเอียดความผิดและพิสูจน์ความแท้จริงของข้อเท็จจริงจากหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นขั้นตอนการรวบรวมพยานหลักฐานที่สำคัญของการสอบสวนคดีอาญา การสืบสวน (Investigation) และการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ (Forensic Science) จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ด้วยเหตุนี้งานสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานจึงเป็นส่วนหนึ่งของระบบสอบสวนคดีอาญาต่างประเทศ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทำสำนวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจภายใต้ความรับผิดชอบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดให้มี “งานสืบสวน” ประจำสถานีตำรวจและจัดให้มี “กองพิสูจน์หลักฐาน” ประจำสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทำหน้าที่สนับสนุนพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานแต่บทบาทอำนาจหน้าที่ของตำรวจฝ่ายสืบสวนและเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจพิสูจน์หลักฐานแยกจากบทบาทอำนาจหน้าที่สอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและทำสำนวนคดีของพนักงานสอบสวน กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ตำรวจฝ่ายสืบสวนและเจ้าหน้าที่หน่วยพิสูจน์หลักฐานมีหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน การสนับสนุนพนักงานสอบสวนของตำรวจฝ่ายสืบสวนและเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานจึงเป็นไปตามดุลพินิจของตำรวจฝ่ายสืบสวนและเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานไม่มีขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ที่แน่ชัด การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและทำสำนวนคดีของพนักงานสอบสวนจึงขาดกลไกเครื่องมือค้นหาและพิสูจน์ความจริงเป็นอุปสรรคต่อการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน ควรปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้ฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานมีอำนาจหน้าที่ร่วมสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานกับพนักงานสอบสวนในการสอบสวนทำสำนวนคดีอาญาในคดีที่ต้องแสวงหาข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์หลักฐานเพื่อรู้ตัวผู้กระทำความผิดและคดีที่รู้ตัวผู้กระทำความผิดแต่ต้องแสวงหาข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์หลักฐานเพื่อเชื่อมโยงการกระทำความผิดเพื่อให้กระบวนการสืบสวนสอบสวนและการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นกระบวนการเดียวกันการสอบสวนทำสำนวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนได้พยานหลักฐานถ่วงและสิ้นกระแสความใช้เป็นฐานพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาได้อย่างแท้จริง จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าบทบาทฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมกับระบบสอบสวนคดีอาญาไทยจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมบทบาท ฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในประเด็นดังต่อไปนี้

(1) กำหนดให้ฝ่ายสืบสวนมีบทบาทอำนาจหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนคดีอาญาด้วยการสืบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่ไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิดเพื่อพิสูจน์ทราบตัวผู้กระทำความผิด และร่วมกับพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนคดีอาญาด้วยการสืบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่รู้ตัวผู้กระทำความผิดเพื่อพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงรายละเอียดการกระทำความผิดและเชื่อมโยงการกระทำความผิด ผ่านรายงานการสืบสวนที่ปรากฏพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีในชั้นการสืบสวนรวมเข้ากับสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน

(2) กำหนดให้หน่วยพิสูจน์หลักฐานมีบทบาทอำนาจหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนคดีอาญาด้วยการเก็บและตรวจพิสูจน์หลักฐานในคดีอาญาที่ไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิดเพื่อพิสูจน์ทราบตัวผู้กระทำความผิด และร่วมกับพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนคดีอาญาที่รู้ตัวผู้กระทำความผิดแต่จำเป็นต้องใช้หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อเชื่อมโยงการกระทำความผิดผ่านรายงานการพิสูจน์หลักฐานที่ปรากฏรายละเอียดพยานหลักฐานและผลการตรวจพิสูจน์หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีในชั้นการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์รวมเข้ากับสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน

(3) กำหนดให้ฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานมีอำนาจหน้าที่ต้องทำรายงานการสืบสวนหรือรายงานการพิสูจน์หลักฐานตามบทบาทอำนาจหน้าที่ของตนประกอบรวมเข้ากับสำนวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสอบสวนทำสำนวนคดีอาญา

5.3.3 การปรับความเป็นวิชาชีพของการสอบสวนคดีอาญา (พิสูจน์สมมุติฐานการยกระดับการสอบสวนคดีอาญาเป็นวิชาชีพสอบสวนและมีองค์กรวิชาชีพสอบสวนกำกับดูแล)

จากการศึกษาโครงสร้างระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่น พบว่าอัยการซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายมีอำนาจสอบสวนและเป็นผู้รับผิดชอบสำนวนสอบสวนคดีอาญา กระบวนการสอบสวนในระบบสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศจึงมีลักษณะเป็นการประกอบวิชาชีพกฎหมายส่วนหนึ่ง ประเทศสหรัฐอเมริกามีเนติบัณฑิตยสภา (The American Association) ควบคุมจรรยาบรรณและมรรยาทอัยการในการประกอบวิชาชีพกฎหมาย และอัยการสหรัฐอเมริกาที่มาจากการเลือกตั้งยังถูกควบคุมมรรยาทและความประพฤติโดยประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งอีกส่วนหนึ่ง ขณะที่ประเทศญี่ปุ่นมีนิชิเบนเรน (Nichibenren) หรือสหพันธ์เนติบัณฑิตยสมาคมแห่งประเทศไทย (The Japan Federation of Bar Association) เป็นสภาวิชาชีพควบคุมมาตรฐานความรู้และจรรยาบรรณวิชาชีพของอัยการในฐานะ ผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย และในฐานะพนักงานสอบสวน สำหรับประเทศไทยผู้ที่

ทนายความต้องเป็นสามัญสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตยสภา และมีสภาพทนายความเป็นองค์วิชาชีพ กำหนดมาตรฐานการประกอบวิชาชีพและควบคุมจรรยาบรรณมรรยาท ส่วนผู้ที่เป็นอัยการต้องเป็นสามัญสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตยสภา และมีคณะกรรมการอัยการ (ก.อ.) ทำหน้าที่ควบคุมจรรยาบรรณและการปฏิบัติหน้าที่ และผู้ที่เป็นผู้พิพากษาต้องเป็นสามัญสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตยสภา และมีคณะกรรมการตุลาการ (ก.ต.) ทำหน้าที่ควบคุมจรรยาบรรณและการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้การประกอบวิชาชีพกฎหมายของทนายความ อัยการ และผู้พิพากษา มีมาตรฐานและควบคุมจรรยาบรรณในการอำนวยความสะดวกซึ่งไม่รวมถึงการปฏิบัติหน้าที่สอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การดำเนินคดีชั้นตำรวจพนักงานสอบสวนเป็นผู้ใกล้ชิดกับข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานมากที่สุด ส่วนการสอบสวนคดีอาญาที่พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเป็นฐานแห่งข้อเท็จจริงในการดำเนินคดีชั้นอัยการและชั้นศาล การดำเนินคดีชั้นตำรวจหรือชั้นพนักงานสอบสวนนับเป็น“ต้นธารแห่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา” ส่วนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนนับเป็นรากฐานแห่งคดี บทบาทหน้าที่พนักงานสอบสวน อัยการ ศาลและทนายความ ต่างมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน แต่กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติกลับไม่มีลักษณะเป็นการประกอบวิชาชีพ ไม่มีองค์วิชาชีพควบคุมมาตรฐานจรรยาบรรณมรรยาท กระบวนการสอบสวนคดีอาญาไทยขาดมาตรฐานความเป็นวิชาชีพ และพนักงานสอบสวนขาดความเป็นมืออาชีพ เป็นอุปสรรคต่อการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน ควรปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 กำหนดให้มีโครงสร้างของสภาวิชาชีพสอบสวนและคณะกรรมการสอบสวนแห่งชาติระดับกระบวนการสอบสวนคดีอาญาให้เป็นวิชาชีพสอบสวนและกำหนดมาตรฐานการอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพสอบสวนและจริยธรรมจรรยาบรรณขั้นต่ำของผู้ประกอบวิชาชีพสอบสวนเพื่อให้การสอบสวนคดีอาญาเป็นวิชาชีพสอบสวนมีศักดิ์และสิทธิเทียบเท่ากับการประกอบวิชาชีพกฎหมายของทนายความ อัยการและศาล และพนักงานสอบสวนมีความเป็นมืออาชีพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าความเป็นวิชาชีพของการสอบสวนคดีอาญาที่เหมาะสมกับระบบสอบสวนคดีอาญาไทยจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขกำหนดให้การสอบสวนคดีอาญามีความเป็นวิชาชีพสอบสวนในประเด็นดังต่อไปนี้

(1) กำหนดให้ยกระดับมาตรฐานการสอบสวนคดีอาญาเป็นการประกอบวิชาชีพสอบสวนคดีอาญาและกำหนดให้การสอบสวนคดีอาญาต้องกระทำโดยผู้มีวิชาชีพสอบสวน

(2) กำหนดให้มีสภาวิชาชีพสอบสวนและคณะกรรมการพนักงานสอบสวนแห่งชาติทำหน้าที่ควบคุมมาตรฐานและมรรยาทการประกอบวิชาชีพสอบสวน

(3) กำหนดให้ผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวน ต้องมีคุณสมบัติและประสบการณ์ขั้นต่ำตามที่กำหนดและต้องได้รับอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพสอบสวนจากสภาวิชาชีพสอบสวน

(4) กำหนดให้มีหลักสูตรสามัญของการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา หลักสูตรการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาเฉพาะด้าน หลักสูตรการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาพิเศษ หลักสูตรการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาชั้นสูง และกำหนดให้มีสถาบันพัฒนาข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนเพื่อฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆให้แก่พนักงานสอบสวนโดยเฉพาะ

5.3.4 การปรับความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน (พิสูจน์สมมุติฐานการมีหลักประกันความก้าวหน้าในวิชาชีพของพนักงานสอบสวน)

จากการศึกษาโครงสร้างความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน ในระบบสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่น ประกอบข้อมูลแนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจ และทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์พบว่ามนุษย์มีความต้องการในลำดับแรกคือปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตบรรลุผลแล้วก็จะไม่เป็นตัวจูงใจอีกแต่จะมีความต้องการในลำดับที่สูงขึ้นไปตามลำดับจนกว่าจะถึงลำดับสุดท้าย คือความต้องการความสำเร็จย่อหมายถึงความก้าวหน้าผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนย่อมมีความต้องการความก้าวหน้าในการประกอบวิชาชีพที่ตนดำรงอยู่และจากการศึกษารูปแบบความก้าวหน้าและการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นขององค์กรอัยการและองค์กรศาลซึ่งมีความเข้มแข็งในระบบความก้าวหน้าของอัยการและผู้พิพากษาพบว่า การเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของอัยการที่ปฏิบัติหน้าที่ทำนองเดียวกับพนักงานสอบสวนเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ.2553 ที่กำหนดให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการอัยการ หรือ ก.อ. พิจารณา ซึ่ง ก.อ.ใช้เกณฑ์ความมีอาวุโสเป็นหลักในการจัดลำดับแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งอัยการสูงขึ้น กล่าวคืออัยการที่มีอาวุโสมากกว่าอัยการอื่นย่อมได้รับการจัดลำดับและแต่งตั้งให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นก่อนอัยการที่มีอาวุโสน้อยกว่าโดย ก.อ.จะแต่งตั้งตามลำดับความมีอาวุโสของอัยการเป็นลำดับต่อเนื่องกันไปซึ่งเป็นการใช้ระบบคุณธรรมตามความรู้ความสามารถ ขณะที่การเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของผู้พิพากษาเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 ประกอบพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 กำหนดให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม หรือ คณะกรรมการ ก.ต. กำหนดเกณฑ์การแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งผู้พิพากษาสูงขึ้นโดยใช้ระบบการประเมินความรู้ความสามารถและความประพฤติที่ผ่านมาจนได้รับการพิจารณาแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้นภายใต้ความมีอาวุโสเป็นลำดับในการแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นกล่าวคือผู้พิพากษาที่มีความเหมาะสมและมีอาวุโสสูงกว่าจะได้รับการพิจารณาแต่งตั้งให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นก่อนผู้พิพากษาที่มีความเหมาะสมแต่มีอาวุโสน้อยกว่าซึ่งการแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นจะเป็นไปตามลำดับความอาวุโสของผู้พิพากษาเป็นลำดับต่อเนื่องกันไปเป็นการใช้ระบบคุณธรรมตามความรู้

ความสามารถเช่นเดียวกับการแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของอัยการ ส่วนการเข้าสู่ตำแหน่ง การดำรงตำแหน่ง และการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนในระบบสอบสวนคดีอาญาไทยนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดให้ตำแหน่งพนักงานสอบสวนเป็นตำแหน่งหนึ่งของตำแหน่งข้าราชการตำรวจ การเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของพนักงานสอบสวนและตำรวจฝ่ายอื่นเป็นดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยใช้เกณฑ์ความเหมาะสมกับตำแหน่งเป็นหลักในการพิจารณา มากกว่าความรู้ความสามารถและประสบการณ์ และผู้บังคับบัญชาสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีอำนาจและดุลพินิจพิจารณาแต่งตั้งตำรวจฝ่ายอื่นที่มีใช้พนักงานสอบสวนและมีได้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนให้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน หรือดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนที่สูงขึ้นและเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนได้ การปรับความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวนจึงควรปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 ปรับโครงสร้างตำแหน่งและหลักเกณฑ์วิธีการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของพนักงานสอบสวนโดยกำหนดให้ตำแหน่งพนักงานสอบสวนเป็นตำแหน่งของผู้ประกอบวิชาชีพสอบสวนแยกออกจากตำแหน่งและวิธีการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของตำรวจฝ่ายอื่นในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ การเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของพนักงานสอบสวนจะต้องแต่งตั้งจากผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพสอบสวนและดำรงตำแหน่งเป็นพนักงานสอบสวนต่อเนื่องขณะแต่งตั้ง ตามคุณวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ความรู้ความสามารถและความมีอาวุโสเพื่อเป็นหลักประกันความก้าวหน้าในวิชาชีพของพนักงานสอบสวนและให้ผู้ดำรงตำแหน่งเป็นพนักงานสอบสวนมีความต่อเนื่องเกิดความชำนาญเชี่ยวชาญในกระบวนการสอบสวนและผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนมาจากผู้มีความเป็นมืออาชีพด้านการสอบสวน ทั้งนี้ให้กำหนดตำแหน่งของพนักงานสอบสวนเป็นตำแหน่งควบคู่เทียบเท่ากับตำแหน่งของตำรวจฝ่ายอื่นเพื่อคงอำนาจการสืบสวน และมีตำแหน่งเพียงพอต่อความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน ตลอดจนเป็นการจูงใจให้พนักงานสอบสวนอยู่ในสายงานสอบสวนเพื่อสร้างความเป็นมืออาชีพและเชี่ยวชาญเฉพาะด้านจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ารูปแบบความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวนที่เหมาะสมกับระบบสอบสวนคดีอาญาไทยจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีความก้าวหน้าตามประเด็นและโครงสร้างดังต่อไปนี้

(1) กำหนดให้ตำแหน่งของพนักงานสอบสวนเป็นตำแหน่งของผู้ประกอบวิชาชีพสอบสวนแยกออกจากตำแหน่งข้าราชการตำรวจฝ่ายอื่น เป็นตำแหน่งควบคู่เทียบเท่ากับตำแหน่งของตำรวจฝ่ายอื่นเพื่อคงอำนาจการสืบสวน เพื่อให้มีตำแหน่งเพียงพอต่อความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน และจูงใจให้พนักงานสอบสวนอยู่ในสายงานสอบสวนเพื่อสร้างความเป็นมืออาชีพและเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

(2) กำหนดให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนต้องมีคุณสมบัติเฉพาะและมีใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพสอบสวน

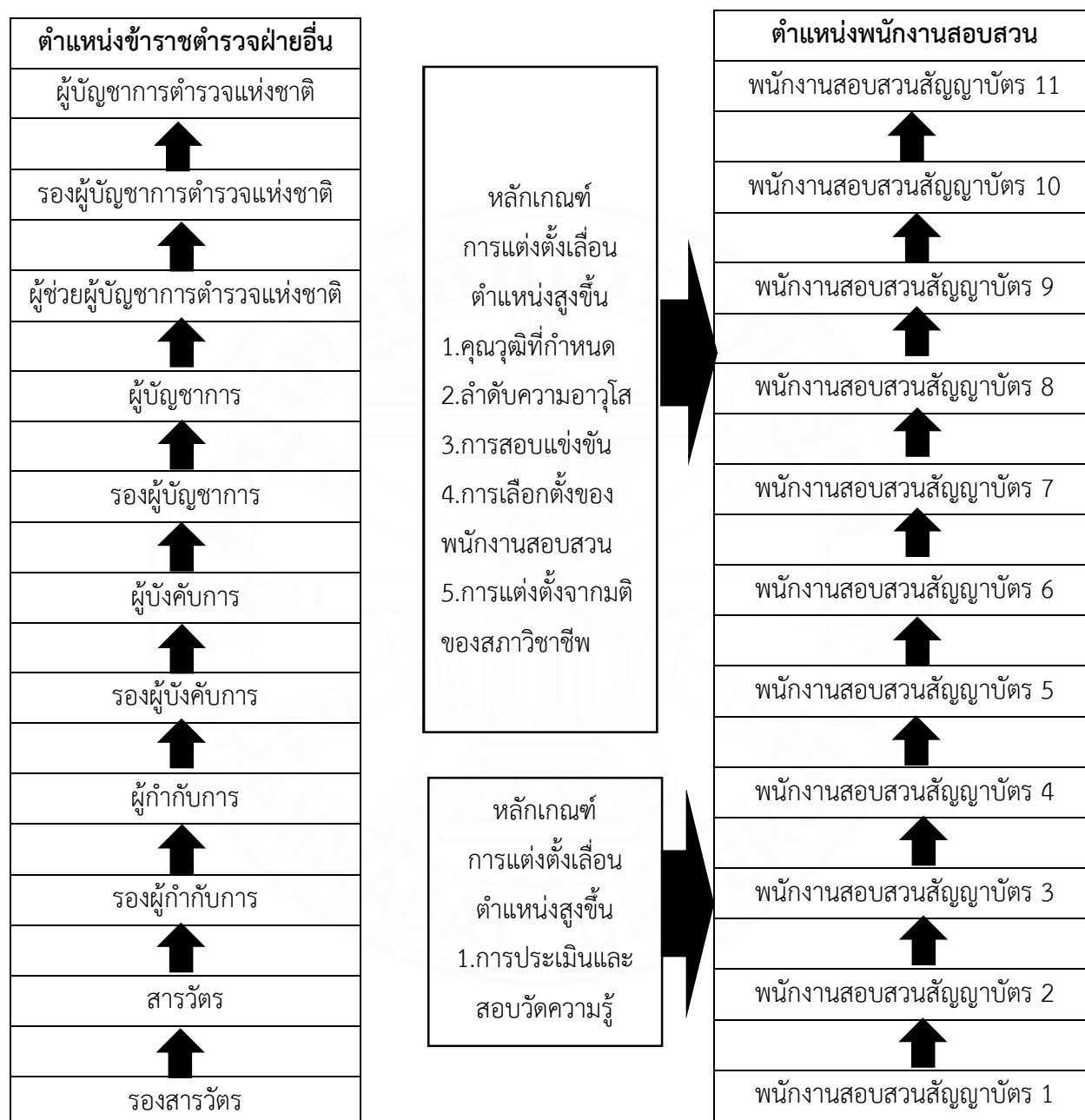
(3) กำหนดให้การแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งพนักงานสอบสวนสูงขึ้นหรือแต่งตั้งผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนจะต้องแต่งตั้งจากผู้ที่ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนต่อเนื่อง ณ วันที่ได้รับการแต่งตั้ง

(4) กำหนดให้การเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของพนักงานสอบสวนเป็นไปตามลำดับอาวุโส และคุณวุฒิการศึกษาที่กำหนดด้วยวิธีการสอบคัดเลือกและการพิจารณาเห็นชอบจากสภาวิชาชีพหรือคณะกรรมการวิชาชีพในระบบคุณธรรมหรือการเลือกตั้งจากพนักงานสอบสวน

(5) กำหนดให้มี คณะกรรมการพนักงานสอบสวนแห่งชาติ (ก.พส.) ทำหน้าที่กลั่นกรองและให้ความเห็นชอบในการเข้าสู่ตำแหน่ง การเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของพนักงานสอบสวนภายใต้ระบบคุณธรรม

ภาพที่ 5.4 โครงสร้างการกำหนดตำแหน่งพนักงานสอบสวนเป็นตำแหน่งวิชาชีพสอบสวน
และหลักเกณฑ์การแต่งตั้งพนักงานสอบสวนให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น²⁸

²⁸ โครงสร้างการกำหนดตำแหน่งพนักงานสอบสวนเป็นตำแหน่งวิชาชีพสอบสวน
และหลักเกณฑ์การแต่งตั้งพนักงานสอบสวนให้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นตามแนวคิดผู้เขียน

5.3.5 การปรับค่าตอบแทนพนักงานสอบสวน (พิสูจน์สมมุติฐานการปรับปรุงค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนให้เหมาะสมเพียงพออย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรีภาคภูมิใจในตำแหน่งและวิชาชีพสอบสวนที่ดำรง)

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีค่าจ้างและทฤษฎีค่าตอบแทนพบว่าค่าจ้างค่าตอบแทนมีผลจูงใจการปฏิบัติหน้าที่ และจากการศึกษาอัตราค่าจ้างค่าตอบแทนและการเลื่อนค่าตอบแทนของตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวน และอัยการของกลุ่มประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่น พบว่าตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนจะได้รับค่าจ้างค่าตอบแทนคิดเป็นอัตราประมาณร้อยละ 50 ของค่าตอบแทนอัยการ การเลื่อนค่าตอบแทนสูงขึ้นของตำรวจต่างประเทศใช้ระบบประสิทธิผลคำนวณจากระยะเวลา การปฏิบัติหน้าที่ และจากการศึกษาเปรียบเทียบอัตราค่าจ้างค่าตอบแทนของตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน และอัยการไทยผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในระนาบเดียวกันพบว่าตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนได้รับค่าตอบแทนคิดเป็นอัตราร้อยละประมาณ 50 ของค่าตอบแทนอัยการ ส่วนการพิจารณาเลื่อนหรือปรับเงินเดือนสูงขึ้นอัยการใช้ระบบการปรับค่าตอบแทนสูงขึ้นตามประสิทธิภาพระยะเวลารับราชการ กล่าวคือหากอัยการรับราชการครบระยะเวลาที่กำหนดจะได้รับการปรับเลื่อนค่าตอบแทนสูงขึ้นตามจำนวนที่กำหนดโดยไม่ต้องสะสมขึ้นเงินเดือนหรือรองจนกว่าจะได้รับการปรับเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นแบบพนักงานสอบสวน การปรับเลื่อนค่าตอบแทนสูงขึ้นของอัยการมีลักษณะเป็นแบบระบบ “ขึ้นเงินเดือน” จากการวิเคราะห์ข้อมูลค่าตอบแทนของพนักงานสอบสวนไทยพบว่าคิดเป็นประมาณร้อยละ 50 ของค่าตอบแทนอัยการไทยเมื่อเทียบกับอัตราค่าตอบแทนตำรวจต่างประเทศซึ่งคิดเป็นประมาณร้อยละ 50 ของค่าตอบแทนอัยการเช่นกัน ค่าตอบแทนของพนักงานสอบสวนไทยจึงใกล้เคียงกับอัตราค่าตอบแทนของตำรวจต่างประเทศเมื่อเทียบกับอัยการผู้ปฏิบัติงานด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในระนาบเดียวกัน ค่าตอบแทนของพนักงานสอบสวนไทยจึงมีความเหมาะสมระดับหนึ่งแล้ว แต่การเลื่อนค่าตอบแทนสูงขึ้นพบว่าตำรวจต่างประเทศใช้ประสิทธิภาพการทำงานและระยะเวลาการดำรงตำแหน่งเป็นเกณฑ์ปรับเลื่อนค่าตอบแทนสูงขึ้นเช่นเดียวกับอัยการไทยที่ใช้ประสิทธิภาพและระยะเวลาการดำรงตำแหน่งเป็นเกณฑ์ปรับค่าตอบแทนสูงขึ้นแบบระบบ “ขึ้นเงินเดือน” ต่างกับการปรับเลื่อนค่าตอบแทนสูงขึ้นของพนักงานสอบสวนไทยที่ต้องสะสม “ขึ้นเงินเดือน” และได้รับการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น” จึงจะได้รับการปรับเลื่อนค่าตอบแทนสูงขึ้น จึงควรปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 และปรับโครงสร้างหลักเกณฑ์และวิธีการเลื่อนค่าตอบแทนสูงขึ้นของพนักงานสอบสวนโดยกำหนดให้ค่าตอบแทนของพนักงานสอบสวนประกอบด้วยเงินเดือนและเงินเพิ่มประจำตำแหน่ง ปรับการเลื่อนเงินเพิ่มประจำตำแหน่งสูงขึ้นของพนักงานสอบสวนจากเดิมใช้เกณฑ์การเลื่อนตำแหน่งสูงจึงจะได้รับการปรับเพิ่มเงินประจำตำแหน่ง

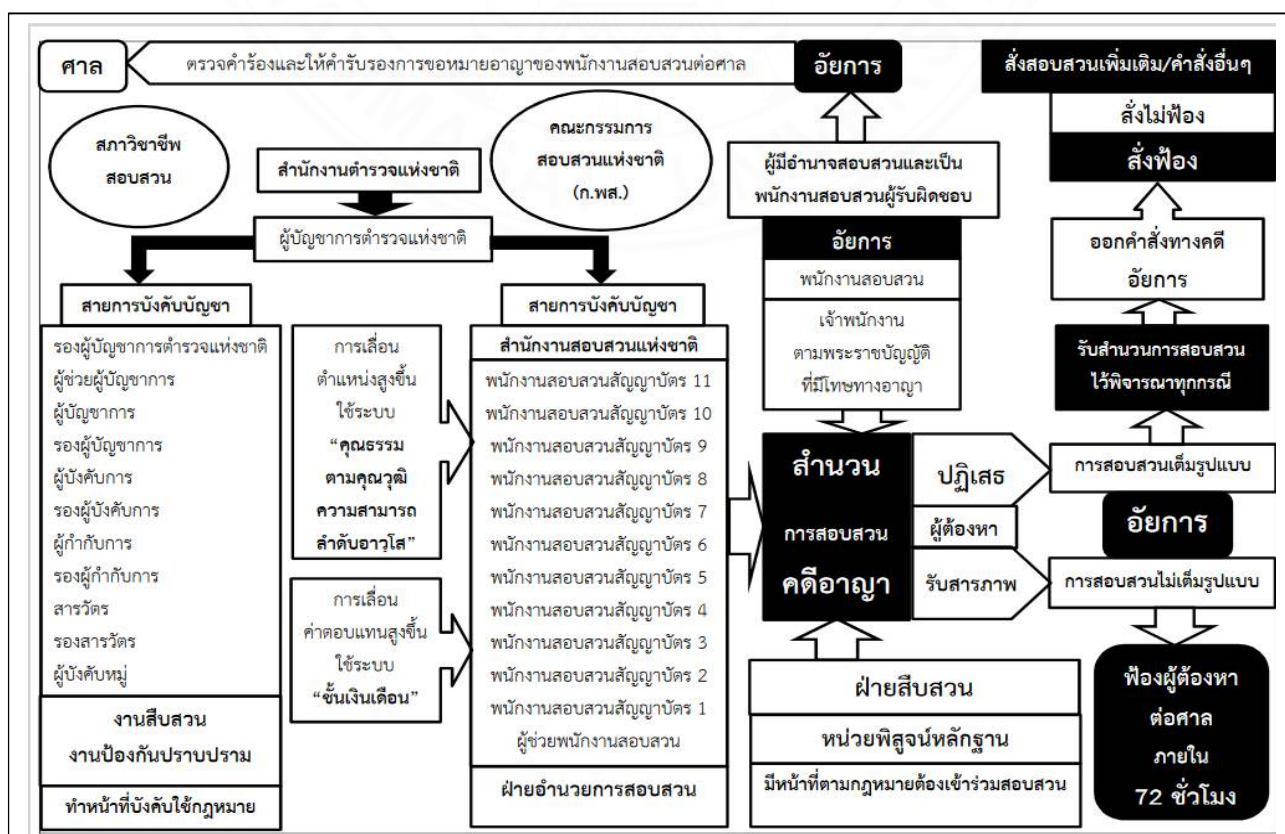
เป็นใช้ประสบการณ์ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนและระยะเวลาการครองตำแหน่งพนักงานสอบสวนเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาปรับเลื่อนเงินเพิ่มประจำตำแหน่งสูงขึ้นแบบ “ขั้นเงินเดือน” ทำนองเดียวกับการเลื่อนค่าตอบแทนสูงขึ้นของอัยการ และผู้พิพากษาแก้ปัญหาค่าตอบแทนไม่เพียงพอเพื่อให้พนักงานสอบสวนเกิดความภาคภูมิใจและเป็นขวัญกำลังใจการปฏิบัติหน้าที่จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ารูปแบบค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนที่เหมาะสมกับระบบสอบสวนคดีอาญาไทยจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขกำหนดให้พนักงานสอบสวนได้รับค่าตอบแทนและการปรับเลื่อนค่าตอบแทนสูงขึ้นในประเด็นดังต่อไปนี้

(1) กำหนดให้คงค่าตอบแทนของตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน ประกอบด้วย เงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งไว้ในอัตราเดิม

(2) กำหนดให้การปรับเลื่อนค่าตอบแทนส่วนเงินเพิ่มประจำตำแหน่งสูงขึ้นของพนักงานสอบสวนเป็นแบบ “ขั้นเงินเดือน” ตามประสบการณ์และระยะเวลาความต่อเนื่องในการดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน

ภาพสะท้อนภาพโครงสร้างระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนที่เหมาะสมกับประเทศไทยหลังจากแก้ไขสภาพปัญหาด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของพนักงานสอบสวน และด้านการบริหารงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในประเด็นที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอดังกล่าวข้างต้น

ภาพที่ 5.5 แสดงโครงสร้างระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวนที่เหมาะสมกับประเทศไทยจากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เขียน

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

การดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องหรือชั้นเจ้าพนักงานของไทยกำหนดให้ตำรวจมีอำนาจสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทำสำนวนและทำความเห็นทางคดีควรส่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ถูกกล่าวหา ก่อนส่งสำนวนสอบสวนไปให้อัยการพิจารณาโดยมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนประเด็นผู้มีอำนาจสอบสวน อำนาจรวบรวมพยานหลักฐาน ขั้นตอนการรวบรวมพยานหลักฐาน และระยะเวลาควบคุมซึ่งผู้ต้องหา ระหว่างสอบสวน และมีพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 กำหนดโครงสร้างการบริหารงานสอบสวน การบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน การสนับสนุนพนักงานสอบสวนด้านงานอำนวยการคดี งานสืบสวน หน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ค่าตอบแทนและความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน อำนาจหน้าที่และกระบวนการดำเนินคดีอาญาตามบทกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวเป็นระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนภายใต้การรับผิดชอบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งรับผิดชอบประสิทธิภาพความยุติธรรมขั้นเริ่มต้นคดีให้แก่ผู้มีอรรถคดีคดีอาญาเป็นภารกิจที่สำคัญเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นต้นธารแห่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งเป็นฐานการดำเนินคดีชั้นพิจารณาของศาล จากการศึกษาโครงสร้างระบบสอบสวนคดีอาญาไทย ตัวอย่างคดีอาญา ตัวอย่างอุทธรณ์เรื่องที่เกิดขึ้นจากการดำเนินคดีอาญาชั้นตำรวจส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา ผู้เสียหาย และตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนพบว่าระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนภายใต้การรับผิดชอบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีปัญหาสำคัญอันเป็นอุปสรรคต่อการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน การค้นหาความจริงและการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนส่งผลให้ไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ผ่านบทบัญญัติหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 ด้านกระบวนการยุติธรรม และแนวคิดของรัฐบาลผ่านแผนการปฏิรูปประเทศและยุทธศาสตร์ชาติด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม แนวคิดของสภาปฏิรูปแห่งชาติ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาผ่านรายงานการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิรูปตำรวจและกระบวนการยุติธรรมขั้นสอบสวน และแนวคิดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติผ่านยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติประเด็นการอำนวยความสะดวกยุติธรรมและพัฒนา

ระบบงานสอบสวนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและความเห็นของนักวิชาการด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้ว สะท้อนให้เห็นว่าหลายฝ่ายพยายามแก้ไขสภาพปัญหามาอย่างต่อเนื่องยาวนานเป็นลำดับ แต่สภาพปัญหาในระบบสอบสวนคดีอาญาไทยยังคงไม่ได้รับการแก้ไข สาเหตุเพราะการพัฒนากระบวนการสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนจำเป็นต้องศึกษาวิจัยแก้ไขสภาพปัญหาด้านบทบาทการใช้อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาควบคู่กับสภาพปัญหาการบริหารงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติตำรวจ พ.ศ. 2547 จึงจะสามารถพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาไทยให้มีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมได้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหากระบวนการสอบสวนคดีอาญาไทยประกอบวัตถุประสงค์ การสอบสวน แนวคิดทฤษฎีการสอบสวน ทฤษฎีการบริหารจัดการ ทฤษฎีแรงจูงใจ ทฤษฎีค่าจ้าง ค่าตอบแทน และรูปแบบกระบวนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น วิเคราะห์เปรียบเทียบกับสภาพปัญหากระบวนการสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนข้อมูลโครงสร้างองค์กรตำรวจ โครงสร้างองค์กรอัยการ ประวัติศาสตร์ความเป็นมาและบริบทกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยโดยเน้นศึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหากลุ่มกระบวนการสอบสวนคดีอาญาตามสมมุติฐานว่าการพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนให้เหมาะสมกับประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพสามารถค้นหาและพิสูจน์ความจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นกลไกเครื่องมือของรัฐในการรวบรวมพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้ติดตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริงรอบด้านครบถ้วนจะต้องปรับปรุงพัฒนากลุ่มกระบวนการสอบสวนคดีอาญา ด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และด้านการบริหารงานสอบสวนควบคู่พร้อมกันประเด็นอันเป็นที่มาของสภาพปัญหาดังนี้

6.1.1 ด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน : ประเด็นโครงสร้างอำนาจสอบสวน

ประเด็นโครงสร้างอำนาจสอบสวนกระบวนการสอบสวนคดีอาญาไทย เป็นที่มาของสภาพปัญหาการผูกขาดอำนาจสอบสวนโดยองค์กรตำรวจ กระบวนการสอบสวนคดีอาญาขาดการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจสอบสวน และการเกิดสัญญาณการดำเนินคดีในขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าควรผ่อนคลายหลักแนวคิดการแยกอำนาจสอบสวน และอำนาจฟ้องร้องออกจากกันอย่างเด็ดขาดในโครงสร้างอำนาจระบบสอบสวนคดีอาญาของไทยโดยนำเอาหลักแนวคิดอำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันมาปรับใช้อย่างสอดคล้องโดยแบ่งอำนาจสอบสวนให้แก่อัยการ และเจ้าพนักงานอื่นของรัฐอย่างสมดุลเหมาะสมกับ

บริบทกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย ด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้ แบ่งอำนาจสอบสวนจากองค์กรตำรวจให้อัยการ และองค์กรบังคับใช้กฎหมายอื่น โดยบัญญัติให้อัยการ ตำรวจ และเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาต่างมีอำนาจสอบสวน และเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในคดีความผิดที่กำหนดแยกออกจากกัน โดยมีรูปแบบโครงสร้างอำนาจสอบสวนดังต่อไปนี้

(1) อัยการ ตำรวจและเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญามีอำนาจสอบสวน และเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบความผิดอาญาตามที่กำหนด

(2) อัยการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีอาญาดังต่อไปนี้ด้วยตนเอง

(2.1) คดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต

(2.2) คดีอาญาที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาและไม่อยู่ในอำนาจการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561 หรือ คณะกรรมการ ป.ป.ท.ตามพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2551

(2.3) คดีอาญาที่ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาร้องขอและอัยการเห็นสมควรเข้าร่วมสอบสวนหรือเข้ารับผิดสอบสวนด้วยตนเอง

(2.4) อัยการมีอำนาจเข้าร่วมสอบสวนหรือเรียกสำนวนสอบสวนจากตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญามารับผิดสอบสวนด้วยตนเองได้ทุกประเภทคดีหากเห็นจำเป็นและสมควร

(2.5) อัยการมีอำนาจรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษและส่งมอบคำร้องทุกข์หรือ คำกล่าวโทษไปยังพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบทุกประเภทคดีและพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีหน้าที่ต้องแจ้งผลการสอบสวนแก่อัยการเพื่อแจ้งให้ผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวโทษทราบ

(3) ตำรวจ มีอำนาจสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีอาญาทุกประเภทเว้นแต่ความผิดอาญาที่อยู่ในอำนาจสอบสวนของอัยการหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา

(4) เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญามีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติที่ตนเป็นเจ้าพนักงาน

(5) การยื่นคำร้องขออนุมัติหมายอาญาต่อศาลของตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาต้องมีคำรับรองของอัยการ

(6) อัยการมีหน้าที่ต้องรับสำนวนสอบสวนคดีอาญาของตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาไว้พิจารณาและออกคำสั่งไปในทางใดทางหนึ่งให้ตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาปฏิบัติภายในกำหนดเพื่อออกคำสั่งทางคดีต่อไป

6.1.2 ด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน : ประเด็นโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน

ประเด็นโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน เป็นที่มาของสภาพปัญหาผู้บังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนขาดความเป็นอิสระในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน และทำความเข้าใจทางคดีจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าควรปรับโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีความเป็นอิสระจากผู้บังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยให้พนักงานสอบสวนอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาที่เป็นพนักงานสอบสวนและให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ มีเพียงอำนาจหน้าที่กำกับดูแลพนักงานสอบสวนในภาพรวม ด้วยการการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 กำหนดให้แยกสายการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนออกจากสายการบังคับบัญชาตำรวจฝ่ายอื่นของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยจัดตั้งสำนักงานสอบสวนแห่งชาติ ให้พนักงานสอบสวนอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนภายใต้การกำกับดูแลของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ โดยมีรูปแบบโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนดังต่อไปนี้

(1) จัดตั้งสำนักงานสอบสวนแห่งชาติ สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อแยกสายการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พนักงานสอบสวนเป็นตำรวจสังกัดสำนักงานสอบสวนแห่งชาติแต่การปกครองบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนเป็นอิสระจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนเป็นอำนาจของผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนที่ขึ้นตรงต่อสำนักงานสอบสวนแห่งชาติ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติมีอำนาจเพียงการกำกับดูแลสำนักงานสอบสวนแห่งชาติในภาพรวม

(2) การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและดุลพินิจการทำความเข้าใจทางคดีเป็นอำนาจอิสระของพนักงานสอบสวนอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนและการกำกับดูแลของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

(3) ผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนแต่งตั้งจากตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนตามคุณวุฒิการศึกษา การสอบคัดเลือก ความอาวุโสส่วนหนึ่ง และการเลือกตั้งโดยพนักงานสอบสวนอีกส่วนหนึ่ง

(4) จัดให้มีคณะกรรมการพนักงานสอบสวนแห่งชาติ (ก.พส.) ทำหน้าที่บริหารงานบุคคลของ พนักงานสอบสวน สำนักงานสอบสวนแห่งชาติ

6.1.3 ด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน : ประเด็นอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน

ประเด็นอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน เป็นที่มาของสภาพปัญหา อำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนไม่ได้สัดส่วนเพียงพอกับความผิดอาญาที่เกิดขึ้น สภาพบังคับเพื่อการรวบรวมพยานหลักฐานไม่เพียงพอเป็นอุปสรรคต่อการพิสูจน์ข้อเท็จจริง จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าควรปรับปรุงอำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน ด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลกฎหมายอาญา กำหนดให้ พนักงานสอบสวนมีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดอันเกี่ยวกับความผิดที่สอบสวน พยานหลักฐานตามบทกฎหมายอื่นใดที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้บัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนขัดแย้ง และกรณีพนักงานสอบสวนมีเหตุขัดข้องอื่นใดทำให้ไม่สามารถรวบรวมพยานหลักฐานใดๆได้ พนักงานสอบสวนมีอำนาจร้องขอต่อศาลให้ออกคำสั่งเรียกหรือคำสั่งอื่นใดเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานนั้นเข้าสู่สำนวนสอบสวน โดยให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวน เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพิ่มบทลงโทษและบทสันนิษฐานข้อเท็จจริงอันเป็นผลร้ายแก่ผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำบังคับของพนักงานสอบสวน โดยไม่มีเหตุสมควรเพื่อให้คำสั่งหรือคำบังคับของพนักงานสอบสวนเกิดสภาพบังคับ

6.1.4 ด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน : ประเด็นการคุ้มครองดุลพินิจพนักงานสอบสวน

ประเด็นการคุ้มครองดุลพินิจพนักงานสอบสวน เป็นที่มาของสภาพปัญหา พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจบนความหวาดกลัวและใช้ดุลพินิจไปในทางเพื่อไม่ให้ถูกร้องเรียนหรือถูกฟ้องร้องมากกว่าการใช้ดุลพินิจไปในทางเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้มีอรรถคดีอาญา จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าควรกำหนดให้มีบทกฎหมายคุ้มครองการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวน ที่สุจริตและอยู่บนพื้นฐานของพยานหลักฐานที่ปรากฏ ด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้ การใช้ดุลพินิจแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา การใช้ดุลพินิจทำความเห็นทางคดีของพนักงานสอบสวนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของพยานหลักฐานและความสุจริต หรือได้รับการรับรองจากผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปและหัวหน้าพนักงานสอบสวน หรือได้รับการรับรองจากอัยการที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่ทำการสอบสวน ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย โดยกำหนดให้คณะกรรมการพนักงานสอบสวนแห่งชาติ (ก.พส.) มีอำนาจตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้ดุลพินิจของพนักงาน

สอบสวนในเบื้องต้นก่อนเสนอความเห็นให้ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนพิจารณาดำเนินการต่อไป

6.1.5 ด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน : ประเด็นขั้นตอนการสอบสวนและระยะเวลาควบคุมซึ่งผู้ต้องหา

ประเด็นขั้นตอนการสอบสวนและระยะเวลาควบคุมซึ่งผู้ต้องหา เป็นที่มาของสภาพปัญหา การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทำสำนวนคดีมีขั้นตอนยุ่งยาก ระยะเวลาควบคุมซึ่งผู้ต้องหาระหว่างสอบสวนมีเวลายาวนานทำให้ผู้ต้องหาถูกควบคุมซึ่งระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษาของศาล และพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมสืบเปลี่ยนสูญเปล่าจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าควรกำหนดขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาและระยะเวลาควบคุมซึ่งผู้ต้องหาระหว่างสอบสวนของพนักงานสอบสวนให้เหมาะสมแก่พฤติการณ์และสภาพความผิดแห่งคดี ด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้คดีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างต่ำจำคุกไม่ถึงห้าปีหากผู้ต้องหาให้การรับสารภาพตลอดข้อกล่าวหาด้วยความเต็มใจหลังจากรับทราบสิทธิของผู้ต้องหาแล้ว พนักงานสอบสวนไม่ต้องทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทำสำนวนคดีเต็มรูปแบบแต่ให้สอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเท่าที่มีข้อเท็จจริงเพียงพอให้อัยการบรรยายฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลได้ และอัยการต้องฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลภายในกำหนด 72 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาถูกแจ้งข้อหาหรือถูกจับกุม โดยกำหนดให้ทนายความมีบทบาทเข้าร่วมตรวจสอบถ่วงดุลและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวน

6.1.6 ด้านการบริหารงานสอบสวน : ประเด็นฝ่ายอำนวยการสนับสนุนพนักงานสอบสวน

ประเด็นการสนับสนุนพนักงานสอบสวนของฝ่ายอำนวยการคดี เป็นที่มาของสภาพปัญหา พนักงานสอบสวนมีภาระงานหนัก จึงไม่ยอมรับคำร้องทุกข์ไว้ทำการสอบสวน การสอบสวนมีความล่าช้า การรวบรวมพยานหลักฐานทำได้ไม่เต็มศักยภาพความสามารถ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าควรปรับปรุงพัฒนาผู้ช่วยพนักงานสอบสวนและงานคดีประจำสถานีตำรวจให้มีประสิทธิภาพมีศักยภาพสามารถสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนได้ในสภาพความเป็นจริง ด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 กำหนดให้ ยกฐานะผู้ช่วยพนักงานสอบสวนและงานคดีประจำสถานีตำรวจเป็น ฝ่ายอำนวยการโดยมีเจ้าหน้าที่ประจำฝ่ายอำนวยการระดับรองผู้กำกับ การสารวัตร รองสารวัตร และผู้บังคับหมู่ทำหน้าที่สนับสนุนช่วยเหลือพนักงานสอบสวนด้านเนื้อหางานธุรการคดี โดยให้ฝ่ายอำนวยการและเจ้าหน้าที่ประจำฝ่ายอำนวยการ อยู่ภายใต้การปกครองบังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวน และมี

งบประมาณสนับสนุนฝ่ายอำนวยการและเจ้าหน้าที่ประจำฝ่ายอำนวยการ ในการทำหน้าที่สนับสนุนช่วยเหลือพนักงานสอบสวนด้านเนื้อหาทางธุรการคดีที่เพียงพอ

6.1.7 ด้านการบริหารงานสอบสวน : ประเด็นบทบาทฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์

ประเด็นบทบาทฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เป็นที่มาของสภาพปัญหากระบวนการสอบสวนทำสำนวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานไม่เพียงพอส่งผลให้การพิสูจน์ความจริงขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อพิสูจน์ทราบตัวผู้กระทำความผิดในคดีที่ไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิดมีแนวโน้มที่อาชญากรจะลอยนวลเพราะขาดกระบวนการสืบสวนและพิสูจน์หลักฐานเพื่อบ่งชี้ให้ทราบตัวผู้กระทำความผิด จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าควรปรับปรุงพัฒนาบทบาทอำนาจหน้าที่ของงานสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานให้ชัดเจนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสอบสวนคดีอาญาสนับสนุนพนักงานสอบสวน ด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้ฝ่ายสืบสวนมีบทบาทอำนาจหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนคดีอาญาสืบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่ไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิดเพื่อพิสูจน์ทราบตัวผู้กระทำความผิด และร่วมกับพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนคดีอาญาสืบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่รู้ตัวผู้กระทำความผิดเพื่อพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงรายละเอียดการกระทำความผิดและเชื่อมโยงการกระทำความผิด ผ่านรายงานการสืบสวนที่ปรากฏพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีในชั้นการสืบสวนรวมเข้ากับและเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน และกำหนดให้หน่วยพิสูจน์หลักฐานมีบทบาทอำนาจหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนคดีอาญาเก็บและตรวจพิสูจน์หลักฐานในคดีอาญาที่ไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิดเพื่อพิสูจน์ทราบตัวผู้กระทำความผิด และร่วมกับพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนคดีอาญาที่รู้ตัวผู้กระทำความผิดแต่จำเป็นต้องใช้หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อเชื่อมโยงการกระทำความผิดผ่านรายงานการพิสูจน์หลักฐานที่ปรากฏรายละเอียดพยานหลักฐานและผลการตรวจพิสูจน์หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีในชั้นการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์รวมเข้ากับสำนวนการสอบสวนและถือเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน

6.1.8 ด้านการบริหารงานสอบสวน : ประเด็นความเป็นวิชาชีพสอบสวนของการสอบสวน

ประเด็นความเป็นวิชาชีพของการสอบสวนคดีอาญา เป็นที่มาของสภาพปัญหา กระบวนการสอบสวนคดีอาญาไม่มีมาตรฐานความเป็นวิชาชีพ ผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนขาดความเป็นมืออาชีพ ประชาชนและสังคมขาดความเชื่อมั่นในการดำเนินคดีอาญาชั้นพนักงานสอบสวน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าควรกำหนดให้การสอบสวนคดีอาญาเป็นการประกอบวิชาชีพสอบสวน และตำแหน่งพนักงานสอบสวนเป็นตำแหน่งของผู้มีวิชาชีพสอบสวน โดยจัดให้มีสภาวิชาชีพสอบสวน และคณะกรรมการพนักงานสอบสวนแห่งชาติ (ก.พส.) กำกับและควบคุมดูแลการประกอบวิชาชีพสอบสวน และการบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวน ด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 กำหนดให้ ยกย่องมาตรฐานการสอบสวนคดีอาญาเป็นการประกอบวิชาชีพสอบสวนคดีอาญาและการสอบสวนคดีอาญาต้องกระทำโดยผู้มีวิชาชีพสอบสวน จัดให้มีสภาวิชาชีพสอบสวนและคณะกรรมการพนักงานสอบสวนแห่งชาติ (ก.พส.) ทำหน้าที่ควบคุมมาตรฐานและมรรยาทการประกอบวิชาชีพสอบสวน ผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวน ต้องมีคุณวุฒิและประสบการณ์ขั้นต่ำตามที่กำหนดและต้องได้รับอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพสอบสวนจากสภาวิชาชีพสอบสวน โดยจัดให้มีหลักสูตรสามัญของการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา หลักสูตรการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาเฉพาะด้าน หลักสูตรการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาพิเศษ หลักสูตรการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาชั้นสูง และกำหนดให้มีสถาบันพัฒนาข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนเพื่อฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆให้แก่พนักงานสอบสวนโดยเฉพาะ

6.1.9 ด้านการบริหารงานสอบสวน : ประเด็นความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน

ประเด็นความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน เป็นที่มาของสภาพปัญหาตำรวจผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนขาดความก้าวหน้าในอาชีพราชการ ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ การปฏิบัติหน้าที่เพียงเพื่อรอเวลาย้ายออกจากตำแหน่งพนักงานสอบสวน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าควรแยกตำแหน่งของพนักงานสอบสวนออกจากตำแหน่งของตำรวจฝ่ายอื่น และกำหนดให้ตำแหน่งพนักงานสอบสวนเป็นตำแหน่งของผู้ประกอบวิชาชีพสอบสวน การแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนระดับที่สูงขึ้นต้องแต่งตั้งจากผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน โดยใช้เกณฑ์ความรู้ความสามารถตามคุณวุฒิการศึกษา การสอบหรือการทดสอบความรู้ ประสบการณ์และระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่ ความมีอาวุโสตามแบบระบบคุณธรรม และการเลือกตั้งโดยพนักงานสอบสวนเป็นหลักในการพิจารณา ด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 กำหนดให้ ตำแหน่งของพนักงานสอบสวนเป็นตำแหน่งของผู้ประกอบวิชาชีพสอบสวนแยกออกจากตำแหน่งข้าราชการตำรวจฝ่ายอื่น เป็นตำแหน่งควบคู่เทียบเท่ากับตำแหน่งของตำรวจฝ่ายอื่นเพื่อคงอำนาจการสืบสวน

เพื่อให้มีตำแหน่งเพียงพอต่อความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน และจงใจให้พนักงานสอบสวนอยู่ในสายงานสอบสวนเพื่อสร้างความเป็นมืออาชีพและเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งพนักงานสอบสวนสูงขึ้นหรือแต่งตั้งผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนจะต้องแต่งตั้งจากผู้ที่ยังดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนต่อเนื่อง ณ วันที่ได้รับการแต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของพนักงานสอบสวนต้องเป็นไปตามลำดับอาวุโส และคุณวุฒิการศึกษาที่กำหนดด้วยวิธีการสอบคัดเลือกและการพิจารณาเห็นชอบจากสภาวิชาชีพหรือคณะกรรมการวิชาชีพในระบบคุณธรรมหรือการเลือกตั้งจากพนักงานสอบสวน โดยให้คณะกรรมการพนักงานสอบสวนแห่งชาติ (ก.พส.) ทำหน้าที่กลั่นกรองและให้ความเห็นชอบการเข้าสู่ตำแหน่ง การเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของพนักงานสอบสวนภายใต้ระบบคุณธรรม

6.1.10 ด้านการบริหารงานสอบสวน : ประเด็นค่าตอบแทนพนักงานสอบสวน

ประเด็นค่าตอบแทนพนักงานสอบสวน เป็นที่มาของสภาพปัญหาพนักงานสอบสวนมีอัตราค่าตอบแทนที่พอเพียงแต่ได้รับไม่เพียงพอ พนักงานสอบสวนขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าควรคงค่าตอบแทนส่วนที่เป็นเงินเดือน และเพิ่มเงินประจำตำแหน่งไว้ในอัตราเดิม แต่ปรับปรุงเกณฑ์การเลื่อนค่าตอบแทนสูงขึ้นในส่วนของเงินเพิ่มประจำตำแหน่งของพนักงานสอบสวน ให้เป็นไปตามประสบการณ์และระยะเวลาดำรงตำแหน่งแบบระบบขั้นเงินเดือน ด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 กำหนดให้ การปรับเลื่อนค่าตอบแทนส่วนเงินเพิ่มประจำตำแหน่งสูงขึ้นของพนักงานสอบสวนเป็นแบบ “ขั้นเงินเดือน” ตามประสบการณ์ และระยะเวลาคงต่อเนื่องในการดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนโดยไม่ผูกติดอยู่กับการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะ

6.2.1 การแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

6.2.1.1 การปรับโครงสร้างอำนาจสอบสวน

(1) แก้ไข มาตรา 18 วรรคหนึ่ง จำกัดอำนาจสอบสวนของตำรวจในความผิดอาญาที่อยู่ในอำนาจสอบสวนและรับผิดชอบของอัยการและเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาดังนี้

มาตรา 18 วรรคหนึ่ง ในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่านายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาที่มีได้อยู่ใน

อำนาจสอบสวนรับผิดชอบของพนักงานอัยการและเจ้าพนักงานอื่นซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้

(2) เพิ่มเติม มาตรา 18/1 แบ่งอำนาจสอบสวนให้อัยการมีอำนาจสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในความผิดอาญาที่กำหนดเพื่อถ่วงดุลอำนาจสอบสวนของตำรวจและพนักงานสอบสวนฝ่ายอื่นดังนี้

มาตรา 18/1 ให้พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในความผิดอาญาที่เกิดในเขตอำนาจของตนดังต่อไปนี้

(1) ความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต

(2) ความผิดอาญาที่ข้าราชการตำรวจหรือเจ้าหน้าที่รัฐถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาและไม่อยู่ในอำนาจไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561 และไม่อยู่ในอำนาจไต่สวนของ คณะกรรมการ ป.ป.ท. ตามพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2551

(3) ความผิดอาญาที่ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาร้องขอและพนักงานอัยการเห็นสมควรเข้าร่วมสอบสวนหรือรับผิดชอบสอบสวนด้วยตนเอง

(4) พนักงานอัยการมีอำนาจเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนฝ่ายอื่นหรือเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนฝ่ายอื่นมารับผิดชอบสอบสวนด้วยตนเองในทุกประเภทความผิดได้ตลอดเวลาหากเห็นจำเป็นและสมควร

(5) พนักงานอัยการมีอำนาจรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษจากผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวหาและส่งมอบคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษนั้นไปยังพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบทุกประเภทคดีและพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีหน้าที่รับผิดชอบสอบสวนให้เสร็จสิ้นและแจ้งผลการสอบสวน ให้พนักงานอัยการเพื่อแจ้งให้ผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวโทษทราบเป็นระยะจนกว่าการสอบสวนจะเสร็จสิ้น

(3) เพิ่มเติม มาตรา 18/2 แบ่งอำนาจสอบสวนให้เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญามีอำนาจสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติที่ตนเป็นเจ้าพนักงานเพื่อสร้างพนักงานสอบสวนเฉพาะด้านถ่วงดุลและลดภาระหน้าที่ของพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจดังนี้

มาตรา 18/2 ให้เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญามีอำนาจสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติที่ตนเป็นเจ้าพนักงานที่เกิดในเขตอำนาจของตน

(4) เพิ่มเติม มาตรา 57 วรรคสอง ให้ัยการมีบทบาทคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในคดีอาญาจากการใช้อำนาจของตำรวจและพนักงานสอบสวนฝ่ายอื่นด้วยการทำหน้าที่ตรวจสอบและให้คำรับรองคำร้องขอหมายอาญาของพนักงานสอบสวนที่ยื่นขอต่อศาลดังนี้

มาตรา 57 วรรคสอง คำร้องขอหมายอาญาของตำรวจหรือพนักงานสอบสวนที่ยื่นต่อศาลจะต้องมีคำรับรองของพนักงานอัยการว่าคำร้องมีพยานหลักฐานและเหตุผลเพียงพอสมควรร้องขอหมายอาญานั้น

(5) เพิ่มเติม มาตรา 142 วรรคห้า ให้ัยการมีหน้าที่ตามกฎหมายต้องรับสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนฝ่ายอื่นไว้พิจารณาและมีคำสั่งทุกกรณีป้องกันสูญญากาศในการดำเนินคดีอาญาดังนี้

มาตรา 142 วรรคห้า พนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องรับสำนวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนไว้พิจารณาออกคำสั่งทางคดีหรือออกคำสั่งไปในทางใดทางหนึ่งให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติภายในกำหนดเพื่อออกคำสั่งทางคดีต่อไป

6.2.1.2 การปรับปรุงอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน

(1) เพิ่มเติม มาตรา 133/1 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานกรณีจำเป็นเร่งด่วนหากเน้นเข้าพยานหลักฐานนั้นจะสูญหาย และอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานอื่นที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้กำหนดไว้ชัดแจ้งภายใต้การตรวจสอบของศาล และกรณีมีเหตุขัดข้องจำเป็นไม่อาจรวบรวมพยานหลักฐานชนิดใดได้ให้มีอำนาจร้องขอต่อศาลให้ออกคำสั่งเรียกพยานหลักฐานนั้นเข้าสู่สำนวนการสอบสวนดังนี้

มาตรา 133/1 กรณีจำเป็นต้องยึด อาัยต์ หรือรวบรวมพยานหลักฐานชนิดอื่นใดที่ประมวลกฎหมายนี้มิได้บัญญัติวิธีการยึด อาัยต์ และรวบรวมพยานหลักฐานชนิดนั้นไว้ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าว และหากมีขัดข้องหรือเหตุจำเป็นอื่นใดในการรวบรวมพยานหลักฐาน พนักงานสอบสวนมีอำนาจร้องขอต่อศาลให้ออกคำสั่งยึด อาัยต์ หรือเรียกพยานหลักฐานนั้นเข้าสู่สำนวนการสอบสวนระหว่างการสอบสวน คำสั่งศาลที่ออกตามความมาตรานี้ให้เป็นที่สุด

กรณีจำเป็นเร่งด่วนหากเน้นเข้าพยานหลักฐานนั้นจะสูญสิ้นหายไปและพยานหลักฐานนั้นมีความสำคัญจำเป็นต่อการสอบสวน พนักงานสอบสวนมีอำนาจใช้วิธีการทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการยึด อาัยต์ หรือรวบรวมพยานหลักฐานชนิดนั้นโดยพลันตามสมควรไว้ก่อนแล้วยื่นคำร้องขอความเห็นชอบจากศาลทันที หากศาลเห็นชอบด้วยกับคำร้องให้การยึด อาัยต์ หรือการรวบรวมพยานหลักฐานนั้นคงอยู่และชอบด้วยกฎหมายเสมือนเป็นคำสั่งยึด

อายุต์ หรือเรียกพยานหลักฐานของศาลตามวรรคหนึ่ง หากศาลไม่เห็นชอบด้วยกับคำร้อง ให้การยึดอายุต์ หรือการรวบรวมพยานหลักฐานนั้นสิ้นผลนับแต่เวลาที่ศาลไม่เห็นชอบและห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานดังกล่าวพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาในคดีนั้น

กรณีศาลไม่เห็นชอบด้วยกับคำร้องของพนักงานสอบสวนตามวรรคสอง มิให้ถือว่าการกระทำของพนักงานสอบสวนเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายเว้นแต่จะเห็นได้ชัดแจ้งว่าเป็นการกระทำโดยจงใจให้เกิดความเสียหายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

(2) เพิ่มเติม มาตรา 133/2 กำหนดบทสันนิษฐานเบื้องต้นและบทสันนิษฐานเด็ดขาดว่าข้อเท็จจริงจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหาย กรณีไม่ยินยอมหรือกระทำการป้องกันขัดขวางให้บุคคลที่เกี่ยวข้องมอบพยานหลักฐานให้แก่พนักงานสอบสวนตามอำนาจของพนักงานสอบสวนหรือตามศาลมีคำสั่งให้มอบพยานหลักแก่พนักงานสอบสวนดังนี้

มาตรา 133/2 กรณีผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ยินยอมหรือกระทำการป้องกันขัดขวางให้บุคคลที่เกี่ยวข้องมอบพยานหลักฐานให้แก่พนักงานสอบสวน หรือไม่ยินยอมหรือกระทำการป้องกันขัดขวางให้บุคคลที่เกี่ยวข้องตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์พิสูจน์ข้อเท็จจริงต่อพนักงานสอบสวนโดยไม่มีเหตุสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามประเด็นที่พนักงานสอบสวนต้องการพิสูจน์หากได้สอบสวนหรือรวมพยานหลักฐานนั้นเข้าสู่สำนวนสอบสวน หรือเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนั้นแล้วแต่กรณี

กรณีผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ยินยอมหรือกระทำการป้องกันขัดขวางให้บุคคลที่เกี่ยวข้องมอบพยานหลักฐานให้แก่พนักงานสอบสวนตามที่ศาลมีคำสั่ง หรือไม่ยินยอมหรือกระทำการป้องกันขัดขวางให้บุคคลที่เกี่ยวข้องตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์พิสูจน์ข้อเท็จจริงต่อพนักงานสอบสวนตามที่ศาลมีคำสั่ง โดยไม่มีเหตุสมควร ให้สันนิษฐานเด็ดขาดข้อเท็จจริงเป็นไปตามประเด็นที่พนักงานสอบสวนต้องการพิสูจน์หากได้สอบสวนหรือรวมพยานหลักฐานนั้นเข้าสู่สำนวนสอบสวน หรือเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนั้นแล้วแต่กรณี เว้นแต่ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายจะแสดงพยานหลักฐานให้ศาลเห็นว่าเหตุที่ไม่ยินยอมหรือเหตุที่กระทำการป้องกันขัดขวางดังกล่าวเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้

6.2.1.3 การคุ้มครองดุลพินิจพนักงานสอบสวน

(1) เพิ่มเติม มาตรา 142/1 เพิ่มบทบัญญัติคุ้มครองการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนในการแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาและการทำความเข้าใจทางคดีของพนักงานสอบสวนดังนี้

มาตรา 142/1 การพิจารณาพยานหลักฐานตั้งข้อกล่าวหาและแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาตาม มาตรา 134 วรรคสอง และการพิจารณาพยานหลักฐานทำความเข้าใจทางคดีของพนักงานสอบสวนตาม มาตรา 140 141 และ 142 บนพื้นฐานความสุจริตและพยานหลักฐานที่ปรากฏ หรือได้รับการรับรองจากผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปหนึ่งชั้นและหัวหน้าพนักงานสอบสวน หรือได้รับการรับรองจากอัยการที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่ทำการสอบสวน ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

(2) เพิ่มเติม มาตรา 142/2 เพิ่มบทบัญญัติการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายดังนี้

มาตรา 142/2 กรณีมีข้อโต้แย้ง ร้องเรียน กล่าวว่า พนักงานสอบสวน การพิจารณาพยานหลักฐานตั้งข้อกล่าวหาและแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาตาม มาตรา 134 วรรคสอง และการพิจารณาพยานหลักฐานทำความเข้าใจทางคดีของพนักงานสอบสวนตาม มาตรา 140 141 และ 142 ไม่ถูกต้อง หรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้คณะกรรมการสอบสวนแห่งชาติ มีหน้าที่และอำนาจ กลั่นกรอง และตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนว่าข้อโต้แย้ง ร้องเรียน กล่าวหา มีมูลหรือไม่เพียงใด หากคณะกรรมการสอบสวนแห่งชาติ พิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีมูลให้สั่งยุติเรื่อง และถือเป็นที่สุด แต่หากคณะกรรมการสอบสวนแห่งชาติพิจารณาแล้วเห็นว่า มีมูล ให้ส่งเรื่องโต้แย้ง ร้องเรียน กล่าวหา พร้อมความเห็นที่เกี่ยวข้องไปให้ผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวน ออกคำสั่งและดำเนินการตามความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนแห่งชาติต่อไป

6.2.1.4 การปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนและระยะเวลาควบคุมขังผู้ต้องหา

(1) เพิ่มเติม มาตรา 136 ปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนทำสำนวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนให้มีความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม เหมาะสมแก่พฤติการณ์กรณีระยะเวลาควบคุมขังผู้ต้องหาระหว่างทำการสอบสวนดังนี้

มาตรา 136 ในความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างต่ำจำคุกไม่ถึงห้าปีหากผู้ต้องหาให้การรับสารภาพตลอดข้อกล่าวหาด้วยความสมัครใจภายหลังพนักงานสอบสวนแจ้งสิทธิตาม มาตรา 134/4 ให้ทราบและผู้ต้องหาได้พบปรึกษาทนายความหรือมีทนายความร่วมรับฟังการสอบสวนผู้ต้องหาอยู่ด้วยแล้ว ให้พนักงานสอบสวนนำตัวผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องศาลภายใน 72 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาถูกจับหรือถูกแจ้งข้อหา โดยมีต้องทำการสอบสวนเต็มรูปแบบและให้พนักงานอัยการฟ้องผู้ต้องหาด้วยวาจา ให้ศาลถามผู้ต้องหาว่าจะให้การประการใด และถ้าผู้ต้องหายังให้การรับสารภาพให้ศาลบันทึกคำฟ้อง คำรับสารภาพ และทำคำพิพากษาในบันทึกฉบับเดียวกัน แล้วให้โจทก์จำเลยลงชื่อไว้ในบันทึกนั้น ถ้าผู้ต้องหาให้การปฏิเสธให้ศาลสั่งให้พนักงานอัยการรับตัวผู้ต้องหาคืนเพื่อทำการสอบสวนเต็มรูปแบบต่อไป

6.2.1.5 การปรับปรุงบทบาทหน้าที่ฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์

(1) เพิ่มเติม มาตรา 130/1 กำหนดบทบาทตำรวจฝ่ายสืบสวนให้มีอำนาจหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาและจัดทำรายงานสืบสวนรวมเข้าสำนวนการสอบสวนและถือเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนคดีเพื่อการสนับสนุนตรวจสอบถ่วงดุล และคานอำนาจกันดังนี้

มาตรา 130/1 ในความผิดอาญาที่ไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายสืบสวนที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่เกิดเหตุมีหน้าที่เข้าทำการสืบสวนเพื่อพิสูจน์ทราบตัวผู้กระทำความผิดแล้วจัดทำรายงานการสืบสวนหาตัวผู้กระทำผิดมอบให้พนักงานสอบสวนรวมเข้าสำนวนการสอบสวน

ในความผิดอาญาที่รู้ตัวผู้กระทำความผิดให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายสืบสวนที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่เกิดเหตุมีหน้าที่เข้าทำการสืบสวนเพื่อพิสูจน์ทราบความเชื่อมโยงของรายละเอียดแห่งความผิดกับข้อกล่าวหาแล้วจัดทำรายงานการสืบสวนความเชื่อมโยงนั้นมอบให้พนักงานสอบสวนรวมเข้าสำนวนการสอบสวน

รายงานสืบสวนตามวรรคหนึ่งและวรรคสองให้รวมเข้าสำนวนสอบสวนและถือเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนคดีนั้น

ให้เป็นหน้าที่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบแจ้งเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายสืบสวนเข้าร่วมสืบสวนสอบสวนตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง

(2) เพิ่มเติม มาตรา 130/2 กำหนดบทบาทหน่วยพิสูจน์หลักฐานให้มีอำนาจหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาและจัดทำรายงานการตรวจเก็บพยานหลักฐานและการพิสูจน์หลักฐานรวมเข้าสำนวนการสอบสวนและถือเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนคดีเพื่อการสนับสนุน ตรวจสอบถ่วงดุล และคานอำนาจกันดังนี้

มาตรา 130/2 ในความผิดอาญาที่ไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดให้เจ้าพนักงานตำรวจหน่วยพิสูจน์หลักฐานที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่เกิดเหตุมีหน้าที่เข้าทำการตรวจเก็บและพิสูจน์หลักฐานเพื่อพิสูจน์ทราบตัวผู้กระทำความผิดแล้วจัดทำรายงานการตรวจเก็บพยานหลักฐานและการพิสูจน์หลักฐานเชื่อมโยงตัวผู้กระทำผิดมอบให้พนักงานสอบสวนรวมเข้าสำนวนการสอบสวน

ในความผิดอาญาที่รู้ตัวผู้กระทำความผิดให้เจ้าพนักงานตำรวจหน่วยพิสูจน์หลักฐานที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่เกิดเหตุมีหน้าที่เข้าทำการตรวจเก็บและพิสูจน์หลักฐานเพื่อพิสูจน์ทราบความเชื่อมโยงของพยานหลักฐานกับพฤติการณ์แห่งความผิดแล้วจัดทำรายงานการตรวจ

เก็บพยานหลักฐานและการพิสูจน์หลักฐานแสดงถึงความเชื่อมโยงมอบให้พนักงานสอบสวนรวมเข้าสำนวนการสอบสวน

รายงานการตรวจเก็บพยานหลักฐานและการพิสูจน์หลักฐานตามวรรคหนึ่งและวรรคสองให้รวมเข้าสำนวนสอบสวนและถือเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนคดีนั้น

ให้เป็นหน้าที่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบแจ้งเจ้าพนักงานตำรวจหน่วยพิสูจน์หลักฐานเข้าร่วมตรวจเก็บและพิสูจน์หลักฐานตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง

6.2.2 การแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญา

เพิ่มเติม มาตรา 169/1 ให้อำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเกิดสภาพบังคับดังนี้

มาตรา 169/1 ผู้ใดขัดขืนคำสั่งหรือคำบังคับของพนักงานสอบสวนที่ออกตามความแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 132 133 133/1 133/2 หรือคำสั่งคำบังคับที่ออกเพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์ความจริงแห่งคดีต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การขัดขืนคำสั่งหรือคำบังคับตามวรรคหนึ่งที่ศาลออกคำสั่งหรือคำบังคับตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

6.2.3 การแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547

6.2.3.1 การปรับโครงสร้างการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน

(1) แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 10 จัดตั้งสำนักงานสอบสวนแห่งชาติและกองบัญชาการสอบสวนเพื่อแยกการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติดังนี้

มาตรา 10 สำนักงานตำรวจแห่งชาติแบ่งส่วนราชการดังต่อไปนี้

(1) สำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และสำนักงานสอบสวนแห่งชาติ

(2) กองบัญชาการ และกองบัญชาการสอบสวน

การแบ่งส่วนราชการตาม (1) เป็นกองบัญชาการหรือการจัดตั้งกองบัญชาการตาม (2) ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และการแบ่งส่วนราชการเป็นกองบังคับการหรือส่วนราชการอย่างอื่น ให้ออกเป็นกฎกระทรวงและให้กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ในพระราชกฤษฎีกาหรือกฎกระทรวงนั้น แล้วแต่กรณี

(2) เพิ่มเติม มาตรา 11/1 และ มาตรา 12/1 กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาและรองผู้บังคับบัญชาสำนักงานสอบสวนแห่งชาติเพื่อทำหน้าที่บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานสอบสวนแห่งชาติดังนี้

มาตรา 11/1 สำนักงานสอบสวนแห่งชาติ มีพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 10 เป็นหัวหน้าส่วนราชการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) รับผิดชอบควบคุมราชการประจำในสำนักงานสอบสวนแห่งชาติ กำหนดแนวทางและแผนการปฏิบัติราชการของสำนักงานสอบสวนแห่งชาติ และลำดับความสำคัญของแผนการปฏิบัติราชการประจำปีของสำนักงานสอบสวนแห่งชาติ ให้เป็นไปตามนโยบายและแนวทางการปฏิบัติราชการที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและคณะกรรมการสอบสวนแห่งชาติกำหนด

(2) เป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนและข้าราชการตำรวจในสังกัดสำนักงานสอบสวนแห่งชาติในสำนักงานสอบสวนแห่งชาติ

(3) เป็นผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานสอบสวนแห่งชาติ

(4) วางระเบียบหรือทำคำสั่งเฉพาะเรื่องไว้ให้พนักงานสอบสวน ปฏิบัติการเกี่ยวกับการใช้อำนาจ หรือการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายอื่น

มาตรา 12/1 ให้มีพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 9 เป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนและข้าราชการตำรวจในสังกัดสำนักงานสอบสวนแห่งชาติและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการรองจากพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 10 ตามที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและคณะกรรมการสอบสวนแห่งชาติกำหนดหรือมอบหมาย

(3) เพิ่มเติม มาตรา 13/1 กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ของผู้บังคับบัญชากองบัญชาการสอบสวนเพื่อทำหน้าที่บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนระดับกองบัญชาการดังนี้

มาตรา 13/1 ในกองบัญชาการสอบสวนหนึ่ง ให้มีพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 8 คนหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนและข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบัญชาการสอบสวนและรับผิดชอบการปฏิบัติราชการของส่วนราชการนั้น ขึ้นตรงต่อพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 10 และให้มีพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 7 เป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนและข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบัญชาการสอบสวนและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการรองจากพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 8 ตามที่มอบหมายก็ได้

ให้พนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 8 มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ
 ดังเช่นผู้บัญชาการโดยให้นำอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้บัญชาการตามความมาตรา 14
 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

**(4) เพิ่มเติม มาตรา 15/1 กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ของ
 ผู้บังคับบัญชากองบังคับการสอบสวนเพื่อทำหน้าที่บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนระดับกองบังคับ
 การดังนี้**

มาตรา 15/1 ในกองบังคับการสอบสวนหนึ่ง ให้มีพนักงานสอบสวน
 สัญญาบัตร 6 คนหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนและข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับ
 การสอบสวนและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของส่วนราชการนั้น และให้มีพนักงานสอบสวน
 สัญญาบัตร 5 เป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนและข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการ
 สอบสวนและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการรองจากพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 6 ตามที่
 มอบหมายก็ได้

ให้พนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 6 มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ
 ดังเช่นผู้บังคับการโดยให้นำอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้บังคับการตามความมาตรา 15
 วรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

**(5) เพิ่มเติม มาตรา 15/2 กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ของ
 ผู้บังคับบัญชาสถานีสอบสวนเพื่อทำหน้าที่บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนระดับกองกำกับการดังนี้**

มาตรา 15/2 ในสถานีสอบสวนหนึ่ง ให้มีพนักงานสอบสวนสัญญา
 บัตร 4 คนหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 3 พนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 2
 พนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 1 ผู้ช่วยพนักงานสอบสวน และข้าราชการตำรวจในสังกัดสถานี
 สอบสวนและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสถานีสอบสวนนั้น

ให้พนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 4 มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ
 ดังเช่นผู้กำกับการโดยให้นำอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้กำกับการตามที่สำนักงานตำรวจ
 แห่งชาติกำหนดมาใช้บังคับโดยอนุโลม

6.2.3.2 การปรับปรุงความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน

**(1) แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 44 กำหนดให้ตำแหน่งพนักงานสอบสวนเป็น
 ตำแหน่งผู้ประกอบวิชาชีพสอบสวนโดยเฉพาะดังนี้**

มาตรา 44 ตำแหน่งข้าราชการตำรวจมีดังต่อไปนี้

- (1) ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
- (2) จเรตำรวจแห่งชาติ รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

และพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 10

(3) ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

และพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 9

(4) ผู้บัญชาการ และพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 8

(5) รองผู้บัญชาการ และพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 7

(6) ผู้บังคับการ และพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 6

(7) รองผู้บังคับการ และพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 5

(8) ผู้กำกับการ และพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 4

(9) รองผู้กำกับการ และพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 3

(10) สารวัตร และพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 2

(11) รองสารวัตร และพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 1

(12) ผู้บังคับหมู่ และผู้ช่วยพนักงานสอบสวน 2

(13) รองผู้บังคับหมู่ และผู้ช่วยพนักงานสอบสวน 1

(2) แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 51 กำหนดการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนจะต้องแต่งตั้งจากผู้ได้รับอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพสอบสวนและดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนดังนี้

มาตรา 51 การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่ง ให้แต่งตั้งตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) ตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจเอก

(2) ตำแหน่งจเรตำรวจแห่งชาติ และรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจโทหรือพลตำรวจเอก

(2/1) ตำแหน่งพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 10 จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจโทหรือพลตำรวจเอกซึ่งดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 9

(3) ตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจโท

(3/1) ตำแหน่งพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 9 จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจโทซึ่งดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 8

(4) ตำแหน่งผู้บัญชาการ จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจตรีหรือพลตำรวจโท

(4/1) ตำแหน่งพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 8 จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจตรีหรือพลตำรวจโทซึ่งดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 7

(5) ตำแหน่งรองผู้บัญชาการ จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจตรี

(5/1) ตำแหน่งพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 7 จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจตรีซึ่งดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 6

(6) ตำแหน่งผู้บังคับการ จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจเอก ซึ่งได้รับอัตราเงินเดือนพันตำรวจเอก (พิเศษ) หรือพลตำรวจตรี

(6/1) ตำแหน่งพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 6 จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจเอกซึ่งดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 5

(7) ตำแหน่งรองผู้บังคับการ ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจเอกหรือพันตำรวจเอก ซึ่งได้รับอัตราเงินเดือนพันตำรวจเอก (พิเศษ)

(7/1) ตำแหน่งพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 5 ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจเอกซึ่งดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 4

(8) ตำแหน่งผู้กำกับการ ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจโทหรือพันตำรวจเอก

(8/1) ตำแหน่งพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 4 ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจโทหรือพันตำรวจเอกซึ่งดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 3

(9) ตำแหน่งรองผู้กำกับการ ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจโท

(9/1) ตำแหน่งพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 3 ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจโทซึ่งดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 2

(10) ตำแหน่งสารวัตร ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศร้อยตำรวจเอกขึ้นไปแต่ไม่สูงกว่าพันตำรวจโท

(10/1) ตำแหน่งพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 2 ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศร้อยตำรวจเอกขึ้นไปแต่ไม่สูงกว่าพันตำรวจโทซึ่งดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 1

(11) ตำแหน่งรองสารวัตร ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศร้อยตำรวจตรีขึ้นไปแต่ไม่สูงกว่าร้อยตำรวจเอก

(11/1) ตำแหน่งพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 1 ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศร้อยตำรวจตรีขึ้นไปแต่ไม่สูงกว่าร้อยตำรวจเอกซึ่งได้รับอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพสอบสวน

(12) ตำแหน่งผู้บังคับหมู่ ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศสิบตำรวจตรีขึ้นไปแต่ ไม่สูงกว่าดาบตำรวจ

(12/1) ตำแหน่งผู้ช่วยพนักงานสอบสวน ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศสิบตำรวจตรีขึ้นไปแต่ไม่สูงกว่าดาบตำรวจ

(13) ตำแหน่งรองผู้บังคับหมู่ ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจชั้นพลตำรวจ

(13/1) ตำแหน่งรองผู้ช่วยพนักงานสอบสวน ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจชั้นพลตำรวจ

6.2.3.3 การปรับปรุงค่าตอบแทนพนักงานสอบสวน

(1) ให้คงหมวด 3 เงินเดือน เงินประจำตำแหน่งและเงินเพิ่มอื่นตาม มาตรา 67 และมาตรา 68 อัตราค่าตอบแทนเงินเดือนและการปรับเงินเดือนของตำรวจและพนักงานสอบสวนตามไว้เช่นเดิม

(2) เพิ่มเติม มาตรา 68/1 กำหนดอัตราเงินเพิ่มประจำตำแหน่งพนักงานสอบสวนดังนี้

มาตรา 68/1 ให้ข้าราชการตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนได้รับเงินเพิ่มประจำตำแหน่งในอัตราดังต่อไปนี้

- (1) ระดับพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 1 เดือนละ 12,000 บาท
- (2) ระดับพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 2 เดือนละ 14,400 บาท
- (3) ระดับพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 3 เดือนละ 17,300 บาท
- (4) ระดับพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 4 เดือนละ 20,800 บาท
- (5) ระดับพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 5 เดือนละ 25,000 บาท
- (6) ระดับพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 6 เดือนละ 28,300 บาท
- (7) ระดับพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 7 เดือนละ 30,400 บาท
- (8) ระดับพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 8 เดือนละ 32,800 บาท
- (9) ระดับพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 9 เดือนละ 35,500 บาท

(10) ระดับพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 10 เดือนละ 40,300 บาท

(3) เพิ่มเติม มาตรา 68/2 กำหนดหลักเกณฑ์การปรับเลื่อนเงินเพิ่มประจำตำแหน่งสูงขึ้นของพนักงานสอบสวนให้เป็นแบบขั้นเงินเดือนดังนี้

มาตรา 68/2 ให้ข้าราชการตำรวจผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนและปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอบสวนได้รับเงินเพิ่มประจำตำแหน่งที่ดำรงและได้รับเงินเพิ่มประจำตำแหน่งสูงขึ้นตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) ตำแหน่งพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 1

(1.1.) เมื่อดำรงตำแหน่งต่อเนื่องกันไม่น้อยกว่า 3 ปี ให้ได้รับเงินเพิ่มประจำตำแหน่งในระดับพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 2 เว้นแต่ได้รับคุณวุฒิเนติบัณฑิตหรือปริญญาโทด้านกฎหมายก่อนหรือระหว่างดำรงตำแหน่งให้ลดลงเหลือ 2 ปี คุณวุฒิปริญญาเอกด้านกฎหมายให้ลดลงเหลือ 1 ปี 6 เดือน

(1.2.) เมื่อดำรงตำแหน่งต่อเนื่องกันไม่น้อยกว่า 7 ปี ให้ได้รับเงินเพิ่มประจำตำแหน่งในระดับพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 3 เว้นแต่ได้รับคุณวุฒิเนติบัณฑิตหรือปริญญาโทด้านกฎหมายก่อนหรือระหว่างดำรงตำแหน่งให้ลดลงเหลือ 4 ปี คุณวุฒิปริญญาเอกด้านกฎหมายให้ลดลงเหลือ 3 ปี 6 เดือน

(1.3.) เมื่อดำรงตำแหน่งต่อเนื่องกันไม่น้อยกว่า 10 ปี ให้ได้รับเงินเพิ่มประจำตำแหน่งในระดับพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 4 เว้นแต่ได้รับคุณวุฒิเนติบัณฑิตหรือปริญญาโทด้านกฎหมายก่อนหรือระหว่างดำรงตำแหน่งให้ลดลงเหลือ 7 ปี คุณวุฒิปริญญาเอกด้านกฎหมายให้ลดลงเหลือ 5 ปี

(2) ตำแหน่งพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 2

(2.1.) เมื่อดำรงตำแหน่งต่อเนื่องกันไม่น้อยกว่า 3 ปี ให้ได้รับเงินเพิ่มประจำตำแหน่งในระดับพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 3 เว้นแต่ได้รับคุณวุฒิเนติบัณฑิตหรือปริญญาโทด้านกฎหมายก่อนหรือระหว่างดำรงตำแหน่งให้ลดลงเหลือ 2 ปี คุณวุฒิปริญญาเอกด้านกฎหมายให้ลดลงเหลือ 1 ปี 6 เดือน

(2.2.) เมื่อดำรงตำแหน่งต่อเนื่องกันไม่น้อยกว่า 6 ปี ให้ได้รับเงินเพิ่มประจำตำแหน่งในระดับพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 4 เว้นแต่ได้รับคุณวุฒิเนติบัณฑิตหรือปริญญาโทด้านกฎหมายก่อนหรือระหว่างดำรงตำแหน่งให้ลดลงเหลือ 4 ปี คุณวุฒิปริญญาเอกด้านกฎหมายให้ลดลงเหลือ 3 ปี

(2.3.) เมื่อดำรงตำแหน่งต่อเนื่องกันไม่น้อยกว่า 9 ปี ให้ได้รับเงินเพิ่มประจำตำแหน่งในระดับพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 5 เว้นแต่ได้รับคุณวุฒิเนติบัณฑิตหรือปริญญา

โทด้านกฎหมายก่อนหรือระหว่างดำรงตำแหน่งให้ลดลงเหลือ 1 ปี คุณวุฒิปริญญาเอกด้านกฎหมายให้ลดลงเหลือ 8 เดือน

(7.2) เมื่อดำรงตำแหน่งต่อเนื่องกันไม่น้อยกว่า 3 ปี ให้ได้รับเงินเพิ่มประจำตำแหน่งในระดับพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 9 เว้นแต่ได้รับคุณวุฒิเนติบัณฑิตหรือปริญญาโทด้านกฎหมายก่อนหรือระหว่างดำรงตำแหน่งให้ลดลงเหลือ 1 ปี 6 เดือน คุณวุฒิปริญญาเอกด้านกฎหมายให้ลดลงเหลือ 10 เดือน

(7.3) เมื่อดำรงตำแหน่งต่อเนื่องกันไม่น้อยกว่า 4 ปี ให้ได้รับเงินเพิ่มประจำตำแหน่งในระดับพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 10 เว้นแต่ได้รับคุณวุฒิเนติบัณฑิตหรือปริญญาโทด้านกฎหมายก่อนหรือระหว่างดำรงตำแหน่งให้ลดลงเหลือ 2 ปี คุณวุฒิปริญญาเอกด้านกฎหมายให้ลดลงเหลือ 1 ปี

(8) ตำแหน่งพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 8

(8.1.) เมื่อดำรงตำแหน่งต่อเนื่องกันไม่น้อยกว่า 2 ปี ให้ได้รับเงินเพิ่มประจำตำแหน่งในระดับพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 9 เว้นแต่ได้รับคุณวุฒิเนติบัณฑิตหรือปริญญาโทด้านกฎหมายก่อนหรือระหว่างดำรงตำแหน่งให้ลดลงเหลือ 1 ปี คุณวุฒิปริญญาเอกด้านกฎหมายให้ลดลงเหลือ 8 เดือน

(8.2) เมื่อดำรงตำแหน่งต่อเนื่องกันไม่น้อยกว่า 3 ปี ให้ได้รับเงินเพิ่มประจำตำแหน่งในระดับพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 10 เว้นแต่ได้รับคุณวุฒิเนติบัณฑิตหรือปริญญาโทด้านกฎหมายก่อนหรือระหว่างดำรงตำแหน่งให้ลดลงเหลือ 1 ปี 6 เดือน คุณวุฒิปริญญาเอกด้านกฎหมายให้ลดลงเหลือ 8 เดือน

(9) ตำแหน่งพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 9 เมื่อดำรงตำแหน่งต่อเนื่องกันไม่น้อยกว่า 2 ปี ให้ได้รับเงินเพิ่มประจำตำแหน่งในระดับพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 10 เว้นแต่ได้รับคุณวุฒิเนติบัณฑิตหรือปริญญาโทด้านกฎหมายก่อนหรือระหว่างดำรงตำแหน่งให้ลดลงเหลือ 1 ปี คุณวุฒิปริญญาเอกด้านกฎหมายให้ลดลงเหลือ 8 เดือน

6.2.4 การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 เพื่อการปรับโครงสร้างองค์กร

6.2.4.1 จัดตั้งฝ่ายอำนวยการสนับสนุนงานสอบสวนประจำสถานีตำรวจ

แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 ลักษณะ 2 การจัดระเบียบราชการในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด้วยการเพิ่มทบบัญญัติจัดตั้ง ฝ่ายอำนวยการงานสอบสวนประจำสถานีตำรวจ ยกฐานะงานคดีประจำสถานีตำรวจกำหนดให้มีฐานะเป็นฝ่ายอำนวยการงานสอบสวนประจำสถานีตำรวจทำหน้าที่สนับสนุนพนักงานสอบสวนและอำนวยความสะดวก

สะดวกแก่ประชาชนผู้มีอรรถคดีและหน่วยงานภายนอกอย่างมีศักยภาพและมีประสิทธิภาพ โดยมีตำรวจระดับรองผู้กำกับกำกับการทำหน้าที่ผู้อำนวยการคดี ระดับสารวัตรทำหน้าที่รองผู้อำนวยการฝ่ายคดี ระดับรองสารวัตรทำหน้าที่หัวหน้าประจำฝ่ายสนับสนุนต่างๆ และระดับผู้บังคับหมู่หรือรองผู้บังคับหมู่ทำหน้าที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติและงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ โดยมีพนักงานสอบสวนสัญญาบัตร 4 เป็นผู้บังคับบัญชาปกครองบุคลากรและงบประมาณของฝ่ายอำนาจการงานสอบสวนประจำสถานีตำรวจเพื่อให้งานธุรการคดีในการดำเนินคดีอาญาชั้นพนักงานสอบสวนมีศักยภาพสนับสนุนพนักงานสอบสวนและให้บริการประชาชนผู้มีอรรถคดีได้อย่างสะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

6.2.4.2 จัดตั้งสภาวิชาชีพสอบสวน

แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 ลักษณะ 3 คณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ ด้วยการเพิ่มบทบัญญัติจัดตั้ง สภาวิชาชีพสอบสวนประจำสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทำหน้าที่ ติควบคุมดูแลการประกอบวิชาชีพสอบสวน ควบคุมมรรยาทของพนักงานสอบสวน ส่งเสริมความสามัคคีและผดุงเกียรติของสมาชิกสภาวิชาชีพสอบสวน ขึ้นทะเบียนและออกใบอนุญาตการประกอบวิชาชีพสอบสวน และดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสภาวิชาชีพสอบสวนตามอำนาจหน้าที่ซึ่งคณะกรรมการสภาวิชาชีพกำหนดและยกฐานะการสอบสวนให้เป็นการประกอบวิชาชีพสอบสวนมีศักดิ์และสิทธิเทียบเท่ากับการประกอบวิชาชีพกฎหมายของทนายความ อัยการและผู้พิพากษา เพื่อให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวนมืออาชีพ

6.2.4.3 จัดตั้งคณะกรรมการพนักงานสอบสวนแห่งชาติ (ก.พส.)

แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 ลักษณะ 5 คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ ด้วยการเพิ่มบทบัญญัติจัดตั้ง คณะกรรมการพนักงานสอบสวนแห่งชาติ (ก.พส.) ทำหน้าที่บริหารสภาวิชาชีพสอบสวนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้ง การโยกย้าย และการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของพนักงานสอบสวน ให้ความเห็นชอบในการโอนพนักงานสอบสวนไปดำรงตำแหน่งอื่นในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือข้าราชการฝ่ายอื่น หรือข้าราชการพลเรือน หรือข้าราชการตำรวจฝ่ายอื่นขอโอนกลับเข้ารับตำแหน่งพนักงานสอบสวน ออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน ออกระเบียบกำหนดองค์ประกอบ หลักเกณฑ์ วิธีการแต่งตั้ง และวิธีการดำเนินงานของคณะกรรมการพนักงานสอบสวนแห่งชาติ ชี้ขาดเรื่องร้องเรียนและวินัยของพนักงานสอบสวน ทบทวนและหรือชี้ขาดความเห็นทางคดีของอัยการ เพื่อให้กระบวนการตรวจสอบ ถ่วงดุล และการชี้ขาดเกี่ยวกับ การสอบสวนคดีอาญาและการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนได้รับการพิจารณาโดย

คณะกรรมการที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและเข้าใจกระบวนการสอบสวนดำเนินคดีอาญา
ชั้นพนักงานสอบสวนอย่างแท้จริง

6.2.4.4 จัดตั้งสถาบันพัฒนาข้าราชการตำรวจฝ่ายสอบสวน

แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 เพิ่มบทบัญญัติ
ลักษณะ 6 จัดตั้งสถาบันพัฒนาข้าราชการตำรวจฝ่ายสอบสวน ประจำสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทำ
หน้าที่ฝึกอบรม ทดสอบความรู้ ส่งเสริมการศึกษา กำหนดหลักสูตรสามัญการสืบสวนสอบสวน
คดีอาญา หลักสูตรการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาเฉพาะด้าน หลักสูตรการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา
พิเศษ หลักสูตรการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาชั้นสูง และฝึกอบรมจะเข้าสู่ตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่
พนักงานสอบสวน การฝึกอบรมทบทวนความรู้ให้แก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนโดยเฉพาะ

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

- กรมสอบสวนคดีพิเศษ, การสำรวจความเชื่อมั่นของธารณชนต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ประจำปี 2558 (ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์ 2559).
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับตำรวจต่างประเทศ (คณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจ กระทรวงยุติธรรม 2560).
- กุลพล พลวัน, กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2560).
- เกียรติจักร วัฒนสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วย การดำเนินคดีในชั้นตอนก่อนพิจารณา (พิมพ์ครั้งที่ 5, หจก.จิรัชการพิมพ์ 2550).
- คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (กรมอัยการ 2526).
- หนังสือรวมบทความทางวิชาการของ ศ.ดร.คณิต ณ นคร (ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร 2540).
 - กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 9, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2561).
- จักรพงษ์ วิวัฒนวานิช, กลยุทธ์ศึกษาและคู่มือปฏิบัติงาน ในการออกหมายเรียก หมายอาญา การจับ การควบคุม การขัง การจำคุก การค้น การปล่อยชั่วคราว (สำนักพิมพ์วิญญูชน 2563).
- กลยุทธ์ศึกษาและคู่มือปฏิบัติงาน หลักและทฤษฎีการสอบสวน (พิมพ์ครั้งที่ 6, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2563).
- ณรงค์ ใจหาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 8, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2547).
- ธานีศ เกศพิทักษ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 4, โรงพิมพ์พลสยามการพิมพ์และการโฆษณา 2549).
- น้ำแท้ มีบุญสร้าง, กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบ (สำนักพิมพ์สูตรไพศาล 2554).
- ปกป้อง ศรีสนิท, กฎหมายอาญาชั้นสูง (พิมพ์ครั้งที่ 3, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2563).
- สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (สำนักพิมพ์วิญญูชน 2563).
 - คำอธิบายกฎหมายอาญาระหว่างประเทศ (พิมพ์ครั้งที่ 2, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2564).
- ประธาน วัฒนวานิชย์, กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย (พิมพ์ครั้งที่ 3, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2559)

รายการอ้างอิง

- พรรณชญา ศิริวรรณบุศย์ และคณะ, *การปฏิรูปงานสอบสวนตำรวจ จะทำให้ประชาชนเชื่อมั่นในความเป็นอิสระมีประสิทธิภาพ เป็นมืออาชีพได้อย่างไร* (Asia Foundation 2557).
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, *การบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง* (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2555).
- ศิระ บุญภินนท์, *กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศญี่ปุ่น* (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2559).
- สมพงษ์ เกษมสิน, *การบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 3, สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช 2514).
- สำนักพัฒนาระบบจำแนกตำแหน่งและค่าตอบแทน สำนักงาน ก.พ., *กำลังพลในภาครัฐฝ่ายพลเรือน* (สำนักพิมพ์บริษัทเซนจูรี่ จำกัด 2562).
- สุธี สุทธิสมบุรณ์, *หลักการบริหารเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 4, สำนักงานสวัสดิการ ก.พ. 2523).
- สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, *กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี* (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2559).
- อุทัย อาทิวา, *กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศฝรั่งเศส* (พิมพ์ครั้งที่ 3, (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2560).
- ภาษาต่างประเทศ**
- Adler Frida, Gerhard Mueller and William Laufer, *Criminal Justice* (Mcgraw.Hill Press 1994).
- Belcher D W, *Compensation admimistration* (Prentice-Hall Press 1974).
- Fagin James A, *Criminal Justice* (Pearson Education Press 2003).
- Fairchild Erika and Harry R Dammer, *Comparative Criminal Justice Systems* (2nd edn, Wadsworth Publishing 2000).
- Graham Martin, *Effective Countermeasures Against Crimes Related to Urbanization and Industrialization* (UNAFE Press 1993).
- Herbert Packer, *Two Models of the criminal Process* (Pennsylvania Law Review Press 1964).
- Hungerford Welch, *Criminal Litigation and Sentencing* (Biddles Ltd Press 1998).
- John M Pfifner and Robert Presthus, *Public Administration* (The Ronald Press Company 1969).

รายการอ้างอิง

- Kamisar Yale, Wayne Lafave and Jerold Israel, *Basic Criminal Prodedure* (West Publishing Prss Company 1980).
- Siegel Larry, *Introduction to Criminal to Criminal Justice* (Wadsworth Press 2010).
- Wrobleski Henry and Karen Hess, *Introduction to Law Enforcement and Criminal Justice* (Thomson Wadsworth Press 2007).

บทความวารสาร

- คณิต ณ นคร, ‘ปัญหาในการใช้ดุลยพินิจของอัยการ’ (2525) 5 วารสารอัยการ 31.
- ‘ความสัมพันธ์ระหว่างอัยการกับตำรวจในเยอรมัน’ (2545) 2 วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิต 130.
- ศิริระ บุญภินนท์, ‘กระทรวงยุติธรรมญี่ปุ่น’ (2541) 241 วารสารอัยการ 3.
- ‘อัยการญี่ปุ่น’ (2541) 54 บทบัณฑิตย 152.
- สุรสิทธิ์ แสงวีโรจนพัฒน์, ‘การชะลอการฟ้องโดยมีเงื่อนไขตามมาตรา 153 a ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน’ (2546) 59 บทบัณฑิตย 16.
- ‘การค้นตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน’ (2549) 2 ตุลาคม 194.

วิทยานิพนธ์

- จิราธร เจริญวุฒิ, ‘วิวัฒนาการการสอบสวนคดีอาญา : ศึกษาบทบาทของพนักงานอัยการ’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2550).
- นิรันดร์ เสียมทอง, ‘การแจ้งข้อหาในคดีอาญาโดยพนักงานสอบสวน’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2533).
- พัชรา สีนลอยมา และคณะ, ‘การพัฒนาระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อสนับสนุนการปฏิรูปต้นธารการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในระดับสถานีตำรวจ’ (รายงานวิจัยเสนอต่อโรงเรียนนายร้อยตำรวจ 2561).
- พิมพ์เพ็ญ พัฒโน, ‘กลไกทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 : ศึกษา กรณีการจับ’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524).

รายการอ้างอิง

- มานะ เเพาะช่วย, ‘ระบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน : ศึกษาเปรียบเทียบระบบของ ประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และประเทศไทย’ (ดุชนิพนธ์ นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2556).
- ยิ่งพรรณธัญญ์ คำภูเวียง, ‘เขตอำนาจสอบสวนคดีอาญา’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2555).
- วศินี วงศ์นิติ, ‘อำนาจสืบสวนคดีอาญาของเจ้าพนักงาน : ศึกษามาตรการในการคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพของประชาชน’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2550).
- วีระพงษ์ บุญญานุภาส และคณะ, ‘การพัฒนาระบบการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมในการค้นหาความจริงเพื่ออำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย’ (รายงานวิจัย ฉบับสมบูรณ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2558).
- สมนึก เขมทองคำ, ‘การพัฒนาระบบการสอบสวนคดีอาญาของไทย’ (ดุชนิพนธ์ นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2558).
- อดิวัชร สายสะอั้ง, ‘อำนาจสอบสวนของพนักงานฝ่ายปกครอง’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2556).
- อรุณี กระจำแสง, ‘อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2532).

เอกสารประกอบการสัมมนา

- คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย, ‘ตำรวจกับงานสอบสวนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา’ (การประชุมวิชาการการปฏิรูปงานตำรวจในกระบวนการยุติธรรม, กระทรวงยุติธรรม นนทบุรี, 2557).
- คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนากฎหมายด้านกระบวนการยุติธรรม, ‘กรอบการพิจารณา เพื่อปรับปรุงและพัฒนางานตำรวจ’ (เอกสารประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการ พิจารณาปรับปรุงและพัฒนากฎหมายด้านกระบวนการยุติธรรม, กระทรวงยุติธรรม นนทบุรี, 2557).

รายการอ้างอิง

- คะนิง ฤาไชย, ‘หลักการและเหตุผลในการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา’
(การสัมมนาทางวิชาการ กรมตำรวจ, โรงแรมแอมบาสเดอร์จอมเทียน ชลบุรี, 2538).
- ชูป กาญจนประกร, ‘หลักรัฐประศาสนศาสตร์’ (การบรรยายหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์
มหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556).
- ณรงค์ ใจหาญ, ‘แนวคิด ความหมาย ประวัติ และโครงสร้างของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา’
(การบรรยายหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2562).
- ซัซวาล สุขสมจิตย์, ‘ความรู้พื้นฐานทางกระบวนการยุติธรรมและการบริหารงานยุติธรรม’
(การบรรยายหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารกระบวนการยุติธรรม,
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2562).

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- กรมสอบสวนคดีพิเศษ <<https://www.dsi.go.th>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.
- ครอบครัวตำรวจ (เฟซบุ๊กครอบครัวตำรวจ, 15 ตุลาคม 2563)
<<https://web.facebook.com/ครอบครัวตำรวจ>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.
- ณรงค์ ใจหาญ, ‘ปฏิรูปการสอบสวน เริ่มที่ไหนดี?’ *สยามรัฐออนไลน์* (31 มีนาคม 2560)
<<https://siamrath.co.th/n/12613>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.
- ศรฤกษ์ แก้วผลึก, ‘หลักการสืบสวน’ (สืบสวนขั้นเทพ, 12 กรกฎาคม 2558)
<http://suebsuankhunthep.blogspot.com/2015/07/blog-post_25.html>
สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.
- สำนักข่าวบีบีซีนิวส์, ‘ื่อนอกแฉคำสั่งไม่ฟ้องอัยการคดีบอสกระทิงแดง’ (bbc thailand,
24 กรกฎาคม 2563) <<https://www.bbc.com/thai/thailand-53522988>>
สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

รายการอ้างอิง

สำนักข่าวอิศรานิวส์, '5 ปี คดี 'บอส' ข้อครหา ดองเรื่อง – เลื่อนพบอัยการ 7 วัน ? ก่อนอินเตอร์

โพล แพร์หมายจับทั่วโลก' (สำนักข่าวอิศรา, 12 กันยายน 2560)

<<https://www.isranews.org/isranews-scoop/59513-isranews-59513.html>>

สืบค้นเมื่อ 24 พฤศจิกายน 2564.

สำนักข่าวไอแอล, 'ปฏิรูปตำรวจยุค คสช.' นับหนึ่งไม่ถึงร้อย' (สำนักข่าวไอแอล, 17 พฤษภาคม

2561) <<https://www.ilaw.or.th/node/4811>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

สำนักงาน ป.ป.ช. <<https://www.nacc.go.th>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

สำนักงานกำลังพล, อัตรากำลังพลข้าราชการตำรวจ <<http://www.royalthaipolice.go.th>>

สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 'ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ.

ฉบับปรับปรุงความคิดเห็นตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน 2562 ถึงวันที่ 11 ตุลาคม 2562'

<<https://www.krisdika.go.th>> สืบค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2564.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 'ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ฉบับปรับปรุงความ

คิดเห็น ตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน 2562 ถึงวันที่ 11 ตุลาคม 2562'

<<https://www.krisdika.go.th>> สืบค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2564.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (Royal Thai Police)

<<http://www.royalthaipolice.go.th/index.php>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

สำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ)

<<http://pitc.police.go.th/2014>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 'พนักงานสอบสวนห้อยคอ เครียดอีกศพ ร.ต.อ.งานเยอะสำนวนค้าง'

ไทยรัฐออนไลน์ (16 ตุลาคม 2562)

<<https://www.thairath.co.th/news/local/northeast/1683113>>

สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์, 'อัยการยื่นสั่งไม่ฟ้องคดี 'บอส อยู่วิทยา' ถูกตามระเบียบ' ไทยโพสต์ออนไลน์

(4 สิงหาคม 2563) <<https://www.thaipost.net/main/detail/73371>>

สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

รายการอ้างอิง

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ‘คาดเหตุเครียด ไม่เก่งคอมพิวเตอร์ ร.ต.อ.ย้ายอยู่สายสอบสวน ปลัดชีพ คารถ’

ไทยรัฐออนไลน์ (19 กันยายน 2562)

<<https://www.thairath.co.th/news/local/central/1664271>>

สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ‘รอง สว. ฆ่าตัว ย้ายไม่เป็นธรรม บันทึกดีแฟ้มอัยยศ จาก ป.ไปสอบสวน’

ไทยรัฐออนไลน์ (28 มิถุนายน 2562)

<<https://www.thairath.co.th/news/local/south/1601841>>

สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ‘หตุ สลด สังเวชใจ’ ไทยรัฐออนไลน์ (23 กันยายน 2562)

<<https://www.thairath.co.th/news/local/1666136>>

สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

หนังสือพิมพ์มติชน, ‘พบ.ตร.เร่งแก้ พงส.ฆ่าตัวตาย ปิดฝุ่น แท่งพนักงานสอบสวน โยกย้ายแยก

ปราบปราม สืบสวน’ มติชนออนไลน์ (30 กันยายน 2562)

<https://www.matichon.co.th/local/crime/news_1693070>

สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

ภาษาต่างประเทศ

Police and Criminal Evidence Act.1984 (Legislation.gov.uk, 5 มีนาคม 2000)

<<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1984/60/contents>> สืบค้นเมื่อ

20 พฤศจิกายน 2564.

Salary and Cost of Living Comparison, (Salary explorer, 20 มีนาคม 2020)

<<http://www.salaryexplorer.com>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

Staatsanwaltschaft Hannover, (สำนักงานอัยการฮันโนเวอร์)

<www.staatsanwaltschaften.niedersachsen.de> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564.

Wikipedia, ‘Police nationale (France)’

<[http://fr.wikipedia.org/wiki/Police_nationale\(France\)](http://fr.wikipedia.org/wiki/Police_nationale(France))> สืบค้นเมื่อ

20 พฤศจิกายน 2564.

รายการอ้างอิง

สัมภาษณ์และเสวนา

- สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, มานะ เเพาะช่วย, เลขาธิการสมาคมพนักงานสอบสวน ในฐานะที่ปรึกษา
คณะทำงานนโยบายการพัฒนาพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, สมาคมพนักงาน
สอบสวน, (12 ตุลาคม 2564).
- ณรงค์ ใจหาญ, อาจารย์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ‘กระบวนการยุติธรรมบิดเบี้ยว
กับโศกนาฏกรรมการสอบสวน : ปัญหาและทางออก’ (เสวนา, คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 8 กันยายน 2564).
- ปกป้อง ศรีสนิท, อาจารย์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ‘TIJ Forum : Way Out
อำนาจเชิงโครงสร้างในกระบวนการอำนวยความยุติธรรม’ (เสวนา, สถาบันเพื่อการยุติธรรม
แห่งประเทศไทย (TIJ), 29 กันยายน 2564).
- พีระพัฒน์ มังคละศิริ, อาจารย์, คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, ‘TIJ Forum :
Way Out อำนาจเชิงโครงสร้างในกระบวนการอำนวยความยุติธรรม’ (เสวนา, สถาบันเพื่อ
การยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ), 29 กันยายน 2564).
- วิชา มหาคุณ, คณบดี, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ในฐานะกรรมการและที่ปรึกษา
คณะกรรมการการ (กมธ.) วิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ตำรวจแห่งชาติ
พ.ศ.... รัฐสภา, ‘ผ่าคดี ผู้กำกับโจ้กับอนาคตการปฏิรูปตำรวจ’ (เสวนาออนไลน์, สถาบัน
ปฏิรูปประเทศไทย, 29 สิงหาคม 2564).
- วิพล กิตติทัศนาศรัย, พนักงานอัยการ, ผู้อำนวยการสำนักงานวิจัยกฎหมายอาญาและพัฒนา
กระบวนการยุติธรรม สถาบันนิติวัชร์ สำนักงานอัยการสูงสุด, ‘TIJ Forum : Way Out
อำนาจเชิงโครงสร้างในกระบวนการอำนวยความยุติธรรม’ (เสวนา, สถาบันเพื่อการยุติธรรม
แห่งประเทศไทย (TIJ), 29 กันยายน 2564).
- ศิริกาญจน์ เจริญศิริ, ทนายความ, ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, ‘TIJ Forum :
Way Out อำนาจเชิงโครงสร้างในกระบวนการอำนวยความยุติธรรม’ (เสวนา, สถาบันเพื่อ
การยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ), 29 กันยายน 2564).
- อุดม รัฐอมฤต, อาจารย์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ‘กระบวนการยุติธรรมบิด
เบี้ยวกับโศกนาฏกรรมการสอบสวน : ปัญหาและทางออก’ (เสวนา, คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 8 กันยายน 2564).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ... ที่จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็น

คำชี้แจง

ตามที่นายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๒๐๓/๒๕๖๒ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ลงวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๒ เพื่อทำหน้าที่ตรวจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว และให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการนั้น

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เสนอร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ต่อคณะกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. เพื่อพิจารณา รวมสองฉบับ ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการฯ จึงสมควรให้เผยแพร่ร่างพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับดังกล่าว เพื่อให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เป็นไปตามมาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ทั้งนี้ ท่านสามารถร่วมแสดงความคิดเห็นได้ตั้งแต่วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๒ ถึงวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๒

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

โทร ๐ ๒๒๒๒ ๐๒๐๖-๙ ต่อ ๑๕๐๗ (นายพนพดล)

หรือ ๑๔๑๓ (นายสุชัย), ๑๓๒๒ (นางสาวจรวพร)

และ ๑๓๒๕ (นางสาวอนิษา)

โทรสาร ๐ ๒๒๒๖ ๕๑๕๘

ร่างฯ ที่จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็น

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา
พ.ศ.

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีอาญา

เหตุผล

โดยที่มาตรา ๒๕๘ ง. ด้านกระบวนการยุติธรรม (๒) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศในด้านกระบวนการยุติธรรมให้เกิดผล โดยปรับปรุงระบบการสอบสวนคดีอาญาให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ชัดเจนเพื่อมิให้คดีขาดอายุความ และสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา และเพื่อให้ระบบการสอบสวนคดีอาญาสามารถอำนวยความยุติธรรมได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ สมควรให้มีกฎหมายกลางว่าด้วยการสอบสวนคดีอาญาของข้าราชการตำรวจ เพื่อพัฒนาระบบการบริหารงานสอบสวนร่วมกันระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง และยกระดับการให้บริการแก่ประชาชนที่ดีและมีมาตรฐานจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
การสอบสวนคดีอาญา
พ.ศ.

.....
.....
.....

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีอาญา

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ การสืบสวนและการสอบสวนของข้าราชการตำรวจ ถ้ามิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในพระราชบัญญัตินี้ ให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“ก.ตร.” หมายความว่า คณะกรรมการตำรวจแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยตำรวจแห่งชาติ

“พนักงานสอบสวน” หมายความว่า พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเฉพาะที่เป็นข้าราชการตำรวจ

“ผู้ช่วยพนักงานสอบสวน” หมายความว่า ข้าราชการตำรวจซึ่งดำรงตำแหน่งผู้ช่วยพนักงานสอบสวนตามกฎหมายว่าด้วยตำรวจแห่งชาติ

มาตรา ๕ อำนาจในการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในส่วนที่เกี่ยวกับข้าราชการตำรวจ ให้เป็นอำนาจของข้าราชการตำรวจในสายงานสอบสวนตำแหน่ง ตั้งแต่รองสารวัตรสอบสวนขึ้นไป และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ จเรตำรวจแห่งชาติ รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และรองจเรตำรวจแห่งชาติ

ผู้ช่วยพนักงานสอบสวนมีหน้าที่และอำนาจในการช่วยเหลือพนักงานสอบสวน ในการดำเนินการสืบสวนหรือการสอบสวน หรือในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่พนักงานสอบสวนมอบหมาย และต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของพนักงานสอบสวน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ตร. กำหนด

มาตรา ๖ ให้ข้าราชการตำรวจในสายงานป้องกันและปราบปราม สายงานวิชาชีพเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการพิสูจน์หลักฐาน และสายงานอื่น มีหน้าที่และอำนาจในการช่วยเหลือและสนับสนุนพนักงานสอบสวนในการสืบสวนหรือการสอบสวน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ตร. กำหนด

นอกจากหน้าที่และอำนาจตามวรรคหนึ่ง ให้ข้าราชการตำรวจในสายงานป้องกันและปราบปรามมีหน้าที่และอำนาจในการสืบสวนตามที่พนักงานสอบสวนร้องขอเป็นการเฉพาะด้วย

มาตรา ๗ เพื่อประโยชน์ในการบริการประชาชนและดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพและรวดเร็ว ให้พนักงานสอบสวนในทุกท้องที่มีหน้าที่และอำนาจรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษที่มีผู้ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อตน ณ ที่ทำการที่ตนปฏิบัติหน้าที่อยู่ ไม่ว่าเหตุจะเกิดขึ้นในท้องที่ใด และเมื่อรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษแล้ว ให้มีหน้าที่สอบสวนเบื้องต้นเท่าที่จะพึงทำได้ แล้วรีบส่งคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษพร้อมด้วยสำนวนการสอบสวนเบื้องต้นไปยังพนักงานสอบสวน ซึ่งมีเขตอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยเร็ว โดยให้ถือว่าคำร้องทุกข์การกล่าวโทษ และการสอบสวนดังกล่าวเป็นการชอบด้วยกฎหมายแล้ว และให้แจ้งให้ผู้ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษทราบด้วยว่าจะส่งเรื่องไปยังพนักงานสอบสวนซึ่งมีเขตอำนาจแห่งใด

ให้นำความในวรรคหนึ่งไปใช้บังคับกับการแจ้งการสูญหายหรือเสียหายของทรัพย์สินหรือการแจ้งไว้เป็นหลักฐานด้วยโดยอนุโลม แต่ในกรณีที่เป็นการแจ้งการสูญหายหรือเสียหายของเอกสารหรือหลักฐานที่หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ออกให้ เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการขออนุญาตเอกสารหรือหลักฐานใหม่ ให้ผู้แจ้งไปแจ้งโดยตรงต่อเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้ออกเอกสารหรือหลักฐานนั้น และให้ถือเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐดังกล่าวที่จะต้องรับแจ้งและออกเอกสารหรือหลักฐานให้แก่ผู้แจ้ง แต่ทั้งนี้ ไม่ห้ามพนักงานสอบสวนที่จะรับแจ้ง

เมื่อได้รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษตามวรรคหนึ่ง หรือรับแจ้งตามวรรคสองแล้วให้พนักงานสอบสวนออกใบรับให้ผู้ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ หรือผู้แจ้ง โดยพลัน และให้แจ้งให้ผู้ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษทราบถึงความคืบหน้าตามระยะเวลาที่ ก.ตร. กำหนด โดยการแจ้งดังกล่าวจะแจ้งผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้

เรื่องใดที่มีผู้ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษและพนักงานสอบสวนเห็นว่ามีใช่เป็นคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือเป็นเรื่องซึ่งแนะนำให้ผู้แจ้งไปแจ้งโดยตรงต่อเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐตามวรรคสอง ให้พนักงานสอบสวนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากพนักงานสอบสวนบันทึกสรุปไว้ในรายงานประจำวันและให้ผู้ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษหรือผู้แจ้งลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

มาตรา ๘ ในกรณีที่พนักงานสอบสวนต่างท้องที่ในเขตจังหวัดเดียวกันมีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาเดียวกัน ผู้บังคับการสอบสวนมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนซึ่งมีเขตอำนาจคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนความผิดอาญานั้นได้ โดยคำนึงถึงความสะดวกของพยาน ประสิทธิภาพ และความรวดเร็วในการดำเนินการประกอบกัน โดยผู้บังคับการสอบสวนจะสั่งก่อนเริ่มดำเนินการสอบสวนหรือในระหว่างการสอบสวนก็ได้

ในกรณีที่มีการกระทำความผิดอาญาในรถไฟหรือยานพาหนะขนส่งสาธารณะให้ผู้เสียหายหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นเจ้าของหรือควบคุมดูแลรถไฟหรือยานพาหนะขนส่งสาธารณะมีสิทธิร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนในทุกท้องที่ ไม่ว่าเหตุจะเกิดขึ้นในท้องที่ใด และเมื่อพนักงานสอบสวนรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษแล้ว ให้พนักงานสอบสวนนั้นมีหน้าที่และอำนาจดำเนินการสอบสวนได้ และเพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนหรือเพื่อประสิทธิภาพในการสอบสวน พนักงานสอบสวนซึ่งรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษไว้ ผู้บังคับการสอบสวนหรือผู้บัญชาการสอบสวนซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนนั้นหรือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ จะสั่งให้ส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานสอบสวนอื่นเพื่อดำเนินการสอบสวนต่อไปก็ได้ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

มาตรา ๙ ในกรณีที่พนักงานสอบสวนต่างท้องที่และต่างจังหวัดมีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาเดียวกัน หรือยังไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าความผิดอาญาเกิดขึ้นในท้องที่ใดผู้บัญชาการสอบสวนมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในสถานีดำรวจหรือกองบังคับการที่อยู่ในเขตอำนาจของตนร่วมกันสอบสวนได้ ในการพิจารณาสั่งการดังกล่าวให้นำความในมาตรา ๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้พนักงานสอบสวนจากต่างกองบัญชาการเพื่อสอบสวนสวนคดีหนึ่งคดีใดเป็นการเฉพาะ ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนดังกล่าวมาดำเนินการสอบสวนได้

ในการสั่งการตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้ระบุพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน เมื่อได้รับคำสั่งตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้ว ให้พนักงานสอบสวนซึ่งได้รับคำสั่ง มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญานั้นได้

มาตรา ๑๐ การสอบสวนต้องกระทำโดยมุ่งให้ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ผู้ต้องหาถูกกล่าวหาเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตามความจริงที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นคุณหรือเป็นโทษต่อผู้ต้องหา และเพื่อจะได้รู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐาน แต่ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายอ้างพยานหลักฐานใด และนำพยานหลักฐานมามอบให้พนักงานสอบสวนโดยสมัครใจ หรือในกรณีเป็นพยานบุคคลได้นำพยานบุคคลมาให้ถ้อยคำแก่พนักงานสอบสวนให้พนักงานสอบสวนสอบสวนพยานและรวบรวมพยานหลักฐานนั้นไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

ในกรณีตามวรรคสอง ถ้าพนักงานสอบสวนเห็นว่าพยานหลักฐานหรือพยานบุคคลที่ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนำมา ไม่เกี่ยวกับคดีหรือมีลักษณะเป็นการประวิงคดี พนักงานสอบสวนจะไม่รับไว้ในสำนวนหรือไม่สอบพยานบุคคลนั้น หรือสอบสวนเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับคดีก็ได้และให้บันทึกพฤติการณ์ดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวน

ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายอ้างพยานหลักฐานหรือพยานบุคคลอื่น แต่ไม่สามารถนำมามอบหรือมาให้ถ้อยคำกับพนักงานสอบสวนได้ ให้พนักงานสอบสวนออกหมายเรียกพยานหลักฐานหรือพยานบุคคลนั้นตาม que ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายร้องขอ และถ้าพนักงานสอบสวนไม่ได้พยานหลักฐานตามที่หมายเรียกหรือพยานบุคคลไม่มาภายในเวลาที่พนักงานสอบสวนกำหนด ให้บันทึกไว้ในสำนวนการสอบสวน และให้นำความในวรรคสามมาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

การดำเนินการตามวรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ไม่เป็นเหตุให้พนักงานสอบสวน ต้องรอการสอบสวนไว้ก่อน เว้นแต่พนักงานสอบสวนจะเห็นว่าพยานหลักฐานหรือพยานบุคคลที่ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายอ้างอิงจะมีผลสำคัญต่อการสอบสวน จะรอการสอบสวนไว้ก่อนก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุผลของการรอการสอบสวนไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

เพื่อประโยชน์ให้เกิดความเป็นธรรม ในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอ ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวน หรือหัวหน้าสถานีตำรวจได้รับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาในเรื่องใด ให้มีหน้าที่ส่งข้อเท็จจริงนั้นเป็นหนังสือให้แก่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ และให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนนั้นที่จะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงนั้นประกอบการสอบสวนและรวมหลักฐานการแจ้งดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้รับแจ้งตามวรรคหกภายหลังจากที่ส่งสำนวน ให้พนักงานอัยการแล้ว ให้พนักงานสอบสวนส่งข้อเท็จจริงที่ได้รับแจ้งไปให้พนักงานอัยการเพื่อรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนต่อไป

มาตรา ๑๑ เพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวก หน่วยงานใดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีอัตรากำลังเพียงพอ ก.ตร. จะกำหนดให้การสอบสวนบางคดีสำหรับหน่วยงานนั้น ต้องดำเนินการเป็นคณะก็ได้ โดยองค์ประกอบของคณะ ประเภทของคดี และวิธีปฏิบัติงานเป็นคณะ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ตร. กำหนด

มาตรา ๑๒ ในสถานีตำรวจ ให้พนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าของพนักงานสอบสวนในสถานีตำรวจนั้น เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวน ในหน่วยงานอื่นข้าราชการตำรวจที่ดำรงตำแหน่งในสายงานสอบสวนตำแหน่งใดจะเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวน ให้เป็นไปตามระเบียบที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนด

เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเป็นธรรมให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนในระดับผู้กำกับการสอบสวนมีอำนาจมอบหมายให้รองผู้กำกับการสอบสวนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวน โดยจะมอบหมายตามประเภทหรือลักษณะของคดีหรือมอบหมายในลักษณะเป็นการทั่วไปก็ได้ แต่ในการมอบหมายให้คำนึงถึงการให้รองผู้กำกับการสอบสวนทุกคนได้แบ่งเบาภาระงานของผู้กำกับการสอบสวน แต่ไม่ว่าจะได้รับการมอบหมายดังกล่าวหรือไม่ ไม่เป็นการตัดหน้าที่ของรองผู้กำกับการสอบสวนในการสอบสวน

ให้นำความในวรรคสองมาใช้บังคับกับการมอบหมายอำนาจของหัวหน้าพนักงานสอบสวนในระดับที่สูงกว่าผู้กำกับการให้กับผู้ดำรงตำแหน่งรองของผู้ดำรงตำแหน่งนั้นด้วยโดยอนุโลมตามระเบียบที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนด

เพื่อประโยชน์ในการเร่งรัดการดำเนินการสอบสวนหรือให้เกิดประสิทธิภาพในการสอบสวน ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติมีอำนาจมอบหมายให้พนักงานสอบสวนคนหนึ่ง เป็นพนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบในการสอบสวนคดีใดคดีหนึ่งหรือประเภทใดประเภทหนึ่งก็ได้ตามระเบียบที่สำนักงาน ตำรวจแห่งชาติกำหนด

ให้พนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าของพนักงานสอบสวนในสถานีตำรวจหรือในหน่วยงานอื่น มีหน้าที่กำกับดูแลและรับผิดชอบงานด้านการสอบสวนของพนักงานสอบสวนภายในสถานีตำรวจหรือ หน่วยงานนั้น และมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมได้เมื่อมีเหตุอันควร

มาตรา ๑๓ เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนหรือสอบสวนการกระทำความผิดตามกฎหมายใด พนักงานสอบสวนอาจขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานตามกฎหมายนั้น หรือเจ้าหน้าที่อื่น ของรัฐให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ได้ตามความจำเป็น

ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานตามกฎหมายใดมีฐานะเป็นพนักงานฝ่าย ปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่และมีอำนาจสอบสวนความผิดตามกฎหมายนั้น ตามที่บัญญัติไว้ในพระ ราชกฤษฎีกาที่ออกตามมาตรา ๖ วรคสาม แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. หากปรากฏ ว่ามีการกระทำความผิดอื่นที่มีได้อยู่ในหน้าที่และอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานตาม กฎหมายนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานดังกล่าวจะโอนสำนวนการสอบสวนในส่วนที่ตนได้ สอบสวนไว้แล้วไปให้พนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อดำเนินการสอบสวนในส่วนที่ เกี่ยวกับความผิดที่มีได้อยู่ในหน้าที่และอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าพนักงานดังกล่าวก็ได้ โดยให้ถือว่าสำนวนการสอบสวนของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของ สำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน แต่พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือ เจ้าพนักงานดังกล่าวสอบสวนเพิ่มเติมหรือจะสอบสวนเพิ่มเติมเองก็ได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่ตกลงร่วมกันระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติและหน่วยงานที่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือ เจ้าพนักงานดังกล่าวสังกัดอยู่

มาตรา ๑๔ ในการแจ้งข้อหา พนักงานสอบสวนจะแจ้งข้อหาโดยยังมิได้มีหลักฐานพอสมควร ที่แสดงว่าผู้ต้องหาจะได้อำนาจการกระทำความผิดตามข้อหาอันมิได้

มาตรา ๑๕ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนคดีดังต่อไปนี้ และได้แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบแล้ว ให้แจ้งให้พนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจทราบด้วย

(๑) คดีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษขั้นต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปหรือโทษสถานหนักกว่านั้น

(๒) คดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

(๓) คดีอื่นตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

เมื่อได้รับแจ้งจากพนักงานสอบสวน ให้พนักงานอัยการมีอำนาจไปเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวน ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวน หรือขอให้พนักงานสอบสวนแจ้งความคืบหน้าในการสอบสวนให้ทราบเป็นระยะ หรือขอให้ตรวจสอบพยานหลักฐานหรือประเด็นใดเพิ่มเติมเป็นการเฉพาะก็ได้ แต่ไม่เป็นการตัดอำนาจพนักงานสอบสวนในการดำเนินการสอบสวนไปก่อนที่พนักงานอัยการจะเข้าร่วมสอบสวน

ในการสอบสวนร่วมกันตามวรรคหนึ่ง หรือในกรณีที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าควรได้รับคำปรึกษาแนะนำจากพนักงานอัยการ เมื่อพนักงานอัยการเห็นสมควร ให้พนักงานอัยการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนเพื่อให้คำแนะนำหรือตรวจสอบพยานหลักฐานตั้งแต่ชั้นเริ่มการสอบสวน โดยให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำแนะนำของพนักงานอัยการในเรื่องที่เกี่ยวกับการสอบสวนคดี แต่ในกรณีที่พนักงานสอบสวนไม่เห็นด้วยกับคำแนะนำนั้นหรือมีเหตุขัดข้องไม่อาจปฏิบัติตามคำแนะนำนั้นได้ ให้พนักงานสอบสวนบันทึกการไม่เห็นด้วยหรือเหตุขัดข้องพร้อมด้วยเหตุผลนั้นไว้ในสำนวนการสอบสวน

ในการดำเนินการตามวรรคสองและวรรคสาม ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อัยการสูงสุดและผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติร่วมกันกำหนด ในระหว่างที่ยังมิได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการไปตามที่พนักงานอัยการแจ้งให้ทราบตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่อัยการสูงสุดกำหนด

ในการแจ้งหรือติดต่อประสานงานกันตามมาตรานี้ จะแจ้งหรือติดต่อกันทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้

มาตรา ๑๖ ในการสอบสวน พนักงานสอบสวนต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องหาที่จะได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม และต้องไม่กระทำการใดอันเป็นการขัดต่อสิทธิมนุษยชนหรือเป็นการเผยแพร่ข้อมูลในลักษณะที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว

ในชั้นจับกุมหรือระหว่างสอบสวน ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้จับหรือรับตัวผู้ถูกจับหรือพนักงานสอบสวนนำผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาออกแถลงข่าวหรือจัดให้บุคคลดังกล่าวให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชน

เจ้าพนักงานหรือพนักงานสอบสวนต้องไม่เผยแพร่ภาพหรือเสียงของผู้เสียหาย ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาต่อสาธารณชนหรือยินยอมให้บุคคลซึ่งมิใช่เจ้าหน้าที่บันทึกภาพหรือเสียงของผู้เสียหาย ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา หรือกระทำการอื่นใด ทั้งนี้ อันมีลักษณะเป็นการประจานผู้เสียหาย ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา แต่ทั้งนี้ การนำผู้ต้องหาไปทำแผนประทุษกรรมประกอบการรับสารภาพเพียงเท่าที่จำเป็นแห่งคดี มิให้ถือว่าเป็นการประจาน

ความในวรรคสามไม่ใช่บังคับกับการเผยแพร่ภาพหรือเสียงของผู้ต้องหา เพื่อประโยชน์ในการจับกุมตามหมายจับหรือเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนหรือการสอบสวนในกรณีที่ยังมิได้มีการจับกุมหรือคุมขังผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา

มาตรา ๑๗ ในการค้นไม่ว่าจะมีหมายค้นหรือไม่ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานหรือพนักงานสอบสวนแจ้งหรือเผยแพร่ให้บุคคลอื่นใดที่ไม่มีหน้าที่ในการค้นทราบ หรือยินยอมให้บุคคลซึ่งไม่มีหน้าที่ดังกล่าวเข้าไปในสถานที่ที่ค้นหรือบันทึกภาพหรือเสียงในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานหรือพนักงานสอบสวน เว้นแต่ผู้ถูกค้นหรือเจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ที่ค้นจะเป็นผู้บันทึกภาพหรือเสียงหรือยินยอมให้บุคคลอื่นนั้นบันทึกภาพหรือเสียง

มาตรา ๑๘ ในกรณีผู้ต้องหาถูกขังอยู่หรืออยู่ในระหว่างที่ศาลสั่งปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราว ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนให้แล้วเสร็จและส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินหกเดือนแต่ไม่ถึงสิบปีหรือปรับเกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ให้ส่งสำนวนไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนวันครบกำหนดขังผู้ต้องหาครั้งสุดท้าย

(๒) ในกรณีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ให้ส่งสำนวนไม่น้อยกว่าสิบสี่วันก่อนวันครบกำหนดขังผู้ต้องหาครั้งสุดท้าย

ในกรณีที่มีเหตุขัดข้องอันสำคัญและจำเป็นที่ไม่สามารถส่งสำนวนภายในระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง หรือมีเหตุอื่นใดที่ทำให้ระยะเวลาในการขังผู้ต้องหาเปลี่ยนแปลงไป ให้พนักงานสอบสวนรีบแจ้งไปยังพนักงานอัยการเพื่อประสานการดำเนินคดี และขอคำแนะนำในการดำเนินคดีดังกล่าวเพื่อให้สามารถดำเนินการส่งสำนวนการสอบสวนได้อย่างครบถ้วนโดยเร็ว ทั้งนี้ ต้องมีเวลาไม่น้อยกว่าห้าวันก่อนวันครบกำหนดขังผู้ต้องหาครั้งสุดท้าย

การสอบสวนหรือส่งสำนวนที่มีได้เป็นไปตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ไม่ทำให้การสอบสวนนั้นต้องเสียไป

มาตรา ๑๙ เมื่อได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมหรือส่งพยานมาให้ซักถามหรือส่งพยานหลักฐานอื่นมาใช้ประกอบสำนวน หรือเมื่อมีเหตุอันควร พนักงานอัยการจะไปร่วมสอบสวนเพิ่มเติมกับพนักงานสอบสวนหรือจะดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมเอง ก่อนมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องก็ได้

ให้นำความในมาตรา ๑๐ วรรคหนึ่ง มาใช้บังคับกับการสอบสวนของพนักงานอัยการด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๒๐ ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในสำนวนหรือผู้มีส่วนได้เสียร้องโดยมีพยานหลักฐานตามสมควรว่ามีบุคคลอื่นใดมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดในสำนวนใด ให้พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนบุคคลนั้นเป็นผู้ต้องหาเพิ่มเติมในสำนวนนั้นได้

มาตรา ๒๑ ในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องและคำสั่งนั้นไม่ใช่ของอัยการสูงสุด ให้พนักงานอัยการส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมคำสั่งให้ผู้บังคับการสอบสวนพิจารณาถ้าผู้บังคับการสอบสวนไม่แย้งคำสั่งดังกล่าวภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันได้รับสำนวนให้ถือตามความเห็นของพนักงานอัยการ ถ้ามีความเห็นแย้งคำสั่งของพนักงานอัยการ ให้ส่งสำนวนพร้อมกับความเห็นที่แย้งไปยังอัยการสูงสุดเพื่อชี้ขาด แต่ถ้าคดีจะขาดอายุความหรือมีเหตุอย่างอื่นอันจำเป็นจะต้องรีบฟ้องก็ให้ฟ้องคดีนั้นตามความเห็นของผู้บังคับการสอบสวนไปก่อน ความเห็นของอัยการสูงสุดให้เป็นที่สุด

ในกรณีตามวรรคหนึ่งสำหรับกรุงเทพมหานคร ให้อำนาจของผู้บังคับการสอบสวนในการแย้งคำสั่งของพนักงานอัยการ เป็นอำนาจของผู้บัญชาการสอบสวน ถ้าผู้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการสอบสวนขึ้นไปเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ให้อำนาจของผู้บังคับการตามวรรคหนึ่งเป็นอำนาจของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ถ้าผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ให้อำนาจการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องของพนักงานอัยการเป็นอำนาจของอัยการสูงสุดและคำสั่งของอัยการสูงสุดดังกล่าวให้เป็นที่สุด

ในกรณีตามวรรคหนึ่งสำหรับจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ถ้าผู้บังคับการสอบสวนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ อำนาจของผู้บังคับการสอบสวนในการแย่งคำสั่งของพนักงานอัยการให้เป็นอำนาจของผู้บัญชาการสอบสวน ถ้าผู้ดำรงตำแหน่งสูงกว่าผู้บังคับการสอบสวนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ให้อำนาจของผู้บังคับการตามวรรคหนึ่งเป็นอำนาจของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติถ้าผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ให้อำนาจการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องของพนักงานอัยการเป็นอำนาจของอัยการสูงสุด และคำสั่งของอัยการสูงสุดดังกล่าวให้เป็นที่สุด

ให้นำความในวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม เว้นแต่ในส่วนที่เกี่ยวกับระยะเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน มาใช้บังคับกับการแย่งคำสั่งไม่อุทธรณ์หรือไม่ฎีกา และการถอนฟ้อง ถอนอุทธรณ์หรือถอนฎีกาด้วยโดยอนุโลม โดยในการดำเนินการดังกล่าวให้ผู้ที่เกี่ยวข้องคำนึงถึงระยะเวลาในการอุทธรณ์หรือฎีกาตามที่กฎหมายกำหนดด้วย

ความในวรรคสี่ไม่ใช้บังคับกับการไม่อุทธรณ์หรือไม่ฎีกาที่พนักงานอัยการเห็นว่าไม่มีเหตุที่จะต้องอุทธรณ์หรือฎีกาเพราะศาลได้พิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดตามที่พนักงานอัยการฟ้องแล้ว

มาตรา ๒๒ เมื่อมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีหรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องให้อัยการแจ้งให้กองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทราบและให้กองทะเบียนประวัติอาชญากรบันทึกคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีหรือคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องไว้ในประวัติของบุคคลนั้น ในกรณีที่มีผู้ขอตรวจสอบประวัติของบุคคลนั้น ให้ผู้มีอำนาจแจ้งประวัติแจ้งด้วยว่ามีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีผู้นั้นหรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดยกฟ้องแล้ว และเมื่อพ้นกำหนดอายุความในการดำเนินคดีนั้นแล้ว ให้กองทะเบียนประวัติอาชญากรลบประวัติอาชญากรรมที่บันทึกไว้ดังกล่าวของบุคคลนั้นโดยพลัน

มาตรา ๒๓ ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ให้อัยการสูงสุดมีอำนาจออกกฎหรือระเบียบเพื่อกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติของพนักงานอัยการ และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ มีอำนาจออกกฎหรือระเบียบเพื่อกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติของข้าราชการตำรวจ และในกรณีที่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันระหว่างพนักงานอัยการและข้าราชการตำรวจอัยการสูงสุดและผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติจะออกกฎหรือระเบียบร่วมกันก็ได้ ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๔ ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้บังคับกับคดีที่ได้มีคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษเมื่อพ้นกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๒๕ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

ภาคผนวก ข
ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ...
ที่จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็น
คำชี้แจง

ตามที่นายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๒๐๓/๒๕๖๒ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ลงวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๒ เพื่อทำหน้าที่ตรวจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว และให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการ นั้น

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เสนอร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ต่อคณะกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. เพื่อพิจารณา รวมสองฉบับ ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการฯ จึงสมควรให้เผยแพร่ร่างพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับดังกล่าว เพื่อให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เป็นไปตามมาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ทั้งนี้ ท่านสามารถร่วมแสดงความคิดเห็นได้ตั้งแต่วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๒ ถึงวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๒

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

โทร ๐ ๒๒๒๒ ๐๒๐๖-๙ ต่อ ๑๕๐๗ (นายณพดลฯ)

หรือ ๑๔๑๓ (นายสุชัยฯ), ๑๓๒๒ (นางสาวจรรยาฯ)

และ ๑๓๒๕ (นางสาวอนิษาฯ)

โทรสาร ๐ ๒๒๒๖ ๕๑๕๘

ร่างฯ ที่จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็น

บันทึกหลักการและเหตุผล ประกอบร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ

พ.ศ.

หลักการ

ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยตำรวจแห่งชาติ เพื่อให้การแต่งตั้งและโยกย้ายข้าราชการตำรวจ และการพิจารณาบำเหน็จความชอบ มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติไว้

เหตุผล

โดยที่มาตรา ๒๕๘ ง. ด้านกระบวนการยุติธรรม (๔) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมให้เกิดผลในการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับหน้าที่ อำนาจ และภารกิจของ ตำรวจให้เหมาะสม และแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการตำรวจให้ เกิดประสิทธิภาพ มีหลักประกันว่าข้าราชการตำรวจจะได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม ได้รับความเป็น ธรรมในการแต่งตั้งและโยกย้าย และการพิจารณาบำเหน็จความชอบตามระบบคุณธรรมที่ชัดเจน ซึ่งใน การพิจารณาแต่งตั้งและโยกย้ายต้องคำนึงถึงอาวุโสและความรู้ความสามารถประกอบกัน เพื่อให้ ข้าราชการตำรวจสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามวิชาชีพได้อย่างมีอิสระ ไม่ตกอยู่ใต้อำนาจของบุคคลใด มี ประสิทธิภาพและภาคภูมิใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตน จึงสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยตำรวจ แห่งชาติ โดยโอนย้ายภารกิจที่ไม่ใช่ภารกิจหลักออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อให้สำนักงาน ตำรวจแห่งชาติสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่เป็นภารกิจหลักและบริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและ รวดเร็ว แก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการตำรวจให้เกิดประสิทธิภาพ โดย แบ่งออกเป็นสายงานต่าง ๆ เพื่อให้ข้าราชการตำรวจในแต่ละสายงานสามารถเจริญเติบโตตามสายงาน ด้วยความรู้ความชำนาญในสายงานของตน การกำหนดกระบวนการในการแต่งตั้งและเลื่อนตำแหน่งไว้ ให้ชัดเจน โดยคำนึงถึงอาวุโส ความรู้ความสามารถ และความพึงพอใจในบริการที่ประชาชนได้รับ ให้มี คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมข้าราชการตำรวจ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์เรื่องร้องทุกข์ รวมทั้งการกำหนดระบบคุณธรรมให้เกิดขึ้น เพื่อเป็นที่พึงของข้าราชการตำรวจในการปลดเปลื้องทุกข์ ของข้าราชการตำรวจที่เกิดจากผู้บังคับบัญชา รวมทั้งให้มีคณะกรรมการพิจารณาเรื่องร้องเรียนตำรวจ เพื่อเป็นกลไกสำหรับประชาชนในการร้องเรียนการปฏิบัติที่ไม่ชอบของข้าราชการตำรวจอันเป็นการ

ปลดปล่อยทุกข์ของประชาชนที่เกิดจากการกระทำของตำรวจ ตลอดจนให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ โดยการให้เงินอุดหนุนแก่สถานีตำรวจเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจในสถานีตำรวจนั้น และจัดตั้งกองทุนเพื่อการสืบสวนสอบสวน การป้องกันและปราบปรามการกระทำ ความผิดทางอาญา เพื่อเป็นแหล่งสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ตำรวจแห่งชาติ
พ.ศ.

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยตำรวจแห่งชาติ

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่ง มาตรา ๒๖ ประกอบกับมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดย อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้ การบริหารงานบุคคลของข้าราชการตำรวจเป็นไปตามระบบคุณธรรม มีมาตรการป้องกันมิให้ผู้ใดใช้อำนาจหรือกระทำการโดยมิชอบ และให้ข้าราชการตำรวจประพฤติปฏิบัติตนเหมาะสมแก่เกียรติศักดิ์ ของตำรวจ และอยู่ในจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ และเพื่อให้เป็นไปตามแนวทางปฏิรูป ประเทศตามมาตรา ๒๕๘ ง. ด้านกระบวนการยุติธรรม (๒) และ (๔) ซึ่งการตราพระราชบัญญัตินี้ สอดคล้องกับเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗

(๒) พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๔

(๓) พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๘

(๔) ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๘๘/๒๕๕๗ เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยตำรวจแห่งชาติ ลงวันที่ ๑๐ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗

(๕) ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑๑/๒๕๕๗ เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยตำรวจแห่งชาติ ลงวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗

(๖) ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑๔/๒๕๕๗ เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยตำรวจแห่งชาติ ลงวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗

(๗) คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๔๔/๒๕๕๘ เรื่อง การแก้ไขปัญหาการบริหารงานบุคคลของข้าราชการตำรวจ ลงวันที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๘

(๘) คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๗/๒๕๕๙ เรื่อง การกำหนดตำแหน่งของข้าราชการตำรวจซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวน ลงวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๕๙

(๙) คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๒๑/๒๕๕๙ เรื่อง การปฏิบัติราชการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ลงวันที่ ๒๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๙

(๑๐) คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๗/๒๕๖๐ เรื่อง การปรับปรุงระบบการพิจารณาแต่งตั้งของข้าราชการตำรวจ ลงวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“ข้าราชการตำรวจ” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับการบรรจุและแต่งตั้ง ตามพระราชบัญญัตินี้โดยได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณหมวดเงินเดือนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และให้หมายความรวมถึงข้าราชการในสำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติแต่งตั้ง หรือสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการตำรวจโดยได้รับเงินเดือนจากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐด้วย

“ประธานกรรมการ” หมายความว่า ประธานกรรมการตำรวจแห่งชาติ

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการตำรวจแห่งชาติ

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนเพื่อการสืบสวน สอบสวน การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา

“กองบัญชาการ” หมายความว่า ความรวมถึง ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบกองบัญชาการด้วย

“กองบังคับการ” หมายความว่า ความรวมถึง ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบกองบังคับการด้วย

มาตรา ๕ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และมีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ลักษณะ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๖ สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นส่วนราชการมีฐานะเป็นนิติบุคคล อยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี และมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) รักษาความปลอดภัยสำหรับองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาทผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์ และพระราชอาคันตุกะ

(๒) ดูแล ควบคุม และกำกับการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจซึ่งปฏิบัติการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่น

(๓) ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา

(๔) รักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยของประชาชน และความมั่นคงของราชอาณาจักร

(๕) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของข้าราชการตำรวจหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(๖) ช่วยเหลือการพัฒนาประเทศตามที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย

(๗) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้การปฏิบัติการตามหน้าที่ และอำนาจตาม

(๑) (๒) (๓) (๔) หรือ (๕) เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

หน้าที่และอำนาจตามวรรคหนึ่ง ไม่เป็นการตัดหน้าที่และอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการรักษาความสงบเรียบร้อยและการจัดการจราจรภายในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดความผิดทางอาญาขึ้นสำหรับการกระทำใดเป็นการเฉพาะ และตกอยู่ภายใต้หน้าที่และอำนาจของข้าราชการตำรวจหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติตาม (๓) (๔) หรือ (๕) จะตราพระราชกฤษฎีกาโอนหน้าที่และอำนาจตาม (๓) (๔) หรือ (๕) เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางอาญาดังกล่าวทั้งหมดหรือบางส่วน ให้เป็นหน้าที่และอำนาจของหน่วยงานหรือพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นใดก็ได้ ในกรณีเช่นนั้น ให้ข้าราชการตำรวจและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ้นจากหน้าที่

และอำนาจดังกล่าวทั้งหมดหรือบางส่วน เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น และให้ถือว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวเป็นพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว

มาตรา ๗ ในการรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญที่มีใช้พระบรมวงศานุวงศ์ให้ข้าราชการตำรวจมีหน้าที่รักษาความปลอดภัยเฉพาะผู้ดำรงตำแหน่งที่คณะรัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา และเมื่อผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวร้องขอ ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติสั่งให้ข้าราชการตำรวจไปปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว แต่ต้องเป็นไปตามความสมัครใจของข้าราชการตำรวจผู้นั้น โดยให้สั่งให้ข้าราชการตำรวจดังกล่าวพ้นจากส่วนราชการเดิมไปดำรงตำแหน่งในกองบัญชาการตำรวจสันติบาล และในกรณีที่ข้าราชการตำรวจผู้นั้นดำรงตำแหน่งอยู่ในสถานีตำรวจหรือตำรวจภูธรจังหวัด ต้องสั่งให้ข้าราชการตำรวจในหน่วยงานอื่นใดไปดำรงตำแหน่งในสถานีตำรวจหรือตำรวจภูธรจังหวัดนั้นเป็นการทดแทน

เมื่อบุคคลสำคัญตามวรรคหนึ่งพ้นจากการดำรงตำแหน่ง ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติออกคำสั่งให้ข้าราชการตำรวจที่ไปรักษาความปลอดภัยนั้นกลับมาปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่บุคคลสำคัญนั้นพ้นจากตำแหน่ง เว้นแต่ในกรณีที่บุคคลสำคัญนั้นเป็นผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีที่มีเคยถูกศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก จะสั่งให้ข้าราชการตำรวจไปปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยต่อไปก็ได้ เมื่อได้รับคำร้องขอ

การดำเนินการตามวรรคหนึ่งและวรรคสองให้เป็นไปตามระเบียบที่ ก.ตร. กำหนด

ความในวรรคหนึ่งและวรรคสองไม่ใช้บังคับกับการรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญซึ่งเป็นชาวต่างประเทศที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว

มาตรา ๘ ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดระบบการบริหาร การปฏิบัติงานด้านการป้องกัน และปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา การรักษาความสงบเรียบร้อย และการรักษาความปลอดภัยของประชาชนให้เหมาะสมกับความจำเป็นของแต่ละท้องถิ่นและชุมชนโดยต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรภาคเอกชนมีส่วนร่วม ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายงบประมาณ และอาสาสมัคร ตลอดจนการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานตำรวจ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ตร. กำหนด

เงินอุดหนุนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรให้แก่สถานีตำรวจ ให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจและกิจการในสถานีตำรวจนั้น โดยไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรภาคเอกชนตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรภาคเอกชนนั้น

มาตรา ๙ ข้าราชการตำรวจ มี ๒ ประเภท ได้แก่

(๑) ข้าราชการตำรวจที่มียศ ได้แก่ ผู้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๕๕

(๒) ข้าราชการตำรวจที่ไม่มียศ ได้แก่ ข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการแพทย์ การพยาบาล การพิสูจน์หลักฐาน และการสอนในกองบัญชาการศึกษา โรงเรียนนายร้อยตำรวจ หรือสถาบันการศึกษาอื่นในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เฉพาะที่เกี่ยวกับการสอนวิชาที่ ก.ตร. กำหนดหรือหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

การกำหนดประเภทตำแหน่ง วิธีการกำหนดตำแหน่ง คุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม คุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่ง การบรรจุ การแต่งตั้ง การบังคับบัญชา วินัยและการรักษาวินัย การดำเนินการทางวินัย อัตราเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่ง ตลอดจนการอื่นตามที่จำเป็น สำหรับข้าราชการตำรวจที่ไม่มียศตาม (๒) ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวกับการพิสูจน์หลักฐาน พระราชกฤษฎีกาต้องกำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่

มาตรา ๑๐ วัน เวลาทำงาน วันหยุดราชการตามประเพณี วันหยุดราชการประจำปี และการลาหยุดราชการของข้าราชการตำรวจ ให้เป็นไปตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนดสำหรับข้าราชการพลเรือน แต่ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ ก.ตร. จะกำหนดให้ข้าราชการตำรวจ ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามวัน เวลา ที่แตกต่างจากที่คณะรัฐมนตรีกำหนดก็ได้

ลักษณะ ๒

การจัดระเบียบราชการในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

มาตรา ๑๑ การจัดระเบียบราชการในสำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องเป็นไปเพื่อผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ความมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า และการอำนวยความสะดวกและความยุติธรรมต่อประชาชน โดยให้เป็นหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติที่จะต้องดำเนินการให้ข้าราชการตำรวจปฏิบัติราชการอย่างมีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

มาตรา ๑๒ สำนักงานตำรวจแห่งชาติแบ่งส่วนราชการ ดังต่อไปนี้

(๑) สำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

(๒) กองบัญชาการหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่ากองบัญชาการ

ภายใต้บังคับวรรคสามและมาตรา ๑๓ การแบ่งส่วนราชการตาม (๑) เป็นกองบัญชาการหรือการจัดตั้งกองบัญชาการตาม (๒) ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และการแบ่งส่วนราชการเป็นกองบังคับการหรือส่วนราชการหรือหน่วยงานอย่างอื่น หรือในระดับต่ำลงไปให้ออกเป็นกฎกระทรวง และให้กำหนดหน้าที่และอำนาจไว้ในพระราชกฤษฎีกาหรือกฎกระทรวงนั้นแล้วแต่กรณี

ในกรณีที่มีการแบ่งส่วนราชการกองบัญชาการเป็นกองบังคับการหรือส่วนราชการหรือหน่วยงานอย่างอื่นตามวรรคสอง การกำหนดอัตรากำลังของส่วนราชการที่ทำหน้าที่เป็นฝ่ายอำนวยการในกองบัญชาการนั้นให้กระทำเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่ออำนวยความสะดวก สนับสนุนและช่วยเหลือการปฏิบัติงานของส่วนราชการและข้าราชการตำรวจที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยปฏิบัติ

มาตรา ๑๓ เพื่อประโยชน์ในการบริการประชาชนในการอำนวยความสะดวกการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา การรักษาความสงบเรียบร้อย และการรักษาความปลอดภัยของประชาชนในส่วนภูมิภาค การแบ่งส่วนราชการในสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามมาตรา ๑๒ อย่างน้อยต้องมีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้

(๑) กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค เรียกโดยย่อว่า “ตำรวจภูธรภาค” ซึ่งต้องกำหนดเขตพื้นที่ให้ชัดเจน มีหน้าที่อำนวยการ ประสานงาน และสั่งการเกี่ยวกับการสนธิกำลัง หรือสั่งให้ข้าราชการตำรวจที่อยู่ในกองบังคับการมาปฏิบัติหน้าที่เฉพาะกิจภายใต้การกำกับของผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาคหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บัญชาการเป็นการเฉพาะชั่วคราว ซึ่งต้องไม่เกินหกเดือนเมื่อเสร็จภารกิจแล้วให้ส่งกลับต้นสังกัด

(๒) กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัด เรียกโดยย่อว่า “ตำรวจภูธรจังหวัด”

(๓) สถานีตำรวจ

ให้เป็นหน้าที่และอำนาจของผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาคในการดูแล ส่งเสริม สนับสนุน รวมทั้งการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่อยู่ในกำกับเพื่อให้การปฏิบัติงานของตำรวจภูธรจังหวัดและสถานีตำรวจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาบุคลากร กำกับดูแลการบริหารงานบุคคลและดำเนินการให้ตำรวจภูธรจังหวัดและสถานีตำรวจมีงบประมาณและอุปกรณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ที่เพียงพอตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ และที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๑๒ วรรคสอง

เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา และการรักษาความสงบเรียบร้อยในท้องถิ่นหรือชุมชนให้สูงขึ้น ตำรวจภูธรจังหวัดจะจัดให้มีแผน หรือมาตรการการรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของประชาชนภายในพื้นที่ให้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่นหรือชุมชนก็ได้ ในกรณีเช่นนั้น เมื่อ ก.ตร. และคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแผนหรือมาตรการดังกล่าวแล้ว ให้สำนักงานงบประมาณ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติพิจารณาจัดสรรงบประมาณให้เป็นไปตามแผนหรือมาตรการดังกล่าว

ในกรณีที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีอัตรากำลังไม่เพียงพอ ให้จัดอัตรากำลังให้แก่สถานีตำรวจและตำรวจภูธรจังหวัดตามลำดับให้ครบถ้วนตามกรอบอัตรากำลังก่อน

ในการจัดทำแผนหรือมาตรการตามวรรคสาม ให้หารือร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หัวหน้าสถานีตำรวจ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

สำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร จะจัดให้มีกองบัญชาการตำรวจนครบาล กองบังคับการ และสถานีตำรวจก็ได้ ในกรณีเช่นนั้น ให้นำความในวรรคสอง วรรคสาม และวรรคห้า มาใช้บังคับกับหน่วยงานดังกล่าวด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๑๔ ให้แบ่งสถานีตำรวจที่มีหัวหน้าสถานีตำรวจดำรงตำแหน่งผู้กำกับการออกเป็น ๓ ระดับ ดังต่อไปนี้

- (๑) สถานีตำรวจระดับเล็ก
- (๒) สถานีตำรวจระดับกลาง
- (๓) สถานีตำรวจระดับใหญ่

การกำหนดให้สถานีตำรวจใดเป็นสถานีตำรวจระดับใด ให้เป็นไปตามที่ ก.ตร. กำหนด โดยคำนึงถึงปริมาณภาระงาน ความหนาแน่นของประชาชนในเขตรับผิดชอบ จำนวนอัตรากำลัง และสถานที่ตั้งของสถานีตำรวจประกอบกัน โดยให้กำหนดให้สถานีตำรวจแต่ละระดับมีจำนวนใกล้เคียงกัน

ลักษณะ ๓

คณะกรรมการตำรวจแห่งชาติ

มาตรา ๑๕ ให้มีคณะกรรมการตำรวจแห่งชาติคณะหนึ่ง เรียกโดยย่อว่า “ก.ตร.” ประกอบด้วย

- (๑) นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาล เป็นประธานกรรมการ
- (๒) ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นกรรมการ
- (๓) รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติด้านป้องกันและปราบปราม ด้านสอบสวน และด้านบริหาร ที่นายกรัฐมนตรีแต่งตั้งด้านละหนึ่งคน และจเรตำรวจแห่งชาติ เป็นกรรมการ
- (๔) ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม อัยการสูงสุด และเลขาธิการ สำนักงานศาลยุติธรรม เป็นกรรมการ

(๕) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้รับเลือกตามมาตรา ๑๙ ดังต่อไปนี้

(ก) ผู้ซึ่งเคยรับราชการเป็นข้าราชการตำรวจในตำแหน่งตั้งแต่ผู้บัญชาการหรือเทียบเท่าขึ้นไป จำนวนห้าคน แต่ต้องเป็นผู้ซึ่งพ้นจากความเป็นข้าราชการตำรวจไปแล้วเกินหนึ่งปี

(ข) ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งไม่เคยเป็นข้าราชการตำรวจ จำนวนสามคน โดยนายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา และประธานศาลฎีกา หรือร่วมกันเสนอชื่อบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๗ จำนวนหกคน แล้วให้ข้าราชการตำรวจเลือกให้เหลือสามคน

ให้ผู้บัญชาการสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจเป็นเลขานุการ และรองผู้บัญชาการสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการตาม (๔) ต้องมาประชุมด้วยตนเอง จะมอบหมายให้บุคคลอื่นใดมาประชุมแทนไม่ได้

มาตรา ๑๖ ให้ ก.ตร. มีหน้าที่และอำนาจกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การบริหารราชการตำรวจ และกำกับดูแลสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้ปฏิบัติตามกฎหมาย นโยบายยุทธศาสตร์ชาติ มติคณะรัฐมนตรี และระเบียบแบบแผน รวมทั้งให้มีหน้าที่และอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) กำหนดนโยบายและมาตรฐานการบริหารงานบุคคลของข้าราชการตำรวจและจัดระบบราชการตำรวจ รวมตลอดทั้งการอบรมและพัฒนาข้าราชการตำรวจ

(๒) ภายใต้บังคับมาตรา ๗๐ และมาตรา ๗๗ ออกกฎ ก.ตร. ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด ประกาศ หรือมีมติเกี่ยวกับการบริหารราชการตำรวจ วิธีปฏิบัติราชการของข้าราชการตำรวจ การพัฒนาระบบงานตำรวจ การบริหารงานบุคคล เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ต้องไม่กระทบกระเทือนต่ออำนาจในการแต่งตั้งและโยกย้ายของผู้บัญชาการ

(๓) เสนอแนะให้มีการตราพระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๖ วรรคสาม

(๔) กำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการกระจายอำนาจระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กับกองบัญชาการ ตำรวจภูธรจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(๕) กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเกี่ยวกับอัตรากำลังพล อุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของสถานีตำรวจและตำรวจภูธรจังหวัด ซึ่งอย่างน้อยต้องกำหนดอัตรากำลังพลขั้นต่ำของ

แต่ละสายงานตามมาตรา ๕๔ (๓) และ (๔) ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก ยุติธรรมและให้บริการแก่ประชาชน โดยการกำหนดจำนวนพนักงานสอบสวนในสถานีตำรวจและกองบังคับการให้คำนึงถึงปริมาณงาน และต้องจัดให้มีพนักงานสืบสวนในการสอบสวนจำนวนที่เพียงพอ และให้มีผู้ช่วยพนักงานสอบสวนในจำนวนที่เหมาะสมกับปริมาณงาน

(๖) กำกับดูแลการแต่งตั้งและโยกย้ายข้าราชการตำรวจของผู้บังคับบัญชาทุกชั้นตอนให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ และกฎ ก.ตร. โดยเคร่งครัด

(๗) ประเมินผลการบริหารทรัพยากรบุคคลของข้าราชการตำรวจเพื่อรักษาความเป็นธรรม และมาตรฐานด้านการบริหารงานบุคคล รวมทั้งการตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๘) เกลี่ยอัตรากำลังข้าราชการตำรวจไปให้สถานีตำรวจให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่และกำกับดูแลการจัดสรรงบประมาณให้แก่ส่วนราชการในหน่วยปฏิบัติให้เพียงพอ

(๙) ออกระเบียบเกี่ยวกับการสอบ การบรรจุ การแต่งตั้ง การเลื่อนขั้นเงินเดือน การดำเนินการทางวินัย การออกจากราชการและการปฏิบัติการอื่นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้

(๑๐) รายงานคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาปรับปรุงเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง เงินเพิ่มค่าครองชีพ สวัสดิการ หรือประโยชน์เกื้อกูลอื่นสำหรับข้าราชการตำรวจให้เหมาะสม

(๑๑) กำหนดชั้นยศที่ควรบรรจุแต่งตั้งและอัตราเงินเดือนที่ควรได้รับสำหรับวุฒิปริญญาหรือประกาศนียบัตรต่าง ๆ

(๑๒) กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมในการปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้

(๑๓) พิจารณาอนุมัติแก้ไขทะเบียนประวัติเกี่ยวกับวันเดือนปีเกิด และการควบคุมเกษียณอายุของข้าราชการตำรวจ

(๑๔) ในกรณีที่พิจารณาเห็นว่าการปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้มีมติสั่งการให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติปฏิบัติการให้ถูกต้องเหมาะสม ถ้าสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่ปฏิบัติการตามมติดังกล่าว ให้รายงานต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและสั่งการต่อไป ในการนี้ ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและผู้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามมติของ ก.ตร. ดังกล่าว พ้นจากตำแหน่งเพื่อไปดำรงตำแหน่งอื่นได้

(๑๕) แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติงานตามที่ ก.ตร. มอบหมาย

(๑๖) ปฏิบัติการอื่นตามหน้าที่และอำนาจที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น

กฎ ก.ตร. เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๑๗ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๕ (๕) นอกจากต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๕ (๕) (ก) หรือ (ข) แล้วแต่กรณีแล้ว ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปี

(๓) ไม่เป็นข้าราชการหรือพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ

(๔) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือดำรงตำแหน่งใด ๆ ในพรรคการเมือง

(๕) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ คนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ

(๖) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

(๗) ไม่เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษ สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๘) ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ

(๙) ไม่เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(๑๐) ไม่เป็นกรรมการผู้จัดการ หรือผู้จัดการ หรือดำรงตำแหน่งอื่นใด ที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกันนั้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๕ (๕) (ข) ต้องมีคุณสมบัติอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) เคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือเทียบเท่า หรือไม่ต่ำกว่าอธิบดีผู้พิพากษาหรือไม่ต่ำกว่าอธิบดีอัยการ

(๒) เคยเป็นอาจารย์ประจำในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในวิชาสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ อาชีววิทยา หรือสาขาอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของ ก.ตร. และดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองศาสตราจารย์ แต่ในกรณีที่ดำรงตำแหน่งรองศาสตราจารย์ต้องดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี

(๓) ทำงานหรือเคยทำงานด้านประชาสังคมหรือคุ้มครองสิทธิมนุษยชนมาแล้วไม่น้อยกว่าสิบปี

(๔) ทำงานหรือเคยทำงานด้านสื่อสารมวลชนหรือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาแล้วไม่น้อยกว่าสิบปี

มาตรา ๑๘ การเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๕ (๕) ให้ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรหรือเทียบเท่าขึ้นไปเป็นผู้เลือก

มาตรา ๑๙ การเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๕ (๕) ให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ ก.ตร. มีมติเพื่อกำหนดวันเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(๒) ก่อนถึงวันเลือกตาม (๑) ไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๗ ที่มีสิทธิได้รับเลือกเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๕ (๕) (ก) ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหนังสือแจ้งการสละสิทธิได้รับเลือก ให้หมายเหตุการสละสิทธิไว้ท้ายชื่อของบุคคลนั้น และทำหนังสือแจ้งนายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา และประธานศาลฎีกา เพื่อเสนอชื่อบุคคลเพื่อรับเลือกเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๕ (๕) (ข) พร้อมทั้งแจ้งให้ทราบวันที่จะดำเนินการเลือกตั้งด้วย

(๓) ให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจจัดส่งบัญชีรายชื่อที่ได้รับตาม (๒) ไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้ง และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการจัดให้มีการเลือก และประกาศผลการเลือกตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด ซึ่งอย่างน้อยในการดำเนินการดังกล่าวต้องกำหนดให้การเลือกเป็นการเลือกโดยตรงและลับ

(๔) ให้ผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุดเรียงตามลำดับบัญชีรายชื่อตามมาตรา ๑๕ (๕) ประเภท (ก) และประเภท (ข) เป็นผู้ได้รับเลือกเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และให้ขึ้นบัญชีรายชื่อผู้ที่ได้รับคะแนนลำดับถัดไปสำหรับประเภท (ก) จำนวนสิบห้าคน และสำหรับประเภท (ข) จำนวนสามคนอยู่ในบัญชีสำรอง ทั้งนี้ บัญชีสำรองให้ใช้บังคับได้ต่อไปจนกว่าจะมีการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิใหม่

ในกรณีที่ปรากฏว่ามีผู้ได้คะแนนเท่ากันจนเป็นเหตุให้ไม่สามารถเรียงลำดับคะแนนได้ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติทำการจับสลากเพื่อเรียงลำดับก่อนหลังจนครบจำนวน

ห้ามผู้บังคับบัญชาหรือผู้ใดสั่งการ ช่มชู้ หรือชักจูงด้วยประการใด ๆ เพื่อให้เลือกหรือมิให้เลือกผู้ใดผู้หนึ่งเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้บังคับบัญชาผู้ใดฝ่าฝืนวรรคสาม ให้ถือว่าเป็นการกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

ผู้ใดฝ่าฝืนวรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน

มาตรา ๒๐ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปี และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเลือกใหม่เข้ารับหน้าที่

มาตรา ๒๑ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๒๐ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) มีอายุครบเจ็ดสิบปี

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๗

(๕) ก.ตร. มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดให้พ้นจากตำแหน่ง เนื่องจากมีความประพฤติเสื่อมเสียหรือมีการกระทำหรือมีคุณลักษณะไม่เหมาะสมต่อการปฏิบัติหน้าที่กรรมการ

(๖) สมัครับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือดำรงตำแหน่งรองผู้บริหารท้องถิ่น

(๗) ได้รับเลือกเป็นกรรมการ ก.ร.ตร. ตามมาตรา ๓๗

มาตรา ๒๒ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๕ (๕) (ก) หรือ (ข) พ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ ให้ผู้ซึ่งมีชื่ออยู่ในบัญชีสำรองในประเภทนั้นตามมาตรา ๑๙ (๔) เรียงตามลำดับเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๕ (๕) (ก) หรือ (ข) แทน แล้วแต่กรณี และให้อยู่ในตำแหน่งเท่าวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

การดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ดำรงตำแหน่งแทนหากมีกำหนดเวลาไม่ถึงสองปี ไม่ให้นับเป็นวาระการดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๒๐

มาตรา ๒๓ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ให้ดำเนินการจัดให้มีการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิใหม่ภายในเก้าสิบวันก่อนวันครบวาระ

มาตรา ๒๔ การประชุม ก.ตร. ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งซึ่งมิใช่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นประธานในที่ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นผู้เรียกประชุม แต่ในกรณีที่กรรมการไม่น้อยกว่าหกคนร้องขอให้เรียกประชุม ให้ประธานกรรมการเรียกประชุมภายในเจ็ดวันนับแต่วันได้รับการร้องขอ

ให้ ก.ตร. มีอำนาจออกข้อบังคับว่าด้วยการประชุมและการลงมติของ ก.ตร. และของคณะอนุกรรมการตามมาตรา ๑๖ (๑๕)

มาตรา ๒๕ ในกรณีที่ ก.ตร. มีหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้เสนอเรื่องต่อ ก.ตร. แต่ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิกรรมการคนหนึ่งคนใดที่จะเสนอ

ลักษณะ ๔

คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมข้าราชการตำรวจ

มาตรา ๒๖ ให้มีคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมข้าราชการตำรวจคณะหนึ่ง เรียกโดยย่อว่า “ก.พ.ค.ตร.” ประกอบด้วยกรรมการจำนวนเจ็ดคนซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งตามมาตรา ๒๘ กรรมการ ก.พ.ค.ตร. ต้องทำงานเต็มเวลา

มาตรา ๒๗ ผู้จะได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการ ก.พ.ค.ตร. ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบห้าปีและไม่เกินหกสิบห้าปีในวันคัดเลือก
- (๓) มีคุณสมบัติอื่นอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้
 - (ก) เคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือเทียบเท่า
 - (ข) รับราชการหรือเคยรับราชการเป็นข้าราชการตำรวจในตำแหน่งตั้งแต่ผู้บัญชาการหรือเทียบเท่าขึ้นไป
 - (ค) รับราชการหรือเคยรับราชการเป็นข้าราชการทหารในตำแหน่งตั้งแต่แม่ทัพภาคหรือเทียบเท่าขึ้นไป
 - (ง) เคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์หรือเทียบเท่าหรือตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองชั้นต้น
 - (จ) เคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอัยการพิเศษฝ่ายหรือเทียบเท่า
 - (ฉ) เคยเป็นผู้สอนวิชาในสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ หรือวิชาที่เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และดำรงตำแหน่ง หรือเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองศาสตราจารย์ แต่ในกรณีที่ดำรงตำแหน่งรองศาสตราจารย์ ต้องดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี

มาตรา ๒๘ ให้มีคณะกรรมการคัดเลือกกรรมการ ก.พ.ค.ตร. ประกอบด้วย ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นประธาน รองประธานศาลฎีกาที่ได้รับมอบหมายจากประธานศาลฎีกาหนึ่งคน กรรมการ ก.ตร. ผู้ทรงคุณวุฒิหนึ่งคนซึ่งได้รับเลือกโดย ก.ตร. และให้เลขาธิการ ก.พ. เป็นกรรมการ และเลขานุการ

ให้คณะกรรมการคัดเลือกมีหน้าที่คัดเลือกบุคคลผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๒๗ จำนวนเจ็ดคน โดยต้องคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๒๗ (๓) (ก) (ข) (ค) และ (ง) อย่างน้อยประเภทละหนึ่งคน โดยให้คัดเลือกบุคคลสำรองไว้ด้วยไม่น้อยกว่าสามคน

เมื่อพ้นกำหนดเวลาตามมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง แล้วแต่กรณี แล้วให้ผู้ได้รับคัดเลือกตามวรรคสองประชุมและเลือกกันเองเป็นประธานกรรมการ ก.พ.ค.ตร. คนหนึ่ง และกรรมการและเลขาธิการคนหนึ่ง แล้วเสนอให้นายกรัฐมนตรีเพื่อแต่งตั้ง

ให้ผู้บัญชาการสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจเป็นผู้ช่วยเลขาธิการของ ก.พ.ค.ตร. หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกกรรมการ ก.พ.ค.ตร. ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการคัดเลือกกำหนด

มาตรา ๒๙ กรรมการ ก.พ.ค.ตร. ต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๗ วรรคหนึ่ง (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) และ (๑๐) และต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ด้วย

- (๑) ไม่เป็นข้าราชการหรือพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลใด
- (๒) ไม่เป็นกรรมการในรัฐวิสาหกิจ
- (๓) ไม่เป็นกรรมการในองค์กรกลางบริหารงานบุคคลในหน่วยงานของรัฐ
- (๔) ไม่ประกอบอาชีพหรือวิชาชีพอย่างอื่นหรือดำรงตำแหน่งหรือประกอบภารใด ๆ หรือเป็นกรรมการในหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ทั้งนี้ อันมีลักษณะเป็นการขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่

มาตรา ๓๐ ผู้ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการ ก.พ.ค.ตร. ผู้ใดมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๗ วรรคหนึ่ง (๑๐) หรือมาตรา ๒๙ (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) ผู้นั้นต้องลาออกจากการเป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามหรือแสดงหลักฐานให้เป็นที่เชื่อได้ว่าตนได้เลิกการประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพหรือการประกอบภารอันมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวต่อผู้ช่วยเลขาธิการ ก.พ.ค.ตร. ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคัดเลือก

ในกรณีที่ผู้ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการ ก.พ.ค.ตร. มิได้ลาออกหรือเลิกการประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพหรือการประกอบภารดังกล่าวภายในเวลาที่กำหนดตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าผู้นั้นมิเคยได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการ ก.พ.ค.ตร. และให้ถือว่าผู้ที่ได้รับเลือกเป็นรายชื่อสำรองเป็นผู้ได้รับเลือกแทน

และให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับแก่ผู้ได้รับเลือกแทนดังกล่าวด้วยโดยอนุโลมแต่ระยะเวลาสิบห้าวันให้นับแต่วันที่ได้รับเลือกแทน

มาตรา ๓๑ กรรมการ ก.พ.ค.ตร. มีวาระการดำรงตำแหน่งหกปีนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ให้กรรมการ ก.พ.ค.ตร. ซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการ ก.พ.ค.ตร. ซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

มาตรา ๓๒ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการ ก.พ.ค.ตร. พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) มีอายุครบเจ็ดสิบปี

(๔) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๒๗ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๘

(๕) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก แม้จะมีการรอการลงโทษ เว้นแต่เป็นการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

(๖) ไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มเวลาอย่างสม่ำเสมอตามระเบียบของ ก.พ.ค.ตร.

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้กรรมการ ก.พ.ค.ตร. เเท่าที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ และให้ถือว่า ก.พ.ค.ตร. ประกอบด้วยกรรมการ ก.พ.ค.ตร. เเท่าที่เหลืออยู่ เว้นแต่มีกรรมการ ก.พ.ค.ตร. เหลืออยู่ไม่ถึงสี่คน

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่งหรือกรณีที่กรรมการ ก.พ.ค.ตร. พ้นจากตำแหน่งตามวาระ ให้คณะกรรมการคัดเลือกดำเนินการคัดเลือกกรรมการ ก.พ.ค.ตร. แทนกรรมการ ก.พ.ค.ตร. ซึ่งพ้นจากตำแหน่งโดยเร็ว

มาตรา ๓๓ ก.พ.ค.ตร. มีหน้าที่และอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) เสนอแนะต่อ ก.ตร. เพื่อให้ ก.ตร. ดำเนินการจัดให้มีหรือปรับปรุงนโยบายการบริหารงานบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับการพิทักษ์ระบบคุณธรรม

(๒) พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ตามมาตรา ๑๓๒ (๒)

(๓) พิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ตามมาตรา ๑๓๔

(๔) พิจารณาเรื่องการคุ้มครองระบบคุณธรรมตามมาตรา ๑๔๑

(๕) ออกกฎ ก.พ.ค.ตร. ระเบียบ หลักเกณฑ์ และวิธีการเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ กฎ ก.พ.ค.ตร. เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

(๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของ ก.พ.ค.ตร.

ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (๒) และ (๓) ก.พ.ค.ตร. ต้องพิจารณาและวินิจฉัยด้วยตนเอง จะมอบหมายให้บุคคลหรือคณะบุคคลใดเป็นผู้พิจารณาหรือวินิจฉัยแทนมิได้ สำหรับการปฏิบัติหน้าที่อื่นตามวรรคหนึ่ง ก.พ.ค.ตร. อาจแต่งตั้งคณะบุคคลหรือมอบหมายให้บุคคลใดเพื่อศึกษาหรือพิจารณาเสนอแนะต่อ ก.พ.ค.ตร. เพื่อพิจารณาและมีมติต่อไปได้

คำวินิจฉัยของ ก.พ.ค.ตร. ตาม (๓) ถ้าเป็นการวินิจฉัยว่ากฎ ก.ตร. ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ ให้คำวินิจฉัยนั้นเป็นที่สุด

มาตรา ๓๔ ให้กรรมการ ก.พ.ค.ตร. ได้รับเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา และให้มีสิทธิได้รับค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการเช่นเดียวกับผู้ดำรงตำแหน่งประเภทบริหารระดับสูง

ในการประชุมปรึกษาหารือเพื่อวินิจฉัยหรือเพื่อดำเนินการอย่างใดในหน้าที่ ให้ประธานและกรรมการ ก.พ.ค.ตร. เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการได้รับเบี้ยประชุมตามที่ ก.ตร. กำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

มาตรา ๓๕ การประชุมของ ก.พ.ค.ตร. ให้เป็นไปตามระเบียบที่ ก.พ.ค.ตร. กำหนด

ลักษณะ ๕

คณะกรรมการพิจารณาเรื่องร้องเรียนตำรวจ

มาตรา ๓๖ ให้มีคณะกรรมการพิจารณาเรื่องร้องเรียนตำรวจคณะหนึ่ง เรียกโดยย่อว่า “ก.ร.ตร.” มีหน้าที่และอำนาจพิจารณาเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับความเดือดร้อนหรือไม่ได้รับความเป็นธรรมของประชาชนจากการกระทำหรือไม่กระทำการของข้าราชการตำรวจอันมิชอบ หรือการประพฤติปฏิบัติไม่เหมาะสมและเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของตำรวจ กระทำผิดวินัย หรือละเมิดประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ ประกอบด้วย ประธาน ก.ร.ตร. และกรรมการ ก.ร.ตร. ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ซึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติประชุมร่วมกัน คัดเลือกจำนวนหนึ่งคน

(๒) ผู้ซึ่งเคยรับราชการในตำแหน่งตั้งแต่ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์หรือเทียบเท่าขึ้นไปและได้รับคัดเลือกจากคณะกรรมการข้าราชการตุลาการ จำนวนหนึ่งคน

(๓) ผู้ซึ่งเคยรับราชการในตำแหน่งตั้งแต่อัยการพิเศษฝ่ายหรือเทียบเท่าขึ้นไปและได้รับคัดเลือกจากคณะกรรมการอัยการ จำนวนหนึ่งคน

(๔) ผู้ซึ่งเคยรับราชการเป็นข้าราชการตำรวจในตำแหน่งตั้งแต่ผู้บัญชาการหรือเทียบเท่าขึ้นไป จำนวนสามคน ซึ่ง ก.ตร. คัดเลือกจากบุคคลและตามวิธีการที่กำหนดในมาตรา ๓๗

(๕) ทนายความซึ่งประกอบอาชีพทนายความมาแล้วไม่น้อยกว่ายี่สิบปีซึ่งสภาทนายความคัดเลือก จำนวนหนึ่งคน

(๖) ผู้แทนระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบลจำนวนสองคน ซึ่งที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบลคัดเลือก โดยอย่างน้อยต้องเป็นสตรีจำนวนหนึ่งคน

ให้เจ้ากระทรวงแห่งชาติเป็นกรรมการและเลขานุการ ก.ร.ตร. และให้ ก.ร.ตร. มีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการตำรวจที่ดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้บังคับการหรือเทียบเท่าในสำนักงานเจ้ากระทรวงจำนวนไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ ก.ร.ตร.

เมื่อได้กรรมการ ก.ร.ตร. ไม่น้อยกว่าเจ็ดคนแล้ว ให้กรรมการประชุมคัดเลือกกรรมการตาม (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) คนหนึ่งเป็นประธาน ก.ร.ตร. ในการประชุมดังกล่าว ต้องมีกรรมการมาประชุม ไม่น้อยกว่าเจ็ดคน ในระหว่างที่มีกรรมการ ก.ร.ตร. ยังไม่ครบจำนวนดังกล่าว ให้ถือว่า ก.ร.ตร. ประกอบด้วยจำนวนเท่าที่มีอยู่ไปพลางก่อน

ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติประกาศรายชื่อ ก.ร.ตร. ในราชกิจจานุเบกษา

กรรมการตาม (๑) (๒) (๓) และ (๔) ต้องปฏิบัติหน้าที่เต็มเวลา

มาตรา ๓๗ ในการคัดเลือกกรรมการ ก.ร.ตร. ตามมาตรา ๓๖ (๔) ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ให้ ก.ตร. คัดเลือกจากผู้ได้รับเลือกให้เป็น ก.ตร. ตามมาตรา ๑๕ (๕) (ก) โดยให้ถามความสมัครใจของผู้ได้รับคะแนนสูงสุดเรียงตามลำดับคะแนนที่ได้รับเลือกตามมาตรา ๑๕ (๔) จนกว่าจะได้ครบจำนวน

(๒) ในกรณีที่มีผู้สมัครใจไม่ครบจำนวนที่จะต้องคัดเลือก ให้คัดเลือกจากผู้สมัครใจจากบัญชีสำรองตามมาตรา ๑๕ เรียงตามลำดับคะแนนที่ได้รับเลือกจนกว่าจะได้ครบจำนวน

(๓) เมื่อกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิผู้ใดได้รับเลือกให้เป็นกรรมการ ก.ร.ตร. แล้วให้พ้นจากตำแหน่ง ก.ตร. และให้แต่งตั้งผู้ได้รับคะแนนถัดไปจากบัญชีสำรองตามมาตรา ๑๕ (๔) เป็น ก.ตร. แทน

(๔) ในกรณีที่ ก.ตร. คัดเลือกบุคคลจากบัญชีสำรองตาม (๓) ให้ผู้นั้นพ้นจากบัญชีสำรองตาม มาตรา ๑๙

มาตรา ๓๘ กรรมการ ก.ร.ตร. ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีและไม่เกินเจ็ดสิบปีในวันได้รับเลือก มีสุขภาพแข็งแรงมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ และต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ตามมาตรา ๑๗ วรรคหนึ่ง (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) และ (๑๐)

มาตรา ๓๙ กรรมการ ก.ร.ตร. มีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปี และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียง วาระเดียว

ให้กรรมการ ก.ร.ตร. ซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ต่อไป จนกว่ากรรมการ ก.ร.ตร. ซึ่งได้รับเลือกใหม่เข้ารับหน้าที่

ให้นำความในมาตรา ๒๔ มาใช้บังคับแก่การประชุม ก.ร.ตร. โดยอนุโลมโดยให้อำนาจของ ก.ตร. ตามมาตรา ๒๔ วรรคสี่ เป็นอำนาจของ ก.ร.ตร.

มาตรา ๔๐ ให้กรรมการ ก.ร.ตร. ซึ่งปฏิบัติหน้าที่เต็มเวลาได้รับเงินประจำตำแหน่ง ประโยชน์ตอบแทน และค่าใช้จ่ายในการเดินทางเช่นเดียวกับกรรมการ ก.พ.ค.ตร. ส่วนกรรมการ ก.ร.ตร. อื่น ให้ได้รับตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๔๑ ในการปฏิบัติหน้าที่และการใช้อำนาจของ ก.ร.ตร. ก.ร.ตร. จะมีมติให้กรรมการ ก.ร.ตร. คนหนึ่งหรือหลายคนปฏิบัติหน้าที่แทน ก.ร.ตร. ก็ได้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข ที่ ก.ร.ตร. กำหนด

มาตรา ๔๒ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของ ก.ร.ตร. ให้จเรตำรวจแห่งชาติจัดให้ ข้าราชการตำรวจในสำนักงานจเรตำรวจมาปฏิบัติหน้าที่เพื่อช่วยเหลือ ก.ร.ตร. ตามที่ ก.ร.ตร. มอบหมาย ทั้งนี้ ตามจำนวนและระดับตำแหน่งตามที่ ก.ร.ตร. กำหนด

ในการพิจารณาความดีความชอบเพื่อเลื่อนเงินเดือนของข้าราชการตำรวจตามวรรคหนึ่ง ให้ ผู้บังคับบัญชาพิจารณาตามมติของ ก.ร.ตร. แต่มติของ ก.ร.ตร. ต้องสอดคล้องกับวงเงินที่ได้รับการ จัดสรร

มาตรา ๔๓ ผู้ใดไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการกระทำหรือไม่กระทำการของข้าราชการ ตำรวจอันมิชอบ หรือพบเห็นข้าราชการตำรวจประพฤติปฏิบัติไม่เหมาะสม และเสื่อมเสียแก่เกียรติ ศักดิ์ของตำรวจ กระทำผิดวินัย หรือละเมิดประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ ให้มีสิทธิ ร้องเรียนต่อ ก.ร.ตร. ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ร.ตร. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการดังกล่าวต้อง ไม่มีลักษณะเป็นการสร้างขั้นตอนโดยไม่จำเป็นและไม่เป็นการสร้างภาระแก่ประชาชนเกินสมควร

มาตรา ๔๔ เมื่อความปรากฏต่อ ก.ร.ตร. ไม่ว่าโดยทางใด ไม่ว่าจะมิผู้ร้องเรียน หรือไม่ว่าข้าราชการตำรวจผู้ใดกระทำการหรือไม่กระทำการอันมิชอบ หรือมีความประพฤติ หรือปฏิบัติไม่เหมาะสมและเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของตำรวจ กระทำผิดวินัย หรือละเมิดประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ ให้ ก.ร.ตร. มีอำนาจไต่สวนข้อเท็จจริง โดย ก.ร.ตร. จะดำเนินการไต่สวนเอง หรือมอบหมายให้ข้าราชการตำรวจในสำนักงานจเรตำรวจดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงเบื้องต้นเพื่อรายงานต่อ ก.ร.ตร. ตามประเด็นที่ ก.ร.ตร. กำหนด หรือในกรณีที่เห็นว่ามิใช่เรื่องที่เกิดจากความเดือดร้อนแก่ประชาชนโดยตรง จะส่งเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการทางวินัยแล้วรายงานผลให้ ก.ร.ตร. ทราบ ก็ได้

ในกรณีที่ ก.ร.ตร. พิจารณาแล้วเห็นว่ากรณีไม่มีมูลให้สั่งยุติเรื่อง แต่ถ้า ก.ร.ตร. วินิจฉัยว่ากรณีเป็นการกระทำผิดวินัย ให้ ก.ร.ตร. ส่งสำนวนการพิจารณาและคำวินิจฉัยพร้อมพยานหลักฐานให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจเพื่อพิจารณาโทษโดยเร็วต่อไป โดยผู้บังคับบัญชาไม่ต้องดำเนินการสืบสวนหรือสอบสวนอีก เว้นแต่ผู้บังคับบัญชามีพยานหลักฐานใหม่ que แสดงได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาได้มีการกระทำความผิดตามที่กล่าวหาหรือกระทำความผิดในฐานความผิดที่แตกต่างจากที่ถูกกล่าวหา จะขอให้ ก.ร.ตร. พิจารณาทบทวนก็ได้ โดยทำเป็นหนังสือพร้อมทั้งส่งพยานหลักฐานให้ ก.ร.ตร. ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับสำนวนจาก ก.ร.ตร. แต่หากกรณีไม่มีลักษณะเป็นการทุจริต ให้ ก.ร.ตร. ส่งสำนวนพร้อมพยานหลักฐานให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติหรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจ แล้วแต่กรณี โดยในกรณีที่ ก.ร.ตร. มีคำวินิจฉัยว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดวินัย ก.ร.ตร. จะสั่งให้ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาดำเนินการทางวินัยโดยไม่ต้องรอผลการพิจารณาของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติหรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐก็ได้ และในกรณีที่เห็นว่าเป็นการสมควรเพื่อระงับความเดือดร้อนของประชาชนหรือป้องกันความเสียหายต่อราชการจะให้ผู้บังคับบัญชาสั่งพักราชการผู้นั้นไว้ก่อนก็ได้ ในกรณีเช่นนั้น ให้ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่และอำนาจสั่งพักราชการไว้จนกว่าการดำเนินการทางวินัยจะแล้วเสร็จ โดยให้ถือว่าคำสั่งพักการการดังกล่าวเป็นการสั่งพักราชการตามมาตรา ๑๒๓

การไต่สวนและการพิจารณาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ร.ตร. กำหนด ซึ่งอย่างน้อยต้องมีมาตรการในการรักษาความลับเกี่ยวกับผู้ร้องเรียนหรือกล่าวโทษ มาตรการในการดำเนินการให้เกิดความรวดเร็ว และการรับฟังคำชี้แจงของผู้ถูกกล่าวหาด้วย

ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาผู้ใดไม่ปฏิบัติตามวรรคสองโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ถือว่าเป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง

ในกรณีที่ ก.ร.ตร. พิจารณาแล้วเห็นว่า แม้กรณีจะไม่มีมูลเพราะเป็นการปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ หรือมติของ ก.ร.ตร. แต่ระเบียบ ข้อบังคับ หรือมติ ก.ร.ตร. นั้น ไม่เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ให้ ก.ร.ตร. เสนอแนะไปยังคณะรัฐมนตรี ก.ร.ตร. หรือหน่วยงานอื่นใดที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับปรุงระเบียบ ข้อบังคับ หรือมติ ก.ร.ตร. นั้นใหม่ได้

มาตรา ๔๕ ในการไต่สวนข้อเท็จจริงเบื้องต้น ให้ ก.ร.ตร. และข้าราชการตำรวจที่ ก.ร.ตร. มอบหมายตามมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง มีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) เรียกผู้ร้องเรียน ผู้ถูกร้องเรียน เจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่นใด มาชี้แจงหรือแสดงความเห็น หรือส่งเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องประกอบการพิจารณา โดยให้นำความในมาตรา ๑๒๐ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

(๒) แจ้งผู้บังคับบัญชาของข้าราชการตำรวจที่ถูกร้องเรียนเพื่อพิจารณาสั่งให้ข้าราชการตำรวจผู้นั้นไปปฏิบัติหน้าที่อื่นเป็นการชั่วคราวระหว่างการไต่สวนข้อเท็จจริงเบื้องต้น

ในการดำเนินการตาม (๑) ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้ร้องเรียนและพยาน ผู้เรียกต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ร้องเรียนและพยาน และไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือภาระเกินสมควรเพื่อการนี้ ก.ร.ตร. จะกำหนดให้มีมาตรการในการคุ้มครองผู้ร้องเรียนและพยานตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ร.ตร. กำหนด หรือในกรณีที่เห็นสมควรจะมอบหมายให้สำนักงานคุ้มครองพยาน กระทรวงยุติธรรม ดำเนินการเพื่อคุ้มครองพยานให้ก็ได้ และเพื่อการนี้ ให้ถือว่าผู้ร้องเรียนและพยาน ตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นพยานตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

ให้ ก.ร.ตร. กำหนดหลักเกณฑ์ว่าด้วยอัตราและวิธีการจ่ายค่าเดินทาง ค่าเช่าที่พักและค่าตอบแทนพยาน กรณีที่จำเป็นต้องให้พยานมาให้ถ้อยคำเพิ่มเติมต่อหน้า ก.ร.ตร. หลักเกณฑ์ดังกล่าวให้ใช้ได้เมื่อได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลังและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๔๖ ให้สำนักงานจเรตำรวจทำหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการ ช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของ ก.ร.ตร. และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ ก.ร.ตร. มอบหมาย

ลักษณะ ๖

ยศตำรวจและชั้นข้าราชการตำรวจ

มาตรา ๔๗ ยศตำรวจมีตามลำดับดังต่อไปนี้

พลตำรวจเอก

พลตำรวจโท

พลตำรวจตรี

พันตำรวจเอก

พันตำรวจโท

พันตำรวจตรี

ร้อยตำรวจเอก

ร้อยตำรวจโท

ร้อยตำรวจตรี

ดาบตำรวจ

จ่าสิบตำรวจ

สิบตำรวจเอก

สิบตำรวจโท

สิบตำรวจตรี

ว่าที่ยศใดให้ถือเสมือนมียศนั้น ถ้าผู้ซึ่งมียศตำรวจเป็นหญิง ให้เติมคำว่า “หญิง” ท้ายยศตำรวจนั้นด้วย

มาตรา ๔๘ ชั้นข้าราชการตำรวจมีดังต่อไปนี้

(๑) ชั้นสัญญาบัตร ได้แก่ ผู้มียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไป

(๒) ชั้นประทวน ได้แก่ ผู้มียศสิบตำรวจตรี สิบตำรวจโท สิบตำรวจเอก จ่าสิบตำรวจ และดาบตำรวจ

(๓) ชั้นพลตำรวจ ได้แก่ พลตำรวจสำรอง

พลตำรวจสำรอง คือ ผู้ที่ได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการตำรวจ โดยได้รับการคัดเลือก หรือสอบแข่งขันเข้ารับการศึกษาอบรมในสถานศึกษาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

มาตรา ๔๙ การแต่งตั้งยศตำรวจชั้นสัญญาบัตร ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.ตร. และให้ทำโดยประกาศพระบรมราชโองการ

การแต่งตั้งยศตำรวจชั้นสัญญาบัตรเป็นกรณีพิเศษ อาจกระทำได้โดยประกาศพระบรมราชโองการ

ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศพระบรมราชโองการแต่งตั้งยศตำรวจชั้นสัญญาบัตรจะแต่งตั้งว่าที่ยศตำรวจชั้นสัญญาบัตรเป็นการชั่วคราวก็ได้ โดยให้ผู้มีอำนาจดังต่อไปนี้ เป็นผู้แต่งตั้ง

(๑) ตั้งแต่ว่าที่ยศพลตำรวจตรีขึ้นไป ให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้ง

(๒) ตั้งแต่ว่าที่ยศร้อยตำรวจตรีขึ้นไป แต่ไม่สูงกว่าว่าที่ยศพันตำรวจเอก ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้แต่งตั้ง

มาตรา ๕๐ การแต่งตั้งยศตำรวจชั้นประทวน ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้บังคับบัญชาระดับผู้บังคับการขึ้นไปซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้แต่งตั้ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

การแต่งตั้งยศตำรวจชั้นประทวนเป็นกรณีพิเศษ ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้แต่งตั้งตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

มาตรา ๕๑ การถอดหรือการออกจากยศตำรวจชั้นสัญญาบัตร ให้เป็นไปตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และให้ทำโดยประกาศพระบรมราชโองการ

มาตรา ๕๒ การให้ออกจากว่าที่ยศตำรวจชั้นสัญญาบัตรหรือการถอดหรือการออกจากยศตำรวจชั้นประทวน ให้ผู้มีอำนาจสั่งตามมาตรา ๔๙ วรรคสาม หรือมาตรา ๕๐ แล้วแต่กรณี สั่งได้ตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ลักษณะ ๗

ระเบียบข้าราชการตำรวจ

หมวด ๑

การจัดระเบียบราชการข้าราชการตำรวจ

มาตรา ๕๓ การจัดระเบียบข้าราชการตำรวจตามพระราชบัญญัตินี้ให้คำนึงถึงระบบคุณธรรมดังต่อไปนี้

(๑) การรับบุคคลเพื่อบรรจุเข้ารับราชการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถของบุคคล ความเสมอภาค ความเป็นธรรม และประโยชน์ของทางราชการ

(๒) การบริหารทรัพยากรบุคคล ต้องคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพขององค์กรและลักษณะของงาน โดยไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม

(๓) การพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง และการให้ประโยชน์อื่นแก่ข้าราชการตำรวจต้องเป็นไปอย่างเป็นธรรม โดยพิจารณาจากอาวุโส ผลงาน ศักยภาพและความประพฤติ และจะนำความคิดเห็นทางการเมืองหรือสังกัดพรรคการเมืองมาประกอบการพิจารณามีได้

(๔) การดำเนินการทางวินัยต้องเป็นไปด้วยความยุติธรรมและโดยปราศจากอคติ

(๕) การบริหารทรัพยากรบุคคลต้องมีความเป็นกลางทางการเมือง

หมวด ๒

ตำแหน่งและการกำหนดตำแหน่ง

มาตรา ๕๔ ตำแหน่งข้าราชการตำรวจมี ๕ สายงาน ดังต่อไปนี้

- (๑) สายงานบริหาร
- (๒) สายงานอำนวยการและสนับสนุน
- (๓) สายงานสอบสวน ได้แก่ งานเกี่ยวกับการสอบสวนและงานสืบสวนที่เกี่ยวข้องกับงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายว่าด้วยการสอบสวนและกฎหมายอื่น
- (๔) สายงานป้องกันและปราบปราม ได้แก่ งานสืบสวน งานป้องกันและปราบปรามและงานอื่นที่ ก.ตร. กำหนด

(๕) สายงานวิชาชีพเฉพาะ ได้แก่ งานเกี่ยวกับการแพทย์ การพยาบาล การพิสูจน์หลักฐาน และการสอนในกองบัญชาการศึกษา โรงเรียนนายร้อยตำรวจ หรือสถาบันการศึกษาอื่นในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และงานอื่นที่มีลักษณะเป็นวิชาชีพตามที่ ก.ตร. กำหนด

ตำแหน่งใดอยู่ในสายงานใดให้เป็นไปตามที่ ก.ตร. กำหนด ซึ่งต้องไม่ขัดหรือแย้งกับการแบ่งสายงานตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๕๕ ตำแหน่งข้าราชการตำรวจที่มียศมีดังต่อไปนี้

- (๑) ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
- (๒) จเรตำรวจแห่งชาติและรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
- (๓) ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและรองจเรตำรวจแห่งชาติ
- (๔) ผู้บัญชาการ ผู้บัญชาการสอบสวน และจเรตำรวจ
- (๕) รองผู้บัญชาการ รองผู้บัญชาการสอบสวน และรองจเรตำรวจ
- (๖) ผู้บังคับการและผู้บังคับการสอบสวน
- (๗) รองผู้บังคับการและรองผู้บังคับการสอบสวน
- (๘) ผู้กำกับการและผู้กำกับการสอบสวน
- (๙) รองผู้กำกับการและรองผู้กำกับการสอบสวน
- (๑๐) สารวัตรและสารวัตรสอบสวน
- (๑๑) รองสารวัตร รองสารวัตรสอบสวน รองสารวัตรสืบสวนในการสอบสวน
- (๑๒) ผู้บังคับหมู่และผู้ช่วยพนักงานสอบสวน
- (๑๓) รองผู้บังคับหมู่

ก.ตร. จะกำหนดให้มีตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น โดยจะให้ชื่อตำแหน่งใดเทียบกับตำแหน่งตามวรรคหนึ่งก็ได้ โดยให้กำหนดไว้ในกฎ ก.ตร.

มาตรา ๕๖ สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นหัวหน้าส่วนราชการ มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) รับผิดชอบควบคุมราชการประจำในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กำหนดแนวทางและแผนการปฏิบัติราชการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และลำดับความสำคัญของแผนการปฏิบัติราชการประจำปีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้เป็นไปตามนโยบายและแนวทางการปฏิบัติราชการที่นายกรัฐมนตรีและ ก.ตร. กำหนด รวมทั้งกำกับ เร่งรัด ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติราชการของส่วนราชการในสำนักงานตำรวจแห่งชาติขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี

(๒) เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการตำรวจในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(๓) เป็นผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

(๔) วางระเบียบหรือทำคำสั่งเฉพาะเรื่องไว้ให้ข้าราชการตำรวจปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้อำนาจ หรือการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่น ระเบียบหรือคำสั่งดังกล่าวจะขัดหรือแย้งกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีอาญาไม่ได้

(๕) รับผิดชอบในการกำกับดูแลให้การแต่งตั้งและโยกย้ายข้าราชการตำรวจเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้และกฎ ก.ตร. โดยเคร่งครัด

(๖) ดูแลให้หน่วยงานทุกหน่วยโดยเฉพาะตำรวจภูธรจังหวัดและสถานีตำรวจมีกำลังพลงบประมาณ อุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ที่จำเป็นตามมาตรฐานที่ ก.ตร. กำหนดตามมาตรา ๑๖ (๕)

มาตรา ๕๗ ให้มีเจเรตำรวจแห่งชาติ รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือรองเจเรตำรวจแห่งชาติ เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการตำรวจและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการรองจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติตามที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติกำหนดหรือมอบหมาย

ตำแหน่งรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติต้องมีผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการสอบสวนอย่างน้อยหนึ่งคน และเคยดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการในสายงานป้องกันและปราบปรามอย่างน้อยหนึ่งคน

ตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ต้องมีผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการสอบสวนอย่างน้อยสองคน และเคยดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการในสายงานป้องกันและปราบปรามอย่างน้อยสองคน

มาตรา ๕๘ ในกองบัญชาการหนึ่ง ให้มีผู้บัญชาการคนหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการตำรวจและรับผิดชอบการปฏิบัติราชการของส่วนราชการนั้น และให้มีผู้บัญชาการสอบสวนคนหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบงานด้านการสอบสวนภายในกองบัญชาการ และจะให้มีรองผู้บัญชาการเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการตำรวจและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการรองจากผู้บัญชาการตามที่ผู้บัญชาการมอบหมาย และให้มีรองผู้บัญชาการสอบสวนรับผิดชอบงานด้านการสอบสวนรองจากผู้บัญชาการสอบสวนตามที่ผู้บัญชาการสอบสวนมอบหมายด้วยก็ได้

ความในวรรคหนึ่ง ให้ใช้บังคับกับส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเทียบเท่ากองบัญชาการด้วยโดยอนุโลม รวมทั้งให้หัวหน้าส่วนราชการดังกล่าวมีหน้าที่และอำนาจและความรับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้บัญชาการด้วย

ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บัญชาการสอบสวนให้ร่วมมือและรายงานให้ผู้บัญชาการทราบด้วยตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

มาตรา ๕๙ ผู้บัญชาการมีหน้าที่และอำนาจ และความรับผิดชอบ ดังต่อไปนี้

(๑) บริหารราชการของกองบัญชาการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศของทางราชการ ก.ตร. และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(๒) ควบคุมและกำกับดูแลบุคลากร การบริหารงบประมาณ การเงิน การพัสดุ สถานที่ และทรัพย์สินอื่นของกองบัญชาการ ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศของทางราชการ ก.ตร. และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(๓) หน้าที่และอำนาจของกองบัญชาการตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา เว้นแต่อำนาจในการสอบสวนและการทำความเห็นทางคดี ให้เป็นอำนาจของผู้บัญชาการสอบสวน

(๔) พิจารณาแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรตำแหน่งตั้งแต่ รองผู้บังคับการลงไปภายในเขตอำนาจตามมาตรา ๗๒ (๓) และ (๕) แต่การแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจที่ดำรงตำแหน่งตั้งแต่รองผู้บังคับการสอบสวนลงไป ให้แต่งตั้งตามข้อเสนอของผู้บัญชาการสอบสวน แต่ในกรณีที่เห็นว่าข้อเสนอแนะของผู้บัญชาการสอบสวนมิได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายหรือกฎ ก.ตร. กำหนด ให้มีอำนาจสั่งให้ผู้บัญชาการสอบสวนทบทวนให้ถูกต้องตามที่กฎหมายหรือกฎ ก.ตร. กำหนด

(๕) พิจารณาและสั่งเลื่อนเงินเดือนประจำปีข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ตำแหน่งตั้งแต่รองผู้บัญชาการลงไปภายในเขตอำนาจที่ไม่อยู่ในอำนาจของผู้บังคับการตามมาตรา ๖๑ (๗) แต่การเลื่อนเงินเดือนข้าราชการตำรวจที่ดำรงตำแหน่งตั้งแต่รองผู้บัญชาการสอบสวนลงไป ให้พิจารณาตามข้อเสนอของผู้บัญชาการสอบสวน แต่ในกรณีที่เห็นว่าข้อเสนอแนะของผู้บัญชาการสอบสวนมิได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๙๑ หรือกฎ ก.ตร. กำหนด ให้มีอำนาจสั่งให้ผู้บัญชาการสอบสวนทบทวนให้ถูกต้องตามที่กฎหมายหรือกฎ ก.ตร. กำหนด

(๖) เป็นผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติในราชการทั่วไปของกองบัญชาการ

(๗) รายงานผลการปฏิบัติงานพร้อมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่อผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติทุกสี่เดือน หรือตามระยะเวลาที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติกำหนด

(๘) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศของทางราชการ ก.ตร. และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ในกรณีตาม (๔) หรือ (๕) ถ้าผู้บัญชาการสอบสวนทบทวนแล้วยังยืนยันตามข้อเสนอเดิม แต่ผู้บัญชาการเห็นว่าการดำเนินการนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือกฎ ก.ตร. ให้ผู้บัญชาการมีอำนาจออกคำสั่งให้ถูกต้องตามกฎหมายหรือกฎ ก.ตร. แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ได้รับผลกระทบจากคำสั่งดังกล่าวที่จะร้องทุกข์ต่อ ก.พ.ค.ตร. หรือฟ้องศาลปกครอง แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่มีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งใด หรือมติของคณะรัฐมนตรีในเรื่องใด กำหนดให้การดำเนินการใดเป็นอำนาจของอธิบดีหรือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ให้ผู้บัญชาการมีอำนาจเช่นนั้นในฐานะเป็นอธิบดีหรือแทนผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติราชการในกองบัญชาการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่ ก.ตร. กำหนด

มาตรา ๖๐ ในกองบังคับการหนึ่ง ให้มีผู้บังคับการคนหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการตำรวจและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของกองบังคับการนั้น และให้มีผู้บังคับการสอบสวนคนหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบงานด้านการสอบสวนภายในกองบังคับการ และจะให้มีรองผู้บังคับการเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการตำรวจและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการรองจากผู้บังคับการตามที่มีผู้บังคับการมอบหมาย และให้มีรองผู้บังคับการสอบสวนรับผิดชอบงานด้านการสอบสวนรองจากผู้บังคับการสอบสวนตามที่มีผู้บังคับการสอบสวนมอบหมายด้วยก็ได้

ความในวรรคหนึ่ง ให้ใช้บังคับกับส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเทียบเท่ากองบังคับการด้วยโดยอนุโลม รวมทั้งให้หัวหน้าส่วนราชการดังกล่าวมีหน้าที่และอำนาจและความรับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้บังคับการด้วย

ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บังคับการสอบสวนให้ร่วมมือและรายงานให้ผู้บังคับการทราบด้วยตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ตร. กำหนด

มาตรา ๖๑ ผู้บังคับการมีหน้าที่และอำนาจ และความรับผิดชอบ ดังต่อไปนี้

(๑) บริหารราชการของกองบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศของทางราชการ ก.ตร. และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(๒) หน้าที่และอำนาจของกองบังคับการตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่อำนาจในการสอบสวนและการทำความเห็นทางคดี

(๓) ควบคุมและกำกับดูแลบุคลากร การเงิน การพัสดุ สถานที่ และทรัพย์สินอื่นของกองบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศของทางราชการ ก.ตร. และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(๔) เสนอแนะการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการและสถานีตำรวจที่อยู่ในเขตอำนาจ ตั้งแต่ระดับผู้กำกับการลงไปต่อผู้บัญชาการที่เป็นผู้บังคับบัญชา

(๕) สั่งให้ข้าราชการตำรวจตั้งแต่ระดับผู้กำกับการลงไปช่วยราชการในส่วนราชการอื่นที่อยู่ในเขตอำนาจตามความจำเป็นเป็นการชั่วคราวไม่เกินหกเดือน ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการจะสั่งให้ไปช่วยราชการเกินหกเดือนแต่ไม่เกินหนึ่งปีก็ได้แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้บัญชาการซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาก่อน

(๖) เสนอแนะและให้ความเห็นในการพิจารณาความดีความชอบเพื่อการเลื่อนเงินเดือนประจำปีสำหรับข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรตำแหน่งรองผู้บังคับการและผู้กำกับการในเขตอำนาจ

(๗) พิจารณาและสั่งเลื่อนเงินเดือนข้าราชการตำรวจตำแหน่งตั้งแต่รองผู้กำกับการลงไป ในเขตอำนาจ ในการพิจารณาดังกล่าวสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งตั้งแต่รองผู้กำกับการลงไป ต้องรับฟังความคิดเห็นและขอเสนอแนะของผู้บังคับบัญชาของผู้นั้นด้วย

(๘) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศของทางราชการ ก.ตร. และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

อำนาจในการสอบสวนและการทำความเห็นทางคดีตาม (๒) และอำนาจตาม (๔) (๕) และ (๖) สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งในสายงานสอบสวน ให้เป็นอำนาจของผู้บังคับการสอบสวน

หน้าที่และอำนาจของผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดในการกำกับดูแลการปฏิบัติราชการของข้าราชการตำรวจที่สังกัดกองบัญชาการอื่น และปฏิบัติราชการประจำอยู่ในจังหวัดนั้น ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กองบัญชาการหรือมติของคณะรัฐมนตรี หรือการสั่งการของนายกรัฐมนตรีด้วย ในการนี้ ให้มีอำนาจสั่งการใด ๆ เพื่อให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือกันในการปฏิบัติหน้าที่ หรือยับยั้งการกระทำใด ๆ ของข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในจังหวัดที่ขัดต่อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือกองบัญชาการ มติของคณะรัฐมนตรี หรือการสั่งการของนายกรัฐมนตรีไว้ชั่วคราว แล้ว

รายงานสำนักงานตำรวจแห่งชาติและกองบัญชาการที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนด

มาตรา ๖๒ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๖ (๕) ในส่วนราชการต่าง ๆ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จะให้มีตำแหน่งข้าราชการตำรวจตำแหน่งใด จำนวนเท่าใด และคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่ง ใด และจะให้มียศหรือไม่ และถ้าให้มียศจะให้มียศใด รวมตลอดถึงการตัดโอนตำแหน่งจากส่วน ราชการหนึ่งไปเพิ่มให้อีกส่วนราชการหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่ ก.ตร. กำหนด โดยให้คำนึงถึงลักษณะ หน้าที่และความรับผิดชอบ ปริมาณและคุณภาพของงาน รวมทั้งความมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความไม่ซ้ำซ้อน และการประหยัดเป็นหลัก

ให้เป็นหน้าที่ของ ก.ตร. ที่จะต้องทบทวนอัตรากำลังของแต่ละส่วนราชการให้สอดคล้องกับ ความรับผิดชอบและปริมาณของงานที่เปลี่ยนแปลงไปให้ทันต่อสถานการณ์

มาตรา ๖๓ ให้ข้าราชการตำรวจซึ่งดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๕๕ ในสายงานสอบสวนที่ ปฏิบัติหน้าที่งานสอบสวนจริง และสายงานป้องกันและปราบปรามที่ปฏิบัติหน้าที่งานป้องกันและ ปราบปรามจริง ได้รับเงินเพิ่มเป็นกรณีพิเศษตามอัตราที่ ก.ตร. กำหนด โดยความเห็นชอบของ กระทรวงการคลัง โดยจะกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวซึ่งปฏิบัติหน้าที่ประจำที่สถานีตำรวจได้รับ เงินเพิ่มพิเศษสูงกว่าผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานอื่นก็ได้

ให้ ก.ตร. และกระทรวงการคลังร่วมกันพิจารณาทบทวนเงินเพิ่มพิเศษตามวรรคหนึ่งให้ สอดคล้องกับสภาวะทางเศรษฐกิจในทุกสามปี

ในการกำหนดจำนวนเงินเพิ่มเป็นกรณีพิเศษตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง และการให้ความ เห็นชอบของกระทรวงการคลังตามวรรคหนึ่ง ต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงาน และการดำรง ตนอยู่ในความยุติธรรมได้อย่างมีเกียรติ โดยเปรียบเทียบกับค่าตอบแทนที่รัฐจ่ายให้แก่ข้าราชการฝ่าย อื่นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมประกอบด้วย

หมวด ๓

การบรรจุ การแต่งตั้ง และการเลื่อนชั้นเงินเดือน

มาตรา ๖๔ ผู้ที่จะได้รับการบรรจุเข้ารับราชการเป็นข้าราชการตำรวจ ต้องมีคุณสมบัติและไม่ มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปี

- (๓) เป็นผู้เลือกมโสดในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- (๔) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือดำรงตำแหน่งใด ๆ ในพรรคการเมือง
- (๕) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามอื่นตามที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

มาตรา ๖๕ การบรรจุบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการตำรวจตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ผู้บังคับบัญชาตามที่กำหนดในระเบียบ ก.ตร. เป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง

มาตรา ๖๖ การบรรจุบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการตำรวจชั้นพลตำรวจชั้นประทวน และชั้นสัญญาบัตร ให้บรรจุจากบุคคลผู้ได้รับคัดเลือกหรือสอบแข่งขันได้

หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกหรือการสอบแข่งขัน ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.ตร. และให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้บังคับบัญชาที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้ดำเนินการคัดเลือกหรือสอบแข่งขัน

มาตรา ๖๗ ในการบรรจุและแต่งตั้งข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรที่มีใช้ตำแหน่งประเภทวิชาชีพเฉพาะ ให้ดำรงตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่ในส่วนราชการใด ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าผู้ที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งเป็นผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ให้ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยตลอดหลักสูตรสูงสุดมีสิทธิเลือกก่อนเรียงตามลำดับไป

(๒) ถ้าผู้ที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งเป็นผู้สอบคัดเลือกหรือแข่งขันได้ ให้ผู้ที่สอบคัดเลือกหรือแข่งขันได้เป็นลำดับที่หนึ่งมีสิทธิเลือกก่อนเรียงตามลำดับไป

(๓) ในกรณีอื่นนอกจาก (๑) และ (๒) ให้ดำเนินการตามวิธีการที่ ก.ตร. กำหนด

หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตาม (๑) และ (๒) ให้เป็นไปตามที่ ก.ตร. กำหนด

มาตรา ๖๘ ผู้ได้รับการบรรจุเข้ารับราชการเป็นข้าราชการตำรวจตามมาตรา ๖๖ ให้ทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการในตำแหน่งที่ได้รับแต่งตั้ง โดยมีกำหนดระยะเวลาไม่น้อยกว่าหกเดือน

หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการทดลอง การประเมินผลการทดลอง การรายงานผลการทดลอง และการยกเว้นไม่ต้องทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ รวมทั้งการสั่งให้ออกจากราชการ อันเนื่องมาจากการทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

ผู้ใดถูกสั่งให้ออกจากราชการระหว่างทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ ไม่ให้ถือว่าผู้นั้นเคยเป็นข้าราชการตำรวจ แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนถึงการปฏิบัติหน้าที่ราชการ หรือการรับเงินเดือนหรือผลประโยชน์อื่นที่ได้รับจากทางราชการในระหว่างที่ผู้นั้นทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ

มาตรา ๖๙ ในการบรรจุและแต่งตั้งบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการตำรวจในชั้นสัญญาบัตรที่มีใช้ตำแหน่งประเภทวิชาชีพเฉพาะ ผู้บังคับบัญชาต้องแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในสายงานอำนวยการและสนับสนุน สายงานสอบสวน และสายงานป้องกันและปราบปราม อย่างน้อยสายงานละหนึ่งปี และดำรงตำแหน่งรองสารวัตรสืบสวนในการสอบสวนอย่างน้อยหนึ่งปี เว้นแต่เป็นผู้ขาดคุณสมบัติเฉพาะในการดำรงตำแหน่งดังกล่าว ทั้งนี้ มิให้นำความในมาตรา ๘๒ มาใช้บังคับ

ในการแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ระดับสารวัตรขึ้นไปในสายงานใดให้พิจารณาตามความรู้ความสามารถ ทักษะ ความสมัครใจ และความจำเป็นของทางราชการประกอบกัน และต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในหมวดนี้

มาตรา ๗๐ ภายใต้บังคับมาตรา ๗๕ การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่ง ให้แต่งตั้งตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(๑) ตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจเอกซึ่งดำรงตำแหน่งจเรตำรวจแห่งชาติหรือรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

(๒) ตำแหน่งจเรตำรวจแห่งชาติและรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจโทหรือพลตำรวจเอก และเคยดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือรองจเรตำรวจแห่งชาติมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปี แต่ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดเคยดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติมาแล้วถึงสองปี ให้แต่งตั้งผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจชาตินานที่สุดเรียงตามลำดับ

(๓) ตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและรองจเรตำรวจแห่งชาติ จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจโท และเคยดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการ ผู้บัญชาการสอบสวน หรือรองจเรตำรวจ มาแล้วไม่น้อยกว่าสองปี

(๔) ตำแหน่งผู้บัญชาการและจเรตำรวจ จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจตรีหรือพลตำรวจโท และเคยดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการ รองผู้บัญชาการสอบสวน หรือรองจเรตำรวจ มาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี

(๕) ตำแหน่งรองผู้บัญชาการ จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจตรี และเคยดำรงตำแหน่งผู้บังคับการหรือผู้บังคับการสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี

(๖) ตำแหน่งผู้บังคับการ จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจเอกซึ่งได้รับอัตราเงินเดือนพันตำรวจเอก (พิเศษ) หรือพลตำรวจตรี และเคยดำรงตำแหน่งรองผู้บังคับการหรือรองผู้บังคับการสอบสวน มาแล้วไม่น้อยกว่าสี่ปี

(๗) ตำแหน่งรองผู้บังคับการ ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจเอก หรือพันตำรวจเอกซึ่งได้รับอัตราเงินเดือนพันตำรวจเอก (พิเศษ) และเคยดำรงตำแหน่งผู้กำกับการ หรือผู้กำกับการสอบสวน มาแล้วไม่น้อยกว่าสี่ปี

(๘) ตำแหน่งผู้กำกับการ ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจโท หรือพันตำรวจเอก และเคยดำรงตำแหน่งรองผู้กำกับการหรือรองผู้กำกับการสอบสวน มาแล้วไม่น้อยกว่าสี่ปี

(๙) ตำแหน่งรองผู้กำกับการ ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจโท และเคยดำรงตำแหน่งสารวัตรมาแล้วไม่น้อยกว่าสี่ปี

(๑๐) ตำแหน่งสารวัตร ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศร้อยตำรวจเอกขึ้นไป แต่ไม่สูงกว่าพันตำรวจโท และเคยดำรงตำแหน่งรองสารวัตรมาแล้วไม่น้อยกว่าเจ็ดปี

(๑๑) ตำแหน่งรองสารวัตร ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศร้อยตำรวจตรีขึ้นไป แต่ไม่สูงกว่าร้อยตำรวจเอก

(๑๒) ตำแหน่งผู้บังคับหมู่ ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศสิบตำรวจตรีขึ้นไป แต่ไม่สูงกว่าดาบตำรวจ

(๑๓) ตำแหน่งรองผู้บังคับหมู่ ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจชั้นพลตำรวจระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้นับระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งจริง มิให้นับระยะเวลาทวีคูณ และให้นับจนถึงวันสิ้นปีงบประมาณที่มีการแต่งตั้ง

การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตาม (๒) ถึง (๑๓) อาจแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่าด้วยก็ได้

การแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในสายงานสอบสวนให้เป็นไปตามมาตรา ๗๗

มาตรา ๗๑ ภายใต้บังคับมาตรา ๗๓ การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๗๐ (๑) (๒) (๓) และ (๔) ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(๑) การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๗๐ (๑) ให้ ก.ตร. ดำเนินการคัดเลือกจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๗๐ (๑) โดยคำนึงถึงอาวุโส ความรู้ความสามารถในการบริหารงาน และประสบการณ์ในงานด้านสอบสวน หรืองานป้องกันและปราบปรามประกอบกัน แล้วเสนอนายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

(๒) การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๗๐ (๒) (๓) และ (๔) ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ จเรตำรวจแห่งชาติ และรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกจากข้าราชการตำรวจซึ่งมีคุณสมบัติตามมาตรา ๗๐ (๒) (๓) และ (๔) แล้วแต่กรณี เสนอ ก.ตร. เพื่อตรวจสอบ เมื่อ ก.ตร. เห็นว่าการคัดเลือกเป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่

พระราชบัญญัตินี้กำหนด ให้ ก.ตร. เสนอนายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

ในกรณีที่ ก.ตร. ตรวจสอบแล้วเห็นว่าไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่พระราชบัญญัตินี้กำหนด ให้แจ้งให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเพื่อดำเนินการให้ถูกต้องต่อไป

มาตรา ๗๒ ภายใต้บังคับมาตรา ๗๓ การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๗๐ (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) (๑๑) (๑๒) และ (๑๓) ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(๑) การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๗๐ (๕) และ (๖) ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ จเรตำรวจแห่งชาติ และรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๗๐ (๕) และ (๖) แล้วแต่กรณี ไม่ว่าอยู่ในสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือกองบัญชาการใด แล้วเสนอนายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

(๒) การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๗๐ (๗) ในสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติร่วมกันพิจารณาคัดเลือกจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๗๐ (๗) ในสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติแล้วให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้แต่งตั้ง

(๓) การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๗๐ (๗) ในกองบัญชาการที่ไม่สังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ให้ผู้บัญชาการและรองผู้บัญชาการร่วมกันพิจารณาคัดเลือกจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๗๐ (๗) ในกองบัญชาการนั้น แล้วให้ผู้บัญชาการเป็นผู้แต่งตั้ง

(๔) การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๗๐ (๘) (๙) (๑๐) (๑๑) (๑๒) และ (๑๓) ในสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และจเรตำรวจแห่งชาติร่วมกันพิจารณาคัดเลือกจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๗๐ (๘) (๙) (๑๐) (๑๑) (๑๒) และ (๑๓) แล้วแต่กรณี ซึ่งดำรงตำแหน่งในสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ แล้วให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้แต่งตั้ง

(๕) การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๗๐ (๘) (๙) (๑๐) (๑๑) (๑๒) และ (๑๓) ในกองบัญชาการที่มีได้สังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ให้ผู้บัญชาการและรองผู้บัญชาการร่วมกันพิจารณาคัดเลือกจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๗๐ (๘) (๙) (๑๐) (๑๑) (๑๒) และ (๑๓) แล้วแต่กรณี ซึ่งดำรงตำแหน่งในกองบัญชาการนั้น แล้วให้ผู้บัญชาการเป็นผู้แต่งตั้ง

การแต่งตั้งตาม (๔) และ (๕) ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้บัญชาการรับฟังความเห็นตามข้อเสนอแนะของผู้บังคับการที่เกี่ยวข้องด้วย

มาตรา ๗๓ ภายใต้บังคับมาตรา ๗๔ การแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๗๐ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) และ (๑๑) ให้แต่งตั้งตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(๑) การแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๗๐ (๓) (๔) (๕) และ (๖) ให้พิจารณาจากข้าราชการตำรวจในสายงานตามมาตรา ๕๔ (๑) (๒) (๓) และ (๔) ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติทั้งหมดไม่ว่าจะดำรงตำแหน่งในสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือกองบัญชาการใด

(๒) การแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๗๐ (๗) (๘) (๙) (๑๐) และ (๑๑) ให้พิจารณาเฉพาะจากข้าราชการตำรวจซึ่งดำรงตำแหน่งในสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือกองบัญชาการที่ได้สังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเดียวกับที่มีตำแหน่งว่างลง

การแต่งตั้งตาม (๑) และ (๒) ต้องพิจารณาแต่งตั้งจากผู้ได้รับคะแนนสูงสุดในการประเมินตามมาตรา ๗๕ เรียงตามลำดับ ในกรณีที่มีคะแนนประเมินเท่ากัน และไม่สามารถแต่งตั้งผู้ได้รับคะแนนเท่ากันทั้งหมด ให้แต่งตั้งตามความรู้ความสามารถอันเป็นที่ประจักษ์ตามหลักเกณฑ์ที่ ก.ตร. กำหนด

ในกรณีมีเหตุจำเป็นอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ จะตราพระราชกฤษฎีกากำหนดหน่วยงานหรือตำแหน่งใดเป็นการเฉพาะเพื่อให้มีการแต่งตั้งด้วยวิธีการที่แตกต่างไปจากที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้ก็ได้ โดยในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวให้ระบุหน่วยงานหรือตำแหน่งไว้ให้ชัดเจน แต่จะกำหนดให้ใช้เป็นการทั่วไปไม่ได้

มาตรา ๗๔ ในการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองผู้กำกับการหรือผู้กำกับการเป็นครั้งแรก ให้แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในสถานีดำรวจระดับเล็กหรือระดับกลางก่อนและเมื่อดำรงตำแหน่งครบสองปีแล้ว อาจย้ายไปดำรงตำแหน่งในสถานีดำรวจระดับใหญ่ได้

การจะแต่งตั้งให้ผู้ดำรงตำแหน่งในสถานีดำรวจระดับเล็กหรือระดับกลางให้พิจารณาจากคะแนนผลการประเมินตามมาตรา ๗๕ ให้ผู้ได้รับคะแนนสูงสุดจากการประเมินตามมาตรา ๗๕ มีสิทธิเลือกก่อนเรียงตามลำดับตามจำนวนตำแหน่งที่ว่างอยู่

การแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองผู้กำกับการหรือผู้กำกับการสถานีดำรวจระดับใหญ่ ให้แต่งตั้งจากผู้เคยดำรงตำแหน่งในสถานีดำรวจระดับเล็กหรือระดับกลางมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปี

มาตรา ๗๕ การประเมินตามมาตรา ๗๓ ให้กำหนดคะแนนตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(๑) ความอาวุโสในการดำรงตำแหน่ง โดยให้ผู้ดำรงตำแหน่งนานที่สุดมีอาวุโสสูงสุดและได้รับคะแนน ๕๐ คะแนน และผู้มีอาวุโสลำดับถัดไป ให้ได้รับคะแนนลดลงปีละ ๕ คะแนน ในกรณีที่มี

อาวุโสเท่ากัน ให้ได้รับคะแนนเท่ากัน ทั้งนี้ โดยให้นับตั้งแต่วันที่ดำรงตำแหน่งจนถึงวันสิ้นปีงบประมาณที่มีการประเมิน

(๒) ความรู้ความสามารถที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน มีคะแนนเต็ม ๒๐ คะแนน โดยให้ผู้บังคับบัญชาประเมินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ตร. กำหนด

(๓) ความพึงพอใจในบริการที่ประชาชนได้รับ มีคะแนนเต็ม ๓๐ คะแนน โดยให้ประเมินตามมาตรา ๗๖

สำหรับข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานที่ได้มีการกิจในการบริการประชาชน โดยตรงตามที่ ก.ตร. กำหนด ให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของภารกิจแทนการประเมินความพึงพอใจของประชาชน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ตร.กำหนด แต่หลักเกณฑ์และวิธีการดังกล่าวต้องกำหนดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของหน่วยงานและให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานนั้นได้รับคะแนนตามที่หน่วยงานนั้นได้รับ

ในกรณีที่ ก.ตร. ยังมิได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตามมาตรานี้ หรือมาตรา ๗๖ วรรคสอง การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้พิจารณาแต่งตั้งตามหลักอาวุโส โดยข้าราชการตำรวจผู้ใดดำรงตำแหน่งก่อน ให้ถือว่ามียาวุโสสูงกว่า ในกรณีที่ดำรงตำแหน่งพร้อมกัน ให้พิจารณาการดำรงตำแหน่งในระดับถัดลงไปตามลำดับ

มาตรา ๗๖ การประเมินตามมาตรา ๗๕ (๓) ให้ประเมินตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(๑) ให้มีการประเมินความพึงพอใจในบริการที่ประชาชนได้รับจากสถานีตำรวจกองกำกับการ หรือหน่วยงานอื่นที่เทียบเท่า และเมื่อหน่วยงานได้รับคะแนนความพึงพอใจเป็นจำนวนเท่าใด ให้ถือว่าผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานนั้นได้รับคะแนนนั้นเท่ากัน

(๒) คะแนนความพึงพอใจในบริการที่ประชาชนได้รับของหน่วยงานในระดับกองบังคับการใด ให้ถือเอาคะแนนความพึงพอใจในบริการที่ประชาชนได้รับของทุกสถานีตำรวจกองกำกับการ หรือหน่วยงานที่เทียบเท่าที่อยู่ในสังกัดมาเฉลี่ย ได้จำนวนเท่าใดให้ถือเป็นคะแนนความพึงพอใจในบริการที่ประชาชนได้รับของกองบังคับการนั้น และให้ถือว่าผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในกองบังคับการนั้นได้รับคะแนนนั้นเท่ากัน

(๓) คะแนนความพึงพอใจในบริการที่ประชาชนได้รับของหน่วยงานในระดับกองบัญชาการใด ให้ถือเอาคะแนนความพึงพอใจในบริการที่ประชาชนได้รับของทุกกองบังคับการที่อยู่ในสังกัดมาเฉลี่ย ได้จำนวนเท่าใดให้ถือเป็นคะแนนความพึงพอใจในบริการที่ประชาชนได้รับของกองบัญชาการนั้น และให้ถือว่าผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในกองบัญชาการนั้นได้รับคะแนนนั้นเท่ากัน

ในการประเมินความพึงพอใจในบริการที่ประชาชนได้รับสำหรับหน่วยงานตาม (๑) ให้สำนักงานสถิติแห่งชาติเป็นผู้สำรวจความคิดเห็นของประชาชน โดยอย่างน้อยต้องครอบคลุมมิติความมีประสิทธิภาพ ความเป็นธรรม การไม่เลือกปฏิบัติ และความสะดวกในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ตร. กำหนด และเมื่อผลการสำรวจเป็นประการใด ให้ประกาศให้ประชาชนและแจ้งให้หน่วยงานที่ถูกประเมินทราบด้วย

ในการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนตามวรรคสอง ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย

มาตรา ๗๗ การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจในสายงานสอบสวนให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้นให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้บัญชาการสอบสวน จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจตรีหรือพลตำรวจโท และเคยดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี

(๒) รองผู้บัญชาการสอบสวน จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจตรี และเคยดำรงตำแหน่งผู้บังคับการสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี

(๓) ผู้บังคับการสอบสวน จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจเอกซึ่งได้รับอัตราเงินเดือนพันตำรวจเอก (พิเศษ) หรือพลตำรวจตรี และเคยดำรงตำแหน่งรองผู้บังคับการสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสี่ปี

(๔) รองผู้บังคับการสอบสวน ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจเอกหรือพันตำรวจเอกซึ่งได้รับอัตราเงินเดือนพันตำรวจเอก (พิเศษ) และเคยดำรงตำแหน่งผู้กำกับการสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสี่ปี

(๕) ผู้กำกับการสอบสวน ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจโทหรือพันตำรวจเอก และเคยดำรงตำแหน่งรองผู้กำกับการสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสี่ปี

(๖) รองผู้กำกับการสอบสวน ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจโทและเคยดำรงตำแหน่งสารวัตรสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสี่ปี

(๗) สารวัตรสอบสวน ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศร้อยตำรวจเอกขึ้นไป แต่ไม่สูงกว่าพันตำรวจโท และเคยดำรงตำแหน่งรองสารวัตรมาแล้วไม่น้อยกว่าเจ็ดปี โดยในระหว่างเวลาดังกล่าวต้องดำรงตำแหน่งรองสารวัตรสอบสวนมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี

(๘) รองสารวัตรสอบสวน ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจยศร้อยตำรวจตรีขึ้นไป แต่ไม่สูงกว่าร้อยตำรวจเอก ซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจหรือสำเร็จการศึกษา

ในระดับปริญญาตรีทางกฎหมาย โดยจะแต่งตั้งจากผู้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยพนักงานสอบสวนมาแล้ว ไม่น้อยกว่าสามปีและผ่านการคัดเลือกตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ ก.ตร. กำหนดด้วยก็ได้

(๙) ผู้ช่วยพนักงานสอบสวน ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตำรวจชั้นประทวนที่มียศจำสิบตำรวจ หรือดาบตำรวจ และเคยดำรงตำแหน่งผู้บังคับหมู่มาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี

มาตรา ๗๘ ให้นำความในมาตรา ๗๓ มาตรา ๗๕ และมาตรา ๗๖ มาใช้บังคับกับการแต่งตั้ง ข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๗๗ (๑) (๒) และ (๓) ด้วยโดยอนุโลม แต่ในการ พิจารณาผู้มีสิทธิได้รับการแต่งตั้ง ให้พิจารณาจากผู้อยู่ในสายงานสอบสวน

มาตรา ๗๙ เมื่อผู้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๗๗ (๖) (๗) และ (๘) ผู้ใดดำรงตำแหน่ง เป็น ระยะเวลาตามที่กำหนดและผ่านเกณฑ์ประเมินความรู้ความสามารถตามที่ ก.ตร. กำหนดแล้วให้ปรับ ตำแหน่งให้สูงขึ้นตามลำดับ

เมื่อผู้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๗๗ (๕) ผู้ใดดำรงตำแหน่งเป็นระยะเวลาตามที่กำหนดและ ผ่านเกณฑ์ประเมินความรู้ความสามารถตามที่ ก.ตร. กำหนดแล้ว ให้แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตาม มาตรา ๗๗ (๔) ตามอัตรากำลังที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีอยู่ในกรณีที่เมื่ออาจแต่งตั้งผู้ที่ผ่านเกณฑ์ การประเมินให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวในคราวเดียวกันได้ทั้งหมด ให้แต่งตั้งตามหลักอาวุโสตามที่ กำหนดในมาตรา ๗๕ วรรคสาม

มาตรา ๘๐ การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ไปดำรงตำแหน่งอื่นในระดับเดียวกันตามมาตรา ๗๐ (๗) (๘) (๙) (๑๐) และ (๑๑) ในสายงานเดียวกัน และในสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือกองบัญชาการเดียวกัน ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อเป็นไปตามความสมัครใจหรือดำรงตำแหน่งนั้นมา เกินสี่ปีแล้ว หรือมีความจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เพื่อประโยชน์ของทางราชการ หรือเพื่อมิให้ เสียหายแก่ทางราชการ หรือเพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศโดยให้เป็นอำนาจของผู้ บัญชาการตำรวจแห่งชาติสำหรับการแต่งตั้งในสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และผู้บัญชาการ สำหรับการแต่งตั้งในกองบัญชาการที่มีได้สังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นผู้สั่ง โดย ต้องระบุเหตุผลให้ชัดแจ้งไว้ในคำสั่งแต่งตั้ง และในกรณีการแต่งตั้งเพราะเหตุเพื่อประโยชน์ของทาง ราชการหรือเพื่อมิให้เสียหายแก่ทางราชการต้องระบุในคำสั่งสำหรับแต่ละบุคคลว่าทางราชการจะได้ ประโยชน์อย่างใดหรือผู้นั้นจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ราชการอย่างใด

การแต่งตั้งตามวรรคหนึ่งสำหรับตำแหน่งตามมาตรา ๗๐ (๒) (๓) (๔) (๕) และ (๖) ไปดำรง ตำแหน่งต่างสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือต่างกองบัญชาการ หรือเป็นการแต่งตั้งต่างสาย งานที่มีใช้เป็นการแต่งตั้งเพื่อให้เป็นไปตามมาตรา ๖๙ ให้กระทำได้ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในวรรค หนึ่ง และต้องได้รับความเห็นชอบจาก ก.ตร. ก่อน เมื่อ ก.ตร. ให้ความเห็นชอบแล้ว ในกรณีเป็นการ

แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๗๐ (๒) (๓) (๔) (๕) และ (๖) ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเสนอ นายกรัฐมนตรีเพื่อนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งในกรณีเป็นการ แต่งตั้งตำแหน่งอื่น ให้เป็นอำนาจของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้แต่งตั้ง

ในกรณีที่ข้าราชการตำรวจผู้ใดถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยหรือประพฤติตนไม่เหมาะสม และการให้ปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งที่ดำรงอยู่จะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการทางวินัยหรือการ สอบสวนหาข้อเท็จจริงหรือก่อให้เกิดการเป็นปฏิปักษ์ต่อประชาชนในพื้นที่ให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจ แต่งตั้งตามวรรคหนึ่ง หรือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติสำหรับตำแหน่ง ตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง มี อำนาจสั่งให้ข้าราชการตำรวจผู้นั้นไปปฏิบัติหน้าที่หรือแต่งตั้งให้ไปดำรงตำแหน่งในฝ่ายอำนวยการ ของกองบัญชาการที่ผู้นั้นสังกัดอยู่ ฝ่ายอำนวยการของสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือ กองบัญชาการอื่น แล้วแต่กรณี ได้

การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจตำแหน่งตามมาตรา ๗๐ (๑๒) และ (๑๓) ในสายงานเดียวกัน หรือต่างสายงานกันในสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือกองบัญชาการเดียวกัน หรือต่าง สำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือต่างกองบัญชาการ ให้เป็นอำนาจของผู้บังคับบัญชาและ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ ก.ตร.กำหนด หลักเกณฑ์และเงื่อนไขดังกล่าวต้องคำนึงถึงความสมัครใจ ความเป็นธรรม และไม่สร้างความเดือดร้อนเกินสมควร

การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจไปดำรงตำแหน่งต่างสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือ ต่างกองบัญชาการตามวรรคสองและวรรคสี่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะปฏิเสธไม่จ่ายเงินค่าขนย้าย และค่าเดินทางมิได้ เว้นแต่เป็นกรณีขอย้ายกลับภูมิลำเนาและผู้ขอสละสิทธิไม่รับค่าขนย้ายและค่า เดินทาง

มาตรา ๘๑ ข้าราชการตำรวจผู้ใดเห็นว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรมในการเรียงลำดับอาวุโส หรือในการแต่งตั้ง ให้มีสิทธิร้องทุกข์ต่อ ก.พ.ค.ตร. ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งแต่งตั้ง

คำร้องทุกข์ตามวรรคหนึ่ง ให้ ก.พ.ค.ตร. พิจารณาวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่ วันที่ได้รับคำร้องทุกข์

คำวินิจฉัยของ ก.พ.ค.ตร. ให้เป็นที่สุด เว้นแต่ในกรณีที่ผู้ร้องทุกข์ไม่พอใจในผลการพิจารณา ของ ก.พ.ค.ตร. ให้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุดได้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รับแจ้งผลการ พิจารณาของ ก.พ.ค.ตร.

ในกรณีที่ ก.พ.ค.ตร. หรือศาลปกครองสูงสุด วินิจฉัยหรือพิพากษาว่า ในการเรียงลำดับ อวูโสหรือในการแต่งตั้ง ผู้บังคับบัญชาไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ในการ เรียงลำดับอาวุโสหรือการแต่งตั้ง ให้ถือว่าผู้บังคับบัญชากระทำความผิดวินัยและให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจ พิจารณาลงโทษผู้นั้นตามควรแก่กรณีภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับแจ้งจาก ก.พ.ค.ตร. หรือนับ

แต่วันที่ศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยไม่ต้องดำเนินการสอบสวนอีก แล้วรายงานให้ ก.ตร. ทราบ ในกรณีที่ ก.ตร. มีมติว่าการไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวเป็นการจงใจเพื่อช่วยเหลือบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ใดให้ถือว่าผู้บังคับบัญชาผู้นั้นกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงและให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจดำเนินการลงโทษผู้นั้นโดยไม่ต้องดำเนินการสอบสวน

ผู้ใดให้ ขอให้หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดหรือแอบอ้างอำนาจของบุคคลใดหรือเรียก รับ ยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด หรือกระทำการใดอันมิชอบเพื่อให้มีการแต่งตั้งหรือไม่แต่งตั้งผู้ใดให้ดำรงตำแหน่งใดไม่ว่าการแต่งตั้งหรือไม่แต่งตั้งนั้นจะชอบด้วยหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัตินี้หรือไม่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี

มาตรา ๘๒ ภายใต้บังคับมาตรา ๖๙ การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจจากสายงานหนึ่ง ไปดำรงตำแหน่งในอีกสายงานหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่ผู้นั้นมีคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งที่จะได้รับแต่งตั้ง และเป็นความสมัครใจของผู้ได้รับแต่งตั้ง เป็นการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในระดับเดียวกัน และมีให้นับระยะเวลาการดำรงตำแหน่งในสายงานเดิม รวมกับระยะเวลาการดำรงตำแหน่งในสายงานที่โอนไป

มาตรา ๘๓ ภายใต้บังคับมาตรา ๙๓ ข้าราชการตำรวจผู้ใดมีคุณวุฒิสูงขึ้น และมีสิทธิได้รับเงินเดือนสูงขึ้นตามที่ ก.ตร. กำหนด ให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา ๘๙ เป็นผู้ที่มีอำนาจสั่งเลื่อน

มาตรา ๘๔ การบรรจุบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการตำรวจหรือการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งใด ผู้ได้รับการบรรจุหรือได้รับการแต่งตั้งต้องมีคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งตามที่ ก.ตร. กำหนดตามมาตรา ๖๒ เว้นแต่มีเหตุผลและความจำเป็น และมีใช้เป็นตำแหน่งในสายงานสอบสวน ก.ตร. อาจอนุมัติให้บรรจุหรือแต่งตั้งข้าราชการตำรวจซึ่งไม่มีคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งตามที่กำหนดไว้ก็ได้

การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจไปดำรงตำแหน่งอื่นในสำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ไม่ต่ำกว่าตำแหน่งเดิม เว้นแต่มีเหตุผลและความจำเป็น ก.ตร. อาจอนุมัติให้แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ต่ำกว่าตำแหน่งเดิมเป็นพิเศษเฉพาะรายได้

มาตรา ๘๕ การสั่งให้ข้าราชการตำรวจไปประจำสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือส่วนราชการใดในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือสำรองราชการในส่วนราชการใดในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่เดิมและโดยจะให้ขาดจากอัตราเงินเดือนในตำแหน่งเดิมหรือไม่ก็ได้ ให้ผู้มีอำนาจดังต่อไปนี้เป็นผู้สั่งได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

- (๑) ประธาน ก.ตร. ตามมติของ ก.ตร. สำหรับผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
- (๒) ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติสำหรับข้าราชการตำรวจทุกตำแหน่ง
- (๓) ผู้บัญชาการสำหรับข้าราชการตำรวจในกองบัญชาการหรือในส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่ากองบัญชาการ

มาตรา ๘๖ ห้ามมิให้สั่งให้ข้าราชการตำรวจที่สังกัดสถานีตำรวจหรือตำรวจภูธรจังหวัดไปปฏิบัติหน้าที่ในส่วนราชการอื่น เว้นแต่ในคำสั่งนั้นจะสั่งให้ข้าราชการตำรวจอื่นมาปฏิบัติหน้าที่ในสถานีตำรวจหรือตำรวจภูธรจังหวัดแทน แล้วแต่กรณี

ผู้บังคับบัญชาผู้ใดรู้ว่าผู้ใต้บังคับบัญชาไม่มาปฏิบัติราชการติดต่อกันเกินสิบห้าวันโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ผู้บังคับบัญชาผู้นั้นดำเนินการทางวินัยให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่รู้ ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาผู้นั้นไม่มีอำนาจดำเนินการทางวินัย ให้รายงานให้ผู้บังคับบัญชาในระดับเหนือขึ้นไปทราบเพื่อดำเนินการทางวินัยต่อไปให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายงาน และให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งดำเนินการทางวินัยสั่งให้ข้าราชการตำรวจผู้นั้นพักราชการไว้ก่อนตั้งแต่วันที่มิคำสั่ง เมื่อผลการดำเนินการทางวินัยปรากฏว่าผู้นั้นขาดราชการติดต่อกันเกินสิบห้าวันโดยไม่มีเหตุอันสมควรให้สั่งลงโทษโดยเร็วโดยให้มีผลตั้งแต่วันที่พักราชการ

มาตรา ๘๗ การโอนข้าราชการตำรวจไปรับราชการในส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นจะกระทำได้เมื่อเจ้าตัวสมัครใจและส่วนราชการหรือหน่วยงานต้องการจะรับโอนผู้นั้น โดยให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานที่ขอรับโอนทำความตกลงกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

มาตรา ๘๘ ให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา ๖๕ เป็นผู้สั่งบรรจุในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) การโอนข้าราชการซึ่งไม่ใช่ข้าราชการตำรวจหรือการโอนพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาบรรจุเป็นข้าราชการตำรวจ ยกเว้นข้าราชการการเมือง ข้าราชการซึ่งอยู่ในระหว่างทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ และพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งอยู่ในระหว่างทดลองปฏิบัติงาน ให้กระทำได้เมื่อเจ้าตัวสมัครใจและสำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องการจะรับโอนผู้นั้น โดยให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติทำความตกลงกับผู้มีอำนาจสั่งบรรจุของส่วนราชการหรือหน่วยงานสังกัดเดิม ในการนี้ ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติพิจารณาโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ทางราชการตำรวจจะได้รับ ทั้งนี้ ในการดำเนินการรับโอน การกำหนดตำแหน่ง ชั้นยศและอัตราเงินเดือน และการนับเวลาราชการ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

(๒) การกลับเข้ารับราชการเป็นข้าราชการตำรวจ

(ก) ข้าราชการตำรวจซึ่งได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีให้ออกจากราชการไปปฏิบัติงานใด ๆ โดยให้นับเวลาระหว่างนั้นสำหรับการคำนวณบำเหน็จบำนาญเหมือนเต็มเวลาราชการตาม

กฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ถ้าผู้นั้นขอกลับเข้ารับราชการภายในกำหนดเวลาที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติแต่ไม่เกินสี่ปีนับแต่วันออกจากราชการไปปฏิบัติงานดังกล่าวให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติรับผู้นั้นกลับเข้ารับราชการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

(ข) ข้าราชการตำรวจซึ่งออกจากราชการไปแล้ว และไม่ใช่ว่าเป็นกรณีออกจากราชการในระหว่างทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ ถ้าสมัครเข้ารับราชการ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องการที่จะรับผู้นั้นเข้ารับราชการและมีอัตราว่าง ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติดำเนินการบรรจุและแต่งตั้ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

(ค) ข้าราชการซึ่งมิใช่ข้าราชการตำรวจหรือพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งออกจากราชการหรือออกจากงานไปแล้ว แต่ไม่รวมถึงข้าราชการการเมือง ข้าราชการซึ่งออกจากราชการในระหว่างทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการและพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งออกจากงานในระหว่างทดลองปฏิบัติงาน ถ้าสมัครเข้ารับราชการเป็นข้าราชการตำรวจและเมื่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติเห็นสมควรรับบุคคลนั้นกลับเข้ารับราชการในตำแหน่งข้าราชการตำรวจ ในการนี้ ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติพิจารณาโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ทางราชการตำรวจจะได้รับ ทั้งนี้ การดำเนินการให้กลับเข้ารับราชการ การกำหนดตำแหน่งชั้นยศ และอัตราเงินเดือนและการนับเวลาราชการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

มาตรา ๘๙ ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้สั่งเลื่อนเงินเดือนข้าราชการตำรวจระดับ ส.๘ ระดับ ส.๗ และระดับ ส.๖ ที่ไม่อยู่ในอำนาจของผู้บัญชาการตามมาตรา ๕๙ ทั้งนี้เมื่อได้รับความเห็นชอบจาก ก.ตร. แล้ว

การสั่งเลื่อนเงินเดือนข้าราชการตำรวจตั้งแต่ระดับ ส.๕ ลงมาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในระเบียบ ก.ตร.

การพิจารณาเลื่อนเงินเดือนข้าราชการตำรวจ ให้คำนึงถึงคุณภาพและปริมาณงาน ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานที่ได้ปฏิบัติมา ความสามารถ และความอดสาหะในการปฏิบัติหน้าที่ ตลอดจนการรักษาวินัยและการปฏิบัติตนเหมาะสมกับการเป็นข้าราชการตำรวจตามรายงานของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

การเลื่อนเงินเดือนเป็นกรณีพิเศษเกินสองขั้น ต้องได้รับอนุมัติจาก ก.ตร. เป็นพิเศษเฉพาะราย

มาตรา ๙๐ ข้าราชการตำรวจผู้ใดถึงแก่ความตายเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ก.ตร. จะพิจารณาเลื่อนเงินเดือนให้ผู้นั้นเป็นกรณีพิเศษเพื่อประโยชน์ในการคำนวณบำเหน็จบำนาญก็ได้

มาตรา ๙๑ ให้ผู้บังคับบัญชาที่มีหน้าที่พัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อเพิ่มความรู้ ทักษะ ทักษะ คุณธรรม และจริยธรรม รวมทั้งประเมินผลการปฏิบัติราชการของผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาแต่งตั้งและเลื่อนเงินเดือน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

หมวด ๔

เงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และเงินเพิ่มอื่น

มาตรา ๙๒ อัตราเงินเดือนข้าราชการตำรวจให้เป็นไปตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้

อัตราเงินประจำตำแหน่งและการรับเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการตำรวจ ให้เป็นไปตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ เงินประจำตำแหน่งไม่ถือเป็นเงินเดือน

ข้าราชการตำรวจตำแหน่งใดจะได้รับเงินประจำตำแหน่งท้ายพระราชบัญญัตินี้ ในอัตราใดให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

ในกรณีที่สมควรปรับอัตราเงินเดือนข้าราชการตำรวจให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้าการปรับอัตราเงินเดือนดังกล่าวเป็นการปรับเพิ่มร้อยละเท่ากันทุกอัตรา และไม่เกินร้อยละสิบของอัตราที่ใช้บังคับอยู่ และเมื่อได้รับอนุมัติงบประมาณรายจ่ายจากรัฐสภาเพื่อการนั้นแล้ว การปรับให้กระทำโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และให้ถือว่าบัญชีอัตราเงินเดือนท้ายพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวเป็นบัญชีอัตราเงินเดือนท้ายพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในกรณีที่การปรับเป็นร้อยละเท่ากันทุกอัตราดังกล่าว หากทำให้อัตรานึงอัตราใดมีเศษไม่ถึงสิบบาท ให้ปรับตัวเลขเงินเดือนของอัตราดังกล่าวให้เพิ่มขึ้นเป็นสิบบาท และมีให้ถือว่าเป็นการปรับอัตราร้อยละที่แตกต่างกัน

การปรับอัตราเงินเดือนข้าราชการตำรวจให้เข้าอันดับและขั้น ระดับและขั้น ระดับและขั้น หรือขั้นและขั้น แล้วแต่กรณี ตามบัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการตำรวจตามวรรคหนึ่งและวรรคสี่ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ตร. กำหนด และให้มีผลเป็นการแก้ไขขั้นหรือชั้นเงินเดือนข้าราชการตำรวจที่กำหนดไว้ในกฎหรือมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๙๓ ให้ข้าราชการตำรวจได้รับเงินเดือนดังต่อไปนี้

(๑) ข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจเอก ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติให้ได้รับเงินเดือนขั้นสูงสุดของระดับ ส.๙

(๒) ข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจเอก ให้ได้รับเงินเดือนระดับ ส.๘

(๓) ข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจโท ให้ได้รับเงินเดือนระดับ ส.๗

(๔) ข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจตรี ให้ได้รับเงินเดือนระดับ ส.๖

(๕) ข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจเอก อัตราเงินเดือนพันตำรวจเอก (พิเศษ) ให้ได้รับเงินเดือนระดับ ส.๕

(๖) ข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจเอก ให้ได้รับเงินเดือนระดับ ส.๔

(๗) ข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจโท ให้ได้รับเงินเดือนระดับ ส.๓

(๘) ข้าราชการตำรวจยศพันตำรวจตรี ให้ได้รับเงินเดือนระดับ ส.๒

(๙) ข้าราชการตำรวจยศร้อยตำรวจเอก ร้อยตำรวจโท และร้อยตำรวจตรี ให้ได้รับเงินเดือนระดับ ส.๑

(๑๐) ข้าราชการตำรวจยศดาบตำรวจ ให้ได้รับเงินเดือนระดับ ป.๓

(๑๑) ข้าราชการตำรวจจ่าสิบตำรวจ อัตราเงินเดือนจ่าสิบตำรวจ (พิเศษ) ให้ได้รับเงินเดือนระดับ ป.๒

(๑๒) ข้าราชการตำรวจจ่าสิบตำรวจ สิบตำรวจเอก สิบตำรวจโท และสิบตำรวจตรี ให้ได้รับเงินเดือนระดับ ป.๑

(๑๓) ข้าราชการตำรวจชั้นพลตำรวจสำรอง ให้ได้รับเงินเดือนระดับ พ.๑

ให้ข้าราชการตำรวจตามวรรคหนึ่งได้รับเงินเดือนในขั้นต่ำของระดับนั้น ๆ ในกรณีที่จะให้ได้รับเงินเดือนสูงกว่าหรือต่ำกว่าขั้นต่ำหรือสูงกว่าขั้นสูงของระดับ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

ข้าราชการตำรวจตาม (๒) ถึง (๑๓) อาจได้รับเงินเดือนในระดับสูงขึ้นไปกว่าที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งก็ได้ โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา ซึ่งในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวให้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการได้รับเงินเดือนในระดับสูงขึ้นไปดังกล่าวและการรับเงินประจำตำแหน่งไว้ด้วย

มาตรา ๙๔ ความในมาตรา ๙๒ และมาตรา ๙๓ มิให้ใช้บังคับกับข้าราชการตำรวจที่ไม่มียศ

ข้าราชการตำรวจที่ไม่มียศตำแหน่งใดจะได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง ในอัตราใดให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาที่ออกตามมาตรา ๙ วรรคสอง โดยให้เทียบเคียงกับข้าราชการฝ่ายพลเรือนในตำแหน่งที่คล้ายคลึงกันหรือในระดับเดียวกัน

มาตรา ๙๕ ในกรณีที่มีเหตุผลและความจำเป็น เพื่อเป็นการเยียวยาให้ข้าราชการตำรวจได้รับเงินเดือนหรือเงินประจำตำแหน่งที่เหมาะสมและเป็นธรรม ก.ตร. อาจกำหนดให้ข้าราชการตำรวจได้รับการเยียวยาโดยให้ได้รับเงินเดือนหรือเงินประจำตำแหน่งตามที่เห็นสมควรเป็นกรณี ๆ ไปก็ได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๙๖ ข้าราชการตำรวจอาจได้รับเงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราวตามภาวะเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ตามจำนวน หลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๔๗ ข้าราชการตำรวจอาจได้รับเงินเพิ่มพิเศษรายเดือน เงินเพิ่มอื่นหรือเงินช่วยเหลือตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๔๘ ข้าราชการตำรวจอาจได้รับเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งที่ประจำอยู่ในต่างประเทศหรือตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษตามที่กำหนดในระเบียบ ก.ตร. โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

หมวด ๕

การรักษาราชการแทนและการปฏิบัติราชการแทน

มาตรา ๔๙ ในกรณีที่ตำแหน่งข้าราชการตำรวจในส่วนราชการหรือหน่วยงานใดในสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีตำแหน่งในสายงานสอบสวนว่างลง หรือผู้ดำรงตำแหน่งใดไม่สามารถปฏิบัติราชการได้ ให้ผู้บังคับบัญชาดังต่อไปนี้ สั่งให้ข้าราชการตำรวจซึ่งเห็นสมควรรักษาราชการแทนในตำแหน่งนั้นได้

- (๑) นายกรัฐมนตรี สำหรับตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
- (๒) ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ สำหรับตำแหน่งตั้งแต่รองตำรวจแห่งชาติ รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือตำแหน่งเทียบเท่าลงมา
- (๓) ผู้บัญชาการหรือตำแหน่งเทียบเท่า สำหรับตำแหน่งตั้งแต่ผู้บังคับการหรือตำแหน่งเทียบเท่าลงมาในส่วนราชการนั้น
- (๔) ผู้บังคับการหรือตำแหน่งเทียบเท่า สำหรับตำแหน่งตั้งแต่ผู้กำกับหรือตำแหน่งเทียบเท่าลงมาในส่วนราชการนั้น

ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งผู้รักษาราชการแทนและมีผู้ดำรงตำแหน่งรองของตำแหน่งนั้น ให้ผู้ดำรงตำแหน่งรองเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้าไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งรองหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ และมีผู้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยของตำแหน่งดังกล่าวให้ผู้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยเป็นผู้รักษาราชการแทนในตำแหน่งนั้น ถ้ามีผู้ดำรงตำแหน่งรองหรือผู้ช่วยหลายคน ให้ผู้มีอาวุโสตามที่กำหนดในระเบียบ ก.ตร. เป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้าไม่มีทั้งผู้ดำรงตำแหน่งรองหรือผู้ช่วย หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ก็ให้ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรผู้มีอาวุโสตามที่กำหนดในระเบียบ ก.ตร. ในส่วนราชการหรือหน่วยงานนั้นเป็นผู้รักษาราชการแทน

เพื่อประโยชน์ของทางราชการ ข้าราชการตำรวจที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๗๐ (๒) (๓) (๔) (๕) และ (๖) เป็นการย่อนหลัง การปฏิบัติหน้าที่หรือการใช้อำนาจในตำแหน่งเดิมที่ได้กระทำไปก่อนมีประกาศพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ให้เป็นอันใช้ได้

ให้นำความในมาตรานี้มาใช้บังคับกับการแต่งตั้งให้รักษาราชการแทนในสายงานสอบสวน ด้วยโดยอนุโลม โดยให้แต่งตั้งผู้รักษาราชการแทนจากข้าราชการตำรวจในสายงานสอบสวนและในกรณีตาม (๓) และ (๔) ให้เป็นอำนาจของผู้บัญชาการสอบสวนหรือผู้บังคับการสอบสวนแล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๐๐ นอกจากที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ อำนาจในการสั่งการอนุญาต การอนุมัติ การปฏิบัติราชการ และการดำเนินการด้านอื่นที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติจะพึงปฏิบัติหรือดำเนินการตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งใด หรือมติของคณะรัฐมนตรีในเรื่องใด ในกิจการของแต่ละกองบัญชาการ ให้ผู้บัญชาการของแต่ละกองบัญชาการนั้นเป็นผู้ปฏิบัติราชการแทนผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

ในการปฏิบัติราชการแทนผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติตามวรรคหนึ่ง ผู้บัญชาการจะมอบหมายให้รองผู้บัญชาการปฏิบัติราชการแทนก็ได้

ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติมีหน้าที่กำกับติดตามผลการปฏิบัติราชการของผู้บัญชาการตามวรรคหนึ่ง และให้มีอำนาจแนะนำและแก้ไขการปฏิบัติราชการของผู้บัญชาการตามวรรคหนึ่ง

ในกรณีจำเป็นเพื่อรักษาประโยชน์ของทางราชการหรือการระงับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้อำนาจของผู้บัญชาการตามวรรคหนึ่ง ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติจะระงับการใช้อำนาจของผู้บัญชาการดังกล่าวไว้เป็นการชั่วคราวและใช้อำนาจนั้นด้วยตนเองก็ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ ก.ตร. กำหนด

การใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจในสายงานสอบสวน ให้ผู้บัญชาการสอบสวนเป็นผู้ปฏิบัติราชการแทนผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติตามหลักเกณฑ์ที่ ก.ตร. กำหนด และให้นำความในวรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ มาใช้บังคับกับการปฏิบัติราชการแทนผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติของผู้บัญชาการสอบสวนด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๑๐๑ เพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ อำนาจในการสั่ง การอนุญาต การอนุมัติ การปฏิบัติราชการ หรือการดำเนินการอื่นใดที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือหัวหน้าส่วนราชการหรือหัวหน้าหน่วยงานจะพึงปฏิบัติ หรือดำเนินการตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรือมติคณะรัฐมนตรีในเรื่องใด ถ้ากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรือมติคณะรัฐมนตรีในเรื่องนั้นมิได้กำหนดเรื่องการมอบอำนาจไว้เป็นอย่างอื่น หรือมิได้ห้ามเรื่องการมอบอำนาจไว้ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือหัวหน้าส่วนราชการหรือหัวหน้าหน่วยงานอาจมอบอำนาจให้ผู้ดำรงตำแหน่งรองหรือผู้ช่วย หรือผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าส่วนราชการหรือหัวหน้าหน่วยงานถัดลง

ไปตามลำดับ หรือผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่า หรือข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรในส่วนราชการหรือในหน่วยงานนั้นปฏิบัติราชการแทนได้

การมอบอำนาจตามวรรคหนึ่งให้ทำเป็นหนังสือ และให้ผู้มอบอำนาจมีหน้าที่แนะนำ กำกับ และติดตามการปฏิบัติราชการของผู้รับมอบอำนาจ และในกรณีที่เห็นว่าผู้รับมอบอำนาจปฏิบัติราชการในเรื่องใดโดยไม่สมควร ให้มีอำนาจแก้ไขการปฏิบัติราชการของผู้รับมอบอำนาจนั้นได้

เมื่อมีการมอบอำนาจแล้ว ผู้รับมอบอำนาจมีหน้าที่ต้องรับมอบอำนาจนั้นและจะมอบอำนาจนั้นให้แก่ผู้ดำรงตำแหน่งอื่นต่อไปไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากผู้มอบอำนาจไว้เป็นกรณี ๆ ไป

มาตรา ๑๐๒ ให้ผู้รักษาราชการแทนตามมาตรา ๙๙ มีหน้าที่และอำนาจเช่นเดียวกับผู้ซึ่งตนแทน

ในกรณีที่กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง หรือมติคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ผู้ดำรงตำแหน่งใดเป็นกรรมการหรือให้มีหน้าที่และอำนาจอย่างใด ให้ผู้รักษาราชการแทนมีหน้าที่และอำนาจเป็นกรรมการหรือมีหน้าที่และอำนาจเช่นเดียวกับผู้ดำรงตำแหน่งนั้นในระหว่างที่รักษาราชการแทน

การสั่งให้รักษาราชการแทนให้มีผลนับแต่เวลาที่ผู้ได้รับแต่งตั้งเข้ารับหน้าที่และให้ผู้ดำรงตำแหน่งรองหรือตำแหน่งผู้ช่วยพ้นจากความเป็นผู้รักษาราชการแทนนับแต่เวลาที่ผู้ได้รับแต่งตั้งเข้ารับหน้าที่ ทั้งนี้ ไม่เป็นการกระทบกระเทือนถึงการใดที่ผู้นั้นได้ปฏิบัติไปแล้วในระหว่างเป็นผู้รักษาราชการแทน

มาตรา ๑๐๓ ในกรณีที่มิใช่กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง หรือมติคณะรัฐมนตรีกำหนดให้หน้าที่หรืออำนาจใดเป็นของปลัดกระทรวง การใช้อำนาจหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวสำหรับส่วนราชการหรือหน่วยงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้ถือเป็นหน้าที่และอำนาจของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

หมวด ๖

วินัยและการรักษาวินัย

มาตรา ๑๐๔ ข้าราชการตำรวจต้องถือและปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบของทางราชการ มติ คณะรัฐมนตรี และจรรยาบรรณของตำรวจตามที่กำหนดในกฎ ก.ตร. และต้องรักษาวินัยตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้โดยเคร่งครัด

กฎ ก.ตร. ตามวรรคหนึ่ง ให้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๐๕ การกระทำผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ได้แก่ การไม่รักษาวินัยตามที่บัญญัติเป็นข้อปฏิบัติและข้อห้ามในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) ต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และเที่ยงธรรม เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบของทางราชการ มติคณะรัฐมนตรี จรรยาบรรณของตำรวจ และนโยบายของรัฐบาลโดยไม่ให้เสียหายแก่ราชการ

(๒) ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งในหน้าที่ราชการโดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบของทางราชการ โดยไม่ขัดขึ้นหรือหลีกเลี่ยง แต่ถ้าเห็นว่าการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นจะทำให้เสียหายแก่ราชการ หรือจะเป็นการไม่รักษาประโยชน์ของทางราชการ จะเสนอความเห็นเป็นหนังสือทันทีเพื่อให้ผู้บังคับบัญชาทบทวนคำสั่งนั้นก็ได้ และเมื่อได้เสนอความเห็นแล้ว ถ้าผู้บังคับบัญชายืนยันให้ปฏิบัติตามคำสั่งเดิม ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาต้องปฏิบัติตาม

(๓) ต้องรักษาระเบียบการเคารพระหว่างผู้ใหญ่ ผู้น้อย

(๔) ต้องอุทิศเวลาของตนให้แก่ราชการ จะละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการมิได้

(๕) ต้องปฏิบัติราชการโดยมิให้เป็นการกระทำการข้ามผู้บังคับบัญชาเหนือตนเว้นแต่ผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปเป็นผู้สั่งให้กระทำ หรือได้รับอนุญาตเป็นพิเศษชั่วคราว

(๖) ต้องรักษาความลับของทางราชการ

(๗) ต้องสุภาพเรียบร้อย รักษาความสามัคคี และไม่กระทำการอย่างใดที่เป็นการกลั่นแกล้งกัน และต้องช่วยเหลือกันในการปฏิบัติราชการระหว่างข้าราชการด้วยกันและผู้ร่วมปฏิบัติราชการ

(๘) ต้องต้อนรับ ให้ความสะดวก ความเป็นธรรมและให้การสงเคราะห์แก่ประชาชนผู้ติดต่อราชการ หรือในการปฏิบัติราชการเกี่ยวกับหน้าที่ของตนโดยไม่ชักช้าและด้วยสภาพเรียบร้อยโดยห้ามมิให้ดูหมิ่น เหยียดหยาม กดขี่หรือข่มเหงประชาชนผู้ติดต่อราชการหรือในการปฏิบัติราชการเกี่ยวกับหน้าที่ของตน

(๙) ต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความตั้งใจ อุตสาหะ เพื่อให้เกิดผลดีหรือความก้าวหน้าแก่ราชการ เอาใจใส่ ระมัดระวังรักษามลประโยชน์ของทางราชการ และต้องไม่ประมาทเลินเล่อในหน้าที่ราชการ

(๑๐) ต้องไม่กระทำการอันเป็นเหตุให้แตกความสามัคคีระหว่างข้าราชการตำรวจ

(๑๑) ต้องไม่รายงานเท็จต่อผู้บังคับบัญชา การรายงานโดยปกปิดข้อความซึ่งควรต้องแจ้งถือว่าเป็นการรายงานเท็จด้วย

(๑๒) ต้องไม่ใช้กิริยาอาการหรือประพฤติตนในลักษณะที่ไม่สมควร

(๑๓) ต้องไม่กระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤตชั่ว

(๑๔) ต้องไม่กระทำด้วยประการใด ๆ ในลักษณะที่เป็นการบังคับผู้บังคับบัญชาเป็นทางให้เสียระเบียบแบบแผนวินัยตำรวจ

(๑๕) ต้องไม่กระทำหรือละเว้นการกระทำใด ๆ อันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการหรือทำให้เสียระเบียบแบบแผนของตำรวจ

(๑๖) ต้องไม่กระทำการหรือยอมให้ผู้อื่นกระทำการหาผลประโยชน์อันอาจทำให้เสียความเที่ยงธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ราชการหรือเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการของตน

(๑๗) ต้องไม่เป็นการรวมการผู้จัดการหรือผู้จัดการ หรือดำรงตำแหน่งอื่นใดที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกันนั้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท

(๑๘) กระทำการหรือไม่กระทำการตามที่กำหนดในกฎ ก.ตร. หรือกระทำการอันถือว่ากระทำความผิดวินัยตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๐๖ การกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ได้แก่ การกระทำความดังต่อไปนี้

(๑) ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์ที่มิควรได้หรือเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย

(๒) ล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศตามที่ ก.ตร. กำหนด

(๓) ละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการโดยไม่มีเหตุอันสมควร เป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง หรือละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อกันเป็นเวลานานโดยไม่เหตุอันสมควร หรือโดยมีพฤติการณ์อันแสดงถึงความจงใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ

(๔) เข้ายดหยาม กดขี่ ข่มเหง หรือทำร้ายประชาชนผู้ติดต่อราชการหรือในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ราชการ หรือในระหว่างที่แต่งเครื่องแบบตำรวจ

(๕) กระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุกหรือโทษที่หนักกว่าโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือให้รับโทษที่หนักกว่าโทษจำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๖) กระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤตชั่วอย่างร้ายแรง

(๗) กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๑๙ วรรคสาม หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๔ วรรคสอง

(๘) ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในการแต่งตั้งโดยจงใจเพื่อช่วยเหลือบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ใดตามมาตรา ๘๑ วรรคสี่ หรือกระทำการตามมาตรา ๘๑ วรรคห้า

(๙) กระทำหรือละเว้นการกระทำใด ๆ รวมทั้งการกระทำความผิดตามมาตรา ๑๐๕ อันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง

(๑๐) กระทำการหรือไม่กระทำการตามที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

มาตรา ๑๐๗ ให้ผู้บังคับบัญชาที่มีหน้าที่เสริมสร้างและพัฒนาให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีวินัย ป้องกันมิให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชากระทำความผิดวินัย และดำเนินการทางวินัยแก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาซึ่งมีกรณีอื่นมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัย

วิธีการเสริมสร้างและพัฒนาให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีวินัย และการป้องกันมิให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชากระทำความผิดวินัย ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบ ก.ตร.

เมื่อปรากฏกรณีมีมูลที่ควรจะกล่าวหาว่าข้าราชการตำรวจผู้ใดกระทำความผิดวินัยให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการทางวินัยทันทีตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๗

ผู้บังคับบัญชาผู้ใดละเลยไม่ปฏิบัติตามมาตรานี้และตามหมวด ๗ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวโดยไม่สุจริต ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดวินัย

มาตรา ๑๐๘ เมื่อมีความจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เพื่อประโยชน์ในการรักษาวินัยและปราบปรามข้าราชการตำรวจผู้ก่อการกำเริบ หรือเพื่อบังคับข้าราชการตำรวจผู้ละทิ้งหน้าที่ให้กลับทำหน้าที่ของตน ผู้บังคับบัญชาอาจใช้อาวุธหรือกำลังบังคับได้ และถ้าได้กระทำโดยสุจริตตามสมควรแก่เหตุแล้ว ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ช่วยเหลือไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและทางอาญา

เมื่อมีเหตุดังกล่าว ผู้บังคับบัญชาจะต้องรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนตามลำดับชั้นจนถึงผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติโดยเร็ว

มาตรา ๑๐๙ โทษทางวินัยมี ๗ สถาน ดังต่อไปนี้

- (๑) ภาคทัณฑ์
- (๒) ทัณฑกรรม
- (๓) กักยาม
- (๔) กักขัง
- (๕) ตัดเงินเดือน
- (๖) ปลดออก
- (๗) ไล่ออก

การลงโทษภาคทัณฑ์ ได้แก่ การลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดอันควรต้องรับโทษสถานหนึ่งสถานใด แต่มีเหตุอันควรปรานี จึงเพียงแต่แสดงความผิดผู้นั้นให้ปรากฏไว้

การลงโทษทัณฑกรรม ได้แก่ การให้ทำงานโยธา การให้อยู่เวรยาม นอกจากหน้าที่ประจำ หรือการให้ทำงานสาธารณประโยชน์ซึ่งต้องไม่เกินหกชั่วโมงต่อหนึ่งวัน

การลงโทษกักยาม ได้แก่ การกักตัวไว้ในบริเวณใดบริเวณหนึ่งที่สมควรตามที่กำหนด

การลงโทษกักขัง ได้แก่ การขังในที่จัดไว้เพื่อควบคุมแต่เฉพาะคนเดียวหรือหลายคนรวมกัน ตามที่จะได้มีคำสั่ง

การลงโทษกักขังหรือกักขังจะใช้งานโยธาหรืองานอื่นของทางราชการด้วยก็ได้ แต่ต้องไม่เกินหกชั่วโมงต่อหนึ่งวัน

มาตรา ๑๑๐ การลงโทษข้าราชการตำรวจให้ทำเป็นคำสั่งโดยระบุในคำสั่งด้วยว่าผู้ถูกลงโทษ กระทำผิดวินัยในกรณีใดและมาตราใด

วิธีการออกคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

หมวด ๗

การดำเนินการทางวินัย

มาตรา ๑๑๑ เมื่อมีการกล่าวหาหรือมีกรณีเป็นที่สงสัยว่าข้าราชการตำรวจผู้ใดกระทำผิดวินัย ให้ผู้บังคับบัญชาที่มีหน้าที่พิจารณาพฤติการณ์และหลักฐานในเบื้องต้นว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัยหรือไม่ ในกรณีจำเป็นหรือเห็นสมควรจะให้ดำเนินการสืบสวนข้อเท็จจริงก่อนก็ได้ ในการสืบสวนข้อเท็จจริงจะมอบหมายให้บุคคลหนึ่งหรือหลายคนไปดำเนินการสืบสวนหรือตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการสืบสวนก็ได้

ในการดำเนินการสืบสวนตามวรรคหนึ่ง ต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาได้ชี้แจงข้อเท็จจริง โดยจะกำหนดเวลาให้ชี้แจงก็ได้ ถ้าเห็นว่ากรณีไม่มีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยให้สั่งยุติเรื่องได้ ถ้าเห็นว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๑๒ หรือมาตรา ๑๑๓ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้

มาตรา ๑๑๒ เมื่อข้าราชการตำรวจถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงและได้มีการดำเนินการตามมาตรา ๑๑๑ แล้ว ให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาสั่งการตามมาตรา ๑๑๖ โดยเร็วในกรณีที่มีการสืบสวนให้นำผลการสืบสวนมาใช้ประกอบการพิจารณาดำเนินการ

มาตรา ๑๑๓ เมื่อข้าราชการตำรวจถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงให้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นทำการสอบสวน ในการสอบสวนต้องแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาเท่าที่มีให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบโดยจะระบุหรือไม่ระบุชื่อพยานก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงและนำสืบแก้ข้อกล่าวหา เมื่อดำเนินการแล้ว ถ้าฟังได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำผิด

วินัย ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๑๖ หรือมาตรา ๑๑๗ แล้วแต่กรณี ถ้าฟังไม่ได้ว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัย ให้สั่งยุติเรื่อง

ให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา ๙๙ หรือผู้บังคับบัญชาอื่นตามที่กำหนดในระเบียบ ก.ตร. เป็นผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนตามวรรคหนึ่ง

ในกรณีที่ข้าราชการตำรวจตำแหน่งต่างกันถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงร่วมกัน ให้ผู้มีอำนาจสำหรับผู้ถูกกล่าวหาที่มีตำแหน่งในระดับสูงกว่าเป็นผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นทำการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาตามมาตรา ๑๒๘ แม้คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนจะมีได้กำหนดให้สอบสวนในความผิดวินัยอย่างร้ายแรง แต่ผลการสอบสวนปรากฏว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการสั่งการตามผลการสอบสวนโดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือดำเนินการสอบสวนใหม่ แต่ทั้งนี้ ต้องแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาเท่าที่มีให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ โดยจะระบุหรือไม่ระบุพยานก็ได้ และต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงและนำสืบแก้ข้อกล่าวหาได้ด้วย

มาตรา ๑๑๔ หลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาเกี่ยวกับการสืบสวนและการสอบสวนที่ต้องดำเนินการตามมาตรา ๑๑๑ และมาตรา ๑๑๓ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

ในการพิจารณาของผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจตามมาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๓ มาตรา ๑๑๖ หรือมาตรา ๑๑๗ ให้พิจารณาสั่งการให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันได้รับสำนวน เว้นแต่มีเหตุจำเป็นตามที่กำหนดในระเบียบ ก.ตร. ซึ่งทำให้การพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวก็ให้ขยายระยะเวลาได้อีกไม่เกินสองครั้ง โดยแต่ละครั้งจะต้องไม่เกินสามสิบวันในการนี้ หากยังพิจารณาไม่แล้วเสร็จ ให้ข้าราชการตำรวจผู้ถูกกล่าวหา กลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนและให้ถือว่าไม่เป็นผู้ที่อยู่ระหว่างถูกสืบสวนหรือสอบสวน แล้วแต่กรณี นับแต่วันครบกำหนดเวลาดังกล่าวจนกว่าการพิจารณาสั่งการในเรื่องนั้นจะเสร็จสิ้นและมีคำสั่ง และในกรณีที่ไม่มีหลักฐานแสดงให้เห็นได้ว่าการมิได้สั่งการภายในกำหนดเวลาดังกล่าวมีเหตุผลจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ให้ถือว่าผู้บังคับบัญชาผู้นั้นกระทำผิดวินัย

ในกรณีที่เป็นการผิดที่ปรากฏชัดแจ้งตามที่กำหนดในกฎ ก.ตร. จะดำเนินการทางวินัยโดยไม่ต้องสอบสวนก็ได้

มาตรา ๑๑๕ เมื่อมีเหตุจำเป็นจะต้องกักตัวข้าราชการตำรวจซึ่งถูกกล่าวหาไว้เพื่อประโยชน์ในการสอบสวน เช่น จะหลบหนีหรือจะไปทำร้าย หรือข่มขู่ผู้เสียหายหรือพยานให้ผู้บังคับบัญชามีอำนาจกักตัวข้าราชการตำรวจนั้นระหว่างดำเนินการสอบสวนได้เท่าที่จำเป็นแก่การสอบสวน แต่ต้องไม่เกินอำนาจลงโทษกักขังของผู้สั่งกักตัวและต้องไม่เกินสิบห้าวัน

ในกรณีที่ข้าราชการตำรวจตามวรรคหนึ่งถูกลงโทษกักขังหรือกักขังให้หักจำนวนวันที่ถูกกักตัวออกจากระยะเวลาที่กักขังหรือกักขังด้วย และในกรณีที่ถูกลงโทษทัณฑ์กรรม ให้ถือว่าถูกลงโทษกักตัวเป็นการรับโทษสำหรับความผิดนั้นแล้ว

มาตรา ๑๑๖ ข้าราชการตำรวจผู้ใดกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ให้ผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษภาคทัณฑ์ ทัณฑ์กรรม กักขัง หรือตัดเงินเดือนตามควรแก่กรณีให้เหมาะสมกับความผิด ถ้ามีเหตุอันควรลดหย่อนจะนำมาประกอบการพิจารณาลดโทษก็ได้ แต่สำหรับการลงโทษภาคทัณฑ์ให้ใช้เฉพาะกรณีกระทำความผิดวินัยเล็กน้อยหรือมีเหตุอันควรลดหย่อน ซึ่งยังไม่ถึงกับจะต้องถูกลงโทษทัณฑ์กรรม

ถ้าผู้บังคับบัญชาเห็นว่าผู้กระทำความผิดวินัยควรได้รับโทษสูงกว่าที่ตนมีอำนาจสั่งลงโทษให้รายงานต่อผู้บังคับบัญชาของตนที่มีอำนาจ เพื่อให้พิจารณาดำเนินการเพื่อลงโทษตามควรแก่กรณี

ในกรณีกระทำความผิดวินัยเล็กน้อยและมีเหตุอันควรลดโทษ จะงดโทษให้โดยให้ทำทัณฑ์บนเป็นหนังสือหรือว่ากล่าวตักเตือนก็ได้

การลงโทษตามมาตรา ๑๑๖ ผู้บังคับบัญชาจะมีอำนาจสั่งลงโทษผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาในสถานโทษและอัตราโทษได้เพียงใด ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

มาตรา ๑๑๗ ข้าราชการตำรวจผู้ใดกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา ๙๙ สั่งลงโทษปลดออกหรือไล่ออกตามความร้ายแรงแห่งกรณี ถ้ามีเหตุอันควรลดหย่อนจะนำมาประกอบการพิจารณาโทษก็ได้ แต่ห้ามมิให้ลดโทษต่ำกว่าปลดออก

การพิจารณาสั่งลงโทษของผู้มีอำนาจตามมาตรา ๙๙ (๒) (๓) และ (๔) ให้ผู้มีอำนาจดังกล่าวตั้งคณะกรรมการเพื่อเสนอแนะการลงโทษ โดยคณะกรรมการดังกล่าวอย่างน้อยต้องประกอบด้วยรองหัวหน้าหน่วยงานนั้นทุกคน ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎ ก.ตร. และต้องพิจารณาเสนอแนะภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง

ให้ผู้บังคับบัญชาลงโทษตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการตามวรรคสอง แล้วรายงานให้ ก.ตร.ทราบ

ผู้ถูกลงโทษปลดออกตามมาตรา ๑๑๗ ให้มีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญเสมือนว่าผู้นั้นลาออกจากราชการ

มาตรา ๑๑๘ เมื่อผู้บังคับบัญชาได้ดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการตำรวจผู้ใดแล้วให้รายงานการดำเนินการทางวินัยต่อผู้บังคับบัญชาที่มีตำแหน่งเหนือผู้ดำเนินการทางวินัยและผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาที่ได้รับรายงานตามวรรคหนึ่งเห็นว่าการยุติเรื่อง การงดโทษหรือการลงโทษ เป็นการไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม ก็ให้มีอำนาจสั่งลงโทษ เพิ่มโทษเป็นสถานโทษ หรืออัตราโทษที่หนักขึ้น ลดโทษลงเป็นสถานโทษหรืออัตราโทษที่เบาลง งดโทษโดยให้ทำทัณฑ์บนเป็นหนังสือ หรือว่ากล่าวตักเตือน หรือยกโทษให้ถูกต้องหรือเหมาะสมตามควรแก่กรณี ตลอดจนแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความในคำสั่งเดิมให้ถูกต้องเหมาะสมได้ด้วย และในกรณีที่เห็นว่าควรดำเนินการอย่างไรเพิ่มเติมเพื่อประกอบการพิจารณาให้ได้รับความจริงและยุติธรรมก็ให้มีอำนาจดำเนินการหรือสั่งดำเนินการได้ตามควรแก่กรณี โดยการสั่งลงโทษหรือเพิ่มโทษเป็นสถานโทษที่หนักขึ้น ต้องไม่เกินอำนาจของตนตามมาตรา ๑๑๖ และการเพิ่มอัตราโทษเมื่อรวมกับอัตราโทษเดิมต้องไม่เกินอำนาจนั้นด้วยถ้าเกินอำนาจของตน ก็ให้รายงานต่อผู้บังคับบัญชาของผู้ขึ้นตามลำดับเพื่อให้พิจารณาดำเนินการตามควรแก่กรณี ทั้งนี้ ถ้าเห็นว่าการจะสั่งลงโทษหรือเพิ่มโทษนั้นกรณีเป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ก็ให้รายงานต่อผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเพื่อให้พิจารณาดำเนินการ

ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษตามมาตรา ๑๑๖ สั่งยุติเรื่อง หรือสั่งงดโทษข้าราชการตำรวจผู้ใดไปแล้ว แต่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเห็นว่ากรณีเป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง หรือเมื่อได้รับรายงานที่ผู้บังคับบัญชาตามวรรคสองเห็นว่ากรณีเป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ก็ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติมีอำนาจดำเนินการตามมาตรา ๑๑๓ แต่ถ้าเป็นกรณีที่ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนตามมาตรา ๑๑๓ ไว้แล้ว ก็ให้ดำเนินการตามมาตรา ๑๑๗

เมื่อมีกรณีเพิ่มโทษ ลดโทษ งดโทษ หรือยกโทษ ให้ผู้สั่งมีคำสั่งใหม่ และในคำสั่งดังกล่าวให้สั่งยกเลิกคำสั่งลงโทษเดิมด้วย พร้อมทั้งระบุวิธีการดำเนินการให้ผู้ถูกลงโทษตามคำสั่งเดิม รับโทษที่เพิ่มขึ้นหรือกลับคืนสู่ฐานะเดิม แล้วแต่กรณี ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

มาตรา ๑๑๙ เมื่อผู้บังคับบัญชาได้ดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรงหรือสั่งให้ข้าราชการตำรวจออกจากราชการในเรื่องใดไปแล้ว ถ้า ก.ตร. พิจารณาเห็นเป็นการสมควรที่จะต้องสอบสวนเพิ่มเติมหรือสอบสวนใหม่ ให้ ก.ตร. มีอำนาจสอบสวนเพิ่มเติมหรือสอบสวนใหม่ในเรื่องนั้นได้ตามความจำเป็น โดยจะสอบสวนเองหรือตั้งอนุกรรมการ หรือให้คณะกรรมการสอบสวนสอบสวนเพิ่มเติมหรือสอบสวนใหม่แทนก็ได้ หรือกำหนดประเด็นหรือข้อสำคัญที่ต้องการทราบส่งไป เพื่อให้คณะกรรมการสอบสวนที่ผู้บังคับบัญชาได้แต่งตั้งไว้เดิมทำการสอบสวนเพิ่มเติมได้ด้วย

ในการดำเนินการตามมาตรานี้ ให้นำมาตรา ๑๒๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๒๐ ให้ผู้สืบสวน กรรมการสืบสวน และกรรมการสอบสวน เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และให้กรรมการสอบสวนมีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพียงเท่าที่เกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของกรรมการสอบสวน

และโดยเฉพาะให้มีอำนาจเรียกให้กระทรวง ทบวง กรม หน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจหน่วยงานอื่นของรัฐ ห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือชี้แจงข้อเท็จจริงส่งเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ส่งผู้แทนหรือบุคคลในสังกัดมาชี้แจงหรือให้ถ้อยคำเกี่ยวกับเรื่องที่สอบสวน

มาตรา ๑๒๑ ข้าราชการตำรวจผู้ใดซึ่งออกจากราชการอันมิใช่เพราะเหตุตาย มีกรณีถูกกล่าวหาเป็นหนังสือก่อนออกจากราชการว่า ขณะรับราชการได้กระทำหรือละเว้นกระทำการใดอันเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ถ้าเป็นการกล่าวหาต่อผู้บังคับบัญชาของผู้นั้น หรือต่อผู้มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนหรือตรวจสอบตามกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการหรือเป็นการกล่าวหาของผู้บังคับบัญชาของผู้นั้น หรือมีกรณีถูกฟ้องคดีอาญาหรือต้องหาคดีอาญาก่อนออกจากราชการว่า ในขณะที่รับราชการได้กระทำความผิดอาญามิใช่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทที่ไม่เกี่ยวกับราชการหรือความผิดลหุโทษ ผู้มีอำนาจดำเนินการทางวินัยมีอำนาจดำเนินการสอบสวนหรือพิจารณาดำเนินการทางวินัย และสั่งลงโทษตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้ต่อไปได้เสมือนว่าผู้นั้นยังมิได้ออกจากราชการ แต่ต้องสั่งลงโทษภายในสามปีนับแต่วันที่ผู้นั้นออกจากราชการ

กรณีตามวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นการกล่าวหา หรือฟ้องคดีอาญาหรือต้องหาคดีอาญา หลังจากข้าราชการตำรวจผู้ใดออกจากราชการแล้ว ให้ผู้มีอำนาจดำเนินการทางวินัยมีอำนาจดำเนินการสอบสวนหรือพิจารณาดำเนินการทางวินัย และสั่งลงโทษตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้ต่อไปได้เสมือนว่าผู้นั้นยังมิได้ออกจากราชการ โดยต้องเริ่มดำเนินการสอบสวนภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้นั้นออกจากราชการ และต้องสั่งลงโทษภายในสามปีนับแต่วันที่ผู้นั้นออกจากราชการ สำหรับกรณีที่เป็นความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งตามมาตรา ๑๑๔ วรรคสาม จะต้องสั่งลงโทษภายในสามปีนับแต่วันที่ผู้นั้นออกจากราชการ

ในกรณีที่ศาลปกครองมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้เพิกถอนคำสั่งลงโทษ หรือ ก.พ.ค.ตร. มีมติให้เพิกถอนคำสั่งลงโทษตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง เพราะเหตุกระบวนการดำเนินการทางวินัยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้ผู้มีอำนาจดำเนินการทางวินัยดำเนินการทางวินัยให้แล้วเสร็จภายในสองปีนับแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุด หรือมีคำวินิจฉัยของ ก.พ.ค.ตร. แล้วแต่กรณี

การดำเนินการทางวินัยตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม ถ้าผลการสอบสวนพิจารณาปรากฏว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรงก็ให้งดโทษ

มาตรา ๑๒๒ ในกรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติหรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐมีมติชี้มูลความผิดข้าราชการตำรวจผู้ใด ซึ่งออกจากราชการแล้ว การดำเนินการทางวินัยและสั่งลงโทษแก่ข้าราชการตำรวจผู้นั้นให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม

การทุจริตหรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแล้วแต่กรณี

การดำเนินการทางวินัยตามวรรคหนึ่ง หากปรากฏว่าผู้นั้นกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงก็ให้งดโทษ

มาตรา ๑๒๓ ข้าราชการตำรวจผู้ใดมีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงจนถูกตั้งกรรมการสอบสวน หรือต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาหรือถูกฟ้องคดีอาญา เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ผู้มีอำนาจตามมาตรา ๙๙ หรือผู้บังคับบัญชาอื่นตามที่กำหนดในระเบียบ ก.ตร. มีอำนาจสั่งพักราชการหรือสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน เพื่อรอฟังผลการสอบสวนพิจารณาทางวินัยได้ แต่ถ้าภายหลังปรากฏผลการสอบสวนพิจารณาทางวินัยว่าผู้นั้นมิได้กระทำความผิดหรือกระทำความผิดไม่ถึงกับถูกลงโทษปลดออกหรือไล่ออกและไม่มีกรณีที่จะต้องออกจากราชการด้วยเหตุอื่นก็ให้ผู้มีอำนาจดังกล่าวสั่งให้ผู้นั้นกลับเข้ารับราชการในตำแหน่งเดิมหรือตำแหน่งในระดับเดียวกันที่ผู้นั้นมีคุณสมบัติตรงตามคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งนั้น

เมื่อได้มีการสั่งให้ข้าราชการตำรวจผู้ใดพักราชการหรือออกจากราชการไว้ก่อนตามวรรคหนึ่งแล้ว หากภายหลังปรากฏว่าผู้นั้นมีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงในกรณีอื่นอีก ผู้มีอำนาจตามมาตรา ๙๙ หรือผู้บังคับบัญชาอื่นตามที่กำหนดในระเบียบ ก.ตร. มีอำนาจดำเนินการสืบสวนหรือพิจารณาตามมาตรา ๑๑๑ และแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนตามมาตรา ๑๑๓ ตลอดจนดำเนินการทางวินัยตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้ต่อไปได้

ในกรณีที่ผู้ถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนได้รับคำสั่งให้กลับเข้ารับราชการหรือได้รับคำสั่งให้ออกจากราชการด้วยเหตุใด ๆ ที่มีใช่เป็นการลงโทษ ให้ผู้นั้นมีสถานภาพเป็นข้าราชการตำรวจตลอดระยะเวลาระหว่างที่ถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน

เงินเดือน เงินอื่นที่จ่ายเป็นรายเดือน และเงินช่วยเหลืออย่างอื่น และการจ่ายเงินดังกล่าวของผู้ถูกสั่งพักราชการและผู้ถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน ให้เป็นไปตามกฎหมายหรือระเบียบว่าด้วยการนั้น

หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการสั่งพักราชการ การสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน ระยะเวลาให้พักราชการและให้ออกจากราชการไว้ก่อน และการดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามผลการสอบสวนพิจารณา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

หมวด ๘ การออกจากราชการ

มาตรา ๑๒๔ ข้าราชการตำรวจออกจากราชการเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) พ้นจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ

(๓) ได้รับอนุญาตให้ลาออกหรือการลาออกมีผลตามมาตรา ๑๒๖

(๔) ถูกสั่งให้ออกตามมาตรา ๖๘ มาตรา ๑๒๓ มาตรา ๑๒๕ มาตรา ๑๒๗ มาตรา ๑๒๘

มาตรา ๑๒๙ หรือมาตรา ๑๓๐

(๕) ถูกสั่งลงโทษปลดออกหรือไล่ออก

วันออกจากราชการตาม (๔) และ (๕) ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบ ก.ตร.

การออกจากราชการของข้าราชการตำรวจเฉพาะผู้ที่ต้องรับราชการตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๑๒๕ ผู้ใดได้รับบรรจุเข้าเป็นข้าราชการตำรวจ หากภายหลังปรากฏว่า ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๖๔ หรือขาดคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งตามมาตรา ๖๒ ตั้งแต่ก่อนได้รับการบรรจุ ให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา ๙๙ สั่งให้ออกจากราชการ แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงการใดที่ผู้นั้นได้ปฏิบัติไปตามหน้าที่และอำนาจและการรับเงินเดือนหรือผลประโยชน์อื่นใดที่ได้รับจากทางราชการก่อนมีคำสั่งให้ออกนั้น และถ้าการเข้ารับราชการเป็นไปโดยสุจริตแล้ว ให้ถือว่าเป็นการสั่งให้ออกเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ

มาตรา ๑๒๖ ข้าราชการตำรวจผู้ใดประสงค์จะลาออกจากราชการ ให้ยื่นหนังสือขอลาออกต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปชั้นหนึ่ง เพื่อให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา ๙๙ หรือผู้บังคับบัญชาอื่นตามที่กำหนดในระเบียบ ก.ตร. เป็นผู้พิจารณาอนุญาต

ในกรณีที่ข้าราชการตำรวจขอลาออกเพื่อดำรงตำแหน่งที่กำหนดโดยรัฐธรรมนูญ ตำแหน่งทางการเมือง หรือเพื่อสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น ให้การลาออกมีผลนับตั้งแต่วันที่ผู้นั้นขอลาออก

นอกจากกรณีตามวรรคสอง ถ้าผู้มีอำนาจตามมาตรา ๙๙ หรือผู้บังคับบัญชาอื่นตามที่กำหนดในระเบียบ ก.ตร. เห็นว่าจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่ราชการ จะยับยั้งการลาออกไว้เป็นเวลาไม่

เกินเก้าสิบวันนับแต่วันขอลาออกก็ได้ ในกรณีเช่นนั้น ถ้าผู้ขอลาออกมิได้ถอนใบลาออกก่อนครบกำหนดระยะเวลาการยับยั้ง ให้ถือว่าลาออกนั้นมีผลเมื่อครบกำหนดเวลาตามที่ได้ยับยั้งไว้

ในกรณีที่ผู้มีอำนาจตามมาตรา ๙๙ หรือผู้บังคับบัญชาอื่นตามที่กำหนดในระเบียบ ก.ตร. มิได้ยับยั้งตามวรรคสาม ให้การลาออกนั้นมีผลตั้งแต่วันขอลาออก

หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการลาออก การพิจารณาอนุญาตให้ลาออกและการยับยั้งการลาออกจากราชการ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบ ก.ตร.

มาตรา ๑๒๗ ผู้มีอำนาจตามมาตรา ๙๙ มีอำนาจสั่งให้ข้าราชการตำรวจออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการได้ แต่ในการสั่งให้ออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทน นอกจากให้ทำได้ในกรณีที่ระบุไว้ในมาตราอื่นแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือในกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการแล้ว ให้ทำได้ในกรณีดังต่อไปนี้ด้วย

- (๑) เมื่อข้าราชการตำรวจผู้ใดเจ็บป่วยไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ราชการของตนได้โดยสม่ำเสมอ
- (๒) เมื่อข้าราชการตำรวจผู้ใดสมัครไปปฏิบัติงานใด ๆ ตามความประสงค์ของทางราชการ
- (๓) เมื่อข้าราชการตำรวจผู้ใดขาดคุณสมบัติทั่วไปตามมาตรา ๖๔ (๑) หรือ (๔) หรือขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดในกฎ ก.ตร.
- (๔) เมื่อข้าราชการตำรวจผู้ใดไม่สามารถปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในระดับอันเป็นที่พอใจของทางราชการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

มาตรา ๑๒๘ ข้าราชการตำรวจผู้ใดมีกรณีถูกกล่าวหา หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าหย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการ บกพร่องในหน้าที่ราชการหรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการ และผู้บังคับบัญชาตำแหน่งตั้งแต่ผู้กำกับการหรือเทียบเท่าผู้กำกับการขึ้นไปเห็นว่ากรณีมีมูล ถ้าให้ผู้ผู้นั้นรับราชการต่อไปจะเป็นการเสียหายแก่ราชการ ก็ให้ผู้มีอำนาจดังกล่าวสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนโดยไม่ชักช้า ในการสอบสวนนี้จะต้องแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาเท่าที่มีให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ โดยจะระบุหรือไม่ระบุชื่อพยานก็ได้ และต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงและนำสืบแก้ข้อกล่าวหาได้ด้วย เมื่อได้มีการสอบสวนแล้ว ถ้าคณะกรรมการหรือผู้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาเห็นว่าสมควรให้ออกจากราชการ ก็ให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการเสนอเรื่องต่อผู้มีอำนาจตามมาตรา ๙๙ เพื่อพิจารณาสั่งให้ผู้ผู้นั้นออกจากราชการ เพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนได้

ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อทำการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาตามมาตรา ๑๑๓ ในเรื่องที่จะต้องสอบสวนตามวรรคหนึ่ง และคณะกรรมการสอบสวนตามมาตรา ๑๑๓ ได้

สอบสวนไว้แล้ว ผู้มีอำนาจตามวรรคหนึ่งจะใช้สำนวนการสอบสวนนั้นมาพิจารณาดำเนินการ โดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนตามวรรคหนึ่งก็ได้

หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการสอบสวนพิจารณา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

มาตรา ๑๒๙ เมื่อข้าราชการตำรวจผู้ใดถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง และได้มีการสอบสวนตามมาตรา ๑๑๓ แต่ไม่ได้ความแน่ชัดว่าผู้นั้นกระทำผิดที่จะถูกลงโทษปลดออกหรือไล่ออก แต่มีมลทินหรือมีหมองในกรณีที่ถูกลสอบสวนนั้น หากจะให้รับราชการต่อไปจะเป็นการเสียหายแก่ราชการ ก็ให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา ๙๙ สั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนได้

มาตรา ๑๓๐ เมื่อข้าราชการตำรวจผู้ใดถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก ในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ซึ่งยังไม่ถึงกับจะต้องถูกลงโทษปลดออกหรือไล่ออก หากจะให้รับราชการต่อไปจะเป็นการเสียหายแก่ราชการ ก็ให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา ๙๙ สั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนได้

มาตรา ๑๓๑ การพ้นจากตำแหน่งของข้าราชการตำรวจตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ จเรตำรวจแห่งชาติ และรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือตำแหน่งเทียบเท่า ให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงมีพระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่ง เว้นแต่กรณีที่พ้นจากตำแหน่งเพราะความตาย เกษียณอายุ หรือพ้นจากราชการเพราะถูกลงโทษ ให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงทราบ

ในการออกจากราชการของข้าราชการตำรวจตำแหน่งตั้งแต่ผู้บังคับการหรือตำแหน่งเทียบเท่าขึ้นไปนอกจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง หากเป็นกรณีการออกจากราชการตามมาตรา ๑๒๔ ให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงทราบ

หมวด ๙ การอุทธรณ์

มาตรา ๑๓๒ ข้าราชการตำรวจผู้ใดถูกสั่งลงโทษหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ได้ ดังต่อไปนี้

(๑) กรณีถูกสั่งลงโทษภาคทัณฑ์ ทณฑกรรม กักขัง หรือตัดเงินเดือนให้อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อผู้บังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาที่สั่งลงโทษ แต่ในกรณีที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้สั่งลงโทษ ให้อุทธรณ์ต่อ ก.ตร.

(๒) กรณีถูกสั่งลงโทษปลดออก หรือไล่ออก หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการให้อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อ ก.พ.ค.ตร.

การอุทธรณ์ตาม (๑) และ (๒) ให้อุทธรณ์ภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบคำสั่ง

การพิจารณาอุทธรณ์ตาม (๑) ให้พิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นตามที่กำหนดในระเบียบ ก.ตร. ที่ทำให้การพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในระยะเวลาดังกล่าว ก็ให้ขยายระยะเวลาได้อีกไม่เกินสองครั้ง โดยแต่ละครั้งจะต้องไม่เกินหกสิบวัน ทั้งนี้ การอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ตาม (๑) ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

การพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ตาม (๒) ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์ เว้นแต่มีเหตุขัดข้องที่ทำให้การพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในระยะเวลาดังกล่าวก็ให้ขยายระยะเวลาได้อีกซึ่งไม่เกินสองครั้ง โดยแต่ละครั้งจะต้องไม่เกินหกสิบวัน และให้บันทึกเหตุขัดข้องให้ปรากฏไว้ด้วย ทั้งนี้ การอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ตาม (๒) ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.ค.ตร.

มาตรา ๑๓๓ เมื่อ ก.พ.ค.ตร. พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์แล้ว ให้ผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งลงโทษ ดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยนั้นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ ก.พ.ค.ตร. มีคำวินิจฉัย

ในกรณีที่ผู้อุทธรณ์ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของ ก.พ.ค.ตร. ให้ฟ้องคดีต่อศาลปกครองสูงสุดภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ทราบหรือถือว่าทราบคำวินิจฉัยของ ก.พ.ค.ตร.

ผู้บังคับบัญชาผู้ใดไม่ปฏิบัติตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการจงใจละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น

มาตรา ๑๓๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการ ก.พ.ค.ตร. เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และให้มีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) สั่งให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งลงโทษหรือสั่งให้ออกจากราชการอันเป็นเหตุให้มีการอุทธรณ์ ส่งสำนวนการสอบสวนและการลงโทษให้ ก.พ.ค.ตร. ภายในเวลาที่กำหนด

(๒) สั่งให้สอบสวนใหม่หรือสอบสวนเพิ่มเติม หรือส่งตัวข้าราชการตำรวจในสังกัดมาให้ถ้อยคำ ในการนี้ จะกำหนดระยะเวลาในการสอบสวนใหม่หรือสอบสวนเพิ่มเติมไว้ด้วยก็ได้

(๓) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของกระทรวง กรม ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือบุคคลใดที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

(๔) เข้าไปในอาคาร หรือสถานที่ใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของ ก.พ.ค.ตร. ทั้งนี้ ในระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก หรือในเวลาทำการของสถานที่นั้น

(๕) สอบสวนใหม่หรือสอบสวนเพิ่มเติม

มาตรา ๑๓๕ ในการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ให้ ก.พ.ค.ตร. มีอำนาจไม่รับอุทธรณ์ ยกอุทธรณ์ หรือมีคำวินิจฉัยให้แก้ไขหรือยกเลิกคำสั่งลงโทษ และให้เยียวยาความเสียหายให้ผู้อุทธรณ์ หรือให้ดำเนินการอื่นใดเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ตามระเบียบที่ ก.พ.ค.ตร. กำหนด

การวินิจฉัยให้แก้ไขหรือให้ดำเนินการอื่นตามวรรคหนึ่ง ก.พ.ค.ตร. จะให้เพิ่มโทษไม่ได้

มาตรา ๑๓๖ การคัดค้านกรรมการ ก.พ.ค.ตร. เหตุแห่งการคัดค้าน วิธีการคัดค้านการพิจารณาคัดค้าน และการถอนตัว ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

มาตรา ๑๓๗ ในกรณีที่ศาลปกครองมีคำพิพากษาถึงที่สุดสั่งเพิกถอนหรือแก้ไขคำสั่งในเรื่องใด ให้เป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจ หรือ ก.ตร. แล้วแต่กรณี ในการสั่งการตามสมควรเพื่อเยียวยาและแก้ไขหรือดำเนินการตามควรแก่กรณีเพื่อให้เป็นไปตามคำพิพากษานั้น

หมวด ๑๐

การร้องทุกข์

มาตรา ๑๓๘ ข้าราชการตำรวจผู้ใดเห็นว่าผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจหน้าที่ปฏิบัติต่อตนโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ปฏิบัติต่อตนให้ถูกต้องตามระเบียบ กฎหมาย หรือเกิดจากการปฏิบัติโดยมิชอบของผู้บังคับบัญชาต่อตน หรือกฎ ก.ตร. ที่ออกมาใช้บังคับขัดหรือแย้งต่อพระราชบัญญัตินี้หรือก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม ผู้นั้นอาจร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาหรือ ก.พ.ค.ตร. แล้วแต่กรณี เพื่อขอให้แก้ไขได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่มีสิทธิอุทธรณ์ตามหมวด ๙ การอุทธรณ์ ให้ใช้สิทธิอุทธรณ์ตามที่กำหนดไว้ในหมวดนั้น

มาตรา ๑๓๙ การร้องทุกข์ที่เกิดจากผู้บังคับบัญชา ให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไป ตามลำดับ

การร้องทุกข์ที่เกิดจากหัวหน้าส่วนราชการระดับกองบัญชาการขึ้นไปให้ร้องทุกข์ต่อ ก.พ.ค.ตร.

การร้องทุกข์ว่ากฎ ก.ตร. ที่ออกมาใช้บังคับก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม หรือขัด หรือแย้งต่อพระราชบัญญัตินี้ ให้ร้องทุกข์ต่อ ก.พ.ค.ตร.

ระยะเวลาการร้องทุกข์ การร้องทุกข์ และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.ค.ตร.

มาตรา ๑๔๐ ในการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ และ ก.พ.ค.ตร. มีอำนาจไม่รับเรื่องร้องทุกข์ ยกคำร้องทุกข์ หรือมีคำวินิจฉัยให้แก้ไขหรือยกเลิกคำสั่ง และให้เยียวยาความเสียหายให้ผู้ร้องทุกข์ หรือให้ดำเนินการอื่นใดเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมตามระเบียบที่ ก.พ.ค.ตร. กำหนด

เมื่อผู้บังคับบัญชาซึ่งพิจารณาวินิจฉัยคำร้องทุกข์ หรือ ก.พ.ค.ตร. ได้พิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ประการใดแล้ว ให้ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยนั้น

ผู้ร้องทุกข์ผู้ใดไม่พอใจคำวินิจฉัยของผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ มีสิทธิอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค.ตร. ได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัยและให้นำความในมาตรา ๑๓๙ วรรคสี่ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

คำวินิจฉัยของ ก.พ.ค.ตร. ให้เป็นที่สุด

หมวด ๑๑

การคุ้มครองระบบคุณธรรม

มาตรา ๑๔๑ ในกรณีที่ ก.พ.ค.ตร. เห็นว่ากฎกระทรวง กฎ ก.ตร. ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด ประกาศ มติ หรือคำสั่งใดที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้และมุ่งหมายให้ใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่สอดคล้องกับระบบคุณธรรมตามมาตรา ๕๓ ให้ ก.พ.ค.ตร. แจ้งให้ผู้มีอำนาจออกกฎกระทรวง กฎ ก.ตร. ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด ประกาศ มติ หรือคำสั่งดังกล่าวทราบเพื่อดำเนินการแก้ไขหรือยกเลิกตามควรแก่กรณี

หมวด ๑๒ รูปแบบตำรวจ

มาตรา ๑๔๒ ลักษณะ ชนิด และประเภทของรูปแบบตำรวจและข้าราชการตำรวจที่ไม่มียศ รวมทั้งการแต่งว่าจะสมควรอย่างไร เมื่อไร และโดยเงื่อนไขประการใดนั้น ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๔๓ ผู้ใดแต่งรูปแบบตำรวจโดยไม่มีสิทธิ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงห้าปี

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ได้กระทำภายในเขตซึ่งประกาศใช้กฎอัยการศึกหรือประกาศภาวะฉุกเฉิน หรือเพื่อกระทำความผิดอาญา ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี

มาตรา ๑๔๔ ข้าราชการตำรวจผู้ใดแต่งรูปแบบตำรวจในขณะที่กระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งมีกำหนดโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี

มาตรา ๑๔๕ ผู้ใดแต่งกายโดยใช้เครื่องแต่งกายคล้ายรูปแบบตำรวจและกระทำการใด ๆ อันทำให้ราชการตำรวจถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง หรือทำให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ราชการตำรวจ หรือทำให้บุคคลอื่นหลงเชื่อว่าเป็นตำรวจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ได้กระทำภายในเขตซึ่งประกาศใช้กฎอัยการศึกหรือประกาศภาวะฉุกเฉิน หรือเพื่อกระทำความผิดอาญา ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี

มาตรา ๑๔๖ ในการแสดงภาพยนตร์ ละคร หรือการแสดงอื่นใดทำนองเดียวกัน ที่ประสงค์จะเผยแพร่ต่อสาธารณชน หากผู้แสดงประสงค์จะแต่งรูปแบบตำรวจ หรือแต่งกายโดยใช้เครื่องแต่งกายคล้ายรูปแบบตำรวจ ให้ผู้ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบการแสดงนั้นหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายแจ้งต่อหัวหน้าสถานีตำรวจแห่งท้องที่ที่จะทำการแสดงเช่นว่านั้นทราบ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง

ลักษณะ ๘

กองทุนเพื่อการสืบสวน สอบสวน การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา

มาตรา ๑๔๗ ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เรียกว่า “กองทุนเพื่อการสืบสวน สอบสวน การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้จ่ายในงานสืบสวน สอบสวน และการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญาในส่วนที่มีงบประมาณไม่เพียงพอหรือไม่อาจใช้จากเงินงบประมาณได้

มาตรา ๑๔๘ กองทุนประกอบด้วย

(๑) ทรัพย์สินที่ได้รับโอนมาตามมาตรา ๑๖๙

(๒) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล

(๓) เงินและทรัพย์สินที่กองทุนได้รับจากหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือมูลนิธิ เว้นแต่เงินอุดหนุนตามมาตรา ๘ วรรคสอง

(๔) ดอกผลที่เกิดจากกองทุน

คณะรัฐมนตรีจะอนุมัติให้นำเงินค่าเปรียบเทียบปรับคดีอาญาที่เป็นอำนาจของข้าราชการตำรวจ เงินค่าปรับตามกฎหมายว่าด้วยการจราจรทางบกเฉพาะส่วนที่จะต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน และเงินค่าปรับทางปกครองที่ข้าราชการตำรวจส่งปรับตามกฎหมาย ให้เป็นของกองทุนโดยไม่ต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดินก็ได้

เงิน ดอกผล และทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้ส่งเข้ากองทุนโดยไม่ต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน

มาตรา ๑๔๙ เงิน ดอกผล และทรัพย์สินที่ประกอบขึ้นเป็นกองทุนจะต้องจัดการเพื่อประโยชน์ภายในขอบวัตถุประสงค์ของกองทุน

มาตรา ๑๕๐ ให้มีคณะกรรมการบริหารกองทุนคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นประธานกรรมการ จเรตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนสำนักงานงบประมาณ และรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติจำนวนสองคน เป็นกรรมการ

ให้ประธานกรรมการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจเป็นเลขานุการคนหนึ่งและผู้ช่วยเลขานุการจำนวนไม่เกินสองคน

มาตรา ๑๕๑ คณะกรรมการบริหารกองทุน มีหน้าที่และอำนาจดังต่อไปนี้

- (๑) บริหารกองทุนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนและตามนโยบายที่ ก.ตร. กำหนด
- (๒) ออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์การจ่ายเงินกองทุนเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจในการทำหน้าที่เกี่ยวกับการสืบสวน สอบสวน การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา ระเบียบดังกล่าว เมื่อได้รับความเห็นชอบจาก ก.ตร. แล้ว ให้ใช้บังคับได้
- (๓) จัดวางระบบบัญชีให้เป็นไปตามมาตรฐานตามที่ผู้แทนสำนักงานงบประมาณและผู้แทนกรมบัญชีกลางเสนอแนะ
- (๔) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับ เก็บรักษา และจ่ายเงินของกองทุน
- (๕) ออกระเบียบกำหนดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของกองทุน
- (๖) แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการบริหารกองทุนมอบหมาย
- (๗) ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งในการบริหารกองทุน
- (๘) รายงานสถานะการเงินและบริหารกองทุนต่อ ก.ตร.

เมื่อคณะกรรมการบริหารกองทุนออกระเบียบตาม (๑) (๒) (๓) และ (๔) แล้ว มิให้นำกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนหมุนเวียนมาใช้บังคับกับการบริหารจัดการกองทุนตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๕๒ ให้คณะกรรมการบริหารกองทุนจัดทำงบการเงินและบัญชี ส่งผู้สอบบัญชีตรวจสอบภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปีปฏิทินทุกปี

ให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีของกองทุนในรอบปี แล้วทำรายงานผลการสอบบัญชีของกองทุนเสนอต่อ ก.ตร. และกระทรวงการคลัง

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๑๕๓ ให้ส่วนราชการที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ เป็นกองบังคับการหรือส่วนราชการอย่างอื่นในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม เป็นส่วนราชการตามพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะมีพระราชกฤษฎีกาหรือกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๑๒ แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ภายในสิบปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ การตราพระราชกฤษฎีกาและกฎกระทรวงตามมาตรา ๑๒ ห้ามมิให้จัดตั้งส่วนราชการหรือหน่วยงานขึ้นใหม่ เว้นแต่จะมีการจัดสรรอัตรากำลังให้แก่สถานีดำรวจและตำรวจภูธรจังหวัดเพียงพอและครบถ้วนตามกรอบอัตรากำลังแล้ว หรือเป็นกรณีมีการยุบหน่วยงานเดิมหรือเกลี้ยอัตรากำลังจากหน่วยงานอื่นใดที่ไม่ใช้อัตรากำลังของสถานีดำรวจหรือตำรวจภูธรจังหวัด

มาตรา ๑๕๔ ให้คณะรัฐมนตรีประกาศกำหนดผู้ดำรงตำแหน่งที่ให้ข้าราชการตำรวจมีหน้าที่รักษาความปลอดภัยตามมาตรา ๗ ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ให้ข้าราชการตำรวจซึ่งปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยบุคคลที่มีได้ดำรงตำแหน่ง ตามประกาศตามวรรคหนึ่ง กลับมารายงานตัวต่อผู้บังคับบัญชาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิประกาศดังกล่าว

ข้าราชการตำรวจผู้ใดไม่กลับมารายงานตัวภายในกำหนดเวลาตามวรรคสอง ให้ถือว่าเป็นการละทิ้งหน้าที่ราชการ และให้ผู้บังคับบัญชาของข้าราชการตำรวจผู้นั้นดำเนินการทางวินัยโดยไม่ต้องมีการสอบสวนทางวินัยอีก

มาตรา ๑๕๕ เมื่อครบหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้กองบังคับการตำรวจรถไฟเป็นอันยุบ และให้โอนเงินงบประมาณของการรถไฟแห่งประเทศไทยในส่วนที่ได้รับจากงบประมาณแผ่นดินสำหรับเงินเดือน ค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายอื่นของข้าราชการตำรวจในกองบังคับการตำรวจรถไฟ มาเป็นของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาตินำอัตรากำลังจากกองบังคับการตำรวจรถไฟตามวรรคหนึ่ง ไปดำเนินการจัดสรรเพื่อให้เป็นไปตามมาตรา ๑๓

มาตรา ๑๕๖ บรรดาหน้าที่และอำนาจของข้าราชการตำรวจในกองบังคับการตำรวจรถไฟในส่วนที่เกี่ยวกับการสืบสวนหรือสอบสวนเรื่องใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการก่อนยุบกองบังคับการตำรวจรถไฟ ให้โอนไปเป็นของข้าราชการตำรวจในสถานีดำรวจหรือในกองบังคับการ ตามที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติกำหนด และให้ถือว่าการสืบสวนหรือสอบสวนที่ได้ดำเนินการไปแล้ว และที่จะดำเนินการต่อไป เป็นการดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจตามกฎหมายแล้ว

มาตรา ๑๕๗ ภายในสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ประธานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการเชิญผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและหัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบปฏิบัติการตามกฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันได้แก่ กฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กฎหมายว่าด้วยการประมง กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม กฎหมายว่าด้วยน้ำบาดาล กฎหมายว่าด้วยเลื่อยโซ่ยนต์ และกฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอื่น มาร่วมกันพิจารณาเพื่อดำเนินการให้หน่วยงานดังกล่าวรับผิดชอบในการป้องกันและปราบปราม การสืบสวน และการสอบสวนการกระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายนั้น ๆ ทั้งหมดหรือบางส่วนตามที่จะได้ตกลงกัน โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพและการบูรณาการในการปฏิบัติหน้าที่ และการแบ่งเบาภารกิจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการรายงานความคืบหน้าต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบทุกสามเดือน

เมื่อได้ข้อยุติประการใดแล้ว ให้ตราพระราชกฤษฎีกายกหรือเปลี่ยนแปลงกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้สอดคล้องกัน และในกรณีที่ยุบกองบังคับการดังกล่าว ให้นำความในมาตรา ๑๕๕ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม ในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวให้กำหนดขั้นตอนการถ่ายโอนงาน การโอน และรับโอนข้าราชการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมตลอดทั้งหน้าที่และอำนาจในการดำเนินการเกี่ยวกับคดีหรือเรื่องที่อยู่ในระหว่างดำเนินการด้วย โดยให้นำความในมาตรา ๖ วรรคสาม มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

เมื่อพ้นกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสี่แล้ว ถ้าปรึกษาหารือกันยังไม่ได้ข้อยุติให้กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอันยุบไป และให้นำอัตรากำลังไปดำเนินการจัดสรรเพื่อให้เป็นไปตามมาตรา ๑๓ ต่อไป และให้รัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมายตามวรรคหนึ่งดำเนินการให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เป็นผู้รับผิดชอบในการป้องกันและปราบปราม การสืบสวน และการสอบสวนการกระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายนั้น ๆ ทั้งหมด และให้ตราพระราชกฤษฎีกาเพื่อกำหนดขั้นตอนการถ่ายโอนงาน การโอนและรับโอนข้าราชการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมตลอดทั้งหน้าที่และอำนาจในการดำเนินการเกี่ยวกับคดีหรือเรื่องที่อยู่ในระหว่างดำเนินการและเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องหรือจำเป็นในการถ่ายโอนงานด้วย

มาตรา ๑๕๘ ภายในห้าปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้โอนงานจราจรตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกในการจราจร การกวดขันวินัยจราจร และการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการจราจรทางบก ในความผิดฐานจอดรถโดยฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ให้แก่กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และเทศบาลนคร

นอกจากหน้าที่และอำนาจตามพระราชบัญญัติการจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติมที่มีได้โอนไปตามวรรคหนึ่งแล้ว การโอนอำนาจตามวรรคหนึ่งไม่กระทบต่อหน้าที่และอำนาจ

ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามมาตรา ๖ (๑) ในกรณีเช่นนั้นหน่วยงานที่รับโอนตามวรรคหนึ่งต้องปฏิบัติตามคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาตินำอัตรากำลังในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานจราจรตามวรรคหนึ่ง ไปดำเนินการจัดสรรเพื่อให้เป็นไปตามมาตรา ๑๓

มาตรา ๑๕๙ ภายในสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ดำเนินการโอนหน้าที่และอำนาจในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๘ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและข้าราชการตำรวจไปเป็นส่วนราชการที่คณะรัฐมนตรีกำหนดและข้าราชการของส่วนราชการดังกล่าว แล้วแต่กรณี

ให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาจัดทำร่างพระราชบัญญัติเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๘ ให้เป็นไปตามวรรคหนึ่ง เสนอต่อคณะรัฐมนตรีภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เพื่อคณะรัฐมนตรีดำเนินการต่อไปให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๑๖๐ ให้ดำเนินการโอนหน้าที่และอำนาจในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและข้าราชการตำรวจไปเป็นส่วนราชการอื่นและข้าราชการของส่วนราชการอื่นดังกล่าว โดยให้นำความในมาตรา ๑๕๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๖๑ ระยะเวลาตามที่กำหนดในมาตรา ๑๕๕ มาตรา ๑๕๗ มาตรา ๑๕๘ มาตรา ๑๕๙ และมาตรา ๑๖๐ หากมีความจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ คณะรัฐมนตรี โดยข้อเสนอแนะของ ก.ตร. จะขยายเวลาออกไปครั้งละหนึ่งปีก็ได้ แต่จะขยายได้ไม่เกินสามครั้ง

มาตรา ๑๖๒ กรอบอัตรากำลังตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓ วรรคสี่ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับตำรวจภูธรจังหวัดและสถานีตำรวจ ให้หมายถึงกรอบอัตรากำลังที่ ก.ตร. อนุมัติ และใช้อยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๑๓ วรรคสี่ ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๖๓ ผู้ใดเป็นข้าราชการตำรวจตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม อยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้นั้นเป็นข้าราชการตำรวจตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไป

ผู้ซึ่งเคยรับราชการเป็นข้าราชการตำรวจอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ซึ่งเคยรับราชการเป็นข้าราชการตำรวจตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๖๔ ผู้ใดมียศตำรวจหรือว่าที่ยศตำรวจลำดับใดตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม หรือกฎหมายอื่นอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ถือว่ามียศตำรวจหรือว่าที่ยศตำรวจลำดับนั้นตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๖๕ ความในมาตรา ๙ (๒) มิให้มีผลกระทบต่อข้าราชการตำรวจที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๙ วรรคสอง มีผลใช้บังคับ และเมื่อมีพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวแล้ว ให้มีสิทธิใช้ยศตามที่ดำรงอยู่ในวันที่พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวใช้บังคับต่อไป

มาตรา ๑๖๖ ในวาระเริ่มแรก ในระหว่างที่ยังไม่มีกรรมการตำรวจแห่งชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๕ (๕) ให้ ก.ตร. ประกอบด้วย ประธานกรรมการและกรรมการตามมาตรา ๑๕ (๑) (๒) (๓) และ (๔) เพื่อปฏิบัติหน้าที่ ก.ตร. เพียงเท่าที่จำเป็นเป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน

ให้ดำเนินการเลือกกรรมการตำรวจแห่งชาติผู้ทรงคุณวุฒิให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

การใดที่ ก.ตร. ตามวรรคหนึ่งได้ดำเนินการไปแล้ว เมื่อมีการดำเนินการตามวรรคสองแล้ว ให้เลขานุการ ก.ตร. นำเรื่องที่ดำเนินการไปแล้วดังกล่าวแจ้งให้ ก.ตร. ทราบและพิจารณา หากเห็นว่าสมควรแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้หรือให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ให้ ก.ตร. มีมติดำเนินการต่อไปโดยพลัน

มาตรา ๑๖๗ ให้ ก.ตร. จัดตำแหน่งข้าราชการตำรวจเข้าประเภทตำแหน่ง สายงานและระดับตำแหน่ง ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความรู้ความสามารถตามมาตรา ๗๕ (๒) ให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่มิกรรมการตำรวจแห่งชาติผู้ทรงคุณวุฒิตามพระราชบัญญัตินี้

ข้าราชการตำรวจผู้ใดดำรงตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งพนักงานสอบสวนหรือตำแหน่งป้องกันและปราบปรามอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าเป็นข้าราชการตำรวจในสายงานสอบสวนหรือสายงานป้องกันและปราบปราม แล้วแต่กรณีตามพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีการแต่งตั้งตามวรรคสาม

ภายใต้บังคับวรรคสอง ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติดำเนินการให้มีการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจเข้าดำรงตำแหน่งตามสายงานตามวรรคหนึ่ง ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน โดยคำนึงถึงตำแหน่งหน้าที่ที่ผู้นั้นปฏิบัติอยู่เดิม คุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่ง อัตรากำลังของแต่ละสายงาน

ภายใต้บังคับมาตรา ๗๓ วรรคสาม ในวาระเริ่มแรก ในระหว่างที่ยังไม่มีการประเมินตามมาตรา ๗๕ (๓) การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตามพระราชบัญญัตินี้ให้พิจารณา

ตามลำดับคะแนนที่ได้รับตามมาตรา ๗๕ (๑) และ (๒) โดยให้คะแนนตามมาตรา ๗๕ (๑) เท่ากับ ๖๐ คะแนน และคะแนนตามมาตรา ๗๕ (๒) เท่ากับ ๔๐ คะแนน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่ ก.ตร. กำหนดในคราวแรก

การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๕๗ วรรคสองและวรรคสาม ในระหว่างที่ยังไม่มีผู้ใดเคยดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการสอบสวนหรือรองผู้บัญชาการสอบสวน ให้แต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีคุณสมบัติตามมาตรา ๗๐ (๒) หรือ (๓) แล้วแต่กรณี แต่ผู้ได้รับแต่งตั้งต้องเคยปฏิบัติหน้าที่ทำการสอบสวนอยู่ในสายงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี

มาตรา ๑๖๘ เมื่อดำเนินการเลือกกรรมการตำรวจแห่งชาติผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๖๖ แล้วเสร็จ ให้ดำเนินการคัดเลือกผู้ที่เหมาะสมเพื่อดำรงตำแหน่งกรรมการ ก.ร.ตร. ผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๖ ให้แล้วเสร็จและประกาศในราชกิจจานุเบกษาภายในสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๖๙ ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ ภาระผูกพันและเงินงบประมาณของกองทุนเพื่อการสืบสวนและสอบสวนคืออาญาตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่มีอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับไปเป็นของกองทุนเพื่อการสืบสวน สอบสวน การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญาตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๗๐ ให้ข้าราชการตำรวจซึ่งรับราชการอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ได้รับเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง เงินเพิ่มค่าครองชีพ หรือค่าตอบแทนอื่นใดตามที่ได้รับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เว้นแต่ผู้ที่ได้รับเงินเดือนต่ำกว่าขั้นต่ำของระดับ ให้ปรับให้ได้รับเท่ากับอัตราขั้นต่ำของระดับตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๗๑ ในระหว่างที่ยังมิได้ตราพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง หรือกฎ ก.ตร. ข้อบังคับ ระเบียบ หรือมติ ก.ตร. เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ให้นำพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง กฎ ก.ตร. ข้อบังคับ หรือระเบียบ หรือมติ ก.ตร. ซึ่งใช้อยู่เดิมมาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีที่ไม่มีอำนาจตราพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง กฎ ก.ตร. ข้อบังคับ ระเบียบ หรือมติ ก.ตร. มาใช้บังคับได้ตามวรรคหนึ่ง การจะดำเนินการประการใดให้เป็นไปตามที่ ก.ตร. กำหนด ซึ่งต้องไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการตามมาตรา ๑๙ (๓) ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๗๒ ข้าราชการตำรวจผู้ใดมีกรณีกระทำผิดวินัยหรือกรณีที่สมควรให้ออกจากราชการอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้บังคับบัญชาตามพระราชบัญญัตินี้ มีอำนาจสั่งลงโทษผู้นั้นหรือสั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่ใช้อยู่ในขณะนั้น ส่วนการสอบสวน การพิจารณาและการดำเนินการเพื่อลงโทษหรือให้ออกจากราชการ ให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่

(๑) กรณีที่ผู้บังคับบัญชาได้สั่งให้สอบสวนโดยถูกต้องตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้นไปแล้ว ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และยังสอบสวนไม่เสร็จก็ให้สอบสวนตามกฎหมายนั้นต่อไป จนกว่าจะแล้วเสร็จ

(๒) ในกรณีที่ได้มีการสอบสวนหรือพิจารณาโดยถูกต้องตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้นเสร็จไปแล้ว ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้การสอบสวนหรือพิจารณา แล้วแต่กรณี นั้นเป็นอันใช้ได้

มาตรา ๑๗๓ เรื่องอุทธรณ์และร้องทุกข์ตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่ได้ยื่นไว้ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับและอยู่ในอำนาจการพิจารณาของ ก.ตร. ให้ ก.ตร. พิจารณาต่อไปจนกว่าจะแล้วเสร็จ

เรื่องอุทธรณ์และร้องทุกข์ตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่ได้ยื่น ก.ตร. ในวันหรือหลังวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ ก.พ.ค.ตร. เป็นผู้พิจารณาดำเนินการต่อไป

ในระหว่างที่ยังมิได้ดำเนินการให้มี ก.พ.ค.ตร. ให้ ก.ตร. ทำหน้าที่ ก.พ.ค.ตร. ตามพระราชบัญญัตินี้ไปพลางก่อน จนกว่าจะได้แต่งตั้ง ก.พ.ค.ตร. ตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่บรรดาอำนาจหน้าที่ของ ก.พ.ค.ตร. ในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์หรือเรื่องร้องทุกข์ที่เหตุเกิดจากกฎ ระเบียบ คำสั่ง หรือมติของ ก.ตร. ให้ผู้มีสิทธิอุทธรณ์หรือร้องทุกข์ฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้

การดำเนินการแต่งตั้ง ก.พ.ค.ตร. ให้กระทำให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ผู้รับสนองพระราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี

บัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการตำรวจประเภทที่มียศ

43.5					54,820								
43.0					53,950								
42.5					53,080								
42.0					52,260								
41.5					51,450								
41.0				54,820	50,640								
40.5				53,950	49,830								
40.0				53,080	49,010								
39.5				52,260	48,200								
39.0				51,450	47,380								
38.5				50,640	46,560								
38.0				49,830	45,750								
37.5				49,010	44,930								
37.0				48,200	44,130								
36.5				47,380	43,300	58,390							
36.0				46,560	42,620	57,500							
35.5				45,750	41,930	56,610							
35.0				44,930	41,250	55,720							
34.5				44,130	40,560	54,820							
34.0				43,300	39,880	53,950							
33.5				42,620	39,190	53,080							
33.0				41,930	38,750	52,260							
32.5				41,250	38,170	51,450							
32.0				40,560	37,580	50,640		70,360					
31.5				39,880	36,990	49,830	58,390	69,040					
31.0				39,190	36,400	49,010	57,500	68,000					
30.5				38,750	35,810	48,200	56,610	66,960					
30.0				38,170	35,220	47,380	55,720	65,910					
29.5				37,580	34,680	46,560	54,820	64,860					
29.0				36,990	34,110	45,750	53,950	63,810					
28.5				36,400	33,560	44,930	53,080	62,760	74,320				
28.0				35,810	33,000	44,130	52,260	61,800	73,190				
27.5		21,480	29,690	35,220	32,450	43,300	51,450	60,830	72,060				
27.0		21,160	29,240	34,680	31,880	42,620	50,640	59,500	70,360				
26.5		20,840	28,790	34,110	31,340	41,930	49,830	58,390	69,040				
26.0		20,510	28,340	33,560	30,790	41,250	49,010	57,500	68,000				
25.5		20,180	27,890	33,000	30,220	40,560	48,200	56,610	66,960				
25.0		19,850	27,440	32,450	29,680	39,880	47,380	55,720	65,910	76,800			
24.5		19,520	26,990	31,880	29,110	39,190	46,560	54,820	64,860	75,560			
24.0		19,260	26,630	31,340	28,880	38,750	45,750	53,950	63,810	74,320			
23.5		19,020	26,270	30,790	28,430	38,170	44,930	53,080	62,760	73,190			
23.0		18,770	25,890	30,220	27,960	37,580	44,130	52,260	61,800	72,060			
22.5		18,530	25,530	29,680	27,490	36,990	43,300	51,450	60,830	70,360			
22.0		18,270	25,160	29,110	26,990	36,400	42,620	50,640	59,870	69,040			
21.5		18,020	24,800	28,880	26,630	35,810	41,930	49,830	58,890	68,000			
21.0		17,790	24,440	28,430	26,270	35,220	41,250	49,010	57,930	66,960			
20.5		17,540	24,070	27,960	25,890	34,680	40,560	48,200	56,960	65,910			
20.0		17,290	23,700	27,490	25,530	34,110	39,880	47,380	56,000	64,860	76,800		
19.5		17,050	23,400	26,990	25,160	33,560	39,190	46,560	55,010	63,810	75,560		
19.0		16,790	23,090	26,630	24,800	33,000	38,500	45,750	54,050	62,760	74,320		
18.5		16,540	22,790	26,270	24,440	32,450	37,830	44,930	53,080	61,800	73,190		
18.0		16,290	22,490	25,890	24,070	31,880	37,130	44,130	52,260	60,830	72,060	76,800	
17.5		16,040	22,180	25,530	23,700	31,340	36,450	43,300	51,450	59,870	70,360	75,560	
17.0		15,800	21,880	25,160	23,340	30,790	35,760	42,620	50,640	58,890	69,810	74,320	
16.5		15,540	21,550	24,800	22,980	30,220	35,220	41,930	49,830	57,930	68,690	73,190	
16.0	6,790	15,290	21,250	24,440	22,600	29,680	34,680	41,250	49,010	56,960	67,560	72,060	
15.5	6,650	15,060	20,950	24,070	22,230	29,110	34,110	40,560	48,200	56,000	66,440	70,930	
15.0	6,530	14,810	20,640	23,700	21,880	28,880	33,560	39,880	47,380	55,010	65,310	69,810	
14.5	6,400	14,560	20,330	23,340	21,500	28,430	33,000	39,190	46,560	54,050	64,200	68,690	
14.0	6,270	14,320	20,030	22,980	21,140	27,960	32,450	38,500	45,750	53,090	63,070	67,560	
13.5	6,160	14,060	19,720	22,600	20,770	27,490	31,880	37,830	44,930	52,120	61,950	66,440	
13.0	6,050	13,820	19,420	22,230	20,400	27,030	31,340	37,130	44,130	51,140	60,840	65,310	
12.5	5,920	13,570	19,100	21,880	20,040	26,580	30,790	36,450	43,310	50,170	59,710	64,200	
12.0	5,810	13,310	18,790	21,500	19,660	26,120	30,220	35,760	42,490	49,220	58,590	63,070	

11.5	5,690	13,070	18,480	21,140	19,300	25,660	29,680	35,090	41,670	48,290	57,480	61,950	
11.0	5,580	12,810	18,190	20,770	18,950	25,190	29,110	34,430	40,890	47,390	56,380	60,840	
10.5	5,440	12,560	17,880	20,400	18,590	24,730	28,560	33,770	40,100	46,470	55,270	59,710	
10.0	5,340	12,330	17,570	20,040	18,230	24,270	28,030	33,140	39,360	45,550	54,170	58,590	
9.5	5,220	12,090	17,270	19,100	17,890	23,820	27,480	32,510	38,620	44,680	53,060	57,480	
9.0	5,100	11,860	16,960	18,790	17,550	23,370	26,980	31,900	37,880	43,810	51,960	56,380	
8.5	4,980	11,630	16,650	18,480	17,200	22,920	26,460	31,290	37,120	42,950	50,870	55,270	
8.0	4,870	11,400	16,340	18,190	16,880	22,490	25,970	30,690	36,410	42,070	49,760	54,170	
7.5	4,740	11,180	15,540	17,880	16,550	22,040	25,470	30,100	35,690	41,190	48,670	53,060	
7.0	4,620	10,970	15,290	17,570	16,240	21,620	24,970	29,510	34,980	40,310	47,580	51,960	
6.5	4,510	10,760	15,060	17,270	15,920	21,190	24,490	28,930	34,270	39,440	46,500	50,870	
6.0	4,400	10,540	14,810	16,960	15,610	20,780	24,010	28,350	33,550	38,570	45,410	49,760	
5.5	4,270	10,280	14,560	16,650	15,290	20,360	23,550	27,800	32,850	37,700	44,340	48,670	
5.0	4,160	10,070	14,320	16,340	15,000	19,970	23,080	27,230	32,110	36,820	43,250	47,580	
4.5	3,900	9,910	14,060	16,030	14,680	19,580	22,620	26,660	31,400	35,950	42,190	46,500	
4.0	3,670	9,710	13,820	15,720	14,380	19,200	22,170	26,100	30,700	35,090	41,140	45,410	
3.5	3,550	9,520	13,570	15,440	14,070	18,810	21,710	25,530	29,980	34,220	40,090	44,340	
3.0	3,470	9,330	13,310	15,140	13,770	18,440	21,240	24,960	29,280	33,360	39,090	43,250	
2.5	3,360	9,150	13,070	14,850	13,470	18,060	20,790	24,400	28,560	32,510	38,060	42,190	
2.0	3,270	8,970	12,810	14,570	13,160	17,690	20,320	23,830	27,850	31,650	37,060	41,140	
1.5	3,150	8,800	12,560	14,310	12,840	17,310	19,860	23,270	27,160	30,820	36,070	40,090	
1.0	3,070	8,610	12,330	14,030	12,530	16,920	19,410	22,700	26,460	29,980	35,090	39,090	78,030
ชั้น ระดับ	พ.๑	ป.๑	ป.๒	ป.๓	ส.๑	ส.๒	ส.๓	ส.๔	ส.๕	ส.๖	ส.๗	ส.๘	ส.๙

บัญชีอัตราเงินประจำตำแหน่งข้าราชการตำรวจ

๑. ประเภทบริหาร

ตำแหน่ง	อัตรา (บาท/เดือน)
บริหารระดับสูง	
พล.ต.อ., พล.ต.ท.	๒๑,๐๐๐
พล.ต.ต.	๑๔,๕๐๐
พ.ต.อ. อัตราเงินเดือน พ.ต.อ. (พิเศษ)	๑๐,๐๐๐
บริหารระดับกลาง	
พ.ต.อ.	๕,๖๐๐

๒. ประเภทวิชาชีพเฉพาะ (วช.) หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ (ชช.)

ตำแหน่ง	อัตรา (บาท/เดือน)
วช. และ ชช.	
พล.ต.อ., พล.ต.ท.	๑๕,๖๐๐
พล.ต.ต.	๑๓,๐๐๐
พ.ต.อ. อัตราเงินเดือน พ.ต.อ. (พิเศษ)	๙,๙๐๐
วช.	
พ.ต.อ.	๕,๖๐๐
พ.ต.ท.	๓,๕๐๐

๓. ประเภทวิชาการในโรงเรียนตำรวจ

ตำแหน่ง	อัตรา (บาท/เดือน)
ศาสตราจารย์ ชั้นยศ พ.ต.อ. อัตราเงินเดือน พ.ต.อ. (พิเศษ) ขึ้นไป	๑๓,๐๐๐
รองศาสตราจารย์ ชั้นยศ พ.ต.อ. อัตราเงินเดือน พ.ต.อ. (พิเศษ)	๙,๙๐๐
รองศาสตราจารย์ ชั้นยศ พ.ต.อ. และ พ.ต.ท.	๕,๖๐๐
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชั้นยศ พ.ต.อ.	๕,๖๐๐
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชั้นยศ พ.ต.ท. และ พ.ต.ต.	๓,๕๐๐

ภาคผนวก ค

ชื่อและตำแหน่งผู้ตอบแบบสอบถามและให้ข้อคิดเห็นหรือเสนอแนะ และแบบสอบถามและขอความคิดเห็นหรือขอเสนอแนะ ประกอบการศึกษาวิจัยคุณิพนธ์

กลุ่มผู้พิพากษา

ประธานศาลฎีกา สำนักประธานศาลฎีกา กรุงเทพมหานคร

อธิบดีศาลอาญา ศาลอาญา กรุงเทพมหานคร

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดพัทธยา ศาลจังหวัดพัทธยา จังหวัดชลบุรี

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดชลบุรี ศาลจังหวัดชลบุรี จังหวัดชลบุรี

นายชาญชัย ศิริพร ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดระยอง

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดระยอง จังหวัดระยอง

นายวิชาญ ชำนาญกุล ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงระยอง

ศาลแขวงระยอง จังหวัดระยอง

นายสิริสิทธิ์ อนันตสมบูรณ์ ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำสำนักประธานศาลฎีกา

สำนักประธานศาลฎีกา กรุงเทพมหานคร

นายนิธิพัฒน์ เรืองวิวัฒน์โรจน์ ผู้พิพากษาศาลแขวงชลบุรี

ศาลแขวงชลบุรี จังหวัดชลบุรี

กลุ่มพนักงานอัยการ

อัยการสูงสุด สำนักงานอัยการสูงสุด กรุงเทพมหานคร

อธิบดีอัยการ สำนักงานคดีอาญา สำนักงานคดีอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด กรุงเทพมหานคร

อัยการจังหวัดมุกดาหาร สำนักงานอัยการจังหวัดมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

อัยการจังหวัดระยอง สำนักงานอัยการจังหวัดระยอง จังหวัดระยอง

อัยการจังหวัดคดีศาลแขวงระยอง สำนักงานอัยการจังหวัดคดีศาลแขวงระยอง จังหวัดระยอง

นายณฤพาน จีกระโทก พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการจังหวัดมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

นายทีปกร โกมลพันธ์พร พนักงานอัยการ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายอัยการ กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตำรวจ

ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร

ผู้บัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง จังหวัดนนทบุรี

ผู้บัญชาการ สำนักงานกฎหมายและคดี สำนักงานกฎหมายและคดี กรุงเทพมหานคร

ผู้บังคับการ กองพิสูจน์หลักฐานกลาง กองพิสูจน์หลักฐานกลาง กรุงเทพมหานคร

ผู้บังคับการสถาบันส่งเสริมงานสอบสวน สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน จังหวัดนครปฐม

พันตำรวจเอก ดร.มานะ เผาะช่วย เลขาธิการสมาคมพนักงานสอบสวน

สมาคมพนักงานสอบสวน กรุงเทพมหานคร

พันตำรวจเอก ธารธิป รั้งรักษ์ ผู้กำกับการสอบสวน

ตำรวจภูธรจังหวัดนนทบุรี

พันตำรวจเอก อนุพงษ์ ทัดนา ผู้กำกับการสืบสวนสอบสวน

กองบังคับการสืบสวนสอบสวนตำรวจจังหวัดชายแดนใต้ จังหวัดยะลา

พันตำรวจโท สติตชัย นิตยวัน รองผู้กำกับการสืบสวน

สถานีตำรวจภูธรจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

พันตำรวจโท สุริยา แป้นเกิด รองผู้กำกับการสืบสวนสอบสวน

กองบังคับการสืบสวนสอบสวนตำรวจจังหวัดชายแดนใต้ จังหวัดยะลา

พันตำรวจโท สราวุธ บุตรดี รองผู้กำกับการสอบสวน

สถานีตำรวจนครบาลบางเขน กรุงเทพมหานคร

พันตำรวจโท มาโนช เขี่ยมเจริญ สารวัตรป้องกันปราบปราม

สถานีตำรวจภูธรเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

พันตำรวจโท ธเนศพล แสงโชติ สารวัตรสอบสวน

สถานีตำรวจภูธรบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พันตำรวจโท ชินวัชร ธิศาลา สารวัตรสืบสวนสอบสวน

สถานีตำรวจภูธรเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ร้อยตำรวจเอก พิษณุ ทศญาณ รองสารวัตรสอบสวน

สถานีตำรวจนครบาลวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร

ร้อยตำรวจเอก ไกรสร อินปิ่น รองสารวัตรสอบสวน

สถานีตำรวจนครบาลวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร

ร้อยตำรวจเอก กัมปนาท เจริญศรี รองสารวัตรสืบสวน

สถานีตำรวจภูธรจอมบึง จังหวัดราชบุรี

ร้อยตำรวจเอก มานิตย์ โสสูงเนิน รองสารวัตรป้องกันปราบปราม

สถานีตำรวจนครบาลสุทิสสาร กรุงเทพมหานคร

กรมสอบสวนคดีพิเศษ

อธิบดี กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรุงเทพมหานคร

ร้อยตำรวจโท เสฏฐวุฒิ สายป้อง ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการคดีพิเศษเขตพื้นที่ 3

กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) กรุงเทพมหานคร

กลุ่มทนายความ

นายกสภาทนายความ สภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ กรุงเทพมหานคร

เลขาธิการ สภาทนายความ สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ กรุงเทพมหานคร

อุปนายก ฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย สภาทนายความ

สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ กรุงเทพมหานคร

นายสมพร คำพริก ประธานชมรมทนายความศาลจังหวัดมีนบุรี

สำนักงานทนายความสมพร คำพริก กรุงเทพมหานคร

นายณัฐพล ชินะวงศ์ ทนายความ

สำนักงานเนติพัฒน์ ทนายความ (Natipatana Law Office) กรุงเทพมหานคร

สถาบันนิติวิทยาศาสตร์

ผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม กรุงเทพมหานคร

กลุ่มนักวิชาการ

คณะบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร

คณะบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต กรุงเทพมหานคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เชาวณี ผิวจันทร์ รองคณบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมพิเศษ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัยยุทธ ถาวรานุรักษ์ รองคณบดีฝ่ายบริการวิชาการและสื่อสารองค์กร

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร

กลุ่มบุคคลทั่วไป

นายวรรณศร พุ่สิริเจริญชัย กรุงเทพมหานคร

นางสุขุมาลัย บุญชู กรุงเทพมหานคร

นางสาวสนม ประสพ กรุงเทพมหานคร

นายวุฒิศักดิ์ พงษ์สาริกัน จังหวัดนครสวรรค์

นายเมธี หรือ ฟิก เนียนสุข กรุงเทพมหานคร

นายฉัตรชัย พุทธรักษา จังหวัดระยอง

แบบสอบถามและขอความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ

ประกอบการศึกษาวิจัยดัชนีพนธ์

เรื่อง“การพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวน(Developing the Role of Officials of Inquiry in the Criminal Investigation System)” หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารกระบวนการยุติธรรม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ หรือ X ลงในช่อง ☐ เพื่อแสดงความคิดเห็น

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2564

1.รายละเอียดผู้ตอบแบบสอบถาม

- ☐ ไม่ประสงค์ออกนาม
☐ ประสงค์ออกนาม ☐ อนุญาตให้เปิดเผยข้อคิดเห็น ☐ ไม่อนุญาตให้เปิดเผยข้อคิดเห็น

ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี

อาชีพหรือตำแหน่ง.....

2.เพศและอายุ

- ☐ ชาย ☐ หญิง อายุ ปี

3. การศึกษา

- ☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี ☐ อื่นๆ.....

4.ความเกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวนคดีอาญาหรือกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

- ☐ เป็นผู้พิพากษา ตำแหน่ง ☐ หัวหน้าหน่วยงาน ☐ ผู้พิจารณาพิพากษารรรถคดี ☐ อื่นๆ
☐ เป็นพนักงานอัยการ ตำแหน่ง ☐ หัวหน้าหน่วยงาน ☐ ผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานอัยการ ☐ อื่นๆ
☐ เป็นทนายความ ตำแหน่ง ☐ หัวหน้าสำนักงาน ☐ ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ ☐ อื่นๆ
☐ เป็นตำรวจ ตำแหน่ง ☐ หัวหน้าหน่วยงาน ☐ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ตำรวจ ☐ อื่นๆ
☐ เป็นพนักงานสอบสวน ตำแหน่ง ☐ หัวหน้าหน่วยงาน ☐ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สอบสวน ☐ อื่นๆ
☐ เป็นนักวิชาการ/ ผู้ทรงคุณวุฒิ ☐ หัวหน้าหน่วย/หัวหน้าภาควิชา ☐ อาจารย์ผู้สอน ☐ อื่นๆ
☐ เป็นเจ้าหน้าที่นิติวิทยาศาสตร์ ☐ หัวหน้าหน่วยงาน ☐ ผู้ปฏิบัติหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน ☐ อื่นๆ
☐ เป็นหรือเคยเป็น ผู้เสียหาย ☐ ผู้ต้องหา หรือ ☐ พยาน ในคดีอาญา
☐ เป็นผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวนคดีอาญาสืบเนื่องจาก.....

5. ข้อคิดเห็น

ลำดับ	ประเด็นความเห็น	ความคิดเห็น							
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ควร	ไม่ควร	เคย	ไม่เคย	อื่นๆ
1.	ท่านเชื่อมั่นกระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มากเพียงใด				-	-	-	-	
2.	ท่านเห็นว่า พนักงานอัยการควรมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาหรือมีอำนาจรับคำร้องทุกข์หรือไม่	-	-	-			-	-	
3.	ท่านเห็นว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่น เช่น เจ้าพนักงานศุลกากร เจ้าพนักงานสรรพสามิต ควรมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาหรือไม่	-	-	-			-	-	
4.	ท่านเห็นว่า ควรแยก พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือไม่	-	-	-			-	-	
5.	ท่านเห็นว่า ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มีความยุ่งยาก มาก น้อย เพียงใด				-	-	-	-	
6.	ท่านเคยประสบปัญหาพนักงานอัยการไม่รับสำนวนหรือคืนสำนวนการสอบสวนคดีอาญาหรือไม่	-	-	-	-	-			
7.	ท่านเคยประสบปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมฝากขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษาหรือไม่	-	-	-	-	-			
8.	ท่านเคยประสบปัญหาพนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือแทรกแซงการใช้ดุลพินิจในการทำความเห็นทางคดีหรือไม่	-	-	-	-	-			
9.	ท่านเคยประสบปัญหาพนักงานสอบสวนถูกร้องเรียนเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่	-	-	-	-	-			

ลำดับ	ประเด็นความเห็น	ความคิดเห็น							
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ควร	ไม่ควร	เคย	ไม่เคย	อื่นๆ
10.	ท่านเคยประสบปัญหาพนักงานสอบสวนไม่รับแจ้งความ หรือไม่ยอมสอบสวนพยาน หรือไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างอิงหรือนำมามอบให้เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือไม่	-	-	-			-	-	
11.	ท่านเห็นว่า ปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีมากน้อยเพียงใด				-	-	-	-	
12.	ท่านเห็นว่า อำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน มีเพียงพอ กับลักษณะการกระทำความผิดทางอาญามาก น้อย เพียงใด				-	-	-	-	
13.	ท่านเห็นว่า คำสั่งของพนักงานสอบสวนระหว่างการทำสำนวนคดีอาญาสามารถตรวจสอบหรือโต้แย้งได้มากน้อยเพียงใด				-	-	-	-	
14.	ท่านเห็นว่า ปัจจุบัน พนักงานสอบสวน มีผู้ช่วยเหลืองานด้านธุรการคดีในทำสำนวนสอบสวนคดีอาญามาก น้อย เพียงใด				-	-	-	-	
15.	ท่านเห็นว่า ฝ่ายสืบสวนมี บทบาท หน้าที่ตามกฎหมายเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาร่วมกับพนักงานสอบสวน มากน้อย เพียงใด				-	-	-	-	
16.	ท่านเห็นว่า หน่วยพิสูจน์หลักฐานนิติวิทยาศาสตร์มี บทบาท หน้าที่ตามกฎหมายต้องเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาร่วมกับพนักงานสอบสวน มากน้อย เพียงใด				-	-	-	-	
17.	ท่านเห็นว่า งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดให้พนักงานสอบสวน สนับสนุน งานสอบสวนเพียงพอกับงานในหน้าที่พนักงานสอบสวน มาก น้อย เพียงใด								

ลำดับ	ประเด็นความเห็น	ความคิดเห็น							
		มาก	ปานกลาง	น้อย	เป็น	ไม่เป็น	เคย	ไม่เคย	อื่นๆ
18.	ท่านเห็นว่า พนักงานสอบสวนได้รับคำตอบแทนเพียงพอได้สัดส่วนกับการปฏิบัติหน้าที่ มาก น้อย เพียงใด				-	-	-	-	
19.	ท่านเห็นว่า พนักงานสอบสวน มีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ราชการ มาก น้อยเพียงใด				-	-	-	-	
20	ท่านเห็นว่า การสอบสวนคดีอาญา มีลักษณะเป็นองค์กรวิชาชีพสอบสวน หรือไม่	-	-	-			-	-	
21	ท่านเห็นว่า ควรปรับปรุง ระบบหรือขั้นตอนกระบวนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย มาก น้อย เพียงใด				-	-	-	-	

6.ข้อเสนอแนะอื่นๆ (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณสำหรับข้อคิดเห็น ข้อเสนอ และการตอบแบบสอบถาม
 ข้อเสนอและความเห็นของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับ
 และใช้เพื่อการศึกษาแก้ปัญหาและพัฒนากระบวนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย
 อำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนต่อไป.

ภาคผนวก ง.

สรุปผลจากการรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามและขอความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผู้ปฏิบัติหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีอาญา ผู้มีประสบการณ์ และผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นสอบสวน ที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามและขอความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเชิงลึก

1. ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีส่วนได้เสียจากสำนักงานประธานศาลฎีกา¹

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับปานกลาง พนักงานอัยการควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ตามกฎหมาย แต่พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นไม่ควรใช้อำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากพอสมควร ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมฝากขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา และปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความหรือไม่ยอมสอบสวนพยานที่อ้างอิงเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าปริมาณงานในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีอยู่เป็นจำนวนมาก และเห็นว่าอำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนที่มากพอสมควร แต่โอกาสโต้แย้งคำสั่งของพนักงานสอบสวนระหว่างการสอบสวนทำได้น้อย และผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี และงบประมาณสนับสนุนมีน้อย บทบาทฝ่ายสืบสวน และฝ่ายพิสูจน์หลักฐานในการเข้าร่วมค้นหาความจริงกับพนักงานสอบสวนมีน้อยเช่นกัน สำหรับคำตอบแทนพนักงานสอบสวนผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าได้รับจำนวนค่อนข้างน้อย แต่ความก้าวหน้าในอาชญากรรมอยู่ในระดับปานกลาง การสอบสวนคดีอาญาควรมีลักษณะเป็นองค์กรวิชาชีพสอบสวน สภาพปัญหาที่ควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสมกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

2. ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีส่วนได้เสียจากศาลอาญา²

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับ

¹ ผู้ให้ความเห็นไม่อนุญาตให้แสดงชื่อ

² ผู้ให้ความเห็นไม่อนุญาตให้แสดงชื่อ

น้อย พนักงานอัยการและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากพอสมควร ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมฝากขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา และปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความ หรือไม่ยอมสอบสวนพยานที่อ้างอิงเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าปริมาณงานในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีอยู่เป็นจำนวนมาก และเห็นว่าอำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนที่พอสมควร แต่โอกาสโต้แย้งคำสั่งของพนักงานสอบสวนระหว่างการสอบสวนทำได้น้อย และผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี และงบประมาณสนับสนุนมีน้อย บทบาทฝ่ายสืบสวน และฝ่ายพิสูจน์หลักฐานในการเข้าร่วมค้นหาความจริงกับพนักงานสอบสวนมีน้อยเช่นกัน สำหรับค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนและความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่ายังอยู่ในเกณฑ์ที่น้อย การสอบสวนคดีอาญาควรมีลักษณะเป็นองค์รวชิพสอบสวน สภาพปัญหาที่ควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสมกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

3. ท่านอำนาจ อาดำ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดพัทธยา

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับปานกลาง พนักงานอัยการ พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่น ควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากพอสมควร ปัญหาพนักงานอัยการไม่รับสำนวนหรือคืนสำนวนการสอบสวนคดีอาญา ปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมฝากขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา ปัญหาพนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือแทรกแซงการใช้ดุลพินิจทำความเห็นทางคดี ปัญหาพนักงานสอบสวนถูกร้องเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่ ปัญหาอำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนที่ไม่เพียงพอ ผู้ให้ข้อมูลประสบและเห็นว่ามีอยู่พอสมควร สภาพปัญหาที่พบเป็นอย่างมากคือ พนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความ ไม่ยอมสอบสวนพยาน ไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างอิงหรือนำมามอบให้เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือ ควรกำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์คดีอาญา ควรแยกพนักงานสอบสวนออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกำหนดให้ฝ่ายสืบสวนมีบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาร่วมกับพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ สนับสนุนพนักงานสอบสวนให้เพียงพอกับงานในหน้าที่ กำหนด

คำตอบแทนให้ได้สัดส่วนกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน กำหนดให้การสอบสวนคดีอาญามีลักษณะเป็นองค์วิชาชีพสอบสวน สภาพปัญหาที่ควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของไทยให้เหมาะสมมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

4. ท่านชาญชัย ศิริพร ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดระยอง

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับปานกลาง พนักงานอัยการและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นไม่ควรใช้อำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และไม่ควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากพอสมควร ปัญหาพนักงานอัยการไม่รับสำนวน หรือคืนสำนวนการสอบสวนคดีอาญา ปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมฝากขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา ปัญหาการแทรกแซงดุลพินิจและการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน และปัญหาการร้องเรียนพนักงานสอบสวนผู้ให้ข้อมูลเคยพบเจอ และเห็นว่าปัญหาดังกล่าวนั้นมีอยู่จริง นอกจากนี้ยังเคยประสบกับปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความจากผู้เสียหาย ปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างอิงหรือนำมามอบให้เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา นั้น จึงเห็นว่าปัญหาดังกล่าวมีอยู่จริงเช่นกัน สำหรับปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนและอำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนนั้น เห็นว่ามีอยู่ในระดับปานกลาง หน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ควรมีบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาร่วมกับพนักงานสอบสวนเป็นอย่างมาก ในส่วนของงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือสนับสนุนพนักงานสอบสวนในการปฏิบัติหน้าที่นั้น เห็นว่าสำนักงานตำรวจชาติยังจัดให้ไม่เพียงพอกับงานในหน้าที่ของพนักงานสอบสวน สภาพปัญหาที่ควรแก้ไขอย่างมากก็คือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของไทยให้เหมาะสมมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

- กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน ควรเปิดโอกาสให้ผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหา อ้างอิงพยานหลักฐาน เพื่อร่วมเข้าสำนวนการสอบสวน ตลอดจนควรให้โอกาสผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาโต้แย้งข้อเท็จจริงที่พนักงานสอบสวนรวบรวม

5. ท่านวิชาญ ชำนาญกุล ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงระยอง

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับปานกลาง พนักงานอัยการ พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่น ควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้อง

ทุกชีในคดีอาญา และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากพอสมควร ปัญหาพนักงานอัยการไม่รับสำนวน หรือคืนสำนวนการสอบสวนคดีอาญา ปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมฝากขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา ปัญหาพนักงานสอบสวนถูกร้องเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่ ปัญหาอำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนที่ไม่เพียงพอ ปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความจากผู้เสียหาย ปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างอิงหรือนำมามอบให้เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา นั้น ผู้ให้ข้อมูลเคยพบเจอและเห็นว่ามียุ่งจริง สภาพปัญหาที่พบเป็นอย่างมากคือ ปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีเป็นจำนวนมาก ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือ ควรกำหนดให้หน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ มีบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาร่วมกับพนักงานสอบสวน และสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ สนับสนุนพนักงานสอบสวนให้เพียงพอกับงานในหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และกำหนดค่าตอบแทนให้ได้สัดส่วนกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน สภาพปัญหาที่ควรแก้ไขอย่างมากก็คือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของไทยให้เหมาะสมมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

6. ท่านลิลิธิ์ อนันตสมบูรณ์ ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำสำนักประธานศาลฎีกา

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือมาก พนักงานอัยการ พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่น ควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกชีในคดีอาญา และไม่ควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากพอสมควร สำหรับปัญหาพนักงานอัยการไม่รับสำนวน หรือคืนสำนวนการสอบสวนคดีอาญา ปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมฝากขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา ปัญหาพนักงานสอบสวนถูกร้องเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่นั้นผู้ให้ข้อมูลไม่เคยพบเจอ ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าพนักงานสอบสวนมีอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานค่อนข้างมาก แต่ขณะเดียวกันก็มีปริมาณจำนวนคดีอาญาในความรับผิดชอบเป็นจำนวนมากเช่นกัน การโต้แย้งคำสั่งของพนักงานสอบสวนระหว่างการทำสำนวนการสอบสวนทำได้น้อย ควรกำหนดให้หน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ มีบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาร่วมกับพนักงานสอบสวน และสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ สนับสนุนพนักงานสอบสวนให้เพียงพอกับงานในหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และกำหนดค่าตอบแทนให้ได้สัดส่วนกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน สภาพปัญหาที่ควรแก้ไข

อย่างมากก็คือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของไทยให้เหมาะสมมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

7. ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีส่วนได้เสียจากศาลจังหวัดชลบุรี³

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับน้อย พนักงานอัยการ พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากพอสมควร ปัญหาพนักงานอัยการไม่รับสำนวนหรือคืนสำนวนการสอบสวนคดีอาญา ปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมฝากขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา ปัญหาพนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมนพยานหลักฐานหรือแทรกแซงการใช้ดุลพินิจทำความเห็นทางคดี ปัญหาพนักงานสอบสวนถูกร้องเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่ ปัญหาอำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนที่ไม่เพียงพอให้ผู้ให้ข้อมูลประสาบและเห็นว่ามิใช่พอสมควร สภาพปัญหาที่พบเป็นอย่างมากคือ พนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความ ไม่ยอมสอบสวนพยาน ไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างอิงหรือนำมามอบให้เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือ ควรกำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์คดีอาญา ควรแยกพนักงานสอบสวนออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกำหนดให้ฝ่ายสืบสวนมีบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาร่วมกับพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ สนับสนุนพนักงานสอบสวนให้เพียงพอกับงานในหน้าที่ กำหนดค่าตอบแทนให้ได้สัดส่วนกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน กำหนดให้การสอบสวนคดีอาญามีลักษณะเป็นองค์กรวิชาชีพสอบสวน สภาพปัญหาที่ควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของไทยให้เหมาะสมมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

8. ท่านนิติพัฒน์ เรื่องวิวัฒนโรจน์ ผู้พิพากษาศาลแขวงชลบุรี

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับปานกลาง พนักงานอัยการและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นอย่างมาก ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากพอสมควร ผู้ให้ข้อมูลเคย

³ ผู้ให้ความเห็นไม่อนุญาตให้แสดงชื่อ

ประสบกับปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมฝากขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา และเคยประสบปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความ หรือไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างอิง รวมเข้าสำนวนการสอบสวน ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าพนักงานสอบสวนมีอำนาจในการรวบรวม พยานหลักฐานพอสมควร แต่การโต้แย้งคำสั่งของพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนสอบสวนทำได้ ยากและน้อย บทบาทของฝ่ายสืบสวนและฝ่ายพิสูจน์หลักฐานในการร่วมกับพนักงานสอบสวนทำ สำนวนสอบสวน ตลอดจนงบประมาณ อุปกรณ์เครื่องมือ และผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานสอบสวน ยังมีน้อย ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือ ควรกำหนดให้การสอบสวนคดีอาญามีลักษณะเป็นองค์กร วิชาชีพสอบสวน และควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของไทยให้เหมาะสมมากกว่าที่ เป็นอยู่ในปัจจุบัน

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

- ควรจัดตั้งสำนักงานสอบสวนแห่งชาติ เป็นองค์กรสอบสวนคดีอาญาและบังคับบัญชา พนักงานสอบสวนอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อแยกการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนออกจากสายงาน การบังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นมาตรการป้องกันให้อำนาจสอบสวนมีความเป็น เอกภาพ และได้รับการตรวจสอบได้อย่างโปร่งใสและป้องกันการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่จาก ผู้บังคับบัญชาได้

9. ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีส่วนได้เสียจากสำนักงานอัยการสูงสุด⁴

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการ สอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับ น้อย พนักงานอัยการและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ ในคดีอาญาอย่างมาก แต่ไม่ควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากมาก สำหรับปัญหาพนักงานอัยการไม่ รับสำนวนหรือคืนสำนวนการสอบสวนคดีอาญาผู้ให้ข้อมูลไม่เคยประสบแต่เคยประสบปัญหาผู้ต้องหา ถูกควบคุมฝากขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา และที่ประสบพบเห็นมากคือ ปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความ หรือไม่ยอมรับพยานที่อ้างอิงเพื่อพิสูจน์ความผิด หรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และเห็นว่าปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมี ปริมาณมากแต่อำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนก็มีมากพอสมควร การโต้แย้ง คำสั่งของพนักงานสอบสวนระหว่างการสอบสวนทำได้น้อย ผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้าน ธุรการคดีก็มีน้อยเช่นกัน ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าฝ่ายสืบสวนและหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานควรมีบทบาทใน

⁴ ผู้ให้ความเห็นไม่อนุญาตให้แสดงชื่อ

การร่วมค้นหาความจริงกับพนักงานสอบสวนเป็นอย่างมาก การสอบสวนคดีอาญาควรมีลักษณะเป็นองค์รวชิวิชาชีพสอบสวน สภาพปัญหาที่ควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของไทยให้เหมาะสมมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

- กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยที่เป็นอยู่ล้มเหลว เพราะพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนถูกบิดเบือน ทำลาย บั่นเสริม ปรับแต่ง โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนและโดยการสนับสนุนของพนักงานสอบสวนที่ร่วมมือกันและจัดทำได้ตามอำเภอใจ กระบวนการสอบสวนในชั้นก่อนฟ้อง ขาดระบบการตรวจสอบหรือถ่วงดุลจากองค์กรภายนอกและพนักงานอัยการอย่างใกล้ชิด
- การพัฒนาระบบการสอบสวนคดีอาญา โดยหลงประเด็นเพียงแค่สร้างระบบที่ให้พนักงานอัยการได้รับพยานหลักฐานที่ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ แล้ว ความยุติธรรมจะปรากฏขึ้นมาเช่นนั้น เป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ตรงจุด มีลักษณะเหมือนการแก้ปัญหาแบบลิงแก้แหเพราะยิ่งแก้ยิ่งยุ่งเหยิง
- การพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาไทย ควรนำเอาระบบการสอบสวนสากลมาศึกษาเปรียบเทียบด้วย

10. ท่านภัทรวรรณ ประภากรณ์ พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญา 4 ผู้แทนอธิบดีอัยการ สำนักงานคดีอาญา

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือ พนักงานอัยการพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่น ควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และไม่ควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำหรับขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากพอสมควร สำหรับปัญหาพนักงานอัยการไม่รับหรือคืนสำนวนการสอบสวนคดีอาญาให้แก่พนักงานสอบสวนผู้ให้ข้อมูลเห็นว่ามีอยู่จริง ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีเป็นจำนวนมากแต่อ่านจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนก็มีมากเช่นเดียวกัน การโต้แย้งคำสั่งของพนักงานสอบสวนระหว่างการสอบสวนทำได้น้อย ผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดีก็มีน้อยเช่นกัน ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าฝ่ายสืบสวนและหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานควรมีบทบาทในการร่วมค้นหาความจริงกับพนักงานสอบสวนเป็นอย่างมาก การสอบสวนคดีอาญาควรมีลักษณะเป็นองค์รวชิวิชาชีพสอบสวน สภาพปัญหาที่ควรแก้ไขคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของไทยให้เหมาะสมมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

- ปัจจุบันคดีอาญามีจำนวนมากและมีความซับซ้อนของคดีมากกว่าในอดีต โดยผู้กระทำผิดอาศัยเทคโนโลยีในการกระทำความผิด หรือกระทำความผิดเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ จึงเสนอแนะให้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติเพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนให้มากขึ้นเพื่อที่จะสามารถสอบสวนคดีอาญาให้มีประสิทธิภาพ

- สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรเพิ่มเงินค่าตอบแทนให้กับพนักงานสอบสวนเพื่อจูงใจให้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีความรู้ความสามารถเข้าทำงานในตำแหน่งพนักงานสอบสวน

11. ท่าน พันตำรวจโท นิเวศ เต็นนินนาท อัยการจังหวัดมุกดาหาร

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือมาก พนักงานอัยการควรมีอำนาจสอบสวน ส่วนพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นไม่ควรใช้อำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากมาก ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบปัญหาพนักงานอัยการไม่รับหรือคืนสำนวนการสอบสวนคดีอาญาให้แก่พนักงานสอบสวน และปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมฝากขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา จึงเห็นว่าสภาพปัญหาดังกล่าวมีอยู่จริง สำหรับปัญหาพนักงานสอบสวนถูกร้องเรียนเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่นั้นผู้ให้ข้อมูลเห็นว่ามีอยู่เป็นจำนวนมาก ในส่วนของค่าตอบแทนและความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวนที่เป็นอยู่นั้นยังถือว่าน้อย การสอบสวนคดีอาญาควรมีลักษณะเป็นองค์กรวิชาชีพสอบสวน และสภาพปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขคือ ควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของไทยให้เหมาะสมมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

โดยมีข้อเสนอแนะ

- ควรปรับปรุงระบบการรับคำร้องทุกข์ โดยให้พนักงานสอบสวนมีดุลยพินิจในการรับคำร้องทุกข์คดีอาญาหรือไม่ ให้มากขึ้น เพราะสภาพที่เป็นอยู่คือปัจจุบันมีคดีจำนวนหนึ่งซึ่งเนื้อหามีใช่เรื่องที่เป็นความผิดทางอาญา แต่คู่กรณีบีบบังคับให้พนักงานสอบสวนรับคำร้องทุกข์และดำเนินคดีอาญากับอีกฝ่าย ทั้งนี้เพื่อใช้คดีอาญาเป็นเครื่องมือในการบังคับหรือกลั่นแกล้งคู่กรณีอีกฝ่าย และพนักงานสอบสวนจำเป็นต้องรับคำร้องทุกข์เป็นคดีอาญา เพราะไม่อยากถูกร้องเรียน เหตุเพราะหากพนักงานสอบสวนถูกร้องเรียนแล้ว ผู้บังคับบัญชาจะไม่ฟังเหตุผลของพนักงานสอบสวน ทำให้มีแนวโน้มถูกลงโทษ จึงเป็นที่มาของการรับคำร้องทุกข์ตามที่คู่กรณีบีบบังคับ

12. ท่าน นฤพาน จีระโทก รองอัยการจังหวัดมุกดาหาร

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือน้อย พนักงาน

อัยการ พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา แต่ไม่ควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากพอสมควร ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมฝากขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษามีอยู่จริง และเห็นว่าปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีเป็นจำนวนมาก การตรวจสอบคำสั่งของพนักงานสอบสวนระหว่างสอบสวนทำได้น้อย ผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดีงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ภูมิทัศน์ที่สอบสวน และบทบาทหน้าที่ของฝ่ายสืบสวนและหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานในการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนยังมีน้อย การสอบสวนคดีอาญาไม่มีลักษณะเป็นองค์วิชาชีพ ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือ ควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

- ในการแจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนควรอาศัยพฤติการณ์และพยานหลักฐานแห่งคดีเป็นสำคัญ เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องหาถูกแจ้งข้อกล่าวหาเกินจริงหรือเกินกว่าที่บุคคลนั้นต้องรับโทษหากศาลพิพากษาว่ามีความผิด
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรปฏิรูประบบงานสอบสวน เพื่อป้องกันมิให้พนักงานสอบสวนที่มีความสามารถ ขอย้ายไปปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือลาออก เพื่อหลีกเลี่ยงงานสอบสวนที่มีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบหนัก โดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิตของบุคคลากรพนักงานสอบสวนและครอบครัว และประชาชนเป็นสำคัญ
- การสอบสวนคดีบางประเภท เช่น คดีความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษที่มีลักษณะซับซ้อน หรือคดีที่ผู้เสียหายร้องขอ ควรกำหนดหลักเกณฑ์ให้พนักงานสอบสวนขอคำปรึกษาจากพนักงานอัยการ

13. ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีส่วนได้เสียจากสำนักงานอัยการจังหวัดระยอง⁵

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับน้อย พนักงานอัยการควรมีอำนาจสอบสวนและอำนาจรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญาอย่างมาก แต่พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นไม่ควรีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และไม่ควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากมาก สำหรับปัญหาพนักงานอัยการไม่รับสำนวนหรือคืนสำนวนการ

⁵ ผู้ให้ความเห็นไม่อนุญาตให้แสดงชื่อ

สอบสวนคดีอาญาและปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมฝากขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบและเห็นว่าปัญหาดังกล่าวมีอยู่จริง ส่วนปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความ หรือไม่ยอมสอบสวนพยานที่อ้างอิงเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาผู้ให้ข้อมูลก็เคยประสบเช่นกัน และผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีปริมาณมาก แต่อำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนก็มีในระดับปานกลาง การโต้แย้งคำสั่งของพนักงานสอบสวนระหว่างการสอบสวนทำได้ในระดับหนึ่ง ผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดียังมีน้อย ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าฝ่ายสืบสวนและหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานควรมีบทบาทในการร่วมค้นหาความจริงกับพนักงานสอบสวนเป็นอย่างมาก การสอบสวนคดีอาญาควรมีลักษณะเป็นองค์รววิชาชีพสอบสวน สภาพปัญหาที่ควรแก้ไขอย่างมากคือ ควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของไทยให้เหมาะสมมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

14. ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีส่วนได้เสียจากสำนักงานอัยการคดีศาลแขวงระยอง⁶

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับน้อย พนักงานอัยการและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และสมควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากพอสมควร ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบปัญหาพนักงานอัยการไม่รับสำนวนหรือคืนสำนวนการสอบสวนคดีอาญาและปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมฝากขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา และเคยประสบปัญหาพนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือการใช้ดุลพินิจในการทำความเห็นทางคดี และเคยประสบกับปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความ หรือไม่ยอมสอบสวนพยานที่อ้างอิงเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาผู้ให้ข้อมูลก็เคยประสบด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลยังเห็นว่าปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีปริมาณมาก แต่อำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนก็มีในระดับปานกลาง การโต้แย้งคำสั่งของพนักงานสอบสวนระหว่างการสอบสวนทำได้น้อย ผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดียังมีน้อย ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าฝ่ายสืบสวนและหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานมีบทบาทในการร่วมค้นหาความจริงกับพนักงานสอบสวนค่อนข้างน้อย การสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ไม่มีลักษณะเป็นองค์รววิชาชีพสอบสวน สภาพปัญหาที่ควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของไทยให้เหมาะสมมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

⁶ ผู้ให้ความเห็นไม่อนุญาตให้แสดงชื่อ

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

- ระบบการสอบสวนคดีอาญาของไทย ควรพัฒนาในหลายด้านพร้อมกันและควบคู่กัน ให้มีมาตรฐานทัดเทียมกับการสอบสวนของนานาประเทศ

- การพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญา จะต้องพัฒนาหลายส่วนที่เกี่ยวกับการสอบสวน อย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม

15. ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีส่วนได้เสียจาก สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายอัยการ⁷

16. ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีส่วนได้เสียจาก สำนักงานตำรวจแห่งชาติ⁸

17. ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีส่วนได้เสียจาก กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ⁹

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือมาก พนักงานอัยการ พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นไม่ควรใช้อำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และไม่ควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำหรับขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากมาก ผู้ให้ข้อมูลยอมรับว่าปัญหาพนักงานอัยการไม่รับหรือคืนสำนวนการสอบสวนคดีอาญา ปัญหาพนักงานสอบสวนถูกร้องเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่ ปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความหรือไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่ผู้ต้องหานำมามอบให้เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหานั้นมีอยู่จริง และเห็นว่าปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีอยู่เป็นจำนวนมาก ขณะที่ผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวน และค่าตอบแทนของพนักงานสอบสวนนั้นมีน้อย ควรปรับปรุงบทบาทหน้าที่ของฝ่ายสืบสวนและหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานในการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนให้มากกว่าที่เป็นอยู่ การสอบสวนคดีอาญาควรมีลักษณะเป็นองค์วิชาชีพ ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสมกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

- คดีไม่รู้ตัวผู้กระทำผิด ควรใช้การสืบสวนก่อนจนรู้ตัวผู้กระทำผิด จึงเข้าสู่กระบวนการสอบสวน จะทำให้สำนวนการสอบสวนค้างอยู่ในมือของพนักงานสอบสวนน้อยลง

⁷ ผู้ให้ความเห็นไม่อนุญาตให้แสดงชื่อและเปิดเผยข้อคิดเห็น

⁸ ผู้ให้ความเห็นไม่อนุญาตให้แสดงชื่อและเปิดเผยข้อคิดเห็น

⁹ ผู้ให้ความเห็นไม่อนุญาตให้แสดงชื่อ

- แก้ไขระเบียบและกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวน โดยจัดประเภทของ คดี เช่น คดีที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน หลักฐานชัดเจน หากผู้ต้องหาไร้สารภาพแม้คดีมีระวางอัตราโทษเกินอำนาจศาลแขวงก็ให้สามารถฟ้องคดีด้วยวาจาได้โดยไม่ต้องสอบสวน เพื่อลดภาระงานของพนักงานสอบสวน

- การใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนแต่ละระดับนั้น ต้องได้รับการคุ้มครองเหมือนกับการคุ้มครองดุลพินิจของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา

- เพิ่มค่าตอบแทนของพนักงานสอบสวนให้เหมาะสมกับภาระหน้าที่ และเทียบเคียงได้กับเจ้าพนักงานของรัฐในกระบวนการยุติธรรมอื่น เช่น อัยการ หรือศาล เนื่องจากพนักงานสอบสวนเป็นต้นธารแห่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หากในกระบวนการขึ้นต้นผิดเพี้ยนกระบวนการชั้นปลายก็จะผิดเพี้ยนไปด้วย

18. พลตำรวจตรี จักรชัย นันทมงคล ผู้บังคับการ กองพิสูจน์หลักฐานกลาง ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้มีส่วนได้เสียจาก กองพิสูจน์หลักฐานกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ¹⁰

19. ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีส่วนได้เสียจาก สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือมาก พนักงานอัยการไม่ควรมีอำนาจสอบสวน แต่พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่น ควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา ไม่ควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากในระดับปานกลาง ผู้ให้ข้อมูลไม่เคยประสบปัญหาพนักงานอัยการไม่ยอมรับสำนวนการสอบสวนไว้พิจารณา ปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างสอบสวนมากกว่าคำพิพากษาของศาล ปัญหาการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน หรือปัญหาการไม่รับแจ้งความของพนักงานสอบสวน ปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนและอำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนมีอยู่ในระดับปานกลาง ฝ่ายสืบสวนและหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานมีบทบาทร่วมกับพนักงานสอบสวนในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานค่อนข้างมาก แต่ผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดีงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวน ยังมีน้อย พนักงานสอบสวนได้รับค่าตอบแทนมาก แต่ความก้าวหน้าในอาชีพราชการยังถือว่าน้อย การสอบสวนคดีอาญาไม่มีลักษณะเป็นองค์กรวิชาชีพ ปัญหาควรแก้ไขคือ ควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

¹⁰ ผู้ให้ความเห็นไม่อนุญาตให้เปิดเผยข้อคิดเห็น

โดยมีข้อเสนอแนะ

- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรจัดให้มีพนักงานสอบสวนที่เพียงพอและเหมาะสมกับจำนวนปริมาณคดีอาญาในแต่ละท้องที่
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรจัดให้มีผู้ช่วยพนักงานสอบสวน ทำหน้าที่ด้านธุรการงานคดีให้เพียงพอ
- สนับสนุนงบประมาณในการทำสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนให้เพียงพอ เช่น การเดินทางไปสอบสวน พยาน ที่อยู่คนละท้องที่กับพนักงานสอบสวน เป็นต้น
- สนับสนุนอุปกรณ์เครื่องมือที่จำเป็นต้องใช้ในงานสอบสวนให้แก่พนักงานสอบสวนไม่ให้ขาดแคลน
- จัดอบรมพนักงานสอบสวนเป็นระยะ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ และทบทวนความรู้เดิมเพิ่มเติมให้เกิดความชำนาญในการสอบสวนมากยิ่งขึ้น

20. พันตำรวจเอก ดร.มานะ เผาะช่วย เลขาธิการสมาคมพนักงานสอบสวนและข้าราชการตำรวจบำนาญ

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับปานกลาง พนักงานอัยการและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่น ควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญาเป็นอย่างมาก แต่ไม่ควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากมาก ปัญหาพนักงานอัยการไม่รับหรือคืนสำนวนการสอบสวนคดีอาญาและปัญหาพนักงานสอบสวนถูกร้องเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบเห็นว่ามืออยู่จริง ปัญหาการแทรกแซงดุลพินิจและการปฏิบัติหน้าที่และทำความเข้าใจทางคดีของพนักงานสอบสวนมีอยู่จริงแต่น้อย ปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความผู้ให้ข้อมูลเห็นว่ามืออยู่ในระดับปานกลาง ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าปัจจุบันพนักงานสอบสวนมีปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบเป็นจำนวนมาก แต่อำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนก็มีอยู่พอสมควร ผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนมีน้อย และเห็นว่าฝ่ายสืบสวนและหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานควรมีบทบาทในการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนเป็นอย่างมาก ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนยังถือว่าน้อยแต่ความก้าวหน้าในอาชีพราชการอยู่ในระดับปานกลาง การสอบสวนคดีอาญาควรมีลักษณะเป็นองค์กรวิชาชีพเป็นอย่างมาก ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือ ควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

- บทบาทของพนักงานอัยการในการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบและการสอบสวนคดีอาญา ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 20 และ มาตรา 155/1 ซึ่งพนักงานอัยการควรเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบด้วยตนเองโดยไม่มีการมอบหมายให้พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ แต่อาจร้องขอให้พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจเข้าช่วยเหลือในการสอบสวน

- สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องพัฒนาระบบงานสอบสวนเพื่อแบ่งเบาภาระงานของ พนักงานสอบสวน และพัฒนาให้เป็นวิชาชีพการสอบสวน

21. พันตำรวจเอก ธราธิป รังรักษ์ ผู้กำกับ (สอบสวน) กลุ่มงานสอบสวน ตำรวจภูธรจังหวัดนนทบุรี

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับปานกลาง พนักงานอัยการ พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่น ควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากพอสมควร และผู้ให้ข้อมูลเคยประสบปัญหาพนักงานอัยการไม่รับหรือคืนสำนวนการสอบสวนคดีอาญาและปัญหาถูกต้องเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน แต่ไม่เคยประสบปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา และเคยประสบปัญหาปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความหรือพยานหลักฐานอื่นเข้าสำนวนการสอบสวนเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา บทบาทของฝ่ายสืบสวนในการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนทำการสอบสวน กับผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนมีน้อย และเห็นว่าหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานควรมีบทบาทเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนเป็นอย่างมาก ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนและความก้าวหน้าในอาชีพราชการยังถือว่าน้อย การสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ไม่มีลักษณะเป็นองค์กรวิชาชีพ ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือ ควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

22. พันตำรวจเอก อนุพงษ์ ทัศนาศ ผู้กำกับการ (สอบสวน) กลุ่มงานสอบสวน กองบังคับการสืบสวนสอบสวนจังหวัดชายแดนภาคใต้

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือมาก พนักงานอัยการไม่ควรีอำนาจสอบสวน แต่พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และไม่ควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจ

แห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากมาก ผู้ให้ข้อมูลไม่เคยประสบปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษตามคำพิพากษาแต่เคยประสบปัญหาถูกร้องเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่ และการแทรกแซงการสอบสวนและการใช้ดุลพินิจในการสอบสวนคดีอาญา ปัจจุบันพนักงานสอบสวนมีภาระปริมาณคดีในความรับผิดชอบเป็นจำนวนมาก และอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานมีน้อย และไม่มีผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดีเลย ส่วนงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนมีน้อยมาก ฝ่ายสืบสวนและหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานควรมีบทบาทหน้าที่ในการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนเป็นอย่างมาก ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนและความก้าวหน้าในอาชีพการงานยังถือว่าน้อย การสอบสวนคดีอาญาควรมีลักษณะเป็นองค์วิชาชีพ ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือ ควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

- พนักงานสอบสวนมีปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นที่รับผิดชอบว่าจะมีคดีอาญาเกิดขึ้นมากหรือน้อยต่างกัน สถานีตำรวจที่มีปริมาณคดีมากควรจัดพนักงานสอบสวนให้เพียงพอกับปริมาณคดีที่เกิดขึ้น
 - ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนไปช่วยราชการ หรือปฏิบัติงานในหน้าที่อื่น
 - หัวหน้าพนักงานสอบสวน ควรตรวจและเฉลี่ยสำนวนการสอบสวนให้อยู่ในความรับผิดชอบเท่าๆกัน
- งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จัดให้พนักงานสอบสวนสนับสนุนงานสอบสวนน้อยมากจนไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ บางครั้งพนักงานสอบสวนต้องใช้เงินส่วนตัวในการจัดซื้อเอง
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไม่สามารถบริหารจัดการกับระบบกระบวนการสอบสวนได้ ไม่ว่าจะเป็นปริมาณคดีที่รับผิดชอบมากเกินไป หรือคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อน หากพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบต้องมืองค์ความรู้ไม่เพียงพอ หรือมีประสบการณ์ไม่มากพอ ก็ทำให้เกิดความเสียหายแก่คดีได้
- ในการเข้าเวรปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนที่มีอายุมาก เช่น อายุ 50 ปีขึ้นไป ไม่ควรให้ปฏิบัติหน้าที่ในช่วงเวลากลางคืน เช่น ช่วงเวลา 18.00 ถึง 06.00 นาฬิกา
- เนื่องจากปริมาณคดีในความรับผิดชอบมากทำให้พนักงานสอบสวน ไม่มีเวลาศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และไม่มีเวลาใส่ใจหรือสนใจผู้เสียหาย พยาน ติดตามแจ้งความคืบหน้าของการสอบสวน อันนำไปสู่การถูกร้องเรียนเป็นจำนวนมากเช่นกัน

23. พันตำรวจโท สถิตชัย นิตยวัน รองผู้กำกับการสืบสวน สถานีตำรวจจอมทอง

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับปานกลาง พนักงานอัยการไม่ควรใช้อำนาจสอบสวน แต่พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และไม่ควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากพอสมควร ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบกับปัญหาพนักงานอัยการไม่รับหรือคืนสำนวน กับปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา และปัญหาพนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือการใช้ดุลพินิจในการทำความเห็นทางคดี และยังเคยประสบปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความหรือไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างอิงเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนที่มีอยู่ค่อนข้างน้อย ฝ่ายสืบสวนและเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐานควรมีบทบาทร่วมกับพนักงานสอบสวนในการค้นหาความจริงเป็นอย่างมาก ในส่วนของผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดีงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนมีน้อยถึงน้อยมาก ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนและความก้าวหน้าในอาชีพราชการยังถือว่าน้อย การสอบสวนคดีอาญาควรมีลักษณะเป็นองค์กรวิชาชีพ ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือ ควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

- ควรจัดระบบงานสอบสวนให้เป็นระบบแห่งวิชาชีพสอบสวน
- ให้พนักงานสอบสวนมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดี
- การสอบสวนระหว่างพนักงานสอบสวน กับพนักงานอัยการ แม้พนักงานสอบสวนจะสรุปสำนวนการสอบสวนและส่งสำนวนไปให้พนักงานอัยการแล้ว ควรมีอำนาจตรวจสอบและถ่วงดุลการสั่งคดีของพนักงานอัยการได้ด้วย
- กรณีที่กฎหมายกำหนดให้ พนักงานอัยการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ หรือพนักงานอัยการได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนไว้ดำเนินการแล้ว พนักงานอัยการต้องรับผิดชอบคดีคดีด้วยตนเองต่อไป ไม่ควรมอบหมายหรือคืนสำนวนการสอบสวนมายังพนักงานสอบสวนอีก
- ค่าตอบแทนการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ควรได้รับเท่าเทียมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนในหน่วยงานของรัฐอื่น

24. พันตำรวจโท สุริยา แป้นเกิด รองผู้กำกับการ (สอบสวน) กลุ่มงานสอบสวน กองบังคับการสืบสวนสอบสวนจังหวัดชายแดนภาคใต้

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับปานกลาง พนักงานอัยการไม่ควรมียอำนาจสอบสวน แต่พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และไม่ควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากพอสมควร ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบกับปัญหาพนักงานอัยการไม่รับหรือคืนสำนวนการสอบสวน ปัญหาพนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือการใช้ดุลพินิจในการทำความเห็นทางคดี ปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความหรือพยานหลักฐานที่อ้างอิงเข้าสู่สำนวนการสอบสวนเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และปัญหาพนักงานสอบสวนถูกร้องเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่ แต่ไม่เคยประสบปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมซึ่งระหว่างการสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา ในส่วนของปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนผู้ให้ข้อมูลเห็นว่ามีเป็นจำนวนมาก แต่ผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนมีน้อย บทบาทหน้าที่ของฝ่ายสืบสวนในการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนอยู่ในระดับปานกลาง หน่วยงานพิสูจน์หลักฐานควรมีบทบาทเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนเป็นอย่างมาก ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนและความก้าวหน้าในอาชีพราชการยังถือว่าน้อย การสอบสวนคดีอาญาควรมีลักษณะเป็นองค์กรวิชาชีพ ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือ ควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

- พนักงานสอบสวนไม่ควรอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของหัวหน้าสถานีตำรวจ ซึ่งเป็นบุคคลที่ขาดความเชี่ยวชาญและความเข้าใจงานด้านการสอบสวน ระบบสอบสวนควรเป็นสายงานสอบสวน โดยเฉพาะที่มีผู้บังคับบัญชาเติบโตจากสายงานสอบสวน มีความเชี่ยวชาญและเข้าใจในงานสอบสวน เป็นที่ปรึกษาแนะนำให้กับพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นผู้ได้บังคับบัญชาได้อย่างแท้จริง
- งานสอบสวนหรือสายงานสอบสวน ควรมีเจ้าหน้าที่ชุดสืบสวนทำหน้าที่สืบสวนค้นหาความจริงในสำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยเฉพาะ ที่ไม่ต้องมีหน้าที่ในการจับกุมแบบฝ่ายสืบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเฉกเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ควรมีเจ้าหน้าที่ชุดสืบสวนที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานโดยเฉพาะ

25. พันตำรวจโท สราวุธ บุตรดี รองผู้กำกับการ (สอบสวน) สถานีตำรวจนครบาล บางเขน

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับปานกลาง พนักงานอัยการและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา แต่ไม่ควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากหรือไม่ขึ้นกับรูปแบบของความผิดที่แตกต่างกันออกไป ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบปัญหาพนักงานอัยการไม่รับหรือคืนสำนวนการสอบสวน ปัญหาพนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือการใช้ดุลพินิจในการทำความเห็นทางคดี ปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความหรือพยานหลักฐานที่อ้างอิงเพื่อรวมเข้าสำนวนการสอบสวนพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และปัญหาพนักงานสอบสวนถูกร้องเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่นั้นมียุติธรรม แต่ไม่เคยประสบปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา ในส่วนของปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนผู้ให้ข้อมูลเห็นว่ามียุติเป็นจำนวนมาก ผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนมีอยู่น้อย ฝ่ายสืบสวนและหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานควรมีบทบาทในการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนเพื่อค้นหาความจริงในการทำสำนวนการสอบสวนเป็นอย่างมาก ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนและความก้าวหน้าในอาชีพราชการถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง การสอบสวนคดีอาญาควรมีลักษณะเป็นองค์กรวิชาชีพ และปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

- การสอบสวนควรปรับปรุงรูปแบบอีกมาก แบบฟอร์มการสอบสวนสิ้นเปลือง เช่น บันทึกการควบคุม หรือ แผนที่เกิดเหตุต้องวาดด้วยมือ ควรใช้การถ่ายภาพมาแทนที่ การสรุปสำนวนการสอบสวน ควรมีความกระชับ ไม่เยิ่นเย้อมากเกินไปจนเกินควร
- หลังจากพนักงานสอบสวน ส่งสำนวนการสอบสวนไปให้พนักงานอัยการแล้ว ควรกำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนต่อไป หรือสอบสวนพยานปากที่อยู่ในสำนวนเพิ่มเติมด้วยตนเอง
- การคืนหรือการไม่รับสำนวนการสอบสวนของพนักงานอัยการ ควรจัดคืนหรือไม่รับด้วยหนังสือที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติต่อไปได้ ปัจจุบันพนักงานอัยการจะคืนด้วยวาจาหรือไม่ก็เขียนด้วยดินสอว่าคืนโดยไม่มีเหตุผลที่คืนสำนวนการสอบสวนนั้นมาให้พนักงานสอบสวน

26. พันตำรวจโท มาโนช เยี่ยมเจริญ สารวัตรป้องกันปราบปราม สถานีตำรวจภูธรเมืองลำพูน

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับปานกลาง พนักงานอัยการและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา แต่ไม่ควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากมาก ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบปัญหาพนักงานอัยการไม่รับหรือคืนสำนวนการสอบสวน ปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา ปัญหาพนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือการใช้ดุลพินิจในการทำความเห็นทางคดี ปัญหาการถูกร้องเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน และปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความหรือพยานหลักฐานที่อ้างอิงเข้าสู่สำนวนการสอบสวนเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนมีน้อย บทบาทหน้าที่ของฝ่ายสืบสวนและหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานในการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนมีอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนอยู่ในระดับปานกลาง แต่ความก้าวหน้าในอาชีพราชการถือว่าอยู่ในระดับที่น้อย การสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ยังไม่มีลักษณะเป็นองค์กรวิชาชีพ ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

- ระบบสอบสวนคดีอาญาของไทย ควรได้รับการแก้ไขพัฒนาในด้านต่างๆ เป็นอย่างมาก ในจำนวนหลายด้าน
- ควรปรับหรือแก้ไขปริมาณงานที่อยู่ในความรับผิดชอบและจำนวนพนักงานสอบสวนให้ได้สัดส่วนและสมดุลกัน
- ความปรับหรือแก้ไขความเจริญก้าวหน้าในอาชีพราชการ และการมองเห็นความสำคัญของงานสอบสวน จากผู้บังคับบัญชา
- ควรพัฒนาองค์ความรู้เฉพาะด้านของพนักงานสอบสวน ให้มีความชำนาญเฉพาะด้านในแต่ละด้านเพื่อความเชี่ยวชาญในหน้าที่ที่รับผิดชอบ
- ขั้นตอนการสอบสวน การสั่งการ สายการบังคับบัญชา ควรปรับให้สั้นลง เพื่อความกระชับและลดขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่

- หัวหน้าพนักงานสอบสวน ที่ทำหน้าที่สั่งคดีหรือสั่งสำนวนการสอบสวน หรือมีความเห็นทางคดี ควรมีความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญในงานด้านสอบสวน
- อุปกรณ์ และงบประมาณ สนับสนุนการทำงาน ควรได้รับการสนับสนุนตามความเป็นจริง และเพียงพอ
- พนักงานสอบสวนควรมีอิสระในการทำความเห็นทางคดีและไม่ถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่

27. พันตำรวจโท ธเนศพล แสงโชติ สารวัตร (สอบสวน) สถานีตำรวจภูธรบางปะอิน

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับปานกลาง พนักงานอัยการไม่ควรใช้อำนาจสอบสวน แต่พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากพอสมควร ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบปัญหาพนักงานอัยการไม่รับหรือคืนสำนวนการสอบสวน ปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา ปัญหาพนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือการใช้ดุลพินิจในการทำความเห็นทางคดี และปัญหาพนักงานสอบสวนถูกร้องเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างมาก ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนมีอยู่น้อย ฝ่ายสืบสวนมีบทบาทในการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนในระดับปานกลาง ส่วนหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานควรมีบทบาทร่วมกับพนักงานสอบสวนในการสอบสวนเป็นอย่างมาก ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนและความก้าวหน้าในอาชีพราชการถือว่าอยู่ในระดับที่น้อย การสอบสวนคดีอาญาควรมีลักษณะเป็นองค์วิชาชีพ ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

พนักงานสอบสวนเป็นต้นธารแห่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เมื่อเป็นต้นธารแห่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาควรจะเป็นสถาบันที่มีหลักที่มั่นคง แข็งแรง มุ่งเน้นเกี่ยวกับวิชาชีพการสอบสวนและมีความเติบโตและความเจริญก้าวหน้าในอาชีพอย่างจริงจัง ตัวอย่างเช่น การนำเมล็ดถั่วเขียวปลูกลงดินรดน้ำพรวนดินใส่ปุ๋ย เมล็ดถั่วเขียวก็งอกขึ้นมาเป็นถั่วงอก หากดูแลรักษาต่อก็จะเต็มโตออกดอกออกผลผู้ใดพบเห็นก็มองดูสง่าสวยงามเฉกเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนหากต้องการให้มีความยุติธรรมและสง่างามในกระบวนการยุติธรรมแต่มีได้นำเอาผู้ที่สมัครใจหรือมีความต้องการเป็น

พนักงานสอบสวนมาดำรงตำแหน่ง กลับแต่งตั้งและย้ายสลับผู้ที่ไม่เต็มใจ และไม่มีความรู้ในงานด้านการสอบสวนมาปฏิบัติหน้าที่และไม่มีความเติบโตหรือเจริญก้าวหน้าในอาชีพตำแหน่งพนักงานสอบสวนแน่ชัด การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่เป็นอยู่ก็ไม่มีความเป็นอิสระ ถูกแทรกแซงและกดดันจากผู้บังคับบัญชาที่สั่งการลงมาเป็นจำนวนมาก สั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนตามนโยบายที่รับมาเป็นทอดๆ แล้วปล่อยให้พนักงานสอบสวน ทำการสอบสวน เผลอและแก้ปัญหาเพียงลำพัง สภาพที่เป็นอยู่ไม่สามารถทำให้ระบบการสอบสวนและพนักงานสอบสวนมีคุณภาพได้ การจะเป็นพนักงานสอบสวนมืออาชีพต้องแยกพนักงานสอบสวนออกเป็นองค์กรอิสระแยกออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือต้องมีการแยกสายงานการสอบสวนให้มีการบริหารจัดการและบังคับบัญชาอย่างองค์กรวิชาชีพ มิใช่เพียงการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจที่มีคุณวุฒิทางกฎหมายมาปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

28. พันตำรวจโท ชินวัตร ธิศาลา สารวัตรสืบสวน สถานีตำรวจภูธรเมืองชลบุรี

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับปานกลาง พนักงานอัยการและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากมาก ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบปัญหาพนักงานอัยการไม่รับหรือคืนสำนวนการสอบสวน ปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา ปัญหาพนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือการใช้ดุลพินิจในการทำความเห็นทางคดี และปัญหาพนักงานสอบสวนถูกร้องเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่อยู่มาก ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าปัจจุบันปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนมีน้อย ฝ่ายสืบสวนและหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานในการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนยังมีน้อย ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนและความก้าวหน้าในอาชีพราชการถือว่าอยู่ในระดับที่น้อย การสอบสวนคดีอาญาควรมีลักษณะเป็นองค์กรวิชาชีพ ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไม่ให้ความสำคัญกับงานสอบสวนและพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอกับปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบ ขาดแคลนกำลังพล ขาดแคลนอุปกรณ์การปฏิบัติหน้าที่ ขั้นตอนการสอบสวนและทำสำนวนการสอบสวนมีความ

ยุ่งยากมากเกินไป แม้บางสถานีดำรวจจะแก้ปัญหาโดยการแต่งตั้งหรือเพิ่มเติมตำแหน่งพนักงานสอบสวนให้ได้สัดส่วนกับจำนวนคดีอาญาที่เกิดขึ้นก็ตาม แต่ก็จะมีการวิ่งเต้นไปช่วยราชการในงานด้านอื่นเพื่อหนีจากการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน ภาวะพนักงานสอบสวนคนอื่นต้องแบกรับทำงานหนักเช่นเดิม จำนวนการสอบสวน และปริมาณงานในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนจึงมีอยู่เป็นจำนวนมากเกินไปเกินกว่าที่พนักงานสอบสวนคนหนึ่งต้องรับผิดชอบตามปกติ เมื่อปริมาณงานในความรับผิดชอบมากเกินไปจึงทำให้พนักงานสอบสวนไม่มีเวลาเพียงพอที่จะรวบรวมพยานหลักฐานอย่างละเอียดให้มีคุณภาพเพียงพอ ไม่มีเวลาศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ เพราะลำพังการทำจำนวนการสอบสวนที่มีตัวผู้ต้องหาไว้ในความควบคุมและอยู่ระหว่างขออำนาจศาลสั่งขังก็หมดเวลาแล้ว ที่สำคัญที่สุดและควรแก้ปัญหาเฉพาะหน้าคือการจำกัดกำลังพลพนักงานสอบสวนให้เพียงพอได้สัดส่วนกับปริมาณคดีที่เกิดขึ้น ลดระเบียบ ข้อบังคับ ขั้นตอนการทำสำนวนคดีที่ยุ่งยากไม่เป็นประโยชน์ลงเพราะทำให้เป็นภาระแก่การสอบสวน ลดจำนวนผู้บังคับบัญชาที่ทำหน้าที่ตรวจสำนวนลง เพราะที่เป็นอยู่เฉพาะขั้นตอนการตรวจสำนวนจากผู้บังคับบัญชามีจำนวนมาก และเมื่อมีผู้ตรวจหลายคนก็มีการสั่งการหลายอย่างบางคำสั่งก็เป็นการสั่งการที่เป็นภาระมากหรืออาจกล่าวได้ว่าปัจจุบันตำรวจที่ทำหน้าที่ตรวจและสั่งสำนวนมีมากกว่าตำรวจที่ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนนั่นเอง

29. ร้อยตำรวจเอก พิษณุ ทัศนญาณ รองสารวัตร (สอบสวน) สถานีตำรวจนครบาลวังทองหลาง

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือมาก พนักงานอัยการและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากมาก ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบปัญหาพนักงานอัยการไม่รับหรือคืนสำนวนการสอบสวน ปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา ปัญหาพนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือการใช้ดุลพินิจในการทำความเห็นทางคดี แต่ไม่เคยประสบปัญหาถูกร้องเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีอยู่เป็นจำนวนมาก อำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเพื่อทำสำนวนสอบสวน กับผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนมีอยู่น้อย ฝ่ายสืบสวนและฝ่ายพิสูจน์หลักฐานมีบทบาทในการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนในการสอบสวนมีอยู่ในระดับปานกลาง ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนและความก้าวหน้าในอาชีพราชการถือ

ว่าอยู่ในระดับที่น้อย การสอบสวนคดีอาญาควรมีลักษณะเป็นองค์วิชาชีพ ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

- ปัจจุบันพนักงานสอบสวนมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอกับปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบ ขาดแคลนกำลังพล ทำให้ปริมาณคดีในความรับผิดชอบมีมากเกินไป สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรเพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนได้เพียงพอกับจำนวนปริมาณคดีอย่างเหมาะสม

- ควรจัดให้มีผู้ช่วยพนักงานสอบสวน ทำหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนให้เหมาะสมตามความเป็นจริง

30. ร้อยตำรวจเอก ไกรสร อินปิน รองสารวัตร (สอบสวน) สถานีตำรวจนครบาล วังทองหลาง

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับปานกลาง พนักงานอัยการและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากพอสมควร ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบกับปัญหาพนักงานอัยการไม่รับหรือคืนสำนวนการสอบสวน ปัญหาพนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือการใช้ดุลพินิจในการทำความเห็นทางคดี และปัญหาพนักงานสอบสวนถูกร้องเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่ แต่ไม่เคยประสบปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างการสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีอยู่เป็นจำนวนมาก แต่อำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเพื่อทำสำนวนสอบสวนมีอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนมีอยู่น้อย ฝ่ายสืบสวนและฝ่ายพิสูจน์หลักฐานในการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนในการสอบสวนมีอยู่ในระดับปานกลาง หน่วยงานพิสูจน์หลักฐานควรมีบทบาทในการเข้าร่วมทำสำนวนการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนเป็นอย่างมาก ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนอยู่ในระดับที่น้อยแต่ความก้าวหน้าในอาชีพราชการถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง การสอบสวนคดีอาญาควรมีลักษณะเป็นองค์วิชาชีพ ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

- ปัจจุบันพนักงานสอบสวนมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอกับปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบ ขาดแคลนกำลังพล ทำให้ปริมาณคดีในความรับผิดชอบมีมากเกินไป สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรเพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนให้เพียงพอกับจำนวนปริมาณคดีอย่างเหมาะสม

31. ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีส่วนได้เสียจาก สถานีตำรวจภูธรจอมบึง¹¹

32. ร้อยตำรวจเอก มานิตย์ โสสูงเนิน รองสารวัตรป้องกันปราบปราม สถานีตำรวจนครบาลสุทธิสาร

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือมาก พนักงานอัยการและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา แต่ไม่ควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากมาก ผู้ให้ข้อมูลปฏิบัติหน้าที่ป้องกันและปราบปรามจึงไม่เคยประสบปัญหาพนักงานอัยการไม่รับหรือคืนสำนวนการสอบสวน ปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา และปัญหาถูกร้องเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน แต่เคยประสบพบเห็นสภาพปัญหาปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีอยู่เป็นจำนวนมาก อำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเพื่อทำสำนวนสอบสวนมีอยู่ในระดับปานกลาง ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนมีอยู่น้อย ฝ่ายสืบสวนและฝ่ายพิสูจน์หลักฐานควรมีบทบาทในการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนในการสอบสวนมากกว่าที่เป็นอยู่ ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนและความก้าวหน้าในอาชีพราชการของพนักงานสอบสวนยังอยู่ในเกณฑ์ที่น้อย การสอบสวนคดีอาญาปัจจุบันไม่มีลักษณะเป็นองค์กรวิชาชีพ ปัญหาควรแก้ไขอย่างมาก คือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

33. พันตำรวจโท พเยาว์ ทองเสน รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ ผู้แทนอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับปานกลาง พนักงานอัยการควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา แต่พนักงาน

¹¹ ผู้ให้ความเห็นไม่อนุญาตให้แสดงชื่อและเปิดเผยข้อคิดเห็น

เจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นไม่ควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติอย่างยิ่ง ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากพอสมควร ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบปัญหาพนักงานอัยการไม่รับหรือคืนสำนวนการสอบสวน ปัญหาพนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือการใช้ดุลพินิจในการทำความเห็นทางคดี ปัญหาการร้องเรียนพนักงานสอบสวนจากการปฏิบัติหน้าที่ และปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความ หรือสอบสวนพยานที่อ้างอิงเข้าสู่สำนวนการสอบสวนเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา แต่ไม่เคยประสบปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าปัจจุบันปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนน้อย และบทบาทหน้าที่ของฝ่ายสืบสวนกับหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานในการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนก็มีอยู่น้อยเช่นกัน ในส่วนของค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนและความก้าวหน้าในอาชีพราชการถือว่าอยู่ในระดับที่น้อย การสอบสวนคดีอาญาควรมีลักษณะเป็นองค์วิชาชีพ ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

34. ร้อยตำรวจโท เสฏฐวุฒิ สายป้อง พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ข้าราชการพิเศษ ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการคดีพิเศษเขตพื้นที่ 3 ผู้แทนกรมสอบสวนคดีพิเศษ

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับปานกลาง พนักงานอัยการและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา แต่ไม่ควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากมาก ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา ปัญหาพนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือการใช้ดุลพินิจในการทำความเห็นทางคดี และปัญหาพนักงานสอบสวนถูกร้องเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่นั้นมีอยู่จริง แต่ไม่เคยประสบปัญหาพนักงานอัยการไม่รับหรือคืนสำนวนการสอบสวน ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีอยู่เป็นจำนวนมาก และอำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเพื่อทำสำนวนสอบสวนมีอยู่ในระดับปานกลาง แต่ผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนมีอยู่น้อย ฝ่ายสืบสวนและฝ่ายพิสูจน์หลักฐานควรมีบทบาทในการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนในการสอบสวนอย่างมาก ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนและความก้าวหน้าในอาชีพราชการยังอยู่ในระดับน้อย การสอบสวน

คดีอาญาควรมีลักษณะเป็นองค์วิชาชีพ ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

- สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรเพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนให้เพียงพอกับจำนวนปริมาณในแต่ละสถานีตำรวจ และห้ามมิให้มีการไปช่วยราชการหรือปฏิบัติหน้าที่อื่นในระหว่างดำรงตำแหน่งเป็นพนักงานสอบสวนและรับเงินเพิ่มประจำตำแหน่ง หากมีความจำเป็นต้องไปช่วยราชการปฏิบัติหน้าที่อื่นก็ให้ขาดจากตำแหน่งพนักงานสอบสวน และแต่งตั้งหรือเพิ่มอัตรากำลังทดแทนตามจำนวนที่ขาดหายไป

- หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดในกฎหมายที่มีโทษทางอาญาต่างๆ เช่น กรมสรรพสามิต กรมศุลกากร สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พนักงานอัยการ เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในคดีความผิดตามกฎหมายที่ตนเองรับผิดชอบ เพราะจะทำให้การสอบสวนมีความเชี่ยวชาญและชำนาญการเฉพาะด้าน และเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจอีกทาง

- พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ ไม่ควรแยกออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เนื่องจากในการสอบสวนจำเป็นต้องใช้ตำรวจฝ่ายอื่นมาสนับสนุนการรวบรวมพยานหลักฐานจึงจะประสบความสำเร็จ การที่พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจยังคงอยู่กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะทำให้การประสานงานทำได้ดีกว่าแยกตัวออกไป

- พนักงานอัยการควรมีบทบาทในการพิจารณาแจ้งข้อกล่าวหา และข้อหาแก่ผู้ต้องหาโดยเห็นว่า หากพนักงานสอบสวนจะแจ้งข้อหาและขออนุมัติศาลออกหมายจับผู้ต้องหารายใด ควรได้รับความเห็นชอบจากพนักงานอัยการก่อน เช่น การประชุมร่วมกันกับพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาพยานหลักฐานก่อนแจ้งข้อกล่าวหา เป็นต้น หรือกรณีมีเหตุจำเป็นต้องแจ้งข้อกล่าวหาไปก่อนก็ควรได้รับความเห็นชอบจากพนักงานอัยการในภายหลังภายในเวลาที่กำหนด ทั้งนี้เพื่อให้พนักงานอัยการในฐานะนักกฎหมายได้เข้ามาตรวจสอบเนื้อหาและพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนตั้งแต่ต้น ลดภาระในการพิจารณาออกคำสั่งทางคดีของพนักงานอัยการ เมื่อส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการแล้ว ควรให้พนักงานอัยการผู้มีความเห็นชอบในการแจ้งข้อหา และการขออนุมัติออกหมายจับนั้นเป็นที่ปรึกษา หรือพนักงานสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนเจ้าของคดีผู้รับผิดชอบด้วย เพื่อจะได้มีส่วนรับผิดชอบในคดีที่ตนมีความเห็นนั้น และผู้ฟ้องคดีควรเป็นพนักงานอัยการที่ร่วมสอบสวนหรือเป็นที่ปรึกษามาตั้งแต่แรก เพราะได้รู้เนื้อหาในคดีมาตั้งแต่ต้น ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้ควรนำไปใช้ในการสอบสวนคดีพิเศษด้วย จะทำให้ได้ผลดีมากในการพิจารณาพยานหลักฐานและข้อกฎหมายใน

ระหว่างสอบสวน หากผู้ฟ้องคดีมีชีพนักงานอัยการผู้ร่วมสอบสวนจะเกิดปัญหาพนักงานอัยการไม่รู้เนื้อหาในคดีมาก่อน ไม่ทราบว่าจุดใดประเด็นใดสำคัญ ไม่ทราบว่าจุดใดประเด็นใดที่มีปัญหาการศึกษาข้อเท็จจริงด้วยตนเองจากสำนวนการสอบสวนทำได้ยากมากเพราะบางคดีมีเอกสารและประเด็นแห่งคดีเป็นจำนวนมาก ทำให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจำเป็นต้องไปประชุมหรืออธิบายรายละเอียดในสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการคดีพิเศษแทบทุกสำนวนคดี ส่งผลให้การพิจารณาคดีขึ้นพนักงานอัยการเกิดความล่าช้า กรณีที่พนักงานอัยการให้ความเห็นชอบแก่พนักงานสอบสวนก่อนแจ้งข้อหาหรือก่อนขออนุมัติศาลออกหมายจับผู้ต้องหา ยังเกิดกระบวนการถ่วงดุลคานอำนาจกันและกัน

- การแยกพนักงานสอบสวนออกจากพนักงานอัยการที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากจะเกิดปัญหาเชิงโครงสร้างแล้วในทางปฏิบัติยังมีประเด็นพนักงานอัยการสั่งการให้พนักงานสอบสวนจัดทำสำเนาเอกสารทั้งสำนวนการสอบสวน หลายๆ ครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่มีผู้ต้องหาหลายคน และแยกฟ้องผู้ต้องหาเป็นรายสำนวนคดีด้วยเหตุที่มีการจับกุมผู้ต้องหาได้คนละคราว เป็นต้น กรณีดังกล่าวพนักงานอัยการบางท่านสั่งให้พนักงานสอบสวนทำสำเนาสำนวนการสอบสวนใหม่ทุกครั้งก่อให้เกิดภาระแก่พนักงานสอบสวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) ซึ่งมีเอกสารในแต่ละสำนวนคดีเป็นจำนวนมาก กรณีนี้นอกจากจะสิ้นเปลืองเงินงบประมาณแล้วยังทำให้การดำเนินคดีล่าช้าอีกด้วย จึงควรแก้ไขกฎหมายหรือระเบียบกำหนดให้มีการใช้พยานหลักฐานในคดีก่อนหน้าโดยไม่จำเป็นต้องจัดทำเอกสารซ้ำใหม่ทั้งหมดทั้งสำนวนการสอบสวนอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพราะการถ่ายสำเนาสำนวนจำนวนมากหลายครั้ง พนักงานสอบสวนที่มีคำตอบแทนน้อยอยู่แล้วก็ต้องนำเอาเงินส่วนตัวมาดำเนินการนั่นเอง

35. ดร. กิตติมา สิริคุชชัย กรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย สภานายความในฐานะผู้แทน นายกสภานายความ เลขาธิการสภานายความ และอุปนายก ฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย สภานายความ

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับปานกลาง พนักงานอัยการและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และไม่ควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากในระดับน้อย ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบปัญหาพนักงานอัยการไม่ยอมรับสำนวนการสอบสวนไว้พิจารณาหรือคืนสำนวนการสอบสวน ปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา ปัญหาพนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือการใช้ดุลพินิจในการทำความเห็นทางคดี

จึงเห็นว่าสภาพปัญหาดังกล่าวมีอยู่จริง และผู้ให้ข้อมูลเคยประสบปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความ ไม่ยอมสอบสวนพยาน หรือไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างอิงหรือนำไปมอบให้เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และการโต้แย้งคำสั่งหรือความเห็นของพนักงานสอบสวนในระหว่างทำการสอบสวนทำได้น้อย ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีอยู่เป็นจำนวนมาก และอำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเพื่อทำสำนวนสอบสวนมีอยู่ในระดับปานกลาง แต่ผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดีงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ภูมิทัศน์ที่สอบสวนมีอยู่น้อย ฝ่ายสืบสวนและหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานควรมีบทบาทในการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนในการสอบสวนอย่างมาก คำตอบแทนพนักงานสอบสวนและความก้าวหน้าในอาชญากรรมยังอยู่ในระดับปานกลาง การสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ไม่มีลักษณะเป็นองค์รววิชาชีพ ปัญหาควรแก้ไขคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

- ในกระบวนการสอบสวนคดีอาญา ควรให้พนักงานอัยการเข้าร่วมทำการสอบสวน ควบคุมการสอบสวนกับพนักงานสอบสวน
- การสอบสวนปากคำพยานบุคคล และการตั้งข้อหากับผู้ต้องหา ของพนักงานสอบสวนควรสอบสวนให้ตรงกับความจริงและตั้งข้อหาให้ตรงกับความเป็นจริง
- การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนควรรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานที่จำเป็นต้องใช้อ้างอิงในชั้นพิจารณาของศาล ซึ่งจะทำให้การพิจารณาออกคำสั่งของพนักงานอัยการมีความรวดเร็วขึ้น ไม่ต้องทำการสอบสวนเพิ่มเติมบ่อยครั้ง

36.นายเสกสรร เสนาชู ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ ในฐานะหัวหน้าสำนักงานทนายความ

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีความน่าเชื่อถือในระดับน้อย พนักงานอัยการ พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นไม่ควรใช้อำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากในระดับปานกลาง ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบปัญหาพนักงานอัยการไม่ยอมรับสำนวนการสอบสวนไว้พิจารณาหรือคืนสำนวนการสอบสวน และปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา ปัญหาพนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือการใช้ดุลพินิจในการทำความเห็นทางคดี และยังคงเคยประสบปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความ ไม่ยอมสอบสวนพยาน

หรือไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างอิงหรือนำไปมอบให้เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา การโต้แย้งคำสั่งหรือความเห็นของพนักงานสอบสวนในระหว่างทำการสอบสวนทำได้น้อย ปริมาณ คดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีอยู่เป็นจำนวนมาก อำนาจการรวบรวม พยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเพื่อทำสำนวนสอบสวนมีอยู่ในระดับมากเช่นกัน ผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่ สอบสวนมีอยู่น้อย นอกจากนี้บทบาทของฝ่ายพิสูจน์หลักฐานในการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนใน การสอบสวนก็มีน้อยเช่นกัน ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนและความก้าวหน้าในอาชีพการยังอยู่ ในระดับต่ำ ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย ให้เหมาะสม

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

- ในกระบวนการสอบสวนคดีอาญา ควรแยกพนักงานสอบสวนออกจากฝ่ายสืบสวน เพื่อให้ เกิดการตรวจสอบและคานอำนาจกัน และมีให้เกิดการร่วมมือกันสร้างพยานหลักฐานเป็นเท็จ จึงใจ ทำร้ายให้ผู้ต้องหารับสารภาพ
- พนักงานสอบสวน ต้องมีความรู้และเป็นพนักงานสอบสวนมืออาชีพ และควรเพิ่ม ค่าตอบแทนให้เพียงพอแก่การปฏิบัติหน้าที่
- การทำความเห็นทางคดีและการรวบรวมพยานหลักฐานควรปลอดจากการแทรกแซงโดยผู้ กำกับการหัวหน้าสถานีตำรวจ
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรจัดหาหรือสนับสนุน งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ในการ ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน ให้เพียงพอตามความเป็นจริง
- องค์กรสอบสวนควรแยกออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นอิสระ หรือสังกัดกระทรวง ยุติธรรม ไม่ควรอยู่ภายใต้สังกัดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
- การสอบสวนปากคำพยานบุคคล และการตั้งข้อหากับผู้ต้องหา ของพนักงานสอบสวนควร สอบสวนให้ตรงกับความจริงและตั้งข้อหาให้ตรงกับความเป็นจริง
- การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนควรรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง กับพยานหลักฐานที่จำเป็นต้องใช้อ้างอิงในชั้นพิจารณาของศาล ซึ่งจะทำให้การพิจารณาออกคำสั่ง ของพนักงานอัยการมีความรวดเร็วขึ้น ไม่ต้องทำการสอบสวนเพิ่มเติมบ่อยครั้ง

37.นายเกรียงไกร กิจอุดมสุข ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ ในฐานะหัวหน้าสำนักงาน ทนายความ

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการ สอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับ

น้อย พนักงานอัยการควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ แต่พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นไม่ควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากในระดับปานกลาง ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบกับปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา และเคยประสบกับปัญหาพนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือการใช้ดุลพินิจในการทำความเห็นทางคดี และยังคงประสบปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความ ไม่ยอมสอบสวนพยาน หรือไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างอิงหรือนำไปมอบให้เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และการโต้แย้งคำสั่งหรือความเห็นของพนักงานสอบสวนในระหว่างทำการสอบสวนทำได้น้อย ปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีอยู่เป็นจำนวนมาก อำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเพื่อทำสำนวนสอบสวนมีอยู่ในระดับปานกลาง แต่ผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดิงงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนมีน้อย และผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าฝ่ายพิสูจน์หลักฐานและฝ่ายสืบสวนควรมีบทบาทในการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนในการสอบสวน ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนและความก้าวหน้าในอาชีพราชการยังอยู่ในระดับน้อย การสอบสวนคดีอาญาควรมีลักษณะเป็นองค์กรวิชาชีพ ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

- กระบวนการสอบสวนคดีอาญา ภายใต้สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พนักงานสอบสวนบางส่วน ไม่มีความรู้ความสามารถในการสอบสวนคดีอาญา
- กระบวนการสอบสวนคดีอาญา ภายใต้สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พนักงานสอบสวนมักจะถูกแทรกแซงการสอบสวนโดยผู้บังคับบัญชา และผู้มีอิทธิพลที่แทรกแซงพนักงานสอบสวนผ่านทางผู้บังคับบัญชา ทำให้ข้อเท็จจริงบิดเบือนและเกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้ต้องหา

38. หนายความผู้มีส่วนได้เสียจาก สภานายความ¹²

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับน้อย พนักงานอัยการควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์คดีอาญา แต่พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นไม่ควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยาก

¹² ผู้ให้ความเห็นไม่อนุญาตให้แสดงชื่อ

มาก ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบกับปัญหาพนักงานอัยการไม่ยอมรับสำนวนการสอบสวนไว้พิจารณาหรือคืนสำนวนการสอบสวน ปัญหาพนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือการใช้ดุลพินิจในการทำความเห็นทางคดีเพราะคู่กรณีอีกฝ่ายเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ที่สูงกว่าพนักงานสอบสวน ทั้งยังเคยประสบปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความพนักงานสอบสวนไม่ยอมสอบสวนพยาน หรือไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างอิงหรือนำไปมอบให้เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาในหลายสถานีดำรวจและหลายท้องที่ นอกจากนี้การโต้แย้งคำสั่งหรือความเห็นของพนักงานสอบสวนในระหว่างทำการสอบสวนทำได้น้อย ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าอำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเพื่อทำสำนวนสอบสวนมีอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนมีน้อย และเห็นว่าปัจจุบันบทบาทของหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานในการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนมีน้อยแต่บทบาทของฝ่ายสืบสวนในการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนในการสอบสวนมีอยู่ปานกลาง ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนและความก้าวหน้าในอาชีพการงานของพนักงานสอบสวนอยู่ในระดับที่น้อย การสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ไม่มีลักษณะเป็นองค์กรวิชาชีพ ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือ ควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

- ระบบการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน ที่เป็นอยู่ควรได้รับการปรับปรุงเป็นอย่างมาก เพราะมีความยุ่งยาก สลับซับซ้อน ในการทำสำนวนคดีอาญา คดีหนึ่งๆ
- การให้บริการประชาชน หรือการที่ประชาชนจะรับบริการ มีปัญหามาก เช่น การรับแจ้งความจะมีสภาพปัญหาไม่ยอมรับแจ้งความ การผลัดภาระหน้าที่ ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการบริการ และเกิดปัญหาต่อประชาชนผู้เป็นผู้เสียหายอย่างมาก

39. ทัศนคติที่มีส่วนได้เสียจาก สภานายความ¹³

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับน้อย พนักงานอัยการควรและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นไม่ควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากมาก ผู้ให้ข้อมูลไม่เคยประสบกับปัญหาพนักงานอัยการไม่ยอมรับสำนวนการสอบสวนไว้พิจารณาหรือคืนสำนวนการสอบสวน แต่เคยประสบกับปัญหาผู้ต้องหาต้องขังระหว่างการสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตาม

¹³ ผู้ให้ความเห็นไม่อนุญาตให้แสดงชื่อ

คำพิพากษา และพนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือการใช้ดุลพินิจในการทำความเห็นทางคดีเพราะคู่กรณีอีกฝ่ายเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ที่สูงกว่าพนักงานสอบสวนแต่ไม่เคยประสบปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความพนักงานสอบสวนไม่ยอมสอบสวนพยานหรือไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างอิงหรือนำไปมอบให้เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาในหลายสถานีดำรวจและหลายท้องที่ ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าปริมาณงานในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีจำนวนมาก แต่อำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนมีอยู่พอสมควรและการโต้แย้งคำสั่งหรือความเห็นของพนักงานสอบสวนในระหว่างทำการสอบสวนทำได้ในระดับหนึ่งเช่นกัน ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนมีน้อย และเห็นว่าปัจจุบันบทบาทของฝ่ายสืบสวนและหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานในการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนมีอยู่ในระดับปานกลาง ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนและความก้าวหน้าในอาชีพราชการของพนักงานสอบสวนอยู่ในระดับปานกลาง การสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ไม่มีลักษณะเป็นองค์กรวิชาชีพ ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

40. หมายความผู้มีส่วนได้เสียจาก สภานายความ¹⁴

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับน้อย พนักงานอัยการควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์คดีอาญา แต่พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นไม่ควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากพอสมควร ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบกับปัญหาพนักงานอัยการไม่ยอมรับสำนวนการสอบสวนไว้พิจารณาหรือคืนสำนวนการสอบสวน ปัญหาพนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่และการใช้ดุลพินิจในการทำสำนวนการสอบสวน โดยเฉพาะปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความหรือไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างอิงเข้าสู่สำนวนการสอบสวนเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา แต่ไม่เคยประสบกับปัญหาผู้ต้องหาต้องชั่งระหว่างการสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าปริมาณงานในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีจำนวนมาก และอำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนมีอยู่พอสมควร แต่การโต้แย้งคำสั่งหรือความเห็นของพนักงานสอบสวนในระหว่างทำการสอบสวนทำได้น้อย และผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนมีน้อยถึงไม่มี

¹⁴ ผู้ให้ความเห็นไม่อนุญาตให้แสดงชื่อ

เลย และเห็นว่าอำนาจของฝ่ายสืบสวนมีมากเกินไป ส่วนหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานในการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนมีอยู่ในระดับปานกลางแต่ควรกระทำโดยเปิดเผย ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนมีน้อยแต่ความก้าวหน้าในอาชีพการงานของพนักงานสอบสวนอยู่ในระดับปานกลาง การสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ไม่มีลักษณะเป็นองค์กรวิชาชีพ ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

41. ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีส่วนได้เสียจาก สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม¹⁵

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับปานกลาง พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนหรือบทบาทในการสอบสวนน้อย พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นไม่ควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และไม่ควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากพอสมควร ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าพนักงานอัยการไม่ควรที่จะปฏิเสธไม่ยอมรับสำนวนการสอบสวนไว้พิจารณาหรือคืนสำนวนการสอบสวน ปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา ปัญหาพนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือการใช้ดุลพินิจในการทำความเห็นทางคดี ปัญหาพนักงานสอบสวนถูกร้องเรียนอันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ และเคยประสบปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความหรือไม่ยอมสอบสวนพยาน หรือไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างถึงหรือนำไปมอบให้เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการโต้แย้งคำสั่งหรือความเห็นของพนักงานสอบสวนในระหว่างทำการสอบสวนทำได้น้อย ผู้ช่วยเหลือนพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนมีน้อย ฝ่ายสืบสวนและหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานควรมีบทบาทในการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนอย่างมาก ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนได้รับเป็นจำนวนมาก แต่ความก้าวหน้าในอาชีพการงานของพนักงานสอบสวนอยู่ในระดับที่น้อย การสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ไม่มีลักษณะเป็นองค์กรวิชาชีพ ปัญหาควรแก้ไขคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

42. ผู้แทน คณบดี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง¹⁶

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับ

¹⁵ ผู้ให้ความเห็นไม่อนุญาตให้แสดงชื่อ

¹⁶ ผู้ให้ความเห็นไม่อนุญาตให้แสดงชื่อ

ปานกลาง พนักงานอัยการและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา แต่ไม่ควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากพอสมควร ผู้ให้ข้อมูลไม่เคยประสบกับปัญหาพนักงานอัยการไม่ยอมรับสำนวนการสอบสวนไว้พิจารณาหรือคืนสำนวนการสอบสวน ไม่เคยประสบปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา และไม่เคยพบปัญหาพนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือการใช้ดุลพินิจในการทำความเห็นทางคดี กับปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความ ไม่ยอมสอบสวนพยาน หรือไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างอิงหรือนำไปมอบให้เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าปริมาณงานในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีเป็นจำนวนมาก อำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเพื่อทำสำนวนสอบสวนมีอยู่มากและอำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนก็มีอยู่มากเช่นกัน หากแต่การโต้แย้งคำสั่งหรือความเห็นของพนักงานสอบสวนในระหว่างทำการสอบสวนทำได้น้อย ฝ่ายสืบสวนและหน่วยพิสูจน์หลักฐานมีบทบาทเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนในระดับปานกลาง งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือปฏิบัติหน้าที่สอบสวนมีอยู่น้อย ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนอยู่ในระดับที่น้อยแต่ความก้าวหน้าในอาชีพการงานของพนักงานสอบสวนอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

43.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล คณบดี คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์มยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับปานกลาง พนักงานอัยการควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา แต่พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นไม่ควรีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากมาก ผู้ให้ข้อมูลไม่เคยประสบกับปัญหาพนักงานอัยการไม่ยอมรับสำนวนการสอบสวนไว้พิจารณาหรือคืนสำนวนการสอบสวน ปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา แต่เคยประสบปัญหาผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือการใช้ดุลพินิจในการทำความเห็นทางคดีของพนักงานสอบสวนและเคยประสบกับปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความ ไม่ยอมสอบสวนพยาน หรือไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างอิงหรือนำไปมอบให้เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าพนักงานสอบสวนมีปริมาณคดีในความรับผิดชอบเป็นจำนวนมาก และอำนาจการรวบรวม

พยานหลักฐานมีอยู่ในระดับปานกลาง แต่การตรวจสอบหรือโต้แย้งคำสั่งพนักงานสอบสวนระหว่างทำการสอบสวนทำได้น้อย และผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี งบประมาณ อุปกรณ์เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนมีจำนวนน้อย บทบาทของฝ่ายสืบสวนในการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนในการสอบสวนมีอยู่ปานกลาง และเห็นว่าหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานควรมีบทบาทในการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนอย่างมาก ค่าตอบแทนพนักงานสอบสวนมีน้อยแต่ความก้าวหน้าในอาชีพการงานของพนักงานสอบสวนอยู่ในระดับปานกลาง การสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ไม่มีลักษณะเป็นองค์กรวิชาชีพ ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

- ควรปรับปรุงพัฒนาหน่วยงานที่ทำหน้าที่สอบสวนคดีอาญา และ บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนให้มีสถานะและความมั่นคงและเป็นวิชาชีพอย่างชัดเจน พนักงานสอบสวนอาจจะเป็นหรือไม่เป็นเจ้าพนักงานตำรวจก็ได้

- ควรมีกฎและมาตรการทางกฎหมายที่ลดทอนการแทรกแซงกระบวนการสอบสวนจากปัจจัยภายนอก ดังนั้นการพัฒนาให้เป็นองค์กรกึ่งวิชาชีพจะช่วยยกสถานะของบุคลากรในงานสอบสวน และป้องกันการแทรกแซงและสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรใหม่ที่แยกและต่างจากวัฒนธรรมองค์กรของตำรวจได้

- ผู้ดำรงตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่ควรมีคุณสมบัติทางด้านกฎหมายนิติศาสตร์บัณฑิตเป็นอย่างน้อย และควรมีกฎที่เอื้อต่อการสอบสวนร่วมกับพนักงานอัยการแต่ขณะเดียวกันต้องปลอดจากการถูกแทรกแซงจากพนักงานอัยการด้วยเช่นกัน

44. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เชาวณี ผิวจันทร์ อาจารย์ประจำสาขานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับน้อย พนักงานอัยการและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากมาก ผู้ให้ข้อมูลไม่เคยประสบกับปัญหาพนักงานอัยการไม่ยอมรับสำนวนการสอบสวนไว้พิจารณาหรือคืนสำนวนการสอบสวน และปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา แต่เคยประสบปัญหาผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือการใช้ดุลพินิจในการทำความเห็นทางคดีของพนักงานสอบสวนและปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความ

ไม่ยอมสอบสวนพยาน หรือไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างอิงหรือนำไปมอบให้เพื่อพิสูจน์ความผิด หรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีเป็นจำนวนมากขณะเดียวกันอำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเพื่อทำสำนวนสอบสวนมีอยู่ในระดับที่มากเกินไป แต่การโต้แย้งคำสั่งหรือความเห็นของพนักงานสอบสวนในระหว่างทำการสอบสวนทำได้น้อย และผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดีงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนมีอยู่น้อย ผู้ให้ข้อมูลไม่ทราบว่าฝ่ายสืบสวนจะมีบทบาทในการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนมากหรือน้อยเพียงใด และไม่ทราบว่าพนักงานสอบสวนได้รับค่าตอบแทนกับมีความก้าวหน้าในอาชีพการงานมากน้อยเพียงใด แต่ทราบว่าหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานมีบทบาทในการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนน้อย การสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ควรมีลักษณะเป็นองค์กรณีวิชาชีพ ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

- กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยในขั้นการสอบสวน ควรมีการปรับปรุงพัฒนากระบวนการสอบสวนและพนักงานสอบสวน ทั้งระบบและเป็นรูปธรรม ตั้งแต่ขั้นตอนการเริ่มต้นรับแจ้งความร้องทุกข์ จนถึงขั้นตอนการส่งสำนวนไปให้พนักงานอัยการพิจารณา
- ระบบการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ พนักงานสอบสวนมีแนวโน้มถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่จากหลายส่วนทั้งจากปัจจัยภายนอกคือการเมือง ผู้มีอำนาจและมีอิทธิพล และปัจจัยภายในคือผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวน โดยไม่มีหลักประกันการถูกแทรกแซงและบิดเบือนข้อเท็จจริงในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน

45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัยยุทธ ถาวรานุรักษ์ รองคณบดี วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับปานกลาง พนักงานอัยการและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากพอสมควร ผู้ให้ข้อมูลไม่เคยประสบกับปัญหาพนักงานอัยการไม่ยอมรับสำนวนการสอบสวนไว้พิจารณาหรือคืนสำนวนการสอบสวนหรือปัญหาผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา แต่เคยประสบปัญหาผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือการใช้ดุลพินิจในการทำความเห็นทางคดีของพนักงานสอบสวนและปัญหาพนักงานสอบสวนถูกร้องเรียน

สืบเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า ปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวน และอำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเพื่อทำสำนวนสอบสวนมีอยู่ในระดับปานกลาง แต่ผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนมีน้อย สำหรับบทบาทของฝ่ายสืบสวนและหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานในการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนมีอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

46.ประชาชนทั่วไปที่เคยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นสอบสวนคนที่ 1¹⁷

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับน้อย พนักงานอัยการและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญาเพื่อแก้ปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความ และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากมาก ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบกับปัญหาพนักงานอัยการไม่ยอมรับสำนวนการสอบสวนไว้พิจารณาหรือคืนสำนวนการสอบสวน และเคยประสบกับปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความ ไม่ยอมสอบสวนพยาน หรือไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างอิงหรือนำไปมอบให้เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา การโต้แย้งคำสั่งหรือความเห็นของพนักงานสอบสวนในระหว่างทำการสอบสวนทำได้น้อย ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือ ควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

47.ประชาชนทั่วไปที่เคยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นสอบสวนคนที่ 2¹⁸

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไม่น่าเชื่อถือ พนักงานอัยการควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญาเพื่อรับแจ้งความเวลาพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจปฏิเสธไม่ยอมรับแจ้ง และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากมากคดีล่าช้า ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบกับปัญหาพนักงานอัยการไม่ยอมรับสำนวนการสอบสวนไว้พิจารณาหรือคืนสำนวนการสอบสวน และเคยประสบกับปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความ ไม่ยอมสอบสวนพยาน หรือไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างอิงหรือนำไปมอบให้เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และการโต้แย้ง

¹⁷ ผู้ให้ความเห็นไม่อนุญาตให้แสดงชื่อ

¹⁸ ผู้ให้ความเห็นไม่อนุญาตให้แสดงชื่อ

คำสั่งหรือความเห็นของพนักงานสอบสวนในระหว่างทำการสอบสวนทำได้น้อย ปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีเป็นจำนวนมากเช่นกัน แต่ผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนไม่มีเลย บทบาทของฝ่ายสืบสวนและบทบาทของหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานในการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนมีอยู่น้อย ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือ ควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

48.ประชาชนทั่วไปที่เคยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นสอบสวนคนที่ 3¹⁹

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความน่าเชื่อถือในระดับน้อย พนักงานอัยการและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญาเพื่อแก้ปัญหาตำรวจไม่ยอมรับแจ้งความ และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากมาก ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบกับปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความ ไม่ยอมสอบสวนพยาน ไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างอิงหรือนำไปมอบให้เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือ ควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

49.ประชาชนทั่วไปที่เคยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นสอบสวนคนที่ 4²⁰

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไม่เชื่อถือ พนักงานอัยการ พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นควรมีอำนาจสอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากมาก ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบกับปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความ ไม่ยอมสอบสวนพยาน หรือไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างอิงหรือนำไปมอบให้เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา การโต้แย้งคำสั่งหรือความเห็นของพนักงานสอบสวนในระหว่างทำการสอบสวนทำได้ยาก ปริมาณคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีเป็นจำนวนมากเช่นกัน แต่ผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในงานด้านธุรการคดี งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนไม่มีเลย ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

¹⁹ ผู้ให้ความเห็นไม่อนุญาตให้แสดงชื่อ

²⁰ ผู้ให้ความเห็นไม่อนุญาตให้แสดงชื่อ

50.ประชาชนทั่วไปที่เคยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นสอบสวนคนที่ 5²¹

มีความเห็นต่อระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในบทบาทพนักงานสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไม่น่าเชื่อถือและเชื่อว่าสามารถวิ่งเต้นได้ พนักงานอัยการควรมีอำนาจรับคำร้องทุกข์แจ้งความเพื่อถ่วงดุลกับตำรวจ และควรแยกพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากมาก ผู้ให้ข้อมูลเคยประสบกับปัญหาพนักงานสอบสวนไม่ยอมรับแจ้งความ ไม่ยอมสอบสวนพยาน หรือไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างอิงหรือนำไปมอบให้เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และการโต้แย้งคำสั่งหรือความเห็นของพนักงานสอบสวนในระหว่างทำการสอบสวนทำได้ยาก และเคยประสบกับปัญหาผู้ต้องหาต้องขังระหว่างสอบสวนมากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา ปัญหาควรแก้ไขอย่างมากคือควรปรับปรุงขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสม

²¹ ผู้ให้ความเห็นไม่อนุญาตให้แสดงชื่อ

ภาคผนวก จ.

**ประมวลความเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
ผู้ปฏิบัติหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีอาญา ผู้มีประสบการณ์ และผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้อง
ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นสอบสวน ที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม
และขอความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเชิงลึก**

ผู้วิจัยได้สอบถามและขอความเห็นหรือข้อเสนอแนะเชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาผู้ปฏิบัติหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีอาญา ผู้มีประสบการณ์ และผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นสอบสวน ได้แก่กลุ่มผู้พิพากษา ประกอบด้วยประธานศาลฎีกา อธิบดีศาลอาญา ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล และผู้พิพากษา กลุ่มอัยการ ประกอบด้วย อัยการสูงสุด อธิบดีอัยการสำนักงานคดีอาญา อัยการจังหวัด อัยการประจำสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายอัยการ และพนักงานอัยการ กลุ่มตำรวจที่ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารองค์กร ประกอบด้วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้บัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง ผู้บัญชาการสำนักงานกฎหมายและคดี กลุ่มตำรวจที่ทำหน้าที่พนักงานสอบสวน ประกอบด้วย ผู้กำกับ การสอบสวน รองผู้กำกับ การสอบสวน สารวัตรสอบสวน รองสารวัตรสอบสวน กลุ่มตำรวจผู้ทำหน้าที่สืบสวน ประกอบด้วย รองผู้กำกับ การสืบสวน รองสารวัตรสืบสวน กลุ่มตำรวจผู้ทำหน้าที่ป้องกันปราบปราม ประกอบด้วย สารวัตรป้องกันปราบปราม รองสารวัตรป้องกันปราบปราม กลุ่มตำรวจผู้ทำหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน ประกอบด้วยผู้บังคับการกองพิสูจน์หลักฐานกลาง กลุ่มตำรวจผู้ทำหน้าที่สนับสนุนงานสอบสวน ประกอบด้วย ผู้บังคับการสถาบันส่งเสริมงานสอบสวน กลุ่มหน่วยงานพิสูจน์หลักฐาน ประกอบด้วยสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กลุ่มหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่สอบสวนคดีอาญา ประกอบด้วย อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการคดีพิเศษพื้นที่ 3 กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) กลุ่มทนายความ ประกอบด้วย นายกสภาทนายความ เลขาธิการสภาทนายความ อุปนายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย สภาทนายความ หัวหน้าสำนักงานทนายความ และผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ กลุ่มองค์กรเพื่อการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา ประกอบด้วยเลขาธิการสมาคมพนักงานสอบสวนแห่งประเทศไทย กลุ่มนักวิชาการด้านกฎหมาย ประกอบด้วย คณบดี คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง คณบดี คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และอาจารย์ผู้สอนวิชากฎหมาย กลุ่มประชาชนที่เคยมีประสบการณ์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นสอบสวน รวม 50 ราย ในประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาที่ทำการศึกษาวิจัยจำนวน 21 ประเด็น ประกอบการวิเคราะห์สภาพปัญหา 10 ประเด็น ในภาคนี้ผู้วิจัยได้นำเอาความเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียดังกล่าวมาคำนวณเป็นคะแนนของ

แต่ละความเห็นแล้วนำมารวมคิดเป็นอัตราส่วนของความเห็นผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมดที่แสดงความเห็น
ต่อสภาพปัญหาที่สอบถาม สรุปได้ดังต่อไปนี้

ลำดับ	ประเด็นสอบถาม	ความเห็น/คะแนน คิดเป็นอัตราส่วน		ผลรวม คะแนน	หมายเหตุ
1.	ความเชื่อมั่นต่อ กระบวนการสอบสวนคดีอาญา ของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	เชื่อมั่น ปานกลาง 29 คิดเป็น 58%	เชื่อมั่น น้อย 21 คิดเป็น 42%	50	1.ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้มีส่วนได้เสียส่วนมาก ขาดความเชื่อมั่นต่อกระบวนการ สอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
2.	พนักงานอัยการ ควรมีอำนาจสอบสวนและ อำนาจรับคำร้องทุกข์ ในคดีอาญาหรือไม่	ควรมี 35 คิดเป็น 70%	ไม่ควรมี 15 คิดเป็น 30%	50	2.ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้มีส่วนได้เสียส่วนมาก ต้องการให้พนักงานอัยการมีอำนาจ สอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา
3.	เจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายอื่น ควรมีอำนาจสอบสวนและ อำนาจรับคำร้องทุกข์ ในคดีอาญาหรือไม่	ควรมี 35 คิดเป็น 70%	ไม่ควรมี 15 คิดเป็น 30%	50	3.ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้มีส่วนได้เสียส่วนมาก ต้องการให้เจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายอื่นมีอำนาจ สอบสวนและรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญา
4.	ควรแยกพนักงานสอบสวน ฝ่ายตำรวจออกจาก สำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือไม่	ควรแยก 28 คิดเป็น 56%	ไม่ควรแยก 22 คิดเป็น 44%	50	4.ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้มีส่วนได้เสียส่วนมาก ต้องการให้แยกพนักงานสอบสวนออก จากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
5.	ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญา มีความยุ่งยาก มากน้อยเพียงใด	ยุ่งยาก มาก 21 คิดเป็น 40%	ยุ่งยาก ปานกลาง 29 คิดเป็น 58	50	5.ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้มีส่วนได้เสียส่วนมาก เห็นว่าขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาที่ เป็นอยู่มีความยุ่งยากปานกลางถึงยุ่งยาก มาก

ลำดับ	ประเด็นสอบถาม	ความเห็น/คะแนน คิดเป็นอัตราส่วน		ผลรวม คะแนน	หมายเหตุ
6.	เคยประสบกับปัญหา พนักงานอัยการไม่ยอมรับสำนวน การสอบสวนไว้พิจารณาหรือคืน สำนวนการสอบสวน	เคย 33 คิดเป็น 66%	ไม่เคย 17 คิดเป็น 34%	50	6.จากประสบการณ์ของผู้มีส่วนได้เสีย ส่วนมาก ผู้วิจัยเห็นว่า สภาพปัญหา อัยการไม่รับสำนวนการสอบสวนไว้ พิจารณาหรือคืนสำนวนการสอบสวน เป็นปัญหาที่มีอยู่จริง
7.	เคยประสบกับปัญหาผู้ต้องหาถูก ควบคุมขังระหว่างสอบสวน มากกว่าโทษที่ต้องรับตามคำ พิพากษาหรือไม่	เคย 26 คิดเป็น 52%	ไม่เคย 24 คิดเป็น 48%	50	7.จากประสบการณ์ของผู้มีส่วนได้เสีย ส่วนมาก ผู้วิจัยเห็นว่า สภาพปัญหา ผู้ต้องหาถูกควบคุมขังระหว่างสอบสวน มากกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา เป็นปัญหาที่มีอยู่จริง
8.	เคยประสบกับปัญหาการ แทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่หรือ การใช้ดุลพินิจของพนักงาน สอบสวนหรือไม่	เคย 34 คิดเป็น 68%	ไม่เคย 16 คิดเป็น 24%	50	8.จากประสบการณ์ของผู้มีส่วนได้เสีย ส่วนมาก ผู้วิจัยเห็นว่า สภาพปัญหาการ แทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่และดุลพินิจ ของพนักงานสอบสวน ในการปฏิบัติ หน้าที่เป็นปัญหาที่มีอยู่จริง
9.	เคยประสบปัญหาการร้องเรียน พนักงานสอบสวนจากการปฏิบัติ หน้าที่หรือไม่	เคย 33 คิดเป็น 66%	ไม่เคย 17 คิดเป็น 34%	50	9.จากประสบการณ์ของผู้มีส่วนได้เสีย ส่วนมาก ผู้วิจัยเห็นว่า สภาพปัญหาการ ร้องเรียนพนักงานสอบสวนเป็นปัญหาที่ มีอยู่จริง
10.	เคยประสบปัญหาพนักงาน สอบสวนไม่รับแจ้งความหรือไม่ ยอมรับพยานหลักฐานที่อ้างอิง เพื่อรวมเข้าสำนวนการสอบสวน หรือไม่	เคย 35 คิดเป็น 70%	ไม่เคย 15 คิดเป็น 30%	50	10.จากประสบการณ์ของผู้มีส่วนได้เสีย ส่วนมาก ผู้วิจัยเห็นว่า สภาพปัญหาการ ไม่รับแจ้งความหรือไม่ยอมรับ พยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน เป็นปัญหาที่มีอยู่จริง

ลำดับ	ประเด็นสอบถาม	ความเห็น/คะแนน คิดเป็นอัตราส่วน		ผลรวม คะแนน	หมายเหตุ
11.	เห็นว่าพนักงานสอบสวนมีปริมาณคดีอาญาในความรับผิดชอบมากหรือไม่	มาก 39 คิดเป็น 78%	ปานกลาง 11 คิดเป็น 22%	50	11.จากประสบการณ์ของผู้มีส่วนได้เสียส่วนมาก ผู้วิจัยเห็นว่า สภาพปัญหาพนักงานสอบสวนมีภาระงานในหน้าที่มากเกินไปกำลังเป็นปัญหาที่มีอยู่จริง
12.	เห็นว่าอำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนมีเพียงพอหรือไม่	เพียงพอ 38 คิดเป็น 76%	ไม่เพียงพอ 12 คิดเป็น 24%	50	12.จากความเห็นของผู้มีส่วนได้เสียส่วนมาก ผู้วิจัยเห็นว่า สภาพปัญหาอำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนยังมีอยู่บางกรณี
13.	คำสั่งของพนักงานสอบสวนระหว่างสอบสวนควรโต้แย้งได้มากน้อย หรือไม่ เพียงใด	โต้แย้งได้น้อยมาก 32 คิดเป็น 64%	โต้แย้งได้พอสมควร 18 คิดเป็น 36%	50	13.จากความเห็นของผู้มีส่วนได้เสียส่วนมาก ผู้วิจัยเห็นว่า การโต้แย้งคำสั่งของพนักงานสอบสวนยังเป็นสิ่งที่ทำได้ยากพอสมควร
14.	ผู้ช่วยพนักงานสอบสวน ในการทำสำนวนการสอบสวน การรับแจ้งความ มีมากหรือน้อยเพียงใด	มีน้อยถึงน้อยมาก 39 คิดเป็น 78%	มีปานกลางถึงมีมาก 11 คิดเป็น 22%	50	14.จากความเห็นของผู้มีส่วนได้เสียส่วนมาก ผู้วิจัยเห็นว่า สภาพปัญหาพนักงานสอบสวนขาดผู้ช่วยเหลืองานธุรการคดีเป็นปัญหาที่มีอยู่จริง
15.	ฝ่ายสืบสวนมีบทบาทหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนมากน้อยเพียงใด	มีน้อย 45 คิดเป็น 91.8%	มีปานกลาง 4 คิดเป็น 8.1%	49	15.ผู้มีส่วนได้เสียจำนวน 1 รายให้ความเห็นว่าไม่ทราบ 16.จากประสบการณ์ของผู้มีส่วนได้เสียส่วนมาก ผู้วิจัยเห็นว่า สภาพปัญหาการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนขาดความร่วมมือจากฝ่ายสืบสวนนั้นมีอยู่จริง

ลำดับ	ประเด็นสอบถาม	ความเห็น/คะแนน คิดเป็นอัตราส่วน		ผลรวม คะแนน	หมายเหตุ
16.	หน่วยพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ควรมีบทบาทร่วมทำสำนวนการสอบสวนกับพนักงานสอบสวน มากหรือน้อย เพียงใด	ควร อย่างมาก 40 คิดเป็น 80%	ควร ปานกลาง 10 คิดเป็น 20%	50	17.จากความเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ผู้วิจัยเห็นว่า หน่วยพิสูจน์หลักฐานควรมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายร่วมกับพนักงานสอบสวนในการค้นหาความจริง ในการทำสำนวนสอบสวนคดีอาญา
17.	งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน มีมาก หรือน้อย เพียงใด	มีน้อย 41 คิดเป็น 82%	มีปานกลาง ถึงมีมาก 9 คิดเป็น 18%	50	18.จากความเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ผู้วิจัยเห็นว่า สภาพปัญหา การสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน ขาดการสนับสนุนจากฝ่ายอำนวยการคดี นั้น มีอยู่จริง
18.	คำตอบแทนของพนักงานสอบสวนมีมากหรือน้อยเพียงใด	มีน้อย 35 คิดเป็น 71.4%	มีปานกลาง ถึงมีมาก 14 คิดเป็น 28.5%	49	19.ผู้มีส่วนได้เสียจำนวน 1 รายให้ความเห็นว่าไม่ทราบ 20.จากความเห็นของของผู้มีส่วนได้เสียส่วนมาก ผู้วิจัยเห็นว่า สภาพปัญหาคำตอบแทนของผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนไม่เพียงพออยู่จริง
19.	พนักงานสอบสวนมีความก้าวหน้าในอาชีพราชการมาก หรือน้อย เพียงใด	มี ความก้าวหน้า น้อย 33 คิดเป็น 66%	มี ความก้าวหน้า ปานกลาง 16 คิดเป็น 34%	49	21.ผู้มีส่วนได้เสียจำนวน 1 รายให้ความเห็นว่าไม่ทราบ 22.จากความเห็นของของผู้มีส่วนได้เสียส่วนมาก ผู้วิจัยเห็นว่า สภาพความก้าวหน้าของผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนมีอยู่จริง

ลำดับ	ประเด็นสอบถาม	ความเห็น/คะแนน คิดเป็นอัตราส่วน		ผลรวม คะแนน	หมายเหตุ
20.	การสอบสวนคดีอาญาไทย ควรมี ลักษณะเป็น วิชาชีพหรือองค์กร ทางวิชาชีพหรือไม่	ควรเป็น 50 คิดเป็น 100%	ไม่ควรเป็น 0 คิดเป็น 0%	50	23.จากความเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งหมด ผู้วิจัยเห็นว่า สภาพปัญหา กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของไทย ขาดความเป็นมาตรฐานทางวิชาชีพมีอยู่ จริง
21.	ควรปรับปรุง ระบบหรือขั้นตอน การสอบสวนคดีอาญาของไทย หรือไม่	ควร ปานกลาง ถึงมาก 50 คิดเป็น 100%	ไม่ควร 0 คิดเป็น 0%	50	24.จากความเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งหมด ผู้วิจัยเห็นว่า กระบวนการ สอบสวนคดีอาญาของไทยมีสภาพปัญหา และสมควรศึกษาเพื่อเสนอแนะแนว ทางแก้ไขพัฒนาต่อไป

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ

นายสันติ ผิวทองคำ

วุฒิการศึกษา

ปีการศึกษา 2546: นิติศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ปีการศึกษา 2547: ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์)

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปีการศึกษา 2548: นิติศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปีการศึกษา 2548: เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 58

เนติบัณฑิตยสภา

ปีการศึกษา 2558: นิติศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ทุนการศึกษา

พ.ศ.2562: ทุนปริญญาเอก โครงการสร้างผู้เชี่ยวชาญ

ทางการบริหารราชการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม

ประจำปีงบประมาณ 2562